İki Cihan Güneşi

HAZRET-İ MUHAMMED'İN HAYÂTI *(aleyhisselâm)*

Prof. Dr. Ramazan Ayvallı

46. Baskı

2021 Mart

Baskı: İhlas Gazetecilik A.Ş. Tel: (+90 212) 454 30 00

Prof. Dr. Ramazan Ayvallı

1948 yılında Isparta'nın Yalvaç ilçesinde doğdu. İlk, Orta ve Lise tahsîlini memleketinde tamâmladı. 1965 yılında Yalvaç Lisesi'nden, 1969 yılında Ankara Üniversitesi İlâhiyât Fakültesi'nden mezûn oldu.

1969-1980 yılları arasında Diyânet İşleri Başkanlığı'nda Dîn İşleri Yüksek Kurulu Raportörlüğü, bir sene de Dîn İşleri Yüksek Kurulu Üyeliği görevinde bulundu.

1975-1976 yıllarında, Mısır'da Kâhire Üniversitesi Dârul-Ulûm Fakültesi'nin Yüksek Araştırmalar Kısmında derslere devâm etti; ayrıca Mısırlı, Irâklı ve Türk hocalardan Tefsîr, Hadîs, Usûl-i Hadîs, Fıkıh, Usûl-i Fıkıh, Ferâiz, Mantık ve Arapça ve Fransızca dersleri aldı. Ayn-ı Şems Üniversitesi Edebiyât Fakültesi'nin Şark Dilleri Bölümü'nde de ders verdi.

1980 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na geçerek, Yozgat ve Samsun Yüksek İslâm Enstitülerinde Öğretim Üyeliği ve idârecilik yaptı.

1979'da Doktor, 1985'te Yardımcı Doçent, 1986'da Doçent, 1995'te de Profesör oldu.

1982'den itibaren de; Samsun'da Ondokuz Mayıs, Konya'da Selçuk ve İstanbul'da Marmara Üniversitelerinde öğretim üyeliği yaptı. 46 senelik hizmetten sonra 2015 yılında yaş haddinden emekli oldu.

Prof. Dr. Ramazan Ayvallı; Arapça, Farsça ve Fransızca dillerini bilmektedir. Evli olup, 3 kız, 5 torun, 1 de torun çocuğu sahibidir.

www.ramazanayvalli.net
profdrramazanayvallı
/profayvalli
r.ayvalli@ihlas.net.tr

İÇİNDEKİLER

TAKDÎM

Allahü teâlâya hamd ve verdiği ni'metlere, iyiliklere, sonsuz şükürler olsun. O'nun sevgili Peygamberi, insanların her bakımdan en güzeli, en iyisi, en üstünü olan Muhammed (aleyhisselâm)a, temiz Ehl-i beytine ve onun güzel yüzünü görmekle, faydalı sözlerini işitmekle şereflenen, böylece bütün insanların en kıymetlileri olan şerefli Eshâbı'nın hepsine ve onların izinde gidenlere de salât u selâm ve hayır duâlar olsun.

Tarihte **"Câhiliye Devri"** denilen bir dönem vardır. Bu dönemde, Arabistan Yarımadasında, insanlar putlara tapıyor, sürekli içki içiyor, kumar oynuyorlardı. Kuvvetli olan haklı sayılıyor, kadınlar bir ticâret eşyası gibi alınıp-satılıyor, kız çocukları diri diri toprağa gömülüyorlardı. Sadece Arabistan Yarımadası değil bütün dünya karanlığa gömülmüştü. Asya, Afrika ve Avrupa'da da durum bundan farklı değildi. Elbette bunlardan rahatsız olan, memnun olmayan akl-ı selim sahibi insanlar -az da olsa- mevcuttu ve bunlar Cenab-ı Hakk'a tazarru' ve niyâzda bulunuyor, bu karanlık dönemin bitmesi için yalvarıyorlardı.

İnsanlara acıyan Allahü teâlâ, muhtelif asırlarda ve çeşitli coğrafî bölgelerde yaşayan insanlara birçok peygamber gönderdiği gibi, son nebî ve resûl olan Muhammed (aleyhisselâm)ı da bu karanlığı aydınlatması için son peygamber olarak vazifelendirdi.

Cenâb-ı Hak, merhamet buyurarak bizi, O'na ümmet etmekle, nîmetlerinin en büyüğüne kavuşturdu. O'na tâbi olmak, uymak lazım geldiğini açıkça bildirdi. Rabbimize bu muazzam nîmetinden dolayı ne kadar hamd ve şükretsek azdır.

Dâru'l-Fünûn müderrislerinden Seyyid Abdülhâkim Arvâsi Hazretleri buyurdu ki: "Her Peygamber kendi zamanında, kendi mekânında, kendi kavminin hepsinden her bakımdan üstündür. Muhammed (aleyhisselâm) ise, her zamanda, her memlekette, yâni dünyâ yaratıldığı günden, kıyâmet kopuncaya kadar, gelmiş ve gelecek bütün varlıkların her bakımdan en üstünüdür. Hiçbir kimse hiçbir bakımdan O'ndan üstün değildir..."

Allahü teâlâ, hiçbir şey yaratmadan önce, Muhammed (aleyhisselâm)ın mübârek nûrunu yarattı. Kur'ân-ı Kerîm'de Peygamber Efendimiz'e hitâben: **"Seni âlemlere rahmet olarak gönderdik"** buyuruldu. Hadîs-i kudsîde de: **"Sen olmasaydın, sen olmasaydın alemleri** (mahlûkâtı) **yaratmazdım"** [İmâm-ı Kastalânî, el-Mevâhibü'l-Ledünniyye; İmâm-ı Rabbânî, Mektûbât-ı Rabbâniyye] buyurulmuştur.

Îmânın asıl şartı, **"Hubb-i fillah ve buğd-ı fillah"** yâni Allahü teâlâ-nın dostlarını sevmek, düşmanlarını sevmemektir. Bu olmadıkça hiçbir ibâdet kabûl olmamakta, sâhibinin yüzüne çarpılmaktadır. Bu sebeple **"Âlemlerin Efendisi"**ni sevmemiz farz olmuş ve O'nun mübârek muhabbetini kalbimize yerleştirmemiz ve güzel ahlâkı ile ahlâklanmamız emredilmiştir.

Bu muhabbetin devâm etmesi için, asırlardan beri Peygamber Efendimiz'in mübârek hayâtını anlatan kitaplar yazılmıştır, hâlen de yazılmaktadır. O'nun sevgisinin kalplerimize dolup taşması için, Ehl-i Sünnet âlimlerinin kitaplarından -uzun tedkîkler yaparak- Kâinatın Sultânı, Resûlullah Efendimiz'in mübârek hayâtını yazmaya çalıştık.

Cenâb-ı Hak, hepimizin kalbini Peygamber Efendimiz'in muhabbeti ile doldurup, bizleri Ehl-i Sünnet âlimlerinin bildirdiği doğru yolda bulundursun! Âmin.

Prof. Dr. Ramazan Ayvallı

İKİ CİHAN GÜNEŞİ MUHAMMED (ALEYHİSSELÂM)

İki Cihan Güneşi Muhammed (aleyhisselâm); Allahü teâlâ'nın habîbi, sevgilisi, yaratılmış bütün insanların ve diğer mahlûkâtın her bakımdan en üstünü, en güzeli ve en şereflisidir. Allahü teâlâ'nın medhettiği, bütün insanlara ve cinne peygamber olarak seçip gönderdiği, son ve en üstün Peygamber'dir. Âlemlere rahmet olarak gönderilmiş olup, her şey onun hürmetine yaratılmıştır.

Mübârek ismi "tekrar tekrar medhedilmiş, pekçok övülmüş" mânâsına gelen "**Muhammed"** (aleyhisselâm)dır. "**Ahmed**, **Mahmûd**, **Mustafâ"** gibi başka mübârek isimleri de vardır. Babasının ismi Abdullah olup, hicretten 53 sene önce Rebîu'l-evvel ayının onikisi Pazartesi gecesi, sabaha karşı Mekke-i Mükerreme'de doğdu. Târihçiler, bu günün, milâdî sene ile 571 senesinin Nisan ayının yirmisine rastladığını bildirmektedirler.

Doğmadan birkaç ay önce babası Abdullah, altı yaşında iken de annesi Âmine vefât etti. Bu sebepten Peygamber Efendimiz'e **"Dürr-i Yetîm"** (Yetim inci, kâinât sedefinde bulunan tek, büyük ve en kıymetli inci) lakabı da verilmiştir. Sekiz yaşına kadar dedesi Abdülmuttalib'in, onun ölümü üzerine ise amcası Ebû Tâlib'in yanında kaldı. Yirmibeş yaşında Hadîcetü'l-Kübrâ vâlidemiz ile evlendi. Bu hanımından doğan ilk oğlunun adı Kâsım idi. Araplarda ilk oğlun babası olarak, künye ile anılmak âdetti. Bundan dolayı Peygamberimize **"Ebü'l-Kâsım"** yâni Kâsım'ın babası denildi.

Kırk yaşında iken, Allahü teâlâ tarafından bütün insanlara ve cinne Peygamber olduğu bildirildi. Üç sene sonra herkesi îmâna çağırmaya başladı. Elliiki yaşında iken Mîrâc vukû buldu. Milâdın 622 senesi 53 yaşında Mekke'den Medîne'ye hicret etti. Yirmiyedi kerre muhârebe yaptı. 632 senesinde Rebîu'l-evvel ayının onikisi Pazartesi günü öğleden evvel, 63 yaşında iken Medîne-i Münevvere'de vefât etti.

Allahü teâlâ, bütün peygamberlerine ismi ile hitâb ettiği hâlde, O'na; "**Habîbim"** (Sevgilim) diye iltifât etmiştir. Cenâb-ı Hak, bir âyet-i kerîmede meâlen; "**Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik"**[(1)] ve bir hadîs-i kudsîde de; **"Sen olmasaydın, sen olmasaydın, mahlû-**

1) Enbiya sûresi, 21/107

kâtı yaratmazdım”[2] [İmâm-ı Kastalânî, el-Mevâhibü’l-Ledünniyye; İmâm-ı Rabbânî, Mektûbât-ı Rabbâniyye] buyurdu.

MÜBÂREK “NÛR”UNUN YARATILMASI

Allahü teâlâ, her şeyden yâni hiçbir şeyi yaratmadan önce, sevgili Peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâm)ın mübârek nûrunu yarattı. Tefsîr ve hadîs âlimlerimizden çoğu bildirdiler ki: “Cenâb-ı Hak, kendi nûrundan latîf ve büyük bir cevher yaratıp, ondan bütün kâinâtı sırasıyla vücûda getirdi. Bu cevhere “**Nûr-ı Muhammedî**” denir. Bütün rûh ve cisimlerin başlangıcı ve menşei bu cevherdir.”

Eshâb-ı kirâmdan Câbir bin Abdullah, bir gün; “Yâ Resûlallah! Allahü teâlânın her şeyden evvel yarattığı şey nedir?” diye sorunca; “**Her şeyden evvel senin Peygamberinin yâni benim nûrumu kendi nûrundan yarattı. O zaman; levh, kalem, cennet, cehennem, melek, semâvât** (gökler), **arz** (yeryüzü), **güneş, ay, insan ve cinnîler yoktu”** buyurdular.

Nûr-ı Muhammedî, Âdem (aleyhisselâm)ın kalbi ve cesed-i şerîfi yaratılınca, onun iki kaşı arasına kondu. Âdem (aleyhisselâm) kendisine rûh verilince, alnında, zühre yıldızı gibi parlayan bir nûrun olduğunu fark etti.

Âdem (aleyhisselâm) yaratıldığında, Cenâb-ı Hakk’ın kendisine; “**Ebû Muhammed”** yâni Muhammed’in babası diyerek hitâb ettiğini ilhâm ile anladı ve; “Ey Rabbim! Bana niçin Ebû Muhammed künyesini verdin?” diye suâl edince, Allahü teâlâ; **“Ey Âdem! Başını kaldır!”** dedi. Âdem (aleyhisselâm), başını kaldırıp baktığında, Arş-ı a’lâda sevgili Peygamberimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) nûrdan yazılmış “**Ahmed”** ismini gördü. O zamân; **“Ey Rabbim! Bu kimdir?”** diye suâl etti. Allahü teâlâ da; **“Bu, senin zürriyetinden bir peygamberdir. O’nun ismi göklerde Ahmed, yerde ise Muhammed’dir. Eğer O olmasaydı, seni yaratmazdım. Yerleri ve gökleri de halk etmezdim”**[3] buyurdu.

“NÛR”UNUN TEMİZ ALINLARDAN GEÇMESİ

Âdem (aleyhisselâm) yaratılınca alnına konan, sevgili Peygamberi-

2) Süyutî, el-Leâli’l-masnûa, I, 272; Aclûnî, Keşf-ül-hafâ, II, 164.

3) İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, VII, 437; Heysemî, Mecmâ’uz-Zevâid, VIII, 198; Şemseddin Şâmî, Sübülü’l-Hüdâ, I, 85.

miz Muhammed (aleyhisselâm)ın nûr-ı şerîfi alnında parlamaya başladı. Kur'ân-ı kerîmde bildirildiği gibi; Âdem (aleyhisselâm)dan itibâren temiz babalardan ve temiz analardan geçerek, Peygamber efendimize kadar geldi. Bunu Allahü teâlâ âyet-i kerîmede meâlen şöyle bildirmiştir:

"Sen, yâni senin nûrun, hep secde edenlerden dolaştırılıp, sana intikal etmiş, ulaşmıştır."[4]

Hadîs-i şerîfte; "**Allahü teâlâ insanları yarattı. Beni insanların en iyi kısmından vücûda getirdi. Sonra, bu kısımlarından en iyisini** (Arabistan'da) **seçti. Beni bunlardan vücûda getirdi. Sonra evlerden, âilelerden en iyisini seçip, beni bunlardan meydana getirdi. O hâlde, benim rûhum ve cesedim mahlûkların en iyisidir. Benim silsilem, ecdâdım en iyi insanlardır"** buyurdu.

Diğer bir hadîs-i şerîfte ise: **"Allahü teâlâ, her şeyi yoktan varetti. Her şey içinden insanları sevdi, kıymetlendirdi; insanlar içinden de seçtiklerini Arabistan'da yerleştirdi. Arabistan'daki seçilmişler arasından da, beni seçti. Beni, her zamanki insanların seçilmişlerinde, en iyilerinde bulundurdu. O hâlde, Arabistan'da bana bağlı olanları sevenler, benim için severler. Onlara düşmanlık edenler, bana düşmanlık etmiş olurlar"** buyurdu.

Yaratılan ilk insan olan Âdem (aleyhisselâm), Muhammed (aleyhisselâm)ın zerrelerini taşıdığı için, alnında O'nun nûru parlıyordu. Bu nur Hazret-i Havvâ'ya, ondan da Şît (aleyhisselâm)a ve böylece temiz erkeklerden temiz kadınlara ve temiz kadınlardan da temiz erkeklere geçti. Melekler ne zamân Âdem (aleyhisselâm)ın yüzüne baksalar, alnında Muhammed (aleyhisselâm)ın nûrunu görürler ve O'na istiğfârda bulunurlardı.

Âdem (aleyhisselâm) vefât edeceği zaman, oğlu Şît (aleyhisselâm) a dedi ki: "Yavrum! Bu alnında parlayan nûr, son Peygamber Muhammed (aleyhisselâm)ın nûrudur. Bunu, mü'min ve afîf, temiz hanımlara teslîm et ve oğluna da böyle vasiyette bulun!" Muhammed (aleyhisselâm)a gelinceye kadar, bütün babalar, oğullarına böyle vasiyet ettiler. Hepsi bu vasiyeti yerine getirip, en asîl ve en kibâr kızlar ile evlendiler. Nûr, kadın-erkek, temiz alınlardan geçerek asıl sahibine ulaştı. Resûlullah Efendimizin dedelerinden birinin iki oğlu olsa, yâhut bir kabîle iki kola ayrılsa, Peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâm)ın

4) Şuarâ sûresi, 26/219.

nûru, en şerefli ve hayırlı olan tarafta bulunurdu. Her asırda O'nun dedesi olan zât, yüzündeki nûrdan belli olurdu, O'nun nûrunu taşıyan seçilmiş bir soy vardı ki, her asırda bu soydan olan zâtın yüzü pek güzel ve çok nûrlu olurdu. Bu nûr ile kardeşleri arasında seçilir, içinde bulunduğu kabîle başka kabîlelerden daha üstün, daha şerefli olurdu.[5]

Nitekim Peygamber efendimiz bir hadîs-i şerîfinde buyurdular ki:

"Benim dedelerimin hiçbiri zinâ yapmadı. Allahü teâlâ, beni, tayyib, iyi babalardan, temiz analardan getirdi. Dedelerimden birinin iki oğlu olsaydı, ben bunların en hayırlısında, en iyisinde bulunurdum."

Âdem (aleyhisselâm)dan beri, evlâddan evlâda geçerek gelen bu nûr, Târûh'a, ondan oğlu İbrahim (aleyhisselâm)a, sonra oğlu İsmâil (aleyhisselâm)a geçmiştir. Onun da alnında güneş gibi parlayan nûr, evlâdından Adnân'a ondan Me'âd'a, ondan da Nizâr'a intikâl etmiştir. Nizâr doğunca, babası Me'âd, oğlunun alnında nûru görüp sevinmiş, büyük bir ziyâfet vererek; "Böyle oğul için, bu kadar ziyâfet az bir şey" dediğinden, oğlunun adı Nizâr, yâni az birşey mânâsında kalmıştır. Bundan sonra da nûr, sıra ile intikâl ederek asıl sâhibi olan sevgili Peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâm)a ulaşmıştır. Peygamber Efendimizin şerefli nesebi Adnân'a kadar şöyledir:

Abdullah, Abdülmuttalib (Şeybe), Hâşim (Amr), Abdü Menâf (Muğîre), Kusayy (Zeyd), Kilâb, Mürre, Ka'b, Lüveyy, Gâlib, Fihr, Mâlik, Nadr, Kinâne, Huzeyme, Müdrike (Âmir), İlyâs, Mudar, Nizâr, Me'âd, Adnân.

Başka bir hadîs-i şerîfte de; **"Allahü teâlâ, İbrâhim oğullarından İsmâil'i seçti. İsmâil oğullarından Kinâne oğullarını seçti. Kinâne oğullarından Kureyş'i seçti. Kureyş'ten Hâşim oğullarını seçti. Hâşim oğullarından Abdülmuttalib oğullarını seçti. Abdülmuttalib oğullarından da beni seçti"** buyurulmuştur.

DEDESİ ABDÜLMUTTALİB (ŞEYBE) HANİF DİNİNDEN İDİ

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), Kureyş kabîlesinin Hâşim oğulları kolundandır. Babası Abdullah'dır. Onun da babası Şeybe'dir. Peygamberimizin dedesi olan Şeybe, Medîne'de doğdu. Şeybe, babası Hâşim vefât ettiğinde, daha çocuktu. Bir gün Medîne'de, dayı-

5) Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s.82.

larının evi önünde arkadaşlarıyla ok tâlimleri yapıyordu. Onları seyreden büyükler, Şeybe'nin alnında parlayan nûrdan, onun şerefli bir kimsenin oğlu olduğunu tahmin ederek hayran kaldılar. Ok atma sırası Şeybe'ye geldiğinde, yayını gerip hedefe okunu saldı. Ok, tam isâbet edince, o heyecanla; "Ben Hâşim'in oğluyum. Elbette okum hedefini bulur!" dedi. Onun bu sözlerinden, Mekkeli Hâşim'in oğlu olduğunu anladılar.

O sırada Hâşim ölmüştü. Abdü Menâf oğullarından biri Mekke'ye döndüğünde, Hâşim'in kardeşi Muttalib'e; "Medîne'de bulunan yeğenin Şeybe çok akıllı bir çocuk. Alnında da herkesi hayran bırakan bir nûr parlıyor. Böyle kıymetli bir çocuğu yanınızdan ayırmanız doğru mu?" dedi. Bunun üzerine Muttalib, hemen Medîne'ye gitti ve yeğeni Şeybe'yi alarak Mekke'ye getirdi. Mekke sokaklarında; "Bu çocuk kimdir?" diye soranlara da; "kölemdir" derdi. Bundan sonra Şeybe'nin ismi, Muttalib'in kölesi anlamına gelen Abdülmuttalib olarak kaldı.[6]

Abdülmuttalib, amcası Muttalib vefât edinceye kadar onun yanında kaldı. Abdülmuttalib'in mübârek bedeninden misk kokusu gelirdi. Alnında, Allahü teâlânın habîbi Muhammed (aleyhisselâm)ın nûru parlar, etrafına hayırlar, bereketler saçardı. Her ne zamân Mekke beldesine yağmur yağmayıp kıtlık olsa, Mekkeliler Abdülmuttalib'in eline yapışıp kendisini Sebir dağına çıkarırlar, duâ etmesi için ona yalvarırlardı. O da kimseyi kırmaz. Allahü teâlâya yağmur ihsan etmesi için duâ ederdi. Cenâb-ı Hak da, Abdülmuttalib'in alnında parlayan sevgili Peygamberimizin nûru bereketine duâsını kabûl eder, bol bol yağmur gönderirdi. Böylece Abdülmuttalib'in günden güne kıymet ve itibârı çoğaldı. Mekkeliler onu başlarına reis seçtiler. Ona karşı gelen olmaz, emri altına giren de rahat ve huzûr bulurdu. O devrin hükümdarları da, Abdülmuttalib'in fazîletini ve büyüklüğünü tasdik ederlerdi. Sâdece İran kisrâsı onu çekemez, açık ve gizli olarak ona düşmanlık beslerdi.

Abdülmuttalib, Hanîf dînine tâbi idi, yâni müslüman idi. Bu din, dedelerinden İbrahim (aleyhisselâm)ın dîni idi. Bu sebeple, hiçbir zamân puta tapmadı ve hattâ yanlarına bile yaklaşmadı. Kâbe'nin etrafında Allahü teâlâya duâ eder, ibâdetini yapardı.

ZEMZEM

Bir gün rüyâsında bir kimse; "Ey Abdülmuttalib! Kalk Tayyibe'yi kaz!" diyerek kayboldu. Ertesi gün; "Kalk, Berre'yi kaz!" dedi. Üçüncü

6) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 82.

gün de aynı kimse; "Kalk, Mednûne'yi kaz!" emrini verdi. Rüyânın arkası kesilmiyordu. Dördüncü gün ise, yine o kimse; "Ey Abdülmuttalib! Kalk, Zemzem kuyusunu kaz!" deyince, Abdülmuttalib; "Zemzem nedir? Kuyu neredededir?" diye sordu. O zât da; "Zemzem bir sudur ki, hiç eksilmez ve dibine erişilmez. Dünyânın dört bucağından gelen hacılara kifâyet eder. Cebrâil (aleyhisselâm)ın kanadıyla vurduğu yerden çıkmıştır. Allahü teâlânın, İsmâil (aleyhisselâm) için yarattığı sudur. Susuzları kandırır. Açları doyurur. Hastalara şifâ olur. Yerini bildireyim. Kurban kestikleri zamân artıklarını bir yere dökerler. Sen orada iken kırmızı gagalı bir karga gelir. Gagasıyla yeri eşer. Karganın eştiği yerde, bir de karınca yuvası görürsün. İşte orası Zemzem'in yeridir"[7] dedi.

Abdülmuttalib, sabahleyin yanına oğlu Hâris'i alarak Kâbe'ye gitti ve heyecanla beklemeye başladı. Bir ara rüyâda söylenildiği şekilde kırmızı gagalı karga gelip, oradaki bir çukura kondu ve gagası ile yere vurmaya başladı. Altından karınca yuvası çıktı. Abdülmuttalib ile oğlu Hâris, derhal orayı kazmaya başladılar. Bir müddet kazdıktan sonra kuyunun ağzı göründü. Abdülmuttalib bunu görünce; "Allahü ekber, Allahü ekber!" diyerek tekbir getirmeye başladı.

Başından beri, kuyunun kazılmasını dikkatle tâkib eden Kureyşliler, ona dönerek; "Ey Abdülmuttalib! Bu, babamız İsmâil'in kuyusudur. Onda bizim de hakkımız vardır. Bizi bu işe ortak etmelisin!" dediler. Abdülmuttalib ise, derhal karşı çıktı ve; "Hayır! Bu iş, sâdece bana ihsân edilmiş bir vazifedir" diye cevab verdi. Bunun üzerine Kureyşliler; "Sen yalnızsın. Tek oğlundan başka kimsen de yok. Bu şekilde bize karşı koyman mümkün değil!" dediler. O zaman içi burkuldu. Çünkü kendisini kimsesizlikle ayıplıyorlardı. Ellerini semâya kaldırarak; "Yâ Rabbî! Bana on çocuk ihsan eyle. Eğer bu duâmı kabul buyurursan, içlerinden birini Kâbe'de kurban edeceğim"[8] diye yalvardı.

Abdülmuttalib, kazı işinin tehlikeli bir hâl aldığını, neticede şiddetli çarpışmaların olabileceğini düşündü. Sonunda kazmayı bırakarak anlaşma yoluna gitti. İşin bir hakem tarafından halledilmesini istedi. Sonunda, Şam'da oturan bir kâhinin buna bir çâre bulacağına karar verdiler. Kureyş'in ileri gelenlerinden bir grup ile yola çıkıldı. Yolda susuzluktan ve

---

7) İbni İshâk, es-Sire, s. 2-5; İbni Hişâm, es-Sire, I, 143;
İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 83-84.

8) İbni Hişâm, es-Sire, I, 144-145; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 88;
Taberî, Târih I, 128.

sıcaktan ziyâdesiyle bunalan kervan, hareket edemez oldu. Artık bir damla suya can atacak hâle gelmişlerdi. Tek arzularının bu olmasına rağmen, kavurucu çölün ortasında su bulmak imkânsızdı.

Herkesin ümidini kestiği bir anda, Abdülmuttalib onlara; "Geliniz, geliniz! Toplanınız! Hem size, hem de hayvanlarınıza yetecek kadar su buldum!" diye bağırdı. Muhammed (aleyhisselâm)ın mübârek nûrunu alnında taşıyan Abdülmuttalib, su ararken, devesinin ayağı büyük bir taşa takılmış ve taş yerinden oynayınca altından su çıkmıştı. Herkes koşarak geldi, kana kana su içerek yeniden hayat buldu.

Abdülmuttalib'in bu büyüklüğü karşısında mahcûb olan Kureyşliler; "Ey Abdülmuttalib! Artık sana diyecek bir sözümüz kalmadı. Zemzem kuyusunu kazmaya en lâyık olan sensin. Bu hususta seninle bir daha münâkaşa etmeyeceğiz. Artık hakeme gitmeye de lüzum kalmadı, geri dönüyoruz" dediler ve Mekke'nin yolunu tuttular. Abdülmuttalib, alnında parlayan nûrun hürmetine, Zemzem kuyusunu kazıp suyu çıkarma şerefine kavuştu.[(9)]

Abdülmuttalib'in, Zemzem kuyusunu kazdıktan sonra şânı ve şöhreti daha çok arttı. Aradan yıllar geçti. Cenâb-ı Hak, gönlünün derinliklerinden koparak yaptığı duâyı kabûl edip Abdülmuttalib'e, Hâris'den başka on oğul ve altı kız çocuğu ihsan etti. Oğullarının ismi; Kusem, Ebû Leheb, Hacl, Mukavvim, Dırâr, Zübeyr, Ebû Tâlib, Abdullah, Hamza ve Abbâs'dır. Kızları ise; Safiyye, Âtike, Ümm-ü Hakîm Beydâ, Berre, Ümeyme ve Ervâ idi. Abdülmuttalib, çocukları arasında en çok Abdullah'ı severdi. Çünkü alnındaki nûr, onda parlamaya başlamıştı.

EY ABDÜLMUTTALİB! ADAĞINI YERİNE GETİR!

Abdülmuttalib'e, bir gün rüyâsında; "Ey Abdülmuttalib! Adağını yerine getir!" denildi. Sabahleyin Abdülmuttalib bir koç kurban etti. Gece rüyâsında; "Ondan daha büyüğünü kurban et!" emri verildi. Sabahleyin bir sığır kurban ettiği hâlde tekrar, rüyâsında; "Ondan daha büyüğünü kurban et!" emri üzerine; "Ondan daha büyüğü nedir?" diye sordu. O zamân; "Oğullarından birini kurban etmeyi adamıştın. Adağını yerine getir!" denildi.

Ertesi günü Abdülmuttalib çocuklarını toplayarak, seneler önce yaptığı duâyı söyledi. Sonra oğullarına, içlerinden birini kurban etmesi lâzım

9) İbni Hişâm, es-Sire, I, 144-145; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 81-88.

geldiğini bildirdi. Evlâdından hiçbir muhalefet görmedi. Üstelik onlar; "Ey babamız! Adağını yerine getir! İstediğini yapmakta serbestsin!" diye rızâ gösterdiler. Abdülmuttalib, kur'a çekerek kurban olacak oğlunu tesbit etti. Kur'a, en çok sevdiği oğlu, alnında Allahü teâlânın habîbi Muhammed (aleyhisselâm)ın nûrunu taşıyan Abdullah'a çıkmıştı. Abdülmuttalib, bir an sendeledi, göz pınarları yaşla doldu. Allahü teâlâya verdiği sözü yerine getirmeliydi. Bir eline bıçağı, bir eline ciğerpâresi Abdullah'ı alarak, Rabbine verdiği sözü yerine getirmek için Kâbe'ye vardı. Gözü yaşlı baba, Abdullah'ı kurban etmek için bütün hazırlıklarını tamamladı.

O esnada, Kureyş'in ileri gelenleri, hayret dolu bakışlarla hâdiseyi tâkib ediyorlardı, içlerinden Abdullah'ın dayısı; "Ey Abdülmuttalib! Dur! Biz senin bu oğlunu boğazlamana aslâ râzı değiliz. Eğer böyle bir iş yaparsan, bundan sonra Kureyş arasında âdet olur. Herkes oğlunu kurban için nezredip keser. Böyle şeye ön ayak olma! Sen, Rabbini başka bir şekilde râzı eyle!..." dedi. Sonra; "Bir kâhine sor da sana yol göstersin" diye teklifde bulundu.

Abdülmuttalib, bu söz üzerine, Hayber'de bulunan Kutbe (veya Secak) adındaki kâhine gitti ve durumu anlattı. Kâhin; "Sizde bir insanın diyeti ne kadardır?" diye sordu. "On devedir" diye cevap alınca; "On deve ve oğlunuz arasında kur'a çekiniz. Kur'a oğlunuza çıkarsa, on deve daha artırarak yeniden kur'a çekiniz. Kur'a develere çıkıncaya kadar böyle artırarak devam ediniz" dedi.

Abdülmuttalib, hemen Mekke'ye döndü ve kâhinin dediği gibi yaptı. On deve artırarak defalarca kur'a çekti. Hep Abdullah'a çıktı. Ancak deve sayısı yüze çıkınca, kur'a develere isabet etti. İhtiyat olsun diye iki defa daha çekti. Her iki kur'a da, develere çıktı. Abdülmuttalib; "Allahü ekber! Allahü ekber!" diyerek tekbirlerle develeri kurban etti. Etlerini kendisi ve oğullarından hiçbiri almadı. Hepsini fakirlere dağıttı.[10]

Âdem (aleyhisselâm)dan beri, bir de İsmâil (aleyhisselâm)ın kurban edilme hâdisesi vardır. Peygamber efendimizin nesebi, İsmâil (aleyhisselâm)a dayandığı için; "**Ben, iki kurbanlığın oğluyum**"[11] buyurmuşlardır.

---

10) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 99-100.

11) İbni İshâk, es-Sire, s, 38-44; İbni Hişâm, es-Sire, I, 43-56; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 55-56, 92, 108; Taberî, Târih, I, 557; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, s. I, 123; Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, I, 216.

BABASI ABDULLAH ÇOK GÜZELDİ

İki cihânın efendisi Peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâm)ın nûrunu alnında taşıyan Abdullah, doğduğunda, kitap ehli biri birlerine; "Âhir zaman peygamberinin babası Mekke'de dünyâya geldi" diye haber verdiler.

İsrâiloğullarının yanlarında yünden örülme bir cübbe var idi ki, bu cübbe Yahyâ (aleyhisselâm)ın olup, şehîd olduğu zamân üzerinde bulunuyordu ve mübârek kanı bu cübbeye bulaşmış idi. Kitaplarında da; "Ne zamân bu kan tazelenir damlamaya başlarsa, âhir zamân peygamberinin babası dünyâya gelir" yazıyordu. İşte ehl-i kitap bu alâmeti görerek, Abdullah'ın doğduğunu anladılar. Lâkin kıskanıp nice defâlar öldürmeye kasdettilerse de, Allahü teâlâ Abdullah'ı alnındaki nûrun bereketiyle korudu.

Abdullah büluğ çağına eriştiğinde, gerek güzel ahlâkı ile, gerekse yakışıklılığı ile insanlar arasında mümtaz bir şahıs oldu. Uzaktan-yakından herkes, ona kızlarını vermek için yarışa girdiler. Nice hükümdarlar Abdülmuttalib'e gelerek kızlarını oğluna alması için teklifte bulundular ve bunun için her fedâkârlığa katlanacaklarını bildirdiler. Fakat Abdülmuttalib herbirini uygun lisan ile reddederdi.

Abdullah, onsekiz yaşına girdiğinde güzelliği dillere destan oldu. Alnındaki nûr, güneş gibi parlar, gören kızların ister istemez gönlü ona akardı. Güzelliği ve şöhreti Mısır'a kadar yayılmıştı, iki yüze yakın kız onunla evlenmek için Mekke'ye kadar gelip, evlenme teklif etmişlerdi. Abdülmuttalib ise oğluna; zamânın en kibar, asîl, güzel, İbrahim (aleyhisselâm)dan beri uydukları Hanîf dînine bağlı mümin bir kız arıyordu.

Kitaplarında bildirilen âhir zamân Peygamberinin, kendi kavimlerinden olmayacağını anlayan İsrâiloğulları, çekememezlik yüzünden, Abdullah'ı öldürmeye and içtiler. Bu iş için silâhlı yetmiş kişiyi Mekke'ye gönderdiler. Bir fırsatını bulup, o ânı beklemeye başladılar. Nihâyet Abdullah'ın kıra çıktığı bir gün, kimsenin görmediğini zannettikleri bir sırada kılıçlarını çekip, üzerine hücum ettiler. O gün, hikmet-i ilâhiye ile Abdullah'ın akrabâlarından Vehb bin Abd-i Menâf da, birkaç arkadaşı ile ava çıkmıştı. Bunlar, Abdullah'ın üzerine atılan İsrâiloğullarını gördüler. Akrabâlık gayretiyle Abdullah'ı kurtarmak için yardım etmeye karar verdiler. Fakat karşıdakiler çok kalabalıktı. Bu çarpışmada mağlûb olacakları belli idi.

Nihâyet, nasihat yolunu seçmeyi uygun buldular. Onlara doğru yaklaştıkları zamân, bu âlemde hiç kimseye benzemeyen, yağız atlara binmiş, eli kılıçlı pek çok kimsenin gaybdan yıldırım gibi yetiştiklerini, tekbir sesleri ile İsrâiloğullarına saldırdıklarını ve hepsini kılıçtan geçirerek kaybolduklarını gördüler.

Vehb, bu hâl karşısında şaştı ve Abdullah'ın nasıl korunduğunu ve Allahü teâlâ katındaki kıymetini anladı. Eve gelince, durumu hanımına anlattı. Her ikisi de kızlarının dengi olan yiğidin, Abdullah olduğunu kabul edip, Âmine'yi ona vermek için karara vardılar.

Abdülmuttalib de, Benî Zühre kabîlesinin büyüğü Vehb'in kızı Âmine'nin hüsn ü cemâlini, iffet ve hayâsını, dînine bağlılığını işitmişti. Soy bakımından da akrabâ idiler ve birkaç batın yukarıda birleşiyorlardı. Oğlu Abdullah'a bu kızı almak için Vehb'in evine gitti. Abdülmuttalib, Vehb'in kızını oğlu Abdullah'a isteyince, Vehb; "Ey amca oğlu! Biz bu teklifi sizden önce aldık" dedi ve daha önce şâhid olduğu hâdiseyi anlattı.

Sonra şunu da ilâve etti. "Âmine'nin annesi bir rüyâ gördü. Anlattığına göre evimize bir nûr girmiş, aydınlığı yeri ve gökleri tutmuş. Ben de bu gece rüyâmda, dedemiz İbrahim (aleyhisselâm)ı gördüm. Bana; "Abdülmuttalib'in oğlu Abdullah'la, kızın Âmine'nin nikâhlarını ben kıydım. Sen de onu kabul et!" dedi. Bugün sabahtan beri bu rüyânın te'siri altındayım. Acaba ne zamân gelecekler, diye merak ediyordum." Bu sözleri duyan Abdülmuttalib'in dilinden "Allahü ekber! Allahü ekber!" sesleri dökülmüştü. Nihâyet oğlu Abdullah'ı, Vehb'in kızı Âmine ile evlendirdi. Âmine ile Abdullah'ın evlenmeleri husûsunda başka rivâyetler de vardır.[12]

MÜBÂREK "NÛR"UNUN ANNESİNE GEÇMESİ

Server-i Âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) Efendimizin mübârek nûru, annesine geçtiği zamân kurtlar, kuşlar birbirlerine; "Kâinâtın Efendisi'nin dünyâyı teşrifleri yaklaştı. O, yeryüzünün emîni, zamânın güneşidir" diyerek müjde verdiler. O gece, Kâbe'deki bütün putlar yüz üstü düştü. O zamânlar Mekke-i Mükerreme'de kıtlık vardı. Senelerdir yağmur yağmamıştı. Ağaçlarda yeşil bir yaprak yoktu, mahsûlden eser görünmez olmuştu. İnsanlar sıkıntı içine düşmüş, ne yapacaklarını bilemez hâle gelmişlerdi. Sevgili Peygamberimizin mübârek nûru, Hazret-i

12) İbni İshâk, es-Sire, s, 119-124; İbni Hişâm, es-Sire, I, 232-233;

Abdullah’dan Hazret-i Âmine’ye geçtikten sonra o kadar yağmur yağdı, o kadar mahsûl oldu ki, o seneye **“bolluk senesi”** diye isim verdiler.

Âmine vâlidemiz hâmile iken, kocası Abdullah ticâret için Şam’a gitmişti. Dönüşünde hastalandı. Medîne’ye gelince dayıları Neccâroğullarının yanında on sekiz veya yirmi beş yaşında iken vefât etti. Bu haber Mekke’de duyulunca koca şehir üzüntüye gark oldu.[13] Eshâb-ı kirâmdan Abdullah ibn-i Abbâs (radıyallahü anh) şöyle bildirmiştir: (Peygamber efendimizin babası Abdullah, oğlu doğmadan vefât edince melekler; **“Ey Rabbimiz, Resûlün yetim kaldı”** dediler. Allahü teâlâ; **“O’nun koruyucusu ve yardımcısı benim”** buyurdu.)

FİL VAK’ASI

Resûl-i Ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) Efendimiz’in doğmasına iki ay kadar zamân vardı. Bu sırada Fil vak’ası meydana geldi. İnsanların her taraftan akın akın gelip Kâbe’yi ziyâret etmelerine engel olmak isteyen Yemen vâlisi Ebrehe, Bizans imparatorunun da yardımı ile San'â’da büyük bir kilise yaptırdı. İnsanların bu kiliseyi ziyâret etmelerini istedi. Araplar ise eskiden beri Kâbe’yi ziyâret ettiklerinden, Ebrehe’nin yaptırdığı kiliseye hiç îtibâr etmediler. Hakâret gözüyle baktılar. Hattâ içlerinden biri kiliseyi kirletti.

Bu hâdiseye kızan Ebrehe, Kâbe’yi yıkmaya karar verdi ve bu maksatla büyük bir ordu hazırlayıp Mekke üzerine yürüdü. Ebrehe’nin ordusu Mekke’ye yaklaşınca, Kureyş’in mallarını yağma etmeye başlamışlar, Abdülmuttalib’e âit iki yüz deveye de el koymuşlardı. Abdülmuttalib, Ebrehe’ye gidip develerini istedi. Ebrehe; “Ben sizin mukaddes Kâbe’nizi yıkmaya geldim. Sen onu korumak istemiyorsun da develerini mi istiyorsun?” dedi. Abdülmuttalib; “Ben develerin sahibiyim. Kâbe’nin elbette sahibi vardır. Onu, O korur” dedi. Ebrehe; “Bana karşı onu koruyacak yoktur!” dedi ve Abdülmuttalib’e develerini verip gönderdi. Sonra Kâbe’ye doğru ordusuna hareket emrini verdi. Ebrehe’nin ordusunda, önde yürütülen ve böylece zafere kavuşulacağına inanılan “Mahmûd” adında bir fil vardı. Ebrehe, Kâbe’ye yönelince, bu fil yere çöktü ve yürümez oldu. Hâlbuki Yemen’e çevrilince, koşarak gidiyordu.

Böylece, Mekke’ye yaklaşıp hücûma gücü yetmeyen Ebrehe’nin ordusu üzerine, Allahü teâlâ, “Ebâbîl” yâni dağ kırlangıcı denilen kuş-

13) İbni Sa’d, et-Tabakât, I, 99-100.

lardan bir sürü gönderdi. Bu kuşların her biri, nohut veya mercimek büyüklüğünde üçer taş taşıyorlardı ki bu taşların biri ağızlarında, ikisi de ayaklarında idi. Bunları Ebrehe'nin ordusu üzerine bıraktılar. Taşlar, askerleri, başlarından itibâren dikine delip geçiyordu. Taşa hedef olan her asker, derhal ölüyordu. Âyet-i kerîmede de bildirildiği gibi, ordu, yenilmiş ekin yaprağı gibi oldu. Bu durumu gören Ebrehe, telâşlanarak kaçmak istedi. Fakat kaçamadı. Taşlara asıl hedef o idi ve ona da isabet etmişti. Kaçtıkça, etleri parça parça dökülerek öldü. Bu vak'a, Kur'ân-ı Kerîm'in Fîl Sûresi'nde meâlen şöyle bildirilmiştir:

"(Ey Resûlüm! Kâbe'yi tahrib etmek isteyen) **fil sahiplerine** (fillerle techîz edilmiş Ebrehe ordusuna), **Rabbinin nasıl muâmele ettiğini görmedin mi? Onların** (Kâbe-i muazzamayı tahrip etmek şeklindeki) **hîlelerini, boşa çıkarmadı mı? Üzerlerine**, **sürüler hâlinde kuşlar gönderdi. O kuşların her biri onların üzerine, çamurdan yapılmış ve ateşte pişirilmiş taş atarlardı. Nihâyet Allahü teâlâ onları, güve yemiş ekin yaprağı gibi, yok ediverdi.** (Kurtlar tarafından kemirilip, doğranan yenik ekin yaprakları hâline getiriverdi.)"

MÜJDE HABERLERİ

Sevgili Peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâm)ın geleceği, Âdem (aleyhisselâm)dan îtibâren her peygambere ve ümmetlerine bildirilmiş; doğması yaklaşınca, olacak hâdiselerden pek çoğu müjdelenmiştir.

Musa (aleyhisselâm)a gelen, sonradan tahrif edilen Tevrât'ta, şöyle yazılıdır:

"O, öyle mübârek bir zâttır ki, himmeti yüksek, yardımı ziyâdedir. Fakirlerin sevgilisi, zenginlerin tabîbidir. O, güzellerin güzeli, temizlerin temizidir. Sohbet ederken yumuşak, taksim ederken âdil, her muamelede doğrudur. Kâfirlere karşı sert ve şiddetlidir. Yaşlılara hürmet, küçüklere şefkat ve rahmet eder. Az şeye şükreder. Esirlere acır. Hep güler yüzlüdür. Gülüşü tebessüm şeklindedir, kahkaha atmaz. Ümmîdir; hiçbir şey okumadan ve yazmadan her şey O'na bildirilmiştir. O, Allahü teâlânın resûlüdür. Kötü huylu, katı kalpli değildir. Çarşı ve pazarlarda yüksek sesle bağırmaz. O'nun ümmeti iyi ahlâk sâhibidir. Yüksek yerlerde Allahü teâlânın ismini anarlar. Müezzinleri minarelerde halkı dâvet ederler. Abdest alarak namaz kılarlar. Namazda safları düzeltir, bir hizâda dururlar. Geceleri onların tesbih sesleri bal arısının sesi gibi duyulur. Mek-

ke'de doğar. Medîne'den Şam'a kadar her yer O'nun idâresinde olur. İsmi Muhammed'dir ki, O'na **"Mütevekkil"** diye isim verdim. Bozuk dinleri kaldırıp doğru olan hak dîni yayıp yerleştirmedikçe, O'nu dünyâdan çıkarmam. O, halkı Hakk'a çağırır, O'nun bereketiyle görmeyen gözler açılır, görür, işitmeyen kulaklar işitir. Kalblerden gaflet gider..."[14]

Dâvûd (aleyhisselâm)a gelen, sonradan tahrif edilen Zebûr'da: "O, öyle bir kimsedir ki, eli açıktır; yâni cömerttir, aslâ kızmaz. Çok yumuşaktır. Güzel yüzlü, tatlı sözlü, nûrânî yüzlüdür. İnsanların tabîbidir. Çok ağlar, az güler. Az uyur, çok düşünür. Yaratılışı hoş ve güzeldir. Sözleri gönülleri alır, rûhları cezbeder. Ey Habîbim! Himmet kılıcını sıyırıp, bütün kuvvetinle kahramanlık meydanında kâfirlerden intikam alasın. Güzel bir lisân ile benim hamd ve senâmı her yere yayasın. Bütün kâfirlerin başları, senin kerâmetli ellerin önünde eğilecektir..." diye yazılıdır.

İsâ (aleyhisselâm)a gelen, sonradan tahrif edilen İncîl kitabında da:

"O, çok yemez; cimri değildir. Hîle yapmaz, kimseyi kötülemez, hiç acele etmez. Kendi için intikam almaz. Tembel değildir. Kimseyi gıybet etmez..." şeklinde bildiriliyor.

Yine İncîl'de şöyle yazılıdır:

"Rab tarafından çıkıp gelecek olan O Münhamennâ, Rab tarafından çıkıp gelecek O Rûhu'l-kuds gelmiş olsaydı, O, bana şehâdet ederdi. Siz de, şehâdet edersiniz. Çünkü öteden beri benimle birlikte bulunuyorsunuz. Ben bunları, size söyledim ki, şüpheye düşmeyesiniz ve sürçmeyesiniz." Burada geçen Münhamennâ kelimesi Süryânîce Muhammed demektir.[15]

CÂHİLİYE DEVRİ

Fahr-i Kâinât Efendimiz doğmadan önce, bütün âlem, manevî yönden müthiş bir zulmet, karanlık içinde idi. İnsanlar hadsiz, hudutsuz derecede azgınlaşmışlar, Allahü teâlânın gönderdiği dinler unutulmuş; ilâhî hükümlerin yerini, insanların kafalarından çıkan fikirler, düşünceler almıştı. Bütün mahlûklar, insanların vahşet ve zulümlerinden iyice bunalmışlardı.

---

14) İbni İshâk, es-Sire, s, 38-44; İbni Hişâm, es-Sire, I, 43-56; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 55-56, 92, 108; Taberî, Târih,I, 557; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, s, I, 123; Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, I, 216.

15) İbni İshâk, es-Sire, s, 119-124; İbni Hişâm, es-Sire, I, 232-233; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 360-363.

Yeryüzünde bulunan bütün milletler Allahü teâlâyı unutmuş, huzûrun, saadet ve sevincin kaynağı olan **"Tevhîd"** inancı ortadan kalkmıştı. Küfür fırtınası, kalblerden îmânı söküp atmış, gönüllerde Allahü teâlâya inanma yerine, putlara tapma fikri yerleşmişti.

Mûsa (aleyhisselâm)ın getirdiği din unutulmuş, Tevrat bozulmuştu. İsrâiloğulları birbirlerine düşmüştü. Îsâ (aleyhisselâm)ın getirdiği **"Îsevîlik"** de (Hıristiyanlık) büsbütün bozulmuş, din ile hiçbir alâkası kalmamıştı. Teslis, yâni üçlü tanrı fikri kabul edilmişti. İncil'in aslı kaybolmuş, papazlar onu istedikleri gibi değiştirmişlerdi. Her iki kitap da, Allah kelâmı olmaktan çıkmıştı.

Mısır'da, bozulmuş Tevrat'ın hükmü, Bizans'ta yine değiştirilmiş Hıristiyanlık vardı. İran'da ateşe tapılıyor, ateşperestlerin ateşi tam bin senedir söndürülmüyordu. Çin'de Konfüçyüsizm, Hindistan'da Budizm gibi uydurma dinler hüküm sürüyordu.

Arabistan'ın insanları daha da şaşırmış ve sapıtmışlardı. Bunlar, Allahü teâlânın çok kıymet verdiği Kâbe-i muazzamaya, 360 adet put yerleştirmişlerdi. Kâbe-i muazzama ise, Arş'da meleklerin ziyâret ettiği "Beyt-i Ma'mûr"un aynı büyüklükte bir numûnesi idi. Kim Kâbe'ye hürmetsizlikte bulunmuşsa, Cenâb-ı Hak onu, en kısa zamânda helâk eylemişti.

Cürhüm kabîlesi de zinâ ve fuhuşta ileri gitmişti. Bu kabîlenin çok saygısız ve pek alçakça hareketlerini gören hükümdarları, onlara; "Ey Cürhümîler! Allahü teâlânın Harem-i şerîfîni ve Harem'in emniyetini gözeterek kendinize geliniz. Sizden önce gelen Hûd, Sâlih ve Şu'ayb'ın aleyhimüsselâm ümmetlerinden her birinin başlarına gelen hâlleri ve nasıl helâk olduklarını biliyorsunuz. Birbirlerinize iyiliği emrediniz, kötülüklerden sakındırınız. Geçici kuvvetinize güvenerek aldanmayınız. Mekke'de, Hak'dan yüz çevirmekten ve zulümden sakınınız. Çünkü; zulüm, insanların helâkine sebeb olur.

Allahü teâlâya yemîn ederek söylüyorum ki, bir kimse bu bölgede otursun, zulüm yapsın, Hak'dan yüz çevirsin de Allahü teâlâ onların soylarını kesmiş, köklerini kazımış ve yerlerine başka bir kavmi getirmiş olmasın. Azgınlığına devam eden ve Hak'tan yüz çeviren Mekke halkı için, burada devamlı kalmak yoktur. Sizden önce bu bölgede oturan, sizden daha uzun ömürlü, sizden daha kuvvetli, sizden daha kalabalık ve zengin olan Tasm, Cüdeys ve Amâlika'lıların başına gelenleri biliyorsunuz, onların, Harem-i şerîfi hafife almaları, Hak'dan yüz çevirerek zulme dalmaları, bu mübârek yerden çıkarılıp atılmalarına sebeb

olmuştur. Allahü teâlânın, bâzılarına küçük karıncaları musallat ederek, kimini kıtlıkla, bâzılarını da kılınçla çıkardığını görmüş ve işitmişsinizdir!" diyerek onlara nasihat eyledi. Fakat onlar dinlemediler. Neticede Allahü teâlâ onları da, bu azgınlıkları sebebiyle, perişân eyledi...

İşte böyle bir zamânda, yeryüzünün merkezi olan mübârek Mekke'de, küfür sel gibi akıyor, Beytullah'ın içine, Lât, Uzzâ, Menât gibi yüzlerce put dolduruluyordu. Zulüm son haddine varıyor, ahlâksızlık, iftihar vesîlesi olarak kabul ediliyordu. Arabistan, dînî, rûhî, içtimaî ve siyâsî bakımlardan, bir karanlık, tam bir câhiliyet, taşkınlık, azgınlık ve sapıklık içerisinde idi. **"Câhiliyye devri"** denilen bu zamânda, insanlar genellikle göçebe hayâtı yaşıyorlardı ve kabîlelere bölünmüşlerdi. Devamlı çekişme hâlinde olan Arap kabîleleri, baskın ve yağmacılığı, kendileri için bir geçim vâsıtası sayıyorlardı. Zulmün ve yağmacılığın yaygınlaştığı kabîlelerden meydana gelen Arabistan'da, siyâsî bir nizam, içtimâî bir düzen de mevcut değildi.

Ayrıca içki, kumar, zina, hırsızlık, zulüm, yalan ve ahlâksızlık nâmına ne varsa alabildiğine yayılmıştı. Zulme, güçlünün güçsüze karşı kullandığı en amansız ve tüyleri ürpertici bir vâsıta olarak başvuruluyor; kadın, elde basit bir mal gibi alınıp satılıyordu. Bir kısmı da kız çocuklarının doğmasını bir felâket ve yüz karası sayıyorlardı. Bu korkunç düşünce o dereceye çıkmıştı ki, küçük kız çocuklarını, kumlar üzerinde açtıkları çukurlara diri diri yatırıp; "Babacığım! Babacığım" diyerek boyunlarına sarılmalarına ve acı acı feryat etmelerine hiç kulak asmadan, üzerlerini toprakla kapatarak ölüme terk ediyorlardı. Bu hareketlerinden dolayı vicdanları hiç sızlamıyor, hattâ bunu bir kahramanlık sayıyorlardı. Netice itibariyle o zamânın insanları arasında şefkat, merhamet, iyilik ve adâlet gibi güzel hasletler yok olmuş gibiydi.

Ancak bu devirde Araplar arasında, dikkate değer bir husus vardı. O da edebiyât, belâgat ve fesâhatin değer kazanıp zirveye çıkmasıydı. Şâire ve şiire çok önem verirler, bunu büyük bir iftihar vesilesi sayarlardı. Güçlü bir şâir, hem kendisi hem de kabîlesi için itibâr sağlardı. Muayyen zamânlarda panayırlar kurulur. Şiir ve hitâbet yarışmaları yapılırdı. Birinci gelenlerin şiirleri veya hitâbeleri Kâbe duvarına asılırdı. Câhiliye devrindeki Kâbe duvarına asılan en meşhur yedi şiire, "el-Muallakâtu's-Seb'a" yâni yedi askı denilirdi.

O zamân Arabistan'da insanlar, inanç bakımından da, parça parçaydı. Bir kısmı tamâmen inançsız ve dünyâ hayâtından başka bir şey kabul etmiyordu. Bazıları ise Allahü teâlâya ve âhiret gününe inanıyor,

fakat insanlardan bir peygamberin geleceğini kabul etmiyordu. Bir kısmı da Allahü teâlâya inanıyor, âhirete inanmıyordu. Pekçoğu da Allahü teâlâya şirk koşup putlara tapıyordu. Müşriklerin her birinin evinde bir put bulunuyordu.

Bütün bunlardan başka, İbrahim (aleyhisselâm)ın bildirdiği din üzere olan ve "**Hanîfler**" denilen kimseler de vardı. Bunlar Allahü teâlâya inanır ve putlardan uzak dururlardı. Peygamber efendimizin babası Abdullah, dedesi Abdülmuttalib, annesi ve bâzı kimseler, bu din üzere idiler. Hanîflerden başka bütün gruplar bâtıl yolda olup, büyük bir zulmet ve karanlık içinde idiler.

İbrâhim (aleyhisselâm) Muhammed (aleyhisselâm)ın dedelerindendir. Ondan sonra, Peygamberin en üstünüdür. Halîlullahdır. İshak (aleyhisselâm)ın babasıdır. İshak (aleyhisselâm)ın annesi Sâre idi. İsmâ'îl aleyhisselâmın da babasıdır. Bunun annesi Hâcer idi. İbrâhîm (aleyhisselâm)ın babası, Târuh adında mü'min idi. Kâfir olan Âzer, üvey babası ve amcası idi

Serveri âlem, sana âşık olup da, yanarım!
Her nerede olsam, o güzel cemâlin ararım.

Kâbe kavseyn tahtının sultânı sen, ben bir hiçim,
Misafirinim dememi, saygısızlık sayarım.

Her şey cihanda senin şerefine yaratıldı,
Rahmetin bana da yağsa, o ân olur behârım.

Herkes Kâbe'yi tavaf için geliyor Hicaz'a,
Sana kavuşmak şevkiyle, ben dağları aşarım.

Seâdet tâcı giydirildi, rüyâda başıma,
Ayağın toprağı serpildi yüzüme sanırım.

Dostunu öven âşıkların bülbülü, ey Câmî!
Dîvânında şu yazılar, oluyor tercümânım:

"Dili sarkmış, susuz kalmış, uyuz bir köpek gibi,
Senin ihsan denizinden bir damla arzularım."

Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî

MEKKE-İ MÜKERREME DEVRİ

PEYGAMBERİMİZİN DÜNYÂYI TEŞRİFLERİ (DOĞUMU)

Âlem öylesine kararmış ve etrafı zulmet o kadar kaplamıştı ki, insanlar her şeyin yaratıcısı olan Allahü teâlâya îmân ve ibâdet etmeyi bırakmışlardı. Şaşkınlıklarından kâinatta cereyan eden hâdiselere ve Cenâb-ı Hakk'ın yarattığı eşyâya, bilhassa elleriyle yonttukları taştan ve tahtadan putlara "ilâh" diye tapınıyorlardı.

Âlem mahzûn, varlıklar mahzûn, gönüller mahzûndu ve yüzler gülmeyi unutmuştu. Allahü teâlânın, diğer mahlûklardan üstün olarak yarattığı insanların, Cehennem'den kurtulmalarına sebep olacak bir kahraman lâzımdı. Nitekim doğmasına çok az bir zamân kalmıştı. Âlem, Âdem (aleyhisselâm)dan bugüne kadar, temiz alınlardan temiz alınlara geçerek gelen nûrun sahibini karşılamak için hazırlanıyordu. İnsanlara ve cinne ebedî saâdeti gösterecek **eşsiz insan** geliyordu!... Şefkat ve merhamet menbaı, Rabbi'nin ahlâkı ile ahlâklanmış yüksek insan geliyordu!...

Makâm-ı mahmûd sahibi, şefâatçilerin baş tâcı geliyordu!... Kâinatın hocası, varlıkların özü, insanların efendisi geliyordu! Mahşer gününün imdâda yetiştireni, peygamberlerin sultânı geliyordu!.. Allahü teâlânın Habîbi, sevgilisi, hürmetine yaratıldığımız, âlemlere rahmet olan sevgili Peygamberimiz geliyordu!... (sallallahü aleyhi ve sellem).

Bu gelen ilmi ledün sultânıdır,
Bu gelen tevhîd ü irfân kânıdır.

Bu gelen aşkına, devreyler felek,
Yüzüne müştâk durur ins ü melek.

Yedi kat yer, yedi kat gök, kısaca âlem büyük bir hürmet ve sevinç içinde Seyyidü'l-Mürselîn, Hâtemü'l-Enbiyâ, Habîb-i Hudâ olan efendisini beklemekte idi. Bütün mahlûkât hâl lisânı ile: "Hoş geldin yâ Resûlallah!" demek için hazırlanmıştı. Hicretten 53 sene evvel Fil vak'asından iki ay kadar sonra, Rebî'ulevvel ayının onikinci Pazartesi gecesi sabaha karşı Mekke'nin Hâşimoğulları mahallesinde, Safâ tepesi yakınında bir evde hasretle beklenen, Allahü teâlânın nûru Muhammed Mustafâ (sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem) doğdu. O'nun teşrifiyle

âlem, yeniden hayat buldu. Karanlıklar, birden "Nûr" ile aydınlandı.[16] Medâricü'n nübüvve kitabinde buyrulduki:

"Şereflerin en yücesine mazhar olan annelerin en bahtiyârı Hazret-i Âmine, hamileliğini şöyle anlatır: "O servere hâmile olduğum günlerde, hiç acı ve elem görmedim. Hâmile olduğumu hissetmezdim. Ancak altı aydan sonra bir gün, uyku ile uyanıklık arasında bir kimse bana; "Senin hâmile olduğun kimdir, bilir misin?" dedi. "Bilmiyorum" cevâbını verince; "Bilmiş ol ki, Peygamberlerin sonuncusuna hamilesin!" haberini verdi. Doğum zamânı yaklaşınca, o kimse tekrar geldi, dedi ki: "Ey Âmine! Çocuk doğunca, ismini Muhammed koy. Başka bir rivâyette de; "Ey Âmine! Çocuk doğunca, ismini Ahmed koy" şeklinde bildirilmiştir."

Hazret-i Âmine vâlidemiz, doğum ânını da şöyle anlatır:

"Doğum ânı geldiğinde, heybetli bir ses işittim. Ürpermeye başladım. Sonra beyaz bir kuş gördüm, gelip kanadı ile beni sıvazladı. Korku ve ürpertiden eser kalmadı. O anda susamış, sanki hararetten yanıyordum. Yanımda süt gibi beyaz, bir kâse şerbet gördüm. O şerbeti, içmem için bana verdiler. İçtim, baldan tatlı ve soğuk idi. Artık susuzluğum kalmamıştı. Sonra büyük bir nûr gördüm, evim o kadar nûrlandı ki, O nûrdan başka bir şey görmüyordum.

O sırada etrafımı sarıp, bana hizmet eden pek çok hanım gördüm. Boyları uzun, yüzleri güneş gibi parlıyordu. Bunlar, Abdü Menâf kabîlesinin kızlarına benzerlerdi. Bunların birden bire ortaya çıkmalarından hayret içinde idim. Onlardan biri dedi ki: "Ben Fir'avn'ın hanımı Âsiye'yim! Diğeri de; "Ben de Meryem bint-i İmrân'ım. Bunlar da Cennet hûrileridir" dedi.

Yine o esnada beyaz, uzun ve gökden yere kadar uzanmış ipek bir kumaş gördüm. "Onu insanların gözünden örtün" dediler. O anda bir bölük kuş peydâ oldu. Ağızları zümrütten, kanatları yâkûttandı. Korkudan terlemiştim, düşen ter damlalarından misk kokusu yayılıyordu. O hâlde iken gözümden perdeyi kaldırdılar. Bütün yeryüzünü doğudan batıya kadar gördüm. Etrafımı melekler kuşatmıştı.

Muhammed (aleyhisselâm) doğar doğmaz, mübârek başını secdeye koydu, şehâdet parmağını kaldırdı. Sonra gökden, onu bürüyen, beyaz bir bulut parçası indi. Bir ses işittim; "O'nu mağripten meşrıka kadar her yerde gezdirin. Gezdirin ki, cümle âlem O'nu ismiyle, cismiyle

16) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 100-103; İbni Esîr, Üsüd-ül-gâbe, I, 21.

ve sıfatıyle görsünler. O'nun isminin Mâhî olduğunu yâni Allahü teâlâ, O'nunla şirk eserlerini yok ettiğini bilsinler" diyordu. O bulut da gözden kayboldu ve Muhammed'i (sallallahü aleyhi ve sellem) bir beyaz yünlü kumaş içinde sarılı gördüm. Yine o sırada, yüzleri güneş gibi parlayan üç kişi geldi. Birinin elinde gümüşten bir ibrik, birinin elinde zümrütten bir leğen, birinin elinde de bir ipek vardı. İbrikten sanki misk damlıyordu. Mübârek oğlumu leğenin içine koydular. Mübârek başını ve ayağını yıkayıp, ipeğe sardılar. Sonra mübârek başına güzel koku sürdüler, mübârek gözlerine sürme çektiler ve gözden kayboldular."

Muhammed (aleyhisselâm) doğduğu sırada, Hazret-i Âmine vâlidemizin yanında Abdurrahmân bin Avf'ın annesi Şifâ Hâtûn, Osman bin Ebi'l-Âs'ın annesi Fâtıma Hâtûn ve Peygamberimizin halası Safiyye Hâtûn vardı. Bunlar da gördükleri nûru ve diğer hâdiseleri haber verdiler.

Şifâ Hâtûn şöyle anlatıyor: "Ben, o gece Âmine'nin yanında yardımcı olarak bulunuyordum. Muhammed (aleyhisselâm)ın, doğar doğmaz duâ ve niyaz ettiğini işittim. Gâibden; "**Yerhamüke Rabbüke**" diye söylendi. Sonra bir nûr çıkıp o kadar ışık verdi ki, doğudan batıya kadar her yer göründü..."

Bundan başka bir çok hâdiseye şâhid olan Şifâ Hâtûn; "Ne zamân ki, O'na peygamberliği bildirildi, hiç tereddüd etmeden ilk îmân edenlerden biri de ben oldum" demiştir.

Safiyye Hâtûn da şöyle anlatmıştır: "Muhammed (aleyhisselâm) doğduğu sırada, her tarafı bir nûr kapladı. Doğar doğmaz secde etti, mübârek başını kaldırıp açık bir dil ile; **"Lâ ilâhe illallâh, innî resûlullâh"** dedi. O'nu yıkamak istediğimde, "Biz onu yıkanmış olarak gönderdik" denildi. Göbeği kesilmiş ve sünnet edilmiş olarak görüldü. Doğar doğmaz secde etti. O sırada hafif sesle bir şeyler söylüyordu, kulağımı mübârek ağzına yaklaştırdım "**Ümmetî, ümmetî**!" (Ümmetim, ümmetim) diyordu."

Sevgili Peygamberimiz doğduğu sırada, dedesi Abdülmuttalib, Kâbe-i şerîfe'nin yanında Allahü teâlâya yalvarıp duâ ediyordu. Bu zamân müjde verdiler. Muhammed (aleyhisselâm)ın doğduğu günde bir çok hâdiseler gören Abdülmuttalib, bu müjdeye çok sevinip; "Bu oğlumun şânı, şerefi çok yüce olacaktır" dedi.[17]

Abdülmuttalib, böylesine büyük bir mutluluğu kutlamak için, do-

17) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 103.

ğumun yedinci gününde Mekke halkına üç gün ziyâfet verdi. Ayrıca şehrin her mahallesinde develer keserek, insanların istifâdesine sundu. Ziyâfet sırasında çocuğa hangi ismi koydun diyenlere; "**Muhammed"** (sallallahü aleyhi ve sellem) ismini verdim" dedi. Neden atalarından birinin ismini vermedin diyenlere ise; "Allahü teâlânın ve insanların O'nu methetmelerini, övmelerini istediğim için" cevâbını verdi. Başka bir rivâyette de "Muhammed" ismini koyanın Âmine Hâtûn olduğu bildirilmiştir.

DOĞDUĞU GECE GÖRÜLENLER

Resûl-i Ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, doğmadan önce ve doğduğu sırada; O'nun dünyâyı teşrif etmesine alâmet olarak bir çok hâdiseler meydana gelmiştir. O zamânın meşhûr kimseleri, daha Peygamber efendimiz doğmadan önce rüyâlar görmüşlerdi. Rüyâlarını kâhinlere ve zamânın meşhûr âlimlerine tâbir ettirdiklerinde, bunların Muhammed (aleyhisselâm)ın geleceğini gösterdiğini söylemişlerdir.

Sevgili Peygamberimizin dedesi Abdülmuttalib şöyle anlatmıştır: "Bir defâsında uykuya dalmıştım. Gördüğüm rüyâdan büyük ürpertiyle uyandım. Hemen bir kâhine gidip, anlatıp, tâbir ettirmek istedim. Yanına vardığımda, yüzüme bakıp; "Ey Kureyş'in reîsi! Sana ne oldu? Yüzünde bambaşka bir hâl görülüyor. Yoksa seni bu hâle getiren mühim bir hâdise mi var?" dedi. "Evet, henüz hiç kimseye anlatmadığım dehşetli bir rüyâ gördüm" dedikten sonra, yanında oturup anlatmaya başladım.

"Bu gece rüyâmda çok büyük bir ağaç vardı. Bir ucu semâya yükselmiş, dalları doğuya ve batıya yayılmıştı. O ağaçtan öyle bir nûr saçılıyordu ki, güneş yanında çok hafif kalır. Bâzan gözüküyor, bâzan gözden kayboluyordu. İnsanlar ona yönelmişti. Her an nûru artıyordu.

Kureyş kabîlesinden bâzıları o ağacın dallarına tutunuyor, diğer bir kısmı da ağacı kesmeye çalışıyordu. Bir genç de onu kesmek isteyenlere mâni oluyordu. Çok güzel bir yüzü vardı ve ben şimdiye kadar öyle bir yüz görmedim. Ayrıca vücûdundan etrafa hoş kokular yayılıyordu. Ağacın bir dalını tutmak için elimi uzattım, fakat ulaşamadım" dedim. Rüyâmı bitirince, kâhinin yüzü değişti. Benzi sarardı. Sonra; "Ondan senin nasibin yok!" demesi üzerine; "Kimin nasîbi var?" diye sordum. "O ağacın dalına tutunanların" dedi ve devam ederek; "Senin sulbünden bir peygamber gelecek, her tarafa mâlik olacak, insanlar O'nun dînine girecekler!" dedi. Sonra yanımda bulunan oğlum Ebû Tâlib'e dö-

nerek; "Bu, herhâlde O'nun amcası olacak" dedi. Ebû Tâlib bu hâdiseyi Peygamber efendimize peygamberliği bildirilince anlatmış ve; "İşte o ağaç, Ebü'l Kâsım, el-Emîn Muhammed (aleyhisselâm)dır" demiştir.

Sevgili peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâm)ın dünyâya geldiği gece, bir yıldız doğdu. Bunu gören Yahudi âlimleri, Muhammed (aleyhisselâm)ın doğduğunu anlamışlardı. Eshâb-ı kirâmdan Hassan bin Sabit anlatır:

"Ben sekiz yaşında idim. Bir sabah vakti Yahudi'nin biri; "Hey Yahudiler!" diye çığlık atarak koşuyordu. Yahudiler; "Ne var, bu bağırmanın sebebi nedir?" diyerek yanına toplanınca, o; "Haberiniz olsun, Ahmed'in yıldızı bu gece doğdu! Ahmed bu gece dünyâya geldi..." diye cevap verdi."

Resûl-i Ekrem efendimizin doğduğu gece Kâbe'deki putların hepsi yüz üstü yere yıkıldı. Urvetü'bnü'z-Zübeyr rivâyet eder: "Kureyş'den bir cemâatin bir putu vardı. Yılda bir defâ onu tavâf ederler, develer kesip şarap içerlerdi. Yine öyle bir gün, putun yanına vardıklarında, onu yüzüstü yere yıkılmış buldular. Kaldırdılar, yine kapandı. Bu hâl üç defa tekrarlandı. Bunun üzerine etrafınâ iyice destek verip diktikleri sırada, şöyle bir ses işitildi: "Bir kimse doğdu, yeryüzünde her yer harekete geldi. Ne kadar put varsa hepsi yıkıldı. Kralların korkudan kalbleri titredi!" Bu hâdise tam Muhammed (aleyhisselâm)ın doğduğu geceye rastlıyordu.

Medâyin şehrindeki İran Kisrâsının sarayının on dört kulesi (burcu) yıkıldı. O gece gürültüyle ve dehşetle uyanan Kisrâ ve halkı; yine kendilerinden bâzı ileri gelenlerin gördükleri korkunç rüyâları tâbir ettirdiklerinde, bunun büyük bir şeye alâmet olduğunu anlamışlardı.

Yine o gece, mecûsî yâni ateşe tapanların bin seneden beri yanmakta olan kocaman ateş yığınları âniden sönüverdi. Ateşin söndüğü târihi kaydettiler, Kisrâ'nın sarayında burçların yıkıldığı geceye rastlıyordu.

O zamân mukaddes sayılan Sâve gölünün de o gece bir anda suyu çekilip kuruyuvermişti. Şam tarafında bin yıldan beri suyu akmayan ve kurumuş olan Semâve nehri vâdisi, o gecede dolup taşarak akmaya başladı.

Muhammed (aleyhisselâm)ın doğduğu geceden itibaren, şeytan ve cinler artık Kureyş kâhinlerine hâdiselerden haber veremez oldu. Kehânet sona erdi...

Habîb-i Ekrem Efendimizin doğduğu gece ve daha sonra, o zamâna kadar görülmemiş bu hâdiselerden başka, bir çok hâdise vukû buldu.

Bütün bunlar, son peygamber Muhammed (aleyhisselâm)ın doğduğuna işaretti.[18]

MEVLİD GECESİ

Peygamber Efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) doğduğu geceye Mevlid Gecesi denir. Mevlid, doğum zamanı demektir. Kadir gecesinden sonra en kıymetli gecedir ve bu gecede sevgili Peygamberimiz doğduğu için sevinenler affolunur. Bu gece, Peygamber efendimizin doğduğu sırada görülen hâlleri, mûcizeleri okumak, dinlemek, öğrenmek çok sevâbdır. Sevgili Peygamberimiz kendi de anlatırdı.

Eshâbı kirâm da bu gece bir yere toplanırlar, o günü yâd ederler, okurlar ve anlatırlardı. Dünyânın her tarafındaki müslümanlar, her sene bu geceyi Mevlid Kandili olarak kutlamaktadır. Her yerde **Mevlid** kasideleri okunarak, Kâinatın sultânı hatırlanılmaktadır.

Her peygamberin ümmeti, kendi peygamberinin doğum gününü bayram yapmıştır. Bu gün de, müslümanların bayramı olup, neş'e ve sevinç günüdür.

SÜT ANNEYE VERİLMESİ

Âmine vâlidemiz, nûrlu yavrusunu kucağına aldığında, kocası Hazret-i Abdullah'ın vefât acısını unutur gibi oldu. Dokuz gün emzirdikten sonra da, Ebû Leheb' in cariyesi olan Süveybe Hâtûn birkaç gün süt annelik hizmetinde bulundu. Süveybe Hâtûn daha önce de Hazret-i Hamza'yı, sonra da Ebû Seleme'yi emzirmişti. Hafız ibni Cezeri diyor ki: "Ebû Leheb rüyada görülüp, ne hâlde olduğu soruldukta, kabir azabı çekiyorum. Ancak, her sene, Rebî'ul-evvel ayının on ikinci geceleri, azabım hafifliyor. İki parmağım arasından çıkan serin suyu emerek ferahlıyorum. Bu gece, Resûlullah dünyâya gelince, Süveybe ismindeki cariyem, bunu bana müjdelemişti. Ben de, sevincimden, bunu âzâd etmiş ve O'na süt annelik yapmasını emretmiştim. Bunun için, bu gecelerde azabım hafifliyor dedi."

O zamanda Mekke halkı, âdet olarak, çocuklarını bir süt anneye verirlerdi. Havası iyi, suyu tatlı olan civar yerlerdeki yaylalara gönderilen çocuklar, bir müddet, verildikleri süt annelerinin yanında kalırlardı. Buna Mekke'nin sıcak havası sebep oluyordu. Her sene bu maksatla Mekke'ye pek çok hanım gelirdi. Bunlar emzirmek için birer çocuk alıp giderlerdi.

---

18) İbni Kesîr, el-Bidâye, III, 211-212.

Çocukları büyütüp teslîm edince, pek çok ücret ve hediyeler alırlardı.

Peygamber efendimizin doğduğu sene de yaylalarda yaşayan Benî Sa'd kabîlesinden birçok hanım, süt anneliği niyeti ile Mekke'ye geldi. Her biri emzirmek üzere birer çocuk almıştı. Benî Sa'd kabîlesi, Mekke civarındaki kabîleler arasında; şerefte, cömertlikte, mertlik ve tevâzûda ve Arapça'yı düzgün konuşmakta pek meşhurdu. Kureyş kabîlesinin ileri gelenleri çocuklarının, daha çok bu kabîleye verilmesini isterlerdi. O sene Benî Sa'd kabîlesinin yurdunda şiddetli bir kuraklık ve kıtlık hüküm sürüyordu. Bu kabîleden Halîme Hâtûn bu durumu şöyle anlatır:

"Ben o sene kırlarda gezip ot toplar, bunu bulduğum için Allahü teâlâya şükrederdim. Bâzan üç gün geçmesine rağmen ağzıma bir şey koymazdım. Bu hâlde iken bir çocuğum oldu. Bir taraftan açlık, diğer yandan da doğumun sıkıntısı vardı. Açlıktan yer ile göğü, gece ile gündüzü fark edemediğim anlar da olurdu. Bir gece sahrada uyuyakalmışım. Rüyamda bir şahıs beni sütten ak bir suyun içine daldırdı ve; "Bu sudan iç" dedi. Kanıncaya kadar içtim. Sonra içmem için yine zorladı. İçtikçe içtim, baldan tatlı idi. "Südün çok olsun ey Halîme! Beni tanıdın mı?" diye sordu. Tanımadığımı söyleyince; "Ben senin sıkıntılı hâlinde ettiğin hamd ve şükrünüm. Ey Halîme! Mekke'ye git. Orada sana bir "Nûr" arkadaş olur, bereketlerle dolarsın. Bu rüyayı da kimseye söyleme!" dedi. Uyandığımda göğüslerimi süt ile dolu bulduğum gibi, sıkıntı ve açlığın da beni terkettiğini gördüm."

Kıtlıktan dolayı, ücretle çocuk emzirip sıkıntılarını gidermek üzere, diğer senelere nisbetle; daha çok süt annesi Mekke'ye gelmişti. Hepsi de zengin ailelerin çocuklarını almak telâşı içinde idi. Acele ile gelen kadınlar, birer çocuk almışlardı. Fakat Peygamber efendimiz yetim olduğu için, fazla ücret alamama düşüncesiyle, O'na istekli görünmemişlerdi. Bu kadınlar içinde; iffeti, temizliği, hilmi yâni yumuşaklığı, hayâsı ve güzel ahlakıyla tanınmış Halîme Hâtûn da vardı. Bindikleri hayvan zayıf olduğu için Mekke'ye gelmekte geç kalmışlardı. Fakat bu gecikme onlara, aradıklarından daha fazlasına kavuşmaya sebep olmuştu. Kocası ile Mekke'de dolaşarak zengin ailelerin çocuklarının alınmış olduğunu gördüler. Lâkin boş dönmek de istemiyorlardı. Bir çocukla dönmek tek arzuları olmuştu.

Nihâyet hürmet celbeden ve siması çok sevimli olan bir zâtla karşılaştılar. Bu, Mekke'nin reîsi Abdülmuttalib idi. İsteklerini öğrendikten sonra, torununu almalarını, bu sayede, büyük devlet ve saadete kavuşa-

caklarını söyledi. Abdülmuttalib'in muhabbeti ve yakınlığı onları kendisine çekiyordu. Teklifini hemen kabul ettiler. Sonra yaşlı dede, Halîme Hâtûn'u Hazret-i Âmine'nin evine götürdü. Halîme Hâtûn şöyle anlatır:

"Çocuğun başucuna vardığımda, kundağa sarılı, yeşil ipekten bir örtünün üstünde mışıl mışıl uyuyor, etrafa misk kokusu yayılıyordu. Hayret içinde kalıp bir anda O'na öylesine ısındım ki, gönlüm uyandırmağa razı olmadı. Elimi göğsüne koyunca, uyandı ve bana bakıp tebessüm etti. Bense bu tebessüme tutulup kendimden geçtim. Sonra, annesi böylesine güzel ve mübârek çocuğu bana vermez düşüncesiyle yüzünü örtüp, hemen kucağıma aldım. Sağ mememi verdim, emmeğe başladı. Sol mememi verdim, emmedi. Abdülmuttalib, bana dönerek; "Sana müjdeler olsun ki, hanımlar içinde senin gibi nîmete kavuşan olmadı" dedi.[19]

Âmine Hâtûn da bana sevgili yavrusunu verdikten sonra; "Ey Halîme, üç gün evvel; "Senin oğluna süt verecek kadın, Benî Sa'd kabîlesinin Ebû Züeyb soyundandır" diye bir ses işittim" dedi. Bunun üzerine; "Ben, Benî Sa'd kabîlesindenim ve babamın künyesi Ebû Züeyb'dir" cevâbını verdim." Halîme Hâtûn yine şöyle anlatmıştır:

"Âmine Hâtûn bana daha nice vak'alar anlattı ve vasiyette bulundu. Ben de Mekke'ye gelmeden önce gördüğüm rüyayı ve gelirken sağımdan solumdan; "Sana müjdeler olsun ey Halîme! O gözler kamaştıran ve âlemleri aydınlatan nuru emzirmek sana nasîb olacak" diye sesler geldiğini anlattım."

Halîme Hâtûn der ki:

"Muhammed (aleyhisselâm)ı alıp Hazret-i Âmine'nin evinden ayrıldım. Kocamın yanına geldim. O da kucağımdaki çocuğun yüzüne bakıp kendinden geçti ve; "Ey Halîme bugüne kadar böyle güzel yüz görmedim", O'nu yanımıza alır almaz kavuştuğumuz bereketleri görünce de; "Ey Halîme! Bilmiş ol ki, sen çok mübârek ve kadri yüksek bir çocuk almışsın" dedi. Ben de; "Vallahi, zâten böyle dilerdim, istediğim oldu" diye mukabelede bulundum."

Halîme Hâtûn, kocası ile birlikte, Muhammed (aleyhisselâm)ı alıp, Mekke'den yola çıktıkları andan îtibaren O'nun bereketine kavuşmaya başladılar. Çelimsiz ve hızlı gidemeyen merkebleri, artık küheylan kesilmişti. Beraber geldikleri kafile, onlardan önce yola çıkıp çok uzaklaşmış olmasına rağmen, kafileye yetişip onları geride bırakmıştı. Benî

---

19) Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 37.

Sa'd yurduna vardıktan sonra görülmemiş bir bolluğa ve berekete kavuştular. Sütü az olan hayvanlarının memeleri dolup taşıyordu. Bunu gören komşuları hayret edip, bunun, emzirmek için aldıkları çocuk sebebiyle olduğunu açıkça anlamışlardı.

Kuraklık sebebiyle çok sıkıntıya düştüler ve bir ara yağmur duâsına çıktılar. Muhammed (aleyhisselâm)ı yanlarında götürüp duâ ederek O'nun hürmetine bol yağmura ve berekete kavuştular.

Peygamber efendimiz, süt annesi Halîme Hâtun'un sağ memesini emer, sol memesini emmezdi. Onu da süt kardeşine bırakırdı. İki aylık iken emekledi. Üç aylık olunca ayakta durur, dört aylık iken duvara tutunarak yürürdü. Beş aylık iken yürüdü, altı aylık iken çabuk yürümeye başladı. Yedi aylık iken her tarafa gider oldu. Sekiz aylık iken anlaşılacak şekilde, dokuz aylık iken gâyet açık konuşmaya başladı. On aylık iken ok atmaya başladı. Halîme Hâtûn şöyle anlatmıştır: "İlk konuşmaya başladığında **"Lâ ilâhe illallahü vallahü ekber. Velhamdülillahi rabbil âlemin"** dedi. O günden sonra Allahü teâlânın ismini anmadan hiçbir şeye elini uzatmadı. Sol eli ile bir şey yemezdi. Yürümeye başladığında, çocukların oynadıkları yerden uzak durur ve onlara; **"Biz, bunun için yaratılmadık"** buyururdu. Her gün O'nu güneş ışığı gibi bir nûr kaplar ve yine açılırdı. Ay ile konuşur, ona işaret ettikçe ay hareket ederdi.

Halîme Hâtûn şöyle anlatır:

"Muhammed (aleyhisselâm), iki yaşına girince, O'nu sütten kestim. Sonra annesine vermek üzere kocamla Mekke'ye gittik. Fakat O'nun öyle bereketlerine kavuşmuştuk ki, O'ndan ayrılmak, mübârek yüzünü görmemek bize çok güç geliyordu. O'nun hâllerini annesine anlattım. Âmine Hâtûn; "Benim oğlumun büyük şânı vardır" dedi. Ben; "Vallahi, bundan daha mübârek bir kimse görmedim" dedim. Sonra, Âmine Hâtun'a, bir çok bahaneler bularak biraz daha yanımızda kalmasını istedim. Bizi kırmadı ve yanımızda kalması için izin verdi. O'nunla tekrar kabîlemize döndük. Bu sayede evimiz bereketle doldu, malımız, mülkümüz ve şânımız arttı. Sayısız nîmetlere kavuştuk."[20]

MÜBÂREK GÖĞSÜNÜN YARILMASI

Halîme Hâtûn anlattı: "Server-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) bir gün; "**Gündüzleri kardeşlerim görünmezler. Sebebi nedir?"** di-

---

20) İbni İshâk, es-Sire, s, 25-28; İbni Hişâm, es-Sire, I, 158-167; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 108,115.

ye sorunca; "Koyun gütmeye giderler. Eve, ancak gece gelirler" dedim. Bunun üzerine, "**Beni de onlarla beraber gönder. Ben de koyun güdeyim"** dedi. Bahaneler bulup nice özürler söyledim. Sonunda gönlünün razı olması için; "Peki" dedim. Ertesi gün mübârek saçlarını taradım. Elbiselerini giydirip süt kardeşleriyle beraber gönderdim. Birkaç gün gidip geldi. Bir gün süt kardeşi Şeymâ kırdan geldiğinde; "Gözümün nuru oğlum Muhammed neresidir?" diye sordum. "Sahradadır" dedi. "Ciğerimin köşesi bu sıcağa nasıl dayanıyor?" diye sorduğumda, Şeymâ; "Ey anneciğim! O'na aslâ zarar gelmez. Zîrâ, mübârek başı üzerinde bir bulut, devamlı O'nunla hareket etmekte; böylece güneşin sıcağından korunmaktadır" cevâbını verdi. "Neler söylüyorsun? Bu söylediklerin hakîkaten doğru mudur?" dediğimde, yemîn etti. Ancak o zaman rahatladım.

Yine bir öğle vakti süt kardeşi Abdullah bana gelip; "Anneciğim! Acele koşun!.. Kureyşî karındaşımla beraber koyun güdüyorduk. Ansızın yeşiller giymiş iki kimse geldi. Kardeşimi yanımızdan alıp dağın başına götürdüler. Arkası üzere yatırıp bıçak ile karnını yardılar. Haber vermek için geldiğimde oradaydılar. Kardeşimin sağ kalıp kalmadığını bilemiyorum" dedi. O ânda kan beynime sıçradı. Sür'atle oraya geldik. O'nu gördük. Hemen mübârek yüzünü başını öpüp; "Ey gözümün nûru! Ey âlemlere rahmet oğlum! Bu nice hâldir? Ve başına gelen nedir? Seni kim rahatsız etti?" diye sordum. O da;

"Evden çıktıktan sonra yeşil elbiseli iki kimse gördüm. Birinin elinde gümüşten bir ibrik, birinin elinde yeşil zümrütten bir leğen vardı. Leğen, kardan beyaz bir şey ile dolu idi. Beni dağ başına götürdüler.

Biri, arkam üzere yatırdı. Ben seyrederken göğsümü göbeğime kadar yardı. Hiç acı ve elem duymadım. Elini sokup içinde ne varsa çıkardılar. O beyaz şey ile yıkayıp yerine koydular. Biri diğerine; "Kalk, ben de hizmetimi yerine getireyim" dedi ve elini sokup yüreğimi çıkardı. İki parça etti ve içinden siyah bir şey çıkarıp attı. Ve; "Senin vücûdunda şeytanın nasîbi bu idi. Çıkarıp attık. Ey Allahü teâlânın sevgilisi! Seni vesveseden ve şeytanın hîlesinden emîn ettik" dedi. Sonra yüreğimi kendi yanlarında olan latîf ve yumuşak bir şey ile doldurdular. Nûrdan bir mühürle mühürlediler. Hâlen o mührün soğukluğu, bütün âzâlarımda mevcuttur. Onlardan biri, elini yarılan yere koyunca yaram iyileşti. Sonra beni ümmetimden on kişi ile tarttılar, ben ağır geldim. Bin kimse ile tarttılar yine ağır geldim. Bunun üzerine onlardan biri diğerine; "Artık onu tartmayı bırak. Vallahi O'nu bütün ümmetiyle bile tartacak ol-

san, ağır gelir" dedi. O zaman her biri elimi ve yüzümü öptüler ve beni burada koyup gittiler" dedi. Yarılan yer, mübârek göğsünde belli idi.[21]

Sevgili Peygamberimizin başından geçen ve Kur'ân-ı kerîmin İnşirah sûresinin birinci âyet-i kerîmesinde bildirilen bu hâdiseye "**Şakk-ı sadr**" yâni göğsünün yarılması denir.

Muhammed (aleyhisselâm)a peygamberliği bildirildikten sonra Eshâb-ı kirâmdan bâzıları, "Yâ Resûlallah! Bize kendinizden bahseder misiniz?" deyince; "**Ben, ceddim İbrahim' in duâsıyım. Kardeşim Îsâ'nın müjdesiyim! Annemin ise rüyâsıyım. O bana hâmile iken Şam saraylarını aydınlatan bir nûrun kendisinden çıktığını görmüştü... Ben Sa'd bin Bekr oğulları yanında emzirilip büyütüldüm"** buyurdu.

Halîme Hâtûn, dört yaşından sonra O'nu Mekke'ye götürüp annesine verdi. Dedesi Abdülmuttalib, Halîme Hâtun'a çok büyük hediyeler verip ihsanda bulundu. Hâlime Hâtûn O'nu Mekke'ye bırakınca, ayrılığının acısını; "Sanki canım ve gönlüm de O' nunla birlikte kaldı" sözleri ile dile getirmişti.

MÜBÂREK ANNESİNİN VEFÂTI

Sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), altı yaşına kadar da annesinin yanında büyüdü. Altı yaşında iken, annesi, Ümmü Eymen adındaki câriye ile birlikte, akrabâlarını ve babası Abdullah'ın mezarını ziyâret etmek için Medîne'ye gittiler. Burada, bir ay kaldılar. Peygamber efendimiz Medîne'de Neccâroğullarına ait havuzda yüzmeyi öğreniyordu.

Bu sırada bir Yahudi âlimi O'ndaki nübüvvet alâmetlerini gördü. Yanına yaklaşıp ismini sordu. **"Ahmed"** deyince, o âlim; "Bu çocuk, âhir zaman peygamberi olacaktır!" diye bağırdı. Ayrıca oradaki Yahudi âlimlerinden bâzıları da, O'ndaki peygamberlik alâmetini görmüşler, peygamber olacağını aralarında konuşup anlatmışlardı.

Onların bu sözlerini duyan Ümmü Eymen, durumu Hazret-i Âmine vâlidemize haber verince, mübârek anneleri bir zarar gelmesinden çekinerek, O'nu alıp Mekke'ye dönmek üzere yola çıktı. Ebvâ denilen yere geldiklerinde, Hazret-i Âmine vâlidemiz hastalandı. Hastalığı artıp sık sık kendinden geçiyordu. Başında duran sevgili oğlu Muhammed (aleyhisse-

21) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 121; İbni Hişâm, es-Sire, I, 164-165.

lâm)a bakarak; "Ey çekilen dehşetli ölüm okundan, Allahü teâlânın lütfu ve yardımı ile yüz deve karşılığında kurtulan zâtın oğlu! Allahü teâlâ seni, mübârek eylesin. Eğer rüyada gördüklerim doğru çıkarsa, sen celâl ve bol ikram sahibi olan Allahü teâlâ tarafından, âdemoğullarına helâl ve haramı bildirmek üzere gönderileceksin. Cenâb-ı Hak seni, milletlerle birlikte sürüp gelen putlardan ve putperestlikten muhafaza edip koruyacaktır" dedi ve şu beytleri söyledi:

Eskir yeni olan, ölür yaşayan,
Tükenir çok olan, var mı genç kalan?
Ben de öleceğim, tek farkım şudur:
Seni ben doğurdum, şerefim budur.

Geride bıraktım hayırlı evlâd,
Gözümü kapadım, içim pek rahat.
Benim nâmım kalır dâim dillerde,
Senin sevgin yaşar hep gönüllerde.

Sonra vefât etti. Orada defnedildi. Âmine vâlidemiz vefât ettiğinde yirmi yaşında idi. Ümmü Eymen, Âlemlerin efendisini yanına alıp, birkaç gün süren yolculuktan sonra Mekke'ye getirip dedesi Abdülmuttalib'in yanına bıraktı.

DEDESİNİN YANINDA

Habîbi Ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin babası ve annesi İbrahim (aleyhisselâm)ın dîninde idi. Yâni mü'min idiler. İslâm âlimleri; onların İbrahim (aleyhisselâm)ın dîninde olduklarını ve Muhammed (aleyhisselâm)a peygamberliği bildirildikten sonra da onun ümmetinden olmaları için diriltilip, Kelime-i şehâdeti söylediklerini ve böylece bu ümmetten de olduklarını bildirmişlerdir.[22]

Muhammed (aleyhisselâm), sekiz yaşına kadar dedesinin yanında büyüdü. Dedesi Abdülmuttalib, Mekke'de sevilen ve çeşitli işleri idare eden bir zât olup, heybetli, sabırlı, ahlâklı, dürüst, mert ve cömert idi. Fakirleri doyurur, hattâ aç ve susuz kalan hayvanlara bile yiyecek ve su verirdi. Allahü teâlâya ve âhirete inanırdı. Kötülüklerden sakınır, câhiliyye devrinin her türlü çirkin âdetlerinden uzak dururdu. Mekke'de zulme, haksızlığa engel olur ve gelen misafirleri ağırlardı. Ramazân ayında Hira dağında inzivaya çekilmeyi âdet edinmişti. Çocukları se-

---

22) Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, I, 652.

ven ve şefkat sahibi olan Abdülmuttalib, sevgili torununu bağrına basıp gece gündüz yanından ayırmazdı. O'na büyük bir sevgi ve şefkat gösterirdi. Kâbe'nin gölgesinde kendisine mahsus olan minderine O'nunla beraber oturur, mâni olmak isteyenlere; "Bırakın oğlumu, O'nun şânı yücedir" derdi.(23) Peygamber efendimizin dadısı Ümmü Eymen'e, O'na iyi bakmasını ısrarla tenbih eder; "Oğluma iyi bak. Ehl-i kitab, benim oğlum hakkında bu ümmetin peygamberi olacak diyorlar" der idi.

Ümmü Eymen demiştir ki: "O'nun çocukluğunda ne açlıktan, ne de susuzluktan şikâyet ettiğini gördüm. Sabahleyin bir yudum zemzem içerdi. Kendisine yemek yedirmek istediğimizde; **"istemem, tokum"** derdi."

Abdülmuttalib uyurken ve odasında yalnızken, O'ndan başkasının yanına girmesine müsâde etmezdi. O'nu şefkatle bağrına basar, okşar, sözlerinden ve hareketlerinden son derece hoşlanırdı. Sofrada O'nu yanına alır, dizine oturtur, yemeğin en iyisini, en lezzetlisini O'na yedirir ve O gelmeden sofraya oturmazdı. O'nun hakkında nice rüyalar görüp, bir çok hâdiselere şâhid oldu.

Bir defasında, Mekke'de kuraklık ve kıtlık olmuştu. Abdülmuttalib, gördüğü bir rüya üzerine Muhammed (aleyhisselâm)ın elinden tutarak Ebû Kubeys dağına çıkıp; "Allah'ım, bu çocuk hakkı için, bizi bereketli bir yağmur ile sevindir" diyerek duâ etti. Duâsı kabul olundu ve bol yağmur yağdı. O zamanki şâirler bu hâdiseyi, şiirler yazarak dile getirmişlerdi.

NECRÂNLI RÂHİP

Abdülmuttalib, bir gün Kâbe'nin yanında otururken, Necrânlı bir râhip yanına gelerek konuşmaya başlamıştı. Bir ara; "Biz İsmâiloğullarından en son gelecek olan peygamberin sıfatlarının kitaplarda yazılı olduğunu okuduk. Burası, yâni Mekke O'nun doğum yeridir. Sıfatları şöyle, şöyledir!" diyerek birer birer saymaya başladı. Bu sırada, sevgili Peygamberimiz yanlarına gelmişti. Necrânlı râhip, O'nu dikkatle seyretmeye başladı, sonra da yaklaşıp gözlerine, sırtına, ayaklarına baktı ve heyecanla; "İşte, O budur. Bu çocuk senin neslinden midir?" dedi. Abdülmuttalib; "Oğlumdur!" deyince, Necrânlı râhip; "Kitaplarda okuduğumuza göre O'nun babasının sağ olmaması lâzım!" dedi. Abdülmuttalib; "O, oğlumun oğludur. Babası daha O doğmadan, annesi hâmile iken ölmüştü" deyince, râhip; "Şimdi doğru söyledin" dedi.

---

23) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 70-74; Ya'kubî, Târih, II, 7-9.

Bunun üzerine Abdülmuttalib, oğullarına; "Kardeşinizin oğlu hakkında söylenileni işitin de, O'nu görüp gözetin ve iyi koruyun" dedi.

DEDESİNİN VEFÂTI

Abdülmuttalib vefât edeceğine yakın, oğullarını toplayıp; "Artık dünyâdan âhirete göç etme vaktim geldi. Tek düşüncem bu yetimdir. Keşke ömrüm uzun olaydı da bu hizmeti severek devam ettirseydim. Fakat elden ne gelir? Ömür vefa etmeyecek. Şimdi gönlüm bu hasret ateşiyle yanıyor. Bu inci tanesini içinizden birine emânet etmeyi isterim. Acaba hanginiz lâyıkı ile O'nun haklarını gözetir ve hizmetinde kusur etmez" dedi.

Ebû Leheb dizleri üzerine çöküp; "Ey Arab'ın efendisi! Eğer bu emâneti teslîm etmek için aklınızdan geçirdiğiniz biri varsa ne âlâ, yoksa bu hizmeti ben görürüm" dedi. Abdülmuttalib ona; "Malın çoktur. Fakat sen katı kalblisin ve merhametin azdır. Yetim kalbi ise yaralı ve incedir. Hemen kırılır" dedi.

Diğer çocuklardan bâzıları da aynı isteği tekrarladılar. Abdülmuttalib her birinin hususiyetlerini söyleyerek kabul etmedi. Sıra Ebû Tâlib'e gelince; "Ben, hepsinden çok bunu istiyorum. Fakat, büyüklerim dururken, öne geçmek uygun olmazdı. Malım azdır, ama, benim sadâkatim kardeşlerimden ziyâdedir" dedi. Abdülmuttalib de; "Doğru söylersin. Bu hizmete lâyık olan sensin. Lâkin, ben her işte O'na danışır ve isteği üzere hareket ederim. Her seferinde de doğru neticeye varırım. Bu hususta kendisiyle meşveret edeyim. Hanginizi tercih ederse o, benim de kabûlümdür" dedi.

Sonra sevgili Peygamberimize dönerek; "Ey gözlerimin nuru! Senin hasretinle âhirete yöneldim. Bu amcalarından hangisini tercih ediyorsun?" diye sordu. Peygamber efendimiz o an kalkıp, Ebû Tâlib'in boynuna sarıldı ve dizine oturdu. Abdülmuttalib, o zaman çok ferahladı ve; "Allahü teâlâya hamdolsun. Benim istediğim de bu idi" dedi ve Ebû Tâlib'e dönerek;

"Ey Ebû Tâlib! Bu inci dânesi, ana baba şefkati görmemiştir. Ona göre bakıp üzerine titreyesin. Seni diğer çocuklarımdan daha üstün görürüm. Bu büyük ve pek kıymetli emâneti sana havale ettim. Çünkü sen, O'nun babasıyla aynı anadansınız. O'nu kendi nefsin gibi koruyasın. Bu vasiyetimi kabul ettin mi?" diye sordu. O da; "Kabul ettim" deyince, Abdülmuttalib sevgili Peygamberimizi kucakladı, mübârek

başını, yüzünü öptü ve kokladı. Sonra; "Hepiniz şâhid olun ki, ben bundan daha güzel bir koku koklamadım ve bundan daha güzel bir yüz görmedim" dedi.[24]

EBÛ TÂLİB'İN HİMÂYESİNDE

Dedesinin vefâtından sonra, Kâinatın efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem) sekiz yaşından itibaren amcası Ebû Tâlib'in yanında kalmaya başladı ve onun himâyesinde büyüdü. O zaman Ebû Tâlib de, babası Abdülmuttalib gibi, Mekke'de Kureyş'in ileri gelenlerinden, sevilen, saygı gösterilen ve sözü dinlenilen bir zât idi. O da Peygamber efendimize büyük bir sevgi ve şefkat gösterdi. O'nu kendi çocuklarından çok sever, yanına almadan uyumaz, bir yere gitmez ve; "Sen çok hayırlısın, çok mübâreksin!" derdi. O, elini uzatmadan yemeğe başlamaz, önce O'nun başlamasını isterdi. Bazan da O'na ayrı sofra kurdururdu. Sabahları uyandığında yüzünün ay gibi parladığını, saçlarının tarandığını görürlerdi.

Ebû Tâlib'in fazla malı yoktu, ailesi de kalabalıktı. Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizi himâyesine aldıktan sonra bolluğa ve berekete kavuştu. Mekke'de vukû bulan kuraklık sebebiyle halk sıkıntıya düştüğünde, Ebû Tâlib O'nu Kâbe'nin yanına götürüp, duâ etti. O'nun bereketiyle bol yağmur yağdı. Kuraklıktan ve kıtlıktan kurtuldular.[25]

RÂHİP BAHÎRA

Sevgili Peygamberimiz on iki yaşlarında iken, bir gün Ebû Tâlib'in ticâret için sefer hazırlığı yaptığını gördü. Kendisini götürmek istemediğini anlayınca, Ebû Tâlib'e; **"Bu şehirde beni kime bırakıp gidiyorsun? Ne babam var, ne de bir acıyanım!..."** buyurdu. Bu söz Ebû Tâlib'e çok te'sir etti. O'nu da yanında götürmeye karar verdi. Ticâret kervanı uzun bir yolculuktan sonra, Busra'da Hıristiyanlara mahsus bir manastırın yakınında konakladı.

Bu manastırda "**Bahîra"** adında bir râhip kalıyordu, önceden Yahudi âlimlerinden iken, sonradan Hıristiyan olan bu bilgili rahibin yanında, elden ele geçerek saklanan bir kitap vardı ve sorulanlara

---

24) İbni İshâk, es-Sire, s, 45-48; İbni Hişâm, es-Sire, I, 169-178; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 117; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, I, 299; Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, II, 135; İbni Esîr, Üsüd-ül-gâbe, I, 22.

25) İbni Hişâm, es-Sire, I, 179-180; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 119.

ondan cevap verirdi. Kureyş'in kervanı, daha önceki yıllarda buradan defalarca gelip geçmesine rağmen hiç ilgilenmemişti. Her sabah manastırın damına çıkıp, kafilelerin geldiği yöne bakar, arayış içinde merakla bir şeyler beklerdi. Râhib Bahîra'ya bu defa bir hâl olmuş ve heyecanla irkilip yerinden fırlamıştı. Çünkü, Kureyş kervanı uzaktan görününce, üstünde bir bulutun da onlarla birlikte süzülüp geldiğini farketmişti. Bu bulut, Peygamber efendimizi gölgelemekteydi.

Kervan konaklayınca, Bahîra, Habîbi Ekrem efendimizin altına oturduğu ağacın dallarının üzerine doğru eğildiğini de görerek iyice heyecanlanmıştı. Derhal sofralar kurdurdu. Sonra, adam göndererek, Kureyş kervanında bulunanların hepsini yemeğe dâvet etti. Kervanda bulunanlar, sevgili Peygamberimizi, mallarının yanında bırakıp, rahibin yanına gittiler.

Bahîra, gelenlere dikkatle bakıp; "Ey Kureyş topluluğu, içinizde yemeğe gelmeyen var mı?" diye sorunca; "Evet, bir kişi var" dediler. Çünkü Kureyşliler geldiği hâlde bulut hâlâ orada idi. Bunu görünce, kervanda birinin kaldığını anlamıştı. Râhib Bahîra, ısrarla O'nun da gelmesini istedi. Gelir gelmez O'na dikkatle bakmaya ve incelemeye başladı. Ebû Tâlib'e; "Bu çocuk senin neslinden midir?" dedi. Ebû Tâlib; "Oğlum" deyince, Bahîra; "Kitablarda bu çocuğun babasının sağ olmayacağı yazılı, O senin oğlun değildir" dedi. Bu sefer Ebû Tâlib; "O benim kardeşimin oğludur" diye cevap verdi. Bahîra'nın; "Babası ne oldu?" sorusuna da; "Babası, doğmasına yakın öldü" dedi. Bahîra; "Doğru söyledin, annesi ne oldu?" deyince; "O da öldü" diye cevap verdi. Bunlar karşısında; "Doğru söyledin" diyen Bahîra, Peygamber efendimize dönüp, putlar adına yemin verdi. Sevgili Peygamberimiz, Bahîra'ya; **"Putların ismiyle yemin verme. Dünyâda bana onlardan büyük düşman yoktur. Ben, onlardan nefret ederim"** buyurdu.

Bahîra, bu sefer Allahü teâlâ adına yemin verip; "Uyur musun?" dedi. **"Gözlerim uyur fakat kalbim uyumaz"** buyurdu. Bahîra, daha pek çok suâller sorup, cevaplarını aldı. Aldığı cevaplar, önceden okuduğu kitaplara aynen uyuyordu. Sonra sevgili Peygamberimizin mübârek gözlerine bakıp, Ebû Tâlib'e; "Bu kırmızılık, mübârek gözlerinde devamlı durur mu?"diye sordu. O da; "Evet, gittiğini görmedik" dedi.

Bahîra, bu alâmetin de uygunluğunu görünce, kalbinin yakîn hâsıl etmesi için, mühr-i nübüvveti görmeyi istedi. Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) edeblerinden mübârek sırtını açmak iste-

mediler. Ebû Tâlib; “Ey gözümün nuru! Bu arzusunu da yerine getir” deyince, mübârek sırtını açtı. Bahîra, peygamberlik mührünü bütün güzelliği ile doya doya temaşa etti. Heyecanla öptü ve gözlerinden sel gibi yaşlar boşandı. Sonra da; “Ben şehâdet ederim ki, sen Allahü teâlânın resûlüsün”dedi. Sesini daha da yükselterek; “İşte Âlemlerin efendisi.. İşte âlemlerin Rabbinin resûlü... İşte Allahü teâlânın âlemlere rahmet olarak gönderdiği büyük peygamber..,” dedi. Orada bulunan Kureyşliler, hayret ederek; “Muhammed’in, bu râhib yanındaki kıymeti ne kadar fazla imiş” dediler.

Bahîra, Ebû Tâlib’e dönerek; “Bu, peygamberlerin sonuncusu ve en şereflisidir. Bunun dîni, bütün yeryüzüne yayılır ve eski dinleri nesh eder. Bu çocuğu Şam’a götürme. Zîrâ İsrâiloğulları O’na düşmandır. Korkarım ki, mübârek bedenine bir zarar verirler. Bunun hakkında çok ahd ve mîsak olmuştur” dedi. Ebû Tâlib; “Bu ahd ve mîsak nedir?” diye sorunca; “Allahü teâlâ bütün peygamberlerden ve en son da Îsâ (aleyhisselâm)dan ümmetlerine, âhir zaman peygamberinin geleceğini bildirmeleri üzerine söz almıştır” dedi.

Ebû Tâlib, Bahîra’nın bu sözleri üzerine Şam’a gitmekten vazgeçti. Mallarını Busra’da satıp Mekke’ye döndü.[26] Bahîra’dan işittikleri, Ebû Tâlib’in ömrü boyunca kulaklarında çınladı. Peygamber efendimizi daha da çok sevdi. O’nu ölünceye kadar korudu ve her işinde yardımcı oldu.

Her hâliyle fazîletler ve güzellikler sahibi ve müstesna bir insan olan sevgili Peygamberimiz, büyümüş ve on yedi yaşına girmişti. Bu sırada Yemen’e ticâret için giden amcası Zübeyr, ticâretinin bereketli olması için O’nu da yanında götürdü. Bu seferde de nice hârikulâde hâlleri görüldü. Mekke’ye döndüklerinde, O’nun bu hâlleri anlatıldı ve Kureyş kabîlesi arasında; “Bunun şânı pek yüce olacak” diye söylenmeye başlandı...[27]

GENÇLİĞİ

Her bakımdan insanların en üstünü olan Muhammed (aleyhisselâm), daha gençlik yıllarında Mekke halkı arasında akranlarına göre çok be-

---

26) İbni İshâk, es-Sire, s, 53-58; İbni Hişâm, es-Sire, I, 180-182; İbni Sa’d, et-Tabakât, I, 76, 154-156; Taberî, Târih, II, 277-279; Süheylî, Ravzü’l-ünüf, II, 216-220; İbni Kesîr, el-Bidâye, III, 283-286.

27) İbni İshâk, es-Sire, s, 53-59; İbni Sa’d, et-Tabakât, I, 120-123.

ğenildi. Güzel ahlâkı, insanlara görülmemiş bir şekilde iyi davranması, sakinliği, yumuşaklığı ve diğer üstün halleriyle sevildi. İnsanlar bu hasletlerinden dolayı O'na hayran oldu. Mekke halkı, gördükleri şaşılacak derecedeki doğru sözlülük ve güvenilirlikten dolayı, O'na "**El-Emîn"** yâni; kendisine her zaman güvenilir lakabını verdiler. Böylece gençliğinde bu isimle meşhur oldu.

Peygamberimizin gençlik yıllarında, Araplar koyu bir câhiliyyet devri yaşıyorlardı. Puta tapmak, içki, kumar, zina, faiz ve daha bir çok çirkin işler aralarında yaygınlaşmıştı. Muhammed (aleyhisselâm) onların bu bozuk hâllerinden son derece nefret eder, her kötülüklerinden dâima uzak dururdu. Bütün Mekke halkı, O'nun bu hâlini bilirler ve hayret ederlerdi. Putlardan şiddetle nefret ettiği için aslâ yanlarına yaklaşmazdı. Putlar için kesilen kurbanların etlerinden hiç yemedi. Çocukluğunda ve gençliğinde kendine ait koyunları, Ciyad dağı ve civarında güder, geçimini böyle sağlardı. Bu şekilde aşırı derecede bozulmuş olan cemiyetten, uzak dururdu. Bir defasında Eshâbı kirâma; **"Koyun gütmeyen hiçbir peygamber yoktur"** buyurmuştu. "Yâ Resûlallah! Siz de güttünüz mü?" dediklerinde; **"Evet ben de güttüm"** buyurdu.

Sevgili Peygamberimiz yirmi yaşlarında bulunduğu sıralarda, Mekke'de âsâyiş tamamen bozulmuştu. Zulüm son derece yaygınlaşıp; mal, can ve namus emniyeti kalmamıştı. Mekke'nin yerli halkı, ticâret ve Kâbe'yi ziyâret için gelen yabancılara haksızlık ve zulmediyorlardı. Zulme uğrayan kimseler, haklarını almak için mürâcaat edecek bir yer bulamıyorlardı. Bu sırada ticâret maksadıyla Mekke'ye gelen Yemenli bir tüccarın malları, As bin Vâil adında bir Mekkeli tarafından zorla elinden alınıp gasb edilmişti.

Bu hâdise üzerine Yemenli, Ebû Kubeys dağına çıkıp feryâd ederek, hakkının alınması için kabîlelerden yardım istedi. Artık zulmün had safhaya ulaştığını dile getiren böyle hâdiseler üzerine, Hâşim ve Zühre oğulları ile diğer kabîlelerin ileri gelenleri Abdullah bin Cüd'ân'ın evinde toplandılar. Yerli, yabancı hiç kimseye zulüm ve haksızlık yapılmamasına, zulme mâni olmaya ve haksızlığa uğramış olanların haklarını almaya karar verdiler. Bu maksadla bir adalet cemiyeti kurdular.(28)

Sevgili Peygamberimizin genç yaşta katıldığı ve kuruluşunda da

28) Süheylî, Ravzü'l-ünüf, I, 91.

çok te'sirli olduğu bu cemiyete **Hılfül Füdûl** denildi. Daha önce Fadl adında iki kişi ve Fudayl adında biri tarafından da böyle bir cemiyet kurulmuştu. Onların önceden kurdukları cemiyete izafeten bu isim verilmişti. Bu cemiyet, zulmü önleyip, Mekke'de bozulmuş olan âsâyişi yeniden kurdu. Te'siri uzun müddet devam etti. Resûlullah efendimiz, kendisine peygamberlik bildirildikten sonra Eshâbı kirâma anlatıp; **"Abdullah bin Cüd'ân'ın evinde yapılan yeminleşmede ben de bulundum. Bana o yeminleşme, kırmızı tüylü develere** (servete) **sahip olmaktan daha sevimlidir. Şimdi de böyle bir meclise çağrılsam icâbet ederim"** buyurdu.[29]

TİCÂRETLE MEŞGÛL OLMASI

Mekkeliler öteden beri ticâretle uğraşarak geçimlerini bu yoldan sağlarlardı. Peygamber efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) amcası Ebû Tâlib de ticâretle uğraşırdı. Sevgili Peygamberimiz yirmi beş yaşlarında iken, Mekke'de geçim sıkıntısı iyice artmıştı. Bu sebeple Mekkeliler, Şam'a gitmek üzere büyük bir ticâret kervanı hazırladılar. Bu günlerde Ebû Tâlib, Resûlullah efendimize gelip;

"Ey muhterem yeğenim! Fakirlik son haddine ulaştı. Kıtlık ve mücâdele ile geçirdiğimiz bu son yıllar elimizde, avucumuzda bir şey bırakmadı. İşte, Kureyş kervanı hazırlanmış, Şam'a hareket etmek üzeredir. Hadîce Hâtûn da kervanla mal gönderecek. Mutlaka bu işi yapacak güvenilir kimseler arıyordur. Muhakkak ki, senin gibi emîn, temiz ve vefakâr bir kimseye ihtiyâcı vardır. Gidip bir konuşsak da, senin vekil olarak gitmeni sağlasak iyi olacak. Şüphesiz seni, başkalarına tercih eder. Aslında ben senin Şam'a gitmeni istemiyorum. Zîrâ oradaki Yahudilerin sana bir zarar vermesinden korkuyorum. Fakat başka çâre de bulamıyorum" dedi. Peygamber efendimiz ona; "**Sen nasıl istersen öyle yap"** buyurdular.

Hazret-i Hadîce; güzelliği, malı, aklı, iffeti, hayâsı ve edebi ile Arabistan'da büyük şöhreti olan bir hanımefendi idi. Bu sebeple her taraftan kendisine tâlib olan ve rağbet eden pek çok kimse vardı. Fakat gördüğü bir rüya gereği o hiç kimseye iltifat etmemişti. Rüyasında, gökten ay inip koynuna girmiş, ayın nuru koltuğundan çıkıp bütün âlemi ay-

---

29) İbni Hişâm, es-Sire, I, 133; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 82; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, s, I, 91; İbni Habîb, el-Mühebber, s, 167; İbni Kesîr, el-Bidâye, III, 290-293; Ya'kubî, Târih, II, 13-14.

dınlatmıştı. Sabahleyin bu rüyayı akrabâsından olan Varaka bin Nevfel'e anlattı. Varaka; "Ahir zaman Peygamberi vücûde gelmiştir. Seninle evlenir ve senin zamanında O'na vahiy nâzil olur. Dîninin nuru âlemi doldurur. En önce îmân eden sen olursun. O Peygamber, Kureyş'ten ve Benî Hâşim'den olur" dedi. Hazret-i Hadîce, bu cevâba çok sevindi ve o Peygamberin gelmesini beklemeye başladı.

Hazret-i Hadîce, ticâretle uğraşır, anlaştığı kimselerle ortaklık yapardı. Ebû Tâlib, Hazret-i Hadîce vâlidemize durumu anlattı. Bunun üzerine Hazret-i Hadîce, Resûlullah efendimizi görüp konuşmak üzere evine dâvet etti. Efendimiz teşrif edince pek ziyâde tâzim ve hürmette bulundu. Peygamber efendimizin nezâketini, nezîh ve pak cemâlini görüp hayran kaldı. Resûlullah efendimize dedi ki: "Doğru sözlü, güvenilir, emniyetli ve güzel huylu olduğunuzu biliyorum. Bu iş için hiç kimseye vermediğim ücretin, kat kat fazlasını vereceğim..." Sonra bu hizmette lâzım olacak elbiseler vererek, kalb huzûru içinde uğurladı.

Hazret-i Hadîce vâlidemiz, bilgili bir Hıristiyan olan amcasının oğlu Varaka bin Nevfel'den peygamberlik alâmetlerini öğrenmişti. Resûlullah efendimizin bu ziyâretinde de peygamberlik vasıflarını üzerinde teşhis etmişti. Bu sebeple Meysere ismindeki kölesine; "Kervan Mekke'den ayrılacağı zaman, devenin yularını Muhammed (aleyhisselâm)ın eline ver ki, Mekkeliler herhangi bir dedikodu yapmasınlar. Şehirden uzaklaşıp gözden kaybolunca bu kıymetli elbiseleri O'na giydir" dedi. Sonra develerinden en güzelini sultanlara lâyık bir şekilde donattı. Meysere'ye; "O'nu bu deveye büyük bir hürmet ile bindirip yularını eline al ve kendini o Hazretin hizmetkârı bil! O'ndan izinsiz bir iş yapma ve O'nu muhafaza etmek, tehlikelerden korumak için canını esirgeme! Gittiğiniz yerlerde çok eğlenmeyiniz ve çabuk geliniz. Böylece Hâşimoğulları katında mahcûb olmayalım. Eğer bu dediklerimi harfiyyen yerine getirirsen, seni âzâd eder ve istediğin kadar da mal veririm" dedi.

Kervan hazırlandı, Mekkeliler yakınlarıyla vedalaşmak üzere büyük kalabalıklar hâlinde toplandılar, Sevgili Peygamberimizin akrabâsı, amcaları ve Hâşimoğullarının büyükleri de orada hazır oldular. Peygamberimizin halası, Allahü teâlânın Resûlünü (sallallahü aleyhi ve sellem) hizmetçi elbisesi ile ve devenin yularını eline almış görünce dizlerinin bağı çözüldü. Ağlayıp feryâd etti. Ah ve vah edip, gözlerinden yaşlar dökerek; "Ey Abdülmuttalib! Ey Zemzem kuyusunu kazan

büyük zât! Ey Abdullah! Kabirlerinizden kalkıp, başınızı bu tarafa çevirip de şu mübareğin hâlini görün!" diyerek acılarını dile getirdi. Ebû Tâlib de aynı duygular ve aynı hâller içinde idi. Resûlullah efendimizin Hakk'ı gören mübârek gözlerinden inci gibi yaşlar döküldü ve;

"Beni sakın unutmayın. Gurbet elde gam ve keder çektiğimi yâd eyleyin" buyurdu. Bu sözleri işitenlerin hepsi ağlaştı. Gökteki melekler de bu hâle ortak oldular ve; "Ey Rabbimiz! Bu, kendine habîb yaparak, en büyük makamı ihsan eylediğin Muhammed (aleyhisselâm)dır. Bu hâlin hikmeti nedir?" dediler. Allahü teâlâ onlara; **"Evet, O benim habîbimdir. Fakat siz muhabbet sırrını bilemezsiniz. Sevilen ve seven arasındaki sırlara vâkıf olamazsınız. Bu makâmı kimse bilmez. Bu gizli işten kimse bir şey anlamaz"** buyurdu.

Nihâyet kervan yürüyüp, Mekke görünmez olunca, Meysere, aldığı emir üzerine, kıymetli elbiseleri, sevgili Peygamberimize giydirdi. Çeşitli kumaşla örtülmüş ve pek güzel süslenmiş deveye bindirdi. Yularını da kendi eline aldı.

Bu yolculukta kervandakiler, âlemlere rahmet olarak gönderilen sevgili Peygamberimizin üzerinde, O'nu gölgeleyen bir bulutun ve kuş şekline giren iki meleğin O'nunla birlikte, sefer bitinceye kadar hareket ettiğini gördüler.[30] Yolda yürüyemeyecek derecede yorulup kervandan geri kalan iki devenin ayaklarını eliyle sığamasından sonra, develerin birden sür'atlenmesi gibi nice hâllerini görünce, O'nu son derece sevip, şânının çok yüce olacağını anladılar.

RÂHİP NASTÛRA

Busra denilen yere vardıklarında, yine oradaki manastırın yakınında konaklamışlardı. Gördüğü bir çok alâmetlerden, O'nun son peygamber olacağını anlayıp söyleyen râhip Bahîra ölmüş, yerine Nastûra adında bir başkası geçmişti. Manastırın yakınına gelip konan Kureyş kervanını seyreden râhip Nastûra, yakınında bulunan bir kuru ağacın altına birinin oturduğunu ve o anda yeşerdiğini görünce, Meysere'ye;

"Şu ağacın altındaki zât kimdir?" diye sordu. Meysere; "Bu, Kureyş kabîlesinin Harem halkından bir zâttır" dedi. Râhip; "Şimdiye kadar bu ağacın altına peygamberden başkası oturmamıştır" dedi. Sonra da; "O'nun gözlerinde biraz kırmızılık var mı?" diye sordu. Meysere;

---

30) Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 41.

"Evet vardır ve gözlerinden hiç ayrılmaz" dedi. Nastûra; "Îsâ (aleyhisselâm)a İncil'i indiren Allahü teâlâ hakkı için bu zât son peygamber olacaktır. Ne olaydı ben O'nun peygamberlikle emrolunduğu zamana ulaşsaydım" dedi...

Muhammed (aleyhisselâm), Busra pazarında Hadîce Hâtun'un mallarını satarken de, O'nunla pazarlık yapan bir Yahudi inanmadığı için; "Lât ve Uzzâ' adındaki putlara yemin et de, inanayım" deyince, Muhammed (aleyhisselâm); **"Ben o putlar adına aslâ yemin etmem! Onların yanından geçerken yüzümü başka tarafa çeviririm"** buyurdu. O'ndaki diğer alâmetleri de gören Yahudi; "Söz, senin sözündür. Vallahi bu zât peygamber olacak bir kimsedir" dedi ve; "Âlimlerimiz kitaplarda bunun vasfını bulmuşlardır" diyerek hayranlığını dile getirdi.

Meysere, Resûlullah efendimizde gördüğü ve hakkında duyduğu her şeyi zihnine nakş ediyor ve O'na olan hayranlığı git gide artıyordu. Meysere'nin kalbinde Âlemlerin efendisine karşı büyük bir muhabbet hâsıl olmuştu. Artık O'na zevkle ve hürmetle hizmet ediyor, en küçük bir işaretini büyük bir aşkla yerine getiriyordu.

Götürülen mallar satılmış, Peygamber efendimizin bereketiyle her zamankinden kat kat fazla kâr edilmişti. Kervan dönüşe geçti. Merruzzahrân mevkiine geldikleri zaman Meysere, sevgili Peygamberimize, Mekke'ye müjde haberi götürmesini teklif etti. Efendimiz de kabul buyurarak kervandan ayrılıp Mekke'ye doğru devesini süratlendirdi.

Nefise binti Müniyye Hatun anlattı ki: "Kervanın gelme zamanı yaklaşmıştı. Hadîce Hâtûn her gün hizmetçileriyle evinin üzerine çıkıp kervanın yollarını beklerdi, öyle bir gün Hadîce'nin yanında idim. Ansızın uzaktan deveye binmiş bir kimse göründü. Üzerinde bir bulut ve kuş şekline girmiş iki melek O'na gölge yapıyor, Peygamberimizin mübârek alnındaki nûr, ay gibi parlıyordu. Hadîce Hâtûn gelenin kim olduğunu anlayıp gönlü ferahladı. Fakat bilmezlikten gelip; "Bu sıcak günde gelen kim olabilir?" diye sordu. Hizmetçiler; "Bu gelen Muhammed'e (aleyhisselâm) benzer" dediler ve gördüklerinden hayrete düştüler. Az sonra Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Hadîce vâlidemizin konağına geldi ve durumu anlattı. Verdiği müjde ile onu çok sevindirdi.

Bir müddet sonra kervan Mekke'ye girdi. Meysere, Hazret-i Hadîce vâlidemize, yolculuk esnasında Peygamber efendimizin gölgelendirildiğini, râhib Nastûra'nın söylediklerini, zayıf develerin nasıl sür'atlen-

dirildiğini ve buna benzer gördüğü nice fevkalâde hâlleri tek tek anlattı. Peygamber efendimizi dili döndüğü kadar medh etti. Hazret-i Hadîce, bunları biliyordu, fakat bu sözler onun yakînini arttırdı. Meysere'ye; "Bu gördüklerini kimseye söyleme!" diyerek tenbih etti.[31]

Hadîce vâlidemiz, bu işittiklerini haber vermek üzere Varaka bin Nevfel'e gitti. Olanları büyük bir hayranlıkla dinleyen Varaka; "Ey Hadîce, bu anlattıkların doğru ise, Muhammed (aleyhisselâm), bu ümmetin peygamberi olacaktır" dedi.

Peygamber efendimiz 12 yaşında iken amcası Ebû Tâlib ile ticâret için Busra'ya kadar, 17 yaşında iken amcası Zübeyr ile Yemen'e, 20 yaşında Şam'a ve 25 yaşında da Hazret-i Hadîce'nin mallarını satmak üzere yine Şam'a olmak üzere tam dört defa seyahate çıktı. Bu seyahatlerinden başka hiçbir yere seyahat yapmadı.

HAZRET-İ HADÎCE İLE EVLENMESİ

Hazret-i Hadîce vâlidemiz, Varaka bin Nevfel'in verdiği müjdeyle ve sevgili Peygamberimizin güzel hasletlerini görünce, O'nun hanımı olup, hizmetiyle şereflenmeye meyl etti. Nefîse binti Müniyye, bu hâli sezip araya girdi. Bu niyetle Resûli ekremin yüksek huzûruna geldi ve; "Yâ Muhammed! Zâtı âlinizi evlenmeden alıkoyan nedir?" diye sordu. Peygamberimiz; **"Evlenmek için yeterli para elimde mevcut değildir"** buyurdu.

Nefîse Hâtûn; "Yâ Muhammed! Eğer iffetli ve şerefli, mal ve cemâl sahibi bir hâtûnla evlenmek istersen hizmetine hazırım" dedi. Sevgili Peygamberimiz; "**O hâtûn kimdir**?" buyurunca; "Hadîce binti Hüveylid'dir." dedi. Resûlullah efendimiz; **"Bu işe kim vesîle olur?"** buyurunca; "Bu işi ben yaparım" deyip huzûrlarından ayrıldı. Hazret-i Hadîce'ye varıp müjdeyi verdi. Hazret-i Hadîce, akrabâsı Amr bin Esed ile Varaka bin Nevfel'i çağırıp durumu anlattı. Ayrıca Resûlullah efendimize haber gönderip belli bir saatte teşrif etmesi için dâvet etti. Ebû Tâlib ve kardeşleri de hazırlıklarını yaptılar ve Peygamber efendimizle birlikte gittiler.

Hazret-i Hadîce vâlidemiz, evini donatıp süsledi. Bu günün şükrânesi olarak bütün zînetlerini hizmetçilerine hediye etti. Sonra onları hürriyetlerine kavuşturdu, Resûlullah efendimiz, Hadîce vâlidemizin evine

---

31) İbni İshâk, es-Sire, s, 59; İbni Kesîr, es-Sire, I, 262; İbni Cevzî, el-Vefa bi ahvâl-il-Mustafâ, I, 143.

amcaları ile teşrif ettiler. Ebû Tâlib; "Yaradanımıza hamdolsun ki, bizi İbrahim (aleyhisselâm)ın evlâdından ve İsmail (aleyhisselâm)ın neslinden eyledi. Bizi, Beytullah'ın muhafızı kıldı. İnsanların kıblesi ve âlemlerin tavâf ettiği o mübârek hâneyi, her kötülükten koruduğu Harem-i şerîfi bize müyesser eyledi. Kardeşim Abdullah'ın oğlu Muhammed öyle bir kimsedir ki, Kureyş'ten her kim ile kıyaslansa üstün gelir. Gerçi malı azdır, lâkin mala îtibâr olunmaz. Çünkü mal gölge gibidir. Elden ele geçerek gider. Yeğenimin şerefi, üstünlüğü hepinizin malûmudur. Şimdi Hadîce binti Huveylid'i helâllığa taleb eder. Malımdan ne kadar mehr verilmesini istersiniz? Yemîn ederim ki, Muhammed'in mertebesi yüksek olsa gerektir" dedi.

Varaka bin Nevfel, bu konuşmaları tasdik etti. Hadîce vâlidemizin amcası Amr bin Esed; "Şâhid olun ki, Hadîce binti Huveylid'i Muhammed (aleyhisselâm)a hâtunluğa verdim" dedi. Böylece nikâh akdi tamam oldu. Bir rivâyete göre mehir; 400 miskal altın, bir rivâyete göre de beş yüz dirhem altın, başka bir rivâyete göre de 20 deve idi.(32)

Ebû Tâlib, düğün ziyâfeti için bir deve kesip, o güne kadar görülmedik bir yemek verdi. Evlilik vâki oldu. Hazret-i Hadîce vâlidemiz bütün varlığını Peygamber efendimize hediye etti ve; "Bu malların hepsi yüce şahsınıza aittir. Ben de sana muhtacım ve minnetin altındayım" dedi.

Hazret-i Hadîce vâlidemiz, evlilik hayâtı boyunca, peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâm)a dâima hizmet edip yardımcısı oldu. Peygamber efendimizin bu evliliği, Hadîce vâlidemizin vefâtına kadar yirmi beş sene sürdü. Bunun on beş senesi bi'setten önce, on senesi bi'setten (peygamberliğin bildirilmesinden) sonra idi.

Peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâm), ilk zevcesi Hazret-i Hadîce hayatta iken başkası ile hiç evlenmedi. İkisi erkek, dördü kız olmak üzere altı çocuğu oldu. Bunlar; Kâsım, Zeyneb, Rukayye, Ümmü Gülsüm, Fâtıma ve Abdullah (Tayyib veya Tâhir) dir. Peygamberliği sırasında evlendiği Hazret-i Mâriye'den de İbrahim adında bir oğlu olmuştu. Diğer zevcelerinden çocuğu olmadı. Zeynep, kızlarının en büyüğü idi. En küçük kızı Fâtıma, babasının en sevgilisiydi. Hicretten onüç sene önce doğdu. Erkek evlâtları küçük yaşta vefât ettikleri gibi,

---

32) İbni Hişâm, es-Sire, I, 43; İbni Sa'd, et-Tabakât, VIII, 9; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, I, 321; Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 41; İbni Esîr, Üsüd-ül-gâbe, I, 23.

Hazret-i Fâtıma'dan başka bütün kızları da O'ndan önce vefât ettiler. Fâtıma vâlidemiz de Peygamber efendimizden altı ay sonra vefât etti. Hazret-i Ali ile evlenmişti. Sevgili peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâm)ın soyu, Hazret-i Fâtıma'nın evlâdları ile devam etti.[33]

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Hadîce vâlidemizle evlendikten sonra da ticâretle meşgûl oldu. Kazançlarıyla; misafirleri ağırlarlar, yetimlere ve fakirlere yardım ederlerdi.

ZEYD BİN HÂRİSE

Zeyd bin Hârise çocuk yaşlarında iken, annesi Su'da ile birlikte akrabâlarını ziyârete gitmişti. Bu sırada başka bir kabîlenin baskınına uğradılar. Zeyd'i esir aldılar. Mekke'ye Sûk-ı Ukâz denilen panayıra getirip satılığa çıkardılar. Hazret-i Hadîce'nin yeğeni Hakîm bin Hizâm, Zeyd'i 400 dirhem altına satın aldı. Hâkim bin Hizam da, Zeyd bin Hârise'yi halası Hazret-i Hadîce'ye, o da Peygamber efendimize hediye etti. Peygamber efendimiz, Hazret-i Hadîce ile evli bulunuyorlardı. Peygamber efendimiz onu derhal âzâd ederek yanında alıkoydu. Zîrâ âzâd olan Zeyd bin Hârise'nin gidecek yeri olmadığı gibi, Resûlullah'dan daha iyi ona bakacak kimsesi de yoktu. O da seve seve Resûlullah'ın yanında kaldı.

Zeyd bin Hârise, peygamberliği bildirilmeden önce de, adâlet, insâf, merhamet, insan sevgisi, güler yüzlülük, kerem, cömertlik, ahde vefâ (sözünde durma), emânete riâyet, yardım severlik, fedâkârlık, güvenilirlik, mazlumu, düşkünü, fakiri koruma, çocuklara sevgi ve muhabbet gösterme, dürüstlük, doğru sözlülük, nezâket, tevazu, îtidâl, insanları güzel surette idare etme, cesaret ve şecâat gibi görünür görünmez, bilinir bilinmez her türlü güzel ahlâkı tamamlamak için yaratılmış, her bakımdan, gelmiş-gelecek bütün yaratılmışlardan üstün olan, herkesin itimâdını kazanarak **"El-Emîn"** lakabını alan Peygamber efendimizden gördüğü güzel muameleden dolayı, babasından ve anasından daha çok seviyor, yanından hiç ayrılmak istemiyordu.

Anne ve babası, oğullarının nereye götürüldüğünü, ne yapıldığını bilmiyorlardı. Babası Hârise, evlâd ateşiyle yanıp tutuşuyor, diyar diyar dolaşarak oğlunu arıyordu. Yemen'den çeşitli ülkelere giden akrabâlarına ve tanıdıklarına sıkı sıkı tenbih ederek, oğlu Zeyd'den bir haber ge-

---

33) İbni İshâk, es-Sire, s, 59-61; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 82-85, 131-132; Taberî, Târih, II, 280-282; İbni Kesîr, el-Bidâye, III, 293-295; Ya'kubî, Târih, II, 15-16.

tirmelerini istiyor, şiirler söyleyerek, gözyaşı döküyordu. Oğluna olan hasretini dile getiren bir şiiri şöyledir:

Ağladım Zeyd'ime bilmem ne yaptı?
Sağ mı yoksa ona ecel mi çarptı?

Sorma ey gönül beyhûde onu!
Bilemezsin mezârı ya ova, ya sarptı.

Zeyd'im, yavrum! Gidenin geri döneceğini bilsem âh!
Senden başkasının dönmesini istemem vallahi

Anarım esince rüzgâr, nerde bir çocuk görsem onu,
Ve doğarken güneş hatırlatıyor seni her sabah.

Feryâd, ciğer pârem için binlerce feryâd,
Binerek hayvanıma ararım, hâlim olsa da berbâd.

Ben ve bineğim bilmeyiz ne usanmak ne bıkmak,
İhtimâlken oğlum bulunup karşıma çıkmak.

Ne kadar ümid insanı aldatsa da o fânidir nihâyet,
Oğullarım! Kays, Amr, Yezîd, Cebel; Zeyd'im size emânet

Neticede, İslâmiyet'in gelmesinden önce Benî Kelb kabîlesinden Kâbe'yi ziyârete gelenlerden bâzıları, Hazret-i Zeyd'i görerek tanımışlar, Hazret-i Zeyd onlara; "Ailemin benim için feryâd ü figân edeceğini bilirim, şu beytleri onlara ulaştırın" diyerek aşağıdaki şiiri söylemiştir:

Yanıyor yüreğim, uzağım ben yuvamdan,
Komşuyum Kâbe'ye, uzaksam da anam babamdan

Üzüntünüz sakın kalbinizi yakmasın,
Benim için feryâdınız arşa kadar çıkmasın.

Hamdolsun Mevlâya öyle bir yuvadayım,
Ki gördüğüm şeref ve hayırdan hep duâdayım.

Hârise bu haber üzerine çok sevindi. Hemen kardeşi Ka'b ile birlikte yanına fazla miktarda para alarak Mekke'ye geldi. Mekke'ye varınca, Peygamberimizin evini öğrenip huzûrlarına çıktı ve şöyle dedi: "Ey Kureyş kavminin efendisi, ey Abdülmuttalib'in torunu, ey Benî Hâşim

soyunun oğlu! Siz Harem-i şerîfin komşusunuz. Misafirlere ikram, esirlere ihsan eder, onları esaretten kurtarırsınız. Köleniz bulunan oğlumuzun kurtulması için ne kadar para istersen onu verelim, serbest bırak, ne olur bu dileğimizi geri çevirme!" dedi. Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem;) **"Zeyd'i çağırıp kendisine durumu bildirelim. Onu serbest bırakalım. Şâyet size gelmeyi tercih ederse, siz herhangi bir para vermeden onu alıp götürebilirsiniz. Şâyet beni tercih eder, yanımda kalmayı isterse, Allah'a yemîn ederim ki, beni tercih edeni kimseye terk etmem, yanımda kalır"** buyurdu.

Hârise ve kardeşi, Peygamber efendimizin bu cevâbına çok memnun oldular; "Sen bize çok adaletli ve insaflı davrandın" dediler.

Bunun üzerine Peygamber efendimiz, Zeyd'i huzûruna çağırarak kendisine; "**Bunları tanıyor musun?**" buyurunca; "Evet biri babam, diğeri amcamdır" dedi. Bunun üzerine; "**Ey Zeyd sen benim kim olduğumu öğrendin, sana olan şefkat ve merhametimi, davranışımı gördün. Bunlar seni almaya gelmişler. O hâlde, ya beni tercih et, yanımda kal veya onları tercih et, git"** buyurdu.

Babası ve amcası artık bizi tercih eder, Zeyd'i alıp götürürüz diye bekliyorlardı. Zeyd; "Ben hiç kimseyi size tercih etmem. Siz, benim hem amcam, hem de babam makâmındasınız. Sizin yanınızda kalmak istiyorum" dedi.

Babası ve amcası hayretler içinde şaşırıp kaldılar. Babası, kızarak Zeyd'e; "Yazıklar olsun sana, demek ki, sen köleliği hürriyete, annene, babana ve amcana tercih ediyorsun!" dedi. Zeyd de babasına; "Babacığım ben bu zâttan öyle bir şefkat ve muamele gördüm ki, O'na kimseyi tercih edemem" cevâbını verdi.

Peygamber efendimiz Zeyd'i çok severdi. Kendisine olan bu bağlılığını ve sevgisini görünce, onu Kâbe-i muazzamada Hicr'e götürüp, oradakilere hitâb ederek; "**Şâhid olunuz Zeyd benim oğlumdur. O bana vâris, ben ona vârisim"** buyurdu. Babası ve amcası bu durumu görünce kızgınlıkları geçti. Sevinç içinde memleketlerine döndüler.

Eshâbı kirâm bundan sonra Zeyd'e, Zeyd bin Muhammed (Muhammed'in oğlu Zeyd) demeye başladılar. Daha sonra Allahü teâlânın, Ahzâb sûresinin 5. ve 40. âyetlerindeki; "**Evlâdlarınızı babalarının ismiyle çağırın, böylesi Allah katında daha doğrudur." "Muhammed** (aleyhisselâm) **sizden hiçbir erkeğin** (Zeyd gibi) **babası değildir"** emirleri ile evlâd edinmek de kaldırılınca, Hazret-i Zeyd ba-

basının ismiyle, yâni “Hârise’nin oğlu Zeyd” (Zeyd bin Hârise) diye çağrılmaya başlandı.[34]

KÂBE HAKEMLİĞİ

Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) otuz beş yaşında iken, Kâbe hakemliği yaptı. O zaman, yağmur ve seller Kâbe’nin duvarlarını iyice yıpratmıştı. Ayrıca çıkan bir yangın, Kâbe’ yi tahrib etmişti.[35] Binayı yeniden yapmak lâzımdı. Bunun üzerine Kureyş kabîlesi, Kâbe’yi İbrahim (aleyhisselâm)ın yaptığı temele kadar yıkıp, yeniden yapmaya başladı. Her kabîleye bir bölümünü vererek duvarları yükselttiler. Bu işin büyük bir şeref olduğunu bilen kabîleler, Hacerülesved taşını yerine koyma hususunda anlaşamadılar. Her kabîle, bu şerefe kavuşmak istediğinden, aralarında büyük bir anlaşmazlık çıktı. Abdüddâroğulları; “Bu işi bizden başkası yaparsa kan dökeriz” diyerek ahdettiler. Dört beş gün süren bu anlaşmazlık sebebiyle, neredeyse kan akıtılacaktı.

Bu sırada Abdülmuttalib’in dayısı ve yaşlı bir zât olan Huzeyfe bin Mugîre; “Ey Kureyş topluluğu! Anlaşamadığınız iş hakkında hüküm vermek üzere, şu kapıdan ilk girecek zâtı aranızda hakem yapın” diyerek, Kâbe’ye açılan Benî Şeybe kapısını gösterdi. Orada bulunanlar bu teklifi kabul ettiler ve Benî Şeybe kapısına bakarak, ilk girecek ve işin en nâzik ânında bu işi hâlledecek kimseyi beklemeye başladılar. Nihâyet kapıdan; doğruluğunu, üstün ahlâkını son derece takdir ettikleri ve “El Emîn” yâni hep kendisine güvenilir dedikleri Muhammed (aleyhisselâm)ın geldiğini gördüler. “İşte El Emîn. O’nun hükmüne razıyız” dediler.

Durum, sevgili Peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâm)a anlatılınca, bir örtü istedi. Onu yere sererek Hacerülesved’i örtünün üzerine koyup; “**Her kabîleden bir kişi bir ucundan tutsun**” buyurdu. Taşı, konulacağı yere kadar kaldırttı. Sonra kendisi taşı kucaklayıp yerine koydu. Böylece, çıkmak üzere olan büyük bir çarpışmanın önlendiğini gören kabîleler, bu hareketten memnun kaldılar. Duvarları, kaldıkları yerden yaparak tamamladılar.[36]

---

34) Buhârî, Tefsir, 2; İbni Sa’d, et-Tabakât, I, 487, Safedî, el-Vâfî, VII, 2.

35) İbni Kesîr, es-Sire, I, 273.

36) İbni İshâk, es-Sire, s, 83-105; İbni Hişâm, es-Sire, I, 192-198; İbni Sa’d, et-Tabakât, I, 145-147; Taberî Târih, II, 287-290; İbni Kesîr, el-Bidâye, III, ’98-305; Ya‘kubî, Târih, II, 14-15.

GELMESİ ÇOK YAKIN!..

Âlemlerin efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem) otuz yedi yaşında iken, gâibden; "Yâ Muhammed!" diye kendisini çağıran sesler duyardı. Otuz sekiz yaşına girince, birtakım nûrlar görmeye başladı. Hâllerini, sâdece Hazret-i Hadîce vâlidemize anlatırlardı. Muhammed (aleyhisselâm)a peygamberliğin bildirilmesi yaklaştığı sırada, zamanın meşhur edîblerinden Kus bin Sâide, Ukâz panayırında, deve üzerinde büyük bir kalabalığa karşı okuduğu hutbede, O'nun geleceğini müjdelemişti. Sevgili Peygamberimiz de bu hutbeyi dinleyenler arasında idi. Kus bin Sâide, bu meşhur hutbesinin bir bölümünde şöyle demiştir:

"Ey insanlar! Geliniz, dinleyiniz, bekleyiniz, ibret alınız! Yaşayan ölür, ölen fena bulur, olacak olur!... Kulak veriniz iyi dinleyiniz! Gökte haber var, yerde ibret olacak şeyler var!... Allah'ın indinde bir din!... Ve Allah'ın gelecek olan bir peygamberi vardır. Gelmesi pek yakındır. Gölgesi başınızın üstüne düştü. O'nu dinleyen ve O'na îmân edenler, ne mübârektir. Vay O'na isyan ve muhalefet eden bedbahta! Yazıklar olsun, ömürleri gaflet ile geçen ümmetlere!..."

Bu sırada, Arabistan'da, insanlar ilâhî ölçülerden uzaklaşmış, zengin fakir, kuvvetli zayıf, efendi köle gibi sınıflara ayrılmıştı. Bir öncekiler, sonrakileri, tahakkümü altında eziyor, onları insan hesabına katmıyordu. Zayıfların malları, zorla ellerinden alınıyor, buna mâni olacak bir yetkili bulunamıyordu. Allahü teâlâya îmân etmenin verdiği hayâ ve korkudan mahrum, fazîletten iyice uzaklaşmışlardı. Her türlü ahlâksızlık, haysiyet ve namusu ayaklar altına almak gibi, âdî hareketler serbestçe işleniyor; kumar, içki, zevk ve sefâ âlemleri hiç yadırganmıyordu. Arkası kesilmeyen öldürmeler, zina ve baskın olayları, ortalığı kasıp kavuruyor, masum insanların iniltileri ve acıklı bağırışları arşı inletiyordu. Ahlâkî cihetten tam bir düşkünlük hüküm sürüyor, insanlar cehalet denizinde boğuluyordu. Kadın, basit bir mal gibi alınıp satılıyor; kız çocukları, diri diri insafsızca toprağa gömülüyordu. Hepsinden kötüsü, katı kalpli, inatçı ve merhametten uzak olan bu insanlar, kendi elleriyle yaptıkları fayda ve zararı dokunmayan putlara tapmayı, büyük bir şeref kabul ediyorlardı.

Âdem (aleyhisselâm)dan beri, dünyâda böylesine bir vahşet, sapıklık, ahlâksızlık, inançsızlık ve sefâhet görülmemişti. İnsanlar adetâ birer canavar hüviyetine bürünmüşlerdi. Herkes birbirine düşman, cemiyet her an patlamaya hazır bir durumda idi. İnsanların huzûra kavuşmaları için,

bu karanlıkta, bir saadet güneşinin doğması gerekirdi. O doğunca; inançsızlığın yerini îmân, zulmün yerini adalet, câhilliğin yerini ilim alacak ve insanlar ebedî saadete kavuşacaklardı.

Nihâyet sevgili Peygamberimize, önce sâdık rüyalar gösterilmeye başlandı. Hadîs-i şerîfde, vahyin ilk olarak sâdık rüya ile başladığı bildirilmiştir. Rüyasında gördükleri aynen çıkıyordu. Bu hâl, altı ay devam etti. Vahiy gelmesi yaklaşınca; **"Yâ Muhammed"** diyen sesler çoğaldı. Bundan sonra yalnızlığı sevip, insanlardan uzaklaşarak, Hira dağındaki bir mağarada tefekküre dalmaya başladı. Bâzan Mekke'ye gelir, Kâbe'yi tavaf eder ve saâdet-hânelerine giderdi. Hâne-i saadette bir müddet kalıp, yanında biraz yiyecekle tekrar Hira dağındaki mağaraya döner; tefekkür ve ibâdetle meşgûl olurdu. Bâzan günlerce kaldığı olurdu. O zaman da Hazret-i Hadîce yiyecek gönderir veya götürürdü.(37)

İLK VAHİY

Peygamber efendimiz kırk yaşında iken, yine bir Ramazan ayında, Hira dağındaki mağaraya çekilmiş ve tefekküre dalmıştı. Ramazan'ın 17. Pazartesi gecesi, gece yarısından sonra, adını çağıran bir ses işitti. Başını kaldırıp etrafa bakınca, ikinci defa aynı sesi duydu ve her tarafı aniden bir nurun kapladığını gördü. Arkasından Cebrâil (aleyhisselâm) karşısına geldi ve "Oku!" dedi. Efendimiz, ona; "**Ben okumuş değilim**" cevâbını verdi. O zaman melek, tutup takati kesilinceye kadar sıktı ve; "Oku!" dedi. Yine "**Ben okumuş değilim**" cevâbını verdi. Bir daha sıktı ve; "Oku!" dedi. "**Ben okumuş değilim**" buyurunca, üçüncü defa sıktı. Sonra bıraktı ve **"**(Ey Muhammed!) **Yaratıcı Allah'ın adı ile oku! O, insanı pıhtılaşmış kandan** (alâkdan) **yarattı! Oku**, **Allah büyük kerem sahibidir. O, kalemle öğretir, bilmediklerini öğretir"** mealindeki Alâk sûresinin ilk beş âyeti kerîmesini getirdi. Muhammed (aleyhisselâm) da onunla beraber okudu. İlk vahiy bu suretle geldi ve bütün cihanı aydınlatan İslâm güneşi böyle doğdu.(38)

Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, büyük bir ürperti ve heyecanla Hira dağındaki mağaradan çıkıp, aşağıya inmeye başladı. Dağın ortasına geldiği sırada bir ses duydu. Cebrâil (aleyhisselâm); "Yâ Muhammed! Sen, Allahü teâlânın resûlüsün, ben de Cebrâil'im" dedi ve ökçesini yere vurdu. Vurduğu yerden su çıktı ve abdest almaya başladı.

---

37) İbni Hişâm, es-Sire, I, 233-240.

38) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 196.

Peygamber efendimiz dikkatle onu seyrediyordu. Cebrâil (aleyhisselâm) abdestini bitirince, Peygamber efendimize, gördüğü gibi abdest almasını söyledi. Sevgili Peygamberimiz, abdestini bitirdikten sonra, Cebrâil (aleyhisselâm) imâm olup, iki rekat namaz kıldılar. Bundan sonra Cebrâil (aleyhisselâm); "Yâ Muhammed! Rabbinin sana selâmı var" deyip, ardından; **"Sen benim, cin ve insanlara resûlümsün. O hâlde onları tevhîde dâvet eyle"** buyurduğunu söyledi ve ayrılıp göğe yükseldi. Sevgili Peygamberimiz; böylece Cebrâil (aleyhisselâm)ı hem görmüş, hem de konuşmuş oldu.

Peygamber efendimiz, hâne-i saâdetlerine gelinceye kadar, yanından geçtiği her taşın, her ağacın; "Esselâmü aleyke yâ Resûlallah!" dediğini işitti. Evine gelip; **"Beni örtünüz! Beni örtünüz!**" buyurdu ve ürpermesi geçinceye kadar, istirahat ettiler. Sonra gördüklerini Hazret-i Hadîce vâlidemize anlattılar ve "**Cebrâil** (aleyhisselâm) **gözümden kayb oldu. Lâkin onun heybet, şiddet ve korkusu üzerimden gitmedi. Bana mecnûn diyeceklerinden ve dil uzatıp kötüleyeceklerinden korktum"** buyurdular.

Bu hâlleri ve bu günleri bekleyen, buna hazır olan Hazret-i Hadîce; "Allahü teâlâ korusun. Hak teâlâ sana hayır ihsan eder ve hayırdan başka bir şey dilemez. Allahü teâlânın hakkı için, bu ümmetin peygamberi olacağına inanıyorum. Zîrâ sen, misafiri seversin. Doğru söylersin ve eminsin. Âcizlere yardım eder, yetimleri korur, gariplere yardımda bulunursun. İyi huylusun, bu hasletlerin sahibinde korku olmaz" dedi.[39]

Sonra, bu durumu sormak üzere, Varaka bin Nevfel'e gittiler. Varaka, Resûlullah efendimizin anlattıklarını dinledikten sonra; "Müjde ey Muhammed (aleyhisselâm)! Allahü teâlâya yemîn ederim ki, sen, Hazret-i İsa'nın haber verdiği son peygambersin. Sana görünen melek, senden evvel Musa (aleyhisselâm)a gelen Cebrâil (aleyhisselâm)dır. Ah! Keşke genç olsaydım. Seni Mekke'den çıkardıkları zamana yetişseydim de, yardımına koşsaydım. Çok yakın bir zamanda tebliğ ve cihâdla emrolunursun" dedi ve Peygamber efendimizin mübârek elini öptü. Çok geçmeden vefât etti.[40]

---

39) Taberî Târih, II, 298-302; Belâzûrî, Ensâb, I, 108-110.

40) İbni İshâk, es-Sire, s, 140-142; İbni Hişâm, es-Sire, I, 239-240; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 129, 194-195; Taberî, Târih, II, 299-302; Belâzûrî, Ensâb, I, 111; Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 48.

TEBLİĞ EMRİNİN GELMESİ

Sevgili Peygamberimize, peygamberliğinin bildirildiği ilk vahiy böyle gelmişti. Sonra kesildi ve üç sene gelmedi. Bu arada İsrafil (aleyhisselâm) ismindeki melek gelip, bâzı şeyler öğretti. Bunlar vahiy değildi. Bu zaman zarfında, ara sıra Resûlullah efendimiz çok muzdarip olurdu. Efendimiz üzüldükçe, Cebrâil (aleyhisselâm) görünerek; "Ey Habîbullah! Sen Allahü teâlânın peygamberisin" der ve üzüntüsünü yatıştırırdı.

Peygamber efendimiz buyurdu ki: "**Vahyin kesildiği zamanda idi. Hira dağından aşağı inerken, ansızın gök tarafından bir ses işittim. Yukarı baktım. Cebrâil'i** (aleyhisselâm) **gördüm. Yer ile gök arasında, bir kürsî üzerinde oturmuş idi. Bana korku geldi. Eve vardım. Beni bir şey ile örtün, dedim. Hak teâlâ vahiy gönderdi; "Ey örtüye bürünen Peygamber! Kalk da (kavmini Allah'ın azabı ile) korkut! (îmân etmezlerse, azaba uğrayacaklarını kendilerine haber ver). Rabbini tekbîr et. Elbiseni de temiz tut"** (mealindeki) Müddessir sûresinin ilk âyetlerini getirdi. Bundan sonra vahyin arkası kesilmedi."

Fahr-i kâinat (aleyhisselam) efendimiz, insanları İslâm'a dâvete, Allahü teâlânın emir ve yasaklarını tebliğe başladı. Cebrâil (aleyhisselâm), vahiy getirirken bâzan insan şekline girer ve umumiyetle Eshâb-ı kirâmdan Dıhye-i Kelbî'nin sûretinde gelirdi. Bâzan Peygamber efendimizin kalbine ilkâ, telkin ederdi. Resûlullah efendimiz, onu görmezdi. Bâzan rüya ile, bâzan da dehşet saçan bir uğultu ile gelirdi. Vahyin, Peygamber efendimize en ağır ve çetin geleni bu idi. Bu hâllerinde Resûlullah'ın en soğuk günde bile mübârek alınlarından terler dökülür, deve üzerinde iseler, vahyin ağırlığından deve yere çökerdi. Yanında bulunan sahâbîler de, vahyin ağırlığını hissederlerdi. Cebrâil (aleyhisselâm), birkaç defa kendi şekil ve sûretinde geldi.

Allahü teâlâ, meleksiz ve perdesiz, yâni hiçbir vâsıta olmadan da Peygamber efendimize vahyetmiştir. Bu hâl Mîrâc gecesinde vâki olmuştur.

İlk vahyin gelmesiyle peygamberlik vazifesine başlayan Muhammed Mustafâ (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin, İslâm'ı tebliği yirmi üç sene devam etti. Bu zamanın onüç senesi Mekke'de, on senesi de Medîne'de geçmiştir.

Kur'ân-ı kerîm 22 sene 2 ay 22 gün gibi bir zamanda vahyedilip tamamlanmıştır,

Muhammed (aleyhisselâm) **ümmî** idi. Yâni kitap okumamış, yazı yazmamış ve hiç kimseden ders görmemişti. Mekke'de doğup büyümüş, belli kimseler arasında yetişmişti. Böyle olduğu hâlde, Tevrat'ta ve İncil'de, Yunan ve Roma devirlerinde yazılmış kitaplarda bulunan bilgilerden, hâdiselerden haber verdi. İslâmiyet'i bildirmek için, hicretin altıncı senesinde Rum, İran ve Habeş hükümdarlarına ve diğer Arab pâdişâhlarına mektuplar gönderdi. Huzûruna altmıştan ziyâde yabancı elçi gelmiştir. Bu husus, Kur'ân-ı Kerîmde meâlen; "**Sen, bu Kur'ân-ı Kerîm gelmeden önce, bir kitap okumadın. Yazı yazmadın. Okur yazar olsaydın, başkalarından öğrendin diyebilirlerdi**" [41] şeklinde bildirilmektedir.

Hadîs-i şerîfte de; "**Ben ümmî peygamber Muhammed'im. Benden sonra peygamber yoktur**"[42] buyruldu. Yine Kur'ân-ı kerîmde şöyle buyrulmaktadır: "**O** (Muhammed) (aleyhisselâm) **kendiliğinden konuşmamaktadır. O'nun sözleri, O'na bir vahiy ile bildirilmekte, öğretilmektedir."**[43]

İLK MÜSLÜMANLAR

Peygamber efendimize, ilk vahyin gelmesinden sonra, ilk îmân eden Hazret-i Hadîce vâlidemizdir.[44] Hiç tereddüt etmeden İslâmiyet'i hemen kabul ederek, ilk müslüman olmakla şereflendi. Peygamber efendimiz, Hazret-i Hadîce vâlidemize, Cebrâil (aleyhisselâm)ın gösterdiği gibi abdest almasını öğretti. Sonra, Peygamber efendimiz imâm oldu, birlikte iki rekat namaz kıldılar. Hadîce vâlidemiz, sevgili Peygamberimizin her sözüne, her emrine, en mükemmel şekilde, itâat etti. Böylece Allahü teâlânın katında pek yüksek derecelere kavuştu. Resûlullah efendimiz üzülse, inkâr edenlerin alay etmesiyle elem çekse, O'nu tesellî eder, kederini giderirdi. Derdi ki: "Yâ Resûlallah! Hiç üzülme, gam çekme. Sonunda dînimiz kuvvet bulup, müşrikler helâk olurlar. Kavmin sana itaat eder..." Hadîce vâlidemizin bu yardımlarından ötürü bir gün, Cebrâil (aleyhisselâm) gelip; "Yâ Resûlallah! Hadîce'ye, Allahü teâlânın selâmını bildir" dedi. Peygamber efendimiz; "**Ey Hadîce! İşte Cebrâil** (aleyhisselâm), **Allahü teâlânın sana selâmını bildiriyor**" buyurdu.[45]

---

41) Ankebut sûresi, 29/48.

42) Heysemî, Mecmâ'uz-Zevâid, I, 205.

43) Necm sûresi, 53/3-4.

44) İbni Hacer, el-İsâbe, IV, 281-283.

45) Hâkim, el-Müstedrek, III, 206; İbni Hişâm, es-Sire, I, 241; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, II, 416.

Peygamber efendimiz bir defasında da; "**Allahü teâlâ bana Cennet'te inciden bir ev ile Hadîce'ye müjde vermemi emretti. Orada hastalık, üzüntü ve baş ağrısı yoktur."** buyurdu.

Hazret-i Hadîce'den sonra yetişkinlerden ilk müslüman olan, Resûlullah efendimizin yakın arkadaşlarından Hazret-i Ebû Bekr'dir. Hazret-i Ebû Bekr, yirmi sene önce bir rüya görmüştü: "Gökten dolunay inip, Kâbe-i muazzamaya gelmiş, parça parça olmuş, parçalardan her biri, Mekke evlerinden biri üzerine düşmüş, sonra bu parçalar bir araya gelerek gökyüzüne yükselmişti. Ebû Bekr'in evine düşen parça ise, gökyüzüne yükselmemişti. Hâdiseyi gören Hazret-i Ebû Bekr, hemen evin kapısını kapamış, sanki bu ay parçasının gitmesine mâni olmuştu."

Ebû Bekr heyecanla rüyadan uyanmış, sabah olunca, hemen, Yahudi âlimlerinden birisine koşup, rüyasını anlatmıştı. O âlim cevâbında; "Bu karışık rüyalardan biridir, onun için tâbir edilmez" demişti. Fakat bu rüya, Ebû Bekr'in zihnini kurcalamaya devam etmiş, Yahudi'nin cevâbı da onu tatmin etmemişti.

Bir ara ticâret için gittiklerinde, yolu râhip Bahîra'nın diyarına uğramıştı. Gördüğü rüyanın tâbirini Bahîra'dan isteyince, Bahîra; "Sen neredensin?" dedi. Hazret-i Ebû Bekr; "Kureyş'tenim" diye cevap verince, Bahîra; "Orada bir peygamber çıkacak ve hidâyet nuru Mekke'nin her yerine ulaşacak. Sen, hayâtında O'nun vezîri, vefâtından sonra da, halîfesi olacaksın" dedi. Hazret-i Ebû Bekr bu cevâba çok hayret etmişti. Bu rüyasını ve tâbirlerini, Peygamber efendimiz, peygamberliğini açıklayıncaya kadar kimseye söylememişti.

Muhammed (aleyhisselâm) peygamberliğini açıklayınca, Hazret-i Ebû Bekr hemen Peygamber efendimize koşup; "Peygamberlerin, peygamberliklerine delilleri vardır, senin delîlin nedir?" diye suâl etti. Peygamber efendimiz cevâbında; **"Bu nübüvvetime delil, o rüyadır ki, bir Yahudi âlimden tâbirini istedin. O âlim; "**Karışık rüyadandır, tâbir edilmez'" **dedi. Sonra râhip Bahîra, doğru tâbir etti"** buyurarak, Hazret-i Ebû Bekr'e hitaben; "**Ey Ebâ Bekr! Seni, Allah'a ve Resûlüne dâvet ederim"** buyurdu.

Bunun üzerine Hazret-i Ebû Bekr; "Şehâdet ederim ki, sen, Allahü teâlânın resûlüsün, senin peygamberliğin hakdır ve cihânı aydınlatan bir nûrdur" diyerek müslüman oldu.

Diğer bir rivâyette ise Hazret-i Ebû Bekr, Peygamber efendimize peygamberlik gelmeden önce, ticâret maksadıyla Yemen'e gitmişler-

di. Bu seferlerinde, Yemen'de bulunan, Ezd kabîlesinden, çok kitap okumuş bir ihtiyâra rastlamıştı. Bu ihtiyâr, Hazret-i Ebû Bekr'e bakıp; "Zannederim ki sen, Mekke halkındansın" deyince, Hazret-i Ebû Bekr; "Evet, öyledir" demiş ve aralarında şu konuşma geçmişti:

"Sen Kureyş'ten misin?" "Evet!" "Benî Temîm'den misin?" "Evet!," "Bir alâmet daha kaldı." "Nedir?" "Karnını aç, göreyim." "Bundan maksadın nedir, söyle?"

Kitaplarda okudum ki, Mekke'de bir peygamber gelir. O'na, iki kimse yardımcı olur. Biri genç, diğeri ihtiyârdır. Genç olanı, nice zorlukları kolaylığa çevirir. Çok belâları giderir. O ihtiyâr kişi ise, beyaz benizli, ince belli olup, karnı üzerinde bir siyah ben vardır. Zannederim ki, o kimse sensin. Karnını aç, göreyim.

Bunun üzerine Hazret-i Ebû Bekr mübârek karnını açmış; göbeği üzerindeki siyah beni görünce; "Vallahi o kimse sensin" deyip, Ebû Bekr'e bir çok vasiyetlerde bulunmuştu.

Hazret-i Ebû Bekr, işini bitirince, vedâlaşmak için ihtiyârın huzûruna varmış, Peygamber efendimiz hakkında birkaç beyt söylemesini ondan istemiş, bunun üzerine ihtiyâr, on iki beyt okumuş, Hazret-i Ebû Bekr bunları ezberlemişti.

Hazret-i Ebû Bekr seferden Mekke-i mükerremeye dönünce, Ukbe ibni Ebî Mu'ayt, Şeybe, Ebû Cehl, Ebü'l-Bühterî gibi, Kureyş'ten ileri gelen kimseler, onu ziyârete evine gelmişlerdi. Ebû Bekr efendimiz onlara hitaben; "Aranızda hiçbir hâdise oldu mu?" buyurmuş. Cevaplarında; "Bundan daha garip bir hâdise olur mu ki, Ebû Tâlib'in yetimi, peygamberlik dâvası ediyor ve sizler, baba ve dedeleriniz, bâtıl dindensiniz diyor. Eğer hatırın olmasaydı, O'nu bu zamana kadar sağ bırakmazdık. Sen O'nun iyi dostusun, bu işi sen hâllet" demişlerdi.

Hazret-i Ebû Bekr onları başından savıp, Peygamber efendimizin, Hazret-i Hadîce'nin evinde olduğunu öğrendi. Gidip kapıyı çaldı. Peygamber efendimiz kendilerini karşılayınca; "Yâ Muhammed! Senin hakkında söylenilenler nedir?" dedi. Peygamber efendimiz; "**Ben Hak teâlânın peygamberiyim. Sana ve bütün âdemoğullarına gönderildim, îmân getir ki, Hak teâlânın rızâsına vâsıl olasın ve canını Cehennem'den koruyasın"** buyurdular. Hazret-i Ebû Bekr; "Buna delil nedir?" deyince, Resûli ekrem efendimiz; **"O, Yemen'de gördüğün ihtiyarın hikâyesi delildir"** buyurdular.

Hazret-i Ebû Bekr; "Ben, Yemen'de pek çok ihtiyâr ve genç gördüm" dedi. Peygamber efendimiz cevâbında; **"O ihtiyâr ki, sana on iki beyt emânet verdi ve bana gönderdi"** diyerek, o beytlerin hepsini okudu. Hazret-i Ebû Bekr; "Bunu sana kim haber verdi" deyince, cevâbında; **"Benden evvelki peygamberlere gelen melek haber verdi**" buyurdular. Bunu söyler söylemez, elini bana ver deyip, mübârek elini tutmuş; "Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh" diyerek müslüman olmuştur.[46]

Hazret-i Ebû Bekr, evine müslüman olarak büyük bir sevinçle dönmüştür. Nitekim bir hadîsi şerîfde: "**Her kime îmânı arzettiysem, yüzünü buruşturur, tereddütle bakardı. Ancak Ebû Bekri Sıddîk îmânı kabul etmekte hiç tereddüt etmedi, duraklamadı.**" buyrulmuştur.

Peygamber efendimiz, bir gün Hazret-i Hadîce vâlidemizle namaz kılarlarken, Hazret-i Ali onları gördü. O zaman on veya on iki yaşında idi. Namazdan sonra; "Bu nedir?" diye sordu. Resûli ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem;) "**Bu, Allahü teâlânın dînidir. Seni bu dîne dâvet ederim. Allahü teâlâ birdir, ortağı yoktur. Seni bir olan, eşi, ortağı bulunmayan Allah'a îmâna dâvet ediyorum..."** buyurdu. Hazret-i Ali: "Önce babama danışayım" dedi. Resûlullah ona; "**İslâm'a gelmezsen, bu sırrı kimseye söyleme!"** buyurdular. Hazret-i Ali ertesi sabah, Resûlullah'ın huzûruna gelerek; "Yâ Resûlallah! Bana İslâm'ı öğret" dedi ve müslüman oldu.[47] Hazret-i Ali, müslüman olanların üçüncüsüdür. Resûli ekrem efendimiz uğrunda gösterdiği fedâkârlık ve O'nu kendine tercih etmesi ise her türlü takdirin üstündedir.

Zeyd bin Hârise ilk îmân edenlerdendir. Hazret-i Hadîce, Hazret-i Ebû Bekr ve Hazret-i Ali'den sonra dördüncü, âzâd olmuş köleler içinde ise ilk müslüman olmakla şereflendi.[48] Kendisiyle beraber, hanımı Ümmü Eymen de müslüman olmuştu.

Hazret-i Ebû Bekr, müslüman olunca, hemen çok sevdiği arkadaşlarına gitti. Onları da, müslüman olmaları için ikna etti. Eshâb-ı kirâmın ileri gelenlerinden; Osman bin Affân, Talhâ bin Ubeydullah, Zübeyr bin Avvâm, Abdurrahmân bin Avf, Sa'd bin Ebî Vakkas gibi kavminin ileri

46) İbni İshâk, es-Sire, s, 120-121; İbni Hişâm, es-Sire, I, 249-250.

47) İbni İshâk, es-Sire, s, 118; İbni Hişâm, es-Sire, I, 245-247.

48) İbni Hişâm, es-Sire, I, 247-248.

gelen yüksek şahsiyetleri bunların belli başlılarıdır.(49) Hazret-i Hadîce vâlidemizden sonra müslüman olan bu sekiz kişiye **Sâbıkûn-ı İslâm** yâni ilk müslümanlar denir.

Hazret-i Osman, müslüman olmasını şöyle anlatır: "Benim kâhin bir teyzem vardı. Bir gün onu ziyâret etmiştim. Bana; "Sana bir hanım nasîb olur. Fakat ne sen ondan önce bir hatun görmüş olursun, ne de o, senden önce bir erkek görmüş olur. O, güzel yüzlü, zahide bir hanım ve bir büyük peygamber kızı olsa gerek" dedi. Ben, teyzemin bu sözüne hayret ettim. Yine bana dedi ki: "Bir peygamber geldi. O'na gökten vahy nâzil oldu." Ben dedim ki: "Ey teyzem! Böyle bir sır, şehirde hiç duyulmadı. O hâlde bu sözü açık söyle." O zaman teyzem; "Muhammed bin Abdullah'a peygamberlik geldi. Halkı dîne dâvet eder. Kısa zamanda O'nun dîni ile âlem nûrlanır ve karşı gelenlerin başı kesilir" dedi.

Teyzemin bu sözleri, bana çok te'sir etti. Endişeye düştüm. Hazret-i Ebû Bekr ile aramızda büyük bir dostluk vardı. Birbirimizden hiç ayrılmazdık. Bu mes'eleyi görüşmek üzere, iki gün sonra Hazret-i Ebû Bekr'in yanına gittim. Teyzemin söylediklerini anlatınca, bana dedi ki: "Yâ Osman! Sen akıllı bir kimsesin. Hiç görmeyip, işitmeyen; bir şeye fayda ve zarar vermekten uzak olan birkaç taş, tanrılığa nasıl lâyık olur?" Ben; "Doğru söylüyorsun, teyzemin sözü gerçektir" dedim.

Hazret-i Ebû Bekr, Hazret-i Osman'a İslâmiyet'i anlattıktan sonra, onu, Resûlüssekaleyn yâni insan ve cinlerin peygamberi olan Efendimizin huzûruna götürdü. Sevgili Peygamberimiz, Hazret-i Osman'a şöyle buyurdu: "**Yâ Osman! Hak teâlâ, seni Cennet'e misâfirliğe dâvet eder. Sen de icâbet eyle.** (kabûl et) **Ben, bütün insanlara hidâyet rehberi olarak gönderildim."** Hazret-i Osman, Resûlullah'ın yüksek hâlleri ve güler yüzle söylediği sözler karşısında kendinden geçip, büyük bir şevk ve teslimiyetle; "Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh" deyip müslüman oldu.

Resûlullah efendimiz, peygamberliğinin ilk üç yılında, insanları gizlice İslâm'a dâvet etti, insanlar, yavaş yavaş, birer ikişer müslüman oluyorlardı. Bu zaman içinde müslümanların sayısı ancak otuza ulaşabildi. Onlar da, ibâdetlerini evlerinde yapıyorlar ve Kur'ân-ı kerîmin nâzil olan âyeti kerîmelerini gizlice okuyup ezberliyorlardı.

---

49) İbni Hişâm, es-Sire, I, 250-251; Taberî, Târih, II, 307, 309-318; İbni Kesîr, el-Bidâye, III, 24-33; Ya'kubî, Târih, II, 18-19; Belâzûrî, Ensâb, I, 112-113.

YAKIN AKRABÂYI DÂVET

Resûlullah efendimiz, Müddessir sûresinin nâzil olmasıyla, insanları İslâm dînine dâvete başlamıştı. Bu dâveti gizli olarak yapıyordu. Bir müddet sonra da; "**Yakın akrabânı Allahü teâlânın azabı ile korkutarak, onları hak dîne çağır"**(50) mealindeki âyeti kerîme nâzil oldu. Bunun üzerine Muhammed (aleyhisselâm), akrabâsını dîne dâvet etmek için Hazret-i Ali'yi gönderdi ve hepsini Ebû Tâlib'in evine çağırdı. Önlerine bir kişiye yetecek kadar, bir tabak yemek ve bir tas süt koydu, önce kendisi besmele ile başlayıp, gelen akrabâsına; **"Buyurun"** dedi. Gelenlerin sayısı kırk kişi idi. Ancak, konulan yemek hepsini doyurdu ve hiç eksilmedi. Gelenler bu mûcize karşısında şaşıp kaldılar.

Yemekten sonra Peygamber efendimiz, akrabâlarını İslâm'a dâvet etmek için söze başlamak üzere idi. Amcası Ebû Leheb düşmanlık ederek; "Biz bu günkü gibi bir sihir görmedik. Akrabânız sizi bir sihirle büyüledi. Ey kardeşimin oğlu! Ben senin getirdiğin gibi şer ve kötülük getiren başka bir kimse görmedim" diyerek, sözlerine hakâretle devâm etti.

Peygamberimiz de, Ebû Leheb'e; **"Kureyş ve bütün Arab kabîlelerinin yapamayacağı kötülüğü bana sen yaptın"** buyurdu. Hiçbiri müslüman olmadan dağıldılar. Bu hâdiseden kısa bir müddet sonra, akrabâsını tekrar dâvet etti. Hazret-i Ali yine hepsini çağırdı. Önceki gibi önlerine yemek kondu. Peygamber efendimiz, yemekten sonra ayağa kalkıp; **"Hamd, yalnız Allahü teâlâya mahsustur. Yardımı ancak O'ndan isterim. O'na inanır, O'na dayanırım. Şüphesiz bilir ve bildiririm ki, Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur, O birdir. O'nun eşi ve ortağı yoktur"** buyurduktan sonra, sözlerine şöyle devam etti: **"Size aslâ yalan söylemiyorum ve doğruyu bildiriyorum...**

Sizi, bir olan ve O'ndan başka ilâh olmayan Allahü teâlâya îmân etmeye dâvet ediyorum. Ben, O' nun size ve bütün insanlığa gönderdiği peygamberiyim. Vallahi siz, uykuya daldığınız gibi, öleceksiniz, uykudan uyandığınız gibi de diriltileceksiniz ve bütün yaptıklarınızdan hesaba çekileceksiniz, iyiliklerinizin karşılığında mükâfat, kötülüklerinizin karşılığında da ceza göreceksiniz. Bunlar da, ya Cennet'te ebedî kalmak veya Cehennem'de ebedî kalmaktır. İnsanlardan, âhiret azabı ile ilk korkuttuğum kimseler sizlersiniz."

Ebû Tâlib, bu sözleri dinledikten sonra; "Ey muhterem yeğenim! Sana

50) Şuarâ sûresi, 26/214.

yardım etmekten daha kıymetli bir şey bilmiyorum. Nasihatlerini benimseyip kabullendik, sözlerini de gönülden tasdik ettik. Şu anda, burada toplananlar, deden Abdülmuttalib'in çocuklarıdır. Muhakkak ki, ben de onlardan biriyim. Senin istediğin şeye, içimizde en önce ben koşarım. Etrafını kuşatıp, seni korumaktan bir an geri durmayacağıma söz veriyorum. Sen, emrolunduğun şeye devam et. Fakat, eski dînimden ayrılmak hususunda, nefsimi bana boyun eğer bulmadım" dedi.

Ebû Leheb hâriç, oradaki akrabâları ve amcaları yumuşak konuştular. Fakat Ebû Leheb; "Ey Abdülmuttalib oğulları! Başkaları O'nun elini tutup mâni olmadan önce, siz mâni olun. Eğer bu gün O'nun dediklerini kabul ederseniz, zillete, hakârete uğrarsınız. O'nu korumaya kalkarsanız hepiniz öldürülürsünüz..." diye tehditler savurdu. Ebû Leheb'e karşılık, Peygamber efendimizin halası; "Ey kardeşim! Kardeşimin oğlunu ve O'nun dînini yardımsız bırakmak sana yakışır mı? Vallahi bu gün yaşayan âlimler, Abdülmuttalib'in soyundan bir peygamberin geleceğini bildiriyorlar. İşte o peygamber budur" dedi.

Ebû Leheb, bu sözler karşısında çirkin konuşmalarına devam etti. Ebû Tâlib, Ebû Leheb'e kızarak; "Ey korkak! Vallahi biz sağ oldukça, O'nun yardımcısı ve koruyucusuyuz" dedi. Muhammed (aleyhisselâm) a dönerek; "Ey kardeşimin oğlu! İnsanları Rabbine îmâna dâvet etmek istediğin zamanı bilelim; silâhlanıp seninle birlikte ortaya çıkarız" dedi. Sonra, Fahri kâinat efendimiz tekrar söze başlayıp; "**Ey Abdülmuttalib oğulları! Vallahi, Arablar içinde benim size getirdiğim, dünyâ ve âhiretiniz için hayırlı olan şeyden** (yâni bu dinden) **daha üstününü ve daha hayırlısını kavmine getirmiş bir kimse yoktur. Ben sizi, dile kolay gelen, mizanda ağır basan iki kelimeyi söylemeye dâvet ediyorum. O da; Allah'dan başka ilâh olmadığına ve benim O'nun kulu ve resûlü olduğuma şehâdet etmenizdir. Allahü teâlâ sizi buna dâvet etmemi emretti. O hâlde, hanginiz benim bu dâvetimi kabul eder ve bu yolda yardımcım olur?**" buyurdu. Kimseden ses çıkmadı, başlarını önlerine eğdiler, Peygamber efendimiz, bu sözlerini üç defa tekrarladı. Her söyleyişinde Hazret-i Ali ayağa kalkıyordu. Üçüncü defasında; "Yâ Resûlallah! Her ne kadar bunların yaşça en küçüğü isem de, sana ben yardımcı olurum" dedi. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz, Hazret-i Ali'nin elinden tuttu. Diğerleri hayret içinde dağıldılar.

Allahü teâlânın Habîbi (sallallahü aleyhi ve sellem), akrabâlarının bu tutumu karşısında çok üzüldüler. Fakat yılmadan, onların Cehennem'den

kurtulması, saadete kavuşması için dâvete devam ettiler.

Bi'setin (peygamberliğin) dördüncü yılında Hicr sûresinin 94. âyet-i kerîmesi nâzil oldu. Meâlen; **"**(Ey Habîbim!) **Sana emrolunan şeyi** (emir ve yasakları) **açıkla, hak ile bâtılın arasını ayır. Müşriklerden yüz çevir!** (Onların sözlerine iltifat etme)**"** ilâhi emri gelince, sevgili Peygamberimiz, Mekkelileri açıktan açığa İslâm'a dâvet etmeye başladı. Bir gün Safâ tepesine çıkıp; "**Ey Kureyş halkı! Buraya toplanıp sözlerimi dinleyiniz!"** buyurdu. Kabileler toplandıktan sonra da; "**Ey kavmim! Hiç benden yalan söz işittiniz mi?"** buyurunca, hepsi birden; "Hayır, işitmedik" dediler.

Buyurdu ki: "**Allahü teâlâ bana peygamberlik ihsan etti ve beni size peygamber olarak gönderdi." Sonra da; "(Ey Habîbim!) Onlara de ki: Ey insanlar! Ben sizin hepinize gelmiş, Allahü teâlânın resûlüyüm. O Allahü teâlâ ki, yerlerin ve göklerin sahibi ve idarecisidir. O'ndan başka ibâdete müstehak yoktur. Her canlıyı öldüren ve dirilten O'dur...**" mealindeki A'râf sûresinin 158. âyeti kerîmesini okudu. Dinleyenlerden, amcası Ebû Leheb kızarak; "Kardeşimin oğlu divâne olmuş! Bizim putlarımıza tapmayanın, dînimizden ayrılanın sözünü dinlemeyiniz" diye küfürde direterek bağırdı. Orada bulunanlar dağıldı ve hiç kimse îmân etmedi. Peygamber efendimizin, doğru sözlü, yüksek ahlâklı olduğunu bildikleri hâlde, yüz çevirdiler ve düşman kesildiler.

Yine bir gün Allahü teâlânın; **"Sana emrolunan şeyi** (emir ve yasakları) **açıkla"** emrine uyarak, tekrar Safâ tepesine çıktı. Yüksek ve gür bir sesle; "**Yâ sabâhâh!** (Ey kureyş topluluğu! Düşman tarafından kuşatıldık, sarıldık! Sabah vakti gelip çattı. Hemen çarpışmaya hazırlanın) **Buraya geliniz, toplanınız, size mühim bir haberim var"** diye seslendi.(51) Bu dâvet üzerine, kabîleler koşarak toplandılar. Hayret ve merak içinde beklemeye başladılar. Gelmeyenler adamlarını göndererek, niçin toplanıldığını öğrenmek istediler.

Gelenlerden bir grup; "Ey Muhammedülemîn! Bizi buraya niçin topladın, neyi haber vereceksin?" diye sormaya başladılar. O da, **"Ey Kureyş kabîleleri!"** hitâbıyla konuşmaya başladı. Herkes büyük bir dikkatle dinliyordu. **"Benimle sizin hâliniz, düşmanı görünce, âilesine haber vermek üzere koşan ve düşmanın kendisinden önce ailesi-**

---

51) Buhârî, Tefsir, 4; Tirmizî, Tefsir-ül Kur'an, 91.

ne ulaşıp, zarar vermesinden korkarak; yâ sabâhâh diye haykıran bir kimsenin hâline benzer. Ey Kureyş topluluğu! Ben size, şu dağın ardında bir düşman ordusu var, üzerinize hücum etmek üzeredir desem, bana inanır mısınız?" buyurdular. Onlar; "Evet inanırız. Çünkü, sende şimdiye kadar doğruluktan başka bir şeye şâhid olmadık. Senin yalan söylediğini hiç görmedik!..." dediler.

Bunun üzerine bütün Kureyş kabîlelerinin ismini; "**Ey Hâşim oğulları! Ey Abd-i Menâf oğulları Ey Abdülmuttalib oğulları!** (şeklinde sayarak:) **Ben size geleceği muhakkak olan şiddetli azâbın bildiricisiyim. Allahü teâlâ bana, en yakın akrabâlarımı âhiret azâbı ile korkutmamı emretti. Sizi, Lâ ilâhe illallahü vahdehû la şerîkeleh** (Allah birdir, O'ndan başka ilâh yoktur) **diyerek îmân etmeye dâvet ediyorum. Ben de O'nun kulu ve resûlüyüm. Eğer buna îmân ederseniz, Cennet'e gideceksiniz. Siz, "Lâ ilâhe illallah" demedikçe, ben size ne dünyâda bir fayda, ne de âhirette bir nasîb sağlayabilirim?**" buyurdu. Dinleyen kabîleler arasından, Ebû Leheb "Bizi bunun için mi topladın?" diyerek, yerden aldığı taşı sevgili Peygamberimize fırlattı. Diğerlerinden böyle bir muhalefet gelmedi. Aralarında konuşarak dağıldılar.[52]

GÜNEŞİ SAĞ ELİME VERSELER!..

Sevgili Peygamberimiz, bu dâvetlerden sonra nerede bir kimse veya topluluk görse, onlara İslâm'ı anlattı. Hakîkî kurtuluşun; nefse uymaktan, zulümden, haksızlıktan ve her türlü kötü işlerden uzaklaşmakla ve Allahü teâlâya îmân etmekle mümkün olacağını bildirdi. Nefslerinin isteklerine, şehvetlerine uyanlar, zayıfları ezenler ve azgınlıkta aşırı gidenler buna şiddetle karşı çıktılar. Bütün bu bozuk işlerine son verileceğini görerek, Muhammed (aleyhisselâm)ın bildirdiklerini inkâr ettiler. O'na ve inananlara düşman oldular.

Müşrikler, önce alay ediyorlardı. Sonra baskı ve işkencelerini arttırmaya karar verdiler. Mü'minleri sindirmek, İslâm dâvasını söndürmek istiyorlardı. Bunların başlarında; Ebû Cehl, Utbe, Şeybe, Ebû Leheb, Ukbe bin Ebî Mu'ayt, As bin Vâil, Esved bin Muttalib, Esved bin Abdi Yagves, Velîd bin Mugîre... vardı.

Bir gün Utbe, Şeybe ve Ebû Cehl, Ebû Tâlib'e; "Sen bizim büyüğümüzsün. Biz, sana dâima saygı gösterir, hürmet ederiz. Şimdi, kar-

---

52) İbni İshâk, es-Sire, s, 188-191; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 133; Taberî, Târih, II, 319; İbni Kesîr, el-Bidâye, III, 38-41.

deşin oğlu, yeni bir din kurdu. Putlarımıza söğüp bizi kâfirlikle ithâm ediyor. Kendisine nasihat et. Bu işten vazgeçir. Şâyet vazgeçmezse, O'nun hakkından nasıl gelineceğini biz biliriz..." dediler. Ebû Tâlib, onları yatıştırarak geri gönderdi ve durumu Peygamberimiz üzülmesin diye, O'ndan sakladı. Müşrikler, bir müddet sonra tekrar toplanıp, Ebû Tâlib'e geldiler; "Bundan önce sana gelmiş, durumu bildirmiştik. Sözümüze iltifat etmedin. O, hâlâ putlarımızı kötülemeğe devam ediyor. Artık, tâkatimiz kalmadı. Her ikinizle de kanımızın son damlasına kadar çarpışacağız. Mekke'de, ya O, yâhud da biz yok oluruz" dediler. Ebû Tâlib, onları yatıştırmaya çalıştı fakat inâdlarında ısrar ettiler.[53]

Ebû Tâlib, Resûlullah efendimizin kırılmasını istemediği gibi kavmiyle aralarında herhangi bir düşmanlık çıkmasını da arzu etmiyordu. Peygamberimize gelip; "Ey Muhammed Bütün kavim sana düşmanlıkta birleştiler ve bana şikâyete geldiler. Akrabâ arasında düşmanlık, iyi değildir. Onlar kendilerine kâfir dememeni ve bozuk yolda olduklarını söylemeyip kötülememeni isterler" dedi. Bunun üzerine Habîbi ekrem efendimiz; **"Ey amca! Şunu bil ki, güneşi sağ elime, ayı da sol elime verseler** (her ne vaat ederlerse etsinler) **ben aslâ bu dinden ve onu insanlara tebliğ etmekten, bildirmekten vazgeçmem. Ya, Allahü teâlâ bu dîni bütün cihâna yayar, vazifem biter; veya bu yolda canımı fedâ ederim"** buyurdu ve ayağa kalktı. Mübârek gözleri yaş ile dolmuştu.

Resûlullah efendimizin üzüldüğünü gören Ebû Tâlib, söylediklerine pişman oldu ve O'nun boynuna sarılarak; "Ey kardeşimin oğlu! Yoluna devam et, istediğini yap. Ben hayatta oldukça seni himâye edip, koruyacağım" dedi.[54]

Müşriklerin ileri gelenlerinden on kişi, Ebû Tâlib'in, Hazret-i Muhammed'i himâye ettiğini anlayınca, Umâre bin Velid'i de yanlarına alarak Ebû Tâlib'e gittiler. Ona; "Ey Ebû Tâlib! Bilirsin ki, bu Umâre, Mekke gençlerinin en yakışıklısı, en güçlüsü, en ahlâklısıdır. Ayrıca şâirdir. Onu sana verelim, kendi işlerinde kullan. Umâre'nin karşılığında bize Muhammed'i ver, öldürelim. Sana adam karşılığında adam! Daha ne istersin!" diyerek, kabulü mümkün olmayan bir teklifte bulundular.

Ebû Tâlib, bu söze son derece hiddetlendi ve; "Siz, önce bana kendi oğullarınızı verin. Onları ben öldüreyim. Ondan sonra yeğenimi vere-

---

53) Taberî, Târih, II, 322; Ya'kubî, Târih, II, 19-20.

54) İbni İshâk, es-Sire, s, 135; Taberî, Târih, II, 326-327.

yim" deyince, müşrikler işin vahâmetini anlayıp; "Bizim çocuklarımız, O'nun yaptığını yapmıyor ki..." dediler. Ebû Tâlib; "Yemîn ederim ki, benim yeğenim sizin çocuklarınızın cümlesinden daha hayırlıdır. Demek, siz oğlunuzu bana verip besletecek, benim ciğerparemi alıp öldüreceksiniz ha!... Dişi deve bile yavrusundan başkasını özlemez ve esirgemez. Bu iş akıl ve mantıktan çok uzaktır. Artık iş çığrından çıkmıştır. Kim ciğerpârem Muhammed'in (aleyhisselâm) düşmanı ise, ben de onun düşmanıyım. Bunu böylece bilin ve elinizden ne gelirse yapın!" dedi.[55] Müşrikler, hışımla yerlerinden kalkıp gittiler.

Ebû Tâlib, hemen Hâşimoğullarını ve Abdülmuttaliboğullarını topladı. Onlara durumu anlatıp, sevgili Peygamberimize (sallallahü aleyhi ve sellem) yardım etmeye ikna etti. Resûlullah'ı öldürmeye kalkan kollar kırılacaktı. Bu konuda müşriklere karşı birleştiler. Sâdece Ebû Leheb katılmadı. Ebû Tâlib onlara; "Ey yiğitler! Yarın herbiriniz kılınçlarınızı belinize takın ve benim ardımdan gelin" dedi. Ertesi günü Ebû Tâlib, Peygamber efendimizin evine gitti. Hep beraber Harem-i şerîfe doğru yürüdüler. Hâşim oğullarının yiğitleri onları tâkib ediyorlardı. Kâbe'ye varıp müşriklerin karşılarına geçtiler.

Ebû Tâlib, müşriklere; "Ey Kureyş topluluğu! Kardeşimin oğlunu öldürmeye karar aldığınızı duydum. Bu arkamdaki gençlerin, elleri kılınçlarında, sabırsızlıkla bir işaretimi beklediklerini biliyor musunuz? Yemîn ederim ki, Muhammed'i öldürecek olursanız, hiçbirinizi sağ bırakmam!..." dedikten sonra, sevgili Peygamberimizi öven şiirler söylemeye başladı. Başta Ebû Cehl olmak üzere, orada bulunan müşrikler dağıldılar.

EZİYET, İŞKENCE VE ZULÜM!..

Kureyş'in ileri gelen müşrikleri, artık, Peygamber efendimizi yalnız gördükleri zaman, üzerine saldırırlar, hakâret etmeye, hattâ dövmeye kalkışırlardı. Eshâbına da işkence yapmaktan geri durmazlardı. Bir gün Kureyş'in ileri gelen müşrikleri, Kâbe-i şerîfin yanında oturuyorlardı. Peygamber efendimizden bahsetmeye başladılar ve; "O'na tahammül ettiğimiz gibi hiçbir şeye tahammül etmedik. Bize sefihsiniz der, ilâhlarımızı tahkir edip kötüler, dînimizi ayıplar, cemâatimizi birbirinden ayırır, yine de sabredip bir şey demeyiz" şeklinde konuşuyorlardı.

O anda Habîb-i ekrem, Kâbe'yi ziyârete geldi. Hacer-i esvedi öpüp tavâfa başladı. Onların yanından geçerken, müşrikler, Peygamber efen-

---

55) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 134-135; Taberî, Târih, II, 326-377.

dimize hakâret dolu sözler söylemeye başladılar. Resûlullah efendimiz buna çok üzüldüler, fakat bir şey demeyip tavâfa devam ettiler. Üçüncü defa yanlarından geçerken durup; "**Ey Kureyş! Beni dinleyin! Nefsim kudreti elinde bulunan Allahü teâlâya yemîn ederim ki, bana, sizin perişân olacağınız bildirildi...**" buyurunca, oradaki müşrikler ne yapacaklarını şaşırarak dona kaldılar. Tek bir söz söyleyemediler. Sâdece Ebû Cehl, Resûlullah efendimizin huzûruna varıp; "Ey Ebü'l-Kâsım! Sen yabancı değilsin. Bizim kaba hareketimize bakma, ibâdetine devam et. Bize uyacak kadar câhil değilsin" diyerek yalvarmağa başladı. Bunun üzerine Muhammed (aleyhisselâm) oradan ayrıldı.

Ertesi gün müşrikler, aynı yerde toplanmışlardı. Peygamber efendimizin aleyhinde atıp tutmaya başladılar. O sırada Resûlullah efendimiz orayı teşrif etti. Müşrikler, hemen Allahü teâlânın Habîbinin üzerine saldırdılar. İçlerinde en bedbaht olanlardan Ukbe bin ebî Mu'ayt, sevgili Peygamberimizin mübârek yakasına yapıştı. Mübârek boynunu nefes alamayacak kadar sıktı. O anda oraya gelen Hazret-i Ebû Bekr; "Rabbim Allah'dır diyen bir kimseyi öldürecek misiniz? Size Rabbülâlemînden âyet getirdi..." diye bağırarak, Resûlullah'ı korumak için aralarına daldı.

Müşrikler, Sevgili Peygamberimizi bırakıp, Ebû Bekri Sıddîk'a saldırdılar. Mübârek başına yumruk ve tekme ile vuruyorlardı. Utbe bin Rebîa denilen bedbaht, Hazret-i Ebû Bekr'in mübârek yüzüne ayakkabılarıyla vurdu ve kan içinde bıraktı. Tanınmayacak hâle getirdi. Teymoğulları yetişip ayırmasaydılar, öldürünceye kadar döveceklerdi. Kabilesinden olanlar, bitkin ve perişân bir hâle gelen Hazret-i Ebû Bekr'i, bir çarşafın içine koyarak evine götürdüler. Hemen geri dönüp Kâbe'ye geldiler; "Eğer Ebû Bekr ölecek olursa, yemîn olsun ki biz de Utbe'yi öldürürüz!" dediler, sonra Hazret-i Ebû Bekr'in yanına gittiler.[56]

Hazret-i Ebû Bekr, uzun bir süre kendine gelemedi. Babası ve Benî Teymliler, ayılması için çok uğraştılar. Ancak akşama doğru kendine gelebildi. Gözlerini açar açmaz ezik bir sesle; "Resûlullah ne yapıyor? O, ne hâldedir? O'na da dil uzatmışlar, hakâret etmişlerdi" diyebildi. Annesi Ümm-ül Hayr'a; "Sor bakalım, bir şey yer veya içer mi?" dediler. Ebû Bekri Sıddîk'in hiç tâkati yoktu. Birşey yemek ve içmek de istemiyordu. Ev, tenhâlaşınca, annesi; "Ne yersin, ne içersin?" diye sorunca, gözlerini açtı ve; "Resûlullah ne hâldedir, ne yapıyor?" dedi. An-

56) Taberî, Târih, II, 332-333.

nesi; “Vallahi arkadaşın hakkında hiçbir bilgim yok!” diye cevap verdi. Hazret-i Ebû Bekr de; “Hattâb’ın kızı Ümmü Cemil’e git, Resûlullah’ı ondan sor!” dedi.

Annesi Ümm-ül-Hayr, kalkıp, Ümmü Cemil’in yanına gitti ve; “Oğlum Ebû Bekr senden Muhammed (aleyhisselâm)ı soruyor. Acaba ne hâldedir?” dedi. Ümmü Cemîl de; “Benim ne Muhammed (aleyhisselâm) ne de Ebû Bekr hakkında bir bilgim var! İstersen seninle birlikte gidelim?” dedi. Ümm-ül-Hayr; “Olur” deyince, kalktılar, Hazret-i Ebû Bekr’in yanına geldiler. Ümmü Cemîl, Ebû Bekri Sıddîk’ı böyle perişân bir vaziyette, yaralar ve bereler içinde görünce, kendisini tutamıyarak bir çığlık kopardı ve; “Sana bunu yapan bir kavim, muhakkak azgın ve taşkındır. Allahü teâlâdan dileğim, yaptıklarının karşılığını bulmalarıdır” dedi.

Hazret-i Ebû Bekr, Ümmü Cemil’e; “Resûlullah ne yapıyor, ne hâldedir?” diye sordu. Ümmü Cemîl, ona; “Burada annen var, söylediğimi işitir” deyince, Hazret-i Ebû Bekr; “Ondan sana bir zarar gelmez, sırrını yaymaz” buyurdu. Ümmü Cemîl; “Hayattadır, hâli iyidir” dedi. Tekrar; “Şimdi O neredededir?” diye sordu. Ümmü Cemîl, “Erkâm’ın evindedir” diye cevap verdi. Hazret-i Ebû Bekr; “Vallahi, Resûlullah’ı gidip görmedikçe, ne yemek yer, ne de bir şey içerim!” dedi. Annesi; “Sen, şimdi biraz bekle, herkes uykuya dalsın!” dedi. Herkes uyuyup, ortalık tenhâlaşınca, Hazret-i Ebû Bekr, annesine ve Ümmü Cemil’e dayanarak, yavaş yavaş Resûlullah’ın yanına vardı. Sarılıp öptü. Müslüman kardeşleriyle kucaklaştı.

Hazret-i Ebû Bekr’in bu hâli, Peygamber efendimizi çok üzdü. Hazret-i Ebû Bekr; “Yâ Resûlallah! Anam-babam sana fedâ olsun! O azgın adamın, yüzümü gözümü yerlere sürtüp, beni bilinmez hâle getirmesinden başka bir üzüntüm yok! Bu yanımdaki de, beni dünyâya getiren annem Selmâ’dır. Ona duâ buyurmanızı istirhâm ediyorum. Umulur ki, Allahü teâlâ, senin hürmetine onu Cehennem ateşinden kurtarır” diye arzetti. Bunun üzerine sevgili Peygamberimiz, Selmâ’nın müslüman olması için Allahü teâlâya yalvardı. Resûlullah efendimizin duâsı kabul olmuştu. Böylece Ümm-ül-Hayr da hidâyete kavuşup müslüman oldu ve ilk müslümanların arasında olmak şerefine kavuştu.

EBÛ LEHEB’İN ELLERİ KURUSUN!..

Peygamber efendimizin evi, Ebû Leheb ile Ukbe bin ebî Mu’ayt denilen iki azılı müşrikin evleri arasında idi. Bunlar her fırsatta sevgili Pey-

gamberimize eziyet etmeye çalışırlardı. Hattâ, geceleri hayvan işkembelerini Resûlullah efendimizin kapısının önüne atarlardı. Amcası Ebû Leheb, bununla yetinmez, komşusu Adiy'in evinden, O'na taş atarak eziyet ederdi. Karısı Ümmü Cemil ondan aşağı kalmaz, topladığı dikenli ağaç dallarını Resûlullah'ın mübârek ayaklarına batması için geçeceği yollara dökerdi. Ebû Leheb bir gün, getirdiği pisliği, Peygamber efendimizin kapısı önüne dökerken, Hazret-i Hamza gördü. Hemen koşup kardeşi Ebû Leheb'i yakaladı ve getirdiği pisliği O'nun başına döktü.

Ebû Leheb ve karısının bu eziyetlerinden sonra, onlar hakkında; "**Ebû Leheb'in elleri kurusun, zâten kurudu...**" diye başlayan Tebbet sûresi nâzil oldu.

Ebû Leheb'in karısı Ümmü Cemîl, kendileri hakkında sûre indiğini işitince, Peygamber efendimizi aramaya başladı. Kâbe'de olduğunu öğrenince, eline koca bir taş alıp oraya gitti. Hazret-i Ebû Bekr, o anda Peygamberimizin sohbetiyle şerefleniyordu. Ümmü Cemil'i elinde taş olduğu hâlde görünce; "Yâ Resûlallah! Ümmü Cemîl geliyor. Çok şerli bir kadın, size zarar vermesinden korkuyorum. Bir köşeye çekilseydiniz de eziyete mâruz kalmasaydınız" dedi. Resûlullah efendimiz; **"O beni göremez"** buyurdu. Ümmü Cemîl, Hazret-i Ebû Bekr'in başına dikilip; "Ey Ebû Bekr! Çabuk söyle, o arkadaşın nerede! Beni ve kocamı hicv edip, kötülemiş. O şâirse ben de, kocam da şâiriz. İşte ben de O'nu hicv ediyorum. Biz O'na isyan ediyor, peygamberliğini kabul etmiyor ve dîninden de hoşlanmıyoruz. Yemîn ederim ki, eğer O'nu bir görseydim; şu taşı başına vuracaktım..." diyerek alçakça sözler söyledi. Hazret-i Ebû Bekr; "Benim sahibim şâir değildir ve seni hicv etmemiştir" buyurunca, Ümmü Cemîl çekip gitti. Hazret-i Ebû Bekr, Peygamber efendimize dönerek; "Yâ Resûlallah! O, sizi görmedi mi?" diye suâl edince; "**Beni görmedi. Allahü teâlâ, onun gözünü, beni göremez hâle getirdi**" buyurdu.[57]

Peygamber efendimizin, mübârek kızlarından Hazret-i Ümmü Gülsüm, Ebû Leheb'in oğlu Uteybe ile; Hazret-i Rukayye de öteki oğlu Utbe ile nişanlı olup, henüz evlenmemişlerdi. Tebbet sûresi nâzil olunca, cehennemlik Ebû Leheb, karısı ve Kureyş'in ileri gelenleri, Utbe ve Uteybe'ye; "O'nun kızlarını alıp, yükünü hafiflettiniz. Kızlarını boşayın ki, zahmete düşsün. Size Kureyş'ten istediğiniz kızı alalım" diye

57) Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, II, 71; Ebu Ya'la, el-Müsned, I, 26, 50; V, 413; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, LXVII, 173; Heysemî, Mecmâ'uz-Zevâid, VII, 53.

teklif ettiler. Onlar da; “Peki, boşadık” dediler. Uteybe denilen alçak, daha da ileri giderek, Peygamberimizin (sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem) huzûr-u şerîfine gelip; “Ey Muhammed! Ben, seni ve dînini tanımıyorum. Kızını da boşadım. Artık ne sen beni sev, ne de ben seni! Ne sen bana gel, ne de ben sana gelirim!...” diye hakâret etti. Sonra, sevgili Peygamberimize saldırıp, mübârek yakasına yapıştı. Gömleğini yırttı ve hakârette bulundu. Bunun üzerine sevgili Peygamberimiz; **“Yâ Rabbî! Buna canavarlarından birini musallat et”** diye bedduâ buyurdular. Uteybe bedbahtı, babasına gidip olanları anlatınca, Ebû Leheb; “Muhammed’in, oğlum hakkındaki duâsından korkuyorum” dedi.

Birkaç gün sonra Ebû Leheb, oğlu Uteybe’yi Şam’a ticâret için gönderdi. Kafile Zerka denilen yerde yatmak üzere konaklamıştı. Bir aslan çevrede dolaşmaya başladı. Uteybe bu hâli görür görmez; “Eyvah! Yemîn ederim ki, Muhammed’in (aleyhisselâm) bedduâsı kabul oldu. Bu aslan beni yiyecek! Kendisi Mekke’de olsa da benim kâtilimdir” dedi. Aslan biraz sonra kayboldu. Uteybe’yi yüksekçe bir yere yatırdılar. Gece, aslan tekrar geldi. Kâfiledekileri birer birer koklayarak Uteybe’nin yanına vardı. Üzerine sıçrayıp karnını yardı, başını yakaladı ve fecî bir şekilde ısırıp işini bitirdi. Uteybe can verirken; “Ben size, Muhammed, insanların en doğru sözlüsüdür, dememiş miydim?” diyerek feryâd ede ede can verdi. Bir aslan tarafından oğlunun parçalandığını işiten Ebû Leheb; “Ben size, Muhammed’in, oğlum hakkındaki duâsından korkuyorum dememiş miydim?” diye ağladı.(58)

Sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) insanları ebedî saadete çağırıyor, Allahü teâlânın varlığına, birliğine dâvet ederek, Cehennem’de yanmamaları için uğraşıyordu. Müşrikler ise; “Babalarımızın dîni budur” diyerek putperestliğe devam ediyorlardı. Peygamber efendimiz, onları insanca yaşamaya, haysiyetli ve şerefli olmaya, kıymetsizlikten kurtulup, yüksek ulvî makamlara çıkarmaya dâvet ediyordu. Onlar ise inadlarında diretiyorlardı. Ebû Leheb, hakâret ve eziyet edenlerin başında geliyordu. Resûlullah’ı devamlı tâkib ediyor, insanları, O’nu dinlemekten vazgeçirmeye, zihinlerinde şüphe meydana getirmeye uğraşıyordu. Toplantı yerlerinde, panayırlarda, Resûlullah efendimiz; **“Ey insanlar! Lâ ilâhe illallah, deyiniz ki kurtulasınız”** buyurdukça, o hemen arkasından yetişip; “Ey insanlar! Bu konuşan benim yeğenimdir. Sakın O’nun sözüne inanmayın. O’ndan uzak durun!” diyordu.

58) İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, XXXVIII, 301.

Muhammed (aleyhisselâm) bir gün Kâbe-i şerîfde namaz kılıyordu. Kureyş'in ileri gelenlerinden Ebû Cehl, Şeybe bin Rebîa, Utbe bin Rebîa, Ukbe bin Ebî Mu'ayt'ın bulunduğu yedi kişilik bir müşrik topluluğu, gelip Resûlullah'a yakın bir yere oturdular. O civarda bir gün önce kesilmiş bir devenin işkembesi ve artıkları vardı. Alçak Ebû Cehl, yanındakilere döndü ve; "İçinizden kim, şu deve işkembesini alıp, Muhammed secdeye varınca iki omuzu arasına kor" diye, çirkin bir teklifte bulundu. Oradakilerin en zâlimi, en gaddarı, en merhametsizi, en bedbahtı olan Ukbe bin Ebi Mu'ayt; "Ben yaparım" diyerek hemen kalktı. İşkembeyi içindekilerle birlikte, secdede iken Peygamberimizin mübârek omuzlarına koydu. Bunu seyreden müşrikler, katıla katıla gülmeye başladılar. Peygamber efendimiz, secdesini uzatıyor, mübârek başını kaldırmıyordu.

O sırada Eshâb-ı kirâmdan Abdullah bin Mes'ûd vaziyeti gördü. O, bu hâdiseyi şöyle anlatmıştır: "Resûlullah'ı o hâlde görünce kan beynime sıçradı. Fakat, beni müşriklerin elinden koruyacak bir kavmim, kabîlem yoktu. Kimsesizdim, zayıftım. O anda konuşmaya bile gücüm yetmiyordu. Ayakta bekleyip duruyor, Resûlullah'ı büyük bir üzüntü içinde seyrediyordum. Ne olurdu, o zaman kendimi müşriklerden koruyabilecek bir gücüm veya koruyucum olsaydı da, Resûl (aleyhisselâm)ın mübârek omuzuna koyduklarını kaldırıp atsaydım. Ben böyle beklerken, Resûlullah'ın kızı Hazret-i Fâtıma'ya haber verdiler. O zaman Fâtıma küçüktü. Koşarak geldi, babasının üzerindekileri attı. Bunu yapanlara bedduâ etti, ağır sözler söyledi. Resûlullah efendimiz, hiçbir şey olmamış gibi namazını tamamladıktan sonra üç defa;

"Allah'ım! Kureyş'ten şu topluluğu sana havale ediyorum! Allah'ım! Ebû Cehl Amr bin Hişâm'ı sana havale ediyorum! Allah'ım! Ukbe bin Rebîa'yı sana havale ediyorum! Allah'ım! Şeybe bin Rebîa'yı sana havale ediyorum! Allah'ım! Ukbe bin Mu'ayt'ı sana havale ediyorum! Allah'ım! Ümeyye bin Halef'i sana havale ediyorum! Allah'ım! Velîd bin Utbe'yi sana havale ediyorum! Allah'ım! Umâre bin Velîd'i sana havale ediyorum!" buyurdu. Bu bedduâyı işiten müşrikler, gülmeyi bıraktılar. Korkmaya başladılar. Çünkü Beytullah'da yapılan duânın kabul olunacağına inanıyorlardı. Resûlullah efendimiz, Ebû Cehl'e; **"Vallahi sen, ya bundan vazgeçersin, veya Allahü teâlâ başına bir felâket indirecektir"** buyurdu. Allahü teâlâya yemîn ederim ki, Resûlullah'ın isimlerini söylediği bu kimselerin

herbirinin, Bedr muharebesinde öldürülüp yerlere serildiklerini, sıcaktan kokmuş bir leş hâlinde Bedr çukuruna doldurulduklarını gördüm."

Bir gün Ebû Cehl, Beytullah'da, Kureyşli müşriklere; "Ey Kureyş topluluğu! Görüyorsunuz ki, Muhammed, dînimizi ayıplamak, putlarımıza ve ona tapan babalarımıza dil uzatmak ve bizlere akılsız gözüyle bakmaktan geri durmuyor. Huzûrunuzda yemîn ederek söylüyorum ki, yarın kolay kolay taşıyamıyacağım bir taşı, buraya getirip namaz kılarken secdeye kapandığında, başına hızla vuracağım. O zaman siz beni, Abdülmuttalib oğullarına karşı ister koruyun, ister korumayın. Ben O'nu öldürdükten sonra, akrabâları bana istediğini yapsın..." dedi. Orada bulunan müşrikler; "Yemîn ederiz ki, biz seni hem koruruz, hem de hiç kimseye teslîm etmeyiz. Yeter ki, sen O'nu öldür!" diye kışkırttılar.

Sabahleyin Ebû Cehl, elinde kocaman bir taş olduğu hâlde Kâbe'ye geldi. Müşriklerin yanına oturup beklemeye başladı. Sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) her zamanki gibi Beytullah'a gelip namaz kılmaya başladı. Ebû Cehl, yerinden kalkıp elindeki kocaman taşı vurmak üzere Resûlullah'a doğru yürüdü. Bütün müşrikler hâdiseyi heyecanla tâkib ediyorlardı. Ebû Cehl, Resûlullah'ın yanına yaklaşınca, birden titremeye başladı. Koca taş elinden yere düştü, benzi kül gibi olup, büyük bir korku ile geri çekildi. Müşrikler hayretle Ebû Cehl'in yanına varıp; "Ey Amr bin Hişâm! Söyle, ne oldu?" diye sordular. Ebû Cehl de; "Tam O'nu öldürmek için taşı kaldırdığımda, önüme hırçın bir deve çıktı. Yemîn ederim ki, ömrümde; öyle yüksek ayaklı, keskin dişli, heybetli bir deve ne gördüm ne de işittim. Eğer biraz daha yaklaşsaydım, muhakkak beni öldürürdü" dedi.

Yine bir gün Ebû Cehl, müşrikleri toplayıp; "Abdullah'ın yetimi, burada namaz kılar ve yüzünü toprağa sürer mi?" diye sordu. Onlar da; "Evet" dediler. Zâten bu sözü bekleyen Ebû Cehl; "Eğer O'nu öyle görürsem, başını ayağımla ezeceğim" dedi. Bir gün Peygamberlerin efendisi, Kâbe'de namaza durmuştu. Ebû Cehl de arkadaşları ile oturuyordu. Yerinden kalkarak, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve selleme) doğru yürüdü. İyice yaklaştı. Fakat birden bire eliyle yüzünü silerek kaçmaya başladı. Müşrikler yanına gidip; "Ne oldu, nedir bu hâlin?" dediler. Ebû Cehl; "Aramızda bir ateş kuyusu meydana geldi. Bâzı kimselerin üzerime hücum ettiğini görünce, geri döndüm" diye cevap verdi.

Velîd bin Mugîre, Ebû Cehl (Amr bin Hişâm), Esved bin Muttalib, Ümeyye bin Halef, Esved bin Abdiyagves, Âs bin Vâil, Hâris bin Kays

gibi müşriklerin ileri gelenleri, Resûlullah'ı gördükçe; "Bu da peygamber olduğunu ve yanına Cebrâil'in geldiğini sanır" diyerek alay ederlerdi. Bunun üzerine Habîb-i ekremin çok üzüldüğü bir gün, Cebrâil (aleyhisselâm) geldi ve bâzı âyet-i kerîmeler getirdi. Meâlen; "**And olsun ki** (Ey Resûlüm) **senden önce gönderilen peygamberlerle de istihza** (alay) **edildi. Onları, peygamberleri istihzâ, alay edenleri, istihzâlarının karşılığı olarak belâ ve azâb çepeçevre kuşatıverdi."** (59)

"Muhakkak ki biz, seninle alay edenlere karşı kâfiyiz. Onlar, o kimselerdir ki, Allahü teâlâ ile beraber başka bir ilâh tanırlar. Onlar, yakında (başlarına gelecek âkıbeti) **bileceklerdir. Gerçekten biliriz ki, onların sözlerine,** (şirk koşmalarına, Kur' ân-ı kerîme dil uzatmalarına ve sana karşı alaylı söz söylemelerine) **göğsün daralıyor, için sıkılıyor"** buyruldu.(60)

Kâinatın sultânı, bir gün Kâbe-i muazzamayı tavaf ederken, Cebrâil (aleyhisselâm) geldi ve; **"Ben onların** (alay edenlerin) **hakkından gelmek üzere emir aldım"** dedi. Biraz sonra Velîd bin Mugîre önlerinden geçti. Cebrâil (aleyhisselâm); "Bu geçen nasıl bir kimsedir?" diye sordu. Peygamber efendimiz de; **"O, Allahü teâlânın en kötü kullarından biridir"** buyurdu, Cebrâil (aleyhisselâm), Velîd'in bacağına işaret etti ve; "Hakkından geldim" dedi. Biraz sonra Âs bin Vâil geçiyordu. Onu da sorup aynı cevâbı alınca, karnına işaret etti ve; "Ona da haddini bildirdim" dedi. Esved bin Muttalib geçince, gözüne; Abdiyagves'i görünce, başına işaret etti. Hâris bin Kays geçerken de karnına işaret etti ve; "Yâ Muhammed! Allahü teâlâ bunların şerrinden seni kurtardı. Yakında bunların her biri bir belâya uğrar" dedi.

Bunlardan Âs bin Vâil'in ayağına diken battı. Ne kadar ilâç yaptılarsa da derdine çâre bulamadılar. Nihâyet ayağı deve boynu gibi şişip; "Muhammed'in Allah'ı beni öldürdü" diye feryâd ederek can verdi. Esved bin Muttalib'in gözleri kör oldu. Cebrâil (aleyhisselâm), başını ağaca çarparak helâk etti. Esved bin Abdiyagves, Bâd-ı semûm denilen yerde iken, yüzü ve gövdesi simsiyah oldu. Evine gelince tanımadılar ve kapıdan kovdular. Kahrından başını evinin kapısına vura vura öldü. Hâris bin Kays da tuzlu balık yemişti. Harareti arttıkça arttı. Ne kadar su içtiyse kanmadı. Sonunda çatladı. Velîd bin Mugîre'nin de baldırına

---

59) En'am sûresi, 6/10.

60) Hicr sûresi, 15/95-97.

demir parçası battı. Yarası iyileşmedi, çok kan kaybetti ve; "Muhammed'in Allah'ı beni öldürdü" diye feryâd ederek can verdi. Böylece her biri yaptıklarının karşılığını görmüş oldu. Ayrıca müşriklerin, ebedî olarak Cehennem'de kalacakları, âyet-i kerîmelerle bildirildi.

Sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), bir gün Hakem bin ebü'l Âs'a rastladı. Yanından ayrıldıktan sonra Hakem, Resûlullah efendimizin arkasından alay ederek; ağzını, yüzünü ve vücûdunu oynattı. Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) Hakem'in yaptıklarını nübüvvet nuru ile gördü ve öyle kalması için duâ buyurunca, vücûdunu bir titreme aldı, ömrünün sonuna kadar öyle kaldı.

ESHÂB-I KİRÂMA YAPILAN İŞKENCELER!

Müşrikler sâdece Peygamber efendimize eziyet etmekle kalmıyor, O'nun şanlı Eshâbına da işkence yapıyorlardı. Bilhassa fakir, kimsesiz olanları tercih ediyor, ellerinden gelen, akla hayâle sığmayan baskı ve zulmü hiç çekinmeden yapıyorlardı. Bunlardan biri de Bilâl-i Habeşî idi. Ümeyye bin Halef isminde bir müşrikin kölesi olan Hazret-i Bilâl, Ebû Bekr-i Sıddîk'ın vâsıtası ile müslüman olmuştu. Ümeyye, on iki kölesinden en çok Bilâl'i sevdiği için, puthâneye bekçi yapmıştı, Hazret-i Bilâl, müslüman olunca, puthânedeki bütün putları secde vaziyetine getirdi.

Bu haber Ümeyye'ye ulaşınca, büyük bir dehşete kapıldı. Bilâl'i çağırtıp; "Sen müslüman olmuşsun. Muhammed'in Rabbine secde ediyormuşsun, öyle mi?" diye sordu. Hazret-i Bilâl de; "Evet. Büyük ve yüce olan Allahü teâlâya secde ederim" dedi. Ümeyye, hoşlanmadığı bu cevâbı alınca, derhal eziyet ve işkencelerine başladı. Öğle vakti güneş tam tepeye geldiğinde, onu soyar, sıcaktan kavrulmuş taşları, çıplak vücûduna koyarak dağlardı. Ateş gibi yanan taşların bir kısmını arkasına, bâzısını da karnı üzerine yığdıktan sonra; "İslâm dîninden dön!.. Lât ve Uzzâ putlarına îmân et" der, Hazret-i Bilâl ise; "Allahü teâlâ birdir! Allahü teâlâ birdir!" diyerek îmânını bildirirdi.

Ümeyye bin Halef, onun bu sabrını gördükçe deliye döner, dikenler üzerinde sürüterek vücûdunu yaralar ve işkence ederdi. Hazret-i Bilâl, vücûdundan oluk gibi akan kanlara aldırmadan; "Allah'ım! Senden gelene razıyım. Allah'ım! Senden gelene razıyım" der ve îmânında sebat gösterirdi.

Hazret-i Bilâl, bu hâlini şöyle anlatmıştır: "O habis Ümeyye, beni, günün sıcağında bağlayıp, gece de azâb ederdi. Sıcak bir gün idi. Her

zamanki gibi yine işkenceye başladı. İslâm'dan döndürmek için; "Putlarımıza tap! Muhammed'in Allah'ını inkâr et, inkâr et, inkâr et!" dedikçe; "Allah birdir! Allah birdir!" derdim. Hıncını almak için, o gün çok büyük bir kayayı göğsümün üzerine koydu. O anda bayılmışım. Ayıldığımda, üzerimdeki kayanın kalkmış ve güneşin buluta girmiş olduğunu gördüm. Allahü teâlâya şükrettim ve kendi kendime; "Ey Bilâl! Cenâb-ı Hak'dan gelen her şey güzeldir, hoştur" dedim."

Ümeyye bin Halef, yine bir gün Bilâl-i Habeşî'ye işkence yapmak için dışarı çıkarmıştı. Elbiselerini çıkarıp sâdece bir don ile, yakıcı sıcakta kızgın kumlara yatırıp, üzerine taşlar yığmıştı. Müşrikler toplanıp ağır işkenceler yapıyorlar; "Dîninden dönmezsen seni öldüreceğiz" diyorlardı. Bilâl-i Habeşî, bu dayanılmaz işkenceler altında; "Allah birdir! Allah birdir!" diyordu. Bu sırada sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) oradan geçiyordu. Hazret-i Bilâl-i Habeşî'nin bu hâlini görünce çok üzüldü; **"Allahü teâlânın ismini söylemek seni kurtarır"** buyurdu.

Evine döndükten biraz sonra, yanına Hazret-i Ebû Bekr geldi. Bilâl-i Habeşî'nin çektiği işkenceyi, Ebû Bekr-i Sıddîk'a anlatıp; **"Çok üzüldüm"** buyurdu, Hazret-i Ebû Bekr, hemen oraya gitti. Müşriklere; "Bilâl'e böyle yapmakla elinize ne geçer? Bunu bana satın" dedi. "Dünyâ dolusu altın versen satmayız. Fakat, senin kölen Âmir ile değişiriz" dediler. Hazret-i Ebû Bekr'in kölesi Âmir, onun ticâret işlerini yapar ve çok para kazanırdı. Yanında şahsî malından başka, on bin altını vardı. Hazret-i Ebû Bekr'in yardımcısı olup, her işini yürütürdü. Fakat kâfir idi ve küfründe ısrar ediyordu. Hazret-i Ebû Bekr; "Âmir'i bütün malı ve paraları ile, Bilâl için size verdim" buyurdu. Ümeyye bin Halef ve diğer müşrikler çok sevinip; "Ebû Bekr'i aldattık" dediler.

Hazret-i Ebû Bekr, hemen Bilâl-i Habeşî'nin üzerindeki ağır taşları atıp ayağa kaldırdı. Bilâl-i Habeşî, ağır işkenceler sebebiyle çok hâlsizleşmişti. Elinden tutup, doğruca sevgili Peygamberimizin huzûruna getirdi. "Yâ Resûlallah! Bilâl'i, bu gün Allah rızâsı için âzâd ettim" dedi. Resûlullah efendimiz, çok sevindi. Hazret-i Ebû Bekr'e çok duâ buyurdu. O sırada Cebrâil (aleyhisselâm); Ebû Bekr'in Cehennem'den uzak olduğunu müjdeleyen, Leyl sûresinin 17 ve 18. âyet-i kerîmelerini getirdi. Âyet-i kerîmelerde meâlen; **"**(Hazret-i Ebû Bekr gibi) **ziyâde takvâ sahibi olup,** (şirk ve günahdan sakınıp) **malını, Allahü teâlânın katında pak olmak** (ve va'd-i ilâhîye kavuşmak) **için hayr yolunda harca-**

yan kimse, ondan (Cehennem'den) **uzaklaştırılmıştır"** buyruldu.

Habbâb bin Eret hazretleri de dîninden döndürülmek için zulmedilenlerdendi. Hazret-i Habbâb da kimsesizdi ve Ümmü Enmâr adlı müşrik bir kadının kölesi idi. Onu koruyacak bir akrabâsı olmadığı için, müşrikler toplanırlar, mübârek vücûdunu soyup, üzerini dikenlerle tararlardı. Bâzan da çıplak vücûduna demirden gömlek giydirip, güneş altında bekletirlerdi. Güneşte veya ateşte ısıttıkları taşları çıplak vücûduna bastırırlar; "Dîninden dön! Lât ve Uzzâ'ya tap!" derlerdi. Habbâb da îmânında ısrar eder; "Lâ ilâhe illallah, Muhammedün resûlullah" diyerek onlara karşı koyardı.

Müşrikler, bir gün toplanıp bir meydanda ateş yaktılar. Hazret-i Habbâb'ı bağlayıp, getirdiler. Soyarak, ateşin üzerine yatırdılar. Ya dîninden döndürecekler, veya ateşte yakacaklardı. Ateşin ortasına sırt üstü yatırılan Hazret-i Habbâb; "Allah'ım! Hâlimi görüyor, durumumu biliyorsun. Kalbimdeki îmânı sabit et, büyük bir sabır ihsân eyle" diye duâ ediyordu. Müşriklerden biri ayağıyla Hazret-i Habbâb'ın göğsüne bastı. Fakat onlar, Allahü teâlânın inananları koruduğunu bilmiyorlardı.

Yıllar sonra bu hâdiseyi Habbâb'a sorduklarında, sırtını açıp yanık izlerini göstererek; "Benim için bir ateş yaktılar, sonra sürükleyerek içine attılar. O ateşi ancak benim etim söndürmüştü" dedi.

Hazret-i Habbâb'a dışarda böyle işkence ederlerken, sahibi Ümmü Enmâr da, dîninden döndürmek için ateşte demiri kızartır ve başına basarak dağlardı. O, dîni için bütün bu acılara katlanır, teklif ettiklerini yerine getirmez ve îmânından dönmezdi.

Bir gün Hazret-i Habbâb, sevgili Peygamberimizin huzûrlarına çıktı ve; "Yâ Resûlallah! Müşrikler dışarda beni gördükleri yerde ateşte yakıyorlar. Evde, sahibim Ümmü Enmâr da kızartılmış demirle başımı dağlıyor. Duânızı istirhâm ediyorum!" dedi. Sonra sırtındaki ve başındaki yanıkları gösterdi. Peygamberimiz bu hâline çok acıdı, dîninden dönmemek için çektiği ızdırâba, yapılan zulme dayanamadı ve; "**Yâ Rabbî! Habbâb'a yardım et"** diyerek duâda bulundu. Cenâb-ı Hak, Resûlünün duâsını ânında kabul buyurdu ve Ümmü Enmâr'ın başına şiddetli bir ağrı verdi. Ümmü Enmâr, başının ağrısından sabahlara kadar inlerdi. Çâre olarak ateşte kızdırılmış bir demirle başının dağlanmasını söylediler. Sonunda Habbâb'ı çağırarak, demir çubuğu ateşte kızartmasını ve başını dağlamasını emretti... Hazret-i Habbâb da demirle onun başını dağlardı...

İslâm'ın ilk günlerinde, müşrikler, Habbâb bin Eret'in durumuna pek

aldırış etmiyorlardı. Fakat her geçen gün îmân edenlerin sayısı artıyordu. Sonunda, ister istemez bu işi ciddiye almaya mecbur olmuşlardı. Nihâyet Hazret-i Habbâb'a olan işkencelerini artırdılar. Ziyâdesiyle vurdular, dövdüler, yaraladılar, işkence üstüne işkence yaptılar...

Bütün bunlara rağmen, Hazret-i Habbâb îmânından zerre kadar tâviz vermedi. Fakat eziyet ve işkenceler de dayanılmaz hâle gelmişti. Olup bitenleri Kâinatın efendisine arzedip; "Yâ Resûlallah! Çektiğimiz işkencelerden kurtulmamız için, duâ buyurur musunuz?" dedi. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz; "**Sizden önceki ümmetler içinde öyle kimseler vardı ki, demir tarakla derileri, etleri soyulup kazınırdı da, bu işkence yine onları dîninden döndüremezdi. Testere ile tepesinden ikiye bölünürdü de, yine bu işkenceler onları dinlerinden geri çeviremezdi. Allahü teâlâ elbette bu işi** (islâmiyet'i) **tamamlayacaktır. Bütün dinlerden üstün kılacaktır. Öyle ki, hayvanına binip, San'a'dan Hadramût'a kadar tek başına giden kimse, Allahü teâlâdan başkasından korkmayacak, koyunları hakkında da kurt saldırmasından başka bir endişe duymayacaktır. Fakat, siz acele ediyorsunuz"** buyurdular ve sırtını okşayıp duâ ettiler. Resûlullah'ın rûhlara gıda ve şifâ olan bu latif sözleri, Habbâb'ın acılarını dindirmişti.

Hazret-i Habbâb'ın bilhassa azgın müşrik olan Âs bin Vâil'den epeyce alacağı vardı. Onu istemek için yanına gitti. Âs bin Vâil, Habbâb'a; "Muhammed'i inkâr etmedikçe sana alacağını vermem" deyince, Hazret-i Habbâb; "Vallahi ben hayâtımda olduğu gibi öldükten sonra kabrimden kalkınca da aslâ peygamberimi red ve inkâr edemem. Her şeyden vazgeçerim, yine bu inkârı yapamam" cevâbını verdi. Bunun üzerine Âs bin Vâil; "Öldükten sonra dirilecek miyiz? Öyle bir şey varsa o zaman malım da, evlâdım da olacak. Borcumu, sana o gün öderim" dedi.

Âs bin Vâil'in bu sözleri üzerine, Allahü teâlâ Kur'ân-ı Kerîmde Meryem sûresinin 77-79. âyet-i kerîmelerinde meâlen şöyle buyurdu: **"**(Ey Habîbim!) **Şimdi şu âyetlerimizi inkâr eden ve;** "Elbette bana (kıyamet günü) mal ve evlâd verilecektir" **diyen adamı** (Âs ibn-i Vâil'i) **gördün mü? O, gaybi bilmiş mi, yoksa Rahmân'ın huzûrunda bir söz mü almış? Hayır, öyle değil, biz onun dediğini yazacağız.** (Kıyâmet günü onun üzerine hesaba çekeceğiz) **ve azâbını da çoğalttıkça çoğaltacağız."**

Müşrikler işkencede kadın-erkek gözetmezlerdi. İlk müslümanlardan olan ve kimsesi bulunmayan Zinnîre Hâtûn da bir köle idi. Müs-

lüman olduğunu öğrenen müşrikler, ona da işkence yapmaktan hiç çekinmediler. Zinnîre Hâtûn, Lât ve Uzzâ putlarına tapması için zorlanır, boğazı sıkılır, nefes alamayıp bayılıncaya kadar işkence yapılırdı. Buna rağmen dîninden aslâ dönmez, onların dediklerini tutmazdı. Bilhassa Ebû Cehl pek çok işkence ederdi. Bu yüzden Zinnîre'nin gözleri görmez olmuştu. Bir ara Ebû Cehl; "Gördün mü? Lât ve Uzzâ senin gözünü kör etti!" deyince, Zinnîre Hatun, îmânının belirtisi olarak; "Ey Ebû Cehl! Vallahi o, senin dediğin gibi değildir. Lât ve Uzzâ dediğin putlar hiçbir işe yaramaz, kendilerine tapanlardan ve tapmayanlardan haberleri yoktur. Benim Rabbim, gözümün nûrunu vermeye ve beni eski hâlime döndürmeye elbette kâdirdir" dedi.

Ebû Cehl, Hazret-i Zinnîre'nin sarsılmaz îmânı karşısında şaşırıp kaldı. Allahü teâlâ, Zinnîre'nin duâsını kabul etmiş, gözü eskisinden daha iyi görür olmuştu. Ebû Cehl ve Kureyş müşrikleri bu hâli gördükleri hâlde inâd edip, îmân etmediler. Üstelik; "Bu da, peygamberlerinin bir sihridir! Muhammed'in yolunda giden akılsızlara şaşmaz mısınız? Eğer onların gittiği yol hayırlı ve gerçek olsaydı, önce biz ona uyardık. Demek, bizden önce bir köle mi doğruyu buldu?" dediler.

Bunun üzerine Allahü teâlâ, Ahkâf sûresinin 11. âyet-i kerîmesini inzal etti. Meâlen; **"O kâfirler, îmân edenler için; "Eğer onda** (İslâmiyet'te) **bir hayır olsaydı, bu hususta onlar** (fakirler, bîçâreler) **bizim önümüze geçemezler, bizden önce, ona koşamazlardı" dediler. Hâlbuki onlar, onunla** (Kur'ân-ı Kerîmle mü'minler gibi) **hidâyete kavuşmadıkları için** (Kur'ân-ı Kerîmi inkâr etmek için); **"Bu Kur'ân-ı kerîm** (Muhammed'in ortaya çıkardığı) **eski bir yalandır" diyeceklerdir"** buyruldu.

DÂR-ÜL-ERKÂM

Sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), müşriklerin, Eshâbına yaptıkları zulüm ve işkencelere çok üzülüyorlardı. İslâmiyet'in yayılması ve öğrenilmesi için emniyetli bir yer lâzımdı. Efendimiz, bu mukaddes vazife için Hazret-i Erkâm'ın[61] evini seçti. Bu ev, Safâ tepesinin doğusunda, dar bir sokak içinde ve yüksekçe bir yerde idi. Buradan Kâbe-i muazzama rahatça görülürdü. Evin giriş ve çıkışı, gelip geçenleri kontrol etmek bakımından çok elverişli idi. Ayrıca Hazret-i Erkâm, Mekke'nin ileri gelenlerinden, îtibârı yüksek bir zât

61) İbni Hacer, el-İsâbe, I, 28-29.

idi. Habîb-i ekrem efendimiz, bu evde Eshâbına İslamiyet'i anlatıyordu. Yeni müslüman olacaklar buraya gelip İslâmiyet'le şereflenirler, Resûlullah efendimizin gönüllere devâ olan mübârek sözlerini dinlemekle bereketlenirlerdi. Peygamber efendimizi, sanki başlarına kuş konmuş da konuşunca uçacakmış gibi nefes almaz bir şekilde dinlerlerdi. Mübârek sözlerini, adetâ yutarcasına, hiçbir kelimesini kaçırmadan, ezberlerlerdi. Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), gündüzlerini Erkâm'ın evine ayırıyor ve sabahtan akşama kadar Eshâbını yetiştirmekle meşgûl oluyorlardı. Burası müslümanların ilk karargâhı, **"Dâr-ül İslâm"** idi. İlk müslümanlar burada toplanırlar, böylece müşriklerin her türlü kötülüklerinden korunmuş olurlardı.

Ammâr bin Yâser anlatıyor: **"Dâr-ül-Erkâm'a"** gidip Resûlullah'ı görerek müslüman olmak istiyordum. Kapıda Hazret-i Süheyb'e rastladım. "Burada ne yapıyorsun!" diye sorduğumda, aynı suâli bana sordu. Ben de; "Hazret-i Muhammed'in huzûruna gidip, sözlerini dinleyip müslüman olmak istiyorum" dedim. O da; "Ben de bunun için gelmiştim" dedi. Beraberce yüksek ve şerefli huzûrlarına girdik. Bize İslâm'ı arz etti. Severek müslüman olduk."(62)

Ammâr müslümanlığını açıklamaktan çekinmeyen mücâhidlerden biri idi. Dininden dönmemek için en ağır işkencelere katlanırdı. Müşrikler onu yalnız buldukları zaman, Ramda mevkiine, Mekke kayalıklarına götürürler, elbiselerini çıkarıp, demir gömlek giydirirlerdi. Bu şekilde yakıcı güneşin altında bekletilir ve işkence edilirdi. Bâzan da sırtı ateşle dağlanır, bitmez tükenmez işkencelere uğrardı. Her defasında; "İnkâr et!... İnkâr et!... Lât ve Uzzâ'ya tap da kurtul!.." derlerdi. Hazret-i Ammâr, bu dayanılmaz işkencelere büyük bir sabırla; "Rabbim Allah, peygamberim Muhammed (aleyhisselâm)dır" diyerek karşılık verirdi. Müşrikler buna daha çok sinirlenirler, göğsü üzerine, sıcaktan yanmış kayaları koyarlar, bâzan da kuyu içine atarak suda boğmaya çalışırlardı. Ammâr bin Yâser bir gün sevgili Peygamberimizin huzûrlarıyla şereflendiğinde; "Yâ Resûlallah! Müşriklerin bize yaptığı işkenceler son haddine vardı" deyince, Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), Hazret-i Ammâr'ın hâline acıdılar ve; **"Sabr ediniz ey Yakzân'ın babası!"** buyurduktan sonra; **"Yâ Rabbî! Ammâr ailesinden hiç kimseye Cehennem azabını tattırma"** diye duâ ettiler.

---

62) İbni Sa'd, et-Tabakât, III, 227; Hâkim, el-Müstedrek, III, 449; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, XXIV, 219.

İLK ŞEHÎD

Hazret-i Ammâr'ın babası Yâser, annesi Sümeyye, kardeşi Abdullah ailece müslüman olmuşlardı. Müşrikler, Hazret-i Ammâr'a yaptıkları işkencelerden daha fazlasını annesine, babasına ve kardeşine yaparlardı. İşkence sırasında, küfür olan sözlerini bunlara söyletmek isterler, onlar da; "Derimizi yüzseniz, etimizi dilim dilim doğrasanız, sizi dinlemeyiz" diye cevap verirler; "Lâ ilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah" derlerdi. Yine bir gün Bathâ denilen yerde, Yâser ailesine topluca işkence yapılırken, Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) oradan geçiyordu. Eshâbının bu dayanılmaz işkencelerini görünce çok üzüldüler. Hazret-i Yâser; "Yâ Resûlallah! Zamanımız hep böyle işkence ile mi geçecek?" diye suâl edince, Efendimiz; **"Sabrediniz ey Yâser ailesi! Sevininiz ey Ammâr ailesi! Hiç şüphesiz, sizin mükâfat yeriniz Cennet'tir"** buyurdu.

Yine bir gün, Mekke müşrikleri, Ammâr'a ateşle eziyet ve işkence ediyorlardı. Resûlullah efendimiz orayı teşrif ettiler; **"Ey ateş! İbrahim'e** (aleyhisselâm) **olduğun gibi, Ammâr'a da serin ve selâmet ol!"** buyurdular.

Yine Yâser ailesini işkenceye tâbi tuttukları bir günde, Hazret-i Yâser'i ve oğlu Hazret-i Abdullah'ı okla şehîd ettiler. Ebû Cehl, Hazret-i Sümeyye'nin mübârek ayaklarını iple bağlattı. İplerin uçlarına da iki deveyi bağlatıp, ayrı istikâmetlerde sürerek Hazret-i Sümeyye'yi parçalattı ve şehîd etti. Merhametsiz, gaddar, zâlim Ebû Cehl ve diğer müşriklerin, işkencelerle Yâser ailesini şehîd ettikleri haberini Peygamber efendimiz ve Eshâb-ı kirâm (aleyhimürrıdvân) duyduklarında, pek ziyâde üzüldüler. Bu olay, Eshâbın birbirlerine daha çok bağlanmasına ve kenetlenmesine sebeb oldu.[63]

Eshâb-ı kirâm, namaz kılacakları zaman kimsenin bulunmadığı yerlere giderler, orada ibâdetlerini gizlice yaparlardı. Yine böyle bir gün; Sa'd bin Ebî Vakkas, Sa'îd bin Zeyd, Abdullah bin Mes'ûd, Ammâr bin Yâser, Habbâb bin Eret, Mekke vâdilerinden Ebû Düb denilen mevkîde namaz kılıyorlardı. O sırada, onları takip eden Ahnes bin Şerik ve bâzı müşrikler yanlarına gelip ibâdetleriyle alay etmeye, kötülemeye başladılar. Buna dayanamayan Hazret-i Sa'd bin Ebî Vakkas ve arkadaşları,

---

63) İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, VIII, 42; İbni Sa'd, et-Tabakât, VIII, 264; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, II, 86.

müşriklere hücum ettiler. Hazret-i Sa'd, eline geçirdiği bir deve kemiğini, kâfirlerden birinin kafasına vurarak yardı. Müşrikler korkarak kaçtılar. Böylece müslümanlar ilk defa, kâfir kanı akıtmış oldular.

EBÛ ZERR-EL-GIFÂRÎ'NİN MÜSLÜMAN OLMASI

İnsanlar, birer-ikişer hidâyete kavuşuyor ve İslâm'ın nuru Mekke dışında da yayılarak âlemi aydınlatmaya başlıyordu.

İslâm'ın doğuş haberi ve yayılışı karşısında, müşrikler engelleme yollarına başvuruyorlardı. Nihâyet bu haber, Benî Gıfâr kabîlesine de ulaştı. Ebû Zerr-El-Gıfârî bu haberi işitir işitmez kardeşi Üneys'i Mekke'ye gönderip, durumu araştırmasını istedi. Üneys, Mekke'ye gidip, Peygamber efendimizin meclisinde bulundu. Hayran kalarak geri döndü. Kardeşi Ebû Zer hazretleri; "Ne haber getirdin?" diye sorunca; "Ağabeyim! Vallahi hep hayrı, iyiliği emreden ve kötülüklerden sakındıran pek yüce bir zât gördüm" dedi.

Ebû Zerr-El-Gıfârî; "Peki, insanlar O'nun hakkında ne diyorlar?" deyince, zamanın meşhur şâirlerinden olan kardeşi Üneys; "Şâir, kâhin, sihirbaz diyorlar. Fakat O'nun sözleri kâhinlerin, sihirbazların sözlerine benzemiyor. Ayrıca söylediklerini, şâirlerin her çeşit şiirleriyle karşılaştırdım. Onlara da benzemiyor. Benzeri olmayan bu sözler hiç kimsenin sözüyle de ölçülemez. Vallahi, o zât hakkı bildiriyor, doğruyu söylüyor. O'na inanmayanlar yalancı ve sapıklık içindedirler" diye cevap verdi.

Ebû Zerr-El-Gıfârî bu haber üzerine Mekke'ye gitmeye ve Peygamber efendimizi görüp müslüman olmaya karar verdi. Eline bir değnek ve biraz da azık alarak, şevkle Mekke'nin yolunu tuttu. Mekke'ye varınca, hâlini kimseye anlatmadı. Çünkü müşrikler, Peygamber efendimize ve yeni müslüman olanlara şiddetli düşmanlık yapıyorlar, eziyetlerini de git gide arttırıyorlardı. Bilhassa müslüman olan, kimsesiz ve garip kimselere pek fazla işkence yapıyorlardı. Ebû Zer, Mekke'de kimseyi tanımıyordu. Garib ve yabancı idi. Bu bakımdan kimseye bir şey sormadı. Kâbe'nin yanında Resûlullah'ı görmek için fırsat kolluyor, nerede olduğunu öğrenmek için bir işaret arıyordu.

Akşam üstü bir sokak köşesine çekildi. Hazret-i Ali, Ebû Zerr'i gördü. Garîb olduğunu anlayarak evine götürdü. Hâlini sormayınca Ebû Zer sırrını açmadı. Sabah olunca tekrar Kâbe'ye gitti. Akşama kadar dolaştığı hâlde isteğine ulaşamamıştı. Önceki yere gidip oturdu. Hazret-i Ali, o gece yine oradan geçiyordu. "Bu bîçâre hâlâ evini öğre-

nememiş" diyerek tekrar götürdü. Sabahleyin yine Beytullah'a gitti ve oturduğu köşeye çekildi. Hazret-i Ali tekrar evine dâvet etti. Bu defa nereden ve niçin geldiğini sordu. Ebû Zer hazretleri de; "Eğer bana doğru bilgi vereceğine kat'î söz verirsen, söylerim" dedi. Hazret-i Ali; "Söyle, hâlini kimseye açmam" deyince, Ebû Zerr-il-Gıfârî; "Burada bir peygamberin çıktığını işittim. O'nunla görüşmek ve O'na kavuşmak için geldim" dedi. Hazret-i Ali Efendimiz; "Sen doğruyu buldun, akıllılık ettin. Şimdi ben o zâtın yanına gidiyorum. Beni tâkib et, benim girdiğim eve sen de gir. Eğer yolda sana bir kimsenin zarar vereceğini anlarsam, ayakkabımı düzeltiyormuş gibi davranırım. O zaman beklemeden beni geçip yürürsün" dedi.

Ebû Zerr-El-Gıfârî, Hazret-i Ali'yi tâkib etti. Sonunda Peygamberimizin mübârek yüzünü görmekle şereflendi ve "Esselâmü aleyküm" diyerek selâm verdi. Bu selâm İslâm'da verilen **ilk selâm** ve Ebû Zerr-El-Gıfârî de ilk selâmlayan kimse oldu. Peygamber efendimiz selâmına cevap verip; "**Allahü teâlânın rahmeti üzerine olsun"** buyurdu. Peygamber efendimiz; "**Sen kimsin?**" diye sorunca; "Ben Gıfâr kabîlesindenim" dedi. "**Ne zamandan beri buradasın?"** buyurdu. "Üç gün üç geceden beri buradayım." "**Seni kim doyurdu?**" buyurunca; "Zemzem'den başka bir yiyecek, içecek bulamadım. Zemzemi içtikçe hiçbir açlık ve susuzluk duymadım" dedi. Peygamberimiz; "**Zemzem mübârektir. Aç olanı doyurur"** buyurdu. Bundan sonra Ebû Zerr-El-Gıfârî, Peygamber efendimize; "Bana İslâm'ı bildir" dedi. Peygamberimiz, ona Kelime-i şehâdeti okudu, o da söyleyerek, İslâmiyet ile şereflenip, ilk müslümanlar arasına karıştı.(64)

Ebû Zerr-El-Gıfârî hazretleri, müslüman olduktan sonra Peygamberimize; "Yâ Resûlallah! Seni hak peygamber gönderen Cenâb-ı Hakk'a yemîn ederim ki, ben bunu müşriklerin arasında açıkça söyleyeceğim" dedi. Kâbe yanına gidip, yüksek sesle; Ey Kureyş topluluğu! "Eşhedü enlâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve Resûlüh - Ben şehâdet ederim ki, Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur. Muhammed (aleyhisselâm) O'nun kulu ve resûlüdür" dedi. Bunu işiten müşrikler, hemen üzerine hücum ettiler. Taş, sopa ve kemik parçalarıyla vurarak kan içinde bıraktılar.

Bu hâli gören Hazret-i Abbâs; "Bırakın bu adamı, öldüreceksiniz!

---

64) Buhârî, "Menâkıb", 11; "Fezâil-üs-Sahabe", 62; Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, II, 83.

O, sizin ticâret kervanınızın geçtiği yol üzerinde oturan bir kabîledendir. Bir daha oradan nasıl geçeceksiniz" dedi. Ebû Zer hazretlerini müşriklerin elinden kurtardı. Ebû Zer, müslüman olmakla şereflenmenin verdiği sevinçle yerinde duramıyordu. Ertesi gün yine Kâbe'nin yanında Kelime-i şehâdeti yüksek sesle, bağıra bağıra söyledi. Müşrikler bu defa da dövdüler. Yere yıkıldı. Yine Hazret-i Abbâs yetişip, ellerinden kurtardı.

Ebû Zerr-El-Gıfârî hazretlerine, Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) kendi memleketine dönmesini ve orada İslâmiyet'i yaymasını emir buyurdu. Bu emir üzerine kendi kabîlesi arasına dönüp, onlara Allahü teâlânın birliğini, Muhammed (aleyhisselâm)ın O'nun resûlü olduğunu anlattı. Bildirdiklerinin gerçek ve doğru olduğunu, taptıkları putların bâtıl, boş ve mânâsızlığını söyledi. Kendisini dinleyen kalabalıktan, bir kısmı îtirâz etmeye başladı. Bu sırada, kabîlenin reisi Haffâf, bağıranları susturdu ve; "Durun, dinleyelim bakalım ne anlatacak" dedi. Bunun üzerine, Ebû Zer hazretleri şöyle devam etti:

"Ben müslüman olmadan önce, bir gün Nühm putunun yanına gidip, önüne süt koymuştum. Bir köpeğin yaklaşıp sütü içtiğini ve putun üzerine pislediğini gördüm. Putun buna mâni olacak güce sahip olmadığını yakînen anladım. Köpeğin bile hakâret ettiği puta tapmak nasıl hoşunuza gider? Bu delilik değil midir? İşte sizin taptığınız budur." Herkes başını eğmiş duruyordu. İçlerinden biri; "Peki senin bahsettiğin Peygamber neyi bildiriyor? O'nun doğru söylediğini nasıl anladın?" deyince, Ebû Zer hazretleri yüksek sesle; "O, Allahü teâlânın bir olduğunu, O'ndan başka ilâh olmadığını, O'nun her şeyi yaratan ve herşeyin mâliki, sahibi olduğunu bildiriyor... İnsanları O'na îmân etmeye çağırıyor... İyiliğe, güzel ahlâka ve yardımlaşmaya dâvet ediyor. Kız çocuklarını diri diri gömmenin ve yaptığınız diğer her türlü kötülüğün, haksızlığın, zulmün çirkinliğini ve bunlardan sakınmayı bildiriyor" dedi ve İslâmiyet'i uzun uzun açıkladı. Kabilesinin içinde bulunduğu sapıklığı bir bir sayıp döktü. Sonra bunların zararlarını ve çirkinliğini anlattı. Onu dinleyenler arasında başta kabîle reîsi Haffâf ve kendi kardeşi Üneys olmak üzere pek çok kimse müslüman oldu.[65]

KÂBE'DE AÇIKTAN KUR'ÂN-I KERÎM OKUNMASI

Eshâb-ı kirâm bir gün tenhâ bir yerde toplanmışlar, konuşuyorlardı;

---

65) Buhârî, "Menâkıb", 10; "Fezâil-üs-Sahabe", 62; İbni İshâk, es-Sire, s, 122-123; Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, II, 83.

"Vallahi Resûlullah'dan başka şu Kureyşli müşriklere Kur'ân-ı kerîmi açıktan dinletebilen bir kimse çıkmadı. Onlara açıktan Kur'ân-ı kerîmi okuyup dinletecek bir kimse var mıdır?" dediler. Orada Abdullah bin Mes'ûd hazretleri de vardı. "Ben dinletirim!" buyurdu. Eshâbın bâzıları; "Ey Abdullah! Müşriklerin sana bir zarar vereceğinden korkarız. Biz öyle bir kimse istiyoruz ki, gerektiği zaman kendini müşriklerden koruyabilecek bir kavmi ve kabîlesi bulunsun" deyince, "Siz, bana müsaade edin, gideyim. Cenâb-ı Hak beni muhafaza eder" diye ısrar etti.

Ertesi gün kuşluk vakti Makâm-ı İbrahim'e vardı. Müşrikler orada toplanmışlardı. İbn-i Mes'ûd ayakta Besmele-i şerîfe çekti ve Rahmân sûresini okumaya başladı. Müşrikler birbirlerine; "Ümmü Abd'in oğlu ne söylüyor? Herhalde Muhammed'in getirdiği şeyleri okuyor" diyerek üzerine yürüdüler. Yumruk, tekme ve tokatlarla yüzünü, gözünü morartarak belirsiz hâle getirdiler. Fakat o, tokat ve yumruklar altında okumaya devam ediyordu. Yüzü, gözü, yara bere içerisinde Eshâb-ı kirâmın yanına döndü. Eshâb-ı kirâm buna çok üzüldüler; "Zâten biz senin bu âkıbete uğrayacağından korkmuştuk. Nihâyet korktuğumuz başına geldi" dediler.

Fakat Abdullah ibni Mes'ûd hiç üzgün değildi; "Allahü teâlânın düşmanlarını ben bu günkü kadar zayıf görmedim. İsterseniz yarın sabah, onlara bir o kadar daha dinletebilirim" buyurdu. Eshâb-ı kirâm; "Hayır, sana bu kadarı yeter. O azılı kâfirlere hoşlanmadıkları şeyi dinlettin" dediler.[(66)]

TUFEYL BİN AMR'IN MÜSLÜMAN OLMASI

Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) Mekke'de İslâmiyet'i açıkça yaymaya başladığı yıllarda, gece-gündüz insanlara nasihat veriyor, onları, İslâm dînine dâvet ediyordu. Mekkeli müşrikler, Resûlullah efendimizin bu gayretlerini boşa çıkarmak için çabalıyorlardı. O'nun anlattıklarını kabul edip îmân edenlere, her türlü yalan, iftira ve işkenceyi reva görüyorlardı. Peygamber efendimizle görüşen, konuşan birini gördüler mi, hemen yanına varıyorlar, O'nu dinlememesi ve anlattıklarına inanmaması için her türlü hileye, yalana başvuruyorlardı. Dışarıdan Mekke'ye gelenleri O'nunla görüştürmemek için, ellerinden geleni yapmaktan geri durmuyorlardı.

---

66) İbni İshâk, es-Sire, s, 166; İbni Hişâm, es-Sire, I, 314-315;
Taberî, Târih, II, 234-235.

Müslümanların, sıkıntı içinde oldukları ve kâfirlerden eziyet çektikleri bir zamanda, Tufeyl bin Amr ed-Devsî Mekke'ye gelmişti. Bunu gören müşriklerin önderleri, yanına giderek; "Ey Tufeyl! Sen, bizim memleketimize geldin. Aramızda ortaya çıkan Abdülmuttalib'in yetiminin, şaşılacak bir çok hâlleri vardır. Söylediği sözler sihir gibidir. Oğlunu babasından, kardeşi kardeşten, kocayı karısından ayırıyor! Ortaya attığı fikirlerle, ortalığı karıştırıyor, O'nun sözünü işiten oğul, babasına bakmıyor. O'na tâbi oluyor. Artık kimse birbirini dinlemeyip, müslüman oluyor. Korkarız ki, bizim başımıza gelen bu ayrılık belâsı, seninle kavminin başına da gelir. Sana nasihatimiz olsun, O'nunla sakın konuşma. Ne O'na bir söz söyle, ne de O'nun sözünü dinle. Anlattıklarına kulak asma! Çok dikkatli ol. Burada fazla da kalma. Hemen çekip git!" dediler. Bundan sonrasını Tufeyl bin Amr şöyle anlatıyor:

"Yemin ederek söylüyorum, bu sözü o kadar çok söylediler ki, artık O'nunla konuşmamaya ve sözünü aslâ dinlememeye karar verdim. Hattâ Kâbe'ye girdiğim zaman, ne olur ne olmaz belki sözlerini duyarım endişesiyle kulaklarıma pamuk bile tıkamıştım. Ertesi gün, sabahleyin Kâbe'ye gittim. Resûlullah (aleyhisselâm)ın orada namaz kıldığını gördüm. O'na yakın bir yerde durdum. Cenâb-ı Hakk'ın hikmeti olarak, okuduklarından bâzısı kulağıma çarptı. İşittiğim sözler ne kadar güzeldi. Kendi kendime; "Ben, iyiyi kötüyü ayırt edemeyecek bir adam değilim. Hem de şâirim. Bunun söylediklerini ne diye dinlemeyeyim? Sözlerini güzel bulursam kabul ederim, güzel gelmezse terk ederim" dedim. Ve bir tarafa gizlenip, Resûlullah namazını kılıp evine hareket edinceye kadar orada bekledim. Sonra ardından gittim. Evine girince, ben de girdim ve;

"Yâ Muhammed (aleyhisselâm)! Ben bu diyara geldiğimde, senin kavmin bana şöyle şöyle dediler. Senden uzak durmamı istediler. Korkumdan sözünü işitmemek için kulaklarıma pamuk tıkadım. Ama Allahü teâlâ senin okuduklarından bir miktarını işittirdi. Onları pek güzel buldum. Şimdi sen, bana ne söyleyeceksen bildir! Kabûl etmeye hazırım" dedim. Resûlullah efendimiz bana İslâmiyet'i anlattı ve Kur'ân-ı kerîmden bir miktar okudu. Yemîn ederim ki, ömrümde bundan daha güzel söz işitmemiştim. Hemen Kelime-i şehâdet getirip müslüman oldum."

O anda dedim ki: "Yâ Resûlallah! Ben, kavmimde sözü dinlenen, itibarlı bir kimseyim. Hiçbiri sözümden dışarı çıkmaz. Gidip, onları da,

İslâm dînine dâvet edeyim. Duâ ediniz de, Allahü teâlâ benim için bir alâmet, bir keramet buyursun! Böylece o alâmet, kavmimi İslâmiyet'e dâvet ederken bana bir kolaylık, bir yardım olsun!" Bu ricam üzerine Resûlullah efendimiz; **"Ey Allah'ım! Onun için bir âyet, alâmet yarat!"** diye duâ buyurdu.

Bundan sonra kendi beldeme döndüm. Karanlık bir gecede, kavmimin oturduğu su başına bakan tepeye vardığım zaman, alnımda kandil gibi bir nûr peyda oldu ve ışık vermeye başladı. O zaman duâ edip; "Ey Allah'ım! Bu nuru alnımdan başka bir yere naklet! Devs kabîlesinin câhilleri görüp de, dîninden döndüğü için, Allah, onun alnında ilâhî bir ceza olarak bunu çıkardı sanmasınlar!" dedim. O nûr, hemen elimdeki kamçının ucuna gelip kandil gibi asıldı. Kabilemin yurduna yaklaşıp da, yokuştan aşağıya inmeye başladığım sırada, orada bulunanlar, elimdeki kamçının başında kandil gibi parlayan nuru birbirlerine gösteriyorlardı.

Bu vaziyette yokuştan aşağıya inip evime geldim. Yanıma ilk önce, babam gelip, beni bu hâlde gördü. Bana olan sevgisinden boynuma sarıldı. Babam çok yaşlıydı. Ona dedim ki: "Ey babacığım! Eğer evvelki hâlin üzere kalırsan, ne ben sendenim, ne de sen bendensin!" Bu sözümü işitince babam şaşırdı ve; "Sebebi ne ey oğlum!" diye sordu. Ona cevap olarak; "Ben artık Muhammed (aleyhisselâm)ın dînine girip müslüman oldum" dedim. Bunun üzerine babam; "Oğlum, ben de senin girdiğin dîne girdim. Senin dînin benim de dînim olsun!" deyip, hemen Kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldu. Bundan sonra İslâm dîninden bildiğimi ona öğrettim. Sonra, yıkanıp temiz elbiseler giydi. Daha sonra yanıma hanımım geldi. Ona da aynı şeyleri söyledim. O da kabul edip müslüman oldu.

Sabah olunca, Devs kabîlesinin içine çıktım. Bütün Devslilere İslâmiyet'i anlattım. Onları da dâvet ettim. Fakat kabullenmede ağır davrandılar. Hattâ çok zaman muhalefet ettiler. Günah ve kötülük olan işlerinden el çekmediler. Daha da ileri gidip göz, kaş hareketleri yaparak benimle alay ettiler; faiz ve kumara düşkünlüklerinden sözlerimi dinlemediler. İslâmiyet'e uymaktan kaçındılar. Allah'a ve Peygamberine âsî oldular.

Bir müddet sonra Mekke'ye gelip, kavmimi Resûlullah'a şikâyet ederek; "Yâ Resûlallah! Devs kabîlesi, Allahü teâlâya âsî oldular. İslâm'a girmeleri için yaptığım dâveti kabul etmediler. Onlar için duâ buyurun!" dedim. Herkese şefkat ve merhameti çok olan sevgili Pey-

gamberimiz, ellerini açıp kıbleye dönerek; “**Yâ Rabbî! Devs halkına doğru yolu göster de, onları İslâm dînine getir!”** diye duâ ettiler. Bana da; **“Kavmine dön,’ Onları güler yüzle ve tatlı dille İslâmiyet’e dâvet etmeye devam et! Kendilerine yumuşak davran!”** buyurdular. Hemen memleketime geldim, Devs halkını İslâm’a dâvetten hiç boş kalmadım.”[67]

PANAYIRLARDA DÂVET

Her sene çeşitli şehirlerdeki insanlar, belli günlerde Kâbe-i muazzamayı ziyâret etmek için Mekke’ye gelirlerdi. Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz de gelenleri karşılayıp, her gruba İslâmiyet’i anlatır, Allahü teâlânın bir, kendisinin hak peygamber olduğunu ve kurtuluşun bunda bulunduğunu bildirirlerdi. Bir gün Velîd bin Mugîre, müşrikleri toplayıp;

“Ey Kureyş cemâati! Yine Kâbe’yi ziyâret etme mevsimi geldi. Muhammed’in sesi, âleme yayılmıştır. Arab kabîleleri yanına gelip, tatlı sözlerine meyl ederler ve dînine girerler. Buna bir tedbir düşünmek lâzımdır. Hepimiz anlaşalım, O’nun hakkında bir şey söyleyerek birbirimizi yalancı çıkarmış olmayalım” dedi. Kureyşliler; “Ey Abdişems’in babası! İçimizde en ileri görüşlü olan sensin. Sen, ne söyleyelim dersen, biz de onu söyleriz” dediler. Velîd; “Hayır, siz söyleyin ben dinleyeyim” deyince, onlar; “Kâhin diyelim” dediler. Velîd derhâl îtirâz etti ve; “Hayır! Yemîn ederim ki, O kâhin değildir. Biz, çok kâhin gördük. Doğruyu da yalanı da hiç çekinmeden söylerler. Muhammed’in okuduğu şeyler, kâhinlerin uydurduğu şeylere hiç benzemiyor. Sonra biz, şimdiye kadar Muhammed’den bir yalan da işitmedik. Eğer böyle söylersek kimse inanmaz” dedi.

Bu defa; “Mecnûndur, delidir diyelim” dediler. Velîd yine îtirâz ederek; “Hayır! Yemîn ederim ki O, bir mecnûn ve deli de değildir. Biz deli ve mecnûnları biliriz, delilik alâmetlerinden de anlarız. O’nun ne boğulması, ne çırpınıp titremesi, ne de evhamlanması vardır. Böyle söylersek bizi tekzîb edip yalanlarlar” dedi. Kureyşliler; “Şâirdir diyelim...” dediler. Velîd yine îtirâz etti ve; “O şâir de değildir! Biz, şiirin her çeşidini çok iyi biliriz. O’nun okudukları şiire hiç benzemez” dedi.

Bu defa; “O, sihirbazdır diyelim” dediler. Velîd; “O sihirbaz de-

---

67) İbni Hişâm, es-Sire, I, 382,385; Süheylî, Ravzü’l-ünüf, II, 168; Şemseddin Şâmî, Sübülü’l-Hüdâ, II, 417.

ğildir. Biz, sihirbazları ve yaptıkları sihirleri gördük, onları da biliriz. O'nun sözlerinde sihirden eser yoktur. Muhammed'in kelâmı bütün âleme galiptir. Bilinmeyen kimse de değildir. Halkı O'ndan ayırıp konuşmalarına mâni olamayız. Sonra fesâhat ve belagatta, güzel ve manâlı konuşmada akranlarından üstündür. Velhâsıl O'nun hakkında her ne söylesek, halk bizim sözümüzün yalan olduğunu anlar" dedi. Kureyşliler, diyecek bir şey bulamayınca; "İçimizde en yaşlı ve tecrübeli sensin, sen ne dersen biz ona razıyız" dediler.

Bunun üzerine Velîd bin Mugîre bir müddet düşündükten sonra; "Yine hepsinden iyisi, biz O'na sihirbaz, büyücü diyelim, akla en uygun geleni budur. Çünkü, sözleriyle halkı kavminden ve akrabâsından ayırıyor. Kardeşi kardeşten, iki dostu birbirinden soğutuyor" diyerek etrafındakileri ifsâd etti. Kureyşliler hemen dağılıp, Mekke'de başlarına topladıkları insanlara; "Muhammed sihirbazdır!.." dediler ve halk arasına yaydılar. Kabe'yi ziyâret için kabîleler gelmeye başlayınca, önüne çıkıp, Peygamber efendimizle görüşmekten sakındırmadıkları kimse bırakmadılar.

Allahü teâlâ, Velîd bin Mugîre kâfirine acı azâblar tattıracağı hakkında âyet-i kerîmeler indirdi. Müddessir sûresinin 11. âyet-i kerîmesinden îtibâren meâlen;

"(Ey Resûlüm!) **O tek başına yarattığım şahsın** (servetten mahrum bir hâlde doğmuş olan Velîd bin Mugîre gibi bir kâfirin) **işini** (cezasını) **bana havale et.** (Ondan intikam almaya ben kâfiyim. O münkiri yarattım) **ve ona pek çok mal verdim.** (O bir şeye mâlik olmayan nankör şahsı, sonradan pek çok nîmetlere kavuşturdum. Nice bağlar, bostanlar, mallar ihsan ettim.) **Yanında hazır** (kendisiyle beraber Mekke-i mükerremede yaşayan) **oğullar verdim.** (Hep beraber bolluk içinde yaşadılar.) **Ömrünü ve makamını yaydım.** (Mekke'de yüksek bir riyasete kavuştu. Mekke ile Tâif arasında çeşit çeşit bağ ve bostanlara sahip oldu. Kendisine, Reyhânet-ül-Arab lakabı verildi. Kendini, kavmine pek güzide bir kimse olarak tanıtıyordu. Bütün bu nîmetlerin şükrünü îfâ etmesi lâzım gelmez miydi? Bu varlıkları kendisine ihsan etmiş olan Allahü teâlâyı tasdik edip, O'na inanması lâzım gelmez miydi?) **Sonra** (o harîs, nankör şahıs) **verdiğimizi** (malını ve evlâdını) **daha da artırmamızı arzu ediyor,** (nâil olduğu nîmetlerin kadrini bilip, şükrünü yapmaya çalışmıyor. Bu ne kadar büyük bir ihtiras, ne derece çirkin bir nankörlük?) **Hayır!** (O münkirin, o tamahkârın arzusu yerine getirilmeyecektir. Onun ma-

lı ve evlâdı artırılmayacaktır). **Çünkü o bizim âyetlerimize** (Kur'ân-ı kerîme) **inâd etti, inkârda bulundu.** (Resûlümün sâdık olduğunu, peygamber olduğunu kalben anlamış olduğu hâlde, inadından dolayı inkâra cür'et gösterdi. Ne büyük dalâlet!) **O münkiri saûd azâbına düçâr edeceğim...** (Bu âyet-i kerîmede geçen saûd ile ilgili hadîs-i şerîfde buyruldu ki: "**Saûd, Cehennemde bir dağdır. Ona, kâfir yetmiş yılda çıkabilir. Sonra oradan düşer. Bu böyle devam eder".**) **Sonra o inkârcı şahıs,** (Resûlullah'tan işittiği Kur'ân-ı kerîme nasıl dil uzatacağını) **düşündü.** (Kendine göre) **bir ölçü koydu** (söyleyecek söz hazırladı). **Ona lanet olsun ki,** (Kur'ân-ı Kerîm hakkında) **nasıl tefekkür edip, ölçü koydu. Ona tekrar tekrar lanet olsun ki, nasıl ölçü koydu. Sonra,** (kavminin yüzlerine veya Kur'ân-ı kerîm hakkında ne diyeceğine) **baktı. Sonra** (kızgınlığından ve Kur'ân-ı kerîme dil uzatacak bir şey bulamadığından) **kaşlarını çattı, yüzünü buruşturdu. Sonra** (Allahü teâlâya ve Resûlüne îmândan) **yüz çevirip kibirlendi. "**Bu (Muhammed'in söylediği) a**ncak sihirbazlardan öğrenilip nakledilen bir sihirdir. Muhakkak bu ancak insan sözüdür"** dedi. Hâlbuki o şahıs, Kur'ân-ı kerîmin, hârika bir kelâm olduğunu, insan ve cinnin sözlerine benzemediğini, evvelce kavmi arasında itiraf etmişti. Sonra o inkarcı şahıs, kavmini memnun etmek için sözünü değiştirip, Kur'ân-ı kerîm hakkında, ona aslâ lâyık olmayan iftiralarda bulundu. Böylece kendisini ilâhî azâba müstehak kıldı. Allahü teâlâ buyurdu ki: **Ben, onu Sekar'a, Cehennem'e atacağım. Sekar'ın Cehennem'in ne olduğunu sana ne bildirdi? Hem o Cehennem bedeninden hiçbir eser bırakmaz** (hepsini helâk eder), **hem yine eski hâline getirip** (aynı azâbı yapmaya) **devam eder".**

MÜŞRİKLERİN KUR'ÂN-I KERÎM DİNLEMESİ

Müşriklerin ileri gelenleri çeşitli hilelerle ve zulümle insanların îmân etmesine mâni oluyorlardı. Mekke halkını, Muhammed (aleyhisselâm)ın okuduğu âyet-i kerîmeleri dinlemekten men ederlerdi. Kendileri ise, geceleri gizlice, Muhammed (aleyhisselâm)ın bulunduğu evin yanına gelerek bir köşeye saklanıp dinlerlerdi. Sabah olup ortalık aydınlanmaya başlayınca, birbirinden habersiz, gece Kur'ân-ı kerîmi dinlemeye geldiklerini gören müşriklerin ileri gelenleri, birbirilerini ayıplarlar; "Bir daha böyle yapmayalım" derlerdi. Ancak ertesi gece gene birbirlerinden habersiz, gidip bir köşeye saklanarak tekrar dinlerlerdi. Sabah olunca da birbirlerini görüp şaşırırlardı. Bir daha böyle yapmamak üzere yemîn ederek ayrılırlar, fakat bundan vazgeçe-

mezlerdi. Ancak nefislerine uyup, üstünlük taslayarak, diğer müşriklerin kendilerini ayıplamalarından çekinerek ve daha bir çok boş düşüncelere kapılarak îmân etmediler. Başkalarına da mâni oldular. Üstelik sokaklarda; "Muhammed sihirbazdır" diye bağırdılar.

Bir akşam üzeri müşrikler Kabe'nin etrafında toplanıp; "Muhammed'i çağırtıp bu mes'eleyi görüşelim! Tâ ki sonunda bizi kınamasınlar ve mâzur görsünler" diyerek Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimize haber gönderdiler. Bu dâvet üzerine Peygamber efendimiz Kabe'ye gelip, müşriklerin karşısına oturdu. Müşrikler; "Ey Muhammed! Sana haber salmamızın sebebi, seninle anlaşmak içindir. Yemîn ederiz ki, Arablardan senin gibi kavminin başını derde sokan bir kimse görülmedi! Sen dînimizi ayıpladın! Tanrılarımıza dil uzattın! Akıllarımızı beğenmedin! Birliğimizi bölüp, bizi birbirimize düşürdün! Başımıza getirmediğin kötü iş kalmadı! Eğer sen, bu hareketlerinle ve sözlerinle zengin olmak istiyorsan, istediğinden fazla mal toplayalım. Şan ve şeref kazanmak istiyorsan, seni başımızda efendi kabul edelim. Hükümdar olmak istiyorsan, hükümdar olduğunu îlân edip etrafında toplanalım. Şâyet te'siri altında kaldığın bir şey varsa, seni ondan kurtaralım. Cinlerden meydana gelen bir hastalık ise, bütün varlığımızı dökerek şifâsını arayalım!..." dediler.

Âlemlerin efendisi onları sabırla dinledikten sonra, şu muazzam cevâbı verdiler: **"Ey Kureyş topluluğu! Bu söylediğiniz şeylerin hiçbirisi bende yoktur. Ben size getirdiğim şeylerle, ne mallarınızı istemek, ne içinizde büyük şeref ve şan kazanmak, ne de üzerinize hükümdar olmak için gelmiş değilim. Fakat Allahü teâlâ, beni size peygamber olarak gönderdi ve bana bir de Kitap indirdi. Sizin** (kabul edenleriniz) **için** (Cennetle) **bir müjdeleyici ve (**kabul etmeyenleriniz için de Cehennem'le) **bir korkutucu olmamı, bana emretti. Ben de, Rabbimin bu emrini size tebliğ ettim, size nasihatta bulundum. Eğer getirdiğim şeyi kabul ederseniz, O, size dünyâda ve âhirette nasîb ve azık olacaktır. Şâyet kabul etmez de reddederseniz, Allahü teâlâ, benimle sizin aranızda hükmünü verinceye kadar, bana düşen, Cenâb-ı Hakk'ın emrini yerine getirmek üzere her güçlüğe göğüs gerip katlanmaktır..."**

Ebû Cehl, Ümeyye bin Halef ve diğer müşrikler dediler ki: "Yâ Muhammed! Geçim hususunda bizden daha zor şartlar altında olan bir kimsenin olmadığını bilirsin. Madem ki peygambersin, Rabbinden dile de, bizi sıkan, geçimimizi zorlaştıran şu dağları ortadan kaldırıp uzak-

laştırsın! Yurdumuzu genişletip, üzerinde Şam ve Irak ırmakları gibi nehirler akıtsın! Ayrıca başta Kusay bin Kilâb olmak üzere geçmiş dedelerimizden bâzılarını diriltsin! Kusay bin Kilâb ki, doğru sözlü ulu bir kimse idi. Söylediklerinin hak mı bâtıl mı olduğunu ona soralım! Eğer o, seni tasdik ederse ve bizim istediklerimizi yaparsan seni tasdik ederiz. Hem böylece senin Rabbin katındaki mevkiini de öğrenmiş oluruz. Eğer bizim için bunları yapmazsan, kendin için Rabbinden bir şeyler edin. Söylediklerini tasdik edecek, bizi, senin üzerinden geri çevirecek bir melek göndermesini iste! Ayrıca Rabbin sana bahçeler, köşkler, hazîneler versin de geçim sıkıntısından kurtul! Çünkü, sen de, bizim gibi çarşılarda dolaşıyor, geçim için uğraşıyorsun!...”

Fahr-i âlem efendimiz onlara; **“Ben, size, bunlarla gönderilmedim. Allahü teâlâ, beni ne ile gönderdi ise, ben, ancak Cenâb-ı Hak tarafından size onu getirdim. Size onu tebliğ ettim. Ben,** (mal, mülk vermesi için) **Rabbimden istekte bulunacak bir insan değilim... Allahü teâlâ beni** (getirdiklerimi kabul edenleriniz için Cennet’le) **bir müjdeleyici ve** (kabul etmeyip reddedenleriniz için de Cehennemle) **bir korkutucu olarak gönderdi. Eğer, size getirdiğim şeyleri kabul ederseniz o, dünyâda ve âhirette sizin nasîb ve azığınız olur. Onu kabul etmez, reddedersiniz, Allahü teâlâ benimle sizin aranızda hükmünü verinceye kadar bana düşen, Rabbimin emrini yerine getirmek üzere her güçlüğe göğüs gerip katlanmaktır”** buyurdu.

Müşrikler bu defa da; “Madem ki, Rabbin isterse her şeyi muhakkak yapar, iste bakalım, şu göğü parçalayıp üstümüze düşürsün!... Sen bunu yapmadıkça biz sana inanmayız!” dediler. Peygamber efendimiz; **“Bu iş Allahü teâlâya aittir. O, size bunu yapmak isterse elbette yapar”** buyurdu. Bunun üzerine müşrikler daha da ileri giderek; “Ey Muhammed! Senin Rabbin, bizim, seninle oturacağımızı, sana soracaklarımızı, senden isteyeceklerimizi bilmiyor mu idi ki, sana daha önceden haber verip öğretmedi? Senin, bize tebliğ ettiklerini kabul etmediğimiz takdirde, bize ne yapacağını niçin bildirmedi?... Sözlerinin doğruluğuna melekleri şâhid olarak bize getirmedikçe sana inanmayız... Artık sana karşı bir sorumluluğumuz kalmadı... Yemîn ederiz ki, artık senin yakanı bırakmayız. Ya biz seni yok ederiz, veya sen bizi...” dediler. Onların, kendisine yaklaşacakları yerde böyle büsbütün uzaklaştıklarını gören sevgili Peygamberimiz yanlarından ayrıldı.[68]

---

68) İbni Hişâm, es-Sire, I, 315.

Mekkeli müşriklerin, Kâinatın sultânını reddetmesi üzerine, Allahü teâlâ Cebrâil (aleyhisselâm) ile vahiy göndererek onlara âyet-i kerîmelerle cevap verdi. Onların düşecekleri acı azâbları bildirdi. En'âm sûresinin 4. âyet-i kerîmesinden 11.âyet-i kerîmesine kadar meâlen şöyle buyruldu:

"**Onlara, Rablerinin âyetlerinden gelen hiçbir âyet** (Kur'ân-ı kerîmin âyetlerinden bir âyet, delîllerden bir delil veya mûcizelerden bir mûcize) **yoktur ki, ondan yüz çevirmiş olmasınlar. İşte onlar, Hak** (Kur'ân-ı Kerîm) **kendilerine geldiği vakit tekzîb ettiler, yalanladılar. Fakat yakında onlara, ne ile istihzâ, alay etmekte olduklarının haberi** (cezası) **gelecektir.** (Mekke halkı), **kendilerinden evvel, nice nesilleri helâk ettiğimizi görmediler mi? Yakînen bilmediler mi? Onlara, size vermediğimiz bütün imkânları vermiş idik. Gökten üzerlerine bol bol yağmurlar göndermiştik.** (Bostanlarının, bahçelerinin ve köşklerinin) **altından akan ırmaklar akıttık. Sonra onları** (bu nîmetlere şükretmemeleri ve) **günahları sebebiyle helâk ettik. Onların yerine başka başka nesiller yarattık.**

Eğer sana kâğıt hâlinde yazılı bir kitap indirseydik, kendileri de elleriyle onu tutmuş olsaydı, yine o kâfirler inâdlarından; "Bu apaçık bir sihirden başka bir şey değildir" diyeceklerdi. Ayrıca; "Ne olaydı O'na (Muhammed (aleyhisselâm)a bizim de göreceğimiz) bir melek gönderileydi (de bize O'nun peygamber olduğunu söyleyeydi)" **dediler. Eğer biz, bir melek göndermiş olsa idik** (ve onlar da îmâna gelmeseydi), **elbette iş bitirilmiş olurdu** (hepsinin helâkına hüküm verilmiş olurdu). **Sonra, kendilerine göz açıp kapayıncaya kadar mühlet verilmez, nazar olunmazdı. Eğer O'nu** (Peygamberi) **bir melek yapsaydık, elbette O'nu, yine bir erkek** (sûretinde) **gösterir ve onları yine düşmüş oldukları şüpheye düşürürdük. And olsun ki, senden önceki peygamberlerle de istihzâ, alay edildi de, istihzâ ettikleri şeyin cezası olan belâ ve azâb, onları çepeçevre kuşatıverdi. De ki: "Yeryüzünde dolaşınız, sonra da bakınız. Peygamberleri yalanlayanların sonu nasıl olmuştur?"**

Furkân sûresinin 7, 8, 9, 10. âyet-i kerîmelerinde de meâlen; **"Kâfirler; "Bu nasıl peygamberdir? Bizim gibi yiyip içiyor, sokaklarda geziyor. Peygamber olsaydı, kendisine melek gelirdi. Yardımcıları olur, bize onlar da haber verir, Cehennem ile korkuturlardı. Yâhud, Rabbi para hazîneleri gönderir, yâhud meyve bahçeleri, çiftlikleri olur,**

istediğini yerdi" dediler. O zâlimler birbirlerine dediler ki: "Eğer siz buna tâbi olursanız büyülenmiş bir adama tâbi olmuş olursunuz." (Ey Habîbim!) **Nazar et ki, senin hakkında ne kötü misâller getirip, hak yoldan ayrıldılar, dalâlete düştüler. Artık dalâletten çıkıp hidâyete yol bulamazlar. Allahü teâlanın şânı ne yücedir ki O, dilerse sana,** (dünyâda) **bunlardan daha hayırlı olmak üzere, altından ırmaklar akan bostanlar, bahçeler verir, senin için saraylar yapar!"** buyruldu.

21. âyet-i kerîmede de meâlen; **"Bize kavuşmayı ümîd etmeyenler dediler ki: "Ne olaydı bize melekler indirileydi (de Muhammed'in doğru söylediğini haber vereydi) veya Rabbimizi göreydik." And olsun ki, onlar nefislerinde bir büyüklük görmüşler ve büyük bir azgınlıkla haddi aşmışlardır..."** buyruldu.

Sebe' sûresinin 9. âyet-i kerîmesinde meâlen; **"Eğer biz dilersek onları** (açık âyetlerimizi görüp de yalanlamaları sebebiyle, Karun gibi) **yere geçirirdik veya gökten üzerlerine ateş parçaları düşürürdük"** buyruldu.

İsrâ sûresi 97. âyet-i kerîmesinde de meâlen; "**...Biz, onları kıyamet günü körler, dilsizler, sağırlar olarak yüzü koyun haşr edeceğiz! Onların varacağı yer, Cehennemdir ki, ateşi yavaşladıkça, biz onun alevini artırırız!"** buyruldu.

Müşrikler, kendileri hakkında gelen âyet-i kerîmeler karşısında düşmanlıklarını iyice arttırdılar. Bilhassa Übey bin Halef ile kardeşi Ümeyye, Resûlullah efendimizi çok üzüyorlardı. Bahtsız Übey, çürümüş bir kemikle, Peygamberimizin yüksek huzûrlarına geldi. Sonra; "Ey Muhammed! Şu kemiği çürüdükten sonra, senin Allah'ın diriltecekmiş, öyle mi? Demek sen, çürüdükten sonra, bunu Rabbinin dirilteceğini sanıyorsun ha!" dedi ve kemiği ufaladı. Sonra tozunu sevgili Peygamberimize doğru üfledi. Devam ederek; "Yâ Muhammed! Bunu böyle çürüdükten sonra, kim diriltebilecekmiş?" dedi. Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), buyurdular ki: **"Evet. Allahü teâlâ seni de öldürecek, onu da... Sonra seni diriltecek ve Cehennem'e sokacaktır."**

Bu hâdise üzerine, Cenâb-ı Hak şu âyet-i kerîmeleri indirdi. Meâlen; "**O** (inkarcı) **insan, onu bir nutfeden yarattığımızı görmedi mi, yakînen bilmedi mi? Öyle iken aşikâr bir mücadeleci kesiliverdi. Yaratılışını unutarak, bize;** "Çürüyüp dağılmışken bu kemiği kim diriltir?" **diye misâl getirdi.** (Ey Resûlüm!) **De ki: "Onları** (yok iken) **ilk defa yaratan** (Allahü teâlâ) **diriltir ve O, her yaratılanı hakkıyla**

bilendir. O (Allahü teâlâ) **ki, size yemyeşil bir ağaçtan ateş çıkarandır. Şimdi de siz ondan ateş yakarsınız. Gökleri ve yeri yaratanın onlar gibisini yaratmaya gücü yetmez mi? Elbette buna gücü yeter. O, her şeyi yaratandır, her şeyi bilendir..."** buyruldu.[69]

HÂLİD BİN SA'ÎD'İN MÜSLÜMAN OLMASI

İslâm'a dâvetin ilk zamanlarında Hâlid bin Sa'îd bir rüya görmüştü. Rüyasında; Cehennem'in kenarında dururken, babası onu itip düşürmek istedi. Tam o sırada, Peygamberimizin, belinden yakalayıp, Cehennem'e düşmekten kendisini kurtardığını gördü. Feryâd ederek uyandı ve; "Vallahi bu rüya gerçektir" diye söylendi. Dışarı çıkınca, Hazret-i Ebû Bekr'e rastlayıp rüyasını anlattı. Hazret-i Ebû Bekr, ona; "Rüyan haktır, bu kimse, Allahü teâlanın peygamberidir. Hemen git, O'na tâbi ol! Sen, O'na uyacak, getirdiği dîne girecek ve beraber bulunacaksın. O da seni, rüyada gördüğün gibi Cehennem'e düşmekten koruyacaktır. Baban ise Cehennem'de kalacaktır!" dedi.

Hazret-i Hâlid bin Sa'îd, rüyanın te'siri altındaydı. Vakit kaybetmeden hemen, Ecyâd denilen yere, Muhammed (aleyhisselâm)ın huzûruna gitti ve; "Yâ Muhammed! Sen, insanları neye dâvet ediyorsun?" diye suâl etti. Peygamber efendimiz, cevâbında; **"Ben, insanı, eşi ve benzeri olmayan tek Allah'a ve Muhammed'in** (aleyhisselâm) **de O'nun kulu ve peygamberi olduğuna inanmaya ve işitmeyen, görmeyen hiçbir zarar ve fayda vermeyen, kendisine tapınanları da, tapınmayanları da bilmeyen birtakım taş parçalarına tapınmaktan vazgeçmeye dâvet ediyorum"** buyurdu. Bunun üzerine, Hâlid bin Sa'îd, hemen; "Ben de, şehâdet ederim ki, Allahü teâlâdan başka tapılacak ilâh yoktur ve yine şehâdet ederim ki, sen Allahü teâlânın peygamberisin?" diyerek müslüman oldu. Onun müslüman olması Peygamberimizi çok sevindirdi. Arkasından hanımı Ümeyye de müslüman olmakla şereflendi.

Hazret-i Hâlid bin Sa'îd, kardeşlerinin de müslüman olmasını istiyor ve bunun için çalışıyordu. Onlardan Ömer bin Sa'îd de müslüman olmuştu. Şiddetli bir İslâm düşmanı olan babası Ebû Uhayha, Hâlid'in ve Ömer'in müslüman olduğunu ve Mekke'nin tenhâ bir yerinde namaz kıldıklarını öğrenince, çocuklarından müslüman olmayanları gönderip, onları yanına getirtti. Sonra, yeni girdikleri dinden ayrılmalarını söyledi. Azarlayıp dövmeye başladı.

---

69) Yasîn sûresi, 36/77-81.

Sonra Hâlid bin Sa'îd'e; "Sen, Muhammed'e mi tâbi oldun? Hâlbuki sen, O'nun kavmine aykırı hareket ettiğini ve getirdiği şeyle putlarımıza ve atalarımıza hakârette bulunduğunu görüyorsun?" dedi. Hâlid bin Sa'îd hazretleri de; "Allah'a yemin ederim ki, Muhammed (aleyhisselâm) doğru söylüyor. O'na tâbi oldum. Ölürüm de dînimden dönmem!" deyince, babasının kızgınlığı daha çok arttı. Kırılıncaya kadar sopayla vurduktan sonra: "Ey yaramaz oğlum! İstediğin yere git. Yemîn olsun ki, sana ekmek vermeyeceğim!" dedi Hazret-i Hâlid; "Sen benim nafakamı kesersen, Allahü teâlâ elbette rızkımı ihsan eder" dedi. Babası, öteki çocuklarını; "Eğer sizden biriniz, onunla konuşacak olursa, ona yapmadığım şeyi size yaparım" diye tehdit etti. Hazret-i Hâlid'i de evin mahzenine hapsettirdi, üç gün onu Mekke'nin sıcağında aç, susuz bıraktı.

Hâlid bin Sa'îd hazretleri bir kolayını bulup, babasının elinden kurtuldu. Babası şiddetli bir hastalığa yakalandı. Ebû Uhayha, hasta yattığı yerde İslâmiyet'e olan düşmanlığından; "Hastalıktan kurtulup ayağa kalkarsam, Mekke'de bulunan herkes putlarımıza tapacak. Hiç kimse onlardan başkasına ibâdet edemeyecektir." diyordu. Hazret-i Hâlid, babasının hak dine olan düşmanlığının sona ermesi ve müslüman kardeşlerine bir zarar vermemesi için ellerini kaldırıp; "Ey âlemleri yaratan Allah'ım! Babamı bu hastalıktan kaldırma!" diyerek duâ etti. Cenâb-ı Hak, duâsını kabul buyurdu, Ebû Uhayha, hasta yatağından kalkamayıp öldü.

MUS'AB BİN UMEYR'İN MÜSLÜMAN OLMASI

Mus'ab, Kureyş'in asil ve zengin bir ailesine mensuptu. Peygamberimizin mübârek sözlerini işitince, kalbinde büyük bir muhabbet hâsıl oldu. O'na kavuşmak arzusu ile yanıp tutuşuyordu. Sonunda Dâr-ül Erkâm'a gitti ve müslüman oldu. Bunu duyan anne ve babası, ona da işkence etmeye başladılar Dîninden döndürmek için, evlerindeki mahzene hapsedip, günlerce aç ve susuz bıraktılar. Arabistan'ın yakıcı güneşi karşısında, ağır ve tahammülü zor işkenceler yaptılar. Fakat Mus'ab bin Umeyr hazretleri, bu ağır ve acımasız işkencelere sabrederek İslâmiyet'ten dönmedi.

Hazret-i Mus'ab, müslüman olmadan önce ailesinin zenginliği sebebiyle, refah ve bolluk içinde büyütülmüştü. Herkes ona imrenirdi. Müslüman olunca, ailesi onu her şeyden mahrum bıraktı ve işkencelere tâbi tuttu. Her türlü sıkıntıya dîni için katlanan Mus'ab bin Umeyr, bir gün

Resûlullah efendimizin huzûruna gitti. Onun bu gelişini Hazret-i Ali şöyle anlattı: "Resûlullah ile oturuyorduk. Bu sırada Mus'ab bin Umeyr geldi. Üzerinde, yamalı bir elbisesi vardı ve acınacak hâlde idi. Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem), onun bu hâlini görünce, mübârek gözleri yaşla doldu. Mus'ab'ın çektiği bu işkence ve fakirliğe rağmen, dininden dönmemesi üzerine; **"Kalbini, Allahü teâlânın nûrlandırdığı şu kimseye bakın. Anne ve babasının onu, en iyi yiyecek ve içeceklerle beslediklerini gördüm. Allahü teâlâ ve Resûlünün sevgisi, onu gördüğünüz hâle getirmiştir"** buyurdu.

HABEŞİSTAN'A HİCRET

Resûlullah efendimizin peygamberliğinin beşinci yılında, müşriklerin işkencelerine rağmen, müslümanların sayısı artmaya devam ediyordu. Fakat müşrikler de işkencelerini arttırıyor, ellerinden geleni yapıyorlardı. Peygamber efendimiz, Eshâbının dayanılmaz işkencelere uğramasına, ayaklarından iplerle develere bağlanıp, aksi istikâmetlere doğru çekilerek parçalatılmasına çok üzülüyordu. Bu işkenceler, her geçen gün daha da şiddetleniyor, merhamet dolu kalbi, bunlara tahammül edemiyordu.

Bir gün Eshâb-ı kiramı topladı ve; "**Ey Eshâbım! Şimdi yeryüzüne dağılınız. Allahü teâlâ, yakında sizi yine bir araya toplar"** buyurdu. Onlar da; "Yâ Resûlallah! Nereye gidelim?" diye suâl ettiler. Peygamberimiz, mübârek eliyle işaret ederek, Habeş ülkesini gösterdiler ve; **"İşte oraya! Habeş toprağına gidiniz![70] Çünkü orada, yanındakilerin hiçbirine zulmedilmeyen bir hükümdar vardır. Hem orası bir doğruluk ülkesidir. Allahü teâla, içinde bulunduğunuz sıkıntılardan bir çıkış ve kurtuluş yolu açıncaya kadar, siz, orada bulununuz"** buyurdu.

Server-i âlem Muhammed Mustafâ (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, böylece Eshâbının işkencelerden kurtulması için Mekkeli müşriklere karşı mücâdelesini tek başına sürdürmeye karar vermişti. Doğduğu vakit; **"Ümmetim! Ümmetim!"** diyen sevgili peygamberimiz, şimdi de, Eshâbının kurtuluşu için, kendisini fedâ ediyordu. O'nun bu müsaadesi üzerine, Eshâb-ı kirâmdan bir kısmı, vatanlarından ayrılarak hicret ediyorlardı!.. Fakat sevgili peygamberimizden ayrıldıkları için, üzüntüleri de pek fazla idi.

Bu ilk hicrete; Hazret-i Osman ve hanımı Hazret-i Rukayye binti

---

70) İbni İshâk, es-Sire, s, 194; İbni Hişâm, es-Sire, I, 321; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 203-204; Taberî, Târih, II, 411; İbni Kesîr, el-Bidâye, III, 94.

Resûlullah, Ebû Huzeyfe ile hanımı Sehle binti Süheyl, Zübeyr bin Avvâm, Mus'ab bin Umeyr, Abdurrahmân bin Avf, Ebû Seleme bin Abdülesed ile hanımı, Ümmü Seleme, Hâtib bin Amr, Âmir bin Rebîa ve hanımı Leylâ binti Ebî Hasme, Osman bin Maz'ûn, Ebû Sebre bin Ebî Rühm ile hanımı Ümmü Gülsüm binti Süheyl, Süheyl bin Beydâ, Abdullah bin Mes'ûd (radıyallahü anhüm) katıldılar.[71]

Peygamber efendimiz, Hazret-i Osman için; **"Şüphesiz ki, Osman, Lût peygamberden sonra zevcesiyle birlikte hicret eden ilk kimsedir"** buyurdu. Eshâb-ı kirâmın bir kısmı binekli, bir kısmı yaya olarak, gizlice Mekke'den ayrıldılar. Tüccarlara ücretini vererek, gemilerle Kızıldeniz'den Habeşistan sâhiline ulaştılar. Müşrikler bunu haber alıp, arkalarına düştüler, gayretleri boşa gitti ve me'yûs bir şekilde geri döndüler.

Habeş hükümdârı Necâşî, müslümanlara iyi davrandı. Ülkesine yerleştirdi. Eshâb-ı kirâm, Habeşistan için; "Biz burada iyi bir komşuluk ve himâye gördük. Dînimize dokunulmadı, incitilmedik. Hoşlanmadığımız bir söz de duymadık. Huzûr içinde, Allahü teâlâya ibâdet ettik" dediler.[72]

HAZRET-İ HAMZA'NIN MÜSLÜMAN OLMASI

İslâmiyet'in sesi, her geçen gün kulaktan kulağa yayılıp, daha ötelere taşıyordu. Bu hal, Kureyşli müşrikleri çıldırtıyor, bütün gayretlere rağmen, İslamiyetin yayılmasına mâni olamıyorlardı.

"Delâil-ün nübüvve" ve "**Me'âric-ün nübüvve**"de şöyle bildirildi: Müşriklerden, Velîd adında birinin bir putu vardı. Safâ tepesinde toplanırlar, bu puta ibadet ederlerdi. Bir gün, Peygamber efendimiz, onların yanına gitti ve müşrikleri îmâna dâvet etti. Kâfir olan bir cinnî o putun içine girdi ve sevgili Peygamberimiz için uygun olmayan sözler sarfetti. Fahr-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz üzüldüler.

Başka bir gün, kendisi görünmeyen bir şahıs, Peygamber efendimize selâm vererek; "Yâ Resûlallah! Kâfir olan bir cinnî sizin için münâsib olmayan şeyler söylemiş. Ben onu bulup öldürdüm. Arzu buyurup, yarın Safâ tepesini teşrif eder misiniz? Siz yine onları İslâm'a dâvet edersiniz. Ben de o putun içine girip, sizi medhedici sözler söylerim" dedi. Pey-

71) İbni İshâk, es-Sire, s, 205-210; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 204.

72) İbni İshâk, es-Sire, s, 194-204; İbni Hişâm, es-Sire, I, 321-332; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 204; Taberî, Târih, II, 411.

gamber efendimiz, Abdullah ismindeki bu cinnin teklifini kabûl ettiler.

Sevgili Peygamberimiz, ertesi günü oraya gidip, müşrikleri tekrar îmâna dâvet ettiler. Ebû Cehl de orada idi. Müslüman cinnî, müşriklerin elindeki putun içine girip, sevgili Peygamberimizi ve İslâmiyet'i anlatan güzel sözler ve şiirler söyledi. Müşrikler, bu sözleri duyunca ellerindeki putu parçaladılar ve Resûlullaha saldırdılar. Mübârek saçları darmadağın oldu. Mübârek yüzü kana boyandı. Onların bu ezâ ve cefâlarına tahammül gösterip; **"Ey Kureyşliler! Bana vuruyorsunuz. Ama ben sizin Peygamberinizim"** buyurdular, oradan ayrılıp evine geldi. Bir hizmetçi kız, bu hâdiseyi başından sonuna kadar görmüştü.

Bu sırada Hazret-i Hamza, dağda avlanıyordu. Bir ceylâna ok atmak üzereyken, ceylân dile gelerek; "Yâ Hamza! Bana ok atacağına, kardeşinin oğlunu öldürmek isteyenlere ok atsan daha hayırlı olur" dedi. Hazret-i Hamza bu sözlere hayret ederek, sür'atle evine hareket etti. Âdeti üzere, avdan dönünce, tavâf için Harem-i şerîfe uğrar, evine sonra giderdi. O gün tavâf yaparken, hizmetçi kız, yanına geldi. Ebû Cehl'in, Muhammed (aleyhisselâm)a yaptıklarını haber verdi. Hazret-i Hamza, Peygamber efendimize hakâret edildiğini işitince, akrabâlık damarları kabardı. Silâhlarını alarak müşriklerin bulunduğu yere geldi.

"Kardeşimin oğluna, kötü söz söyleyen, kalbini inciten sen misin? İşte benim dînim de O'nun dînidir. Gücün yetiyorsa o yaptıklarını bana da yap bakayım" diyerek boynundaki yay ile Ebû Cehl'in başını yardı. Oradaki kâfirler Hazret-i Hamza'ya saldırmak istediler. Fakat Ebû Cehl; "Dokunmayınız, Hamza haklıdır. Yeğenine kötü sözler söyledim" dedi. Hazret-i Hamza oradan ayrıldıktan sonra, Ebû Cehl etrâfındakilere "Aman, ona ilişmeyiniz! Bize kızar da müslüman olur. Bununla Muhammed kuvvetlenir" dedi. Hazret-i Hamza'nın müslüman olmaması için, kafasının yarılmasına râzı olmuştu. Hazret-i Hamza'nın hatırının sayıldığını, kuvvet ve kıymetini bildirdi.

Hazret-i Hamza, Peygamber efendimizin yanına gelip; "Yâ Muhammed! Ebû Cehl'den intikâmını aldım. Onu kana boyadım. Üzülme, sevin!" dedi. Sevgili Peygamberimiz; **"Ben böyle şeylere sevinmem"** buyurdu. Hazret-i Hamza "Seni sevindirmek, üzüntüden kurtarmak için, ne istersen yapayım!" deyince, Peygamber efendimiz; **"Ben ancak senin îmân etmen ve kıymetli bedenini Cehennem ateşinden kurtarman ile sevinirim"** buyurdu. Hazret-i Hamza, hemen müslüman oldu. Hakkında âyet-i kerîme geldi. Hazret-i Abdullah ibni Abbâs'a gö-

re; "Kur'ân-ı kerîmde, En'âm sûresi 122. âyet-i kerîmesinde; diriltildiği ve nûra kavuşturulduğu anlatılan zât, Hazret-i Hamza ve aynı âyet-i kerîmede; karanlıklarda bocaladığı bahsedilen de Ebû Cehl'dir."

Hazret-i Hamza, müşriklerin yanına vararak, müslüman olduğunu ve Allahü teâlanın Hâbîbi Muhammed (aleyhisselâm)ı canı pahasına da olsa koruyacağını bildirip, bir kâside okudu. Okuduğu kasîdede; "Kalbimi, İslâmiyet'e ve hakka meylettirmiş olduğu için, Allahü teâlaya hamdolsun. Bu din, kullarının her yaptığını bilen, herkese lütfu ile muâmele eden, kudreti her şeye gâlip gelen, âlemlerin Rabbi olan Allahü teâla tarafından gönderilmiştir. Kur'ân-ı kerîm okunduğu zaman, kalb ve akıl sâhiblerinin gözlerinden yaşlar akar. Kur'ân-ı kerîm, fasih bir lisan ile açıklanmış âyetler hâlinde Muhammed (aleyhisselâma) nâzil olmuştur. O, Muhammed Mustafa içimizde, sözü dinlenir, kendisine boyun eğilir, mübârek bir kimsedir. Ey müşrikler! Aklınız başınızdan gidip, gözünüz kararıp da O'nun hakkında sert, ağır ve kaba sözler söylemeyin. Eğer böyle bir düşünceye kapılırsanız, biz müslümanların cesedine basıp geçmeden, hiç kimse O'na dokunamaz" demişti.

Hazret-i Hamza'nın müslüman olması ile, sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi vesellem) çok sevindi. Müslümanlar, onun da aralarına katılmasıyla çok kuvvetlendiler.

Hazret-i Hamza'nın müslüman olmasıyla vaziyet değişti. Çünkü, Mekkeliler Onun; cengâver, cesûr, merd, pehlivan ve büyük bir kahraman olduğunu biliyorlardı. Bunun için, Kureyş müşrikleri artık müslümanlara, hiçbir sebep yokken, fenâ muâmele yapamadılar, bilhassa Hazret-i Hamza'nın kılıcının şiddetinden çekindiler.[73]

HAZRET-İ ÖMER'İN MÜSLÜMAN OLMASI

İslâm dîni gün geçtikçe yayılıyor, Kur'ân-ı kerîmin nûru, rûhları aydınlatıyordu. Günahkâr insanlar, Allahü teâlânın ihsânı olarak îmân ediyor, hidâyete kavuşuyorlardı. Eshâb-ı kirâmdan olmakla şereflenen bu mübârek zevât; el ele, gönül gönüle veriyor, Resûlullah efendimizin etrâfında pervâne gibi dönüyorlardı. O'nun küçücük bir arzu ve işâretini büyük bir emir biliyor, yerine getirmek için yarışıyor, hâtta bu uğurda canlarını bile fedâ etmekten çekinmiyorlardı. Müşriklerin telaş ve endişeleri ise, had safhaya varmıştı. Çünkü parmakla gösterilen kahramanlardan Hazret-i Hamza da müslüman olmuş, Resûlullah'ın safla-

73) İbni İshâk, es-Sire, s, 151-153; İbni Hişâm, es-Sire, I, 291-292.

rında yer almıştı. Bu beklenmedik hâdise, müşrikleri, büsbütün çileden çıkardı. Bu sebeple Hattâb oğlu Ömer, (henüz müslüman olmamıştı) bir gün, Resûlullah efendimizi, gördüğü yerde öldürmek niyetiyle evinden çıktı. Sevgili Peygamberimizi Mescid-i Harâm'da namaz kılarken buldu, namazını bitirmesini bekleyerek, dinlemeye başladı. Habîb-i ekrem efendimiz, El-Hakka sûre-i şerîfini okuyordu. Meâlen;

"O meydana geleceği hak olan kıyâmet!..Nedir o hak olan kıyâmet? O geleceği hak olan kıyâmeti, sana hangi şey bildirdi? Semûd ve Âd (kavimleri) **dehşetinden kalplerin titreyeceği kıyâmeti tekzip ettiler, yalanladılar. Semûd kavmi, azgınlıkları sebebiyle** (Cebrâil (aleyhisselâm)ın sayhası ile) **helâk edildiler. Âd kavmine gelince; onlar da kasıp kavuran, uğultulu, azgın ve şiddetli bir kasırga ile helâk edildiler. Allahü teâlâ o fırtınayı, yedi gece ve sekiz gündüz devamlı olarak, onların üzerlerine musallat etti.** (Öyle bir hâle geldiler ki, o vakit orada hazır olsaydın) **onların köklerinden kopup yere serilen kof hurma kütükleri gibi nasıl ölüp, yıkıldıklarını görürdün! Şimdi onlardan geriye kalan bir fert görebiliyor musun?**

Fir'avn da, ondan öncekiler de, alt üst olan kasabalar halkı da (Lût kavmi), **hep o hatâyı** (şirk ve isyanı) **işlediler... Böylece Rablerinin peygamberine** (Lût (aleyhisselâm)a ve diğerlerine) **isyân ettiler. Bunun üzerine diğer ümmetlere gelen azâbdan, daha şiddetli bir azâb onları yakalayıverdi...Gerçekten biz,** (Nûh tûfânında) **her tarafı su kapladığı vakit, size bir ibret olsun ve onu işiten kulaklar da onu hıfzetsin, ezberlesin diye sizi** (varlığınıza sebep olan atalarınızı) **gemide taşıdık. Sûr'a bir kere üfürülünce, yeryüzü ve dağlar, yerlerinden kaldırılıp silkilecektir. O gün kıyâmet kopacak, gök, kuvvet ve salâbeti kalmayıp yarılacak ve dağılacaktır ve melekler semânın çevresindedirler.** (Rablerinin emrine muntazırdırlar). **O gün Rabbinin arşını,** (semânın etrâfında bulunanlardan) **sekiz melek üstlenerek taşır. O gün** (hesap için Allahü teâlâya) **arz olunacaksınız. Öyle ki,** (dünyâda iken gizlediğinizi zannettiğiniz) **size ait hiçbir sır,** (Allahü teâlâya) **gizli kalmayacaktır.**

İşte o vakit, kitabı sağ eline verilmiş olan kimse (sevinerek) **der ki: "Alınız, kitabımı okuyunuz! Çünkü ben, hesâbıma kavuşacağımı yakînen bildim. İşte o, râzı olunmuş bir hayat içindedir. Yüksek bir Cennet'tedir...** (Meyveleri) **çabucak devşirilecek yakınlıktadır.** (Onlara denilir ki:) **"Geçmiş günlerde** (dünyâda) **takdim ettiğiniz sâlih amellere karşılık olarak; yiyin, için, âfiyet olsun."**

Kitabı sol eline verilmiş olan kişiye gelince, o da; “Âh! Keşke, benim kitabım verilmeseydi...Hesâbımın da ne olduğunu bilmeseydim. Âh! Keşke o (ölüm, hayâtıma) **kat’î bir son verici olsaydı** (da dirilmeseydim)! **Malım bana bir fayda vermedi.** (Bütün) **saltanatım** (kuvvetim, delîlim, varım, yoğum) **benden ayrılıp mahvoldu!..” der.** (Allahü teâlâ Cehennem’de vazifeli meleklere buyurur ki:) **“Tutun onu da** (ellerini boynuna) **bağlayın!.. Sonra onu, o alevli ateşe atın! Daha sonra, onu yetmiş arşın uzunluğunda bir zincir içinde, oraya** (tekrar) **sokun!.. Çünkü o, O yüce Allahü teâlâya inanmazdı. Yoksula yemek** (yedirmek şöyle dursun, başkalarını da) **vermeye teşvik etmezdi. Onun için, bugün burada kendisine** (acıyacak) **hiçbir yakın** (ve dost) **yoktur. Gıslîn’den** (cehennem ehlinin kanla karışık irinlerinden) **başka yiyecek de yoktur. Onu,** (bilerek) **hatâ edenler** (kâfirler) **den başkası yemez...”**

Hazret-i Ömer, peygamber efendimizin okuduklarını hayranlıkla dinliyordu. Ömründe böyle güzel sözler duymamıştı. Bunu kendisi sonradan şöyle anlattı: “Dinlediğim bu sözlerin belâgatına, düzgünlüğüne, derli topluluğuna hayrân olmuştum. Kendi kendime; “Yemîn ederim ki bu, Kureyşîlerin dediği gibi, bir şâir olmalı!” dedim. Bu sırada, Peygamberimiz, âyet-i kerîmeleri okumaya devâm ettiler:

“Gördüklerinize ve görmediklerinize yemîn ederim ki, hiç şüphesiz o (Kur’ân-ı kerîm), **Allahü teâlânın katında çok şerefli bir Resûlün,** (Rabbinden) **getirdiği bir kelâmdır. O, bir şâir sözü değildir. Siz ne az inanır insanlarsınız!..”**

Yine kendi kendime; “Bu bir kâhin olmalı. Çünkü içimden geçirdiklerimi anladı!..” dedim. Resûlullah, sûreyi okumaya devâm ediyordu:

“O, bir kâhin sözü de değildir. Siz ne kıt düşünür insanlarsınız!.. O (Kur’ân-ı kerîm), **âlemlerin Rabbinden** (Muhammed (aleyhisselâm) a Cebrâil (aleyhisselâm) vâsıtasıyla) **indirilmiştir. Eğer** (Peygamber, söylemediğimiz) **bâzı sözleri bize karşı kendiliğinden uydurmuş olsaydı, elbette O’nun sağ elini** (kuvvet ve kudretini) **alıverir, sonra da hiç şüphesiz O’nun kalb damarını koparır** (yaşatmaz)**dık! O vakit, sizden hiçbiriniz buna mâni de olamazdınız! Şüphesiz ki o** (Kur’ân-ı kerîm), **takvâ sâhipleri için kat’î bir öğüttür. İçinizde, onu** (tasdik edenlerin bulunduğu gibi) **yalanlayanların bulunduğunu biz elbette biliyoruz. Muhakkak ki, o** (Kur’ân-ı kerîm, ahirette, onu tasdîk edenlere verilen nîmetleri gören) **kâfirlere karşı** (kaçınılmaz) **bir hasrettir.**

Muhakkak ki, o (Kur'ân-ı kerîm), **hakk-ul-yakîndir.** (Kendisine uyup, emir ve yasakları ile amel edeni hakk-ul-yakîn mertebesine kavuşturur.) **O hâlde, O yüce Rabbinin ismini tesbih et."**

Hazret-i Ömer; "Resûlullah, sûrenin tamamını okuduktan sonra, kalbimde İslâm'a karşı bir meyl hâsıl oldu" dedi.

Hazret-i Hamza'nın müslüman olmasından üç gün sonra, Ebû Cehl, müşrikleri toplayıp; "Ey Kureyş! Muhammed, putlarımıza dil uzattı. Bizden önce gelen atalarımızın Cehennem'de azâp gördüklerini, bizim de oraya gideceğimizi söyledi!.. O'nu öldürmekten başka çâre yoktur!.. O'nu öldürecek kimseye yüz kızıl deve ve sayısız altın vereceğim!.." dedi. Bir anda Hattaboğlu Ömer'in kalbinden İslâma olan meyl kayboldu ve yerinden fırladı; "Bu işi Hattaboğlundan başka yapacak yoktur" dedi. "Haydi Hattaboğlu! Görelim seni" diyerek onu alkışladılar.

Kılıcını kuşanarak yola düştü. Giderken Nu'aym bin Abdullah'a rastladı. "Bu şiddet ve hiddetle nereye yâ Ömer!" diye sordu. O da "Millet arasına ikilik sokan, kardeşi kardeşe düşman eden Muhammed'i öldürmeye gidiyorum" dedi. Nu'aym; "Yâ Ömer! Bu zor bir iş. Eshâbı, çevresinde pervâne kesilmiş, O'na bir şey olmasın diye titreşiyorlar. Yanlarına yaklaşmak çok zordur. O'nu öldürsen bile Abdülmuttalip oğullarının elinden yakanı kurtaramazsın" dedi.

Hazret-i Ömer, bu sözlere çok kızdı; "Yoksa sen de mi onlardansın? Önce senin işini bitireyim" diye kılıca sarıldı. "Yâ Ömer! Beni bırak! Kardeşin Fâtıma ile, zevci Sa'îd bin Zeyd'e git; onlar da müslüman oldu" dedi. Hazret-i Ömer bu söze inanmadı. "Eğer inanmazsan, git sor! Anlarsın" dedi.

Hazret-i Ömer bu işi başarırsa, din ayrılığı ortadan kalkacak, fakat Arapların âdeti olan kan dâvâsı ortaya çıkacak ve Kureyş ikiye bölünerek ardı arkası kesilmeyen çarpışmalar başlayacaktı. Böylece, değil yalnız Ömer bin Hattâb, bütün Hattaboğulları öldürülecekti. Fakat Ömer bin Hattâb çok kuvvetli, cesur ve öfkeli olduğundan bunları düşünememişti. Kardeşini merak edip, hemen evlerine gitti. O sıralarda Tâhâ sûresi yeni gelmiş, Sa'îd ile Fâtıma (radıyallahü anhümâ) bunu yazdırıp, Hazret-i Habbâb bin Eret adındaki sahâbîyi evlerine getirmiş, okuyorlardı.

Hazret-i Ömer kapıdan bunların sesini duydu. Kapıyı çok sert çaldı. O'nu, kılıcı belinde kızgın görünce, yazıyı saklayıp, Hazret-i Habbâb'ı gizlediler. Sonra kapıyı açtılar. İçeri girince; "Ne okuyordunuz?" dedi.

“Bir şey yok” dediler. Kızması artarak; “İşittiğim doğru imiş, siz de O’nun sihrine aldanmışsınız” diye çıkıştı. Hazret-i Sa’îd’i yakasından tutup, yere attı. Kardeşi efendisini kurtarayım derken, onun yüzüne de öfkeli bir tokat indirdi. Yüzünden kan akmaya başladığını görünce, kardeşine acıdı.

Fâtıma’nın canı yanmış, kana boyanmış idi. Fakat îmân kuvveti, kendisini harekete getirip, Allahü teâlâya sığınarak; “Yâ Ömer! Niçin Allah’dan utanmaz, âyetler ve mûcizeler ile gönderdiği Peygamberine inanmazsın? İşte ben ve zevcim, müslüman olmakla şereflendik. Başımızı kessen, bundan dönmeyiz” dedi ve Kelime-i şehâdeti okudu.

Hazret-i Ömer, kız kardeşinin bu îmânı karşısında birden yumuşadı ve yere oturdu. Yumuşak sesle; “Hele şu okuduğunuz kitabı çıkarın” dedi. Fâtıma; “Sen temizlenmedikçe onu sana vermem” dedi. Hazret-i Ömer gusül abdestini aldı. Ondan sonra Fâtıma, Kur’ân-ı kerîm sahifesini getirdi. Hazret-i Ömer güzel okurdu. Tâhâ sûresini okumaya başladı. Kur’ân-ı kerîmin fesâhati, belâgatı, mânâları ve üstünlükleri kalbini git gide yumuşattı.

“Göklerde ve yeryüzünde ve bunların arasında ve (yedi kat) **toprağın altındaki şeyler hep O’nundur”**(74) meâlindeki âyet-i kerîmeyi okuyunca, derin derin düşünceye daldı. “Yâ Fâtıma! Bu bitmez tükenmez varlıklar, hep sizin taptığınız Allah’ın mıdır?” dedi. Kardeşi; “Evet, öyle ya! Şüphe mi var?” diye cevap verdi. “Yâ Fâtıma! Bizim bin beş yüz kadar altından, gümüşten, tunçtan, taştan oymalı, süslü heykellerimiz var. Hiçbirinin, yeryüzünde bir şeyi yok” diyerek şaşkınlığı arttı. Biraz daha okudu;

“Allahü teâlâdan başka ibâdet edilecek, tapılacak hak bir ilâh, bir mâbud yoktur. En güzel isimler O’nundur”(75) meâlindeki âyet-i kerîmeyi düşündü. “Hakîkaten, ne kadar doğru” dedi. Habbâb bu sözü işitince, yerinden fırladı ve tekbir getirdikten sonra; “Müjde yâ Ömer! Resûlullah, Allahü teâlâya duâ ederek; **“Yâ Rabbî! Bu dîni, Ebû Cehl ile yâhud Ömer ile kuvvetlendir”** buyurdu. İşte bu devlet, bu saâdet sana nasîb oldu” dedi.

Bu âyet-i kerîme ve bu duâ Hazret-i Ömer’in kalbindeki düşmanlığı sildi, süpürdü. Hemen; “Resûlullah nerede?” dedi. Kalbi, Resûlullah’a

74) Tâhâ sûresi, 20/6.

75) Tâhâ sûresi, 20/8.

tutulmuştu. O gün, Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) Hazret-i Erkam'ın evinde, Eshâbına nasîhat veriyordu. Eshâb-ı kirâm toplanmış, O'nun nûrlu cemâlini görmekle, tatlı, te'sirli sözlerini işitmekle kalplerini cilâlıyor; sonsuz lezzet, zevk ve neş'e içinde hâlden hâle dönerek, rûhlarını ferahlatıyorlardı.

Hazret-i Ömer'in geldiği, Erkam'ın evinden görüldü. Kılıcı da yanında idi. Heybetli, kuvvetli olduğundan, Eshâb-ı kirâm, Resûlullah'ın etrâfını sardı. Hazret-i Hamza, "Ömer'den çekinecek ne var, iyilik ile geldi ise, hoş geldi. Yoksa o kılıcını çekmeden başını uçururum" derken, Resûlullah; **"Yol verin, içeri gelsin!"** buyurdu.

Cebrâil (aleyhisselâm), daha önce, Hazret-i Ömer'in îmân etmek için geldiğini ve yolda olduğunu haber vermişti. Resûlullah efendimiz, Hazret-i Ömer'i tebessüm buyurarak karşıladı; **"Bırakınız, yanından ayrılınız"** buyurdu. Hazret-i Ömer, Resûlullahın önünde diz çöktü. Resûlullah, Hazret-i Ömer'i kolundan tutup; **"Îmâna gel, yâ Ömer!"** buyurdu. O da temiz kalb ile Kelime-i şehâdeti söyledi. Eshâb-ı kirâm, sevinçlerinden tekbir seslerini göğe yükselttiler.

Hazret-i Ömer, müslüman olduktan sonra hâlini şöyle anlattı: "Müslüman olduğum zaman, Eshâb-ı kirâm müşriklerden gizlenir ve ibâdetlerini gizli yaparlardı. Bu duruma çok üzüldüm, ve; "Yâ Resûlallah! Biz hak üzere değil miyiz?" diye sordum. Peygamber efendimiz; **"Evet. Varlığım, kudret elinde bulunan Allahü teâlaya yemîn ederim ki, ister ölü ister diri olunuz, muhakkak hak üzerindesiniz"** buyurdu. Bunun üzerine; "Yâ Resûlallah! Mâdem ki biz hak üzerinde, müşrikler de bâtıl yoldadırlar, o hâlde ne diye dînimizi gizliyoruz? Vallahi biz, dîn-i İslâm'ı, küfre karşı açıklamaya daha haklı ve daha lâyıkız. Allahü teâlânın dîni, Mekke'de hiç şüphesiz üstün gelecektir. Kavmimiz bize karşı insaflı davranırlarsa ne âlâ, yok taşkınlık etmek isterlerse, kendileri ile çarpışırız." dedim. Resûlallah efendimiz; **"Biz, sayıca çok azız!"** buyurdu.

"Yâ Resûlallah! Seni hak Peygamber olarak gönderen Allahü teâlâya yemîn ederim ki, hiç çekinmeden ve korkmadan, oturup İslâm'ı anlatmadığım bir müşrik topluluğu kalmayacaktır. Artık ortaya çıkalım" dedim. Kabûl buyurulunca, iki saf hâlinde dışarı çıkıp, Harem-i şerîfe doğru yürüdük. Safların birinin başında Hamza, diğerinin başında da ben vardım. Sert adımlarla, toprağı un edercesine, tozuta tozuta mescid-i Haram'a girdik. Kureyşli müşrikler, bir bana, bir Hamza'ya bakı-

yorlardı. Öyle bir hüzün ve kedere uğradılar ki, belki hayatlarında böyle bir ümitsizliğe hiç düşmemişlerdi."

Hazret-i Ömer'in bu gelişi üzerine, Ebû Cehl ileri çıkıp; "Yâ Ömer! Bu ne hâldir?" deyince, Hazret-i Ömer hiç aldırış etmeden; "Eşhedü en lâ ilâhe illâllah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh" dedi. Ebû Cehl ne diyeceğini şaşırdı. Dona kaldı. Hazret-i Ömer bu müşrik gürûhuna dönerek; "Ey Kureyş!... beni bilen bilir! Bilmeyen bilsin ki, ben Hattâb oğlu Ömer'im...Karısını dul, çocuklarını yetim bırakmak isteyen yerinden kıpırdasın! Kımıldayanı, kılıcımla doğrayıp yere sererim!..." deyince, Kureyşli müşrikler bir anda dağılıp, oradan uzaklaştılar. Resûlullah ve yüce Eshâbı saf tutup, yüksek sesle tekbir aldılar. Mekke semâları, Eshâbı kirâmın; "Allahü ekber!... Allahü ekber!..." nidâlarıyla çınladı. İlk defâ Harem-i şerîfte açıktan namaz kılındı.[76]

Hazret-i Ömer müslüman olunca, Enfâl sûresinin 64. âyeti kerîmesi indi. Meâlen; " **Ey peygamberim! Sana yardımcı olarak, Allahü teâlâ ve mü'minlerden senin izinde gidenler yetişir."** buyuruldu. Tereddüt içinde bocalayan bâzı kimseler, Hazret-i Ömer'in müslüman olduğunu görünce, İslâm'ı seçtiler. Eshâb olmakla şereflendiler. Artık müslümanların sayısı gün geçtikçe çığ gibi büyümeye başlamıştı.

HABEŞİSTAN'A TEKRAR HİCRET

Habeşistan'daki müslümanlar; "Mekke'de, müşriklerle müslümanlar anlaşma yapmışlar!" diye yanlış haber aldılar. Bunun üzerine "Bizim hicretimiz, yerimizi ve yurdumuzu terketmemiz, müşriklerin düşmanlığı yüzündendir. Artık onların düşmanlığı dostluğa çevrilmiştir. Öyle ise gidip, Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin hizmetiyle şereflenelim" diye düşündüler. Bu sebeple Habeş hükümdârından izin alarak Mekke'ye geldiler. Fakat aldıkları haberin yanlış olduğunu öğrendiler.[77] Sonra, Peygamber efendimizin huzûruna gelip; Habeşistan'ın suyunun, havasının ve meyvelerinin kuvvet verdiğini; dört tâne ibâdethâne bulunduğunu, her gün bu yerlerde develer, koyunlar kesildiğini, fakirlerin ve gariblerin dâvet edilip hoş tutulduğunu, hükümdarlarının kendilerini ziyâret edip emân verdiğini ve sıkıntılarının

76) İbni İshâk, es-Sire, s, 160-165, 221-229; İbni Hişâm, es-Sire, I, 342-350; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, II, 119.

77) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 205.

giderildiğini uzun uzun anlatıp, memnuniyetlerini bildirdiler.(78)

Eshâb-ı kirâm aleyhimürrıdvân Mekke'ye gelince, müşrikler yine ezâ ve cefâya başladılar. Zulümleri gittikçe arttı. Her türlü işkenceyi hiç çekinmeden yapıyorlardı. Bir gün Hazret-i Osman; "Yâ Resûlallah! Habeşistan'ı iyi bir ticâret yeri olarak gördüm. Bir aylık ticâret çok kazanç hâsıl eder. Allahü teâla hicret yeri tâyin edinceye kadar, müslümanlar için bundan daha iyi bir yer olamaz. Hiç olmazsa mü'minler, Kureyş'in cefâsından kurtulur. Necâşi'nin bize çok lütufları ve hayli iyilikleri vardır" dedi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz; **"Tekrar Habeşistan'a dönün ki, Allahü teâlânın ismiyle mahfûz olasınız"** buyurdu.

Hazret-i Osman; "Yâ resûlallah! Eğer siz, oraya teşrif etseniz, onlar belki müslüman olurlar. Ehl-i kitap olduklarından, çabuk İslâm'a gelirler ve yardımlarını esirgemezler" deyince, sevgili Peygamberimiz; **"Ben, huzûr ve rahata me'mur olmadım. Hicret husûsunda Allahü teâlânın emr-i şerîfini bekliyorum. Nasıl emrolunur ise öyle amel ederim"** buyurdu.

Bir rivâyete göre yüz bir kişilik bir kâfile ikinci defâ Habeşistan'a doğru yola çıktı. Bu kâfilenin başına, Ca'fer bin Ebî Tâlib hazretleri tâyin edilmişti. Sağ-sâlim Necâşi'nin ülkesine vardılar. Habeşistan'da karşılaştıkları hâdiseleri, Ümmü Seleme (radıyallahü anhâ) şöyle anlattı:

"Habeşistan'a vardığımız zaman, orada çok iyi bir komşuya tesadüf ettik. Bu komşu, Melik Necâşi idi. Kendisi her arzumuzu yerine getirdi. Dînimizin emirlerini istediğimiz gibi yapabiliyorduk. Allahü teâlâya serbestçe ibâdet edebiliyor, hiç eziyete uğramıyorduk. Hiçbir kötü söz duymuyorduk."

Mekkeli müşrikler bu durumdan haberdar olunca, Habeşistan melikine iki elçi göndermeye karar verdiler. Necâşi'ye son derece kıymetli hediyeler hazırladılar. Necâşi'nin çok sevdiği Mekke'nin meşîn derisinden bolca hazırlandı. Necâşi'nin din adamlarına, devlet erkânına hediyeler ayrıldı. Bu işe, Abdullah bin Ebî Rebîa ile Âmr bin Âs vazifelendirildi.. Bu iki elçiye, Necâşi'nin huzûrunda neler söyleyecekleri öğretildi. Onlara; "Hükümdar ile konuşmadan evvel, onun patriklerine ve kumandanlarının her birine hediyelerini veriniz. Sonra Necâşi'ninkini takdim ediniz. Bu işi yaptıktan sonra, oradaki müslümanların size

78) İbni İshâk, es-Sire, s, 194; İbni Hişâm, es-Sire, I, 364; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 208; Taberî, Târih, II, 414.

teslimini isteyiniz. Necâşi'nin müslümanlar ile görüşüp konuşmasına meydan vermeyiniz." denildi.[79]

Elçiler, Habeşistan'a geldiler. Devlet erkânını görüp hediyelerini verdikten sonra, her birine; "Bizim içimizde birtakım insanlar türedi. Bunlar, bizim ve sizin bilmediğimiz yeni bir din uydurdular. Bu gelenleri, kendi yurtlarına götürmek istiyoruz. Hükümdârınızla, onlar hakkında görüştüğünüz zaman, gelenlerle görüşülmeden bize teslîm edilmelerini te'min için çalışınız. Bu kimselerle en çok meşgûl olabilecek olanlar, onların, öz ana-babaları ve komşularıdır. Onlar bunları gâyet iyi bilirler." dediler.[80] Patrikler, bu teklifi kâbul ettiler. Sonra, Mekkeli elçiler, Necâşi'nin hediyelerini takdim ettiler. Melik Necâşi hediyeleri kabûl edip, onları dâvet ederek bir müddet görüştü.

Elçiler, Necâşi'ye şöyle söylediler: "Ey Melik! İçimizden birtakım kimseler sizin memleketinize iltîca etmişlerdir. Bu gelenler, kendi milletlerinin dînini terk ettikleri gibi, sizin dîninize de girmemişlerdir. Kendi kafalarına uygun, uydurma bir dinleri vardır. Ne biz, ne de siz, bu dîni bilmiyoruz. Bizi bunların mensup oldukları milletin eşrâfı size gönderdi. Bu eşrâf, sizin memleketinize ilticâ eden adamların babaları ve kendi öz akrabâlarıdır. İstekleri, gelenlerin iâde edilmesidir. Çünkü onlar, bunların hâllerini daha yakından tanır. Onların kendi öz dinlerinde hoş görmediklerini daha iyi bilirler.."

Gerek Âmr bin Âs, gerekse Abdullah bin Ebî Rebîa'nın en çok arzu ettikleri şey; Necâşi'nin bu sözleri dinleyerek, arzularına uygun hareket etmesiydi. Elçiler, bu sözleri söyledikten sonra, Necâşi'nin patrikleri söz alıp, şöyle demişlerdi: "Bunlar çok doğru söylediler. Bunların milletleri, onlarla daha iyi meşgûl olabilir, onların neyi beğenip beğenmediklerini daha iyi takdir ederler. Onun için siz bu adamları teslîm ediniz de, bunlar onları memleketlerine ve milletlerine götürsünler."

Melik Necâşi bu sözlere çok kızdı; "Vallahi hayır! Ben bu adamları teslîm etmem. Bana iltîca eden, memleketime gelen adamlara hıyânet edemem. Bunlar, beni başkasına tercih etmiş ve benim ülkeme gelmişlerdir. Onun için, gelen muhâcirleri sarayıma dâvet eder, onlara bu adamların söyledikleri sözlere karşı ne diyeceklerini sorar, cevaplarını dinlerim. Eğer muhâcirler, bunların dedikleri gibi iseler, onları ge-

---

79) İbni İshâk, es-Sire, s, 195; İbni Hişâm, es-Sire, I, 334.

80) İbni İshâk, es-Sire, s, 195; İbni Hişâm, es-Sire, I, 332.

lenlere verip, kendi milletlerine iâde ederim. Öyle değilse onları korur, ülkemde kaldıkça iyilik ederim.” dedi. Daha önceleri Necâşi, semâvi kitapları incelemişti. Muhammed (aleyhisselâm)ın gelme zamânının yakın olduğunu, kavminin O’na yalancı deyip inanmayacaklarını ve Mekke’den çıkaracaklarını biliyordu.

Necâşi, Mekkeli elçilere; “İnandıkları kimdir?” diye sordu. Onlar da; ”Muhammed’dir” dediler. Necâşî, bu ismi işitince, O’nun peygamber olduğunu anladı ve belli etmedi. Gelenlere tekrar sordu: “O’nun dîni ve mezhebi nedir ve neye dâvet eder?” Amr; “O’nun mezhebi yoktur” dedi. Necâşî; “Mezhebini dînini bilmediğim, bana sığınan bir topluluğu nasıl teslîm ederim? Meclis kuralım. Onları da getirelim. Sizlerle yüzleştirelim. Hepinizin durumu belli olsun. Onların da dînini bileyim” dedi. Müslümanları saraya dâvet ettiler.

Müslümanlar önce kendi aralarında istişâre ettiler (görüştüler) ve; “Habeş hükümdârının hoşuna gidecek ve mîzaclarına uygun olacak şekilde neler söyleyelim” diye konuştular. Hazret-i Cafer; “Vallahi bizim bu husustaki bildiklerimiz, Peygamberimizin bize buyurduğundan ibârettir. Netice neye varırsa râzıyız.” buyurdu. Hepsi kabûl ettiler ve sâdece Hazret-i Cafer’in konuşması için ittifak edip, Necâşî’nin huzûruna geldiler. Melik Necâşî de âlimlerini topladı. Büyük bir dîvan kuruldu. Sonra muhâcirleri getirdiler. Müslümanlar, geldiklerinde selâm verdiler ve secde etmediler. Necâşî onlara; “Neden secde etmediniz” diye sorunca; “Biz, Allahü teâlâdan başkasına secde etmeyiz. Peygamber efendimiz, bizi, Allahü teâlâdan başkasına secde etmekten men edip; **“Secde, yalnız Allahü teâlâya mahsusdur”** buyurdu” dediler.

Necâşî, muhâcirlere; “Ey huzûruma gelmiş olan topluluk! Bana söyleyiniz. Ülkeme ne için geldiniz? Hâliniz nedir? Tüccâr değilsiniz, bir isteğiniz de yok. Sizin şu ortaya çıkmış olan Peygamberinizin hâli nedir? Neden memleketiniz halkından buraya gelenlerin selâm verdiği gibi selâm vermiyorsunuz?” dedi. Ca’fer (radıyallahü anh);

“Ey Hükümdar! Ben önce, üç söz söyliyeceğim. Eğer doğru söyler isem, beni tasdik edin, yalan söylersem yalanlayın. Her şeyden önce emret ki, şu adamlardan yalnız biri konuşsun, diğerleri sussun!” dedi. Amr bin Âs ; “Ben konuşayım” dedi. Necâşî; “Ey Ca’fer, önce sen konuş” dedi. Hazret-i Ca’fer; “Benim, üç sözüm var. Şu adama sorunuz. Biz, yakalanıp efendilerimize iâde edilecek köleler miyiz?” dedi. Necâşî; “Ey Amr! Onlar köle midirler?” diye sordu. Amr; “Hayır! Onlar köle değil,

hürdürler!” dedi. Hazret-i Ca’fer; “Acabâ biz haksız yere bir kimsenin kanını mı döktük de, kanı dökülenlere iâde edileceğiz” dedi. Necâşî, Amr’a; “Bunlar, haksız yere birini mi öldürdüler!” diye sorunca, Amr; “Hayır, bir damla bile kan dökmediler” dedi.

Hazret-i Ca’fer, Necâşî’ye; “Başkasının mallarından haksız yere aldığımız, üzerimizde ödemekle mükellef olduğumuz mallar mı vardı?” dedi. Necâşî; “Ey Amr! Eğer, şuncağızların ödeyecekleri pek çok altın bile olsa, borçları varsa, onu ben ödeyeceğim, söyleyin” dedi. Amr; “Hayır, bir kırat (bir para birimi) bile yok!” dedi. Necâşî; “O hâlde siz bunlardan ne istiyorsunuz?” diye sorunca, Amr; “Onlar ile biz, bir dinde ve bir yolda idik. Onlar, bunları bıraktılar. Muhammed’e ve dînine uydular” dedi. Necâşî, Ca’fer’e; “Siz, bulunduğunuz dîni bırakıp ne diye başkasına uydunuz? Kavminizin dîninden ayrıldığınıza, benim dînimde de olmadığınıza göre, sizin inandığınız bu din nasıldır? Hakkında bilgi verir misiniz!” diye sordu.

Hazret-i Ca’fer; “Ey Hükümdâr! Biz câhil bir millet idik. Putlara tapardık. Ölmüş hayvan leşi yer, her türlü kötülüğü işlerdik. Akrabâlarımızla münâsebetlerimizi keser, komşularımıza iyi davranmazdık. Kuvvetlilerimiz, zayıflara zulmeder ve merhamet nedir bilmezlerdi. Allahü teâlâ bize, kendimizden; doğruluğunu, eminliğini, iffet ve temizliğini, soyunun düzgünlüğünü bildiğimiz bir peygamber gönderinceye kadar, bu vaziyette kaldık. O peygamber bizi, Allahü teâlânın varlığına ve birliğine inanmaya, O’na ibâdete, bizim ve atalarımızın tapına geldiği taşları ve putları bırakmaya dâvet etti. Doğru sözlü olmayı, emânete hıyânet etmemeyi, akrâbalık haklarını gözetmeyi, komşularla güzel geçinmeyi, günahlardan ve kan dökmekten sakınmayı emretti. Her türlü ahlâksızlıklardan, yalan söylemekten, yetimlerin malına el uzatmaktan, nâmuslu kadınlara iftîrâ etmekten bizi sakındırdı.

Bize, Allahü teâlâya eş, ortak koşmaksızın ibâdet etmeyi emretti. Biz de kabûl ettik ve Allahü teâlâdan ne getirmişse hepsine inandık ve söylediklerini yerine getirdik. Allahü teâlâya ibâdet ettik. O’nun bize haram kıldığını haram, helâl kıldığını helâl bildik ve öyle amel ettik. Bu yüzden kavmimiz, bize düşman olup, zulmetti. Bizi, dînimizden döndürüp, Allahü teâlâya ibâdetten vazgeçirip, tekrar putlara tapmak için türlü işkencelere ve mihnetlere uğrattılar. Bize zulm ettiler. Bizi sıkıştırdıkça sıkıştırdılar. Bizimle dînimizin arasına girdiler ve bizi dînimizden ayırmak istediler. Biz de yurdumuzu, yuvamızı bırakarak senin ülkene

sığındık. Seni, başkalarına tercih ettik. Senin himâyene, komşuluğuna can attık. Senin yanında zulme, haksızlığa uğramayacağımızı ummaktayız" dedi. Hazret-i Ca'fer konuşmasına şöyle devâm etti:

"Selâm verme işine gelince, biz seni Resûlullah'ın selâmı ile selâmladık. Birbirimize de öyle selâm veririz. Cennettekilerin selâmlarının da bu şekilde olduğunu Peygamber efendimiz haber verdi. Bunun için yüce zâtınızı öyle selâmladık. Peygamber efendimiz insanlara secde edilmeyeceğini buyurduğu için, Allahü teâlâdan başkasına secde etmekten Allahü teâlâya sığınırız."

Necâşî; "Sen, Allah'ın bildirdiklerinden biraz biliyor musun?" diye sordu. Hazret-i Ca'fer; "Evet" deyince, Necâşî; "Onu bana oku" dedi. Hazret-i Ca'fer de Meryem sûresinin ilk âyetlerini okumaya başladı. (Ankebût ve Rum sûrelerinden okuduğu da bildirilmiştir.) Necâşî ağlıyordu. Gözlerinden akan yaşlar sakalını ıslattı. Râhipler de ağladı. Necâşî ve râhipler; "Ey Ca'fer! Bu tatlı ve güzel kelâmdan biraz daha oku" dediler. Hazret-i Ca'fer, Kehf sûresinin başından itibâren okudu ki, meâlen;

"Kâfirleri (yüce) **katından sâdır olan en çetin bir azâb** (cehennem) **ile korkutmak, salih âmel işleyen mü'minleri de içinde ebedî olarak kalacakları güzel bir ecir** (Cennet) **ile müjdelemek, "Allahü teâlâ çocuk edindi" diyenleri korkutmak için lâfzında bir bozukluk, mânâsında bir tezât kılmadığı,** (ifrat ve tefrîtten uzak olan) **dosdoğru kitabı** (Kur'ân-ı kerîmi) **kuluna** (Muhammed (aleyhisselâm)a) **indiren Allahü teâlâya hamd olsun. Ne onların** (Allahü teâlâ çocuk edindi diyenlerin), **ne de atalarının buna** (o söze) **dâir hiçbir ilimleri yoktur. Ağızlarından çıkan bu söz, büyük bir küfür** (şirk) **oldu. Onlar ancak yalan söylerler.**

(Ey Resûlüm!) **Bu Kur'ân-ı kerîme inanmazlarsa, hüzün ve gadabla arkalarından kendini helâk mı edeceksin! Biz yeryüzünde olanları** (mâdenler, hayvanlar ve bitkileri) **yer ehlinin; hangisinin ameli sâlihdir** (hangisi dünyâ arzularını terk etmiştir) **imtihan edelim diye zînet kıldık..."** [81] buyuruluyordu. Necâşî kendisini tutamayarak; "Vallahi, bu aynı kandilden fışkıran bir nûrdur. Mûsa ve İsâ da (aleyhimesselâm) onunla gelmiştir." dedi. Kureyş elçilerine dönerek; " Gidiniz, vallahi, ben ne onları size teslîm eder, ne de bunlar hakkında

81) Kehf sûresi, 18/ 1-7.

bir kötülük düşünürüm." dedi. Abdullah bin Ebî Rebîa ile Amr bin Âs, Necâşî'nin huzûrundan çıktılar.[82]

Amr, Abdullah'a; "Yemin ederim ki, onların bir kabahatini Necâşî'nin yanında ortaya koyup, köklerini kazıtayım da gör" dedi. Arkadaşı, Amr'a; "Onlar bize muhâlefet ediyorlarsa da iyi kötü akrabâlığımız var, bunu yapma" dedi. Amr; "Onların, İsa (aleyhisselâm)ı, bir kul olarak bildiklerini Necâşî'ye ihbâr edeceğim" dedi.

Ertesi günü, Necâşi'nin yanına varıp; Ey Hükümdar! Onlar Meryem oğlu İsâ'ya (aleyhisselâm) ağır sözler söylüyorlar. Onlara adam gönderip, İsâ (aleyhisselâm) için ne söylediklerini bir sor dedi. Necâşî, Hazret-i İsâ hakkındaki fikirlerini sormak üzere müslümanlara adam gönderdi. Tekrar geldiler. Birbirlerine; "İsâ (aleyhisselâm) hakkında sorarlarsa ne cevap vereceğiz" dediler. Hazret-i Ca'fer; "Vallahi Hazret-i İsâ hakkında Allahü teâlânın buyurduğunu, Peygamber efendimizin bize getirdiğini söyleriz" dedi.

Necâşî'nin huzûruna çıkınca, Necâşî; "Siz Meryem oğlu İsâ (aleyhisselâm) hakkında ne diyorsunuz?" diye sordu. Hazret-i Ca'fer; "Biz İsâ (aleyhisselâm) hakkında, Peygamber efendimizin bize Allahü teâlâdan getirip tebliğ eylediğini söyleriz. O'nun, Allahü teâlânın kulu ve resûlü olduğunu, dünyâdan ve erkeklerden vaz geçerek, Hak teâlaya bağlanmış bir afîfe olan Hazret-i Meryem'e Allahü teâlânın ilkâ eylediği kelimesi olduğunu kabûl ederiz. Meryem oğlu İsâ'nın hâli, şânı bundan ibarettir. Hazret-i Âdem'i topraktan yarattığı gibi, İsâ (aleyhisselâm)ı da babasız yaratmıştır deriz" deyince, Necâşi, elini yere uzatıp, yerden bir saman çöpü aldı ve; "Yemin ederim ki, Meryem oğlu İsâ da sizin söylediğinizden fazla bir şey değildir. Arada bu çöp kadar bile fark yoktur." dedi.

Necâşî bunu söylediği zaman, etrafındaki hükûmet erkânı ve kumandanları, aralarında fısıldaşmaya ve homurdanmaya başladılar. Necâşî bunu görünce, onlara; "Yemin ederim ki siz ne derseniz deyin, ben bunlar hakkında iyi şeyler düşünüyorum" dedi. Sonra müslüman muhâcirlere dönerek; "Sizi ve yanından geldiğiniz zâtı tebrik ederim! Ben şuna inandım ki, O, Allahın resûlüdür. Zâten biz, O'nu İncîl'de görmüştük. O Resûlü, Meryem oğlu İsâ da haber verdi. Vallahi eğer O, buralarda olsaydı, gidip onun ayakkabılarını taşır, ayaklarını yıkardım!

---

82) İbni İshâk, es-Sire, s, 195; İbni Hişâm, es-Sire, I, 332-333.

Gidiniz! Ülkemin el değmemiş kısmında, her türlü tecâvüzden uzak, emniyet ve huzûr içinde yaşayınız. Size kötülük edeni helâk ederim. Bana dağ kadar altın verseler sizlerden birini üzüntüye sokmam" dedi.

Necâşi, bundan sonra, Kureyş elçilerinin getirdikleri hediyeler için; "Benim bunlara ihtiyâcım yoktur! Başkalarının gasp ettiği bu mülkümü Allahü teâla bana geri verirken ve halkı bana boyun eğdirirken, benden rüşvet almadı" diyerek hediyelerini iâde etti. Kureyş elçileri, Necâşî'nin huzûrundan elleri boş döndü. Bahtiyar Necâşî de İslâmiyeti seçmiş, Eshâb-ı kirâmı ziyâdesiyle sevindirmişti.

ZULÜM YILLARI VE MUHÂSARA!..

Müşrikler, İslâm'ın kalblere nüfûzunu ve yayılmasını önlemek için durmadan çabalıyorlardı. Buna rağmen, her geçen gün müslümanlar biraz daha çoğalıyordu. Müslümanlara yapılan işkence ve zulümler, onları yollarından döndürmüyor, aksine birbirine daha çok sarılmalarına, kenetlenmelerine sebep oluyordu. Hiçbirisi dininden dönmüyor, Resûlullah efendimizin uğrunda canlarını fedâ etmekten çekinmiyorlardı. Bunu işiten Mekke dışındaki kabîlelerin merakları artıyor ve İslâm'ın ışıkları daha uzak yerlere ulaşıyordu. Müşrikler, Habeşistan'a gönderdikleri kimselerin isteklerine kavuşamadıklarını, hattâ Necâşî Eshame'nin müslüman olduğunu ve müslümanları koruyup onlara güzel muâmelede bulunduğunu öğrenince, çılgına döndüler. Bunların acısını fazlasıyla çıkarmak, İslâm'ın kökünü kurutmak için, toplanarak, şu müthiş kararı aldılar. "Her nerede olursa olsun, her nerede görülürse görülsün, Muhammed (aleyhisselâm) mutlaka öldürülecektir!..." Kâfirler bunun için yemin üstüne yeminler ettiler.

Müşriklerin bu kararını öğrenen Ebû Tâlib, çok üzüldü. Ciğerpâresi, mübârek yeğeninin hayâtı hakkında endişeye düştü. Kabilesini toplayıp onlara, Kâinatın sultânını Kureyşli müşriklere karşı korumaları için emir verdi. Hâşimoğulları akrâbalık gayreti ile bu emri yerine getirmek üzere birleştiler. Bunun için de Peygamber efendimizi ve O'na inanan bütün Eshâbını Mekke'nin kuzey tarafında Beytullah'a üç km. kadar uzaklıktaki tepe üzerinde bulunan Şı'b-ı Ebû Tâlib'e yâni Ebû Tâlib mahallesine dâvet ettiler. Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi vesellem) Eshâbını toplayarak, Şı'b'da ikâmet etmeye başladı. Hâşimoğullarından sâdece Ebû Leheb, Peygamber efendimizi korumak kararına karşı çıktı, Şı'b'a gitmedi. O da dâhil olmak üzere müşrikler birleşip,

Peygamberimizi öldürmek için fırsat kollamaya başladılar.[83]

Müşrikler, Peygamber efendimizin ve Eshâbının, Ebû Tâlib mahallesinde toplandıklarını görünce, tekrar bir araya geldiler. Sonra, şu kararı aldılar:

"Muhammed (aleyhiselâm) öldürülmek üzere Kureyşlilere teslîm edilinceye kadar Hâşimoğullarından kız alınmayacak!...Onlara kız verilmeyecek!...Onlara hiçbir şey satılmayacak!...Onlardan hiçbir şey satın alınmayacak!...Onlarla biraraya gelinip konuşulmayacak, görüşülmeyecek!...Onların evlerine mahallelerine girilmeyecek!...Onlardan gelecek bir barışma isteği aslâ kabûl edilmeyecek!.. Hiçbir zaman onlara acınmayacak!..." Mansûr bin İkrime ismindeki müşrikin bir kâğıda yazdığı bu kararı mühürlediler. Herkesin görüp uyması için Kâbe-i Muazzamanın duvarına astılar.

Bu haber sevgili Peygamberimize gelince, çok üzüldüler ve duâ buyurdular. Duâsı derhal kabûl olunup, Mansûr bedbahtının elleri bir anda kurudu. Müşrikler şaşkına döndüler ve; "Bakınız! Hâşimoğullarına yaptığımız zulmün karşılığında Mansûr'un elleri kuruyup, musîbete uğradı" dediler. Akılları başlarına gelecek yerde daha da azgınlaştılar. Şı'b'a giden yol başlarına bekçiler diktiler. Oraya yiyecek ve giyecek sokulmasına mâni oldular. Mekke'ye gelen satıcıların Şı'b'a girmemesini, mallarını oraya götürmemelerini, gerekirse yüksek fiyatla kendilerinin alacağını söylediler. Böylece Şı'b'da bulunanları açlıktan öldüreceklerini veya Hâşimoğullarının pişmân olup Peygamber efendimizi kendilerine teslîm edeceklerini sandılar. Bu hâl her sene Kâbe'nin ziyâret mevsimine kadar devâm ederdi.

Geleneklere göre bu mevsimde kan dökülmezdi. Bu sebeple Hâşimoğulları serbestçe Mekke'ye giderler, alış-veriş yaparak bir senelik ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırlardı. Onlardan birisi bir tüccarın yanına mal almaya gelse, müşriklerin ileri gelenlerinden Ebû Leheb ve Ebû Cehl gibi müşrikler hemen yetişip tüccarlara; "Ey tüccarlar! Muhammed'in Eshâbına karşı fiyatlarınızı çok yükseltiniz. Öyle ki, pahalı olmasından dolayı kimse bir şey satın alamasın! Bundan dolayı mallarınız satılmayıp, elinizde kalırsa biz hepsini almaya hazırız" derlerdi. Onlar da mallarına yüksek fiyat söyler, müslümanlar almadan geri dönerlerdi...

---

83) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 130-140; Taberî, Târih, II, 335-336; İbni Kesîr, el-Bidâye, III, 84-87; Ya'kubî, Târih, II, 24-25; Belâzûrî, Ensâb, I, 230.

Bu yolda sevgili Peygamberimiz, Hazret-i Hadîce vâlidemiz, Ebû Bekr-i Sıddîk bütün mallarını harcadılar, çocukların açlıktan göklere çıkan feryatlarını dindirmeye çalıştılar. Elde avuçta olanlar bitince otları, ağaç yapraklarını yiyerek rızıklarını te'mine çalıştılar. Çocukların ağlamalarını kesmek için, kurumuş deri parçalarını ıslatıp ateşte pişirerek yedirdiler. Başta Peygamber efendimiz ve diğer Eshâb-ı kirâm efendilerimiz açlıktan mübârek karınlarına taş bağladılar. Çocukların ağlamalarını kesmek için anneler bir deri bir kemik kalmışlardı. Müşriklerden biri acıyıp da gizlice bir şey getirseydi, onu döverler çok hakâret ederlerdi. Velhâsıl geliş-gidiş kesilmiş ve zor duruma düşmüşlerdi.

Müşrikler, yaptıkları bu şiddetli zulüm ile Hâşimoğullarının yola gelip, Ebû Tâlib'in Peygamber efendimizi kendilerine teslîm etmesini bekleyip durdular. Ebû Tâlib mahallesindeki müslümanlar ise onların bu düşüncelerinin tam tersine Peygamber efendimizi koruyor ve ona zarar gelmemesi için her tedbire başvuruyorlardı. Ebû Tâlib, olabilecek bir sû-i kastı önlemek için, Resûlullah efendimizin yattığı yere nöbetle muhâfızlar koyuyor veya kendi evinde yatmasını sağlıyordu. Peygamber efendimiz ise hiç çekinmeden, Allahü teâlânın emrini yerine getirmek, İslâmiyet'i yaymak için bir sâniyesini boşa harcamıyor, insanları dîne dâvet ederek onların Cehennem'den kurtulmalarına sebep olmak için uğraşıyor, bu yolda, sabırla nasîhatlarına devâm ediyordu. Onu yalanlayan Kureyşli müşriklerin de, açlığın ne demek olduğunu anlamaları için, bir gün Resûlullah efendimiz; **"Ey Allahım! Şunlara da, Yûsuf'un** (aleyhisselâm) **zamânındaki yedi kıtlık yılı gibi yedi kıtlık azâbı vererek bana yardım eyle"** diyerek duâ buyurdular.

Bundan sonraki günlerde, gökyüzünden bir damla yağmur yağmadı. Toprak susuzluktan kavruldu. Yerde yeşil bir nebâta rastlanmaz oldu. Kureyşli müşrikler neye uğradıklarını şaşırdılar. Açlıktan ölmüş hayvan leşlerini, kokmuş köpek derilerini yiyerek ölümden kurtulmaya çalıştılar. Onların da çocukları açlıktan feryâd-ı figân etmeye başladı. Pek çoğu açlıktan öldü. Açlıktan, gökyüzüne baktıklarında her tarafı duman kaplamış gibi görürlerdi. Akılları başlarına gelip, yaptıkları zulmün büyüklüğünü anlar gibi oldular. İçlerinden Ebû Süfyân'ı Peygamber efendimizin huzûr-ı şerîflerine gönderdiler.

Ebû Süfyân gelip; "Ey Muhammed! Sen, kendinin âlemlere rahmet olarak gönderildiğini söylüyorsun, Allah'a inanmayı, akrabâlık haklarına dikkat etmeyi bize emrediyorsun. Hâlbuki kavmin, kuraklıktan ve açlık-

tan kırılıp ölmektedir. Bu felâketin üzerimizden kaldırılması için Rabbine bir duâ ediver; Allah, senin yaptığın duâyı kabûl eder. Eğer böyle bir duâda bulunursan, cümlemiz îmân edeceğiz!...” diyerek yemîn etti.

Böylece yaptıkları zulüm ve işkenceleri bir kenara bırakarak, sıkıntıya düşmüşler ve Resûlullah efendimize yalvarmaya başlamışlardı. Peygamber efendimiz, yaptıklarını yüzlerine vurmamış, “îmân edeceğiz” sözleri üzerine de mübârek ellerini kaldırarak Cenâb-ı Hakk’a duâ eylemişti. Allahü teâla, Habîbinin duâsını kabûl edip, Mekke üzerine bol bol yağmur göndermiş, topraklar suya kanmış ve bitkiler yeşermeye başlamıştı. Müşrikler kuraklık ve kıtlıktan kurtulmalarına rağmen, verdikleri sözü unutarak küfürde ısrâr ettiler...

Allahü teâlâ, bunlara cevap olmak üzere indirdiği âyet-i kerîmelerde meâlen; **“Bilakis onlar,** (Kur’ân-ı kerîm ve tekrar dirilme hususunda) **şüphe içinde olup** (seninle) **istihzâ, alay ederler. O hâlde** (Ey habîbim!) **Semânın apaçık bir duman getireceği günü gözetle. O duman, bütün insanları saracak; “**Bu, pek yaman bir azâb! Ey Rabbimiz! Bizden bu azâbı açıp kaldır ki biz îmân edelim” **diyecekler. Onlar için düşünüp ibret almak nerede? Kendilerine hakîkatleri açıklayan bir peygamber geldiği hâlde, yine O’ndan yüz çevirdiler. O’na;** “Öğretilmiştir, mecnûndur” **dediler. Biz bu azâbı** (duman veya açlığı) **biraz** (veya az bir zaman) **açıp kaldırırız. Fakat siz yine küfür ve şirkinize dönücülersiniz. Çok büyük bir şiddet ve satvetle** (kendilerini) **çarpacağımız gün** (Bedr günü), **muhakkak ki biz,** (onlardan) **intikam alıcılarız.**

Celâlim hakkı için, muhakkak ki biz, bunlardan (Kureyş kavminden) **evvel, Fir’avn kavmini de** (mühlet ve çok mal vermekle) **imtihân etmiştik. Kendilerine, tarafımızdan şerefli bir peygamber geldi** (ki Mûsâ (aleyhisselâm)dır). **O, onlara şöyle dedi: “Allah’ın kullarını** (Benî İsrâil’i) **bana verin.** (Onları benimle gönderin.Yakalarını serbest bırakın, kendilerine azâb etmeyin.) **Muhakkak ki ben, Allahü teâlâ tarafından size vahiyle gönderilmiş emin bir peygamberim. Allahü teâlâya karşı tekebbür etmeyin. Zîrâ ben, size dâvâmın doğru olduğunu açıklayan delil ile, açık mûcize ile geldim. Biliniz ki, ben, beni taşlamanızdan, öldürmenizden, benim ve sizin Rabbiniz olan Allahü teâlâya sığınıyorum ki, O beni muhâfaza eder. Eğer beni tasdik ve îmân etmezseniz, beni kendi hâlime bırakınız.** (Ben hayrınızdan geçtim. Şerriniz bâri dokunmasın.” Onlar îmân etmedikleri, kendisini yalan-

ladıkları gibi, bilâkis bir takım ezâ ve cefâya başlayınca) **Mûsâ** (aleyhisselâm) **Allahü teâlâya duâ edip; "Yâ Rabbî! Bunlar küfür üzere ısrâr eden bir kavimdir" dedi. Allahü teâlâ Mûsâ'ya** (aleyhisselâm) **vahyedip, buyurdu ki; Kullarım** (Benî İsrâil) **ile gece** (Mısır'dan) **çıkıp git! Fir'avn ve avânesi sizin çıktığınızı haber aldıklarında ardınızdan gelirler** (onlar mutlaka sizi tâkip edeceklerdir). **Kavminle denizi geçtikten sonra, onu olduğu gibi bırak** (asânı tekrar vurup, açılmış olan yolları kapatma. Açık bırak). **Zîrâ, Fir'avn ve askeri o yollara girip garkolacaklar, boğulacaklardır."**[84]

Müşrikler; "İmân edeceğiz" sözlerinden dönüp yine zulme başladılar. Allahü teâlâ, bir gün Peygamber efendimize vahiy ile; "Kâbe'de asılı bulunan sahifeye bir ağaç kurdunu (güvesini) musallat ettiğini ve güvenin Allahü teâlânın isminden başka bütün yazıları yediğini bildirdi." Peygamber efendimiz de Ebû Tâlib'e; **"Ey Amca! Benim rabbim olan Allahü teâlâ Kureyşîlerin sahifesine ağaç kurdunu musallat etti. Allahü teâlânın isminden başka onda belirtilen zulüm, akrabâ ile ilişiği kesme, bühtan... gibi şeylerden hiçbirini bırakmadı, hepsini yok etti"** buyurdu.

Ebû Tâlib; "Bunu sana Rabbin mi haber verdi?" diye sorunca, Peygamber efendimiz; **"Evet"** buyurdular. O zaman Ebû Tâlib; "Ben şehâdet ederim ki, sen ancak doğru söylersin" dedi. Hemen giyinip Kâbe'ye gitti. Müşriklerin ileri gelenleri orada oturuyorlardı. Ebû Tâlib'in geldiğini görünce; "Her hâlde Muhammed'i bize teslîm etmek üzere geliyor!.." dediler. Ebû Tâlib, yanlarına varınca; "Ey Kureyş topluluğu! El-Emîn olup hiçbir zaman yalan söylememiş olan kardeşimin oğlu, yazmış olduğunuz sahifedeki Allahü teâlânın isminden başka bütün yazıları bir ağaç kurdunun yediğini haber verdi. Haydi aleyhimizde yazdığınız kâğıdı getirin de görelim!..Eğer bu söz doğru ise, yemîn ederim ki, hepimiz ölünceye kadar Onu korumaya devâm edeceğiz. Artık siz de bu zulüm ve kötü davranışınızdan vazgeçiniz..." dedi.

Müşrikler heyecanla Kâbe'nin duvarından sahifeyi indirip getirdiler. Ebû Tâlib; "Okuyunuz!" deyince, içlerinden biri okumak için sahifeyi açtığında, "Bismike Allahümme"den gayri bütün yazıların silinmiş olduğunu gördü.[85] Müşrikler ne diyeceklerini ve ne yapacaklarını şa-

---

84) Duhan sûresi, 44/ 9-24.

85) İbni İshâk, es-Sire, s, 210, İbni Hişâm, es-Sire, I, 376; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 209; Taberî, Târih, II, 79; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, II, 159; İbni Kesîr, es-Sire, II, 69.

şırdılar. Hattâ bâzılarının vazgeçmesi üzerine, üç senedir devâm eden unutulmaz acıları bırakarak, gönüllerde derin yaralar açan bu şiddetli muhâsarayı kaldırdılar. Fakat düşmanlıklarından bir türlü vazgeçmediler, üstelik daha da sertlik gösterdiler. İslâmiyet'in yayılmasına mâni olmak için bütün yolları denediler.

Bütün bu gayretlerine rağmen İslâmiyet sür'atle yayılıyor; sevgili peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâm), câhiliye devrinin zulmetinden bunalan insanları kurtarmaya çalışıyor ve hakîkî saâdete kavuşturuyordu. Bu saâdete kavuşanlar, kavuştukları büyük nîmete şükrediyorlar, müşriklerin hakâretleri ve işkenceleri karşısında aslâ yılmıyorlardı. Muhammed (aleyhisselâm)ın mûcizelerini ve müslümanların dinlerindeki sebâtını gören nice gönüller İslâm nûru ile aydınlanıyordu.

AY'IN İKİYE AYRILMASI

Peygamber Efendimizin büyük mûcizelerinden biri de Ay'ın ikiye ayrılmasıdır. Aralarında Ebû Cehl ve Velid bin Mugîre'nin de bulunduğu bir müşrik grubu, Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimize; "Eğer, sen gerçekten peygambersen, Ay'ı yarısı Kuaykıan dağı, yarısı da Ebû Kubeys dağı üzerinde görünmek üzere ikiye ayır!.." dediler. Resûlullah efendimiz de; "**Eğer bunu yaparsam îmân eder misiniz?"** buyurdu. Onlar; "Evet îmân ederiz" dediler. Resûlullah efendimiz Ay'ın ikiye ayrılması için Allahü teâlâya duâ eylediler. Cebrâil (aleyhisselâm), hemen sevgili peygamberimize geldi ve;

"Ey Muhammed! Bu gece Mekkelilere, mûcizeyi seyretmeleri için haber ver" dedi. Peygamber efendimiz, ayın ondördü, bedir yâni yuvarlak olduğu o gece, Ay'ın ikiye ayrılacağını, ibret almak isteyenlerin seyretmesini bildirdi. O gece, sevgili Peygamberimiz mübârek parmağı ile işâret edince, Ay ikiye ayrıldı. Biri Ebû Kubeys diğeri de Kuaykıan dağı üzerinde görüldü. Sonra tekrar gökyüzünde birleşti.

Resûlullah, Eshâbına; **"Ey Ebû Seleme bin Abdülesed, Erkam bin Ebi'l Erkam! Şâhid olunuz!"** buyurdu.Yanında bulunan diğer Eshâbına da; "**Şâhid olunuz!**" buyurdu. Müşrikler ise gözleriyle apaçık bir mûcize daha gördüler. Fakat sözlerinde durmayıp îmân etmedikleri gibi, başkalarının da îmân etmesine engel olmak için; "Bu ancak Muhammed'in bize bir sihridir! Fakat bütün insanları da sihirleyemez ya!.. Bir de başka beldelerden gelen insanlara soralım. Bakalım onlar da aynı hâdiseye şâhid olmuşlar mıdır? Eğer gördülerse Muhammed'in

nübüvvet iddiâsı doğrudur. Aksi takdirde bu bir sihirdir" dediler. Gelenlerden sordular, hattâ başka yerlere adam göndererek sordurdular. "Evet o gece Ay'ın ikiye ayrıldığını gördük!" diye herkesten aynı şeyi işittiler. Yine inkâr ettiler. İnkârcıların başında Ebû Cehl vardı. İnsanların îmân nîmetine kavuşmaması için; "Ebû Tâlib'in yetiminin sihri, semâya da te'sir etti!.." diyerek, kalbleri ifsâd ediyordu.(86) Onun bu inkârı üzerine Allahü teâlâ âyet-i kerîmeler indirdi, meâlen;

"Saat (kıyâmet) **yaklaştı ve ay yarıldı** (ikiye ayrıldı).**Onlar** (Kureyş kâfirleri, Muhammed (aleyhisselâm)ın peygamberliğine delâlet eden) **bir mûcize görecek olsalar,** (onu tefekkür etmekten ve îmân etmekten) **yüz çevirirler ve; "Dâimî** (ardı arkası kesilmeyen, şümullü, kuvvetli) **bir büyüdür" derler. Ve onlar,** (Peygamberi veya mûcizeyi) **tekzib ettiler, yalanladılar, kendi hevâlarına** (nefslerinin arzularına ve isteklerine) **tâbi oldular, uydular. Hâlbuki,** (Cennet ehline hayırdan, Cehennem ehline şerden takdir edilen) **her iş vukû bulacaktır** (Cennet ehli Cennet'e, Cehennem ehli Cehennem'e girecektir). **And olsun ki onlara** (Mekke müşriklerine, Kur'ân-ı kerîmde; geçmiş ümmetlere ve âhiret hâllerine dâir, kendilerini küfür ve inâddan şiddetle) **vazgeçirecek nice mühim haberler gelmiştir ki, kemâle ulaşmış tam bir hikmettir.** (Eğer onu tasdik etmedikleri takdirde) **inzâr eden,** (Cehennem azâbı ile korkutan) **resûller aslâ** (onlara) **fayda vermez. O hâlde** (ey Habîbim!Onlara risâletini, peygamberliğini tebliğ ve hakka dâvetten sonra) **sen de onlardan yüz çevir, O dâvet edicinin,** (İsrâfil veya Cebrâil'in, kâfirleri, şiddetinden nefslerin) **inkâr ettiği şeye** (hesâba) **dâvet ettiği gün,** (şiddetinden) **gözleri zelîl ve hakîr olarak** (korku ve dehşetten nereye gideceklerini bilmez bir hâlde) **dağılmış çekirgeler gibi, kabirlerinden çıkacaklar. Kâfirler,** (boyunlarını eğerek) **o dâvet ediciye koşar oldukları hâlde; "Bu gün bize ne zor ve çetin bir gün" diyecekler."**(87)

ALLAHÜ TEÂLÂ SİZE DE HİDÂYET NASÎB ETSİN

Müşriklerin, müslümanlara uyguladıkları üç senelik ablukanın sona ermesinden sonra, Necrân'dan bir grup Resûlullah efendimize geldi. Bunlar yirmi kadar olup, Habeşistan'a hicret eden Eshâb-ı kirâmdan İslâmiyet'i işitmişler; İslâmiyet'i öğrenmek ve Peygamber efendimi-

86) Hâkim, el-Müstedrek, II, 512; Beyhekî, Delâil-ün-Nübüvve, II, 141, Fâkihî, Ahbâru Mekke, VII, 137; İbni Kesîr, es-Sire, II, 116; Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 278-279; Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 352.

87) Kamer sûresi, 54/1-8.

zi görmek saâdetine kavuşmak için Mekke'ye gelmişlerdi. Kâbe-i muazzamanın yanında Resûlullah efendimizle görüştüler. Pek çok sûaller sorarak, arzu ettiklerinden daha güzel ve mükemmel cevaplar aldılar. Kureyşli müşrikler de etrâftan onları seyrediyordu. Âlemlere rahmet olarak gönderilen sevgili Peygamberimiz, onlara Kur'ân-ı kerîmden bâzı âyet-i kerîmeler okudu.

Bundan pek fazla etkilendiler ve gözyaşlarını tutamayarak, ağladılar. Sonra da Efendimizin dâveti üzerine son derece memnun oldular ve büyük bir sevinçle Kelime-i şehâdet getirip, müslüman olmakla şereflendiler. Memleketlerine dönmek üzere izin istediklerinde, Ebû Cehl yanlarına gelip; "Sizin kadar ahmak bir kimse görmedik!.. O'nun yanında bir defâ oturmakla dîninizden ayrıldınız ve ne söylediyse tasdik ettiniz!.." şeklinde hakâret dolu sözler sarfetti. Daha yeni Eshâb olmakla şereflenen bu kimseler; "Allahü teâlânın size de hidâyet nasîb etmesini dileriz. Bize yaptığınız bu hakâret ve câhilliği, biz size yapmayız. Gerçi biz, herhangi bir hakkınızı çiğnemiş değiliz. Fakat şunu iyi bilin ki, birkaç câhilin sözüyle, kavuştuğumuz bu büyük nîmeti aslâ kaybetmek istemeyiz, bu hak dinden dönmeyiz" diye karşılık verdiler.(88)

Allahü teâlâ, bu hâdise üzerine gönderdiği âyet-i kerîmelerde meâlen buyurdu ki; **"Bundan** (Kur'ân-ı kerîmden) **evvel, kendilerine kitap verdiğimiz nice kimseler vardır ki, onlar buna** (Kur'ân-ı kerîme) **inanırlar. Onlara** (Kur'ân-ı kerîm) **okunduğu zaman; "Buna inandık. Şüphe yok ki, bu, Rabbimizden** (gelen) **bir haktır. Gerçekten biz bundan evvel de İslâm'ı kabûl etmiş kimselerdik" dediler. İşte bunlara, sabır** (ve sebât) **etmeleri sebebiyle mükâfâtları, iki defâ verilecektir. Bunlar, kötülüğü iyilikle savarlar. Kendilerini rızıklandırdığımız şeylerden** (hayra) **harcarlar. Bunlar, çirkin söz işittikleri zaman ondan yüz çevirirler ve; "Bizim amellerimiz bize, sizin amelleriniz size aittir. Size selâm olsun, biz câhilleri aramayız (dostluğunu da istemeyiz)" derler."**(89)

HÜZÜN SENESİ!..

Peygamber efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) büyük oğlu Kâsım on yedi aylıkken vefât etmişti. Bu acı hâdiseden seneler sonra, diğer oğlu Abdullah da vefât etti. Resûlullah efendimizin mübârek gözlerinden

---

88) İbni İshâk, es-Sire, s, 199-200; İbni Hişâm, es-Sire, I, 391-392.

89) Kasas sûresi, 28/52-55.

yaşlar aktığı hâlde dağa dönüp; **"Ey dağ! Benim başıma gelen şey, senin başına gelseydi, dayanamaz yıkılırdın!"** buyurdular ve üzüntüsünü dile getirdiler. Hazret-i Hadîce vâlidemizin; "Yâ Resûlallah! Onlar şimdi nerededirler?" sûaline karşı da; **"Onlar, Cennet'tedirler"** buyurdu.

Kâinâtın sultânı sevgili Peygamberimizin iki oğlunun da vefât etmesiyle, müşrikler çok sevindiler. Ebû Cehl gibi kâfirler, bunu fırsat bilerek; "Artık Muhammed ebterdir, nesli kesilmiştir. Neslini devâm ettirecek erkek çocuğu kalmamıştır. Kendisi de vefât edince adı sanı unutulacaktır" diye etrafta yaygara kopardılar. Bunun üzerine Allahü teâla, Kevser sûresini indirerek Resûlünü tesellî etti. Meâlen; **"**(Habîbim!) **Hakîkat, biz sana Kevser'i verdik** (Kevser havuzunu, pek çok hayrı ihsan ettik). **O halde Rabbin için namaz kıl. Kurban kes. Doğrusu sana** (nesli kesik deyip) **dil uzatandır, hayırsız ve nesli kesik...** (Sana ebter diyen kimsenin kendisi zürriyetsiz, şerefsiz ve namsızdır. Sana gelince, Habîbim, senin pâk neslin, şân ve şerefin kıyâmet gününe kadar devam edecektir. Âhirette de sana akla gelmeyecek nice büyük şerefler tahsis edilmiştir)**"** buyuruldu.

Resûlullah (sallallahü aleyhi vesellem) efendimizin oğullarının vefâtından sonraki günlerde Ebû Tâlib hastalandı ve gün geçtikçe hastalığı şiddetlendi. Bunu işiten Kureyşli mûşrikler; "Ebû Tâlib hayatta iken, Muhammed'in himâyesine çok gayret etmiş idi. Artık göç etme zamanı yaklaştı. Son vaktinde de olsa bir ziyâretine gidelim. Zirâ Hamza gibi eşi olmayan bir Arab merdânesi ve heybeti, pehlivanlığı ve korkusuzluğu güneş gibi meydanda olan Ömer müslüman oldular. Her geçen gün Arab kâbilelerinden insanlar gelerek bölük bölük O'na tâbi oluyorlar. Böylece müslümanlar günden güne çoğalıyor ve sesleri âlemi tutuyor. Bu vaziyete göre ya bizim onlara tâbi olmamız, veya ceng ve kıtâle hazır olmamız, icâb etmektedir. Ebû Tâlib'e varıp durumu anlatalım da aramızı bulsun. O'nun dînine taarruz etmeyelim, O da bizim dînimize saldırmasın" düşüncesiyle Ebû Tâlib'in yanına geldiler.

Ukbe, Şeybe, Ebû Cehl, Ümeyye bin Halef gibi tanınmış kimseler, Ebû Tâlib'in yanına oturdular. Dediler ki: "Senin büyüklüğüne inanıyor, üstünlüğünü kabûl ediyoruz. Bu sebeple sana aslâ muhâlefet etmedik. Korkarız ki, sen öldükten sonra, Muhammed bizimle uğraşır, husûmet aramızda devâm eder. Bizi barıştır da birbirimizin dînine taarruz etmeyelim."

Ebû Tâlib, Peygamber efendimizi çağırtıp; "Kureyş'in bütün ileri

gelenleri senden, onların dînine karışmamanı ricâ ediyorlar. Bunu kâbul edersen, senin emrinde çalışırlar ve sana yardımcı olurlar" dedi. Âlemlerin efendisi buyurdu ki: "**Ey Amca! Ben onları, ancak bir kelimeye dâvet etmek istiyorum ki, o kelime ile bütün Arablar, onlara boyun eğerler. Arab olmayanlar da cizye öderler"** buyurdu. Kureyş eşrâfına da; **"Evet! Siz, bana bir kelime söylerseniz, onunla bütün Arablara hâkim olursunuz, Arab olmayanlar da size boyun eğerler"** buyurdu. Ebû Cehl; "Olur. Onu on misli olarak söyleriz. Ne imiş o kelime?" dedi. Resûlullah efendimiz; **"Lâ ilâhe illallah derseniz ve Allahü teâladan başka tapmakta olduğunuz putları da kaldırıp atarsanız"** buyurunca, müşrikler hemen; "Sen, bizden, bundan başka bir şey iste!..." dediler. Peygamber efendimiz; **"Siz, güneşi getirip ellerime koyacak olsanız bile, ben sizden, bundan başkasını istemem"** buyurdu.

Müşrikler; "Yâ Ebe'l Kâsım! Çok acâib bir teklifte bulunuyorsun. Biz senin hâtırına riâyet etmek istiyoruz; Sen, bizim hâtırımızı hoş etmiyorsun! " dediler ve kalkıp gittiler. Onlar gidince, Ebû Tâlib, Peygamber efendimize; "Senin Kureyş'ten istediğin şey, gâyet yerinde idi. Doğru söyledin" dedi. Amcasının bu sözü, Resûlullah efendimizi ümitlendirdi ve Ebû Tâlibîn îmana geleceğini anlayıp; **"Ey Amca! Bir kere; Lâ ilâhe illallah de!.Tâ ki, Kıyâmet günü sana şefaat edeyim"** buyurdu. Ebû Tâlib; "Halkın, ölmekten korktu da onun için müslüman oldu, diyerek ayıplamalarından korkuyorum. Yoksa, senin hatırını hoş ederdim" diyerek nefsine ağır geldiğini söyledi ve hastalığının gitgide ağırlaşması üzerine vefât etti.(90)

HAZRET-İ HADÎCE VÂLİDEMİZİN VEFÂTI

Resûlullah efendimizin dert ortağı, yirmi dört senelik hayat arkadaşı olan mübârek Hazret-i Hadîce vâlidemiz de, dert ve üzüntülerle geçen üç senelik muhâsaradan sonra, Hicret'ten üç sene önce, Ramazan ayının başında, 65 yaşında vefât etti.(91) Fahr-i Kâinât (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Hazret-i Hadîce vâlidemizi kendi mübârek elleriyle defn eylediler. Onun ayrılığından, çok hüzünlendiler. Aynı sene içinde Hazret-i Hadîce vâlidemizin ve amcası Ebû Tâlib'in vefâtı, Peygamber efendimizi üzüntüye boğmuştu. Bundan dolayı bu seneye **Senet-ül-hüzn** yani hüzün senesi denildi.

---

90) Beyhekî, Delâil-ün-Nübüvve, II, 214; İbni Kesîr, es-Sire, II, 127.

91) Ebû Ya'la, el-Müsned, IV, 299, VIII, 74.

Hazret-i Hadîce vâlidemizin vefâtı, sevgili Peygamberimizi sarsmış ve haddinden ziyâde üzmüştü. Çünkü en önce îmâna gelen ve Resûlullah efendimizi tasdik eden o idi. Ayrıca O'nun en büyük desteği ve tesellî vereni idi. Herkes düşman iken, o, bütün kalbini açmış ve Peygamberimizin muhabbetiyle dolmuş idi. Bütün malını, servetini nesi varsa İslâmiyet uğruna harcamış, sevgili Peygamberimizin hizmetini görmek için, gecesini gündüzüne katmıştı. Resûlullahı hiçbir zaman üzmemiş, aslâ hatırını kırmamıştı. Peygamber efendimiz, bunu zaman zaman anlatır, böylece mübârek hanımlarının fazîletlerini yâd ederlerdi.

Bir gün, Hazret-i Hatîce, Peygamberimiz dışardayken, O'nu aramak için çıkmıştı. Cebrâil (aleyhisselâm) insan kıyâfetinde Hazret-i Hadîce'ye göründü. Hazret-i Hadîce vâlidemiz, ona, Peygamber efendimizi sormak istediyse de, düşmanlardan olma ihtimâlini düşünerek geri döndü. Sevgili Peygamberimizi evde görünce, hâdiseyi anlattı. Fahr-i kâinat efendimiz buyurdu ki; **"Senin gördüğün ve beni sormak istediğin o zâtın kim olduğunu biliyor musun? O, Cebrâil** (aleyhisselâm) **idi. Selâmını sana bildirmemi söyledi. Şunu da sana bildirmemi söyledi ki, Cennet'te senin için incilerden yapılmış bir binâ hazırlanmıştır. Tabiî orada böyle üzüntülü, sıkıntılı, zahmetli ve külfetli şeyler bulunmayacaktır."**

EBU CEHL TAŞI ATAMADI!

Sevgili Peygamberimiz (salllallahü aleyhi ve sellem) insanların en bahtiyârlarından olan Eshâbına, bir benzeri daha bulunmayan sohbetler ederek, onların kalplerini nûrlandırırdı. Gelen âyet-i kerîmeleri îzâh eder, anlatılmayan, anlaşılmayan hiçbir şey bırakmazdı. Bu arada müşriklerin de îmâna gelmesi için, toplandıkları yerlere gider, bıkmadan ve yılmadan îmâna dâvet ederdi. Bu duruma, Ebû Cehl ile Velîd bin Mugîre çok kızar; "Bu gidişle Muhammed, herkesi kendi dînine çevirecek, putlarımıza tapan kimse bırakmayacak" derlerdi.

Bir gün, bu işi bitirmenin tek çâresi, âlemlerin efendisi olan sevgili Peygamberimizi öldürmek olduğunda karar kıldılar. Ebû Cehl, Velîd bin Mugîre'yi ve Mahzûmoğullarından birkaç delikanlıyı yanına alarak Beytullah'a geldi. O anda sevgili peygamberimiz namaz kılıyordu. Ebû Cehl, eline aldığı bir taş ile hemen ileri atıldı. Habîb-i ekrem ve Nebiyy-i muhterem efendimize, taşı vurmak üzere elini kaldırdığı an, elleri havada hareketsiz kaldı. Hiçbir şey yapamadı ve şaşkına döndü. O hâli ile geldiği yere gitti. Müşriklerin yanına varınca, eli eski hâline döndü ve taş yere düştü.

Aynı taşı Mahzûmoğullarından biri kapıp; "Göreceksiniz! O'nu ben öldüreceğim!.." diyerek, Peygamber efendimize doğru yürüdü. Yaklaşınca, bir anda gözü kör olup, etrâfı göremez oldu. Bunun üzerine, Mahzûmoğulları hep birlikte sevgili peygamberimize doğru ilerlediler. Peygamber efendimize iyice yaklaştıkları an, onu göremez oldular. Fakat mübârek sesini işitiyorlardı. Sesin geldiği yere yürüdüklerinde, ses arkalarından, arkaya döndüklerinde ise, önceki yerden gelmeye başladı. Aynı hâle birkaç defâ şâhid oldular. Sonunda şaşkına dönüp, Resûlullah efendimize hiçbir şey yapamadan orayı terk ettiler. Bunun üzerine, Allahü teâla âyet-i kerîme gönderip, meâlen; **"Onların önlerinden ve arkalarından sed çektik. Gözlerini perdeledik. Artık göremezler"** buyurdu.[92]

TÂİFLİLERİ ÎMÂNA DÂVETİ

Müşrikler Sevgili Peygamberimizden pek çok mûcizeler gördükleri hâlde inadlarından îmân etmiyorlar, üstelik müslüman olan çocuklarına, kardeşlerine, akrabâ ve arkadaşlarına eziyet ve zulümden geri kalmıyorlardı. Onların gittikçe şiddetlenen bu zulüm ve işkencelerine, sevgili Peygamberimiz çok üzüldüler. Mekke yakınlarında bulunan Tâif'e giderek, halkını İslâm'a dâvet etmeyi düşündüler. Bu sebeple, yanlarına Zeyd bin Hârise'yi alıp Tâif'e vardılar. Tâif'in ileri gelenlerinden Amr'ın oğulları; Abd-i Yâlîl, Habîb ve Mes'ûd ile görüştüler. Onlara İslâm'ı anlatıp, Allahü teâlâya îmân etmelerini istediler. Onlar îmân etmedikleri gibi, hakârette bulundular, üstelik;

"Allahü teâlâ peygamber göndermek için, senden başka kimse bulamadı mı? Allahü teâlâ senden başkasını peygamber göndermeye âciz mi? Memleketimizden çık git de, nereye istersen oraya git!.. Senin kavmin, söylediklerini kabûl etmedi de onun için buraya geldin değil mi? Yemin ederiz ki, biz de senden uzak duracağız. Hiçbir isteğini kabûl etmeyeceğiz" dediler.

Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), onların yanından üzüntü ile ayrıldılar. Sakîf kabîlesini on gün veya bir ay İslâmiyet'e dâvet ettiler, fakat hiçbiri îmân etmediği gibi, ayrıca alay ettiler, işkence yaptılar ve yuhaladılar. Çocukları ve gençleri, geçeceği yol kenarlarına dizerek taşa tuttular ve üzerine saldırttılar. Tâifli gençlerin attığı taşlara, Hazret-i Zeyd, vücûdunu siper ederek Peygamberimize bir zarar

---

92) Yasîn sûresi, 36/9.

gelmesini önlemeye çalışıyordu. Zeyd hazretleri, sevgili Peygamberimizin etrâfında dört dönüyor, taşların O'na değmemesi için çırpınıyordu. O'nun mübârek vücûduna bir zarar gelmesin diye kendisine gelen taşlara aldırmıyordu.

Hazret-i Zeyd, Peygamber efendimizi korumak için sağa-sola koşturdukça, taşlar; başına, vücûduna, ayaklarına birbiri peşinden değiyordu. Bu sebeple, Hazret-i Zeyd'in her tarafı kan içinde kalmıştı. Sevgili peygamberini korumak için varını yoğunu harcıyor, taş atan zâlimlere karşı âvâzı çıktığı kadar; "Yapmayın!.. Vurmayın!.. O âlemlerin efendisidir! Resûlullah'tır O!.. Benim vücûdumu parça parça yapın, fakat Peygamberimize bir zarar gelmesin!.." diye bağırıyordu. Zeyd bin Hârise'yi aşarak Resûlullah efendimize gelen taşlar, Efendimizin mübârek ayaklarını kan içinde bırakmıştı.

Sevgili Peygamberimiz, üzüntülü, yorgun ve yaralı bir hâlde, Ukbe ve Şeybe ismindeki iki kardeşin bağına yaklaştılar. Orada, bütün mü'minlerin uğruna canlarını fedâ etmek istediği Resûlullah efendimiz, mübârek ayaklarından akan kanları sildiler. Abdest alıp, ağacın altında iki rekat namaz kıldılar. Sonra mübârek ellerini kaldırıp münâcâtta bulundular.

Bu hâli, bağ sâhipleri seyrediyordu. Resûlullah efendimizin başına gelenleri görmüşler, garibliğine şâhid olmuşlardı. Merhamet damarları harekete geldi. Addâs ismindeki köleleri ile üzüm gönderdiler. Sevgili Peygamberimiz, üzümü yerken Besmele çekti. Üzümü getiren köle Hıristiyan idi. Besmeleyi işitince şaşırdı. "Yıllardır buralardayım, kimseden böyle bir söz duymadım. Bu nasıl kelâmdır?" diye sordu.

Resûlullah ; "**Sen neredensin?**" buyurdu. Addâs; "Nineveliyim" dedi. Resûlullah; **"Yunus'un (**aleyhisselâm) **memleketinden imişsin**" buyurdu. Addâs; " Sen Yûnus'u nereden tanıyorsun? Onu, buralarda kimse bilmez" dedi. Resûlullah; **"O, benim kardeşimdir. O da, benim gibi peygamber idi"** buyurdu.

Addâs; "Bu güzel yüzün, bu tatlı sözlerin sâhibi yalancı olamaz. Ben inandım ki, sen Allah'ın Resûlüsün" dedi. Müslüman oldu; "Yâ Resûlullah! Yıllardır bu zâlimlere, bu yalancılara kölelik ettim. Herkesin hakkını yiyorlar. Herkesi aldatıyorlar. Hiç iyi tarafları yok. Dünyâlık toplamak ve şehvetlerini tatmin için her alçaklığı göze alıyorlar. Onlardan nefret ediyorum. Sizinle birlikte gitmek, size hizmetle şereflenmek, câhillerin, ahmakların size yapacağı saygısızlıklara hedef olmak, mü-

bârek vücûdunuzu korumak için canımı fedâ etmek istiyorum" dedi.[93]

Resûlullah efendimiz, tebessüm ederek; **"Şimdi efendilerinin yanında kal! Az zaman sonra, adımı her yerde işitirsin. O zaman bana gel"** buyurdu. Bir müddet istirâhat edip, Mekke'ye yürüdüler. Mekke'ye iki konaklık bir mesâfe kaldığında, bir bulutun kendilerini gölgelemekte olduğunu gördüler. Dikkatle baktıklarında, Cebrâil (aleyhisselâm) olduğunu anladılar. Bu hâdiseyi sevgili Peygamberimiz, Âişe-i Sıddîka vâlidemize anlatmışlardı.

"**Sahih-i Buhâri**"de ve Ahmed bin Hanbel'in "**Müsned**'inde bildirildi ki: Bir gün Hazret-i Âişe vâlidemiz; Yâ Resûlullah! Senin başından Uhud gününden daha ızdıraplı bir gün geçti mi?" diye sormuştu da, Resûlullah efendimiz şöyle cevap vermişti: **"Vallahi senin kavminden öyle cefâ çektim ki, Uhud gâzasında bulunan kâfirlerden onu çekmedim. İbn-i Abd-i Yâlîl bin Abd-i Külâl'e nefsimi arz ettiğimde** (yani nübüvvetimi bildirip onu dîne dâvet ettiğimde) **kabûl etmedi. Yanlarından öyle büyük bir ızdırapla ayrıldım ki, tâ Karn-ı Seâlib denilen yere varıncaya kadar kendime gelemedim. Orada başımı yukarı kaldırdım. Bir bulutun üzerime gölgesini saldığını gördüm. Baktım ki, bulutun içinde, Cebrâil** (aleyhisselâm) **duruyor. Bana nidâ edip dedi ki:**

"Yâ Muhammed! Hak teâlâ hazretleri, kavminin senin hakkındaki sözlerini işitti. Seni korumak istemediklerine de vâkıf oldu. Sana dağlara me'mûr olan şu meleği gönderdi ki, ne istersen ona emredersin.." **"O melek de bana nidâ edip selâm verdikten sonra;** "Yâ Muhammed! Hak teâlâ hazretleri Cibril'in dediği gibi, dağların meleği olan beni Sana gönderdi ki, ne istersen bana emredesin. Emrine âmâdeyim. Eğer şu iki yalçın dağın (Kuaykıan dağı ile Ebû Kubeys dağının) Mekkeliler üzerine kapanırcasına birbirine kavuşmasını (ve müşrikleri tamâmıyla ezmesini) istiyorsan, emret kavuşturayım." dedi. Ben râzı olmadım ve dedim ki: **"Hayır! Ben âlemlere rahmet olarak gönderildim Allahü teâlânın bu müşriklerin sulbünden, yalnız Cenâb-ı Hakk'a ibadet eden ve Allahü teâlaya hiçbir şeyi ortak koşmayan bir nesil meydana çıkarması için duâ ederim."**

Peygamber efendimiz Tâif'den Mekke'ye dönerken, Nahle mev-

93) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 42; Taberî, Târih, I, 344-346; İbni Kesîr, el-Bidâye, III, 135-137; Ya'kubî, Târih, II, 29-30; Belâzûrî, Ensâb, I, 227.

kiinde birazcık istirâhat buyurdular. Bir ara namaza durmuşlardı. Nusaybin cinlerinden bir grup oradan geçerken, sevgili peygamberimizin okuduğu Kur'ân-ı kerîm âyetlerini duyunca, durup dinlediler. Sonra Peygamber efendimizle görüşüp müslüman oldular. Peygamber efendimiz onlara; **"Kavminize varınca, benim îmâna dâvetimi onlara da söyleyin. Onları da îmâna dâvet edin"** buyurdu. O cinnîler, kavimlerine gidip bunu bildirince, işiten cinnîlerin hepsi îmân ettiler.(94) Bu husus, Kur'ân-ı kerîmde Cin sûresinde ve "**Buhârî**" ve "**Müslim**" adındaki meşhûr hadîs-i şerîf kitaplarında bildirilmektedir. Bu hâdiseden sonra Mekke'ye yürüdüler.

"LÂ İLÂHE İLLALLAH" DİYEREK KURTULUNUZ!..

Habîb-i ekrem ve Nebiyy-i muhterem efendimiz, Mut'im bin Adî'nin himâyesinde Mekke'ye geldi. İnsanları hak yola dâvet etmeye devâm etti. Bu durum karşısında, müşrikler yine azıtıp eskisinden daha çok işkence ve zulüm yapmaya başladılar. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak, peygamber efendimize, Kâbe'yi ziyâret mevsiminde, ziyârete gelen Arap kabîleleriyle görüşüp, onları İslâm'a dâvet etmesini emreyledi.

Sevgili Peygamberimiz, bu emir üzerine, Mekke civârında kurulan Zülmecâz, Ukâz ve Mecenne panayırlarına giderek, kabîleleri, Allahü teâlânın birliğine ve O'na ibadet etmeye dâvet eder, kendisinin peygamber olduğunu kabûl etmelerini söylerdi. Kabûl ettikleri takdirde, Cenâb-ı Hakk'ın, onlara Cennet'i vereceğini bildirirdi. Peygamber efendimizin, yalvarırcasına yaptığı bu dâvetlere, ne yazık ki, hiçbirisi kulak asmaz, bâzıları kaba davranır, hakârette bulunur, bâzıları da suratını asıp kötü sözler sarfederdi. Kureyş müşrikleri de O'nu takib ederek gittikleri kabîleleri ifsâd ederlerdi.

İmâm-ı Ahmed, Beyhekî, Taberânî ve İbn-i İshak'ın bildirdiklerine göre, Rebîa bin Abbad şöyle rivâyet etti. "Genç idim. Babamla berâber Minâ'ya gitmiştik. Resûlullah (aleyhisselâm), Arab kabîlelerinin kondukları yere varır; **"Ey filân oğulları! Taptığınız şu putları atarak, Allahü teâlâya hiçbir ortak koşmadan ibâdet etmenizi, bana inanıp beni tasdik etmenizi, Hak teâlâ tarafından gönderilmiş olduğum vazifeyi açıklayıp yerine getirinceye kadar beni korumanızı size emreden Allahü teâlânın resûlüyüm!..."** buyururdu.

Arkasısıra giden şaşı gözlü, örgülü saçlı bir adam da; "Ey filân oğul-

---

94) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 212.

ları! Bu sizi, putlarımız Lât ve Uzzâ'ya tapmaktan men edip, kendisinin uydurduğu bir dîne dâvet ediyor!.. Sakınınız... Onu dinlemeyiniz ve O'na itâat etmeyiniz!.." diyordu. Ben babama; "Bu zâtı tâkip eden kimdir?" diye sordum. "Amcası Ebû Leheb'dir" dedi.

Taberânî, Târık bin Abdullah'dan şöyle rivâyet etti: "Resûl (aleyhisselâm)ı Zülmecâz panayırında görmüştüm. İnsanların duyması için, yüksek sesle; **"Ey insanlar! "Lâ ilâhe illallah"** (Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur)" **deyiniz de kurtulunuz"** buyurarak sesleniyordu. O'nu takip eden bir kimse de eline geçirdiği taşları ayaklarına atarak; "Ey cemâat! İnanmayınız!.. O'ndan sakınınız! Çünkü O yalancıdır!.." diyordu. Öyle ki, değen taşlar mübârek ayaklarını kanatmıştı, O hâlâ yılmadan, yorulmadan dâvetine devâm ediyordu. "Bu genç kimdir?" diye sordular. Birisi; "Abdülmüttalib oğullarından bir gençtir" cevabını verdi. "Taş atan kim?" diye sorduklarında; "Amcası Ebû Leheb" dedi.

İmâmı Buhârî "**Târih-ul-Kebîr**" inde ve Taberânî "**Mu'cem-ül-Kebîr**" inde zikr etti: "Müdrik bin Münib, babasından, o da dedesinden nakl etti ve dedi ki: "Babamla Minâ'ya gelip konaklamıştık. Bir toplulukla karşılaştık. Bir kimse onlara; "**Ey insanlar! "Lâ ilâhe illallah" deyiniz de kurtulunuz"** buyuruyordu. Etrâfındaki insanlardan bâzıları O'nun, o güzel yüzüne tükürüyor, bâzıları da başına toprak saçıyor, bâzıları da küfredip çeşitli hakâretlerde bulunuyordu. Bu hâl öğleye kadar devâm etti. Bu sırada bir kız çocuğu elinde su kabı ile oraya geldi. O'nu o hâlde görünce ağlamaya başladı. O kimse, su içtikten sonra kıza dönüp; **"Ey kızım. Baban hakkında; tuzağa düşürülüp öldürülecek, zillete uğrayacak diye korkma!"** buyurdu. "Bu kimse ve o kız kimdir?" diye sorduk. "Bu, Abdülmuttalip oğullarından Muhammed'dir, yanındaki de kızı Zeyneb'dir" dediler."

Sa'îd bin Yahyâ bin Sa'îd El-Emevî **"Megâzî"**sinde babasından nakletti. O da Ebû Naîm'den, Abdurrahmân Âmirî'den, o da bir çok kimseden rivâyet etti. Dediler ki; Sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), bir gün Ukâz panayırına gitti. Benî Âmir kabîlesine varıp, onlara; **"Ey Benî Âmir! Sizde, size sığınan kimselere himâye nasıldır?"** diye sordular. Onlar da; "Bize hiç kimse laf atamaz, habersiz ateşimizden ısınamaz!.." dediler. Peygamber efendimiz, **"Ben, Allahü teâlânın resûlüyüm. Yanınıza geldiğim zaman, Rabbimin, bana verdiği peygamberlik vazifesini insanlara ulaştırıncaya kadar beni korur musunuz?"** buyurdu. Onlar; "Sen, Kureyş'ten kimlerdensin?" diye sordular.

Efendimiz: "**Abdülmuttaliboğullarındanım"** buyurunca, onlar; "Mâdem ki, Abdülmuttalib oğullarındansın, niçin onlar seni korumuyorlar?" dediler. Resûlullah efendimiz de; **"Beni yalanlayanların önde geleni onlar oldular"** buyurdu. Benî Âmir topluluğu dediler ki: "Ey Muhammed! Biz seni ne reddederiz, ne de getirdiklerine îmân ederiz. Ancak, sen, peygamberlik vazifeni insanlara ulaştırıncaya kadar seni koruruz."

Bunun üzerine Peygamber efendimiz, onların yanına oturdu. O sırada Benî Âmir'in ileri gelenlerinden Beyhara bin Fîras, panayırda alışverişini bitirip yanlarına geldiğinde, oradakilere, Peygamber efendimizi göstererek; "Bu kimdir?" diye sordu. Onlar da; "Muhammed bin Abdullah'dır" dediler. Beyhara; "Sizin O'nunla ne işiniz var ki, yanınıza oturttunuz?" deyince; "Bize sığındı, Allah'ın resûlü olduğunu söylüyor ve peygamberlik vazifesini insanlara tebliğ edinceye kadar, kendisini korumamızı istiyor" dediler. Bunun üzerine Beyhara, Peygamber efendimize dönüp; "Seni korumağa kalkmamız, bütün Arabların okuna göğsümüzü hedef tutmamız demektir" dedi ve kavmine de; "Yurtlarına, sizden daha kötü bir şeyle dönen bir kâbile yoktur. Demek siz, bütün Arablarla savaşacak, onların okuna vücûdunuzu hedef tutacaksınız ha!.. Eğer kavmi, O'nda bir hayır görseydi, önce kendileri korurdu. Siz, kavminin yalanlayıp yanlarından uzaklaştırdığı kimseyi barındırmaya, O'na yardım etmeye kalkıyorsunuz!..Çok yanlış düşünüyorsunuz!..." dedi.

Sonra sevgili Peygamberimize dönüp; "Derhal aramızdan ayrılıp kavmine dön!..Yemîn ederim ki, kavmimin arasında olmasaydın, şimdi senin boynunu vururdum!.." demek bedbahtlığında bulundu. Bu sözler üzerine, Âlemlerin efendisi büyük bir üzüntü içerisinde devesine bindi. O küstah Beyhara, Resûlullah efendimizi devesinden düşürdü. Bu hâdiseyi gören Eshâb-ı kirâmdan Dubâ'a binti Âmir isminde bir hanım feryâd edip;

Allahü teâlânın Habîbine, şu yapılanı nasıl revâ görüyorsunuz? Benim hâtırım için Resûlullah'ı bunların elinden kurtaracak yok mudur?" diyerek akrabâlarına seslendi. Amcaoğullarından üç kişi hemen bahtsız Beyhara'nın üzerine yürüdü. Beyhara'nın kavminden iki kişi ona yardım etmek istediyse de, diğerleri Beyhara'yı ve yardımcılarını hırpalayıp dövdüler. Bu durumu tâkibeden sevgili Peygamberimiz, kendisi için dövüşen o üç kimse için; **"Yâ Rabbî! Bu kimselere bereketini ihsân eyle"**, Beyhara ve yardımcıları için de; "**Yâ Rabbî! Bunları da rahmetinden uzaklaştır**" diye duâ ettiler.

Hayır duâ buyurduğu kimseler, müslüman olmakla şereflenirken, diğerleri de kâfir olarak can verdiler. Benî Âmir kabîlesi mensupları, memleketlerine döndüklerinde, kabîlelerindeki, semâvî kitapları okumuş yaşlı bir kimseye, Mekke'de başlarından geçenleri anlattılar. O kimse, Peygamber efendimizin ismini duyunca; "Ey Benî Âmir! Siz ne yaptınız? İsmâiloğullarından hiçbiri şimdiye kadar yalan yere peygamberlik dâvâsında bulunmamıştır. Muhakkak ki, O'nun söylediği doğru ve hak idi. Kaçırılan bu fırsatı artık telâfî etmek çok zordur!.." diyerek onları kınadı.

MÎRÂC

Sevgili peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) bu şekilde gördüğü her kabîleye, İslâm'ı anlattı. Kendisini himâye edip, insanlara İslâm'ı tebliğ etmesinde yardımcı olmalarını istedi. Fakat hiç kimse ne müslüman oldu, ne de himâye etmeye yanaştı. Ayrıca hakâret, zulüm, işkence ve alay edip, yalanladılar. Âlemlerin efendisi çok yorgun, aç, susuz, üzüntülü ve pek hüzünlü idi. Gündüzleri böyle geçiyor, gece geç vakitlere kadar bu hâl devâm ediyordu. Mekkeli müşrikler, devamlı arkalarında geziyor, Kâbe'yi ziyârete gelen insanların müslüman olmasını engelledikleri gibi, Habîb-i ekrem efendimize zulüm etmekten geri durmuyorlardı. Artık Resûlullah efendimiz için gidilecek bir yer yoktu. Her taraf düşman idi. O gece doğruca amcası Ebû Tâlib'in kızı Ümm-i Hânî'nin, Ebû Tâlib mahallesinde bulunan evine geldi.

Ümm-i Hânî o zaman îmân etmemişti. " Kimdir o " deyince, Resûlullah efendimiz; **"Amcan oğlu Muhammed'im. Kabûl edersen, misâfir geldim"** buyurdu.

Ümm-i Hânî; "Senin gibi doğru sözlü, emîn, asîl, şerefli misâfire can fedâ olsun. Yalnız, teşrîfinizi önceden bildirseydiniz, bir şeyler hazırlardım. Şimdi yedirecek bir şeyim yok" dedi.

Resûlullah efendimiz; "**Yiyecek, içecek istemem. Hiçbiri gözümde yok. Rabbime ibâdet etmek, yalvarmak için bir yer bana yetişir"** buyurdu.

Ümm-i Hânî, sevgili Peygamberimizi içeri alıp; bir hasır, leğen ve ibrik verdi. Gelen misâfire ikrâm etmek, onu düşmandan korumak, Araplar için en şerefli vazife sayılırdı. Bir evdeki misâfire zarar gelmesi, ev sâhibi için büyük yüz karası olurdu. Ümm-i Hânî, "Bunun Mekke'de düşmanları çok. Hattâ öldürmek isteyenler var. Şerefimi korumak

için, sabaha kadar O'nu gözeteyim" diye düşündü. Babasının kılıcını alıp, evin etrâfında dolaşmağa başladı.

Ol hümâyûn-baht u ol kadri yüce,
Ümm-i Hânî hânesindeydi gece.

Resûlullah, o gün çok incinmişti. Abdest alıp, Rabbine yalvarmaya, af dilemeye, kulların îmâna gelip, saâdete kavuşmaları için duâya başladı. Çok yorgun, aç ve üzüntülü idi. Hasır üzerine uzanıp uyuyuverdi.

O anda Allahü teâlâ, Cebrâil (aleyhisselâm)a; **"Sevgili peygamberimi çok üzdüm. Mübârek bedenini, nâzik kalbini çok incittim. Bu hâlde, yine bana yalvarıyor. Benden başka hiçbir şey düşünmüyor. Git, Habîbimi getir! Cennet'imi, Cehennem'imi göster. O'na ve O'nu sevenlere hazırladığım nîmetleri görsün. O'na inanmayanlara, sözleri, yazıları ve hareketleri ile O'nu incitenlere hazırladığım azâbları görsün. O'nu ben tesellî edeceğim. O'nun nâzik kalbinin yaralarını ben saracağım"** buyurdu.

Cebrâil (aleyhisselâm), Resûlullah'ın yanına gelince, O'nu mışıl mışıl uyur buldu. Uyandırmaya kıyamadı. İnsan şeklinde idi. Mübârek ayağının altını öptü. Kalbi, kanı olmadığı için, soğuk dudakları Resûlullahı uyandırdı. Cebrâil (aleyhisselâm)ı hemen tanıdı ve; **"Ey Cebrâil kardeşim! Böyle vakitsiz niçin geldin.Yoksa bir hatâ mı ettim. Rabbimi gücendirdim mi? Bana acı bir haber mi getirdin?"** buyurdu ve Rabbinin darılacağından çok korktu.

Cebrâil (aleyhisselâm); "Ey bütün yaratılmışların en üstünü! Ey Yaradanın sevgilisi, ey peygamberlerin efendisi, iyilikler menbaı, üstünlükler kaynağı olan şerefli ve büyük Peygamber! Rabbin sana selâm ediyor ve seni kendisine çağırıyor. Lütfen kalk gidelim" dedi.

Sevgili Peygamberimiz abdest aldılar. Cebrâil (aleyhisselâm), Resûlullah efendimizin mübârek başına nûrdan bir imâme koydu, üzerine nûrdan bir elbise giydirdi, mübârek beline yâkuttan bir kemer taktı. Mübârek eline dört yüz inci ile süslü zümrütten bir asâ verdi. Her inci, Zühre yıldızı gibi parlardı. Mübârek ayağına yeşil zümrütten nâlin giydirdi. Sonra el ele tutuşup Kâbe'ye geldiler. Burada Cebrâil (aleyhisselâm), sevgili Peygamberimizin mübârek göğsünü yardı. Kalbini çıkardı. Zemzem suyu ile yıkadı. Yine yerine koydu.

Sonra Cebrâil (aleyhisselâm), Cennet'ten getirdiği Burak adındaki beyaz hayvanı işâret ederek; "Yâ Resûlallah! Buna bin! Bütün

melekler yolunu bekliyorlar” dedi. Bu sırada Peygamber efendimize bir hüzün çöktü ve tefekküre daldı. O anda Allahü teâlâ, Cebrâil (aleyhisselâma); **“Ey Cebrâil! Suâl eyle! Habîbim niçin mahzûn duruyor?”** Efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) cevap buyurdular ki: **“Ben bu kadar izzet ve ikrâm gördüm. Hâtırıma geldi ki, kıyâmet günü zayıf olan ümmetimin hâli nasıl olur? Elli bin yıl, Arasat meydanında yayan olarak bunca günahlarını nasıl çekerler ve otuz bin yıllık yol olan sıratı nasıl geçerler?”**

Fermân-ı ilâhî geldi ki: **“Ey Habîbim! Hâtırını hoş tut. Senin ümmetine elli bin yıllık vakti bir an gibi ederim. Üzülme”** buyurdu.

Peygamber efendimiz, Burak’a bindi. Burak çok hızlı gidiyor, bir adımda gözün gördüğü yerin ötesine ulaşıyordu. Yolculuk esnâsında Cebrâil (aleyhisselâm) sevgili Peygamberimize bâzı konak yerlerinde inip namaz kılmasını söyledi. Âlemlerin efendisi bunun üzerine tam üç defâ inerek namaz kıldı. Cebrâil (aleyhisselâm) da namaz kıldığı yerleri bilip bilmediğini sordu. Cevâbını kendisi vererek; ilk indiği yerin Medîne olduğunu ve bu şehre hicret edeceğini haber verdi. Öteki yerlerin de sıra ile Hazret-i Mûsâ’nın Allahü teâlâ ile cihetsiz ve bilinmeyen bir şekilde konuştuğu Tûr-i Sînâ olduğunu, son olarak da İsâ (aleyhisselâm)ın doğduğu Beyt-i Lahm’da namaz kıldığını haber verdi. Sonra Kudüs’deki Mescid-i Aksâ’ya geldiler.

Mescid-i Aksâ’da, Cebrâil (aleyhisselâm) bir kayayı parmağı ile delerek Burak’ı bağladı. Geçmiş peygamberlerden bâzısının rûhları insan şeklinde toplanmışlardı. Cemâatle namaz için; Âdem, Nûh ve İbrâhim peygamberlere (aleyhimüsselâm) imâm olmaları sıra ile söylendi. Özür dileyerek kabûl etmediler. Cebrâil; “Sen varken başkası imâm olamaz” diyerek Habîbullah’ı ileri sürdü.

Peygamber efendimiz, peygamberlere imâm olup, iki rekat namaz kıldırdılar. Bundan sonra olan hâdiseyi şöyle naklettiler: **“Cebrâil** (aleyhisselâm) **bana bir kap Cennet şarâbı, bir kap da süt getirdi. Sütü aldım. Cebrâil** (aleyhisselâm) **bana, fıtratı seçtin** (iki cihân saâdetini seçtin) **dedi. Daha sonra iki bardak daha sundular. Biri su, biri bal, ikisinden de içtim.** Cebrâil; “Bal, ümmetinin kıyâmete kadar devâm edeceğine, su da, ümmetinin günahlarından temizlenmesine işârettir” **dedi. Sonra berâberce göğe yükseldik. Cebrâil** (aleyhisselâm) **kapıyı çaldı. “Sen kimsin?” dediler.** “Ben Cebrâil’im”, “Peki yanındaki kim?” “O da Muhammed’dir (aleyhisselâm)” “O’na (göğe çıkmak için vahiy ve

Mîrâc dâveti) gönderildi mi?” “Evet, gönderildi” dedi. “Merhaba gelen zâta! Bu gelen kişi ne güzel yolcu?” dediler **ve hemen kapı açıldı ve kendimi Âdem’in** (aleyhisselâm) **karşısında buldum. Bana “Merhaba” dedi ve duâ etti...**

Burada çok melekler gördüm. Hepsi kıyamda huşû ve hudû ile durmuşlar “Subbûhün kuddûsün rabb-ül-melâiketi ver-rûh” zikriyle meşgûldüler. Cebrâil’e sordum; “Bu meleklerin ibâdeti bu mudur?” “Evet. Bunlar yaratılalıdan beri, tâ kıyâmete kadar kıyâm üzere olurlar. Hak teâlâdan dile ki, bu ibâdeti ümmetine nasîb etsin”dedi. Hak teâlâdan diledim. Duâmı kabûl etti. Namazda olan kıyam odur.

(Orada) **bir cemâate uğradım. Melekler onların başlarını ezerler, tekrar eski hâlini alır. Yine döverler, yine eskisi gibi olurdu. “Bunlar kimlerdir?” dedim. “Cumâ’yı ve cemâati terk edenlerdir. Rükû ve secdeleri tamam yapmayanlardır”** dedi.

Bir cemâat gördüm. Aç ve çıplak idiler. Zebânîler onları Cehennemde otlamağa sürerlerdi. “Bunlar kimlerdir?” dedim. “Fakirlere merhamet etmeyenler ve zekât vermiyenlerdir” dedi.

Bir cemâate uğradım. Önlerine nefis yemekler koymuşlar. Bir yanda da leş duruyor. O nefis yemekleri bırakmış, leşi yerlerdi. “Bunlar kimlerdir?” dedim. “Bunlar, helâli terk edip, harama meyl eden erkek ve kadınlardır. Helâl malları varken, haram yiyen kimselerdir” dedi.

Arkasındaki yükün çokluğundan, harekete mecâli kalmamış olan bir takım kimseler gördüm. O hâliyle halka seslenip, üzerine biraz daha yük koymalarını istiyorlardı. “Bunlar kimlerdir?” dedim. “Bu kimseler, emânete hıyânet edenlerdir. İnsanların hakkını almış iken, yine zulmederler” dedi.

Kendi etlerini kesip yiyen bir grup insana uğradık. “Bunlar kimlerdir?” dedim. Cebrâil (aleyhisselâm); “Bunlar gıybet edenler ve söz taşıyanlardır” **dedi.**

Yüzleri siyah, gözleri gök, üst dudakları alınlarına erişmiş, alt dudakları ayaklarına sarkmış, ağızlarından kan ve irin akmakta olan bir grup insan gördüm. Onlara, ateşten kadehlerle Cehennem’den akan zehirli kan ve irin içirirler, onlar merkepler gibi bağırırlar idi. “Bunlar kimlerdir?” dedim. “Bunlar içki içenlerdir” **dedi.**

Bir grup insanlara rastladık, dilleri kafalarından çekilmiş, şekilleri değiştirilip hınzır (domuz) **sûretine dönmüş olarak azâb olunurlar.** Cebrâil (aleyhisselâm) "Bunlar yalan yere şâhitlik yapanlardır" **dedi.**

Başka bir kavme rastladık. Karınları şişmiş ve aşağı sarkmış, renkleri gök olmuş, el ve ayakları bağlanmış, yerlerinden kalkamazlar. Cibrîl'e bunları sordum. "Bunlar fâiz yiyenlerdir" **dedi.**[95]

Bir kısım kadınlara rastladık.Yüzleri siyah, gözleri gök. Ateşten elbise giydirmişler. Melekler onlara ateşten gürzlerle vururlar. Onlar köpek ve hınzırlar gibi bağrışırlar. "Bunlar kimlerdir?" dedim. Cibrîl; "Bunlar zinâ edenler ve kocalarını inciten kadınlardır" **dedi.**

Bir cemâat gördüm. Çok kalabalık idi. Cehennem vâdilerinde haps edilmişlerdi. Ateş, onları yakar, tekrar dirilirler, tekrar yakardı. "Bunlar kimlerdir?" dedim. "Bunlar babalarına âsî olanlardır" **dedi.**

Bir cemâate uğradım. Ekin ekerler ve bir anda yetişip başak verir. "Bunlar kimlerdir?" dedim. Cebrâil; "Allahü teâlâ için ibâdet edenlerdir" **dedi.**

Bir deryâya vardım. Bu deryânın acâib hâlini anlatmak mümkün değildir. Sütten beyaz olup dağlar gibi dalgaları vardı. "Bu deryâ nedir?" dedim. "Bu deryânın adı Hayat Denizi'dir. Hak teâlâ ölüleri dirilteceği zaman, bu deryâdan yağmur yağdırır. Çürümüş, dağılmış bedenler dirilip, ot biter gibi mezârdan kalkarlar" **dedi...**

Sonra ikinci kat göğe çıktık. Cebrâil (aleyhisselâm) **yine kapıyı çaldı. Denildi ki: "Sen kimsin?" "**Ben Cebrâil'im", "Peki yanındaki kim?" "O da Muhammed (aleyhisselâm)dır." "O'na vahy ve Mîrâc dâveti gönderildi mi?" "Evet geldi" dedi. "Merhâbâ gelen zâta. Bu gelen kişi ne güzel yolcu" denildi **ve hemen kapı açıldı. Kendimi teyze çocukları Îsâ ile Yahyâ bin Zekeriyyâ'nın** (aleyhimesselâm) **yanında buldum. Bana; "Merhâbâ" dediler. Ve duâda bulundular...**

Meleklerden bir cemâate rastladım. Saf bağlayıp durmuşlar, cümlesi rükûda idi. Kendilerine mahsus bir tesbîhleri vardı. Devamlı olarak rükûda dururlar, başlarını kaldırıp, yukarı bakmazlar. Cebrâil (aleyhisselâm); "Bu meleklerin ibâdeti böyledir. Hak teâlâdan iste de ümmetine nasîb olsun" **dedi. Duâ ettim. Kabûl buyurup, namazda rükûu ihsân eyledi.**

---

95) Süheylî, Ravzü'l-ünüf, II, 208.

Sonra üçüncü kat göğe çıktık. Aynı suâl ve cevaptan sonra, kapı açıldı ve kendimi Yûsuf'un (aleyhisselâm) **yanında buldum. Baktım ki kendisine güzelliğin yarısı verilmiş. Bana "Merhâbâ" dedi ve duâ etti...**

Çok melekler gördüm. Saf hâlinde, cümlesi secdede idiler. Yaratılalıdan beri secdede olup, kendilerine mahsus tesbîh ile tesbîh ederler. Cebrâil (aleyhisselâm)**;** "Bu meleklerin ibâdeti böyledir. Allahü teâlâdan iste ki, bu ameli ümmetine müyesser eylesin" **dedi. Hak teâlâdan diledim. Kabûl edip namazda size nasîb eyledi.**

Dördüncü kat göğe eriştim. Saf gümüşten yapılmış, nûrdan bir kapısı var. Nûrdan bir kilit vurmuşlar. Kilidin üzerinde, "Lâ ilâhe illallah Muhammedün resûlullah" yazılı idi. Aynı suâl ve cevaptan sonra kendimi, İdrîs'in (aleyhisselâm) **yanında buldum. Bana "Merhâbâ" dedi ve duâda bulundu. Allahü teâlâ, onun hakkında** (meâlen); **"Biz onu yüksek bir mekâna ref'ettik" buyurmuştur.**[96]

Bir melek gördüm. Bir kürsî üzerine oturmuş, gamlı ve üzüntülü idi. Etrâfında o kadar çok melek vardı ki, sayısını ancak Cenâb-ı Hak bilir. Sağında nûrânî melekler gördüm. Yeşiller giymişler, çok güzel kokuları var. Her birinin güzelliğinden yüzlerine bakılmaz. Sol tarafında ağızlarından ateşler saçan melekler vardı. Önlerinde ateşten mızrak ve kamçılar var. Öyle gözleri var ki, bakmağa tâkat getirilmez. Taht üzerinde oturan meleğin, başından ayağına kadar gözleri var. Dâimâ önündeki deftere bakar, bir an ondan gözünü ayırmazdı. Önünde bir ağaç vardı. Her yaprağında bir kişinin ismi yazılmıştı. Önünde leğen gibi bir şey vardı. Kâh sağ eliyle ondan bir şey alıp sağındaki nûrânî meleklere teslîm eder, kâh sol eliyle bir şey alıp solundaki zulmânî meleklere verirdi. (Bu) **meleğe nazar edince, kalbime bir korku geldi. Cebrâil'e; "Bu melek kimdir?" dedim.** "Azrâil'dir. Bunun yüzünü görmeğe kimsenin tâkati yetmez" **dedi.**

Yanına varıp; "Ey Azrâil! Bu, âhir zaman peygamberidir ve Allahü teâlânın habîbî, sevgilisidir" dedi. Azrâil (aleyhisselâm) **başını kaldırıp tebessüm etti. Kalkıp bana tâzim etti;** "Merhâbâ! Hak teâlâ senden daha şerefli bir kimse yaratmadı. Ümmetin de, cümle ümmetlerden üstündür. Ben senin ümmetine, baba ve analarından daha çok acırım" **dedi. "Senden bir ricâm vardır. Ümmetim zayıftır. Onlara yumuşak**

96) Meryem sûresi, 19/57.

davranasın. Rûhlarını rıfk ile alasın" dedim. "Seni en son peygamber olarak gönderen ve kendine habîb kılan Allahü teâlânın hakkı için, Allahü teâlâ gece ve gündüzde yetmiş kerre; "Ümmet-i Muhammed'in rûhlarını yumuşaklıkla ve kolaylıkla al ve işlerini lütf ile gör" diye emreder. Bunun için ben de senin ümmetine, ana ve babalarından daha ziyâde şefkat ederim" dedi.

Sonra beşinci kat göğe çıktık, orada Hârûn'la (aleyhisselâm) **karşılaştık. Bana "Merhâbâ" dedi ve hayır duâda bulundu.**

Beşinci kat gök meleklerinin ibâdetlerini gördüm. Cümlesi ayakta duruyor ve ayaklarının parmaklarına nazar ediyor, aslâ başka yere bakmıyor, yüksek sesle tesbîh ediyorlardı. Cebrâil'den (aleyhisselâm); **"Bu meleklerin ibâdeti böyle midir?" diye sordum.** "Evet, Hak teâlâdan dile de, bu ibâdeti ümmetine nasîb eylesin" **dedi. Duâ ettim. Cenâb-ı Hak ihsân etti.**

Sonra altıncı kat göğe çıktık. Orada Mûsâ (aleyhisselâm) **ile karşılaştık. Bana "Merhâbâ" dedi ve hayır duâda bulundu. Sonra yedinci kat göğe yükseldik, aynı soru-cevaptan sonra İbrâhim'i** (aleyhisselâm) **Beyt-i Ma'mûr'a arkasını dayamış olarak buldum. O Beyt-i Ma'mûr ki, her gün oraya yetmiş bin melek giriyor** (bir daha sıraları gelmiyor). **İbrâhim'e** (aleyhisselâm) **selâm verdim. Selâmımı aldı. "Merhâbâ sâlih peygamber, sâlih oğul" dedi.** (Sonra;) **"Ya Muhammed! Cennet'in yeri gâyet lâtif ve toprağı temizdir. Ümmetine söyle, oraya çok ağaç diksinler" dedi. "Cennet'e ağaç nasıl dikilir?" dedim. "Lâ havle velâ kuvvete illâ billah"** (Bir rivâyette ise; "**Sübhânellahi velhamdülillahi ve lâ ilâhe illallahü vallahü ekber**") **tesbîhini okuyarak" dedi.**

(Cebrâil (aleyhisselâm)) **sonra beni, Sidret-ül-müntehâ'ya götürdü. Sanki onun yaprakları fil kulakları gibi, meyveleri de kuleler gibi idi.**[97] **O Allahü teâlânın emirlerinden herhangi birisiyle karşılaştığında, öylesine değişiyordu ve güzelleşiyordu ki, Allahü teâlânın yaratmış olduğu mahlûkâtından, hiç kimse onun güzelliğini anlatamaz.**

Cebrâil (aleyhisselâm), Sidret-ül müntehâ'nın ilerisine iletti ve bana vedâ eyledi. Dedim ki: "Ey Cebrâil! Beni yalnız mı bırakıyorsun?" Cebrâil (aleyhisselâm) ızdırâba düştü. Hak teâlânın heybetinden titremeğe

---

97) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 164, IV, 208; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, VII, 427; Dâre Kutnî, es-Sünen, I, 25, 40; Beyhekî, es-Sünen, I, 265; Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 179; Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, III, 170.

başladı ve; “Ya Muhammed! Eğer bir adım (daha) atarsam, Allahü teâlânın azametinden helâk olurum. Bütün vücûdum yanar, yok olur” **dedi.”**

Âlemlerin efendisi buraya kadar Cebrâil (aleyhisselâm) ile gelmişti. Cebrâil (aleyhisselâm), burada kendisini, yaratılmış olduğu sûret üzere altıyüz bin kanadını açmış, her bir kanadında inciler, yâkutlar saçılır bir hâlde Resûlullah’a gösterdi. Sonra ışığı güneşten daha parlak, **Refref** adında yeşil bir Cennet yaygısı geldi. Durmadan Allahü teâlânın zikriyle meşgûl oluyor, bulunduğu âlemi tesbîh sedâsı dolduruyordu.

Peygamber efendimize selâm verdi. Resûlullah efendimiz Refref’in üzerine oturdu. Bir anda çok yükseklere çıktılar, hicâb denilen yetmiş bin perdeden geçtiler. Her hicâb arası çok uzak idi.Her perdede vazifeli melekler vardı. Refref Peygamber efendimizi birer birer o perdelerden geçirdi. Böylece; kürsî, arş ve rûh âlemlerini aştılar.

Habîb-i ekrem ve Nebiyy-i muhterem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, her bir perdeden geçerken; “Korkma yâ Muhammed! Yaklaş, yaklaş!” diye emredildiğini duyuyordu. Öyle yakın oldu ki, **Kâbekavseyn** makâmına erişti. Bilinmeyen, anlaşılamayan, anlatılamayan şekilde, Allahü teâlânın dilediği yüksekliklere ulaştı. Mekânsız, zamânsız, cihetsiz, sıfatsız olarak rü’yet hâsıl oldu yâni Allahü teâlâyı gördü. Gözsüz, kulaksız, vâsıtasız, ortamsız olarak Rabbi ile konuştu. Hiçbir mahlûkun bilemeyeceği, anlayamayacağı nîmetlere kavuştu.

İmâm-ı Rabbânî hazretleri **“Mektûbât**”ında buyuruyor ki: “O Server aleyhisselâtü vesselâm, Mîrâc gecesinde, Rabbini dünyâda görmedi. Âhirette gördü. Çünkü, Resûlullah (aleyhisselâm) o gece, zaman ve mekân çevresinden dışarı çıktı. Ezelî ve ebedî bir ân buldu. Başlangıcı ve sonu, bir nokta olarak gördü. Cennet’e gideceklerin, binlerce sene sonra, Cennet’e gidişlerini ve Cennet’te oluşlarını o gece gördü. İşte o makamdaki görmek, dünyâda görmek değildir. Âhiret görmesi ile görmektir.”

Peygamber efendimize; “Rabbini senâ eyle!” buyrulduğunda, O hemen; **“Ettehiyyâtü lillahi vessalevâtü vettayyibât”** (yâni, bütün lisânlar ile olan medhler, övgüler ve senâlar, beden ile olan hizmetler ve tâatler, mal ile olan iyilikler ve ihsânlar Allahü teâlâ için olsun) dedi. Önce Allahü teâlâ, Habîbine gözsüz, kulaksız, vâsıtasız, mekânsız olarak; **“Esselâmü aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetullahi ve berekâtüh.** (Ey Resûlüm! Selâmım, bereketim ve rahmetim senin üzerine olsun) “ buyurarak, selâm verdi. Peygamber efendimiz; “**Esselâmü aleynâ ve alâ ibâdillâhissâlihin** (Ya Rabbi! Bize ve sâlih kullarına da selâm ol-

sun)” diye cevap verdiler. Bunu işiten melekler hep bir ağızdan; “Eşhedü enlâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh (Gözümle görmüş gibi bilir ve inanırım ki, Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur. Muhammed (aleyhisselâm) O’nun kulu ve resûlüdür.)” dediler.

Peygamber efendimiz; **“Esselâmü aleynâ...**” deyince, Allahü teâla; **“Ey Habîbim! Burada ikimizden başka kimse yoktur. Niçin aleynâ (bize) dedin?”** buyurdu. Resûlullah efendimiz; “**Yâ İlâhi! Ümmetimin bedenleri gerçi benimle değildir. Lâkin rûhları benimledir. Nazar-ı inâyetim ve kemâl-i himmetim onlardan uzak değildir. Bana selâm verdin, beni cümle kötülüklerden uzak eyledin. Âhir zaman fitnesine uğramış, o fakir, dertli ümmetimi, bu büyük ikrâm ve ihsânlardan nasıl mahrûm edeyim? Böyle nîmetten onları nasıl nasipsiz kılayım?”** diye cevap verdi.

Allahü teâlâ buyurdu ki; **“Ey Habîbim! Bu gece benim misâfirimsin. Dile benden ne istersin?” Resûlullah efendimiz** (sallallahü aleyhi ve sellem); **“Ümmetimi isterim (yâ Rabbî)”** dedi.

Rivâyete göre bu şekilde Hâk teâlâ, bu suali yedi yüz defa tekrarladı. Resûlullah efendimiz hepsinde ”**Ümmetimi isterim”** diye cevap verdi. Allahü teâlâ ; **“Hep ümmetini istersin”** buyurunca, O; “**Ey Rabbim! Dileyen benim, veren sensin. Cümle ümmetimi bana bağışla”** diye taleb etti. Cenâb-ı Hâk; **“Eğer ümmetinin hepsini bu gece sana bağışlarsam, benim rahmetim ve senin izzetin zâhir olmaz. Bir kısmını bu gece sana bağışladım. İki kısmını te’hir ettim. Kıyâmet günü sen dileyesin, ben bağışlıyayım. Ta ki, benim rahmetim ve senin izzetin** (şerefin) **belli olsun.”** buyurdu.

Sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) bir hadîs-i şerîfinde buyurdular ki: “**O gece** (Mîrâc gecesi), **Allahü teâlâdan cümle ümmetimin hesabını bana ısmarlamasını istedim. Hâk teâlâ buyurdu ki: (Ey Hâbibim!) Bundan murâdın odur ki, hiç kimse, ümmetinin kabahatlerine muttali olmasın. Benim murâdım odur ki, sen şefkatli peygambersin, yabancılara olduğu gibi senden dahî kabahatleri ve çirkin işleri örtülü olsun. Yâ Muhammed! Sen onların yol göstericisisin. Ben onların Rabbiyim. Sen onları yeni gördün. Ben evvelden ebede onlara nazar ettim ve nazar ederim. Yâ Muhammed! Eğer senin ümmetin ile söyleşmeyi sevmeseydim, kıyâmet günü onları hesaba çekmezdim. Büyük ve küçük hiçbir günahlarını sormazdım.”**

Allahü teâlâ buyurdu ki: (Ey Resûlüm!) Mübârek gözünü aç ve ayağının altına nazar eyle." Baktım, bir avuç toprak gördüm. Hâk teâlâ buyurdu ki: "Cümle var olan şeyler senin ayağının toprağıdır. O toprağı mı dostun huzûruna getirdin? Bir dost eteğine bulaşan tozu bağışlamaktan bana, senin ümmetini bağışlamak daha kolaydır."

Yâ Habîbim nedir ol kim diledin,
Bir avuç toprağa minnet mi eyledin?
Ben sana âşık olunca ey şerîf.
Senin olmaz mı dü âlem ey latîf?

Peygamber efendimiz bir hadîs-i şerîflerinde buyurdular ki: **"Hâk teâlâya bir nice suâller ettim. Cevabını işittim. Suâl ettiğime pişmân oldum.** (Bunlardan bâzıları şunlardır) **"Yâ Rabbi! Cebrâil'e altı yüz bin kanat verdin. Buna karşı bana olan ihsânın nedir?" Hâk teâlâ buyurdu ki: "Senin bir kılın bana Cebrâil'in altı yüz bin kanadından sevgilidir. Senin bir kılının sebebiyle, binlerce âsî günahkârı kıyâmet günü âzâd ederim (Ey Hâbibim!) Cebrâil kanadını açsa, doğu ile batı arasını doldurur. Sen şefâat etsen, doğu ile batı arası âsî dolu olsa, hepsini sana bağışlarım." Dedim ki: "Pederim Âdem'e (aleyhisselâm) karşı melekleri secde ettirdin. Buna karşı, bana olan ikrâmın nedir?" Hak teâlâ buyurdu ki:**

"Meleklerin, Âdem'e secde etmeleri, senin nûrunun, onun alnında olması sebebiyledir. (Ey Resûlüm!) Sana ondan üstün şey verdim. İsmini ismime yakîn eyledim ve Arş-ı âlâ üstüne yazdım. O zaman Âdem yaratılmamış idi, nâmı ve nişânı yok idi. Senin ismini gökler kapısında, hicâblar üzerinde, Cennetler kapısında, köşkler ve ağaçlarda, Cennet'in her yerinde yazdım. Cennet'te, üzerinde "Lâ ilâhe illallah Muhammedün resûlullah" yazılmış olmayan hiçbir şey yok idi. Bu mertebe, Âdem'e verilen mertebeden daha üstündür."

Zâtıma mir'ât edindim zâtını,
Bile yazdım adım ile adını.

"Yâ Rabbî! Nûh'a (aleyhisselâm) **gemi verdin. Buna karşı bana ne ihsân eyledin?" Allâhü teâla da "Sana Burâk verdim ki, bir gecede yerden Arş'a eriştirdim. Cennet ve Cehennem'i gördün. Ümmetine de mescidler verdim ki, kıyâmet günü gemilere biner gibi ümmetin o mescidlere binip, Sırat'ı göz açıp yumacak kadar zamanda geçip Cehennem'den halâs olurlar."**

“Yâ Rabbî! İsrâil oğullarına kudret helvası ile bıldırcına benzer kuş eti indirdin.” Hak teâlâ buyurdu ki: “Sana ve ümmetine, dünyâ ve âhiret nîmetini ihsân ettim. İsrâiloğullarının şekillerini, insan sûretinden; ayı, maymun ve hınzır sûretine çevirdim. Senin ümmetinin hiçbirini öyle yapmadım. Onların amelleri gibi amel etseler dahî, bu belâyı onlara revâ görmedim. (Ey Resûlüm!) Sana bir sûre verdim ki, ona benzer bir sûre Tevrât’ta ve İncîl’de yoktur. O sûre Fâtiha sûresidir. Her kim o sûreyi okusa, vücûdu Cehennem’e haram olur. O kimsenin ana ve babasının azâbını hafifletirim. (Ey Habîbim!) Ben, senden ekrem (kıymetli, üstün, şerefli) kimse yaratmadım. Sana ve ümmetine gecede ve gündüzde elli vakit namaz farz ettim.

(Ey Resûlüm!) Her kim benim birliğimi kabûl ederse ve bana ortak koşmaz ise Cennet onlarındır. Böyle olan ümmetine Cehennem’i haram ettim. Ümmetine karşı rahmetim, gadabımı aşmıştır.

(Ey Habîbim!) Benim katımda cümle halktan ekremsin, şereflisin. Kıyâmet günü sana o kadar ikrâmlar yaparım ki, cümle âlem hayret ederler. (Ey Resûlüm!) Sen Cennet’e girmeyince, sâir enbiyâya ve ümmetlerine yasaktır. Senin ümmetin girmeyince, gayri ümmet girmez. Yâ Muhammed! İster misin ki, senin ve ümmetin için neler hazırladım göresin?” **“İsterim yâ Rabbî!” dedim. İsrâfil’e hitâp edip;** “Ey İsrâfil! Kulum ve emînim ve resûlüm Cebrâil’e de ki, Habîbimi Cennet’e iletip, Habîbim ve ümmeti için Cennet’te neler hazırladım ise göstersin. Tâ ki, mübârek hatırı endişeden halâs ola” buyurdu.”

Âlemlerin efendisi olan sevgili Peygamberimiz, İsrâfil (aleyhisselâm) ile birlikte Cebrâil (aleyhisselâmın) yanına geldiler. Allahü teâlânın emrini yerine getirmek için Cebrâil (aleyhisselâm) Peygamber efendimizi (sallallahü aleyhi ve sellem) Cennet’e götürdü. Melekler, ellerinde biri hulle, diğeri nûr dolu tabaklarla bekliyorlardı. Cebrâil (aleyhisselâm); “Yâ Resûlullah! Bunlar, Âdem (aleyhisselâm)dan seksen bin yıl önce yaratıldı. Bu makamda, tabaktakileri sana ve ümmetine saçmak için sabırsızlanırlar. Kıyâmet günü Hazretin ve ümmetin, Allahü teâlânın emriyle Cennet’in eşiğine ayak basınca, bu melekler tabaklardaki cevahiri üzerinize saçacaklardır” dedi. Cennet’de vazifeli olan Rıdvan ismindeki melek, onları karşıladı. Peygamber efendimize müjdeler verdi ve ; “Hak teâlâ, ikisini senin ümmetine, birini de diğer ümmetlerine vermek için Cennet’i üç kısım etti” dedi ve Cennet’in her tarafını gezdirdi.

Habîb'i ekrem efendimiz buyurdular ki: "**Cennet ortasında bir ırmak gördüm. Arş'ın yukarısında akar. Bir yerden su, süt, hamr ve bal çıkar. Aslâ birbirine karışmaz. O ırmağın kenarı zebercedden idi. İçindeki taşlar cevâhir, balçığı amber, otları za'ferân idi. Etrafına gümüş bardaklar koymuşlar, sayıları gökteki yıldızlardan ziyâde idi. Çevresinde kuşlar olup, boyunları deve boynu gibi idi. Her kim onların etinden yese ve o ırmaktan içse, Hâk teâlânın rızâsına mazhar olur. Cebrâil'e;** "Bu ırmak nedir?" **diye sordum.** "Kevser'dir. Hâk teâlâ onu sana vermiştir. Sekiz Cennet'de olan bostanlara bu Kevserden akar" **dedi. O ırmağın kenarında çadırlar gördüm. Cümlesi inci ve yakuttan idi. Cebrâil'e sual ettim.** "Senin hatunlarının menzilleridir" **dedi. O çadırlarda huriler gördüm. Yüzleri güneş gibi parlar idi ve cümlesi avaz edip, çeşitli nağmeler ile terennüm ederlerdi. Derlerdi ki: "**Biz sevinçli ve neş'eliyiz. Bize hiç üzüntü gelmez. Biz donanmışız, hiç üryân olmayız. Biz gençleriz, hiç yaşlanmayız. Biz iyi huyluyuz, hiç kızmayız. Biz hep böyleyiz, hiç ölmeyiz." **Saâdet köşklerine ve ağaçlarına erişip, onların nağme ve sedâları her yeri kaplar. Öyle hoş sesleri vardır ki, o nağmeler, dünyâya gelseydi, ölüm ve mihnet dünyâda olmazdı. Cebrâil dedi ki: "**Bunların yüzlerini görmek ister misin?" **"İsterim" dedim. Bir çadırın kapısını açtı. Baktım. Öyle güzel sûretler gördüm ki, eğer bütün ömrümce onların güzelliğini anlatsam, bitiremem. Yüzleri sütten beyaz, yanakları yâkuttan kırmızı ve güneşten parlaktı. Derileri ipekten yumuşak ve ay gibi ışıklı, kokuları miskten daha güzeldi. Saçları gâyet siyah, kimi örülmüş, kimi toplanmış, kimi salıverilmiş, otursa, etrâfında çadır gibi olur, kalksa, ayağına kadar uzanırdı. Her birinin önünde bir hizmetçi dururdu. Cebrâil;** "Bunlar, senin ümmetin içindir." dedi."

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurdular ki: **"Sekiz Cennet'in bağ ve bostanını ve her türlü nîmetlerini gördüm. Cehennem'i ve derecelerini de görsem diye hatırıma geldi. Cebrâil elimi tutup, Cehennem'in en büyük meleği Mâlik'e götürdü.** "Ey Mâlik! Hazret-i Muhammed, düşmanların Cehennem'deki yerlerini görmek ister (O'na Cehennem'i göster) **dedi. Mâlik, Cehennem'in tabakalarını açtı. Yedi tabaka** (nın hepsini) **gördüm. Yedinci tabakaya Hâviye derler. Onun azâbı, diğer tabakalardan kat kat ziyâde idi. Mâlik'e sual ettim: "** Bu tabakada hangi tâifeye azâb olunur?" **Mâlik; "Fir'avn ve Kârun ve senin ümmetinin münâfıklarına azâb**

olunur” dedi. **Altıncı tabaka Lazy’dir. Orada, müşriklere** (hiç dini olmayanlara) **azâb olunur. Beşinci tabaka Hutame’dir. Orada, ateşe, öküze tapanlara, budistlere azâb olunur. Dördüncü tabaka Cahîm’dir. Orada; güneşe, yıldızlara tapanlara azâb olunur. Üçüncü tabaka Sakar’dır. Orada, Hıristiyanlara azâb olunur. İkinci tabaka Saîr’dir. Orada Yahudilere azâb olunur. Birinci tabaka Cehennem’dir. Bunun azâbı öbür tabakaların azâbından az idi.** (Buna rağmen) **orada ateşten yetmişbin deryâ gördüm. Her bir deryâ o kadar büyük idi ki, eğer yerleri ve gökleri bir deryâya atsalar ve bir meleğe emretseler, bin yıl arasa bulmak mümkün olmazdı. Zebâniler** (Cehennem’de vazifeli melekler) **öyle azametli idi ki, eğer onlardan biri, yerleri ve gökleri ağzının bir kenarına koysa, hiç belli olmazdı. O deryâlar dalgalanıp, korkunç sedâlar hâsıl olurdu. Eğer o sesten dünyâya az bir ses gelseydi, bütün canlılar helâk olurdu. “Bu tabaka hangi tâife içindir?” diye suâl ettim. Mâlik cevâp vermedi. Tekrar sûal ettim. Sükût etti...**

Cebrâil, Mâlik’e; “Senden cevap bekliyor” dedi. O da; “Beni mâzur gör” diye özür diledi. Ben; **“Her ne ise cevap ver ki, bugün tedâriki mümkün ola” dedim.** Mâlik; “Yâ Resûlallah! Senin ümmetinin âsîleri içindir, onlara nasihat eyle. Tâ ki bu korkunç yerden kendilerini korusunlar. Vücutlarını böyle azâba sürükleyecek şeylerden kaçınsınlar. O gün ben âsîlere merhamet etmem. Ne ak sakallı ihtiyarlarına, ne de gençlerine şefkât göstermem” dedi.

Âlemlerin efendisi ağladı. Mübârek başından sarığını çıkarıp, şefâat için Allahü teâlâya yalvarmaya başladı. Ümmetinin zayıflığını ve böyle azâba tâkat getiremeyeceklerini söyleyerek, o kadar ki, Cebrâil (aleyhisselâm) ve cümle melekler de berâber ağlaştılar. Allahü teâlâdan hitap geldi ki: **“Ey Habîbim! Senin hürmetin ve kıymetin benim katımda büyüktür, duân kabûl olunmuştur. Hatırını hoş tut. Seni, murâdına eriştirdim. Sana öyle bir makam veririm ki, pek çok sayıda âsîleri, senin şefâatin ile bağışlarım. Tâ ki, sen yeter diyesin. Ey Habîbim! Her kim, benim emrimi tutarsa azâb ve cezâdan kurtulur, rahmetime nâil olur. Cennet’te beni görmek şerefine kavuşur. Sana ve ümmetine gecede ve gündüzde elli vakit namaz farz ettim.”**

Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) devâm ederek; **“O makamdan** (sonra) **Arş’a eriştim. Semâvâttan geçip, Mûsâ’nın** (aley-

hisselâm) **bulunduğu makâma geldim. Bana; " Hak teâlâ, sana ve ümmetine ne farz eyledi? Dedi. Ben de "**Her gün ve gece için elli vakit namaz kılınmasını bana farz kıldı" **dedim. "**Rabbine dön, biraz hafifletmesini dile. Çünkü ümmetin bunun altından kalkamaz. Ben İsrâil oğullarını denedim ve yokladım" **dedi. Bunun üzerine, Rabbime döndüm ve dedim ki:** "Yâ Rabbî! Ümmetimden (bu emri) biraz hafif eyle!" **Bunun üzerine elli vakitten sâdece beş vakit indirdi. Mûsâ'ya** (aleyhisselâm) **döndüm ve** (beş vakit indirdi) **dedim. Dedi ki:** "Rabbine dön! Biraz daha hafifletmesini dile. Çünkü ümmetin bunun altından kalkamaz. **Böylece Mûsâ** (aleyhisselâm) **ile Rabbimin arasında gidip geldim ve nihâyet Allahü teâlâ şöyle buyurdu: "**Bu namazı beş vakte indirdim. Her namaz için on sevâb vardır. Bu bakımdan sonunda yine elli namaz olur. Zîrâ her kim bir sevâbı kastedip de yapamazsa, onun için bir sevâb yazılır. Fakat yaparsa, bire mukâbil tam on sevâb yazılır. Fakat bir günaha kastedip yapmazsa, hiçbir şey yazılmaz. Yaparsa, ancak o bir günah olarak kayda geçer." **Sonra Mûsâ'ya** (aleyhisselâm) **inip durumu anlattım. Yine; "**Dön, biraz daha hafifletmesini dile" **dedi. Bunun üzerine ona;** "Rabbime çok münâcâtta bulunduğum için artık utanıyorum" **dedim"** buyurdular.[98]

Allahü teâlâ böylece sevgili Peygamberimizin çektiği sıkıntılarla yaralanan mübârek kalbini, tesellî eyledi. Hiçbir mahlûkuna vermediği, kimsenin bilemiyeceği, anlayamayacağı nîmetleri, O'na ihsân eyledi.

Âlemlerin efendisi, sonra bir anda Kudüs'e ve oradan Mekke-i mükerreme'ye, Ümm-i Hâni'nin evine geldiler. Yattığı yer henüz soğumamış, leğendeki abdest suyunun hareketi durmamış idi. Dışarda dolaşan Ümm-i Hâni uyuklamış, bir şeyden haberi olmamıştı. Peygamber efendimiz, Kudüs'ten Mekke'ye gelirken, Kureyş'in kervanına rastladı. Kervandaki bir deve ürktü, yıkıldı.

Resûlullah Efendimiz, sabah olunca, Kâbe yanına gidip mîrâcını anlattı. Kâfirler; "Muhammed aklını kaçırmış, iyice sapıtmış" diye alay ettiler. Müslüman olmağa niyetli olanlar da tereddüte düştüler. Müşriklerden bâzıları sevinerek, Ebû Bekr'in evine geldiler. Çünkü onun akıllı, tecrübeli, hesaplı bir tüccâr olduğunu gâyet iyi biliyorlardı. Kapıya çıkınca; "Ey Ebû Bekr! Sen çok kere Kudüs'e gidip geldin. İyi bilirsin. Mekke'den Kudüs'e gidip gelmek, ne kadar zaman

---

98) Müslim, "İman", 74; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 132-133; Taberî, Târih, II, 307-309; Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 179.

sürer?" diye sordular. Hazret-i Ebû Bekr; "İyi biliyorum. Bir aydan fazla" dedi.

Bu söze sevinen kâfir gürûhu; "Akıllı, tecrübeli adamın sözü böyle olur" dediler. Gülüp, alay ederek ve Hazret-i Ebû Bekr'in de kendileri gibi düşüneceğini umarak; "Senin efendin, Kudüs'e bir gecede gidip geldiğini söylüyor, artık iyice sapıttı" dediler. Hazret-i Ebû Bekr'e sevgi, saygı gösterip bel bağladılar.

Hazret-i Ebû Bekr, Resûlullah efendimizin mübârek adını işitince; "Eğer O söyledi ise doğrudur. Bir anda gidip geldiğine ben de inandım" deyip içeri girdi. Kâfirler şaşkınlık içinde; "Vay canına, Muhammed ne yaman büyücü imiş. Ebû Bekr'e sihir yapmış" diyerek geri döndüler.

Hazret-i Ebû Bekr, hemen Resûlullah efendimizin yanına geldi. Büyük kalabalık arasında, yüksek sesle; "Yâ Resûlallah! Mîrâcınız mübârek olsun! Bizleri, senin gibi büyük Peygambere hizmetçi yapmakla şereflendirdiği ve mübârek yüzünü görmekle, kalbleri alan, rûhları fetheden tatlı sözlerini işitmekle nîmetlendirdiği için Allahü teâlâya sonsuz şükürler ederim. Yâ Resûlallah! Senin her sözün doğrudur. İnandım. Canım sana fedâ olsun!" dedi. Hazret-i Ebû Bekr'in sözleri kâfirleri şaşırttı. Diyecek şey bulamayıp dağıldılar. Şüpheye düşen, îmânı zayıf birkaç kişinin de kalbine kuvvet verdi. Resûlullah efendimiz o gün, Ebû Bekr'e "**Sıddık**" dedi. Bu adı almakla, derecesi bir kat daha yükseldi.[99]

Bu hâle çok kızan kâfirler, mü'minlerin kuvvetli îmânına, Peygamberimizin her sözüne hemen inanmalarına, onun çevresinde pervâne gibi dönmelerine dayanamadılar. Resûlullah efendimizi mahcup ve mağlûb etmek için, imtihân etmeye başladılar.

"Yâ Muhammed! Kudüs'e gittim diyorsun. Söyle bakalım, mescidin kaç kapısı, kaç penceresi var?" gibi sorular sordular. Resûlullah efendimiz hepsine birer birer cevap verdiler. Efendimiz cevap verirken, Hazret-i Ebû Bekr; "Öyledir yâ Resûlullah" derdi. Hâlbuki, Resûlullah efendimiz edebinden, hayâsından karşısındakinin yüzüne bile bakmazdı.

Buyurdu ki; **"Mescid-i Aksâ'da etrâfıma bakmamıştım. Sorduklarını görmemiştim. O anda, Cebrâil** (aleyhisselâm) **Mescid-i Aksâ'yı gözümün önüne getirdi. Pencerelerini görüp sayıyor ve**

---

99) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 144.

sorularına, hemen cevap veriyordum” Resûlullah efendimiz, yolda develi yolcular gördüğünü söyledi. **“İnşâallah Çarşamba günü gelirler”** buyurdu. Çarşamba günü güneş batarken, kervan Mekke’ye ulaştı. Kervandakilere sorduklarında fırtına eser gibi olduğunu ve bir devenin yıkıldığını söylediler. Bu hâl mü’minlerin îmânını kuvvetlendirdi. Kâfirlerin düşmanlığı da gittikçe arttı.[(100)]

Hicretten bir yıl önce, Receb ayının 27’sinde Cûma gecesi vukû bulan bu mûcizeye **Mîrâc** denir. Resûlullah, Mîrâca rûh ve bedeni ile uyanık bir hâlde çıktı. Mîrâc gecesinde O’na nice ilâhi hakikâtler gösterildi ve beş vakit namaz bu gecede farz kılındı. Ayrıca Bekara sûresinin son iki âyet-i kerîmesi ihsân edildi. Mîrâc; Kur’ân-ı kerîmde, İsrâ ve Necm sûresi ile bâzı hâdis-i şerîflerde bildirilmektedir.[(101)]

Sevgili Peygamberimiz Mîrâcdan sonra Eshâbına Cennet’i anlatırken buyurdular ki: **“Yâ Ebâ Bekr! Senin köşkünü gördüm. Kızıl altından idi. Senin için hazırlanan nîmetleri müşâhede ettim.”** Hazret-i Ebû Bekr de; “O köşk ve köşkün sâhibi sana fedâ olsun yâ Resûlullah” dedi. Efendimiz, Hazret-i Ömer’e dönerek; **“Yâ Ömer! Senin köşkünü gördüm. Yâkuttan idi. O köşkte çok hûriler var idi. Fakat içeri girmedim. Senin gayretini düşündüm.”** buyurdular. Hazret-i Ömer, çok ağladı. Göz yaşları arasında; “Anam-babam canım sana fedâ olsun yâ Resûlullah! Senden de gayret, kıskanmak olur mu” dedi. Daha sonra Hazret-i Osman’a buyurdular ki: “**Yâ Osman! Seni her gökte gördüm. Cennet’te köşkünü görüp seni düşündüm.“** Hazret-i Ali’ye buyurdular ki: **“Yâ Ali! Senin sûretini dördüncü semâda gördüm. Cebrâil’e sûal ettim. Dedi ki** “Yâ Resûlullah! Melekler Hazret-i Ali’yi görmeğe âşık oldular. Hak teâlâ, onun sûretinde bir melek yarattı. Dördüncü gökte durur, melekler onu ziyâret eder, bereketlenirler.” **Sonra senin köşküne girdim. Bir ağaçtan bir yemiş kokladım. Ondan bir hûri çıktı, yüzüne perde çekti. “Sen kimsin ve kiminsin?” dedim. “Amcan oğlu Ali için yaratıldım yâ Resûlallah!” dedi.”**

Mîrâc gecesinin sabahında Cebrâil (aleyhisselâm) gelerek Resûlullah efendimize beş vakit namazı, vakitlerinde imâm olarak kıldırdı. Hadîs-i şerîfde buyruldu ki: **“Cebrâil** (aleyhisselâm) **Kâbe kapısı yanında iki gün bana imâm oldu. İkimiz, fecr doğarken sabah namazını,**

100) İbni Sa’d, et-Tabakât, I, 215.

101) Buhârî, “Menâkıb-ül-Ensar”, 42; Tirmizî, “Tefsir-ül-Kuran”, 20; İbni Hişâm, es-Sire, I, 403; Beyhekî, es-Sünen, I, 255; Süheylî, Ravzü’l-ünüf, II, 208.

güneş tepeden ayrılırken öğleyi, her şeyin gölgesi kendi boyu kadar olunca ikindiyi, güneş batarken (üst kenarı kaybolunca) **akşamı ve şafak kararınca yatsıyı kıldık. İkinci günü de, sabah namazını hava aydınlanınca, öğleyi her şeyin gölgesi kendi boyunun iki katı olunca, ikindiyi bundan hemen sonra, akşamı oruç bozulduğu zaman, yatsıyı gecenin üçte biri olunca kıldık. Sonra; "Yâ Muhammed! Senin ve geçmiş peygamberlerin namaz vakitleri budur. Ümmetin, beş vakit namazın her birini, bu kıldığımız iki vaktin arasında kılsınlar" dedi."(102)**

Namaz vakitleri böylece bildirildikten sonra, Habeşistan'a da haber gönderilerek beş vakit namazı kılmaları ve farz olduğundan îtibâren kılmaya başladıkları vakte kadar olan namazlarını kazâ etmeleri bildirildi.

AKABE BÎ'ATLARI

Sevgili Peygamberimiz her sene, Kâbe'yi ziyârete gelen kabîleleri dîne dâvet ediyor, onların Cehennem ateşinden kurtulup ebedî saâdete kavuşmaları için çalışıyor ve her türlü hakârete aldırmadan, peygamberlik vazifesini yerine getirmeye devâm ediyordu. Kabîlelerin konak yerlerinde duruyor, gelenlere; **"Allahü teâlânın, peygamberlik vazifesini yerine getirinceye kadar beni barındıracak ve bana yardım edecek kim var?** (Böylece) **kendisine Cennet verilsin"** buyuruyor, fakat ne barındıracak ve ne de yardım edecek bir kimse bulunmuyordu.

Peygamberliğinin on birinci senesi idi. Panayırda, Kâbe'yi ziyâret için gelen Medîne halkından bir toplulukla karşılaştı. Onlara; **"Sizler kimlersiniz?"** diye sorunca, Medîneli ve Hazrec kabîlesinden olduklarını söylediler. Peygamberimizin dedesi Abdülmuttalib'in annesi Selmâ Hâtun da, Hazrec kabîlesinin Necranoğulları koluna mensuptu. Peygamberimiz, Hazrecli bu altı kişi ile bir müddet oturup, onlara İbrâhim sûresinin 35-52. âyet-i kerîmelerini okudu ve İslâmiyet'i anlattı. Bu dîne girmeleri için dâvette bulundu. Kabîlesinin büyüklerinden ve Medîne'de yaşayan Yahudilerden, yakında bir peygamberin geleceğini duyan bu insanlar, Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) kendilerini dîne çağırınca, birbirlerine bakıştılar. Sonra; "Yahudilerin haber verdiği, işte bu peygamberdir!" diye aralarında konuştular.

---

102) İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, VIII, 443-444; Hâkim, el-Müstedrek, IV, 648-649; Beyhekî, Delâil-ün-Nübüvve, II, 266; İbni Hişâm, es-Sire, I, 403-404; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 213-215.

Medîne'de öteden beri Evs ve Hazrec kabîleleri, Yahudilere düşman idiler, fırsat buldukça birbirlerine saldırırlardı. Yahudilerden önce müslüman olup, İslâmiyetle şereflenirlerse, onlara gâlip geleceklerine ve Medîne'den çıkaracaklarına inanıyorlardı. Bu sebeple hemen Resûlullah'ın huzûrunda Kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldular.

Peygamber efendimize de; "Yâ Resûlallah! Biz, kavmimizi, Yahudilere karşı savaşır hâlde bırakmıştık. Ümîd edilir ki, Allahü teâlâ, onları da zât-ı âliniz sâyesinde îmân etmekle şereflendirir. Biz, döner dönmez onları ve kavmimizi senin peygamberliğini kabûl etmeye dâvet edeceğiz. Bu dinden kabûl ettiğimiz şeyleri onlara da anlatacağız. Eğer Allahü teâlâ onları bu din üzerinde toplayıp birleştirirse, senden daha azîz ve şerefli kimse olmaz" dediler.

Bu altı kişi gerçekten inanmış, Allahü teâlânın Peygamberimize tebliğ ettiklerini kabûl ve tasdik etmişlerdi. Yurtlarına dönmek için, Peygamberimizden izin alıp ayrıldılar. Yeni müslüman olan bu altı kişi; Ukbe bin Âmir, Es'ad bin Zürâre, Avf bin Hâris, Râfi' bin Mâlik, Kutbe bin Âmir, Câbir bin Abdullah (radıyallahü anhüm) idiler.[103]

BİRİNCİ AKABE BÎ'ATI

Müslüman olan altı kişi Medîne'ye kavimlerinin yanına dönünce, hemen İslâmiyet'ten ve Peygamberimizden anlatmaya; halkı, İslâm dînine girmeleri için dâvete başladılar. Bunda o kadar ileri gittiler ki; Medîne'de, içinde Peygamberimizin ve İslâmiyet'in konuşulmadığı bir ev kalmadı. Böylece İslâmiyet, Hazrec kabîlesi arasında yayıldığı gibi, ayrıca Evs kabîlesinden bâzı kimseler de müslüman oldular.

Akabe'deki bu görüşmeden sonra, ertesi sene Es'ad bin Zürâre ve İslâmiyet'i kabûl eden on iki arkadaşı, hac mevsiminde Mekke'ye geldiler. O sene, müşrikler, müslümanlara her senekinden daha fazla ezâ ve cefâda bulunuyorlardı. Resûlullah efendimizi devamlı tâkib ediyorlar, O'nunla konuşan herkese işkence yapıyorlardı.

Bunu öğrenen Medîneliler, Peygamberimizle gece vakti Akabe'de görüşmek üzere söz aldılar. Gece olunca buluştular. Bağlılıklarını arzedip, bütün emir ve isteklerini yerine getireceklerine söz vererek, bî'at ettiler. Bu sözleşmede; "Allahü teâlâya ortak koşmayacaklarına, zinâ yapmayacaklarına, hırsızlık etmeyeceklerine, iftirâdan kaçınacaklarına,

---

103) İbni Hişâm, es-Sire, I, 429-431; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 219-220; Taberî, Târih, II, 88; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, IX, 82.

ayıplanmak ve rızık korkusuyla çocuklarını öldürmeyeceklerine" dâir taahhüdde bulundular.[104]

İkisi Evs kabîlesine, diğerleri de Hazrec kabîlesine mensub olan bu 12 kişinin reisi Es'ad bin Zürâre idi.

Sevgili Peygamberimiz, bu on iki kişiyi kabîlelerine temsilci yaptı. Bunlar, kabîlelerine İslâmiyet'i anlatıp, onlar adına Resûlullah efendimize karşı kefîl olacaklardı. Es'ad bin Zürâre de, hepsi adına temsilci tâyin edilmişti. İlk Akabe bî'atında bulunanlar; Mâlik bin Neccâr oğullarından Es'ad bin Zürâre, Avf bin Hâris, Mu'az bin Hâris, Züreyk bin Âmir oğullarından Râfi' bin Mâlik, Zekvân bin Abdikays, Ganm bin Avf oğullarından Ubâde bin Sâmit, Gusayna oğullarından Yezîd bin Sa'lebe, Aclân bin Zeyd oğullarından Abbâs bin Ubâde, Harâm bin Ka'b oğullarından Ukbe bin Âmir, Sevâd bin Ganm oğullarından Kutbe bin Âmir, Abdüleşhel bin Cüşem oğullarından Ebü'l-Heysem Mâlik bin Teyyihân ve Amr bin Avf oğullarından Uveyt bin Sâide idi.

MEDÎNE İSLÂM İLE NURLANIYOR

Bu sözleşmeden sonra, Medîne'ye dönen Hazret-i Es'ad ve arkadaşları, kabîlelerine gece-gündüz İslâmiyet'i anlatarak hak dîne dâvet ettiler. Bu dâvet netîcesinde, İslâmiyet, Medîne'de sür'atle yayılmaya başladı. Öyle ki, daha önce birbirine düşman olan Evs ve Hazrec kabîleleri bir araya gelmiş, İslâmiyet'i daha iyi öğrenebilmek için Resûlullah efendimizden bir muallim istemişlerdi. Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) de, Kur'ân-ı kerîmi ve İslâmiyet'i öğretmek için, Mekke'deki Eshâbından Hazret-i Mus'ab bin Umeyr'i hoca olarak Medîne'ye gönderdi.

Hazret-i Mus'ab, Hazret-i Es'ad'ın evinde kaldı. Onunla birlikte ev ev dolaşarak herkese İslâmiyet'i duyurdular. Resûlullah'ın sevgisini ve O'nu, bütün düşmanlarından korumak için canla başla çalışacaklarına söz vermelerini istediler. Onları, Resûlullah ile yapılacak bî'ata hazırladılar.

Es'ad bin Zürâre hazretlerinin kabîle reisi de Sa'd bin Mu'az olup, onunla akrabâ idiler. O zaman Araplar arasında akrâbaya karşı hakâretten kaçınmak âdet olduğu için, daha îmân etmemiş olan Sa'd bin Mu'az, Es'ad bin Zürâre hazretlerinin evine gidip bu işi engellemeye çalışmadı.

---

104) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 220; Taberî, Târih, II, 356; Belâzûrî, Ensâb, I, 252-253.

Kendisi bir kabîle reisi olarak buna el koymak istemiyordu. Bu maksadla kabîlesinin ileri gelenlerinden Üseyd bin Hudayr'a; "Mahallemize git, gelen şu kişiyi gör, ne yapacaksan yap. Es'ad benim teyzemin oğlu olmasaydı, bunu sana havâle etmezdim" dedi.

Bunun üzerine Üseyd bin Hudayr, mızrağını alıp, Hazret-i Mus'ab bin Umeyr'in bulunduğu eve gitti. Oraya varınca hiddetle konuşmaya başladı. "Bize niçin geldiniz? İnsanları aldatıyorsunuz! Hayâtınızdan olmak istemiyorsanız, buradan derhal ayrılın" dedi. Onun bu kızgın hâlini gören Mus'ab bin Umeyr; "Hele biraz otur, sözümüzü dinle! Maksadımızı anla, beğenirsen kabûl edersin. Yoksa engel olursun..." diyerek, gâyet yumuşak ve nâzik cevap verdi. Üseyd sâkinleşip; "Doğru söyledin" dedi ve mızrağını yere saplayarak oturdu.

Hazret-i Mus'ab'ın tatlı konuşması ile insanın kalbine işleyen sözlerini ve hoş sesiyle okuduğu Kur'ân-ı kerîm âyetlerini dinledi. Kendinden geçip; "Bu ne güzel şey!" diye söylendi. Sonra; "Bu dîne girmek için ne yapmak lâzımdır?" dedi. Anlattılar ve Üseyd bin Hudayr Kelime-i şehâdet söyleyerek müslüman oldu. Sevincinden yerinde duramayan Hazret-i Üseyd; "Ben gidip size birini göndereyim. Eğer o müslüman olursa, Medîne'de onun kavminden îmân etmedik hiç kimse kalmaz..." diyerek sür'atle kalkıp gitti. Doğruca Sa'd bin Mu'az'ın yanına vardı. Sa'ad bin Mu'az, onu görünce; "Yemîn ederim ki, Üseyd buradan gittiği yüzle gelmiyor" dedi.

Sonra da; "Ne yaptın yâ Üseyd?" diye sordu. Hazret-i Üseyd bin Hudayr, Sa'd bin Mu'az'ın müslüman olmasını çok arzu ettiğinden; "O kişiyle (Mus'ab bin Ümeyr ile) konuştum, onların bir fenâlığını görmedim. Yalnız; duyduk ki, Benî Hârise oğulları, teyzeoğlun Es'ad'ın böyle bir kimseyi evinde barındırmasından kuşkulanarak, onu öldürmek için harekete geçmişler" dedi.

Bu sözler, Sa'd bin Mu'az'a çok dokundu. Çünkü birkaç sene önce yapılan bir savaşta, Benî Hârise oğullarını yenip, Hayber'e sığınmaya mecbur etmişlerdi. Bir sene sonra da affedip, memleketlerine dönmelerine izin vermişlerdi. Buna rağmen onların böyle bir tavır takınmaları düşüncesi, Sa'd bin Mu'az'ı çok kızdırmıştı. Hâlbuki, aslında böyle bir durum yoktu. Üseyd bin Hudayr, bu hîleye başvurarak, Sa'd bin Mu'az'ın teyzesine ve oğlu Es'ad bin Zürâre'ye dolayısıyla Mus'ab bin Umeyr'e zarar vermesini önlemek istemişti. Böylece, onların tarafına geçmesine ve nihâyet müslüman olmasına zemîn hazırladı.

Sa’d bin Mu’az, Üseyd bin Hudayr’ın bu sözleri üzerine yerinden fırlayıp, Hazret-i Es’ad bin Zürâre’nin yanına gitti. Oraya varınca, Es’ad ile Mus’ab bin Ümeyr’in son derece huzûr ve sükûn içerisinde oturup, sohbet ettiklerini gördü. Yanlarına yaklaşıp; “Ey Es’ad! Aramızda akrâbalık olmasaydı, sen bunları yapamazdın...”dedi.

Bu sözlere Hazret-i Mus’ab bin Umeyr cevap vererek; “Ey Sa’d! Biraz dur, otur ve bizi dinle, anla sözlerimiz hoşuna giderse ne âlâ, yok beğenmezsen, bunu sana teklif etmeyiz. Sen de kalkıp gidersin!” dedi. Sa’d bin Mu’az, bu mülâyim ve tatlı sözler karşısında sâkinleşip, bir kenara oturdu ve onları dinlemeye başladı.

Mus’ab bin Umeyr hazretleri, Sa’d bin Mu’az’a önce İslâmiyet’i anlattı. İslâmiyet’in esaslarını açıkladı. Sonra tatlı ve güzel sesiyle Kur’ân-ı kerîmden bir mikdar okudu. Okudukça, Sa’d bin Mu’az’ın hâli değişiyor, kendinden geçiyordu. Kur’ân-ı kerîmin eşsiz belâgatı karşısında kalbi yumuşadı ve büyük bir te’sir altında kaldı. Kendini tutamayıp; “Siz bu dîne girmek için ne yapıyorsunuz?” dedi.

Mus’ab bin Umeyr, hemen Kelime-i şehâdeti öğretti. O da; “Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh” diyerek müslüman oldu. Sa’d bin Mu’az müslüman olmaktan duyduğu huzûr ve sevinçden yerinde duramıyordu. Derhal evine gidip, öğrendiği gibi gusül abdesti aldı. Sonra kavminin toplanmasını istedi. Üseyd bin Hudayr’ı yanına alıp, halkın bulunduğu yere vardı. Abdüleşhel oğullarına hitâben; “Ey Abdüleşhel oğulları! Siz beni nasıl tanırsınız?” dedi. Onlar hep bir ağızdan; “Sen bizim reîsimiz ve büyüğümüzsün, biz sana tâbiyiz!” diye cevap verdiler. Sa’d bin Mu’az, onların bu sözleri üzerine; “O hâlde hepinize haber veriyorum. Ben müslüman olmakla şereflendim. Sizin de Allahü teâlâya ve O’nun Resûlüne îmân etmenizi istiyorum. Eğer îmân etmezseniz, sizin hiçbirinizle konuşup görüşmeyeceğim!...” dedi.

Abdüleşhel oğulları, reisleri Sa’d bin Mu’az’ın müslüman olduğunu ve kendilerini de İslâm’a dâvet ettiğini duyar duymaz, hep birlikte müslüman oldular. O gün akşama kadar Medîne semâlarını Kelime-i şehâdet ve tekbir sadâlarıyla çınlattılar.(105)

Bu hâdiseden kısa bir müddet sonra, bütün Medîne halkı, Evs ve Haz-

---

105) İbni Hişâm, es-Sire, I, 435; Taberî, Târih, II, 88; Süheylî, Ravzü’l-ünüf, II, 258; İbni Kesîr, es-Sire, II, 182.

rec kabîleleri İslâmiyet'i kabûl ettiler. Her ev İslâm nûruyla aydınlandı. Sa'd bin Mu'az ve Üseyd bin Hudayr, kabîlelerine âit bütün putları kırdılar. Bu durum sevgili Peygamberimize (sallallahü aleyhi ve sellem) bildirilince, çok memnun oldular. Mekkeli müslümanlar sevinç içinde idiler. Bu sebeple o seneye (m.621) **senet-üs-sürûr** (sevinç yılı) denildi.

İKİNCİ AKABE BÎ'ATI

Resûlullah efendimize, peygamberlik vazifesi tebliğ edileli 13 sene olmuştu. Mekkeli müşriklerin, müslümanlara zulmü son haddine varmış ve dayanılmaz bir hâl almıştı. Medîne'de ise, Es'ad bin Zürâre ile Mus'ab bin Umeyr'in hizmetleri sâyesinde, Evs ve Hazrecliler; müslümanlara kucak açacak, onları bağırlarına basıp uğrunda her fedâkarlığı yapacak aşk ve şevkin içindeydiler. Resûlullah efendimizin de bir an önce Medîne'yi teşriflerini arzuluyorlar; O'nun uğrunda, mallarını ve canlarını esirgemeyeceklerine dâir söz veriyorlardı.

Hac mevsimi gelmişti. Mus'ab bin Umeyr ile berâber, Medîneli 73 erkek ve 2 kadın müslüman, Mekke'ye geldiler. Hacdan sonra, hepsi yine Akabe'de Peygamberimiz ile buluştular. Es'ad bin Zürâre ve 12 temsilci, kabîleleri adına Peygamberimizin Medîne'ye hicret etmelerini ricâ ve teklif ettiler. Resûlullah efendimiz onlara Kur'ân-ı kerîmden bâzı âyet-i kerîmeleri okuduktan sonra; kendi canlarını, çoluk ve çocuklarını nasıl koruyup gözetirlerse, O'nu da öyle koruyacaklarını te'min etmek üzere onlardan kesin söz istedi.

Henüz müslüman olmayan, Resûlullah efendimizin amcası Hazret-i Abbâs da orada bulunuyordu. Bî'at için gelen bu topluluğa şöyle hitâb etti;

"Ey Medîneliler! Bu, kardeşimin oğludur. İnsanlar içinde en çok sevdiğim de O'dur. Eğer, O'nu tasdik edip, Allah'tan getirdiklerine de inanıyor ve berâberinizde alıp götürmek istiyorsanız, beni tatmin edecek sağlam bir söz vermeniz lâzımdır. Bildiğiniz gibi, Muhammed (aleyhisselâm) bizdendir. Biz, O'nu, O'na inanmıyan kimselerden koruduk. O, bizim aramızda izzet ve şerefiyle korunmuş olarak yaşamaktadır. O, bütün bunlara rağmen, herkesten yüz çevirmiş, size katılıp, sizinle berâber gitmeye karar vermiştir. Eğer siz, bütün Arap kabîleleri birleşip üzerinize hücûm ettiğinde, onlara karşı koyacak kadar savaş gücüne sâhipseniz bu işe girişiniz. Bu husûsu da aranızda iyice görüşüp konuşunuz, sonradan ayrılığa düşmeyiniz. Verdiğiniz sözde durup, O'nu

düşmanlarından koruyabilecek misiniz? Bunu lâyıkıyla yapabilirseniz ne âlâ. Yok, Mekke'den çıktıktan sonra O'nu yalnız bırakacaksanız, şimdiden vazgeçiniz ki, yurdunda şerefiyle korunmuş olarak yaşasın."

Hazret-i Abbâs'ın bu konuşmasına Medîneli müslümanlar üzüldüler. Sanki, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizi memleketlerine götürdüklerinde, O'nu müşriklere karşı koruyamayacak, sıkışınca terk edeceklermiş gibi bir sözle karşılaşmışlardı. Medîneli sahâbîlerden Es'ad bin Zürâre hazretleri, peygamber efendimize dönerek; "Yâ Resûlallah! İzin verirseniz birkaç sözüm vardır. Onu Hazret-i nize arz edeyim" dedi. Fahr-i kâinât efendimiz izin verince, Hazret-i Es'ad;

"Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Her dâvetin yumuşak veya sert bir yolu, usûlü vardır. Şimdi siz, bizi öyle bir şeye dâvet ediyorsunuz ki, onu insanların kabûl etmesi gâyet zordur. Zîrâ insanların öteden beri tapınageldikleri putları bırakıp, İslâm'ı kabûl etmesi çok güçtür. Buna rağmen biz, İslâm'ı bütün kalbimizle kabûl ettik. Bir de müşrik olan akrabâlarımızla alâkayı kesmeyi emrettiniz, ihlâs ile onu da kabûl ettik. Bilirsiniz ki bunu da kabûl çok zordur. Amcalarının bile düşman kesilip muhâfaza etmediği yüksek zâtınıza kucak açıp, bu şerefli vazifeyi üzerimize vâcib ve lâzım bildik. Hepimiz bu sözlerimizde mutâbıkız. Dilimizle ne söylüyorsak kalbimizle onu tasdik ediyoruz. Kendi çoluk çocuğumuzu nasıl muhâfaza ediyorsak, mübârek vücûdunuzu da, kanımızın son damlasına kadar, koruyacağımıza yemîn ediyoruz. Eğer bu ahdimizi bozarsak, Allahü teâlâya verdiğimiz sözde durmayıp şakîler zümresine dâhil olalım. Yâ Resûlallah! Biz bu sözümüzde sâdıkız. Allahü teâlâ muvaffak eylesin" dedi. Sonra da;

"Yâ Resûlallah! Bizden kendiniz için istediğiniz te'minâtı alıp, şart koşabilirsiniz" diye devâm etti. Peygamberimiz Kur'ân-ı kerîm okudu. Sonra buyurdu ki: **"Sizden Rabbim için olan şartım, Allahü teâlâya ibâdet etmeniz ve hiçbir şeyi O'na ortak koşmamanız; kendim ve Eshâbım için olan şartım, bizi barındırmanız, bana ve Eshâbıma yardımcı olmanız, kendinizi savunduğunuz, koruduğunuz şeylerden bizleri de korumanızdır."**

Berâ bin Ma'rûr; "Seni hak din ve kitap ile peygamber gönderen Allahü teâlâya and olsun ki; çoluk-çocuklarımızı savunup, koruduğumuz gibi seni de koruyacağız! Bizimle bî'atlaş yâ Resûlallah" dedi.

Medîneli müslümanlardan Abbâs bin Ubâde, Peygamber efendimizle yapılan anlaşmayı pekiştirmek için, arkadaşlarına; "Ey Hazrec-

liler! Muhammed (aleyhisselâm)ı niçin kabûl ettiğinizi biliyor musunuz?" dedi. Onlar da; "Evet" cevâbını verdiler. Bunun üzerine; "Siz O'nu, hem sulh, hem de savaş zamanları için kabûl edip, O'na tâbi oluyorsunuz. Eğer, mallarınıza bir zarar gelince, akrabâ ve yakınlarınız helâk olunca, Peygamberimizi yalnız ve yardımsız bırakacaksanız, bunu şimdiden yapınız. Vallahi, eğer böyle bir şey yaparsanız dünyâda ve âhırette helâk olursunuz! Eğer dâvet ettiği şeyde, mallarınızın gitmesine ve yakın akrabâlarınızın öldürülmesine rağmen, O'na vefâ etmeyi aklınız kesiyorsa, tutunuz. Vallahi bu, dünyânız ve âhıretiniz için hayırlıdır" deyince, arkadaşları; "Biz Peygamberimizden, mallarımız ziyân olsa da, yakınlarımız öldürülse de vazgeçmeyiz. Ondan hiçbir zaman ayrılmayız. Ölmek var, dönmek yok!" dediler.

Sonra Peygamber efendimize dönerek; "Yâ Resûlallah! Biz bu ahdimizi yerine getirirsek, bize ne vardır?" diye sordular. Sevgili Peygamberimiz o zaman; "**Allahü teâlânın râzı olması ve Cennet var!"** buyurdular.

Bunlardan her biri kavminin temsilcileri, vekilleri olarak söz verdiler. İlk önce Hazret-i Es'ad bin Zürâre; "Ben Allahü teâlâya ve O'nun Resûlüne verdiğim sözü yerine getirmek, canımla ve malımla O'na yardım husûsundaki vâdimi gerçekleştirmek üzere bî'at ediyorum" diyerek müsâfeha etti. Arkasından her biri bu şekilde bî'atı tamamlayıp; "Allahü teâlânın ve Resûlünün dâvetini kabûl ettik, dinledik ve boyun eğdik" diyerek memnûniyetlerini ve teslîmiyetlerini arz ettiler. Böylece, Resûlullah'ın uğrunda canlarını ve mallarını çekinmeden ortaya koydular. Kadınlar ile bî'at, sâdece söz ile yapılmıştı.

Sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem); "Allahü teâlâya hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık, iftirâ ve zinâ etmemek, çocuklarını öldürmemek, yalan söylememek, hayırlı işlere muhâlefette bulunmamak..." hususlarında onlardan söz aldılar.

Medînelilerin, Peygamber efendimize bî'at ettiği sırada, Akabe tepesinden bir ses; "Ey Minâ'da konaklayanlar! Peygamber ile Medîneli müslümanlar sizlerle savaşmak üzere anlaştılar" diye bağırdı. Peygamberimiz, bu ses için; **"Bu, Akabe'nin şeytanıdır"** dedikten sonra, seslenene de; **"Ey Allahü teâlânın düşmanı! Senin de hakkından gelirim"** buyurdular. Bî'at eden Medînelilere de; **"Siz hemen konak yerlerinize dönün"** buyurdular. Abbâs bin Ubâde; "Yâ Resûlallah! Yemîn ederim ki, istediğin takdirde, yarın sabah, Minâ'da bulunan kâfir-

lerin üzerine yürür onların hepsini kılıçtan geçiririz" dedi. Peygamber efendimiz memnun oldular, fakat; **"Bize, henüz bu şekilde hareket etmemiz emrolunmadı. Şimdilik yerlerinize dönünüz"** buyurdular.

İmâm-ı Nesâî'nin, Abdullah ibni Abbâs'dan rivâyetine göre; Ensâr-dan Akabe bî'atında bulunanlar, Resûlullah'ın yanına gelmekle muhâcirlerden olmuşlardır.(106)

MEDÎNE-İ MÜNEVVERE'YE HİCRET

Son Akabe bî'atıyla Medîne; müslümanlara, huzûr bulacakları ve sığınacakları bir yer olmuştu. İkinci Akabe bî'atını duyan Mekkeli müşriklerin tutumları, çok şiddetli ve pek tehlikeli bir hâl almıştı. Müslümanlar için Mekke'de kalmak tahammül edilemeyecek derecede idi. Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem)e durumlarını arz ederek, hicret için müsaade istediler.

Bir gün, sevgili Peygamberimiz, sevinçli bir hâlde Eshâb-ı kirâmın yanına gelip; **"Sizin hicret edeceğiniz yer bana bildirildi. Orası Yesrib** (Medîne)**dir**. **Oraya hicret ediniz ve Orada müslüman kardeşlerinizle birleşin. Allahü teâlâ onları size kardeş yaptı. Yesrib'i** (Medîne'yi) **size emniyet ve huzûr bulacağınız bir yurt kıldı"** buyurdu. Resûlullah efendimizin izni ve tavsiyesi üzerine müslümanlar, Medîne'ye birbiri ardınca bölük bölük hicret etmeye başladılar.(107)

Peygamber efendimiz, hicret edenlere son derece ihtiyatlı ve tedbirli davranmalarını sıkı sıkıya tenbih ediyordu. Müslümanlar, müşriklerin dikkatini çekmemek için küçük kâfileler hâlinde yola çıkıyor ve mümkün mertebe gizli hareket ediyorlardı. Medîne'ye ilk hicret eden Ebû Seleme, müşriklerden çok eziyet görmüştü. Neden sonra işin farkına varan müşrikler hicret için yola çıkan müslümanlardan, görebildiklerini yoldan çevirmeye, kadınları kocalarından ayırmaya, gücü yettiklerini hapse atmaya başladılar ve çeşitli cefâlara tâbi tuttular. Onları dinlerinden döndürmek için her türlü eziyeti yaptılar. Fakat bir iç harbin patlak vermesinden korktukları için, öldürmeye cesâret edemediler. Müslümanlar ise, buna rağmen her fırsatı değerlendirerek Medîne yollarına düştüler.

Hazret-i Ömer de, bir gün kılıcını kuşandı. Yanına oklarını ve mızrağı-

---

106) İbni Hişâm, es-Sire, I, 438; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 221-223; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, II, 261; İbni Kesîr, es-Sire, II, 192.

107) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 226; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, VIII, 31; Beyhekî, Delâil-ün-Nübüvve, II, 394.

nı alıp herkesin önünde Kâbe'yi yedi defa tavâf etti. Oradaki müşriklere, yüksek sesle şunları söyledi: "İşte ben de dînimi korumak için Allahü teâlânın yolunda hicret ediyorum. Karısını dul, çocuklarını yetim bırakmak, anasını ağlatmak isteyen varsa şu vâdinin arkasında önüme çıksın!..."

Böylece Hazret-i Ömer ile yirmi kadar müslüman, güpegündüz, çekinmeden Medîne'ye doğru yola çıktılar. O'nun korkusundan bu kâfileye hiç kimse dokunamadı. Artık göçlerin arkası kesilmiyor, Eshâb-ı kirâm bölük bölük Medîne'ye ulaşıyordu.

Bu arada Hazret-i Ebû Bekr de hicret için izin istedi. Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz; **"Sabreyle. Ümîdim odur ki; Allahü teâlâ bana da izin verir. Berâber hicret ederiz"** buyurdu. Hazret-i Ebû Bekr; "Anam-babam sana fedâ olsun! Böyle ihtimâl var mıdır?" diye sorunca, Peygamberimiz; **"Evet vardır"** buyurarak sevindirdiler.

Hazret-i Ebû Bekr sekiz yüz dirhem vererek iki deve satın aldı ve o günü beklemeye başladı. Artık Mekke'de; sevgili Peygamberimiz ile Hazret-i Ebû Bekr, Hazret-i Ali, fakirler, hastalar, ihtiyârlar ve müşriklerin hapse attığı mü'minler kalmıştı.

Diğer taraftan Medîneliler (Ensâr), hicret eden Mekkelileri (Muhâcirleri) çok iyi karşılayıp, misâfir ettiler. Aralarında kuvvetli bir birlik meydana geldi.

Resûlullah'ın da hicret edip müslümanların başına geçeceği ihtimâliyle, Mekkeli müşrikler telâşa kapılmışlardı. Mühim işleri görüşmek için bir araya geldikleri Dâr-ün-Nedve'de toplandılar, ne yapacaklarını konuşmaya başladılar. Şeytan, Şeyh-i Necdî kılığında yâni ihtiyâr bir Necdli şeklinde müşriklerin yanına geldi. Konuşmalarını dinledi. Çeşitli teklifler öne sürüldü. Fakat hiçbiri beğenilmedi. Sonra şeytan söze karıştı ve; "Düşündüklerinizin hiçbiri çâre olamaz. Çünkü O'ndaki güler yüz ve tatlı dil her tedbiri bozar. Başka çâre düşününüz" diyerek fikrini söyledi.

Kureyşin reisi olan Ebû Cehl; "Her kabîleden kuvvetli bir kimse seçelim. Ellerinde kılıçları ile Muhammed'in üzerine saldırsınlar. Kılıç vurup kanını döksünler. Kimin öldürdüğü belli olmasın. Böylece mecbûren diyete râzı olurlar. Biz de diyetini verir, sıkıntıdan kurtuluruz" dedi. Şeytan da, bu fikri beğendi ve harâretle teşvik ve tavsiye etti.[108]

Müşrikler bu hazırlık içindeyken Allahü teâlâ, Resûlüne hicret em-

108) İbni Hişâm, es-Sire, I, 124; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 227.

ri verdi. Cebrâil (aleyhisselâm) gelerek, müşriklerin kararını ve o gece yatağında yatmamasını bildirdi. Sevgili Peygamberimiz Hazret-i Ali'ye kendi yatağında yatmasını, bıraktığı emânetleri sâhiplerine vermesini söyleyerek; **"Bu gece yatağımda yat uyu, şu hırkamı da üzerine ört! Korkma, sana hiçbir zarar gelmez"** buyurdu.

Hazret-i Ali, Peygamber efendimizin emrettiği şekilde yattı. Habîbullah'ın yerine hiç korkmadan kendi nefsini fedâ etmeye hazırdı.

Hicret gecesi kâfirler, Resûlullah efendimizin saâdethânelerinin etrâfını sarmışlardı. Peygamber efendimiz mübârek evlerinden çıktılar. Yâsîn-i şerîf sûresinin başından on âyet-i kerîmeyi okudular ve bir avuç toprak alıp kâfirlerin başına saçtılar. Her kimin başına bu topraktan değmişse, hepsinin Bedr gazâsında öldürüldüğü rivâyet edilmiştir. Resûlullah efendimiz sıhhat ve selâmetle aralarından geçip, Hazret-i Ebû Bekr'in evine ulaştı. Müşriklerden hiçbiri O'nu görememişti.

Bir müddet sonra müşriklerin yanına biri gelip; "Burada ne bekliyorsunuz?" diye sorunca; "Muhammed'in evden çıkmasını" diye cevap verdiler. O gelen; "Yemîn ederim ki, Muhammed aranızdan geçip gitti, başınıza da toprak saçtı" dedi. Müşrikler, ellerini başlarına götürdüler. Hakîkaten, başlarında toprak buldular. Derhâl kapıya hücum edip içeri girdiler. Hazret-i Ali'yi, Resûl (aleyhisselâm)ın yatağında görünce, Resûl-i ekremin nerede olduğunu sordular. Hazret-i Ali; "Bilmem! Beni, O'nun muhâfazasına me'mur mu ettiniz?" dedi. Bunun üzerine Hazret-i Ali'yi tartakladılar. Kâbe'nin yanında bir müddet hapsedip sonra bıraktılar. Kâfirler, Resûlullah efendimizi bulmak için dışarıya çıkıp aramaya başladılar.[109]

Önce Hazret-i Ebû Bekr'in evine giderek, Hazret-i Ebû Bekr'in kızı Esmâ'ya sordular. Cevap vermeyince döğdüler. Her yeri aramalarına rağmen, bulamadılar ve çılgına döndüler. En azılıları olan Ebû Cehl, Mekke ve civârında tellâllarla sevgili peygamberimizi ve Hazret-i Ebû Bekr'i bulup getirenlere ve yerlerini bildireceklere yüz deve vereceğini vaat etti. Onun bu vaadini duyan ve mala tamâh eden bâzı kimseler silâhlanıp, atlarına binerek aramaya koyuldular.

Resûlullah efendimiz, Hazret-i Ebû Bekr'in evini teşrif edip; **"Hicret etmeme izin verildi"** buyurunca, Hazret-i Ebû Bekr-i Sıddîk heyecanla; "Mübârek ayağınızın tozuna yüzümü süreyim yâ Resûlallah!...

---

109) Süheylî, Ravzü'l-ünüf, II, 309.

Ben de berâber miyim?” diye sorunca, Efendimiz; **“Evet...”** buyurdular. Hazret-i Sıddîk, sevincinden ağladı. Gözyaşları arasında; “Anam-babam, canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Develer hazır. Hangisini murâd ederseniz onu kabûl buyurunuz” dedi. Âlemlerin sultânı; **“Benim olmayan deveye binmem.** (Ancak) **parasıyla alırım”** buyurdular. Bu kesin emir karşısında mecbur kalan Hazret-i Sıddîk, devenin fiyatını söyledi.

Hazret-i Ebû Bekr, Abdullah bin Üreykıt isminde, kılavuzluğu ile meşhûr olan zâtı çağırıp, yol göstermesi için ücretle tuttu ve develeri üç gün sonra Sevr dağındaki mağaraya getirmesini emretti. Safer ayının 27’sinde Perşembe günü, Peygamber efendimiz ve Ebû Bekr-i Sıddîk yanlarına bir mikdar yiyecek alarak yola çıktılar. Hazret-i Ebû Bekr, Resûlullah’ın çevresinde, bâzan sola, bâzan sağa, öne, arkaya gidiyordu. Peygamberimiz niçin böyle yaptığını sorunca; “Etraftan gelecek bir tehlikeyi önlemek için. Eğer bir zarar gelirse önce bana gelsin. Canım yüksek zâtınıza fedâ olsun yâ Resûlallah!” dedi.

Server-i âlem efendimiz buyurdular ki: “**Ya Ebâ Bekr! Başıma gelecek bir musîbetin, benim yerime, senin başına gelmiş olmasını ister misin?”** Hazret-i Sıddîk; “Evet yâ Resûlallah! Seni hak dinle, hak peygamber olarak gönderen Allahü teâlâya yemîn ederim ki, gelecek bir musîbetin, senin yerine, benim başıma gelmesini isterim” dedi.[110]

Sevgili Peygamberimizin nâlini dar olduğundan, yolda parçalandı ve mübârek ayakları yaralandı, yürüyecek hali kalmamıştı. Güçlükle dağa çıkıp mağaraya ulaştılar. Kapı önüne geldiklerinde, Hazret-i Ebû Bekr; “Allah için yâ Resûlallah, içeri girmeyin! Ben gireyim, orada zararlı bir şey varsa, bana gelsin, mübârek zâtınıza bir keder, bir elem değmesin” dedi ve içeri girdi. İçeriyi süpürüp temizledi. Sağında, solunda irili ufaklı bir çok delikler vardı. Hırkasını parçalayıp, delikleri kapadı, fakat biri açık kaldı. Onu da ökçesi ile kapayıp, Resûlullah’ı içeri dâvet eyledi.

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) içeri girdi ve mübârek başını Ebû Bekr’in kucağına koyup uyudu. O zaman, Hazret-i Sıddîk’in ayağını yılan soktu. Resûlullah’ın uyanmaması için sabredip, hiç hareket etmedi. Fakat gözyaşı Resûlullah’ın mübârek yüzüne damlayınca; “**Ne oldu yâ Ebâ Bekr?**” buyurdular.

Hazret-i Ebû Bekr; “Ayağım ile kapattığım delikten bir yılan ayağımı soktu” dedi. Resûlullah efendimiz, Ebû Bekr’in yarasına, iyi olması

---

110) İbni Sa’d, et-Tabakât, I, 230; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, XXX, 78.

için mübârek ağzının yaşından sürünce, acısı hemen dindi, şifâ buldu.

Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) ve Ebû Bekr-i Sıddîk içerde iken, müşrikler, iz tâkib ede ede mağaranın önüne geldiler. Ağzını bir örümceğin ördüğünü ve iki güvercinin de yuva yaptığını gördüler. İz sürücü Kürz bin Alkame; "İşte burada iz kesildi" dedi. Kâfirler; "Eğer, onlar buraya girmiş olsalardı, kapının üzerindeki örümcek ağının yırtılmış olması lâzım gelirdi" dediler.

ÜZÜLME! ALLAH BİZİMLE!

Bâzıları; "Buraya kadar geldik, mağaraya biriniz girsin, baksın!.." deyince, Ümeyye bin Halef kâfiri; "Sizin hiç aklınız yok mu? Üzerinde kat kat örümcek ağı bulunan şu mağarada ne işiniz var? Yemîn ederim ki, bu örümcek, ağını, Muhammed doğmadan önce örmüştür" dedi. Müşrikler kapı önünde münakaşa ederlerken, içerde Hazret-i Ebû Bekr endişeye kapıldı ve; "Yâ Resûlallah! Vallahi kendim için tasalanmıyorum. Fakat yüksek zâtınıza bir şey gelmesinden korkuyorum. Ben öldürülürsem bir tek kişiyim, hiçbir şey değişmez. Lâkin size bir zarar gelirse, bütün ümmet helâk olur, din yıkılır" dedi. Kâinâtın sultânı efendimiz; **"Yâ Ebâ Bekr! Üzülme!.. Şüphesiz Allahü teâlâ bizimledir"** buyurdu.

Ebû Bekr-i Sıddîk; "Yâ Resûlallah! Canım sana fedâ olsun! Onlardan biri, başını eğip baksa bizi görür!" deyince, Efendimiz; **"Yâ Ebâ Bekr! İki kişi ki, üçüncüsü Allahü teâlâdır. Üzülme!.. Hak teâlâ bizimledir**" buyurdu. Müşrikler içeri bakmadan geri döndüler.[111]

Allahü teâlâ bu hâli Kur'ân-ı kerîmde meâlen şöyle buyuruyor: **"Eğer siz, O'na** (Habîbime) **yardım etmezseniz,** (hatırlayın o vakti ki) **kâfirler O'nu** (Mekke'den) **ikinin ikincisi olarak** (Hazret-i Ebû Bekr ile) **çıkardıklarında,** (Sevr dağının tepesindeki) **mağarada iken, Allahü teâlâ O'na** (Resûlullah'a) **yardım etmişti. O zaman arkadaşına** (Ebû Bekr-i Sıddîk'a); **"Üzülme Allahü teâlânın yardımı, nusreti muhakkak bizimledir" demişti. Allahü teâlâ, O'nun üzerine sekînetini indirmiş O'nu** (Habîbini) **görmediğiniz** (mânevi) **ordularla kuvvetlendirmiş, kâfirlerin** (küfür) **kelimesini alçaltmıştı. Allahü teâlânın** (tevhîd) **kelimesi ise, çok yücedir. Allahü teâlâ mutlak gâliptir. Yegâne hüküm ve hikmet sâhibidir."** [112]

---

111) Müslim "Fezâil-üs-Sahabe", 1; Tirmizî, "Tefsir-il-Kur'an", 10; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 228; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, VII, 471, VIII, 459; Fâkihî, Ahbâru Mekke, VI, 199.

112) Tevbe sûresi, 9/40.

Sevgili Peygamberimiz ile Hazret-i Ebû Bekr, bu mağarada geceli gündüzlü üç gün kaldılar. Hazret-i Ebû Bekr'in oğlu Abdullah, Mekke'de duyduklarını, geceleyin mağaraya gelip haber veriyor, âzâdlı kölesi ve sürülerinin çobanı Âmir bin Füheyre ise, geceleri süt getirip izleri siliyordu.

Sevr mağarasından dördüncü günü ayrılan sevgili Peygamberimiz, Kusvâ adlı devesine bindi. Bir rivâyete göre terkisine Hazret-i Ebû Bekr'i bindirdi. Diğer deveye de Âmir bin Füheyre hazretleri ile yolları iyi bilen Abdullah bin Üreykıt bindiler.

Âlemlerin efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem), Allahü teâlânın medhettiği, beldelerin en kıymetlisi olan Mekke-i mükerremeden, vatanından ayrılıyordu. Devesini Harem-i şerîfe doğru döndürüp, mahzûn bir hâlde; **"Vallahi! Sen, Allahü teâlânın yarattığı yerlerin en hayırlı, Rabbim katında en sevgili olanısın! Senden çıkarılmamış olsa idim, çıkmazdım. Bana, senden daha güzel, daha sevgili yurt yoktur. Kavmim beni, senden çıkarmamış olsalardı, çıkmaz, senden başka bir yerde yurt, yuva tutmazdım"** buyurdular.

O anda Cebrâil (aleyhisselâm) inip, "Yâ Resûlallah! Vatanına müştâk mısın, özledin mi?" dedi. Efendimiz de; **"Evet, müştâkım!"** buyurdular. Cebrâil (aleyhisselâm), sonunda Mekke'ye döneceğini müjdeleyen, Kasas sûresi 85. âyet-i kerîmesini okuyup, mübârek hatırını tesellî eyledi.

Yolculuk sâkin geçiyordu. Müşrikler, her yeri aramalarına rağmen bulamıyorlar, Cenâb-ı Hak, Habîbini onların şerrinden muhâfaza ediyordu. Resûlullah efendimiz, Kudeyd denilen yere geldiklerinde, Ümmü Ma'bed isminde cömertliğiyle meşhur, akıllı, iffetli bir hanımın çadırı önünde durdular. Ücretiyle yiyecek, hurma ve et almak istediler. Ümmü Ma'bed; "Eğer olsa idi, para ile değil, ziyâfet çeker, ikramda bulunurdum. Kıtlık ve geçim sıkıntısı sebebiyle elimizde bir şey kalmadı" dedi. **"Süt var mı?"** diye sorduklarında; "Yoktur. Davarlar kısırdır" diye cevap verdi.

Kâinâtın sultânı (sallallahü aleyhi ve sellem), çadırın yanında duran zayıf bir koyunu işâret ederek buyurdular ki: **"Ey Ümmü Ma'bed! Bu koyun niçin burada bağlı duruyor?"** O da; "Gâyet hasta ve zayıf olduğundan sürüden kaldı. Dermanı olmadığı için gidemedi" dedi. **"Hiç sütü var mıdır? Bu koyunu sağmama izin verir misiniz?"** buyurunca; "Sütü yoktur, fakat onu sağmanıza hiçbirşey mâni değildir"

dedi. Resûlullah efendimiz, koyunun yanına gelip, Allahü teâlânın ismini zikrettiler. Bereket ile duâ ettikten sonra, mübârek elini koyunun memesine sürdüler. O anda meme, süt ile doldu ve akmağa başladı. Hemen kap getirip doldurdular. Önce Ümmü Ma'bed'e verdiler. O içtikten sonra, Hazret-i Ebû Bekr'e ve diğerlerine verip doyuncaya kadar içmelerini sağladı. En sonunda kendisi içti. Bir daha mübârek elini koyunun memesine dokunup sığadılar ve çadırda bulunan en büyük kabı istediler. Onu da doldurup Ümmü Ma'bed'e teslîm ettiler.

Oradan ayrıldıktan sonra, Ümmü Ma'bed'in kocası geldi ve sütü gördü. Sevinerek; "Bu süt nereden geldi?" diye sorunca, Ümmü Ma'bed; "Bir mübârek kimse gelip, hânemizi şereflendirdi. Gördüklerin, onun himmeti ve bereketidir." dedi. "Tarif eder misin? Sıfatı ve cemâli nasıldır?" diye sordu.

Ümmü Ma'bed ; "Gördüğüm o mübârek zât, pek güzel ve güler yüzlü idi. Gözlerinde bir miktar kırmızılık, sesinde nâziklik vardı. Mübârek kirpikleri uzun idi. Gözünün akı pek beyaz, karası da çok siyah olup, kudretten sürmeli idi. Saçları siyah, sakalı sık idi. Sustuğunda, üzerinde bir vekar ve ağırbaşlılık vardı. Konuşurken tebessüm ediyor, sözleri, sanki dizilmiş birer inci gibi ağzından tatlı tatlı dökülüyordu. Uzaktan çok heybetli görünüyor, yakına gelince, çok tatlı ve cazip bir hal alıyordu. Yanında bulunanlar, emrini yerine getirmek için canla başla koşuyorlardı" diyerek, daha pek çok hasletlerini saydı.

Bunları hayretle dinleyen kocası; "Yemin ederim ki, bu zât, Kureyş'in aradığı kimsedir. Eğer ben O'na rastlasaydım, hizmetiyle şereflenir, yanından ayrılmazdım." dedi. Rivâyete göre, o koyun onsekiz sene yaşadı. Fahr-i âlem efendimizin, bereketi ile sabah akşam onunla geçinirlerdi. Ümmü Ma'bed'in kocası, Resûlullah efendimizin ardı sıra gidip, Rîm vâdisinde yetişti ve müslüman oldu. Ümmü Ma'bed de müslüman oldu.[113]

SÜRAKA BİN MÂLİK

Müşrikler, Medîne'ye doğru yola çıkan Muhammed (aleyhisselâm) ı ve Hazret-i Ebû Bekr'i devamlı arıyorlardı. Bulamadıkları takdirde kendileri için pek büyük bir tehlike baş gösterecekti. Çünkü, müslümanların bir "İslâm Devleti" kurup, kısa zamanda kendilerini ortadan

113) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 230; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, IV, 48; Beyhekî, Delâilün-Nübüvve, I, 26.

kaldırabileceklerini düşünüyorlardı. Bu sebeple müşrikler, her şeylerini ortaya koydular. Peygamber efendimizle Hazret-i Ebû Bekr'i öldürene veya esir edene; yüz devenin yanı sıra sayısız mal ve para vereceklerini vaad ettiler. Bu haber, Sürâka bin Mâlik'in mensubu olduğu Müdlicoğulları arasında da yayıldı. Sürâka bin Mâlik, iyi iz sürerdi. Bu yüzden olup bitenlerle yakından ilgilendi.

Müdlicoğulları bir Salı günü, Sürâka bin Mâlik'in oturduğu bölge olan Kudeyd'de, toplanmışlardı. Toplantıda Sürâka bin Mâlik de vardı. O sırada Kureyş'in adamlarından biri gelip, Sürâka'ya; "Ey Sürâka! Vallahi ben az önce, sahile doğru giden üç kişilik bir kafile gördüm. Onlar herhalde Muhammed ile Eshâbıdır" dedi. Sürâka, durumu anladı. Fakat, ortaya çok fazla mükâfat konulduğu için, bunu tek başına elde etmek istiyordu. Bu sebeple başkasının haberdâr olmasını arzu etmiyordu. "Hayır, o senin gördüğün kimseler, filân kişilerdir. Biraz önce geçmişlerdi. Onları biz de gördük" diyerek, önemli bir şey yokmuş gibi konuştu.

Sürâka bin Mâlik, biraz daha bekledi. Dikkat çekmeden evine geldi. Hizmetçisine, atını ve silâhını alıp vâdinin arkasında kendisini beklemesini söyledi. Kendisi de kargısını almış, parlaklığının dikkati çekmemesi için ucunu aşağıya çevirmişti. Atını koşturmaya başladı. Yoluna devam ederek, nihâyet izlerini buldu. Yaklaşınca birbirlerini iyice görebiliyorlardı. Hattâ Sürâka, Peygamber efendimizin okuduğu Kur'ân-ı kerîmi bile işitiyordu. Fakat, Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) arkalarına hiç bakmıyorlardı. Hazret-i Ebû Bekr geriye bakınca, Sürâka'yı görüp, telâşa kapıldı. Peygamber efendimiz ona, mağaradaki gibi; "**Üzülme, Allahü teâlâ bizimle beraberdir"** buyurdu.

Buhârî hazretlerinin rivâyetine göre, bu sırada Hazret-i Ebû Bekr, bir atlının kendilerine yetiştiğini Resûl-i ekreme arz edince, Peygamber efendimiz; **"Yâ Rabbî! Onu düşür"** diye duâ buyurdular. Başka bir rivâyette, Sürâka yanlarına kadar gelince, Hazret-i Ebû Bekr, ağlamaya başladı. Resûl-i ekrem efendimiz niçin ağladığını sorunca; "Vallahi kendim için ağlamıyorum. Sana bir zarar gelmesinden korktuğum için ağlıyorum" dedi.

Sürâka, Peygamber efendimize saldırabilecek kadar yaklaştı. "Yâ Muhammed! Seni, bugün benden kim koruyacak!" dedi. Server-i âlem efendimiz de; **"Beni, Cebbar ve Kahhar olan Allahü teâlâ korur"** cevâbını verdi. O sırada Sürâka'nın atı, iki ön ayaklarıyla dizlerine

kadar yere battı. Bundan kurtulup, tekrar saldırmaya teşebbüs edince, atının ayakları yine yere saplandı. Sürâka, atını ne kadar zorladıysa da, onu bir türlü kurtaramadı. Başka yapacağı hiçbir şey yoktu. Çaresiz kalınca, şefkat ve merhamet sahibi olan Resûlullah efendimize yalvarmaya başladı.

Bütün olgunlukları ve iyi ahlâkı kendisinde toplayan, üstün ahlâk ve yaratılış üzere olan Peygamberimiz onun bu dileğini kabul etti. Sürâka; "Yâ Muhammed! Muhafaza olunduğunu anladım. Duâ et de kurtulayım. Bundan sonra sana aslâ zarar vermem. Senin peşine düşenlere de senden hiç bahsetmiyeceğim" diyordu. Kâinatın efendisi; "**Yâ Rabbî**! **Eğer o sözünde doğru ve samîmi ise, atını kurtar"** diye duâ edince, Allahü teâlâ bu duâyı kabul buyurdu.

Sürâka bin Mâlik'in atı, ancak bu duâdan sonra çukurdan kurtulabilmişti. Bu sırada atın ayağının battığı yerden, göğe doğru duman gibi bir şey yükseliyordu. Sürâka, hayretler içerisinde kaldı ve bütün bu olup bitenlerden, Muhammed (aleyhisselâm)ın dâima korunmakta olduğunu anladı. Pek çok şeye şâhid olmuştu. Sonunda; "Yâ Muhammed! Ben Sürâka bin Mâlik'im! Benden aslâ şüpheniz olmasın. Size söz veriyorum. Bundan sonra beğenmediğiniz hiçbir işi yapmıyacağım. Kavmin, seni ve arkadaşlarını yakalayana çok mükâfat vereceğini vâdetti" dedi ve Kureyş müşriklerinin yapmak istediklerini birer birer anlattı, hattâ, onlara yol azığı ve binmek için deve vermek istediyse de, sevgili Peygamberimiz kabul etmedi ve ona: **"Ey Sürâka! Sen islâm dînini kabul etmedikçe, ben de senin deveni ve sığırını arzu etmem, istemem. Sen bizi gördüğünü gizli tut, yeter"** buyurdu.

İbn-i Sa'd da şöyle nakleder: Sürâka, Peygamber efendimize, bana, istediğini emret deyince, Resûlullah efendimiz; "**Yurdunda dur. Hiç kimsenin bize yetişmesine meydan verme"** buyurmuştur.

Allahü teâlâ dileyince her şey oluyordu. O'na hâlis bir şekilde güvenip, rızâsı yolunda yürüyünce, akıl almaz hâdiseler meydana geliyordu. Resûlullah efendimizi öldürüp, büyük mükâfatlara kavuşma hırsıyla, kükreyen bir aslan tavrıyla yola çıkan Sürâka, artık; munis, uysal bir çocuk gibiydi. Her şeye kâdir olan Allahü teâlâ, Habîbine zarar vermemesi için, Sürâka'nın kalbini iyiliğe doğru çevirmişti. Elbette, Allahü teâlâ Habîbini (sallallahü aleyhi ve sellem) yalnız bırakmayacaktı. Çünkü O, insanlara merhamet için, onların dünyâda ve âhirette ebedî saadet ve mutluluğa kavuşması için gönderdiği sevgili Peygamberiydi.

Sürâka bundan sonra izi üzerine geri döndü. Başından geçenleri karşılaştığı kimselere de anlatmadı.(114)

MÜJDE! MÜJDE! KÂİNATIN SULTÂNI GELİYOR!..

Peygamber efendimiz, Hazret-i Ebû Bekr, Âmir bin Füheyre ve kılavuzları Abdullah bin Üreykıt, "Hicret'in birinci senesi Rebî'ul-evvel ayının sekizinde Pazartesi günü (Mîlâdî 622 yılı Eylül ayının 20. günü) kuşluk vakti "Kubâ" köyüne ulaştılar. Bugün, müslümanların Hicrî Şemsî yılının sene başı oldu. Külsüm bin Hidm isminde bir müslümanın evinde kaldılar. Burada ilk mescidi yaptılar. Kubâ vâdisinde ilk Cumâ namazını kıldılar ve ilk hutbeyi îrâd ettiler. Kubâ mescidi, âyet-i kerîmede meâlen; **"...Temeli takva üzerine kurulan mescid"** (115) diye buyrularak medh edildi.

Bu arada Mekke'de kalan Hazret-i Ali, Resûlullah efendimizin Kâbe-i şerîfte devamlı bulundukları makama oturdu. "Resûl-i ekremde kimin nesi var ise, gelsin alsın!" diye nidâ ettirdi. Herkes gelip, nişanını söyleyerek emânetini aldı. Böylece emânetler sahiplerine teslîm edildi.

Mekke-i mükerremede kalan Eshâb-ı güzîn, Hazret-i Ali'nin kanadı altına sığındılar. Resûlullah'ın saâdethâneleri Mekke'de olduğu müddetçe, Hazret-i Ali de orada kaldı. Bir zaman sonra Resûl-i ekrem efendimiz, evindeki eşyaların Medîne-i münevvereye getirilmesini emir buyurdular.

Allah'ın aslanı Hazret-i Ali, Kureyş kâfirlerinin toplandıkları yere gitti. "İnşâallahü teâlâ yarın Medîne-i münevvereye gidiyorum. Bir diyeceğiniz var mı? Ben burada iken söyleyin" buyurdu. Hepsi başlarını eğip, hiçbirşey söylemediler. Sabah olunca, Hazret-i Ali, Resûl-i ekrem efendimizin eşyalarını toplayıp, Resûlullah efendimizin Ehl-i Beyti ve kendi akrabâları ile beraber yola koyuldu. Resûlullah efendimize, şişmiş olan ayaklarından kanlar akar vaziyette, Kubâ'da yetişti. Gündüzleri saklanıp, geceleri yaya olarak yürüdüğü bu yolculuğun sonunda, Peygamberimizin huzûruna gidemiyecek bir hâle gelmişti.

Efendimiz bunu haber alınca, bizzat kendisi teşrif etmiş, Hazret-i Ali'yi görünce hâline acımış, sevgili, fedâkâr amcazâdesini kucakla-

---

114) İbni Hişâm, es-Sire, I, 489; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, IV, 424; Beyhekî, Delâil-ün-Nübüvve, II, 346; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, VII, 133; Ebu Ya'la, el-Müsned, I, 107.

115) Tevbe sûresi, 9/108.

mış, mübârek elleriyle o hak yolunda binlerce meşakkate katlanmış olan nârin, nâzik ayaklarını okşamış, kendisine afiyeti için duâ buyurmuştu. Hattâ Hazret-i Ali'nin bu fedâkârlığı üzerine; **"İnsanlardan öyleleri vardır ki, Allahü teâlânın rızâsı için nefsini fedâ eder"**(116) âyet-i celîlesinin nâzil olduğu rivâyet edilir.

Medîne'ye daha önce hicret eden Eshâb-ı kirâm ile Medîneli müslümanlar, Kâinatın sultânının Mekke'den hicret için hareket ettiğini duyunca, teşrifini harâretle ve heyecanla bekliyorlardı. Bu sebeple Medîne-i münevverenin dış semtlerine gözcüler koyup, şehirlerini şereflendirecekleri anda, Efendimizi karşılamak için can atıyorlardı. O'nun muhabbetiyle yananlar, kızgın çölün suya olan hasreti gibi gözlerini ufka dikerek günlerce beklediler.

Nihâyet birden; "Geliyorlar! Geliyorlar!..." diye bir ses işitildi. Sesi duyanlar, sıcak çölün ortalarına doğru göz gezdirmeğe başladılar. Evet!... Evet!... Onlar da kızgın çölde, güneşin yakıcı sıcaklığına rağmen, büyük bir heybetle kendilerine doğru ilerlediklerini görmüşlerdi. Sevinçle birbirlerine; "Müjde!... Müjde!... Resûlullah geliyor!... Peygamberimiz geliyor!... Sevinin ey Medîneliler. Bayram edin! Habîbullah geliyor!... Baş tacımız geliyor!..." diyerek bağırmaya başladılar.

Bu haber bir anda Medîne-i münevvere sokaklarını doldurdu. Yedisinden yetmişine, yaşlısından hastasına kadar herkes, bu eşi görülmedik sevinçli haberi bekliyorlardı. Bütün Medîneliler en güzel elbiselerini giyinerek, sür'atle Âlemlerin efendisini karşılamak için koştular. Tekbir sedâları semâyı çınlatıyor, sevinçten gözyaşları sel gibi akıyordu. Hüzün ve mutluluk dolu bir hava esiyor ve Medîne, târihinde en güzel gününü yaşıyordu. Bir tarafta, herkesin "Emîn" lakabıyla tanıdığı, Allahü teâlânın Habîbini öldürmek için üzerine mükâfat koyanlar; diğer tarafta ise O'nu ve arkadaşlarını korumak, bağırlarına basmak ve bu uğurda canlarını fedâ etmek istiyenler vardı.

Medîneliler bir an önce sevgili Peygamberimizin nûrlu cemâlini görmek istiyorlardı. Medîne, Medîne olalı böyle sevinçli, böyle mübârek bir an görmemişti. Bu, o güne kadar yaşanmamış bir bayramdı.

Benzeri görülmemiş ve görülmeyecek olan bu bayramda, çocuklar ve kadınlar şöyle şiirler terennüm ediyorlardı:

---

116) Bakara sûresi, 2/207.

"Tale'al-bedrü aleynâ,	**Mâ de'âlillâhi dâ.**
Min seniyyât-il-vedâ',	**Eyyüh-el-meb'ûsu fînâ,**
Vecebeş-şükrü aleynâ,	**Ci'te bil-emr-il mutâ'!.."** [117]

"Hoş geldin yâ Resûlallah." "Bize buyurun yâ Resûlallah" şeklindeki istekler ortalığı çınlatıyordu. Medîne'nin ileri gelen kimselerinden bâzıları Kusvâ'nın yularından tutup; "Yâ Resûlallah! Bize buyurun..." diyerek istirhamda bulundular. Onlara; **"Devemin yularını bırakınız, O me'murdur. Kimin evinin önünde çökerse orada misâfir olurum!"** buyurdular. Herkeste büyük bir heyecan ve merak başladı. Acaba Kusvâ nereye çökecekti? Medîne içine doğru Kusvâ ilerliyor, her kapının önünden geçerken ev sahipleri; "Yâ Resûlallah! Bizi teşrif ediniz, bizi teşrif ediniz!" diye yalvarıyorlardı. Peygamber efendimiz onlara tebessüm buyurarak; **"Devenin yolunu açınız! Nereye çökeceği ona buyrulmuştur"** diyordu.

Kusvâ, nihâyet Peygamber efendimizin bugünkü mescid-i şerîfinin kapısının bulunduğu yere çöktü. Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) devesinden inmediler. Hayvan tekrar ayağa kalktı, yürümeğe başladı. Eski yere çöktü ve bir daha kalkmadı. Bunun üzerine efendimiz, Kusvâ'nın üzerinden inip; **"İnşâallah menzilimiz burasıdır"** ve "**Burası kimindir?"** buyurunca; "Yâ Resûlallah! Amr'ın oğulları Süheyl ve Sehl'indir" diye cevap verdiler. Bu çocuklar yetim idi. Peygamberimiz; **"Akrabâlarımızdan hangisinin evi buraya daha yakındır?"** buyurdular. Zîrâ Resûlullah efendimizin dedesi Abdülmuttalib'in annesi, Neccâroğullarından idi. Hâlid bin Zeyd Ebû Eyyûb el-Ensârî hazretleri sevinçle; "Yâ Resûlallah! Benim evim daha yakındır. İşte şu evim, şu da kapısı" diyerek heyecanla gösterdi. Kusvâ'nın yükünü indirip, Resûlullah efendimizi buyur etti.[118]

Medîneli müslümanlar ve Muhâcirler, Efendimizin hicretine pek ziyâde sevindiler.

---

117) Beyhekî, Delâil-ün-Nübüvve, V, 351; İbni Kesîr, es-Sire, II, 269; Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, III, 278.

118) İbni Hişâm, es-Sire, I, 346.

MEDÎNE-İ MÜNEVVERE DEVRİ

HAZRET-İ HÂLİD BİN ZEYD'İN EVİNİ TEŞRİFLERİ

Sevgili Peygamberimizin, bi'setin on üçüncü yılı 12 Rebî'ulevvel'inde, mîlâdî 622 senesinde Medîne'ye hicreti ile on sene sürecek olan Medîne devri başladı.

Peygamber efendimiz, Hâlid bin Zeyd Ebû Eyyûb el-Ensârî(119) hazretlerinin evini teşrif edince, alt katta oturmayı tercih ettiler ve buraya yerleştiler. Böylece Kâinatın efendisini ağırlama ve evinde bulundurma şerefi bu mübârek zâta nasîb oldu.

Hazret-i Hâlid şöyle anlattı: "Resûlullah, evimi şereflendirdiğinde, alt katta oturmayı tercih etmişlerdi. Biz de üst katta oturuyor ve bu hâle çok üzülüyorduk. Bir gün; "Anam-babam size fedâ olsun yâ Resûlallah! Benim yukarda oturmama, sizin de alt katta bulunmanıza gönlüm razı olmuyor, hoş görmüyorum. Bu bana çok ağır geliyor. Ne olur zâtı âlinizin yukarıda, bizim de alt katta oturmamıza müsaade buyurunuz" dedim. Bunun üzerine; **"Yâ Ebâ Eyyûb! Evin alt katında bulunmamız bize daha münâsip ve elverişlidir"** buyurdular. Gelen ziyâretçilerle daha rahat görüşme düşüncesiyle, alt katta kalmayı uygun gördüler. Biz de evin üst katında bulunduk.

Bir gün su testimiz kırıldı. Dökülen suların Resûlullah'ın üzerine damlayıp rahatsız olmasından korkarak, hanımımla, örtüneceğimiz tek kadife yorganımızı hemen suyun üzerine bastırdık."

Ebû Eyyûb-i Ensârî, üst katta olmaktan son derece sıkılıyordu. Sonunda kendisi alt kata inip, Resûlullah efendimizi yukarı çıkardı. Ebû Eyyûb hazretleri buyurdu ki: "Resûlullah efendimize dâima akşam yemeği yapıp, gönderirdik. Kalanını bize gönderdiği zaman, ben ve hanımım Ümmü Eyyûb, Resûlullah'ın elinin değdiği yerleri araştırarak, oralardan yer ve bununla bereketlenirdik.

Yine bir gece, yapıp gönderdiğimiz soğanlı veya sarımsaklı yemeği Resûlullah geri çevirmişti. Onda izini göremeyince, feryâd ederek yanına gittim. "Yâ Resûlallah! Anam-babam sana fedâ olsun! Siz akşam yemeğini geri çevirdiniz. Fakat onda mübârek parmak izini göremedim. Hâlbuki ben ve Ümmü Eyyûb, geri çevirdiğin yemekte elinin değdiği yerleri araştırmakta ve bununla bereketlenmekteydik" dedim.

119) İbni Hacer, el-İsâbe, I, 405.

Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurdular ki: "**Bu sebzede bir koku hissettim. Ondan yemedim. Ben, melekle konuşan bir kişiyim."** "Onu yemek haram mıdır?" diye sordum. **"Hayır! Fakat ben kokusundan dolayı ondan hoşlanmadım"** buyurunca; "Sizin hoşlanmadığınız şeyden ben de hoşlanmam!" dedim. Peygamberimiz; "**Siz onu yiyiniz"** buyurdular. Bunun üzerine biz de ondan yedik ve bir daha o sebzeden Resûlullah'a yemek yapmadık.

Yine bir defasında Resûlullah efendimizle Hazret-i Ebû Bekr'e yetecek kadar yemek hazırlayıp, huzûrlarına götürdüm. Resûlullah; **"Yâ Ebâ Eyyûb! Ensâr'ın eşrafından otuz kişiyi dâvet et"** buyurdu. Ben, yemeğin azlığını ve belki Resûl-i ekrem bu yemeği çok zannettiler diye düşünürken, tekrar; **"Yâ Ebâ Eyyûb! Ensârın eşrâfından otuz kişiyi dâvet et"** buyurdular. Binlerce düşünce içinde Ensâr'dan otuz kişi dâvet ettim, geldiler. O yemekten yediler, doydular. Bir mûcize olduğunu anlayıp, gelenlerin îmânları kuvvetlendi ve bir daha bîat edip gittiler.

Sonra; "**Altmış kişi dâvet et"** buyurdular. Ben, mûcize olarak yemeğin azalmadığını gördüğümden, daha ziyâde sevinerek altmış kişiyi Resûlullah'ın huzûruna dâvet ettim. Geldiler, o yemeklerden yediler. Hepsi Resûlullah'ın mûcizesini tasdik ederek döndüler. Ardından; **"Ensârdan doksan kişi çağır"** buyurdular. Çağırdım, geldiler. Resûlullah'ın emri üzerine onar onar sofraya oturup, yediler; hepsi de bu büyük mûcizeyi görüp, gittiler. Böylece yüz seksen kişi yemek yedi. Yemek ise benim götürdüğüm kadardı ve hiç el sürülmemiş gibi duruyordu."[120]

ENSAR İLE MUHÂCİRLERİN KARDEŞ OLMASI

Peygamber efendimiz, Medîne-i münevverede daha sıkı bir bağlılığın te'sisi için, hicret eden Muhâcirleri ve onları evlerinde barındıran Ensârı birbirlerine kardeş yaptılar. Hazret-i Ali en sona kalınca, unutuldum sanarak; "Yâ Resûlallah! Beni unuttunuz mu?" diye sormuştu. O zaman âlemlerin efendisi; **"Sen, dünyâda ve âhirette benim kardeşimsin"** buyurmuştu. Bu kardeşlik maddî ve manevî yardımlaşma esâsına dayanıyordu. Böylece yurtlarından, yuvalarından ve akrabâlarından ayrı kalmanın mahzunluğu bir mikdar da olsa giderilmiş olacaktı. Zâten Medîneli müslümanlar, Allahü teâlânın dînini yaşayabilmek ve yayabilmek için memleketlerini terk eden Muhâcir kardeşlerine kucak

120) Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 289.

açmışlar, evlerine buyur etmişler, onlara her türlü yardımı yapmak için canla başla çalışmışlardı. Bu kardeşlik te'sisi ile birbirlerine daha candan sarıldılar. Resûlullah efendimiz, her Muhâciri, mîzâcına uygun olan bir Ensâr ile kardeş yapmıştı. Öyle ki bu kardeşlik, babalarından kalan malı paylaşacak seviyede idi.[121]

Her Medîneli; arâzisini, bağını, bahçesini, evini, mallarını... nesi varsa ikiye ayırıyor, böylece yarısını Muhâcir kardeşine seve seve veriyordu. Muhâcirlerden Abdurrahmân bin Avf hazretleri şöyle anlattı: "Biz, Medîne-i münevvereye hicret ettiğimizde, Resûlullah efendimiz beni Sa'd bin Rebî ile kardeş yaptı. Bunun üzerine kardeşim Sa'd, bana; "Ey kardeşim Abdurrahmân! Ben, mal bakımından Medîneli müslümanların en zenginiyim. Malımı ikiye ayırdım, yarısı senindir" dedi. Ben de; "Allahü teâlâ malını sana mübârek ve hayırlı eylesin. Benim, mala ihtiyâcım yok. Yalnız beni, alışveriş yaptığınız çarşınıza bir götürüver, kâfi" dedim.

Böyle bir fedâkârlık, ancak İslâm kardeşliğiyle mümkün oluyordu. Âdem (aleyhisselâm)dan bu zamana kadar pek çok göç olmuştu. Fakat böylesine mânâlı ve yüce bir hicret; dışardan gelenler ile yerli halk arasında bu kadar muhabbetli bir kaynaşma ve samimî bir kucaklaşma olmamıştı. Nitekim Allahü teâlâ meâlen; **"Mü'minler ancak kardeştirler"** buyurdu.[122] Bununla, gerçek sevgi ve samimiyetin maddî menfaatle değil, îmân ve inançla olabileceğine işâret buyruluyordu. Eshâb-ı kirâmdaki bu hâl, Resûlullah efendimizin bir sohbetiyle ele geçiyordu. Sevgili Peygamberimizin, mübârek kalbinden fışkıran deryâlar misâli feyz ve bereketler, Eshâb-ı kirâmın kalblerine akıyor, bunun netîcesinde, görülmemiş bir fedâkarlıkla birbirlerini seviyorlar ve kardeşlerini kendilerine tercih ediyorlardı.

Ensâr ve **Muhâcirîn**, bu yeni İslâm merkezinde el ele, gönül gönüle vererek İslâm dîninin kuvvetlenmesi için her fedâkârlığa katlanmak ve sonunda şehâdet mertebesine kavuşmak üzere söz verdiler. Bu şekilde, Resûlullah'ın etrafında toplanıp, İslâm dîninin esaslarına uyarak, yeni bir nizam ve mes'ud bir hayat kuruyorlardı. Artık İslâmiyet, hicret hâdisesi ile; **"Devlet"** olma yolunda ilk adımını atmıştı. Medîne-i münevvere ise İslâm dîninin beşiği ve merkezi hâline geliyordu.

Medîne'de; Eshâb-ı kirâmdan başka, Hıristiyanlar, Yahudiler ve pu-

---

121) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 238; İbni Kesîr, el-Bidâye, III, 226-229; Belâzûrî, Ensâb, I, 270-271.

122) Hucurat sûresi, 49/10.

ta tapan müşrikler de vardı. Yahudiler; Benî Kaynukâ, Benî Kureyza ve Benî Nadîr olmak üzere üç kabîleden meydana geliyordu. Bunlar, İslâm'a ve bilhassa sevgili Peygamberimize ziyâdesiyle düşman idiler.

Bu arada Mekkeli müşrikler, Peygamber efendimizin Medîne'de, Eshâbını birbirlerine kardeş yapmak sûretiyle kaynaştırmasını, kendileri için büyük bir tehlike görmüşlerdi. Kısa zamanda bu işin üstesinden gelemezlerse, müslümanlar güçlenip Mekke'ye saldırabilir, bıraktıkları arazilerini, evlerini, yurtlarını ellerinden alabilirlerdi. Bu düşünceler içinde bulunan Mekkeli müşriklerden, Medîneli müslümanlara tehdit mektupları geliyordu. Bu mektupların birinde;

"Şüphesiz ki, aramızda düşmanlık bulunan hiçbir Arab kabîlesinde, bizi, sizler kadar öfkelendiren olmamıştır. Çünkü, bizden olan bir adamı bize teslîm etmeniz gerekirken, O'na yardımcı olup, kucak açarak korudunuz. Bu, sizin için çok büyük bir kusurdur. Lütfen, O'nunla bizim aramızdan çıkınız ve O'nu bize bırakınız. Eğer, O'nun gidişâtı iyi olursa, buna en çok sevinecek olan biziz. Aksi olursa, O'nu çekip çevirmek de yine bize düşer!..." deniliyordu.

Bu mektuba, Hazret-i Ka'b bin Mâlik, Peygamberimizi medheden çok güzel bir cevap yazdı.

Mekkeli müşrikler, Medîneli müşriklere de aynı şekilde tehdit mektupları yazdılar. Onlara da; "Eğer bizim adamımızı şehrinizden çıkarmaz veya öldürmezseniz, üzerinize yürür, sizleri öldürür, kadınlarınızı hizmetimize alırız!..." diyerek tehditlerde bulundular.

Bunun üzerine Medîneli müşrikler, Abdullah bin Übey münâfığının etrafında toplanıp, fırsatını buldukları an Resûlullah efendimize zarar vermek için karar aldılar.

Müslümanlar bu durumu öğrenince; sevgili Peygamberimizi korumak için ellerinden gelen bütün gayreti gösterip, O'nun etrafında kenetlendiler. Geceleri sokağa çıkamaz, evlerinde uyuyamaz hâle geldiler. Übey bin Ka'b anlattı ki: "Resûlullah efendimiz ile Eshâbı, Medîne-i münevvereyi teşrif ettiklerinde müslümanlar, müşrik Arab kabîlelerinin düşmanlıklarına hedef oldular. Eshâb, silâhlı olarak sabahlara kadar nöbet bekledi."

Eshâb-ı kirâm yekvücûd olmuşlar, tehlikeli hâllerde bütün güçleri ile müslüman kardeşlerine yardıma koşuyorlardı. Bunların başında sevgili Peygamberimiz geliyordu. Resûlullah efendimiz, her güzel haslette önde

olduğu gibi, cesârette de Eshâbının en önünde yer alırdı. Gecenin hangi saatinde olursa olsun, bir feryâd işitilince, Peygamberimiz, hiç kimse varmadan atı ile oraya yıldırım gibi yetişir, korkulacak bir şeyin olmadığını Eshâbına bildirir ve onları teskîn ederdi.

MESCİD-İ NEBÎ

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) Medîne'yi teşrif ettiklerinde ilk iş olarak Eshâbını yetiştirecek, cemâatla namaz kılacak bir mescidin yapılmasını arzu ediyorlardı. Bu sırada Cebrâil (aleyhisselâm) gelip; "Yâ Resûlallah! Allahü teâlâ sana, kendisi için taştan ve kerpiçten bir beyt (mescid) yapmanı emrediyor" dedi. Habîb-i ekrem efendimiz, hemen devesi Kusvâ'nın Medîne'ye geldiklerinde çöktüğü yeri sahiplerinden satın almak istediler. Sahipleri; "Yâ Resûlallah! Biz, onun bedelini ancak Cenâb-ı Hak'tan bekleriz. Orayı size, Allah rızâsı için hediye ederiz" diyerek bağışlamayı çok arzu ettiler. Buna rağmen Efendimiz kabul buyurmayıp, fazlasıyla ücretini ödediler.[(123)]

Bir taraftan arsanın tesviyesi yapılıp düzeltilirken, diğer yandan kerpiçler kesiliyor ve taşlar çekiliyordu. Nihâyet her hazırlık yapıldıktan sonra temel atılmak üzere toplanıldı. Temele ilk taşı, Muhammed Mustafâ (sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem) efendimiz, mübârek elleriyle koydular. Sonra sıra ile; "**Ebû Bekr, taşını, benim taşımın yanına koysun! Ömer, taşını Ebû Bekr'in taşının yanına koysun! Osman, taşını, Ömer'in taşının yanına koysun! Ali, taşını Osman'ın taşının yanına koysun"** buyurdular. Emirleri yerine geldikten sonra oradaki Eshâb-ı kirâmına; "**Siz de taşlarınızı koyunuz"** buyurdular. Onlar da koymaya başladılar.

Mescidin yapılmasında, başta sevgili Peygamberimiz olmak üzere bütün Eshâb-ı kirâm durmadan dinlenmeden çalıştılar. Mübârek sırtlarında taş ve kerpiç taşıdılar. Taş ile temeli bir buçuk metre yükseltip, üzerini kerpiçle ördüler. Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz bir gün, kerpiç yüklenmiş götürüyordu. Eshâbından biri huzûr-ı şerîfine varıp, fevkalâde bir edeble; "Yâ Resûlallah! Kerpici benim taşımama müsaade eder misiniz?" dedi. Hâtem-ül-enbiyâ efendimiz, ona, daha büyük bir nezâketle, kendisinin sevâb kazanmaya daha çok muhtaç olduğunu bildirip kerpici vermediler. Onun da gidip taş getirmesini tavsiye buyurdular.

---

123) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 239.

Mescid-i Nebî'nin inşâsında en çok çalışanlardan biri de Resûlullah efendimizdi. En ağır kayaları yüklenerek, mübârek göğüsleri darala darala ustaların yanına götürürlerdi. Bu taşları ve kerpiçleri taşırken yapılan işin kıymetini, kavuşulacak nîmetleri müjdeleyerek Eshâbını gayrete getirirdi.

Efendimizin bu gayretini gören müslümanlar, büyük bir aşkla çalışıyorlardı. Hattâ Ammâr bin Yâser, herkes birer kerpiç taşırken, o; birini Peygamber efendimiz, birini de kendisi için olmak üzere iki kerpiç götürürdü. Bu hâli Resûlullah efendimiz gördüklerinde, yanına vardılar. Mübârek elleri ile Hazret-i Ammâr'ın arkasını sığayıp; "**Ey Sümeyye'nin oğlu! Senin iki, başkalarının bir ecri var"** buyurdular.

Mescidin duvarları kısa zamanda bitirildi ve üzeri örtüldü. Ayrıca mescide bitişik, Resûlullah efendimiz için kerpiçten iki oda yapıldı. Bunların üzerleri de hurma kütüğü ve dalları ile örtüldü. (Bu odalar zamanla dokuza kadar çoğaltıldı.) Mescidin inşâsı bittikten sonra Peygamber efendimiz, Hazret-i Hâlid bin Zeyd'in evinden, kendisi için yapılan eve taşındılar.(124)

HURMA KÜTÜĞÜNÜN İNLEMESİ

Peygamber efendimiz, Cumâ günleri mesciddeki **Hannâne** isminde bir hurma kütüğüne dayanarak, hutbe îrâd ederlerdi. Sonradan üç basamaklı bir minber yaptırdılar. Resûlullah efendimiz ve Eshâb-ı kirâm bir Cumâ günü Mescid-i Nebî'de toplanmışlardı. Efendimiz, hutbe için yeni minbere çıktıklarında, eskiden dayandığı kuru hurma kütüğü, herkesin duyacağı kadar, hâmile deve ağlayışını andıran bir sesle ağlamaya ve inlemeye başladı. Bütün Eshâb-ı kirâm, hayret ederek bu sesi dinlediler. Fakat, ses bir türlü kesilmiyordu. Bunun üzerine âlemlerin efendisi minberden indiler ve mübârek elleri ile kütüğü okşadılar. O anda, ağlama ve inleme kesildi. Kuru hurma kütüğünün, Peygamberimize olan bu muhabbetini ve aşkını gören Sahâbîler, gözyaşlarını tutamadılar.

Bu hâdise ile ilgili Hazret-i Enes bin Mâlik; "Mescid bile onun sesinden sarsıldı" İbn-i Ebî Vedâ'a da; "Hurma kütüğü, çatlayıp yerinden oynadı. Resûlullah efendimiz gelip mübârek elini üzerine koydu da ondan sonra sustu" demişlerdir.

Peygamber efendimiz; "**Nefsim kudret elinde olan Allahü teâlâ-**

---

124) İbni Kesîr, es-Sire, II, 280.

ya yemîn ederim ki, eğer onu okşamasaydım, bana karşı hasret ve hüznünden dolayı kıyamete kadar böyle ağlayacaktı" buyurdular. Sonra Resûlullah'ın emri ile hurma kütüğü gömüldü.[125]

Başka bir rivâyette şöyle bildirildi: Resûl (aleyhisselâm) kuru hurma kütüğüne dönüp; "**İstersen seni bulunduğun bahçeye vereyim. Tekrar dal budak sal ve eski hâline gel. İstersen seni Cennet'e dikeyim de Allahü teâlânın dostları meyvenden yesin"** buyurdu. Resûlullah efendimiz, ona kulak verip şöyle dediğini duydular: "Beni Cennet'e dik ve benden Allahü teâlânın dostları yesin ve eskiyip çürümeyeceğim bir yerde olayım." Ağacın bu konuşmasını, Peygamber efendimizin yanında bulunanlar da duydu. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz, ona; **"İstediğini yapacağım"** diye mukabelede bulundu. Sonra Eshâbına dönüp; "**Dâr-ı bekâyı dâr-ı fenâya** (bu dünyâya) **tercih etti**" buyurdular.

HAZRET-İ ÂİŞE İLE EVLENMESİ

Server-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz ile Hazret-i Ebû Bekr, hicret ettiklerinde çocuklarını Mekke'de bırakmışlardı. Hazret-i Hadîce vâlidemizin vefâtından bir sene sonra Hazret-i Âişe ile Mekke'de nişanlanmışlardı. İmâm-ı Buhârî'nin rivâyet ettiği hadîs-i şerîfde, Hazret-i Âişe buyurdu ki; Resûlullah efendimiz bana; "**Ey Âişe! Sen, bana iki kere rüyamda gösterilmiştin. Galiba ben, yeşil ipekli bir kumaş parçasında senin resmini görmüştüm de bana;** "Bu resmin sahibi müstakbel zevcendir" **denilmişti"** buyurdu. Bu rüyâdan sonra Peygamber efendimizle Hazret-i Âişe vâlidemiz nişanlanmışlardı. Fakat, düğün hemen yapılmamıştı. Bunu, Hazret-i Âişe vâlidemiz şöyle anlattılar:

"Resûlullah Medîne'ye hicret ettiği zaman, bizi ve kızlarını Mekke'de bırakmıştı. Medîne'yi şereflendirince, âzâdlı kölesi Zeyd bin Hârise ile Ebû Râfî'i, iki deve ve ihtiyaçları olabilecek şeyleri satın almak üzere 500 dirhem harçlıkla bize gönderdi. Babam da, Abdullah bin Üreykıt'ı iki-üç deve ile onların yanına katıp, annemi, beni ve kız kardeşim Esmâ'yı develere bindirerek göndermesini, kardeşim Abdullah'a mektup yazarak emretti. Ben, annem Ümmü Rûmân ve Resûlullah'ın kerîmelerinden Hazret-i Zeyneb, hep birlikte yola çıktık. Kubeyd mevkiine vardığımızda, Zeyd, 500 dirhemle üç deve daha satın aldı. Kafileye Talha bin Ubeydullah da katıldı. Minâ mevkiinden Beyd denilen

---

125) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 239; Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 300-301.

yere ulaştığımız zaman, benim devem kaçtı. Ben, mahmilin içindeydim. Annem de yanımdaydı. Annem; "Eyvah kızcağızım, eyvah gelinciğim!" diyerek çırpınıyordu. Allahü teâlâ, devemize sükûnet verdi ve bizi kurtardı. Nihâyet Medîne'ye geldik. Ben, babamın ev halkı ile birlikte indim. "Resûlullah efendimizin ev halkı, odalarının önünde indi."

Hazret-i Âişe vâlidemiz, babası Hazret-i Ebû Bekr'in evinde bir müddet ikâmet buyurdular. Hazret-i Ebû Bekr, bir gün Server-i âlem efendimize; "Yâ Resûlallah! Ehlinle evlenmekten seni alıkoyan nedir?" diye sordu. Resûlullah; **"Mehirdir"** buyurdu. Hazret-i Ebû Bekr, Resûlullah'a mehr parası gönderdi.

Bunun üzerine Hazret-i Âişe vâlidemizin düğünü oldu. O zaman Peygamber efendimiz elli beş yaşında idiler.(126) Hazret-i Âişe vâlidemiz, çok zekî ve kabiliyetli olup, hâdiseleri ânında şiir hâlinde söyleyebilirlerdi. Öğrendiği ve ezberlediği bir şeyi kat'iyyen unutmazdı. Çok akıllı, zekî, âlime, edîbe, afîfe ve sâliha idi. Hâfızası pek kuvvetli olduğu için, Eshâb-ı kirâm, bir çok şeyleri ondan sorup öğrenirdi. Âyet-i kerîme ile medh edildi.

EZÂN-I MUHAMMEDÎ

Mescid-i Nebî inşâ edildikten sonra, namaz vakitlerinde, vaktin girdiğini belirtecek ve müslümanları câmiye dâvet edecek bir usûl yoktu. Sâdece; "**Essalâtü Câmi'a"** denilirdi.

Resûlullah efendimiz, bir gün Eshâbıyla istişare ederek, namaz vakitlerinde, mü'minlerin câmiye nasıl dâvet edilmesi gerektiğini sordular. Kimisi, namaz vakitlerini bildirmek için, Nasârâ gibi, nâkûs yâni çan çalalım; kimisi, Yahudiler gibi boru çalınsın dediler. Kimisi de; "Namaz vakti ateş yakıp yukarı kaldıralım" diye fikirlerini söylediler. Resûlullah efendimiz, hiçbirisini kabul etmedi.(127)

Abdullah bin Zeyd bin Sa'lebe ve Hazret-i Ömer, rüyâda ezân okunmasını gördüler. Hazret-i Abdullah, sevgili Peygamberimize gelip rüyasını şöyle anlattı:

"Yeşil bir şal ve peştemal bağlamış, eline çan almış bir kişi gördüm. Ona; "Elindeki çanı satar mısın?" diye sordum. Bana; "Ne yapa-

---

126) Buhârî, "Menâkıb-ül-Ensar", 44; Tirmizî, "Nikâh", 18.

127) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 247; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, XII, 287; Ebu Ya'la, el-Müsned, IX, 378.

caksın?" dedi. "Namaz vakitlerini bildirmek için çalacağım" deyince, o zât; "Ben sana daha hayırlısını öğreteyim" dedi ve kıbleye dönerek yüksek sesle; **"Allahü ekber, Allahü ekber..."** diye okumaya başladı. Bitirdikten sonra da; "Namaza kalkacağın zaman da" deyip, ezânı tekrar etti ve sonuna doğru, "Kad kâmet-is-salâtü" cümlesini ilâve etti."

Bunun üzerine, Resûlullah efendimiz; "**Rüyâ haktır. O kelimeleri Bilâl'e öğret, okusun!"** buyurdular. Buna ezan ismi verildi.(128)

Hazret-i Bilâl de, Mescid-i şerîfin yakınında bulunan yüksek bir dama çıkarak, ilk ezânı, öğretilen kelimelerle okudu.

Hazret-i Ömer, ezân sesini işitince, koşa koşa Resûlullah efendimizin huzûruna geldi. Hazret-i Bilâl'in söylediği kelimeleri aynen rüyâsında gördüğünü arz etti. O gece, Eshâb-ı kirâmdan bir kısmı da aynı rüyâyı görmüşlerdi. İşte bu sırada, Cumâ sûresi 9. âyet-i kerîmesi nâzil olup, vahy ile de bildirilmiş oldu.

Bilâl-i Habeşî, bir gün sabah namazı vaktinde sevgili Peygamberimizin kapısı önünde; "**Es-salâtü hayrun minennevm"** diye iki defa seslenmişti. Bunu Peygamber efendimiz beğendi. "**Bilâl, bu ne güzel söz! Sabah ezanını okurken bunu da söyle"** buyurdular. Böylece sabah ezanında bu söz de söylenmeye başlandı.

Peygamberimizin vefâtına kadar müezzinlik yapan Bilâl-i Habeşî'nin; sesi gür, çok güzel ve pek te'sirliydi. O, ezân okumaya başlayınca, herkes büyük bir aşk ve vecd içinde dinleyip, kendinden geçerdi. Ezân okurken herkesi ağlatırdı. Eshâb-ı kirâmın, birbirlerini namaz vakitlerinde camiye ezân-ı şerîf ile dâvet etmeleri, Medîneli müşrikler ile Yahudilerin pek tuhafına gitti. Ezân okunurken alay ve eğlenceye alırlardı. Onların bu maskaralıklarına karşı, Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde meâlen; **"Onlar, namaza ezân ile dâvette bulunduğunuz zaman, onu oyun ve eğlence edinirler. Bu da, onların aklı ermez bir kavim olmalarındandır"** buyurdu.(129)

ESHÂB-I KİRÂMIN EĞİTİMİ

Fahr-i kâinat (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Eshâb-ı kirâmını yetiştirmek, olgunlaştırmak için, Mescid-i Nebî'de eşi benzeri bulunmayan sohbetler eder, Allahü teâlânın kendisine ihsan ettiği feyz

---

128) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 247.

129) Mâide sûresi, 5/58.

ve bereketleri, onların kalblerine akıtırdı. Peygamber efendimizin sohbetine katılmak şerefine nâil olanlar, daha ilk sohbette kalblerinde büyük bir değişiklik hisseder ve pek yüksek ilâhî mârifetlere kavuşurlardı. Bu sohbetlerin bereketiyle Eshâb-ı kirâm, başta sevgili Peygamberimiz olmak üzere, bütün sahâbe arkadaşlarını canlarından çok sever hâle gelirlerdi. Allahü teâlâ onları, âyet-i kerîmelerle medhetmiştir. Onlar, Resûlullah efendimizin huzûr-ı şerîflerinde; sanki başlarına kuş konmuş da, hareket edince uçacakmış gibi pek edebli ve çok dikkatli dururlardı. Böylece, Eshâb-ı kirâm, peygamberlerden ve büyük meleklerden sonra mahlûkâtın en efdali ve en üstünü oldular.

Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde meâlen; "**Siz ümmetlerin en iyisi, en hayırlısı oldunuz, insanların iyiliği için yaratıldınız. İyilik yapılmasını emreder, kötülükten nehy edersiniz..."**(130)

"Önce müslüman olanlardan, Muhâcirlerin ve Ensârın önce gelenlerinden ve bunların yolunda gidenlerden Allahü teâlâ razıdır ve bunlar da, Allahü teâlâdan razıdırlar. Allahü teâlâ bunlar için, Cennetler hazırladı. Bu Cennetlerin altından nehirler akmaktadır. Bunlar Cennetlerde sonsuz olarak kalacaklardır."(131)

"Muhammed (sallallahü aleyhi ve sellem), **Allahü teâlânın peygamberidir ve O'nunla birlikte bulunanların,** (yâni Eshâb-ı kirâmın) **hepsi kâfirlere karşı şiddetlidirler. Fakat, birbirlerine karşı merhametli, yumuşaktırlar. Bunları çok zaman rükûda ve secdede görürsünüz. Herkese dünyâda ve âhırette her iyiliği üstünlüğü, Allahü teâlâdan isterler. Rıdvânı, Allahü teâlânın kendilerini beğenmesini de isterler. Çok secde ettikleri, yüzlerinden belli olur. Onların hâlleri, şerefleri böylece Tevrât'da ve İncil'de bildirilmiştir, İncil'de de bildirildiği gibi, onlar, ekine benzer, ince bir filiz yerden çıkıp kalınlaştığı, yükseldiği gibi, az ve kuvvetsiz oldukları hâlde, az zamanda etrafa yayıldılar. Her tarafı îmân nûru ile doldurdular. Herkes filizin hâlini görüp, az zamanda nasıl büyüdü diyerek, şaşırdıkları gibi, hâl ve şanları dünyâya yayılıp, görenler hayret etti ve kâfirler kızdılar."** (132) buyurdu.

Peygamber efendimiz de hadîs-i şerîflerinde, Eshâb-ı kirâmın bü-

---

130) Âl-i İmrân sûresi, 3/110.

131) Tevbe sûresi, 9/100.

132) Feth sûresi, 48/29.

yüklüğünü, derecelerinin yüksekliğini îzâh için; **“Eshâbımın hiçbirine dil uzatmayınız. Onların şanlarına yakışmayan bir şey söylemeyiniz! Nefsim elinde olan Allahü teâlâya yemîn ederim ki, sizin biriniz Uhud dağı kadar altın sadaka verse, Eshâbımdan birinin bir müd[133] arpası kadar sevâb alamaz”** ve **“Eshâbım gökteki yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız kurtulursunuz”** buyurdular.

ESHÂB-I SUFFE

Peygamber efendimiz, Mescid-i Nebî’nin kuzey duvarına hurma dallarıyla bir gölgelik yaptırdı. Burada Mekke’den hicret eden, malımülkü bulunmayan bekâr sahâbîlerin yatıp kalkmalarını emir buyurdu. Sayıları on ile dört yüz arasında değişen bu sahâbîler,[134] Resûlullah efendimizin yanlarından hiç ayrılmaz ve sohbetlerinden hiç geri kalmazdı. Gece-gündüz Kur’ân-ı kerîm okurlar, ilim öğrenirler, hadîs-i şerîfleri hıfz ederlerdi. Günlerinin çoğunu oruç tutarak geçirirler; ibâdet ve tâattan bir an ayrılmazlardı.

Burada yetişenler, yeni müslüman olan kabîlelere gönderilirler, onlara Kur’ân-ı kerîmi ve sünnet-i şerîfleri, yâni dîn-i İslâm’ı öğretirlerdi. Pek ziyâde fazîletlere sâhîb olan bu mübârek sahâbîler, büyük bir irfan ordusu idiler. Peygamber efendimiz, onları çok sever, onlarla oturup sohbet ederler ve beraber yemek yerlerdi. Burada kalanlara “**Eshâb-ı suffe”** denirdi.

Resûlullah efendimiz bir gün Eshâb-ı suffeye bakıp, son derece fakir olduklarını düşündüler. Böyle oldukları hâlde gönül rahatlığı ve parlaklığı ile ibâdet ediyorlardı. Peygamber efendimiz merhamet buyurup, onlara; “**Ey Suffe eshâbı! Size müjdeler olsun**. **Eğer ümmetimden, sizin içinde bulunduğunuz bu zor şartlara razı bir kimse kalmış olursa, o, elbette benim arkadaşlarımdandır”** buyurdular.

Habîb-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem), her şeyden önce bu seçkin Eshâbının ihtiyaçlarını te’min eder, sonra Ehl-i beytininkini gidermeye çalışırlardı. Ebû Hüreyre şöyle anlattı: “Kendisinden başka ilâh olmayan Allahü teâlâya yemîn ederim ki, ben bâzan açlıktan karnımı yere dayar, bâzan da yerden aldığım bir taşı karnıma bastırırdım. Yine böyle bir hâlde idim. O gün Resûlullah’ın mescide geçtiği yolun üstün-

---

133) Bir (**müd**) sekizyüzyetmişbeş gram (875 gram) ağırlığında bir ağırlık birimidir. Bkz: Dinî Terimler Sözlüğü, II, 57 - Türkiye Gazetesi Yayınları.

134) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 235; İbni Sa’d, et-Tabakât, I, 255.

de oturmuştum. O sırada âlemlere rahmet olarak gönderilen iki cihanın süsü, nûr saçarak yanıma geldiler.

Hâlimi anlayıp gülümsediler ve; "**Yâ Ebâ Hüreyre!**" buyurdular. "Canım sana fedâ olsun, buyur yâ Resûlallah!" deyince; "**Benimle gel**" buyurdular. Hemen arkasından yürüdüm. Hâne-i saâdetlerine girdiler. Evde bir bardak süt vardı. **"Haydi, Ehl-i suffeye git. Onları bana çağır"** buyurdular. Onları çağırmak için giderken kendi kendime; "Bütün suffe ehline bir bardak süt nasıl yeter? Bana da bir yudum düşer mi ki?..." diye düşünüyordum. Onları çağırdım, saâdethâneye geldik, izin isteyip içeri girdik, uygun yerlere oturduktan sonra, Resûlullah efendimiz; **"Yâ Ebâ Hüreyre! Şu süt bardağını al, onlara ver!"** buyurdular.

Ben de bardağı alıp, sıra ile arkadaşlarıma veriyordum. Her biri bardağı alıyor doyuncaya kadar içiyor, bana iade ediyordu. Herkesten aldığımda, bardağın hiç eksilmediğini, öylece sütle dolu olduğunu görüyordum. Bu şekilde, gelen bütün arkadaşlarıma takdim ettim. Hepsi içip doydular. Sonra Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) bardağı alıp, bana gülümsediler ve; "**Yâ Ebâ Hüreyre! Süt içmeyen bir ben kaldım, bir de sen. Haydi sen de otur, iç!"** buyurdular. Oturup içtim. "**Yine iç**!" buyurdular, içtim. Efendimiz, birkaç defa "**iç**!" buyurdular. Ben de her defasında içtim. Nihâyet; "Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Artık içemiyeceğim. Seni hak din ile gönderen Allahü teâlâya yemîn ederim ki, iyice doydum" dedim. "**Öyleyse bardağı bana ver**" buyurdular. Verdim. Allahü teâlâya hamd ve senâ ettikten sonra, Besmele çekerek sütü içtiler."

Mescidde Resûlullah efendimizin hiçbir sohbetini kaçırmadan ilim öğrenen bu mümtaz Eshâba karşı, Medîneli sahâbîler, benzeri görülmemiş şekilde muhabbet beslerlerdi. Bir akşam, açlıktan dermanı kalmayan Suffe'den bir sahâbî, Resûlullah efendimizin huzûr-ı şerîflerine gelip, hâlini arz etti. Peygamber efendimiz, hâne-i saâdetlerine, yiyecek bir şeyin olup olmadığını sordular. "Şu anda evde yiyecek olarak sudan başka bir şey yok" cevâbını alınca, orada hazır bulunan Eshâbına; "**Kim şu açı misafir eder?**" buyurdular. Eshâb-ı kirâmdan Medîneli biri, herkesten önce davranıp; "Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Onu ben ağırlarım"dedi.

Misâfiriyle evine gidip hanımına; "Resûlullah efendimizin misafirini ağırlayacak bir şeyler hazırla" dedi. Hanımı; "Şu anda evimizde çocukların yiyeceğinden başka bir şey yok" diye cevap verdi, "Önce çocukları

uyut. Sonra o yemeği getir" diyen sahâbî, ancak bir kişiye yetecek kadar olan yemeği alıp misâfirin odasına girdi. Sofrayı koyup buyur etti. Yemeğe beraber başladıktan sonra kalktı, lâmbayı düzeltiyormuş gibi yapıp söndürdü. Tekrar karanlıkta sofranın başına oturdu. Yiyormuş gibi hareketler yaparak, misâfirin doymasını bekledi. Misâfir doyduktan sonra sofrayı kaldırdı. O gece, çocukları ile aç olarak sabahladılar.

Sabahleyin Peygamber efendimizin huzûr-ı şerîflerine gittiklerinde; "**Allahü teâlâ bu geceki hareketinizden hoşnûd oldu"** buyurdular. Bunun üzerine Allahü teâlâ, Haşr sûresinin 9. âyet-i kerîmesini göndererek meâlen, "**Onlar** (Ensâr), **kendilerinde yoksulluk ve muhtaçlık olsa bile,** (Muhâcirleri) **kendi canlarından üstün tutarlar."** buyurdu.

CİBRÎL HADÎSİ

Resûlullah efendimiz, Eshâbına, dînimizin emir ve yasaklarını inceden inceye anlatıyor, öğretiyorlardı, Îmânın, İslâm'ın şartları, namaz, oruç, hac, zekâta âit bütün hükümler; âyet-i kerîmelerin tefsîrleri; haram ve helâl olan yiyecekler, giyecekler; yemin, adak, keffâretler, alış-veriş bilgileri; yeme-içme, giyinme, görüşme-konuşma, selâmlaşma âdâbı, komşuluk, akrabâlık ve dostluk münâsebetleri; evlenme, nafaka, verâset ve mîras hükümleri; dâvalar, cezalar, anlaşma ve ortaklıklar; sağlık, sıhhat bilgileri; düşmanla çarpışma, harp hukuku... gibi bütün "Dîn-i İslâm"ı herkesin anlayacağı şekilde anlatır, önemli gördükleri bir hususu, üç defa tekrar ederlerdi.[(135)] Kadınlara ait bilgileri de, mübârek zevceleri vâsıtasıyla öğretirlerdi.

Müslümanların kahraman imâmı, Eshâb-ı kirâmın yükseklerinden, hep doğru söyleyici olmakla meşhûr, Ömer bin Hattâb (radıyallahü anh) buyuruyor ki:

"Öyle bir gün idi ki, Eshâb-ı kirâmdan birkaçımız, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin huzûrunda ve hizmetinde bulunuyorduk. O gün, o saat, öyle şerefli, öyle kıymetli ve hiç ele geçmez bir gün idi. O gün, Resûlullah'ın sohbetinde, yanında bulunmakla şereflenmek, rûhlara gıdâ olan, canlara zevk ve safâ veren cemâlini görmek nasîb olmuştu. (Bu günün şerefini, kıymetini anlatabilmek için; "öyle bir gün idi ki..." buyurdu. Cebrâil (aleyhisselâm)ı insan şeklinde görmek, onun sesini işitmek, kulların muhtâc olduğu bilgiyi, gâyet güzel ve açık olarak, Resûlullah'ın mübârek ağzından işitmek nasîb olan

---

135) Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 240.

bir gün gibi, şerefli ve kıymetli bir vakit bulunabilir mi?)

O vakit, ay doğar gibi bir zât yanımıza geldi. Elbisesi çok beyaz, saçları pek siyah idi. Üzerinde; toz, toprak, ter gibi yolculuk alâmetleri görünmüyordu. Resûlullah'ın Eshâbı olan bizlerden, hiçbirimiz onu tanımıyorduk. Yâni, görüp bildiğimiz kimselerden değildi. Resûlullah'ın huzûrunda oturdu. Dizlerini, mübârek dizlerine yanaştırdı.

(Bu gelen, Cebrâil idi. İnsan şekline girmişti. Cebrâil (aleyhisselâm) ın böyle oturması, mühim bir şeyi bildirmek için idi. Yâni, din bilgisi öğrenmek için utanmanın doğru olmadığını ve üstâda gurur, kibir yakışmayacağını göstermektedir. Herkesin, dinde öğrenmek istediklerini, muallimlere serbestçe ve sıkılmadan sorması lâzım geldiğini, Cebrâil (aleyhisselâm), Eshâb-ı kirâma, bu hâli ile anlatmaktadır. Çünkü, din öğrenmekte utanmak ve Allahü teâlânın hakkını ödemekte ve öğretmekte ve öğrenmekte sıkılmak doğru olmaz.)

O zât-ı şerîf, ellerini Resûl-i ekrem efendimizin mübârek dizleri üzerine koydu ve; "Yâ Resûlallah! Bana İslâmiyet'i, müslümanlığı anlat" dedi.

Resûl-i ekrem buyurdu ki: **"İslâm'ın şartlarından birincisi, "Kelime-i şehâdet" getirmektir.** (Kelime-i şehâdet getirmek demek, "Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh" söylemektir. Yâni akıl ve bâliğ olan ve konuşabilen kimsenin; "Yerde ve gökte, O'ndan başka, ibâdet edilmeye ve tapılmaya lâyık hiçbir şey ve hiçbir kimse yoktur. Hakîkî mâbud, ancak Allahü teâlâdır. O, vâcib-ül-vücûddur. Her üstünlük O'ndadır. O'nda hiçbir kusur yoktur. O'nun ismi Allah'dır" demesi ve buna kalb ile kesin olarak inanmasıdır.

Ve yine; "O, gül renkli, beyaz kırmızı, parlak, sevimli yüzlü, kara kaşlı ve kara gözlü, mübârek alnı açık, güzel huylu, gölgesi yere düşmez ve tatlı sözlü, Arabistan'da Mekke'de doğduğu için Arab denilen, Hâşimî evlâdından Abdullah'ın oğlu Muhammed adındaki zât-ı âlî, Allahü teâlânın kulu ve resûlü yâni peygamberidir" demesidir.)

"Vakti gelince namaz kılmaktır. Malın zekâtını vermektir. Ramazân-ı şerîfde her gün oruç tutmaktır. Gücü yetenin ömründe bir kerre hac etmesidir." O zât, Resûlullah'dan bu cevapları işitince; "Doğru söyledin yâ Resûlallah!" dedi. Biz dinleyiciler; "Hem soruyor, hem de onu tasdik ediyor!" diye onun bu sözüne şaştık.

Bu zât yine; "Yâ Resûlallah! İmânın ne olduğunu da bana bildir" dedi.

(Bu hadîs-i şerîfde, îmânın lügat mânâsını düşünmemelidir. Çünkü lügat mânâsı, tasdîk ve inanmak demek olduğundan, Arab câhillerinden, bu mânâyı bilmeyen kimse yoktur. Nerde kaldı ki, Eshâb-ı kirâm (radıyallahü teâlâ anhüm ecmaîn) bilmemiş olsunlar. Cebrâil (aleyhisselâm), îmânın mânâsını Eshâb-ı kirâma öğretmek istiyordu. Burada İslâmiyet'te neye îmân denildiği sorulmaktadır.) Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) de, îmânın belli altı şeye inanmak olduğunu şöyle bildirdi:

"Önce, Allahü teâlâya, meleklerine kitaplarına, resûllerine, âhiret gününe, kadere, hayır ve şerlerin Allahü teâlâdan olduğuna inanmaktır." O zât, yine; "Doğru söyledin" diyerek tasdîk etti... Sonra tekrar; "Yâ Resûlallah! İhlâsın ne olduğunu da bana bildir" dedi. Resûlullah efendimiz; **"Allahü teâlâya, O'nu görüyormuşsun gibi ibâdet etmendir. Çünkü her ne kadar sen O'nu görmüyorsan da, O seni muhakkak görür"** buyurdu.

O zât tekrar; "Yâ Resûlallah! Bana kıyametten haber ver!" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm); "**Bu mes'elede sorulan sorandan daha âlim değildir"** buyurdular. O zât tekrar; "O hâlde onun alâmetlerini bildir" dedi. Resûlullah efendimiz, "**Câriyelerin efendilerini doğurması, yalın ayak, çıplak, yoksul çobanların** (zengin olarak) **yüksek bina yapmakta birbirleriyle yarış ettiklerini görmendir"** buyurdu. Bundan sonra dönüp gitti.

Resûlullah, bana dönüp; "**Ey Ömer! Soran kişinin kim olduğunu biliyor musun?"** diye sordular. "Allahü teâlâ ve Resûlü daha iyi bilir" dedim. Resûlullah; **"O Cibril** (Cebrâil) **idi. Sizlere dîninizi öğretmek için geldi"** buyurdular.[136]

Peygamber efendimiz, Eshâbına, dindeki derecelerine göre, anlayacakları şekilde anlatırlardı. Eshâb-ı kirâmın en yükseklerinden olan Hazret-i Ömer, bir gün geçerken, Resûlullah efendimizin Ebû Bekr-i Sıddîk'a bir şey anlattığını gördü. Yanlarına gidip dinledi. Bunu başkaları da gördü, fakat, gelip dinlemekten çekindiler. Ertesi gün, Hazret-i Ömer'i görünce; "Yâ Ömer! Resûlullah dün size bir şey anlatıyordu. Söyle, biz de öğrenelim" dediler. Çünkü Resûlullah efendimiz dâima; "**Benden duyduklarınızı, din kardeşlerinize de anlatınız! Birbirinize duyurunuz!"** buyururdu. Hazret-i Ömer; "Dün Hazret-i Ebû Bekr,

---

136) Buhârî, "İman", 32; Müslim, "İman", 1; Ebû Dâvûd, "Sünnet", 17; Nesâî, "İman", 5; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, I, 27, 51.

Kur'ân-ı kerîmden anlayamadığı bir âyet-i kerîmenin mânâsını sormuş, Resûlullah ona anlatıyordu. Bir saat dinledim, bir şey anlayamadım" dedi. Çünkü, Hazret-i Ebû Bekr'in yüksek derecesine göre anlatıyordu.

Hazret-i Ömer, o kadar yüksek idi ki, Resûlullah efendimiz; **"Ben peygamberlerin sonuncusuyum. Benden sonra peygamber gelmeyecektir. Eğer, benden sonra peygamber gelseydi, Ömer peygamber olurdu"** buyurdu. Böyle yüksek olduğu ve ana dili olan Arabîyi çok iyi bildiği hâlde, Kur'ân-ı kerîmin Hazret-i Ebû Bekr'e anlatılan tefsîrini anlayamadı. Ebû Bekr'in derecesi, ondan çok daha yüksekti. Hazret-i Ebû Bekr, hattâ Cebrâil (aleyhisselâm) bile, Kur'ân-ı Kerîmin mânâsını, esrarını, Resûlullah'a sorardı. Resûlullah, Kur'ân-ı kerîmin hepsinin tefsîrini Eshâbına bildirmiştir. Sevgili Peygamberimiz, bu şekilde Eshâbına dîni öğrettiği gibi, dâvalara bakıyor, şâhitlerini dinleyip, en güç anlaşmazlıkları netîceye bağlayarak hâllediyordu.

SELMÂN-I FÂRİSÎ'NİN MÜSLÜMAN OLMASI

Gün geçtikçe İslâm'ın nûru yayılmaya, Resûlullah efendimizin mübârek ismi işitilince kalblerde yer tutmaya başladı. O'nun gelmesini hasretle bekleyen ilim ehli kimseler, arayış içinde ve heyecanla Medîne'ye koşarak, îmân etmekle şerefleniyorlardı. Bunlardan birisi de Selmân-ı Fârisî hazretleri idi. O, müslüman olmasını şöyle anlatmıştır:

"Ben Fâris'in (İran), İsfehan şehrinin Cey köyündenim. Babam köyün en zengini olup, arazimiz ve malımız çoktu. Evin yegâne çocuğu ve babamın tek sevgilisi idim. Bunun için beni kız gibi yetiştirirdi. Evden çıkmama izin vermezdi. Mecûsî olduğu için, bana mecûsîliği istediği şekilde eksiksiz olarak öğretti. Evde devamlı bir ateş yanar, biz de ona tapar, secde ederdik. Babamın malı ve mülkü çok olduğu için, beni bir ara dışarıya çıkardı ve; "Yavrum! Ben öldüğüm zaman bu malların sahibi sen olacaksın, onun için, git mallarını ve arazilerini tanı" dedi. Ben de "Peki" deyip bahçelerimizi dolaştım.

Bir gün tarlalara bakmaya gittiğimde, bir kiliseye rastladım. Hıristiyanların seslerini işittim, yanlarına gidince içerde ibâdet ettiklerini gördüm. Ben, daha önce öyle bir şey görmediğimden, hayrette kaldım. Çünkü bizim ibâdetimiz ateş yakıp, ona secde etmekten başka bir şey değildi. Onlar ise, görünmeyen bir Allah'a ibâdet ediyorlardı. Kendi kendime; "Vallahi bunların dîni haktır ve bizimki bâtıldır" dedim. Akşama kadar onları merakla seyrettim. Tarlalarımıza gitmeden

karanlık basmaya başladı. Onlara; "Bu dînin aslı nerededir?" deyince; "Şam'dadır" dediler. Sonra; "Şam'a gitsem beni de kabul ederler mi?" diye sorduğumda; "Evet kabul ederler" diye cevap verdiler. "Sizlerden, yakında Şam'a gidecek kimseler var mıdır?" diye sorunca; bir müddet sonra bir kervanın gideceğinden bahsettiler. Konuştuğum kimseler az olup, Şam'dan İsfehan'a gelmişlerdi.

Ben bunlarla meşgûl iken eve gitmekte geciktim. Benim dönmediğimi gören babam, beni aramaya başlamış ve adam göndermiş. Aramışlar bulamamışlar. Onlar telâş içinde iken eve döndüm. Babam; "Bu zamana kadar nerede idin? Seni aramadığımız yer kalmadı" dedi. Ben de; "Babacığım! Ben bu gün tarlaları dolaşmaya çıkmıştım. Fakat yolda bir Hıristiyan kilisesine rastladım. İçeri girdim. Baktım ki; görmedikleri ve her şeye hâkim ve kâdir olan bir Allah'a îmân ediyorlar. Onların ibâdetlerine şaştım kaldım. Akşama kadar onları seyrettim. Onların dîninin hak olduğunu anladım" dedim. Bunu duyan babam;

"Ey oğlum! Yanlış düşünüyorsun, babalarının ve dedelerinin dîni, onların dîninden daha doğrudur. Onların dîni bozuktur. Sakın aldanma ve inanma!" dedi. Ben de; "Hayır, onların dîni bizimkinden daha hayırlıdır ve onlarınki hak, bizimki bâtıldır" dedim. Babam, buna çok kızdı ve beni el ve ayaklarımdan bağlayıp eve hapsetti.

Bu durumda iken, devamlı Şam'a gidecek kervandan haber beklerdim. Nihâyet Hıristiyan râhiplerin, kervanı hazırladıklarını öğrendim. İplerimi çözüp kaçtım ve kervanın bulunduğu kiliseye gittim. Buralarda duramayacağımı anlattım ve kervana katılarak Şam'ın yolunu tuttum. Şam'da Hıristiyan dîninin en büyük âlimini sordum. Bana birini târif ettiler, onun yanına gidip hâlimi anlattım. Yanında kalmak istediğimi, kendisine hizmet edeceğimi söyleyip, Hıristiyanlığı öğretmesini, Allahü teâlâyı tanıtmasını rica ettim. Kabul etmişti. Artık ona hizmet etmeye, kilisenin işlerini yapmaya başlamıştım. O da bana Hıristiyanlığı öğretiyordu.

Fakat sonradan onun kötü kimse olduğunu anladım. Çünkü Hıristiyanların, fakirlere vermek için getirdikleri sadaka, altın ve gümüşleri saklar, muhtaçlara vermezdi. Tam yedi küp altın ve gümüş biriktirmişti. Bunu benden başka bilen yoktu. Bir müddet sonra vefât etti. Hıristiyanlar defin için toplandılar. Onlara; "Neden buna bu kadar hürmet ediyorsunuz, o hürmete lâyık bir insan değildir!" dedim. "Sen bunu nereden çıkarıyorsun?" dediler ve bana inanmadılar. Ben de biriktir-

diği altınların yerini gösterdim. Yedi küp altını ve gümüşü çıkardılar, sonra; "Bu, defne ve teçhize lâyık bir kimse değildir" diyerek bir yere atıp üzerini taşla örttüler. Yerine başka birisi geçti. [137]

Bu zât gerçekten ilim sahibi zâhid bir kimse olup, dünyâya hiç ehemmiyet vermezdi. Âhirete tâlib bir kimse idi ve hep âhiret için çalışır, gece-gündüz dâima ibâdet ederdi. Onu çok sevdim ve uzun zaman yanında kaldım. Hizmetini severek yapardım. Birlikte ibâdet ederdik.

Bir gün ona; "Ey benim efendim! Uzun zamandan beri yanınızdayım ve sizi çok sevdim. Çünkü Allahü teâlânın emirlerine itâat ediyor ve men ettiklerinden kaçıyorsunuz. Vefât ettiğiniz zaman, ben ne yapayım bana ne tavsiye edersiniz?" diye sordum. Cevap olarak; "Oğlum, Şam'da insanları ıslâh edecek bir kimse kalmadı. Kime gitsen seni ifsâd eder. Fakat Musul'da bir zât vardır, Onu bulmanı tavsiye ederim" dedi.

Vefât edince, Musul'a geçtim, târif ettiği zâtı buldum ve başımdan geçenleri anlattım. Hizmetine kabul etti. O da, diğer zât gibi çok kıymetli, dünyâya düşkün olmayan ve devamlı ibâdet eden bir kimse idi. Ona da uzun zaman hizmet ettim. Fakat bir gün hastalandı. Vefât zamanı, aynı soruları ona da sordum. Bana Nusaybin'de bir zâtı tavsiye etti. Vefâtı üzerine derhal Nusaybin'e gittim. Söylediği kimseyi bulup, yanında kalmak istediğimi bildirdim. Kabul etti, bir müddet de onun hizmetinde bulundum. Hastalanınca, beni başka birine göndermesini söyledim. Bu sefer bana Amuriye adlı Rum şehrinde bulunan başka bir zâtı tarif etti. Vefâtından sonra Amuriye'nin yolunu tuttum. Söylediği bu şahsı da bulup, hizmetine girdim ve uzun zaman kaldım.

Onun da vefâtı yaklaştı. Beni birine havale etmesini rica edince; "Vallahi şimdi böyle bir kimse bilmiyorum. Fakat âhir zaman peygamberinin gelmesi yaklaştı. O, Arablar arasından çıkacak, vatanından hicret edip, taşlık içinde hurması çok bir şehre yerleşecek. Hediyeyi kabul eder sadakayı kabul etmez. İki omuzu arasında nübüvvet mührü vardır" diyerek alâmetlerini saydı. Bu zât da vefât edince, söylediklerine uyarak Arab diyarına gitmeye karar verdim.

Amuriye'de çalışıp, birkaç öküz ile bir mikdâr koyun sahibi olmuştum. Benî Kelb kabîlesinden bir kâfile, Arab beldesine gidecekti. Onlara; "Bu sığır ve koyunlar sizin olsun, beni Arab vilâyetine götürün!" deyince, teklifimi kabul edip yanlarına aldılar. Vâdiy-ül-Kurâ denilen yere

137) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, V, 441; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, I, 371.

gelince, ihanet edip, köledir diyerek beni bir Yahudiye sattılar. Yahudinin bulunduğu yerde hurma bahçeleri gördüm. "Âhir zaman peygamberinin hicret edeceği yer herhalde burasıdır" diye düşündüm. Fakat bir türlü ısınamadım. Bu Yahudiye bir müddet hizmet ettim. Sonra beni amcasının oğluna sattı. O da alıp Medîne'ye getirdi. Medîne'ye varınca, burasını önceden görmüş gibi ısındım. Artık günlerim Medîne'de geçiyor, beni satın alan Yahudinin bağında bahçesinde çalışıp, hizmetini görüyordum. Bir taraftan da asıl maksadıma kavuşmanın sabırsızlığı içinde idim.

Bir gün, bir hurma ağacına çıkmış çalışıyordum. Sahibim, biri ile bir ağacın altında konuşuyordu. Bir ara; "Evs ve Hazrec kabîleleri helâk olsunlar. Mekke'den bir kimse Kuba'ya geldi. Peygamber olduğunu söylüyor. Bu kabîleler de O'nu kabûl edip dînine giriyorlar..." diye konuştular. Ben bu sözleri işitince, kendimden geçer gibi oldum. Derhal aşağı inip, o şahsa; "Ne diyorsun?" dedim. Sahibim bana; "Neyine lâzım, neden soruyorsun, sen işine bak!" diyerek bir tokat vurdu. O gün akşam olunca, bir miktar hurma alıp, hemen Kuba'ya vardım. Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin yanına girip; "Sen sâlih bir kimsesin, yanında da fakirler vardır. Bu hurmaları sadaka getirdim" dedim.

Resûlullah, yanında bulunan Eshâba; **"Geliniz hurma yiyiniz"** buyurdu. Onlar yediler. Fakat kendisi hiç yemedi. Kendi kendime; "İşte alâmetin biri budur. Sadaka kabul etmiyor" dedim. Resûlullah efendimiz Medîne'yi teşrif ettikten sonra bir mikdar hurma daha alıp, Resûlullah'a getirdim. "**Bu, hediyedir**" dedim. Bu defa yanındaki Eshâb ile birlikte yediler. "İşte ikinci alâmet de çıktı" dedim. Götürdüğüm hurma yirmi beş civarında idi. Hâlbuki yenen hurma çekirdekleri bin kadardı. Resûlullah efendimizin mûcizesiyle hurma artmıştı. Kendi kendime; "Bir alâmet daha gördüm" dedim. Resûlullah'ın yanına tekrar gitmiştim. Cenaze defnediyorlardı. Nübüvvet mührünü görmeyi arzu ettiğim için iyice yaklaştım. Benim muradımı anlayıp, gömleğini kaldırdı. Mübârek sırtı açılınca, nübüvvet mührünü gördüm; hemen öptüm ve ağladım. O anda Kelime-i şehâdeti söyleyerek müslüman oldum.

Sonra da Resûlullah'a, başımdan geçen hâdiseleri bir bir anlattım. Hâlime taaccüb edip, bunu Eshâb-ı kirâma da anlatmamı emir buyurdular. Eshâb-ı kirâm toplandı, ben de başımdan geçenleri en ince teferruatına kadar anlattım..."[138]

---

138) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, V, 441; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, I, 371.

Selmân-ı Fârisî îmân ettiği zaman, Arab lisânını bilmediği için, tercüman istemişti. Gelen Yahudi tercüman, onun sevgili Peygamberimizi medhetmesini aksi şekilde söylüyordu. O esnada Cebrâil (aleyhisselâm) gelip, Hazret-i Selmân'ın sözlerini doğru olarak Resûlullah'a bildirdi. Yahudi durumu anlayınca, Kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldu.

Selmân-ı Fârisî, müslüman olduktan sonra, köleliğe bir müddet daha devam etti. Sevgili Peygamberimizin; **"Kendini kölelikten kurtar yâ Selmân"** buyurması üzerine, sâhibine gidip, âzâd olmak istediğini söyledi. Buna zorla razı olan Yahudi, üç yüz hurma fidanı dikerek yetiştirip, hurma verir hâle getirmesi ve kırk rukye altın (o zamanki ölçüye göre bir mikdar altın) vermesi şartıyla kabul etti.

Bunu, Resûlullah efendimize haber verdi. O da, Eshâbı'na; "**Kardeşinize yardım ediniz"** buyurdu. Onun için üç yüz hurma fidanı topladılar. Resûlullah efendimiz; "**Bunların çukurlarını hazır edip, tamam olunca bana haber ver**" buyurdu. Çukurları hazırlayıp, haber verince, teşrif edip fidanları kendi mübârek elleriyle dikti. Bir tanesini de Hazret-i Ömer dikmişti. Hazret-i Ömer'in diktiği hâriç, hepsi Allahü teâlânın izni ile, o sene hurma verdi. Resûlullah efendimiz o bir taneyi de söküp, kendi mübârek eli ile yeniden dikti ve diktiği anda hurma verdi.

Selmân-ı Fârisî hazretleri anlattı ki: "Bir gün, bir zât beni arıyor ve; "Selmân-ı Fârisî Mükâteb-i fakîr (efendisi ile hürriyetine kavuşmak için belli bir mikdarda anlaşan köle) nerededir?" diye soruyordu. Beni buldu ve elinde bulunan yumurta büyüklüğündeki altını verdi. Bunu alıp Peygamberimize gittim ve durumu arzettim.

Resûlullah altını tekrar bana verip; **"Bu altını al borcunu öde!"** buyurdu. Ben; "Yâ Resûlallah! Bu altın Yahudinin istediği ağırlıkta değil" deyince, Resûlullah efendimiz o altını alıp, mübârek dilinin üzerine sürdü. "**Al bunu! Allahü teâlâ bununla senin borcunu edâ eder"** buyurdu. Allah hakkı için o altını tarttım, istenilen kadardı. Onu da götürüp verdim. Böylece kölelikten kurtuldum."(139)

Selmân-ı Fârisî bu günden sonra, Eshâb-ı suffe arasına katıldı.

MELEKLER DİNLEMEK İÇİN GELİRDİ

Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) Kur'ân-ı kerîmi öyle güzel, öyle tatlı ve te'sirli okurdu ki, O'nu dinleyen gayr-i müslim-

139) Buhârî, Fezâil-üs-Sahabe, 81; Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, I, 467.

ler de hayran kalırlardı. O'nu dinleyerek müslüman olanların sayısı çoktu. Hazret-i Berâ bin Âzib anlattı ki: "Bir yatsı namazından sonra Resûlullah efendimizi, Tîn sûresini okurken dinlemiştim, öyle güzel okuyordu ki, sesi ve okuyuşu O'ndan daha mükemmel olan bir kimse dinlemiş değildim."

Eshâb-ı kirâm arasında sesi çok güzel olan, Kur'ân-ı kerîmi okurken ağlayan ve ağlatanlar pek çoktu. Bunlardan birisi, Üseyd bin Hudayr idi. Bir gece, atını yanına bağlayıp, Bekara sûresini okumaya başladı. Okurken at birden bire ürktü. Hazret-i Üseyd sustu, at sâkinleşti. Okumaya başladı, at yine ürktü. Susunca sâkinleşti. Tekrar okumaya başlayınca, yine ürktü. Üseyd bin Hudayr'ın oğlu Yahya, ata yakın bir yerde yatıyordu. Atın, çocuğa bir zarar vermesinden endişe ederek, okumayı bıraktı. Gökyüzüne baktığında, beyaz bulut gölgesine benzeyen bir sisin içinde, kandil gibi parıldayan şeyler farketti. Okumayı kesince, o parıldayan şeylerin semaya doğru yükselerek gittiğini gördü.

Sabah olunca, sevgili Peygamberimizin huzûr-ı şerîflerine gidip, başından geçenleri anlattı. Resûlullah efendimiz; "**Onların ne olduğunu biliyor musun?"** diye sorunca, Hazret-i Üseyd; "Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Bilmiyorum" diye cevap verdi. Peygamber efendimiz buyurdu ki: **"Onlar melekler idi. Senin sesine yaklaşmışlardı. Eğer okumaya devam etseydin, sabaha kadar seni dinlerler, insanlar da onları görür ve seyrederlerdi. Onlar, halkın gözlerinden gizlenmezlerdi."**

Kur'ân-ı kerîmi pek yanık okuyanlardan biri de Hazret-i Ebû Bekr-i Sıddîk idi. Namaz kılarken okumaya başlayınca, kendini tutamaz, mübârek gözlerinden yaşlar boşanırdı. Görenler bu hâline hayran olurlardı. Bir gün müşrikler toplanıp; "Bu kimse, peygamberin getirdiklerini yanık yanık okuyarak ağlıyor. Çocuklarımız ve kadınlarımızın onun bu hâline meftun olup, müslüman olmalarından korkuyoruz" demişlerdi.

ABDULLAH BİN SELÂM'IN MÜSLÜMAN OLMASI

Sevgili Peygamberimizin mübârek cemâlini görerek, O'na âşık olanlardan, mübârek sözlerini ve okuduğu Kurân-ı kerîmi dinleyince, hayran kalıp müslüman olanlardan biri de Abdullah bin Selâm hazretleridir.

Tevrât ve İncîl'i iyi bilen Abdullah bin Selâm, îmân etmeden önce bir Yahudi âlimi idi. Kendisi, müslüman oluşunu şöyle anlatır: "Ben Tevrât'ı ve izahlarını babamdan okuyup öğrenmiştim. Bir gün babam,

âhir zamanda gelecek olan peygamberin sıfatları, alâmetleri ve yapacağı işleri bana anlattı ve; "Eğer O, Hârûn evlâdından gelecek olursa, O'na tâbi olurum; yoksa tâbi olmam!" dedi ve Resûlullah'ın Medîne'ye gelişinden önce öldü.

Resûlullah'ın Mekke'de nübüvvetini îlân ettiğini işittiğim vakit, O'nun sıfatlarını, ismini ve geleceği vakti biliyordum. Bu sebeple, O'nu gözleyip durdum. Resûlullah'ın Medîne yakınında Kuba denilen yerdeki Amr bin Avf oğullarının evinde misâfir olduğunu birinden öğreninceye kadar bu hâlimi Yahudilerden saklayıp sustum.

Bir gün bahçemde hurma ağacından yaş hurma toplarken, Nadîroğullarından birisi, "Bu gün, Arabların adamı geldi" diye bağırdı. Beni bir titreme almıştı. Hemen; "Allahü ekber" diyerek tekbir getirdim. O anda halam Hâlide binti Hâris, ağacın altında oturuyordu. Çok yaşlı bir kadındı. Tekbirimi işitince; "Allah elini boşa çıkarsın ve seni umduğuna kavuşturmasın. Vallahi sen, Musa bin İmrân'ın geleceğini işitseydin bundan fazla sevinmezdin!" diyerek bana çıkıştı. Ona; "Ey hala! O, vallahi Mûsa bin İmrân'ın kardeşidir ve O'nun gibi bir peygamberdir. O'nun yolundadır ve O'nun gönderildiği tevhîd ile gönderilmiştir" dedim.

Bunun üzerine bana; "Ey kardeşimin oğlu! Yoksa O, kıyamete yakın gönderileceği bize bildirilen peygamber midir?" dedi. "Evet" dedim, "öyleyse haklısın" dedi.(140)

Resûlullah Medîne'ye hicret ettiği zaman, O'nu görmek için hemen halkın arasına karıştım. Mübârek cemâlini, nûrlu yüzünü görür görmez; "O'nun yüzü yalancı bir yüz olamaz!" dedim. Resûlullah, toplanan insanlara İslâmiyet'i anlatıyor, nasîhatler veriyordu. Burada Resûlullah'dan işittiğim ilk hadîs-i şerîf şudur:

"Selâmı aranızda yayınız, aç kimseleri doyurunuz, sıla-i rahm yapınız (yakın akrabâları ziyâret ediniz), **insanlar uykuda iken namaz kılınız. Böylece Cennet'e selâmetle girersiniz."**

Fahr-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem), beni nübüvvet nûru ile tanıyıp; **"Sen, Medîne âlimi îbn-i Selâm mısın?"** buyurdu, ben de; "**Evet**" deyince, sevgili Peygamberimiz; **"Yaklaş"** buyurarak, şu suâli sordu: **"Ey Abdullah! Allahü teâlâ için söyle! Tevrat'ta benim vasıflarımı okuyup öğrenmedin mi?"** Ben de; "Allahü teâlânın sıfatları nelerdir, söyler misiniz?" dedim. Bu suâle karşılık, Resûlullah bi-

140) Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, II, 400; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, II, 373.

raz bekledi ve Cebrâil (aleyhisselâm) İhlâs sûresini indirdi: Resûlullah efendimizin okuduğu bu sûreyi işitince, Peygamberimize hemen: "Evet yâ Resûlallah! Doğru söylüyorsun, şehâdet ederim ki, Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur. Sen O'nun kulu ve Resûlüsün" diyerek Kelime-i şehâdet getirip müslüman oldum."

Sonra; "Yâ Resûlallah! Yahudiler; insanı hayrete düşürecek kadar yalan söyleyen, asılsız isnâd ve iftirâlarda bulunan zâlim bir millettir. Eğer sen benim seciye ve her hâlimi onlardan sorup öğrenmeden önce, onlar benim müslüman olduğumu duyup öğrenirlerse, muhakkak sizin yanınızda bana, akla gelmeyen iftiralarda bulunurlar. Siz, önce beni onlardan sorunuz!" dedim ve evin bir tarafına saklandım. Benim peşimden Yahudilerin ileri gelenlerinden bir grup içeri girdi. Resûlullah efendimiz, Yahudilere; "**Aranızdaki Abdullah bin Selâm, nasıl bir kimsedir?"** diye sordu. Yahudiler de; "O bizim en yüksek âlimimiz ve en büyük âlimimizin de oğludur! İbn-i Selâm bizim en hayırlımız ve en hayırlımızın da oğludur!" dediler. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz, Yahudilere; "**Eğer o müslüman olduysa, siz buna ne dersiniz?"** diye sordu. Yahudiler; "Allah onu böyle bir şeyden korusun!" diye karşılık verdiler.

O sırada saklandığım yerden çıkıp; "Ey Yahudi topluluğu! Allahü teâlâdan korkunuz! Size geleni kabul ediniz. Allahü teâlâya yemîn ederim, siz de bilirsiniz ki; elinizdeki Tevrât'ta isminin ve sıfatlarının yazılı olduğunu gördüğünüz Allahü teâlânın resûlü budur. Ben şehâdet ederim ki, Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur. Yine şehâdet ederim ki, Muhammed (aleyhisselâm) O'nun kulu ve resûlüdür" diyerek O'nu tasdik ettim.

Bunun üzerine Yahudiler; "O bizim en kötümüzdür ve en kötümüzün de oğludur!" diyerek çeşitli kusurlar ve iftirâlarda bulunup beni kötülediler. Ben; "Zâten korktuğum bu idi. Yâ Resûlallah! Ben onların zâlim, yalancı, kötülükten çekinmeyen, iftiracı bir millet olduğunu size haber vermemiş miydim? İşte hepsi ortaya çıktı!" dedim. Resûlullah Yahudilere; "**Birinci şehâdetiniz bize kâfidir, ikincisi ise lüzumsuzdur"** buyurdu. Bunun üzerine hemen evime döndüm. Ailemi ve akrabâlarımı İslâmiyet'e dâvet ettim. Halam da dâhil hepsi müslüman oldular.[141]

Benim îmân etmem, Yahudileri çok kızdırdı. Bunun için beni sı-

141) Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, II, 400; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, II, 373.

kıştırmaya başladılar. Hattâ Yahudi âlimlerden bâzıları; "Arablardan peygamber çıkmaz, senin adamın hükümdardır" diyerek, beni İslâmiyet'ten vazgeçirmeğe kalkıştılar, fakat muvaffak olamadılar."

Kendisi ile birlikte; Sa'lebe bin Sa'ye, Üseyd bin Sa'ye, Esed bin Übeyd ve bâzı Yahudiler samimî olarak müslüman oldular. Fakat bâzı Yahudi âlimleri; "Muhammed'e yalnız bizim şerlilerimiz inandı. Eğer onlar hayırlılarımızdan olsalardı, atalarının dînini bırakmazlardı" dediler. Bunun üzerine Allahü teâlâ, onlara cevap olarak âyet-i kerîme indirip, meâlen buyurdu ki: **"Onların** (ehl-i kitâbın) **hepsi bir değildir. Ehl-i kitâbın içinde ibâdet ve tâatte bulunan bir cemâat vardır ki, onlar gece vakitlerinde secdeye kapanarak Allahü teâlâ'nın âyetlerini okurlar."** (142)

YÂ RABBİ! MEDİNEYİ'DE BİZE SEVDİR!

Hicretin birinci senesinde, Ensâr'dan Es'ad bin Zürâre, Berâ bin Ma'rûr, Külsüm bin Hidm, Muhâcirlerden Osman bin Maz'ûn vefât etti. Ayrıca, Medîne'nin hava ve suyunun te'sirine dayanamayan Hazret-i Ebû Bekr ile Bilâl-i Habeşî (radıyallahü anhüm) sıtma hastalığına tutuldular. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem); "**Yâ Rabbî! Mekke'yi sevdirdiğin gibi Medîne'yi de bize sevdir ve burada bize bereket ve rızık bolluğu ver"** diye duâ ettiler. Cenâb-ı Hak da duâsını kabul buyurup, Muhâcirlere Medîne'yi sevdirdi.

Yine hicretin birinci senesinde kafirlerle savaşa izin verildi. Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem)in bizzat iştirâk ettikleri Ebvâ, Veddân gazâları bu senede yapılmıştır. İkinci yılın başlarında; Buvât, Sefevân, Züluşeyre gazâları bunları tâkib etmiş ve bu gazâlarda savaş vukû bulmamıştır.

İLK YAZILI ANDLAŞMA

Mekkeli müşrikler boş durmuyor, Resûlullah efendimize, Mekke' de yapamadıklarını Medîne'de yapmaya kalkışıyorlardı. Medîneli müşriklere tehdit mektupları gönderdikleri gibi, Medîne'deki Yahudi kabîlelerine de tehdidlerle dolu mektuplar ve haberler gönderiyorlardı. Onların bu tehdidleri, Yahudilerin, Resûlullah efendimize yaklaşmalarına sebep oldu.

Bu sırada Yahudiler, Resûlullah efendimizin huzûruna gelip; "Sizin-

142) Âl-i İmrân sûresi, 3/113.

le sulh yapmaya geldik. Bir andlaşma yapalım da birbirimize zararımız olmasın" dediler. Peygamberimiz de onlarla elli beş maddelik bir andlaşma yaptı ki, alınan bu kararların bâzıları şöyledir:

1- Bu andlaşma; Resûlullah Muhammed (aleyhisselâm) tarafından Mekkeli ve Medîneli müslümanlarla, onlara tâbi olanlar ve sonradan iltihâk edenler ve onlarla beraber savaşanlar arasında yazılan bir belgedir.

2- Şüphesiz ki, bunlar diğer insanlardan ayrı bir cemâattir.

3- Her kabîle, esirlerinin kurtulmalık akçelerini (müslümanlar arasındaki adalete göre) ortaklaşa ödeyeceklerdir.

4- Müslümanlar, kendi aralarında karışıklık çıkaran kimselere, evlatları bile olsa, karşı cephe alacaklardır.

5- Yahudilerden müslümanlara tâbi olanlar, her hangi bir zulme uğramayacakları gibi, onlara yardım da edilecekdir.

6- Yahudiler, müslümanlarla berâber bir grup teşkil edecek, herkes kendi dîninin îcâblarını yerine getirecektir.

7-Yahudilerden hiçbirisi, Muhammed (aleyhisselâm)ın izni olmadan askerî bir sefere çıkamayacaktır.

8- Hiçbir kimse, anlaştığı kimseye kötülük etmeyecek, zulme uğrayana mutlaka yardım edilecektir.

9- Medîne vâdisi, bu andlaşmayı yapanlar için dokunulmaz, haram bölgedir.

10- Mekkeli müşrikler ve onlara yardım edenler hiçbir sûrette himâye edilmeyeceklerdir.

11- Medîne'ye hücûm edecek kimselere karşı, Müslümanlar ile Yahudiler, aralarında yardımlaşacaklardır.

Yahudiler, bu andlaşma ile (görünüşte) müslümanlarla dostluk yapacaklar, onlara kin tutmayacak ve düşmanlıkta bulunmayacaklardı.

EY HABÎBÎM! MAHZÛN OLMA!..

Resûlullah efendimizin hicretinden önce, Medîne'de bulunan Hazrec kabîlesinin reisi Abdullah bin Übey, Medîne'ye hükümdar seçilecekti. Akabe bî'atları, daha sonra da hicret hâdisesiyle Evs ve Hazrec kabîlelerinin çoğu müslüman olunca, Abdullah bin Übey'in hükümdarlığı gerçekleşmedi. Bu sebeple Abdullah bin Übey, başta Peygamber efendimize ve Muhâcir olan Eshâb-ı kirâma, sonra Medîneli sahâbeye diş biliyor, fakat düşmanlığını açıkça gösteremiyordu. Kendisi gibi birkaç kimse ile, münâfıklar zümresini teşekkül ettirdi.

Bunlar, müslümanların yanında İslâm dînine girdiklerini söylüyor, fakat arkalarından alay ediyorlardı. Gizliden gizliye nifak tohumları ekmeye ve fitne çıkarmaya başladılar. Bunda öyle ileri gittiler ki, Fahr-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin mübârek sözlerini tersine nakletmeye ve değiştirmeye kalktılar.

Düşmanlıklarını içinde saklıyan Yahudiler, Peygamber efendimizle bir andlaşma imzaladılar. Peygamber efendimize gruplar hâlinde geldiler. Kendilerince çok zor olan suâller sordular. Aldıkları cevaplardan O'nun, hak peygamber olduğunu anladılar. Fakat inâd ve kıskançlıklarından îmân etmediler. Bunun üzerine sevgili Peygamberimiz; **"Bana Yahudi âlimlerinden on kişi îmân etmiş olsaydı, Yahudilerin hepsi îmân ederlerdi"** buyurdular.

Resûlullah efendimizin böyle mahzûn olmasını, Allahü teâlâ şu âyet-i kerîmesiyle tesellî eyledi: **"**(Ey Habîbim!) **Ey şanlı Resûl! Kalbleriyle inanmadıkları hâlde, ağızlarıyla inandık diyenlerle** (münâfıklarla) **Yahudilerden küfür içinde koşuşanlar, seni mahzûn etmesin. Onlar, durmadan yalan dinleyenler ve senin huzûruna gelmeyen başka bir kavim** (Hayber Yahudileri) **için,** (Kureyzâoğullarından) **casusluk edenlerdir. Kelimeleri** (Allahü teâlâ tarafından) **yerlerine konduktan sonra değiştirirler. "Eğer size şu** (fetvâ) **verilirse onu kabûl edin, verilmezse sakının" derler. Allahü teâlâ, kimin fitneye düşmesini dilerse, artık sen, Allahü teâlânın irâdesini önlemeye hiçbir surette muktedir olamazsın. Onlar öyle kimselerdir ki, Allahü teâlâ,** (onların) **kalblerini temizlemek dilememiştir. Onlara, dünyâda hakîr ve perişânlık; âhirette de pek büyük bir azâb vardır."**(143)

Yapılan andlaşma sebebiyle, sahâbeden bâzıları, komşuları olan Yahudilerle dostluk kurmuşlardı. Allahü teâlâ, onları da bundan men ederek buyurdu ki: **"Ey îmân edenler! Din kardeşlerinizden başkasını** (kâfir ve münâfıkları) **dost edinmeyin. Onlar size fenalık yapmakta, fesat çıkarmakta kusur etmezler ve sıkıntıya girmenizi arzu ederler. Onların size karşı olan kin ve düşmanlıkları, ağızlarından dışarı dökülmüştür. Kalblerinde gizledikleri düşmanlık ise daha büyüktür. Onların düşmanlıklarına dâir âyetleri açıkladık, eğer düşünür anlarsanız..."**(144)

---

143) Mâide sûresi, 5/41.

144) Âl-i İmrân sûresi, 3/118.

Mekkeli müşrikler, Medîne'deki müşrikleri, münâfıkları, Yahudileri ve Medîne'nin çevresindeki kabîleleri durmadan tahrik ve tehdide devam ediyorlardı. Bir an önce İslâm'ın nûrunu söndürmeye çalışıyorlar, sevgili Peygamberimizin mübârek vücûdunu ortadan kaldırmanın yollarını arıyorlardı.

CİHÂD EMRİ GELDİ

Münâfıkların ve müşriklerin bu şekildeki hareketlerine karşı, Resûlullah efendimiz hep sulh yoluna gidiyordu. Eshâb-ı kirâmdan bâzıları, artık düşmana karşı çıkmanın lâzım geldiğine inanıyor ve; "Yâ Rabbî! Bizim için, senin yolunda, şu müşriklerle mücâdele etmekten daha kıymetli birşey yoktur. Bu Kureyşli müşrikler ki, Habîbinin peygamberliğini yalanladılar ve Mekke'den çıkmaya mecbûr ettiler. Allah'ım! Her hâlde onlarla harp etmemize müsaade edersin!.." diye duâ ediyorlardı.

Resûlullah efendimiz ise, bu yolda Allahü teâlânın emrini bekliyor, ne buyurulursa ona göre hareket ediyordu. Artık zamanı gelmişti. Cebrâil (aleyhisselâm)ın getirdiği vahiyde buyruluyordu ki: **"Size karşı harb açanlarla, siz de Allahü teâlânın yolunda çarpışın. Fakat haddi tecâvüz edip, aşırı gitmeyin.** (Sizinle savaşmayanlara dokunmayın. Savaşdıkları sûretde de kadınları, çocukları, ihtiyarları öldürmeyin. İşkence yapmayın.) **Muhakkak ki, Allahü teâlâ aşırı gidenleri sevmez. Onları** (kâfirleri) **nerede bulursanız öldürün. Onlar sizi** (Mekke' den) **çıkardıkları gibi, siz de onları çıkarın. Onların şirk fitneleri, adam öldürmekten daha kötüdür. Onlar Mescid-i Haram'da sizinle çarpışmadıkça, siz de orada, kendileriyle harb etmeyin. Fakat, onlar sizi orada öldürürlerse, siz de onları orada öldürün. Kâfirlerin cezası böyledir. Eğer onlar, Allahü teâlâyı inkârdan ve muharebeden vazgeçerlerse,** (siz de bırakın. Zirâ) **muhakkak ki, Allahü teâlâ pek çok mağfiret ve merhamet edicidir."**[145]

Daha sonra gönderilen bir âyet-i kerîmede de buyruldu ki: "**Şirk fitnesinden eser kalmayıncaya ve din de yalnız Allahü teâlânın oluncaya** (yalnız Allahü teâlâya ibâdet edilinceye) **kadar, o müşriklerle harb edin.** (Şirkden) **vaz geçerlerse,** (onlara zulüm yokdur.) **Artık düşmanlık** (cezâ) **ancak zâlimler üzerinedir."** [146]

---

145) Bakara sûresi, 2/190-192.

146) Bakara sûresi, 2/193.

SERİYYELER

Fahr-i kâinat (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Medîne'nin asâyişini korumak, düşmanların durumunu kontrol etmek için seriyyeler yâni küçük askerî birlikler tertipledi. Bu seriyyelere katılanların sayısı, beş ile dört yüz arasında değişirdi. Peygamber efendimizin katıldığı ve bizzat idare ettiği savaşlara da gazâ denirdi. Sevgili Peygamberimiz, düşmanın ânî saldırılarını önlemek için, Medîne'de nöbet tutma usûlünü koyarak, gerekli emniyet tedbiri aldı.

Müşrikleri, ticârî ve iktisadî yönden zayıf düşürmek ve yola getirmek lâzımdı. Bunun için Suriye ticâret yollarını kesmeleri îcâp ediyordu. Bu sırada, bir müşrik kervanının Medîne yakınlarından geçmekte olduğu işitildi. Sevgili Peygamberimiz, derhal sefer hazırlığı yapılmasını emredip, otuz süvârinin başına Hazret-i Hamza'yı kumandan tâyin etti. Kendisine, Allahü teâlâdan korkmayı, emri altında bulunanlara iyi davranmayı tavsiye buyurduktan sonra; **"Allahü teâlânın yolunda, Allahü teâlânın ismini anarak gazâya çıkınız! Allahü teâlâyı tanımayanlarla çarpışınız..."** buyurdular. Hazret-i Hamza'ya, beyaz bir bayrak vererek uğurladılar.

Hazret-i Hamza, emrindeki süvârilerle, üç yüz süvârinin koruduğu müşrik kervanına doğru harekete geçti. Kervan; Şam'dan Mekke'ye gitmek üzere Sîfr-ül-Bahr denilen yere gelince, mücâhidlerle karşılaştılar. Şanlı sahâbîler, derhal savaş düzenine girerek çarpışmaya hazırlandılar. O sırada, orada bulunan Mecdî bin Amr el-Cühenî, yetişip araya girdi. Mecdî bin Amr el-Cühenî, iki tarafın da müttefiki idi. Müslümanların sayıca çok az, müşriklerin pek fazla olduklarını görüp, müslümanların yenilebileceklerini düşündü. Müslüman devletinin ebediyyen devamını umarak arabuluculuk edip, iki tarafı çarpışmaktan vazgeçirdi. Sonra, Hazret-i Hamza ve arkadaşları Medîne'ye geri döndüler. Mecdî'nin hareketi, Peygamber efendimize arz edilince, memnuniyetini bildirerek; **"Mübârek, iyi ve doğru bir iş yapmıştır"** buyurdular.(147)

Bundan sonra seriyyelerin arkası kesilmedi. Ubeyde bin Hâris hazretlerinin emrine altmış veya seksen kadar mücâhid verilerek, Rabig'e gönderildi. Müşrikler, müslümanlardan korkarak selâmeti kaçmakta buldular.(148)

---

147) Vâkıdî, el-Megâzî, I, 9; el-Kilâ'î, el-İktifâ, II, 6; Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, s, VI, 11.

148) Vâkıdî, el-Megâzî, I, 10; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 7; el-Kilâ'î, el-İktifâ, II, 3-4.

Peygamber efendimiz bir gün, Kureyş müşriklerini gözetlemek üzere, Nahle'ye seriyye tertip etmek istediler. Gönderilecek askerlere de Ebû Ubeyde bin Cerrah hazretlerini kumandan yapmayı istediler. Ebû Ubeyde bin Cerrah, bu emri alınca, Peygamberimizden uzak kalmanın acısıyla ağlamaya başladı. Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) onun yerine Abdullah bin Cahş hazretlerini emir tâyin ettiler.(149)

Abdullah bin Cahş, İslâmiyet'i heyecanla yaşayan zâtlardandı. Müslüman olduğu zaman, kâfirler kendisine akla gelmedik işkence yapmalarına rağmen, onlara îmân gücü ile karşı koymuş, ezâ ve cefâlarına metanetle katlanmıştı. Bu sebeple Peygamber efendimiz, onun için Eshâbına; "**...Açlığa ve susuzluğa en çok dayanan ve katlananınızdır"** buyurmuştu. Abdullah bin Cahş, Resûlullah efendimizin şehîdler için verdiği müjdeleri duyarak, hep şehâdete can atmıştı. Harplerde en önde kahramanca çarpışırdı.

EMÎR-ÜL MÜ'MİNÎN

Hazret-i Abdullah bin Cahş der ki: "O gün, Resûl (aleyhisselâm), yatsı namazını kılınca, beni yanına çağırdı. **"Sabah erkenden yanıma gel. Silâhın da yanında olsun. Seni bir tarafa göndereceğim"** buyurdu.

Sabah olunca, mescide gittim. Kılıcım, yayım, ok ve çantam üzerimde, kalkanım da yanımda idi. Resûlallah (aleyhisselâm), sabah namazını kıldırdıktan sonra evine döndüler. Ben daha önce geldiğim için kapının önünde bekliyordum. Muhâcirlerden benimle gidecek birkaç kişi buldu. **"Seni bu kişilerin üzerine kumandan tâyin ettim"** buyurarak, bir mektup verdi. **"Git! İki gece yol aldıktan sonra mektubu aç. Onda buyrulana göre hareket et"** buyurdu. "Yâ Resûlallah! Hangi tarafa gideyim?" diye sordum. **"Necdiye yolunu tut. Rekiye'ye, kuyuya yönel!"** buyurdu.

Abdullah bin Cahş, Nahle seferine me'mur edildiği zaman, kendisine ilk defa, "**Emîr-ül mü'minîn"** sıfatı verildi. İslâm'da ilk defa bu isimle anılan emir, o oldu. Sekiz veya on iki kişilik bir birlik ile, iki gün sonra Melel mevkiine vardıklarında, açtığı mektupta;

"Bismillâhirrahmânirrahîm. Bu mektubu gözden geçirdiğin zaman, Mekke ile Tâif arasındaki Nahle vâdisine ininceye kadar, Allahü

---

149) İbni Hişâm, es-Sire, I, 601; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 2; Taberî, Târih, II, 410; el-Kilâ'î, el-İktifâ, II, 9-10.

teâlânın ismi ve bereketiyle yürüyüp gidersin. Arkadaşlarından hiçbirini, seninle birlikte gitmeye zorlamayasın! Nahle vâdisindeki Kureyşîleri, Kureyşîlerin kervanını gözetliyesin. Onların haberlerini bize bildiresin" yazılıydı.

Emir-ül mü'minîn Hazret-i Abdullah bin Cahş, mektubu okuduktan sonra; "Bizler Allahü teâlânın kullarıyız ve hep O'na döneceğiz. İşittim ve itâat ettim. Allahü teâlânın ve sevgili Resûlünün emrini yerine getireceğim" diyerek mektubu öpüp, başına koydu. Sonra arkadaşlarına dönerek; "Hanginiz şehîd olmaya can atıyorsa benimle gelsin. Gelmek istemeyen dönüp gidebilir. Hiçbirinizi zorlayıcı değilim. Gelmezseniz, ben tek başıma gidip, Resûlallah (aleyhisselâm)ın emrini yerine getireceğim" dedi. Arkadaşları hep birden; "Biz Peygamber efendimizin emirlerini işittik. Allahü teâlâya, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem)e ve sana itâat edicileriz. Nereye istersen, Allahü teâlânın bereketi üzere yürü" diye cevap verdiler.

Sa'd bin Ebî Vakkas hazretlerinin de bulunduğu bu küçük ordu, Hicaz'a doğru yol aldı ve Nahle'ye geldi. Bir yere gizlenerek oradan gelip geçen Kureyşîleri gözetlemeye başladı. Bu sırada, bir Kureyş kâfilesi geçti. Develeri yüklü idi. Mücâhidler, kâfileye yaklaşarak onları İslâm'a dâvet ettiler, Kabul etmeyince çarpışmağa başladılar. Birisini öldürüp ikisini esir aldılar, birisi atlı olduğu için yetişemediler. Kâfirlerin bütün malı mücâhidlere kaldı. Abdullah bin Cahş, bu ganîmet mallarının beşte birini Resûlullah efendimize ayırdı. Bu, müslümanların aldıkları ilk ganîmetti.(150)

MESCİD-İ KIBLETEYN

Sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), Medîne-i münevvereye hicret edeli on yedi ay geçmişti. Şimdiye kadar hep Kudüs-i şerîfdeki Beyt-i Makdis'e dönerek namazlarını kılarlardı. Bu sırada Yahudilerin; "Ne acâib iştir! Dîni bizden ayrı, fakat kıblesi bizim gibi!" diye söyledikleri, Resûlullah efendimize kadar geldi. Bu söylentilerden, kalbi şerîfleri incindi. Bir gün Cebrâil (aleyhisselâm) geldiğinde, ona buyurdular ki: **"Ey Cebrâil! Allahü teâlânın, yüzümü, Yahudilerin kıblesinden Kâbe'ye çevirmesini arzu ediyorum."** Cebrâil (aleyhisselâm) da; "Ben, ancak bir kulum. Bunu, Allahü teâlâdan niyaz et!" diye cevap verdi.

---

150) İbni Hişâm, es-Sire, I, 601; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 13; el-Kilâ'î, el-İktifâ, II, 9-10; Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ,s, VI, 16.

Bundan sonra Bekara sûresinin 144. âyet-i kerîmesi nâzil oldu. Buyruldu ki: **“**(Ey Habîbim! Vahyin gelmesi için) **yüzünün semâya doğru çevrilip durduğunu muhakkak görüyoruz. Bunun için, biz seni, razı olacağın bir kıbleye çevireceğiz. Şimdi yüzünü Mescid-i Haram tarafına** (Kâbe'ye) **döndür.** (Ey mü'minler!) **Siz de, her nerede olursanız yüzünüzü namazlarda o tarafa çeviriniz. Şüphe yok ki, kendilerine kitap verilenler, bu kıble çevrilişinin, Rableri tarafından hak olduğunu elbette bilirler. Allahü teâlâ ise, onların yapacaklarından gâfil değildir.”**

Bu âyet-i kerîme nâzil olduğunda, Resûlullah efendimiz eshâbına öğle namazını kıldırıyordu. Namazın yarısına gelmişlerdi. Vahyi alır almaz yönlerini Kâbe-i muazzamaya çevirdiler. Eshâb-ı kirâm da Habîb-i ekrem efendimize uyarak, O tarafa döndüler. Bu mescide **Mescid-i Kıbleteyn** yâni **iki kıbleli mescid** ismi verildi. Resûlullah efendimiz, Kuba'ya da gidip, ilk yapılan mescidin mihrabını mübârek elleriyle yeniden yaptı ve mescidin duvarlarını değiştirdi.[151]

BEDR GAZÂSI

Yapılan seriyyelerde, Eshâb-ı kirâmın başarılı olması, kâfirleri korkutmaya başladı. Artık kervanları kafileler hâlinde ve yanlarında askerlerle sefere çıkıyordu. Hicretin ikinci yılında, Mekkeli müşrikler her aileden sermâye alıp, bin develik bir kervanı Şam'a gönderdiler. Başlarında Mekke'nin ileri gelenlerinden Ebû Süfyân vardı ve henüz müslüman olmamıştı.[152] Kervanı korumak için kırk kadar da muhafız vazifelendirilmişti!. Mallar satıldıktan sonra, paranın tamâmiyle silâh satın alacaklar ve bunlar, müslümanlarla savaşta kullanılacaktı.

Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) müşriklerin büyük bir kervanı ticâret için Şam'a gönderdiklerini haber alınca, durumlarını keşif için, Muhâcirlerden birkaç kimseyi vazifelendirdi. Zül'aşîre denilen yere vardıklarında, kervanın geçtiğini öğrenip, Medîne'ye döndüler. Küfür ehlinin, silâh ve malları ellerinden alınırsa, ehl-i İslâm'a zararları dokunmaz ve mukâvemetleri kırılırdı. Bu sebeple Resûlullah efendimiz, Talha bin Ubeydullah ile Sa'îd bin Zeyd hazretlerini, kervanın dönüşünü öğrenmek üzere keşif kolu olarak gönderdiler.[153]

---

151) İbni Hişâm, es-Sire, I, 549; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, I, 409.

152) Vâkıdî, el-Megâzî, I, 27.

153) İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 11.

Fırsat kaçırılacak gibi değildi. Peygamber efendimiz hemen hazırlık yapıp, Medîne'de yerine namaz kıldırmak üzere Abdullah ibni Ümmi Mektûm'u bıraktılar.(154) Hanımı rahatsız olan Hazret-i Osman ve onun gibi altı kişiye vazife verip, Medîne'de kalmalarını emir buyurdular. Yanlarına Muhâcirlerden ve Ensâr'dan 305 sahâbî alarak, Ramazân-ı şerîfin on ikinci günü Bedr mevkiine doğru yürüdüler. Sayıları, vazifeli ve Medîne'de kalanlarla birlikte 313 kişiyi buluyordu.(155) Bedr; Mekke, Medîne ve Suriye'ye giden yolların birleştiği bir yerdi.

Bu sefere çıkmak için yeni yetişen gençler, hattâ kadınlar bile Peygamber efendimize yalvarıyorlardı. Ümmü Varaka'nın, Resûlullah efendimizin huzûruna gelip; "Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Müsaade ederseniz, sizinle gelmek istiyorum. Yaralıların yaralarını sarar, hastaların hizmetini görürüm. Belki, Allahü teâlâ bana da şehîdlik nasîb eder!" demesi üzerine; Habîb-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem); "**Sen, evinde otur, Kur'ân-ı kerîm oku. Şüphesiz ki, Allahü teâlâ sana şehidliği nasîb eder"** buyurmuştu.

Sa'd bin Ebî Vakkâs anlattı ki: "Resûlullah efendimiz, bizimle gazâya gitmek isteyen çocukları geri çevirmek istediklerinde, kardeşim Umeyr'in bir tarafa saklanmaya, göze görünmemeye çalıştığını gördüm. O zaman on altı yaşında idi. "Sana ne oldu ki, böyle gizleniyorsun?" dedim. "Resûlullah efendimizin beni de küçük görüp geri çevirmesinden korkuyorum! Hâlbuki, gazâya katılıp, Allahü teâlânın bana şehîdlik nasîb etmesini arzu ediyorum" dedi. Bu sırada onu, Resûlullah efendimize bildirdiklerinde, kardeşime; "**Sen geri dön**" buyurdular. O zaman, kardeşim Umeyr ağlamaya başladı. Merhamet deryası Habîb-i ekrem efendimiz, onun gözyaşına dayanamayıp, müsaade ettiler. Hâlbuki, kardeşimin kılıcını, kendisi kuşanamadığı için beline ben takmıştım."(156)

Âlemlerin efendisi olan sevgili Peygamberimizin sancağını Mus'ab bin Umeyr, Sa'd bin Mu'âz ve Hazret-i Ali taşıyorlardı.(157) Eshâb-ı kirâmın yanlarında sâdece iki at ve yetmiş deve vardı. Bunlara da nöbetleşerek biniyorlardı. Resûlullah efendimiz, Hazret-i Ali, Ebû Lübâbe, bir de Mersed bin Ebî Mersed ile nöbetleşerek biniyorlardı. Fakat hepsi, Resûl (aleyhisselâm)ın yürümeyip hep deve üzerinde gitmesi için; "Ca-

154) İbni Sa'd, et-Tabakât, III, 216, 382.

155) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, I, 248; Heysemî, Mecmâ'uz-Zevâid, VI, 68.

156) İbni Sa'd, et-Tabakât, III, 150; Hâkim, el-Müstedrek, III 208.

157) İbni Hişâm, es-Sire, I, 612; İbni Kesîr, es-Sire, II, 388; el-Kilâ'î, el-İktifâ, II, 18.

nımız sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Siz deveden inmeyiniz. Yüksek zâtınızın yerine biz yürürüz" diyerek yalvarıyorlardı. Fakat Kâinatın sultânı, kendisini onlardan farklı görmeyip; "**Siz, yürümekte benden daha kuvvetli olmadığınız gibi, ecir ve mükâfat hususunda da ben sizden müstagni ve ihtiyaçsız değilim"** buyurdular.

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz ve yüce Eshâbı, çölde kavurucu bir sıcak altında yürüyorlardı. Ayrıca oruçluydular. Eshâb-ı kirâm, İslâmiyet'i yaymak için, pek çok sıkıntılara katlanarak Peygamber efendimizin ardından aşk ve şevkle gidiyorlardı. Çünkü sonunda, Allahü teâlânın ve Resûlünün rızâsı vardı, ziyâdesiyle arzu ettikleri şehîdlik ve Cennet vardı...

Sevgili Peygamberimiz, Eshâbının hâllerine bakıp; **"Allah'ım! Onlar, yayadırlar. Sen, onlara binit ver! Allah'ım! Onlar açık ve çıplaktırlar. Sen, onları giydir! Allah'ım! Onlar açdırlar, onları doyur: Fakirdirler, fadl-ı kereminle onları zengin eyle!"** diye duâ buyurdular.

Peygamber efendimiz ve mübârek ordusu, bu şiddetli sıcaklar altında Bedr'e doğru ilerlerken, müşriklerin Şam'dan gelen kervanları da Bedr'e yaklaşmıştı. Peygamber efendimizin, kervandan haber almak üzere gönderdiği iki sahâbî, kervanın bir-iki gün içinde Bedr'e gelebileceğini öğrenip, sür'atle geri döndüler. Kervandakiler, onların haberi öğrendiği köye geldiklerinde, köylülere; "Müslümanların casuslarından haberiniz var mıdır?" diye sordular. Onlar; "Bilmiyoruz. Fakat iki kişi gelip, şurada biraz oturdular, sonra da kalkıp gittiler" dediler.

Ebû Süfyân, tarif edilen yere gidip tetkik ettiğinde, yerdeki deve pisliklerini ezdi ve içinde yem çekirdekleri gördü ve; "Bunlar Medîne yemleridir, öyle zan ederim ki, o iki adam Muhammed'in (aleyhisselâm) casuslarıdır" dedi. Müslümanların çok yakınlarda olduğunu tahmin ederek, büyük bir korkuya kapıldı. Kervanın âkıbetinden endişeye düşerek, gece-gündüz yürüyüp, vakit kaybetmeden Kızıldeniz sahilinden Mekke'ye sür'atle gitmeye karar verdi. Ayrıca, Damdam bin Amr Gıfârî isminde birini, durumu bildirmek üzere Mekke'ye haberci olarak gönderdi.(158)

Bu kimse, Mekke'ye gelince gömleğini önünden ve arkasından yırttı. Devesinin palanını ters çevirdi. Acâib bir vaziyette; "İmdâaat! İmdat!... Ey Kureyşliler! Yetişin!... Kervanınıza, Ebû Süfyân'ın yanındaki malla-

---

158) İbni Hişâm, es-Sire, II, 607; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 47.

rınıza, Muhammed ve Eshâbı saldırdılar. Eğer yetişebilirseniz kervanınızı kurtarabilirsiniz!...” diye feryâdu figân edip bağırmaya başladı.

Bunu duyan Mekkeliler, derhal toparlanıp, hazırlıklarını yaptılar. Yedi yüz develi, yüz atlı süvâri ve yüz elli piyade toparladılar. Ebû Leheb’e; “Haydi sen de katıl!” dediklerinde, korkusundan hastalığını bahane etti. Yerine, As bin Hişâm’ı bedel olarak gönderdi. Ümeyye bin Halef adındaki müşrik, harbe hazırlanmakta gâyet gevşek davranıyordu. Zîrâ, Peygamber efendimizin; **“Benim Eshâbım, Ümeyye’yi katleder”** buyurduğunu duymuştu. O’nun, hiçbir zaman doğruluktan ayrılmadığını bildiği için korkuyordu. Bu sebeple, Ebû Cehl’in ısrarlarına karşı yaşlı ve çok şişman olduğunu ileri sürdü. Fakat Ebû Cehl’in korkaklıkla itham etmesi üzerine gitmek mecburiyetinde kaldı.

Müşrik ordusunun çoğu zırhlı idi. Yanlarında güzel sesli kadınlar vardı. Çalgı âletlerini ve içki almayı da ihmâl etmemişlerdi. Bu kadar güçlü bir ordu ile, değil üç yüz kişiye, bin kişilik bir orduya bile ânında galip geliriz zannında idiler. Yola çıkmadan öldürecekleri kimseleri, alacakları ganîmetleri hesâb edenler bile vardı. Fakat hepsinin en büyük emeli; İslâm’ı ortadan kaldırmaktı. Bu azgın müşrik sürüsü, kadınların çaldığı defler ve söylediği şarkılarla yola çıktı.

Bu sırada Ebû Süfyân, Bedr’den epeyce uzaklaşmış, Mekke’ye doğru bir hayli yol almıştı. Tehlikenin kalktığından emîn olunca, Kays bin İmrül-Kays ismindeki adamını Kureyş’e gönderip; “Ey Kureyş cemâati! Siz kervanınızı, adamlarınızı ve mallarınızı muhâfaza etmek için Mekke’den yola çıkmıştınız. Biz tehlikeden kurtulduk. Artık geri dönünüz!...” dedi. Ayrıca; “Müslümanlarla çarpışmak üzere Medîne’ye gitmekten sakının!” diye tavsiyede bulundu.

Kays, müşrik ordusuna haberi getirdiğinde, Ebû Cehl; “Yemîn ederim ki, Bedr’e varıp üç gün üç gece şenlik yapıp, develer boğazlar, şarab içeriz. Etraftaki kabîleler bizi seyrederek, hâlimize imrenirler ve hiç kimseden korkmadığımızı görürler. Bundan sonra, heybetimizden, kimse bize saldırmaya cesaret edemez. Ey yenilmez Kureyş ordusu! Yürüyün...” dedi.

Kays, Ebû Cehl’in söz dinleyecek hâlde olmadığını görüp, geri döndü ve durumu Ebû Süfyân’a bildirdi. İleriyi gören ve tedbirli bir kimse olan Ebû Süfyân; “Eyvah! Yazık oldu Kureyş’e!... Bu Amr bin Hişâm’ın (Ebû Cehl’in) bir plânıdır. Bu işi mutlaka insanlara baş olma sevdâsıyle yaptı. Hâlbuki böyle azgınlık, her zaman büyük bir fitne ve

uğursuzluktur. Eğer müslümanlar, onlara rastlarsa Kureyş'in vay hâline!.." demekten kendini alamadı. Kervanı sür'atle Mekke'ye ulaştırıp, orduya yetişti.

Bu sırada, Server-i kâinat (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Eshâbıyla Bedr'e yaklaşıyorlardı. Bir ara, Medîneli müşriklerden Hubeyb bin Yesâf ile Kays bin Muharris'i İslâm ordusunun arasında gördüler. Hubeyb'in başında demir tolgası olduğu hâlde tanıdılar ve Hazret-i Sa'd bin Mu'âz'a; "**Bu, Hubeyb değil midir?"** buyurdular. O da; "Evet, yâ Resûlallah!" dedi. Hubeyb harp san'atını bilen, yiğit bir pehlivandı. Kays ile Resûlullah efendimizin huzûr-ı şerîfine geldiler. Peygamberimiz onlara; "**Siz, bizimle niçin geliyorsunuz?"** buyurdular. Onlar da; "Sen, bizim kız kardeşimizin oğlusun ve komşumuzsun. Biz de kavmimizle birlikte ganîmet toplamak üzere geliyoruz!" dediler. Efendimiz, Hubeyb'e; "**Sen Allahü teâlâya ve Resûlüne îmân ettin mi?"** buyurunca; "Hayır" dedi. Resûl (aleyhisselâm;) "**Öyle ise geri dön! Bizim dînimizde olmayan, bizimle beraber olamaz"** buyurdu.

Hubeyb; "Benim yiğitliğimi, kahramanlığımı ve düşmanın bağrında yaralar açan bir pehlivan olduğumu herkes bilir. Ganîmet için senin yanında, düşmanına karşı harb ederim" dedi. Peygamber efendimiz, onun yardımını kabul buyurmadı.

Bir müddet gidince Hubeyb, isteğini tekrarladı, fakat Peygamberimiz, müslüman olmadıkça arzusunun kabul edilemeyeceğini bildirdi. Revha mevkiine geldiklerinde Hubeyb, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin huzûruna gelip; "Yâ Resûlallah! Allahü teâlânın, âlemlerin Rabbi olduğuna ve senin peygamberliğine inandım, îmân ettim" deyince; Server-i kâinat efendimiz çok sevindiler. Kays da, Medîne'ye döndükten sonra îmânla şereflendi.

İslâm ordusu, Safra vâdisine geldiğinde, Mekkelilerin bir ordu kurup, kervanlarını kurtarmak için Bedr'e doğru yürüdüklerini haber aldı. Peygamber efendimiz Eshâbını toplayıp, onlarla bu durumu istişare ettiler. Zîrâ, Medîneli müslümanlar, Resûlullah efendimize Akabe'de bî'at ettiklerinde; "Yâ Resûlallah! Sen, bizim şehrimize gel. Seni orada, düşmanına karşı canımız pahasına da olsa, koruyacağız ve sana tâbi olacağız" diye söz vermişlerdi. Hâlbuki şimdi, Medîne'den dışarı çıkmışlardı. Karşılarında ise kendilerinden sayı, silâh ve malca kat kat fazla büyük bir düşman ordusu vardı. Resûlullah efendimiz, Eshâbına, fikirlerini sorunca, Muhâcirlerden Ebû Bekr-i Sıddîk ve Ömer-ül Fâruk ayrı ayrı kalkıp,

düşman ordusuyla çarpışmak lâzım olduğunu bildirdiler. Yine Muhâcirlerden Mikdâd bin Esved kalktı;

"Yâ Resûlallah! Allahü teâlânın emri ne ise, onu yerine getir. O'nun fermânıyla yürü. Her an seninle berâberiz, bir an yanından ayrılmayız. Biz, İsrâiloğullarının Mûsâ (aleyhisselâm)a dedikleri gibi; **"Yâ Mûsâ! Cebbârlar, zâlimler kavmi o bölgede bulundukları müddetçe biz oraya gidecek ve o beldeye girecek değiliz. Artık sen ve Rabbin beraber gidin de, ikiniz onlarla muharebe edin, çarpışın. Biz burada kalıp oturucularız..."(159)** şeklinde bir söz de söylemeyiz. Canımızı ve başımızı Allahü teâlânın ve Resûlünün yolunda fedâ ederiz. Seni, hak peygamber olarak gönderen Allahü teâlâya yemîn ederiz ki, deniz ötesi Habeşistan'a göndersen, yine gideriz. Sana aslâ en küçük bir muhalefette bulunmayız. Her arzunuzu yerine getirmek için hazırız. Anam-babam, canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah..." dedi. Mikdâd'ın bu konuşması, sevgili Peygamberimizi ziyâdesiyle memnun etti. Ona hayır duâlarda bulundu.(160)

Burada Medîneli müslümanların fikirleri çok önemliydi. Çünkü, hem sayıca fazlaydılar, hem de Resûlullah'ı Medîne'de korumak üzere söz vermişlerdi. Medîne dışında çarpışmak üzere bir vaadleri yoktu. Bu düşünce anlaşılınca, Ensâr'dan Sa'd bin Mu'âz ayağa kalktı ve;

"Yâ Resûlallah! Eğer izin verirseniz, Ensâr nâmına konuşayım" dedi. İzin verilince; "Yâ Resûlallah! Biz, sana îmân ettik, peygamberliğini tasdik ettik. Her ne getirdin ise hakdır, doğrudur. Bu hususta, dinlemek ve itaat etmek üzere sana kesin söz verip yemîn ettik. Biz, o sözümüzden aslâ dönmeyiz ve her nereyi teşrif ederseniz emrinizdeyiz. Emrinizi başımızın üzerinde tutarız. Canımızı ve başımızı, yoluna fedâ ederiz. Seni hak peygamber olarak gönderen Allahü teâlâya yemîn ederiz ki, denize dalsan ardından biz de dalarız. Hiçbirimiz bundan bir adım geri kalmayız. Hâtır-ı şerîfinizde ne var ise, emreyle tutarız. Malımız da, canımızla beraber fedâ olsun. Hiçbirimiz düşmandan aslâ yüz çeviremeyiz. Cenkte sabırlıyız. Ümidimiz seni sevindirip rızâna kavuşmaktır. Allahü teâlânın rahmeti üzerinize olsun..." dedi. Bu sözleri dinleyen Eshâb-ı kirâm, çok heyecanlandılar. Hepsi bu sözlere, cân-ü gönülden katıldıklarını bildirdiler. Resû-

---

159) Mâide sûresi, 5/24.

160) İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 14.

lullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz çok memnun kaldılar. Hazret-i Sa'd'a ve Eshâbına duâ buyurdular.

Artık bütün tereddüdler ortadan kalkmıştı.. Düşman ne kadar çok, ne kadar güçlü olursa olsun, şanlı Eshâb, sevgili Peygamberimizin ardından gözlerini kırpmadan şehâdete yürüyecekler, Allahü teâlânın ve Resûlünün rızâsını kazanacaklardı. Başlarında Kâinatın efendisi oldukça gidilmeyecek yer yoktu... Fahr-i âlem efendimiz, Eshâbının kendisine olan bağlılığını ve heyecanını görünce, onlara; **"Haydi, yürüyünüz! Allahü teâlânın lütfu ile şâd olunuz. Vallahi, şimdi ben, sanki Kureyş kavminin harp meydanında vurulup düşecekleri yerlere bakıyor, onları görüyorum!"** buyurarak, müjde verdi. Bu müjde üzerine, Eshâb-ı kirâm aşk ile Resûlullah efendimizin arkasından yürüdüler.

ALLAHIM BANA VADİNİ YERİNE GETİR

Bedr'in çevresine ulaştıklarında Cumâ gecesi idi. Sevgili Peygamberimiz, Eshâbına; **"Şu küçük tepenin yanındaki kuyu başından, birtakım bilgiler elde edebileceğinizi umarım"** buyurdular. Allahü teâlânın aslanı Hazret-i Ali, Sa'd bin Ebî Vakkâs, Zübeyr bin Avvâm ve bâzı Eshâbını oraya gönderdiler.

Hazret-i Ali ve arkadaşları derhâl kuyunun başına gittiler. Orada Kureyş'in devecilerini ve sucularını gördüler. Onlar müslümanları görünce kaçtılar. Fakat içlerinden ikisi yakalandı. Bunların biri Haccâcoğullarının kölesi Eşlem, diğeri de As bin Sa'îdoğullarının kölesi Arîz Ebû Yesâr idi. Peygamber efendimizin huzûruna getirdiklerinde, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) onlara; **"Kureyş nerededir?"** buyurdu. Onlar da; "Şu görünen kum tepesinin arkasına kondular" cevâbını verdiler. Efendimiz; **"Kureyş kaç kişidir?"** buyurdular. "Bilmeyiz" dediler. **"Günde kaç deve kesiyorlar?"** suâline de; "Bir gün dokuz, bir gün on" diye cevap alınca, Peygamber efendimiz; "**Binden az, dokuz yüzden fazladırlar"** buyurdu. Tekrar; **"Kureyş eşrafından kimler var?"** diye sordular. Onlar; "Utbe, Şeybe, Hâris bin Amr, Ebü'l-Bahterî, Hakim bin Hizâm, Ebû Cehl, Ümeyye bin Halef..." deyince, Resûlullah efendimiz, Eshâbına dönüp; **"Mekke ehli, ciğerpârelerini size fedâ etti"** buyurdular. Sonra o iki kimseye; **"Gelirken Kureyş'ten geri dönen oldu mu?"** buyurunca; "Evet. Benî Zühre'den Ahnes bin Ebî Şerîk geri döndü" diye cevap verdiler. Efendimiz de; "**O, doğru yolda değilken; âhiret, Allahü teâlâ ve kitap bilmezken; Benî Zührelere doğru yolu göstermiştir... Onlardan başka geri dönen oldu mu?"** buyurunca; "Adî bin

Ka'b oğulları döndü" diye cevâb aldılar.[161]

Peygamber efendimiz, Hazret-i Ömer'i, son bir defa îkaz için, Kureyşlilere andlaşmaya gönderdi. Ömer bin Hattâb onlara; "Ey inatçı kavim! Resûl (aleyhisselâm) buyurur ki: "**Herkes bu işten vazgeçsin. Selâmetle geri dönsün. Zîrâ sizden başkası ile çarpışmak, bana, sizinle çarpışmaktan daha makbuldür!...**" dedi.

Bu teklif karşısında Kureyş müşriklerinden Hakîm bin Hizâm ileri çıkıp; "Ey Kureyş cemâati! Muhammed size çok insaflı davrandı. İstediğini derhal kabul ediniz. Eğer, dediğini yapmazsanız, yemîn ederim ki, bundan sonra size hiç insaf etmez!..." dedi. Ebû Cehl, Hakîm'in bu sözüne kızarak; "Bunu aslâ kabûl etmeyiz ve müslümanlardan intikam almadıkça, geri dönmeyiz. Tâ ki, bir daha kimse, kervanımıza taarruz edemesin!" dedi ve sulh yollarını kapadı. Hazret-i Ömer geri döndü.

O gece, Peygamber efendimiz ve şanlı Eshâbı, Bedr'e müşriklerden önce gelip, kuyulara yakın bir yere indiler. Peygamber efendimiz, Eshâbıyla istişare edip, karargâhın nerede kurulması gerektiği hakkında reylerini sordu. İçlerinden, henüz otuz üç yaşında bulunan Hubbâb bin Münzir, ayağa kalkarak söz istedi. Kabul buyurulunca; "Yâ Resûlallah! Burası, Allahü teâlânın size karargâh kurulması için emrettiği ve mutlaka kalınması gereken bir yer midir? Yoksa şahsî bir görüş neticesi ve bir harp tedbiri olarak mı seçildi?" diye suâl eyledi. Peygamber efendimiz; **"Hayır! Bir harp tedbiri icâbı burası seçildi"** buyurdu.

Bunun üzerine Hazret-i Habbâb; "Anam-babam, canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Biz harpci kimseleriz. Buraları da iyi biliriz. Şu Kureyşlilerin konacağı yerin yakınındaki kuyuda tatlı ve bol su var. Müsaadeniz olursa oraya konalım. Etraftaki kuyuların hepsini kapatalım. Sonra bir havuz yapıp, içini su ile dolduralım. Düşmanla çarpışırken, susadıkça havuzumuzdan gelip su içeriz. Düşman ise su bulamaz ve perişân olur" dedi.[162]

O anda Cebrâil (aleyhisselâm), bu fikrin doğru olduğunu bildiren vahyi getirdi. Peygamber efendimiz; **"Ey Hubbâb! Doğru olan görüş senin işaret ettiğindir"** buyurdular ve ayağa kalktılar. Hep birlikte belirtilen kuyunun başına geldiler. Tatlı suyu olan kuyudan başka bütün

---

161) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, I, 117; İbni Hişâm, es-Sire, I, 616; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 52; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 15; Taberî, Târih, II, 142; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 58.

162) Hâkim, el-Müstedrek, III, 482.

kuyuları kapatıp, büyük bir havuz yaptılar. İçini su ile doldurup içmek için kaplar koydular.

Bu sırada Hazret-i Sa'd bin Mu'âz, Peygamber efendimizin huzûr-ı şerîflerine gelip; "Yâ Resûlallah! Biz sana, hurma dallarından, içinde oturacağın bir gölgelik yapalım mı?" diye teklifte bulundu. Fahr-i âlem efendimiz, Sa'd'ın bu düşüncesine memnun oldular ve duâ buyurdular. Derhal bir gölgelik yapıldı.

Peygamberlerin Sultânı, şerefli Eshâbıyla harp sahasını gezip incelediler. Zaman zaman durup; **"İnşâallah, yarın sabah filânın vurulup düşeceği yer şurasıdır! İnşâallah yarın sabah filânın vurulup düşeceği yer şurasıdır! İşte şurasıdır! Şurasıdır..."** buyurarak mübârek elleriyle Kureyşli müşriklerin öldürüleceği yerleri birer birer gösterdiler.

Sonradan, Hazret-i Ömer bunu; "Onlardan her birinin, Resûl-i ekremin mübârek elini koyduğu yerlerin tam üzerinde vurulup öldürüldüğünü gördüm. Ne birazcık ileride, ne de geride idiler" şeklinde haber vermiştir.

Âlemlerin efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem) Eshâb-ı kirâmı, üç gruba ayırdı. Muhâcirlerin sancağını Mus'ab bin Umeyr'e, Evslilerinkini Sa'd bin Mu'âz'a, Hazreclilerinkini de Hubbâb bin Münzir'e verdiler. Herbiri sancaklarının altında toplandılar.(163) Efendimiz, orduyu saf hâline geçirip, nizâma soktu.

Orduyu intizama koyarken, saftan ileri çıkan Sevâd bin Gaziyye'nin göğsüne, mübârek elindeki çubuk ile dokundular ve; **"Hizâya gel, yâ Sevâd!"** buyurdular. Sevâd; "Yâ Resûlallah! Elinizdeki çubuk canımı acıttı. Seni, hak din ile, Kitâb ve adaletle gönderen Allahü teâlâ hakkı için, ben de size çubukla öyle dokunmak isterim" dedi. Onun bu sözüne bütün Eshâb-ı kirâm hayret ettiler. Kâinatın efendisinden kısas istemek olur mu idi? Böyle şey yapılabilir mi idi? Resûlullah efendimiz, mübârek gömleklerinin önünü açtılar ve; "**Haydi, kısas et ve hakkını al**" buyurdular.

Hazret-i Sevâd, Habîb-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin mübârek göğsünü büyük bir sevinç ve muhabbetle öptü. Herkes kısas beklerken, gördükleri manzara karşısında, kardeşleri Sevâd'a hayran olup, onun hâline imrendiler. Sevgili Peygamberimiz; "**Niçin böyle yaptın!"** diye sorduklarında; "Anam-babam, canım sana fedâ

---

163) Vâkıdî, el-Megâzî, I, 58; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 373.

olsun yâ Resûlallah! Bu gün, Allahü teâlânın emriyle ecelimin geldiğini görüyor, yüksek zâtınızdan ayrılmaktan korkuyorum. Bu sebeple, aramızda geçen bu son dakikalarda, mübârek vücûdunuza dudaklarımın değmesini arzu ettim. Bunu, kıyamet gününde bana şefaat etmenize, böylece azâbdan kurtulmama vesile etmek istedim" dedi. Onun bu muhabbeti karşısında Peygamber efendimiz de çok duygulandılar ve Hazret-i Sevâd'a duâ buyurdular.

Mübârek İslâm ordusunun sağ kanadını kahraman mücâhid Zübeyr bin Avvâm, sol kanadını da Mikdâd bin Esved kumanda edecekti.(164)

Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, şerefli Eshâbıyla, savaşa nasıl başlanacağı hakkında istişare etmek istediler; **"Nasıl çarpışırsınız?"** buyurdular. Âsım bin Sâbit ayağa kalkıp, elinde yayı ve oku olduğu hâlde; "Yâ Resûlallah! Kureyşliler bize yüz metre kadar yaklaştıklarında, onları ok atışına tutalım. Sonra elimizle taş atımı mesafesine geldiklerinde, taş atalım. Mızrak erişecek kadar yaklaştıklarında da, kırılıncaya kadar mızraklarımızla mücâdele edelim. Sonra da kılıçlarımızı sıyırıp çarpışalım!" diyerek reyini bildirdi. Bu taktik, Peygamber efendimizin hoşuna gitti. Eshâbına şu tâlimatı verdi:

"Hatlarınızı bırakıp ayrılmayınız. Bir yere kımıldamadan yerlerinizde sebât ediniz. Ben emir vermedikçe harbe başlamayınız. Oklarınızı, düşman size yaklaşmadan kullanıp isrâf etmeyiniz. Düşman, kalkanını açtığı zaman okunuzu atınız. Düşman iyice sokulunca, elinizle taş atınız. Yaklaştıklarında da mızraklarınızı kullanınız. Düşmanla göğüs göğüse gelindiği zaman da kılıçlarınızla çarpışınız.."

Sonra nöbetçiler bırakılarak Eshâb-ı kirâma istirâhat verildi. Onlar, Allahü teâlânın hikmeti, öyle derin bir uykuya daldılar ki, göz kapaklarını kaldıracak hâlde değildiler. Peygamber efendimiz de, hurma dallarıyla yapılan gölgeliğe çekildiklerinde, Hazret-i Ebû Bekr, sonra Sa'd bin Mu'âz kılıçlarını sıyırıp gölgeliğin kapısında nöbet tuttular. Sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) mübârek ellerini kaldırıp, büyük bir hüzün içinde Allahü teâlâya; **"Yâ Rabbi! Sen şu bir avuç cemâati helâk edersen, artık sana yer yüzünde hiç ibâdet olunmaz.."** diyerek yalvarmaya başladı ve bu hazîn duâ sabaha kadar devam etti.

Mübârek İslâm ordusunun karargâh kurduğu yer, kumluktu. Bu yüz-

164) İbni Kesîr, es-Sire, II, 388.

den yürümede güçlük çekiliyor ve ayaklar kuma gömülüyordu. Allahü teâlânın ihsânı, Resûlullah efendimizin duâsı bereketiyle, o gece gittikçe hızlanan bir yağmur yağmaya başladı, derelerde taşacak kadar sel gidiyordu. Su kapları dolduruldu, zemîn, ayaklar batmayacak kadar sertleşti.

Müşrikler ise çamur ve sel içinde kaldılar. Fecrden sonra, Resûlullah efendimiz Eshâbını namaza kaldırdılar. Sabah namazını kıldırdıktan sonra, düşmanla cihâd etmenin ve şehîdliğin fazîletinden bahsederek, onları çarpışmaya teşvik eylediler. Buyurdular ki; **"Muhakkak ki, Allahü teâlâ, hak ve gerçek olanı emreder. Hiç kimsenin Allahü teâlânın rızâsı için yapılmayan amelini kabul etmez... Rabbimizin bu yerlerde, size rahmetini ve magfiretini vaad ettiği emrini yerine getirmeye çalışınız ve imtihanı kazanınız! Çünkü, O'nun vaadi hak, sözü gerçek, cezası da şiddetlidir. Ben ve siz, Hayy ve Kayyûm olan Allahü teâlâya bağlıyız. O'na sığındık, O'na tutunduk, O'na dayandık. En son dönüşümüz de O'nadır. Allahü teâlâ, beni ve bütün müslümanları bağışlasın!..."**

Ramazân-ı şerîfin on yedisinde Cumâ gününün güneşi doğdu. Biraz sonra târihin en amansız, en nisbetsiz, en mühim, en büyük savaşı başlayacaktı... Bir tarafta Fahr-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) ve canlarını fedâ etmekten zerre kadar çekinmeyen bir avuç şerefli Eshâbı; diğer tarafta ise, İslâm'ı, bir kaşık suda boğmak, Allahü teâlânın habîbi olmakla şereflenen bir peygamberi yok etmek için toplanan azgın ve taşkın bir kâfir gürûhu vardı. Ne yazık ki, bunların içinde Resûl-i ekremin akrabâları da bulunuyordu. Onlar da sevgili yeğenleri ile çarpışmak için Bedr'e gelmişlerdi.

Peygamber efendimiz, ordusunun intizâmını yeniden gözden geçirip, verdiği tâlimatları tekrarladılar. Bu sırada, Kureyş müşrikleri karargâhlarından çıkıp, Bedr vâdisine doğru akmaya başladılar, çoğunun üzeri zırhlarla kaplı idi. Büyük bir gurur ve kibir içinde İslâm ordusuna hücûma geçmişlerdi. Resûlullah efendimiz, müşriklerin bu hâlini görünce, Hazret-i Ebû Bekr ile çadıra girdi ve mübârek ellerini kaldırarak Cenâb-ı Hakk'a yalvarmaya başladı; "**Yâ Rabbi işte, Kureyş müşrikleri bütün gurur ve kibirleri ile geliyor!... Sana meydan okuyor, Peygamberini yalanlıyorlar. Ey Allah'ım! Bana yapmış olduğun yardım ve zafer vaadini yerine getirmeni senden istiyorum!... Allah'ım! Eğer şu bir avuç müslümanın helâkini diliyorsan, sonra sana ibâdet eden bulunmayacaktır!..."**

Bu şekilde, durmadan, tekrar tekrar yardım dileyerek Allahü teâlâya yalvarıyordu. Peygamber efendimizin, bu fevkalâde hazîn, içleri parçalayan yalvarışı, kendinden geçerek ridâsının mübârek omuzundan düşmesine kadar devam etti. Bu içli yakarışa dayanamayan Hazret-i Ebû Bekr, mübârek ridâyı büyük bir hürmetle yerden kaldırıp, efendimizin mübârek omuzuna koyarken; "Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Bu kadar yalvarmanız yetişir!... Rabbine karşı duâda ısrar buyurdunuz! Muhakkak ki, Allahü teâlâ, sana vaad ettiği zaferi yakında verecektir" diye tesellî eyledi. O anda, Âlemlerin efendisi şu âyet-i kerîmeleri okuyarak çadırdan çıktılar. Meâlen;

"(Bedr'deki) **bu topluluk, yakında muhakkak bozulup hezimete uğrayacak ve arkalarını dönüp kaçacaklar. Daha doğrusu onların asıl azâb vakti, kıyamettedir. O vaktin azâbı daha dehşet, daha acıdır"** buyuruluyordu.[165]

Sevgili Peygamberimiz, ordusunun başına geldi. Şanlı Eshâbına, şu âyet-i kerîmeleri okudular: **"Ey îmân edenler! Siz, bir düşman topluluğu ile karşılaştığınız zaman, sebât edin ve Allahü teâlâyı çok zikredin ki kurtulasınız... Sabır ve sebât gösteriniz. Çünkü, Allahü teâlâ sabredenlerle beraberdir"** [166]Toplu olarak düşman ile yapılan ilk savaş bu olacaktı. Savaş başlamak üzereydi. Heyecan son haddine gelmişti. Bütün Eshâb-ı kirâm, Resûl-i ekrem efendimizin; **"Allahü teâlâyı çok zikredin..."** meâlindeki âyet-i kerîmeyi okuması üzerine, hep birlikte "Allahü ekber!... Allahü ekber!..." demeye ve zafer ihsân etmesi için Cenâb-ı Hakk'a yalvarmaya başladılar. Artık Peygamber efendimizin bir işâretini bekliyorlardı.

O zamanki âdetlere göre, iki ordu karşılaşmadan önce, her iki taraftan yiğitler meydana çıkar, karşılıklı çarpışırlardı. Bu vuruşmada, her iki tarafın savaşma hiddeti ve arzusu çoğalır, savaşa ısınıp alışırlardı. Müşriklerden Âmir bin Hadramî bu kâideye uymayarak ve çiğneyerek, İslâm ordusuna bir ok attı. Ok, Muhâcirlerden Mihcâ'ya isabet etti ve şehîd olup, mübârek ruhu Cennet'e yükseldi. Peygamberlerin efendisi, bu ilk şehîd için; **"Mihcâ, şehîdlerin efendisidir"** buyurarak müjde verdi. Eshâb-ı kirâm yerinde duramaz hâle gelmişlerdi. Fakat, Efendimizden bir emir gelmeden küçük bir harekette dahi bulunmuyorlardı.

---

165) Kamer sûresi, 54/45-46.

166) Enfal sûresi, 8/45-46.

Her birinin içleri birer volkan gibi kaynamaya başladı!...

Bu sırada, müşrik ordusundan üç kişinin ileri atıldığı görüldü. Bunlar; Rebîaoğullarından azılı İslâm düşmanları Utbe, kardeşi Şeybe ve oğlu Velîd idi. Mücâhidlere doğru; "İçinizde bizimle çarpışabilecek kimse var mıdır?" diye bağırdılar. Eshâb-ı kirâmdan, en önce Hazret-i Ebû Huzeyfe, babası Utbe'ye karşı çarpışmak için ilerleyince, Âlemlerin sultânı, ona; "**Sen dur!**" buyurdular. Medîneli mücâhidlerden Afra Hâtun'un oğulları; Mu'âz ve Mu'avvez, Abdullah bin Revâha ileri yürüdüler. Utbe, Şeybe ve Velîd'in karşılarına dikildiler. Ellerinde kılıç, hazır bekliyorlardı.

Müşrikler; "Siz kimsiniz" diyerek kendilerini tanıtmalarını istediler. Onlar da; "Medîneli müslümanlardanız" deyince, müşrikler; "Bizim sizlerle işimiz yok! Bize Abdülmuttaliboğulları lâzım. Onlarla çarpışmak isteriz" dediler ve İslâm ordusuna dönüp; "Yâ Muhammed! Bizim karşımıza, kendi kavmimizden dengimiz olanları çıkar!" diye bağırdılar.

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, meydandaki bu üç yiğit Eshâbına duâ buyurduktan sonra, yerlerine dönmelerini emretti. Sonra Eshâbı arasına göz gezdirip; "**Ey Hâşimoğulları! Kalkınız! Allahü teâlânın nûrunu, bâtıl dinleriyle söndürmek için gelenlere karşı, Hak yolunda çarpışınız ki, Allahü teâlâ zâten Peygamberinizi de bunun için göndermiş bulunuyor. Kalk, yâ Ubeyde! Kalk, yâ Hamza! Kalk, yâ Ali!"** buyurdular.

Allahü teâlânın aslanları Hazret-i Hamza, Hazret-i Ali ve Hazret-i Ubeyde miğferlerini giyip meydana yürüdüler. Onların karşılarına geçtiklerinde, müşrikler; "Siz kimsiniz? Eğer bizim dengimiz iseniz sizinle çarpışırız" dediler. Onlar da; "Ben Hamza'yım! Ben Ali'yim! Ben Ubeyde'yim!" diye cevap verince, müşrikler; "Sizler de bizim gibi şerefli kimselersiniz. Sizinle çarpışmayı kabul ettik" dediler. Kahraman İslâm mücâhidleri, müşrikleri, önce îmâna dâvet ettilerse de, kabul etmediler.

Bunun üzerine üçü birden kılıçlarını sıyırıp müşriklerin üzerine saldırdılar. Hazret-i Hamza ve Hazret-i Ali, Utbe ve Velîd kâfirlerini bir hamlede öldürdüler. Hazret-i Ubeyde, Şeybe'yi yaraladı. Şeybe de, Ubeyde'yi yaraladı. Hazret-i Hamza ve Hazret-i Ali, Ubeyde'nin yardımına yetişip, Şeybe'yi orada öldürdüler. Hazret-i Ubeyde'yi kucaklayıp, Resûlullah efendimizin huzûruna getirdiler.[167]

167) İbni Hişâm, es-Sire, I, 708; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 17; Taberî, Târih, II, 134-135.

Hazret-i Ubeyde bin Hâris'in mübârek ayak bileğinden, kanlar ve ilik akıyordu. O, bu hâline hiç aldırış etmediği hâlde; "Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Ben bu hâlimle ölürsem şehîd değil miyim?" diye suâl etti. Peygamber efendimiz de; **"Evet, sen şehîdsin"** buyurarak cennetlik olduğunu müjdelediler. (Hazret-i Ubeyde, harp dönüşü Safra mevkiinde vefât etti.)

Bu vuruşmada üç mühim adamını kaybeden müşrikler, şaşkına döndüler. Buna rağmen Ebû Cehl, ordusunun moralini düzeltmek için; "Siz Utbe'nin, Şeybe'nin, Velîd'in ölmelerine bakmayın, onlar çarpışmada acele edip, boş yere öldüler! Yemîn ederim ki, müslümanları tutup iplere bağlamadıkça geri dönmeyeceğiz!..." diyerek tesellî vermeye çalışıyordu.

Kahraman Eshâb-ı kirâm ise, bir an önce bu müşrik gürûhunu kılıçlarıyla cezalandırmak için sabırsızlanıyordu. Peygamber efendimiz de (sallallahü aleyhi ve sellem) mübârek dilinden düşürmediği şu duâyı tekrarlıyorlardı; **"Allah'ım! Bana yaptığın vaadini yerine getir!.. Allah'ım! Şu bir avuç İslâm cemâatini helâk edersen artık sana yeryüzünde ibâdet edecek kimse kalmaz!..."**

Bu sırada müşrik saflarından, Kureyş'in en cesaretli ve keskin ok atıcılarından Hazret-i Ebû Bekr'in henüz müslüman olmayan oğlu Abdurrahmân meydana yürüyüp, er diledi. Mücâhidlerin saflarından da bir kimsenin, derhal kılıcına davranıp ileri yürüdüğü görüldü. Bu kimse, ilk müslüman olmakla ve Sıddîk'lık makâmıyla şereflenen, peygamberlerden sonra en üstün insan, kahraman Hazret-i Ebû Bekr'di... Oğluna karşı çarpışmak için ileri atılmıştı. Fakat Âlemlerin efendisi ona; "**Yâ Ebâ Bekr! Bilmez misin ki, sen benim, gören gözüm, işiten kulağım yerindesin..."** buyurarak çarpışmaktan men etti. Ebû Bekr Sıddîk, oğluna; "Ey habis! Bana olan münâsebetin nerede kaldı?" demekten kendini alamadı.

Sonra peygamberlerin sultânı Habîb-i ekrem efendimizin yere eğilip bir avuç kum aldığı görüldü. Bu kumları düşman üzerine savurarak; **"Kara olsun yüzleri!... Allah'ım! Kalblerine korku sal, ayaklarına titreme ver!"** buyurdu ve Eshâbına dönüp; "Hücûma kalkınız!.. Saldırınız." emrini verdiler. Bir işaret bekleyen şanlı Eshâb, önceden verilen tâlimat üzere hareket etmeye başladı. "Allahü ekber!... Allahü ekber!..." nidâları arasında oklar atılmaya, taşlar hedeflerini bulmaya, mızraklar zırhlara çarpmaya başladı...

Allahü teâlânın aslanları Hazret-i Hamza iki eline aldığı iki kılıçla çarpışıyor; Hazret-i Ali, Hazret-i Ömer, Zübeyr bin Avvâm, Sa'd bin Ebî Vakkas, Ebû Dücâne, Abdullah bin Cahş müşrik saflarının bir ucundan girip bir ucundan çıkıyorlar, kâfirleri şaşkına çeviriyorlardı. Herbiri geçilmez birer kale olmuştu. "Allahü ekber!... Allahü ekber!..." sadâları âlemi dolduruyor, Allahü teâlânın şânının büyüklüğü, kâfirlerin beyinlerine balyoz gibi indiriliyordu. Peygamber efendimiz; "**Yâ Hayyu! Yâ Kayyûm!**" diye, Allahü teâlâya yalvarıyordu. Hazret-i Ali; "Bedr'de hepimizin en cesâretlisi, en kahramanı Resûlullah (aleyhisselâm)dı. Müşrik saflarına en yakın olan da O idi. Sıkıştığımız zaman O'na sığınırdık" demiştir.

Müşrikler, reisleri olan Ebû Cehl'i ortalarına aldılar. İçlerinden birini Ebû Cehl gibi giydirip ona benzettiler. Bu nasipsizin adı Abdullah bin Münzir'di. Hazret-i Ali, Abdullah'ın üzerine saldırdı. Ebû Cehl'in gözleri önünde, Abdullah'ın kafasını kesti. Ebû Kays'ı giydirdiler. Onu da Hazret-i Hamza öldürdü.

Hazret-i Ali, bir müşrikle çarpışıyordu. Müşrik, kılıcını Hazret-i Ali'ye sallamış, kılıç kalkana saplanıp kalmıştı. Hazret-i Ali Zülfikârını, müşrikin zırhlı vücûduna sallayınca, omuzundan göğsüne doğru zırhıyla birlikte biçtiği sırada başı üzerinden bir kılıcın parladığını gördü. Sür'atle başını eğdi. Kılıcı parlatan; "Al! Bu da Hamza bin Abdülmuttalib'den" derken, müşrikin kellesi miğferiyle beraber yere düştü. Hazret-i Ali dönüp baktığında amcası Hazret-i Hamza'yı iki kılıçla çarpışır gördü. Peygamberimiz, Eshâbının böyle yiğitçe çarpışdığını gördükçe; "**Onlar, Allahü teâlânın yeryüzündeki aslanlarıdır"** buyurarak, onları takdîr ediyordu.

Bir ara, Resûlullah efendimizin yanıbaşlarında çarpışan Hazret-i Ukâşe'nin kılıcı kırıldı. Bu hâli gören sevgili Peygamberimiz, yerde gördüğü bir sopayı alıp ona uzattı ve; "**Yâ Ukâşe! Bununla vuruş!.."** buyurdular, Ukâşe sopayı alır almaz, sopa, Peygamberimizin bir mûcizesi olarak; uzun parlak, sırtının ortası kuvvetli ve keskin bir kılıç oluverdi. Harbin sonuna kadar bu kılıçla bir çok müşriki öldürdü.

Âlemlerin efendisi Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) bir taraftan çarpışıyor, bir taraftan da Eshâbını heyecana sürükleyen şu mübârek hadîs-i şerîfini söylüyordu: **"Varlığım kudret elinde bulunan Allahü teâlâya yemîn ederim ki, bugün Cenâb-ı Hâkk'ın rızâsını umarak, sabır ve sebât göstererek çarpışanları, arkalarına dönmeden ilerler-**

ken öldürülenleri, Hak teâlâ, muhakkak Cennet'ine koyacaktır."

Bu mübârek sözü işiten Umeyr bin Hümâm; "Ne güzel! Ne güzel! Demek, Cennet'e girebilmem için şehîd olmamdan başka birşey lâzım değilmiş" diyerek, hücûmlarını daha da sıklaştırdı. Bir taraftan düşmanla vuruşuyor, bir taraftan da; "Allahü teâlâya maddî azıklarla değil, ancak Hak teâlânın korkusu, âhiret ameli, cihâda sabır ve sebât göstererek gidilir. Bunun dışındaki bütün azıklar şüphesiz biter, tükenir!..." diyordu. Böylece, şehîd oluncaya kadar çarpıştı.

Muharebe iyice şiddetlenmişti!... Bir sahâbenin üzerine en az üç müşrik birden saldırıyordu. Her birine ayrı kılıç yetiştirmeye çalışan şanlı Eshâb-ı kirâmı, hiçbir şey yıldıramıyordu. "Allahü ekber! Allahü ekber!.." dedikçe yeniden güçleniyor, tekrar tekrar saldırmaktan usanmıyorlardı. Bir ara müşriklerin hücûmu şiddetlendi. Eshâb-ı kirâm güç duruma düştüler.

MELEKLER YARDIMA GELDİ

O sırada Resûlullah efendimiz, Hazret-i Ebû Bekr ile hurma dallarından yapılmış çadırına girdiler. Peygamberimiz, yine Allahü teâlâya münâcâta başladı. "**Yâ Rabbî! Bana vâdettiğin yardımı lütfet!...**" diye yalvarıyordu. O anda vahiy geldi. Meâlen buyruluyordu ki: "**O vakit Rabbinizden yardım ve zafer istiyordunuz da, O size;** "Gerçekten ben arka arkaya bin melâike ile imdâd ediyorum" **diye duânızı kabûl buyurmuştu."**(168) Peygamber efendimiz, hemen ayağa kalktılar ve; "**Müjde yâ Ebâ Bekr! Sana, Allahü teâlânın yardımı yetişti! İşte şu Cebrâil'dir. Kum tepeleri üzerinde, atının dizginini tutmuş, silâhlanmış, emir bekliyor"** buyurdu.

Enfâl sûresinde bildirildiği üzere Cenâb-ı Hak, meleklere meâlen buyurmuştu ki: **"Hani Rabbin meleklere;** (Müslümanlara nusret ve yardım husûsunda) **sizinle berâberim diye vahyeyledi. Haydi mü'minlere** (nusret müjdesiyle kalblerine) **sebât ilhâm ediniz. Ben şimdi kâfirlerin gönüllerine dehşet ve korku salıvereceğim. Vurun hemen onların boyunlarının üstüne, vurun her bir parmaklarına** (mafsallarının hepsine)!.. **Çünkü onlar, Allahü teâlâya ve Resûlüne karşı geldiler. Kim Allahü teâlâ ve Resûlüne karşı gelirse, Allahü teâlânın** (azâbına uğrar) **cezâsı çok çetindir!"**(169)

---

168) Enfal sûresi, 8/9.

169) Enfal sûresi, 8/12-13.

Bu emir üzerine Cebrâil, Mikâil ve İsrâfil aleyhimüsselâm, yanlarına biner melek alarak sevgili Peygamberimizin sıra ile; yanında, sağında ve solunda yerlerini aldılar.[170]

Cebrâil (aleyhisselâm), başına sarı bir sarık sarmıştı. Diğer meleklerin başlarında ise beyaz sarıklar vardı. Sarıkların uçlarını arkalarına sarkıtmışlar, beyaz atlara binmişlerdi. Server-i âlem efendimiz, Eshâbına; **"Melekler, âlâmetli ve nişanlıdırlar. Siz de kendinize birer alâmet ve nişan yapınız!"** buyurdular. Zübeyr bin Avvâm, başına sarı, Ebû Dücâne, kırmızı bir bezi sarık şeklinde sardılar. Hazret-i Ali, beyaz bir tuğ, Hazret-i Hamza da, göğsüne deve kuşu kanadı taktı.

Meleklerin harbe girmeleri ile durum bir anda değişti. Eshâbı kirâm önündeki kâfire daha kılıcını sallamadan, onun başı, gövdesinden ayrılıp yere düşüyordu. Peygamber efendimizin sağında-solunda, önünde ve arkasında tanınmayan kimselerin müşriklerle çarpıştığı görülüyordu.

Hazret-i Sehl anlattı ki: "Bedr gazâsında, her birimiz bir müşrikin başına kılıcımızı salladığımız zaman, daha kılıç hedefine varmadan, kellesinin bedeninden ayrılıp yere yuvarlandığını görüyorduk!..."

Müşriklerin sancaktarı Ebû Azîz bin Umeyr esir edildi. Kumandanları Ebû Cehl ise, Kureyşlileri cesâretlendirmek için durmadan şiirler söyleyerek, askerinin moralini düzeltmeye çalışıyordu. Genç bir delikanlı gibi saldırıyor; "Anam beni bu günler için doğurdu!..." diyerek öğünüyor, gençleri teşvik ediyordu.

Müşriklerden Ubeyde bin Sa'îd, baştan ayağa kadar zırh giyinmişti. Sâdece gözleri görünüyordu. Atının üzerinde bir o tarafa, bir bu tarafa dönüp; "Ben, Ebû Zâtülkeriş'im! Ben Ebû Zâtülkeriş'im!" yâni ben büyük karınlıyım, karın babasıyım diyerek kendince meydan okuyordu. Kahraman mücâhid Hazret-i Zübeyr bin Avvâm, yanına yaklaşıp, mızrağını tam gözüne nişanladı ve; "Allahü ekber!" deyip savurdu. Hedefini bulan mızrak, onu atından yere düşürdü. Hazret-i Zübeyr, koşarak yanına vardığında, Ubeyde ölmüştü. Ayağını, yanağına basıp, olanca kuvvetiyle çektiği hâlde mızrağı zor çıktı.

Hazret-i Zübeyr'in, Bedr harbinde gösterdiği kahramanlık çok büyüktü. Vücûdunda yaralanmadık yer kalmamıştı. Bu durumu oğlu Ur-

---

170) Vâkıdî, el-Megâzî, I, 57; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 16; Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, III, 40; Hâkim, el-Müstedrek, III, 72.

ve; “Babam, önemli üç kılıç darbesi almıştı. Bunlardan biri boynunda idi. Yara o kadar derin bir iz bırakmıştı ki, içine parmağımı sokabiliyordum” diye anlatmıştı.

EBÛ CEHL’İN ÖLDÜRÜLMESİ

Abdurrahmân bin Avf da kıyasıya Kureyşlilerle çarpışıyor, aldığı yaralardan akan kanlara aldırmadan, önüne geleni deviriyordu. Hazret-i Abdurrahmân şâhid olduğu bir hâdiseyi şöyle anlattı:

“Bir ara önümde kimse kalmamıştı. Sağıma-soluma baktığım zaman, Ensâr’dan iki delikanlı gözüme ilişti. Bunlardan en kuvvetli ve vurucu olanı ile bulunmak istedim. Bu iki gençten biri, beni gözü ile süzdü, sonra bana dönerek; “Ey amca! Ebû Cehl’i tanır mısın!” diye sordu. Ben de; “Evet tanırım” dedim ve; “Ey kardeşimin oğlu, Ebû Cehl’i ne yapacaksın?” diye sorunca; “Bana haber verildiğine göre Resûlullah’a sövermiş. Allahü teâlâya yemîn ederim ki, onu bir görürsem, öldürünceye veya kendim ölünceye kadar aslâ ondan ayrılmayacağım” dedi. Bir gencin heyecan hâlinde söylediği bu kat’î ve kararlı söze doğrusu hayret ettim.”

Bu iki gençten diğeri de beni gözden geçirerek ötekinin söylediği gibi söyledi. Bu sırada, Ebû Cehl’i görmüştüm! O, Kureyş askeri içinde hiç durmadan ileri geri dönüp duruyordu. Ben; “Ey gençler! Öteye beriye telaşla giden şu şahıs, Ebû Cehl’dir” deyince, hemen kılıçlarına sarıldılar ve Ebû Cehl’in yanına yaklaşarak çarpışmaya başladılar. Bu gençler, Afra Hâtun’un çocukları Mu’âz ve, Mu’avvez kardeşlerdi.

Bu sırada Eshâb-ı kirâmın kahramanlarından Mu’âz bin Amr, Ebû Cehl’in yanına sokulmak fırsatını buldu, Uzun kuyruklu bir at üzerinde bulunan Ebû Cehl’in üzerine saldırıp, bacağına olanca şiddetiyle kılıcını çaldı. Ebû Cehl’in bacağı yere düştü. O sırada babasının imdâdına yetişen ve daha müslüman olmayan İkrime, Hazret-i Mu’âz bin Amr ile çarpışmaya başladı.

O anda Mu’âz ve Mu’avvez kardeşler, bir şâhin gibi ileri atıldılar. Önlerine geleni devirerek Ebû Cehl’e ulaştılar. Kılıçlarıyla öldü zannedinceye kadar vurdular.

Hazret-i Mu’âz bin Amr ise; İkrime ile yaptığı çarpışmada elinden ve kolundan yaralanmıştı. Mübârek eli bileğinden kesilmiş, eli deride sallanıp kalmıştı. Çarpışmaya kendini kaptıran Mu’âz bin Amr’ın eliyle oyalanacak, onu tedâvî için saracak zamânı yoktu. Kesik eli deride sallanırken bile kahramanca çarpışıyordu. “Allahü ekber!...” Bu ne kuvvetli

îmân!... Bu ne görülecek manzara idi!... Hazret-i Mu'âz bir müddet böyle vuruştuktan sonra, hareket kâbiliyetinin azaldığını gördü. Buna sebep, kesik eli idi. Onu derhâl ayağının altına alarak koparıp attı...[171]

Azılı İslâm düşmanlarından Nevfel bin Hüveylid, Kureyş'in en gözde pehlivanlarındandı. Durmadan bağırıyor, müşrik sürüsünü heyecana ve galeyana getirmeye çabalıyordu. Peygamber efendimiz, onun bu hâlini görünce; "**Allah'ım! Nevfel bin Hüveylid'e karşı bana yardımcı ol. Onun hakkından gel"** buyurarak duâ etmişti. Allahü teâlânın aslanı Hazret-i Ali, Nevfel müşrikini görünce, derhâl üzerine atıldı. Şiddetle kılıcını indirdi, öyle vurmuştu ki, bacakları zırhlarla kaplı olduğu hâlde ikisi birden kesildi. Sonra kılıcını boynuna çalıp, başını gövdesinden kopardı.[172]

Bilâl-i Habeşî'yi kızgın kumlara yatırıp, göğsüne kocaman kayaları koyan Ümeyye bin Halef, müşriklerin en azılılarındandı. Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimize işkence yapmak için her fırsatı değerlendiren bu büyük İslâm düşmanı da, Bedr vâdisinde, müşrikleri toparlamaya çalışıyor, İslâm'ın nûrunu söndürmek için çabalıyordu. Onun bu hâlini gören Hazret-i Bilâl, yalın kılıç yanına yaklaşarak karşısına dikildi ve; "Ey küfrün başı olan Ümeyye bin Halef!... Sen kurtulursan ben kurtulmayayım!" deyip saldırdı. Bir taraftan da; "Ey Ensârî kardeşler! Yetişin, küfrün başı burada!" der demez, Eshâb-ı kirâm, Ümeyye'nin etrafını sarıp, hemen öldürdüler.[173]

Müşrik ordusunda, artık baş kalmamıştı. Her biri ne yapacaklarını bilmiyor, rastgele kaçmaya çalışıyorlardı. Küfrün kalesi yıkılmıştı. Şanlı Eshâb tâkibe devâm etti. Müşriklerden bir kısmı yakalanarak esir alındı. Peygamber efendimizin amcası Abbâs da esirler arasındaydı.[174]

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), şanlı Eshâbına; "**Nevfel bin Hüveylid hakkında bilgisi olan var mı?"** buyurdular. Hazret-i Ali ileri çıkıp; "Yâ Resûlallah! Onu ben öldürdüm" dedi. Bu

---

171) Buhârî, "Megâzî", 8; Müslim, "Cihad ve Siyer", 147; İbni Hişâm, es-Sire, I, 634; Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, III, 83; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 77.

172) Vâkıdî, el-Megâzî, I, 92; Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, III, 98; Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, IV, 94.

173) Buhârî, "Vekâlet", 2; İbni Hişâm, es-Sire, II, 631; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, VIII, 477; Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, III, 94; Taberî, Târih, II, 153.

174) İbni Hişâm, es-Sire, I, 715; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 173.

habere çok sevinen sevgili Peygamberimiz; **"Allahü ekber!"** diyerek tekbir getirdiler ve; **"Allahü teâlâ, onun hakkındaki duâmı kabûl eyledi"** buyurdular.

Ümeyye bin Halef'in öldürüldüğünü söylediklerinde de çok sevindiler ve; **"Elhamdülillah! Allahü teâlâya şükürler olsun. Rabbim kulunu tasdik etti, dînini üstün kıldı"** buyurdular.

Resûl-i ekrem efendimiz, Ebû Cehl için; **"Acabâ Ebû Cehl ne yaptı, ne oldu, kim gidip bir bakar?"** buyurarak, ölüler arasında onun araştırılmasını emretti. Aradılar bulamadılar. Peygamber efendimiz; "**Arayınız, onun hakkında sözüm var. Eğer onu tanıyamazsanız dizindeki yara izine bakınız. Bir gün ben ve o, Abdullah bin Cüd'ân'ın ziyâfetinde idik. İkimiz de gençtik. Ben ondan biraz büyükçe idim. Sıkışınca onu ittim. Dizleri üzerine düştü. Dizlerinden birisi yaralandı ve bu yaranın izi dizinden kaybolmadı"** buyurdu.

Bunun üzerine Abdullah ibni Mes'ûd, Ebû Cehl'i aramaya gitti. Onu yaralı olarak buldu ve tanıdı. "Ebû Cehl sen misin?" dedi. Boynuna ayağını bastı. Sakalından tutup çekti ve; "Ey Allahü teâlânın düşmanı! Allahü teâlâ nihâyet seni hor ve hakîr etti mi?" dedi. Ebû Cehl; "Ne diye beni hor ve hakîr edecek! Ey koyun çobanı! Allah seni hor ve hakîr etsin. Sen çıkılması pek sarp bir yere çıkmışsın! Sen bana bugün zafer ve galebenin hangi tarafta olduğunu haber ver" dedi. İbn-i Mes'ûd hazretleri; "Zafer, Allah ve Resûlünün tarafındadır" dedi. Ebû Cehl'in miğferini kafasından çıkarırken; "Ey Ebû Cehl! Seni öldüreceğim" dedi. Ebû Cehl; "Sen kavminin ulusunu öldürenlerin ilki değilsin. Fakat doğrusu, senin beni öldürmen bana çok ağır gelecek. Hiç olmazsa boynumu göğsüme yakın kes de başım heybetli görünsün!" diyerek küfrünün, gurur ve kibrinin ne dereceye çıkmış olduğunu gösterdi.

İbn-i Mes'ûd, Ebû Cehl'in başını kendi kılıcıyla kesemeyince, Ebû Cehl'in kılıcıyla kesti ve silâhını, zırhını, miğferini, başını getirip, Peygamber efendimizin önüne koydu. "Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Bu, Allahü teâlânın düşmanı Ebû Cehl'in başıdır" dedi. Sevgili Peygamberimiz; **"O Allah ki, O'ndan başka ilâh yoktur"** buyurdu. Sonra kalkıp Eshâbıyla birlikte Ebû Cehl'in ölüsünün yanına kadar gittiler. Orada; **"Allahü teâlâya hamd olsun ki, seni zelîl ve hakîr kıldı. Ey Allah düşmanı! Sen bu ümmetin Fir'avn'ı idin"** buyurdu. Sonra da; **"Yâ Rabbi! Bana olan vaadini yerine getirdin"** diyerek Allahü teâlâya şükrettiler.

Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, yaralı Eshâb-ı kirâmın yaralarını sardırdı. Şehîd olanları tesbit ettirdi. Muhâcirlerden altı, Ensârdan sekiz olmak üzere on dört şehîd verilmişti. Hepsinin de mübârek rûhları Cennet'e uçarken, islâm'ın nûrunu söndürmeye uğraşan müşriklerden, yetmiş kişi öldürüldü ve bir o kadarı da esir alındı. Resûlullah efendimiz, zaferi müjdelemek üzere Abdullah bin Revâha ve Zeyd bin Hârise'yi Medîne'ye gönderdi.

Peygamber efendimiz, şehîdlerin cenâze namazını kıldırarak kabirlerine defnettirdiler.

Müşriklerin cesedlerinden yirmi dört tânesini kör bir kuyuya, diğerlerini topluca çukurlara atıp, üzerlerini doldurdular.

Âlemlerin efendisi, şerefli Eshâbıyla kuyunun başına gelip; **"Ey kuyuya atılanlar!"** buyurduktan sonra, öldürülen müşriklerin isimlerini, babalarının ismiyle berâber sayıp; **"Ey Utbe bin Rebîa! Ey Ümeyye bin Halef! Ey Ebû Cehl bin Hişâm!... Sizler, Peygamberinize karşı ne kötü bir kavim idiniz. Siz, beni yalanladınız, başkaları ise beni tasdik edip doğruladılar. Siz, beni şehrimden, diyârımdan çıkardınız. Başkaları ise bana kapılarını açıp bağırlarına bastılar. Siz, benimle harb ettiniz, başkaları ise bana yardım ettiler. Rabbimin, vâdettiğine kavuştunuz mu? Ben, Rabbimin vâdettiği zafere kavuşdum"** buyurdular.

Hazret-i Ömer; "Yâ Resûlallah! Leş olmuş kimselere mi söylüyorsunuz?" diye suâl ettiler. Bunun üzerine Resûl-i ekrem efendimiz; "**Beni hak peygamber olarak gönderen Rabbim hakkı için söylüyorum ki, siz beni onlardan daha çok işitmiyorsunuz. Fakat cevap veremezler"** buyurdular.

Müşrikler, harb meydanından canlarını kurtarmak için hızla kaçarken, getirdikleri hiçbir şeyi alıp götürememişlerdi. Hepsi müslümânların eline geçti. Peygamber efendimiz, ganîmet mallarını Bedr harbine katılan ve vazifeli olan bütün Eshâbına paylaştırdı.

Bu sırada müjdeci olarak gönderilen Abdullah bin Revâha ve Zeyd bin Hârise, Medîne'ye yaklaşmışlardı. Pazar günü kuşluk vakti, Akik mevkîine gelince, ayrıldılar. Abdullah bin Revâha bir taraftan, Zeyd bin Hârise de başka bir yönden Medîne'ye girdiler. Ev ev dolaşıp zaferi bildiriyorlardı. Resûlullah efendimizin şâiri olan Abdullah bin Revâha;

“Ey Ensâr cemâati! Size müjdelerim ki,
Sağ ve selâmettedir, Allah’ın Peygamberi.

Müşrikler öldürüldü ve esir edildiler,
Var esirler içinde, çok şöhretli kişiler.

Rebîa ve Haccâc’ın oğulları bittamâm,
Öldürüldü hem Bedr’de, Ebû Cehl Amr bin Hişâm”

diyerek yüksek sesle zaferi müjdeliyordu. Hazret-i Âsım bin Adiy; “Ey İbn-i Revâha! Söylediğin gerçek mi?” diye sordu. Abdullah bin Revâha; “Evet, vallahi gerçektir! İnşâallah, yarın Resûlullah da, ellerinden bağlanmış esirlerle birlikte gelecektir!” buyurdu.

O gün, sevgili Peygamberimizin kızı Hazret-i Rukayye vefât etmişti. Efendisi Hazret-i Osman, cenâze namazını kıldırmıştı. Bu üzüntü üzerine gelen zafer haberi, onları ferahlatmıştı.

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) Eshâbıyla Bedr zaferini kendisine ihsân eden Allahü teâlâya hamd edip, şükür secdesine kapandıktan sonra, Medîne-i münevvereye doğru esirlerle birlikte yola çıktılar.

Daha önce müjdeyi veren Abdullah bin Revâha ile Zeyd bin Hârise, Bedr gazâsında olanları ve kimlerin şehîd olduğunu anlatmışlardı. Medîne’de kalan çocuklar, kadınlar, vazifeliler zafer için çok sevinmişlerdi. Peygamber efendimizi karşılamaya çıktılar. Şehîd olanların içinde Hârise bin Sürâka da vardı. Hazret-i Hârise’nin annesi Rebî, oğlunun havuzdan su içerken, bir düşman okuyla vurulup şehîd olduğunu öğrenmişti. Rebî vâlidemiz, bu haberi işittiğinde; “Resûlullah (aleyhisselâm) gelmedikçe oğlum için ağlamam. Saâdetle Medîne’yi teşrif ettiklerinde, kendisine suâl ederim. Eğer oğlum Cennet’te ise hiç ağlamam. Yok eğer Cehennem’de ise, gözlerimden yaş yerine kanlar dökerim” demişti.

Sevgili Peygamberimiz, mübârek Eshâb-ı kirâmıyla Medîne’yi teşrif ettiklerinde, Rebî, huzûrlarına varıp; “Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Oğlum Hârise’ye olan muhabbetimi bilirsin. Acaba şehîd olup Cennet’e girmiş midir? Eğer böyle ise, sabredeyim. Yok öyle değilse, gözümden kanlı yaşlar dökeyim” dedi. Habîb-i ekrem efendimiz ona; **“Ey Ümmü Hârise! Senin oğlun bir değil, birden çok Cennettedir. Onun yeri Firdevs’tir”** buyurarak müjde verdiler. Bu-

nun üzerine Rebî; "Artık oğlum için ağlamam" dedi. Kâinatın sultânı, bir kap ile su istediler. Merhamet buyurup mübârek elini suya sokup çıkardılar. Bu suyu Hazret-i Hârise'nin annesi ve kız kardeşine içirdiler. Ayrıca bu suyu, onların başlarına ve yüzlerine sürdüler. O günden sonra Rebî ve kızının yüzleri pek nûrlu idi. Ömürleri de çok uzun oldu.

Hâce-i kâinât efendimiz (aleyhisselâm), Medîne'ye getirilen yetmiş esiri, Eshâbı arasında paylaştırarak iyi muâmele yapılmasını emir buyurdular. Esirlerin âkıbeti hakkında, Allahü teâlâdan henüz bir vahiy gelmemişti. Resûlullah efendimiz, Eshâbıyla istişâre ettikten sonra esirlerin, fidye karşılığında serbest bırakılması karârına vardılar. Her esirin mal varlığına göre, fidye mikdârı tesbit edildi. Parası olmayanlardan okuma yazma bilenler, Medîne'de okuma yazma bilmeyen on kişiye okuma ve yazmayı öğretecek, ondan sonra Mekke'ye gidebileceklerdi. Esirler arasında, Peygamber efendimizin amcası Abbâs da vardı. Efendimiz ona;

"Ey Abbâs! Kendin, kardeşinin oğlu Ukayl (Akîl) **bin Ebî Tâlib, Nevfel bin Hâris için kurtulmalık akçesi ödeyiniz. Çünkü sen, zenginsin"** buyurdu. Hazret-i Abbâs da; "Yâ Resûlallah! Ben müslümanım. Kureyşliler beni zorla Bedr'e getirdiler" dedi. Resûlullah;

"**Senin müslümanlığını Allahü teâlâ bilir. Doğru söylüyorsan, Allahü teâlâ sana elbette onun ecrini verir. Fakat sen, görünüş itibariyle aleyhimizdesin. Bunun için, kurtulmalık akçeni ödemen lâzımdır"** buyurdu. Abbâs; "Yâ Resûlallah! Yanımda ganîmet olarak aldığınız 800 dirhemden başka servetim yok" deyince, Peygamber efendimiz; **"Yâ Abbâs! Ya o altınları niçin söylemiyorsun?"** buyurdu. O da; "Hangi altınları?" dedi, Sevgili Peygamberimiz; "**Hani sen Mekke'den çıkacağın gün, hanımın Haris'in kızı Ümm-ül-Fadl'a verdiğin altınlar! Onları verirken yanınızda sizden başka kimse yoktu. Sen, Ümm-ül-Fadl'a; "Bu seferde başıma ne geleceğini bilemiyorum. Eğer bir felâkete duçar olup da dönemezsem, şu kadarı senindir, şu kadarı Fadl içindir, şu kadarı Abdullah için, şu kadarı Ubeydullah için, şu kadarı Kusem içindir" dediğin altınlar"** buyurunca, Hazret-i Abbâs şaşırdı ve;

"Yemîn ederim ki, ben bu altınları hanımıma verirken yanımızda kimse yoktu. Bunu nereden biliyorsunuz?" dedi. Peygamber efendimiz; "**Allahü teâlâ haber verdi"** buyurduğunda, Abbâs; "Senin, Allahü teâlânın resûlü olduğuna ve doğru söylediğine şehâdet ede-

rim" deyip Kelime-i şehâdet getirdi.[175] Müslüman olunca, Peygamber efendimiz Hazret-i Abbâs'ı Mekke'de vazifelendirdi. Oradaki müslümanları korumasını, İslâmiyet'e düşman olanlarla ilgili haberleri göndermesini emir buyurdular.

Bedr gazâsında hezimete uğrayan Kureyş'e haber gönderilip, fidye karşılığında esirlerini alabilecekleri bildirildi. Ancak, hicretten önce Peygamberlerin efendisine pek çok eziyet ve işkencelerde bulunan Nadr bin Hâris'in boynu vuruldu. Bir de, Resûl (aleyhisselâm) Kâbe'de namaz kılarken mübârek sırtına deve işkembesi koymak bedbahtlığını gösteren alçak Ukbe bin Ebî Mu'ayt öldürüldü. Bu azılı İslâm düşmanının başı gövdesinden ayrılınca, Resûlullah efendimiz, Allahü teâlâya hamd ettiler. Yanına varıp; **"Vallahi Allahü teâlâyı, resûlünü ve Kur'ân-ı kerîmi inkâr eden, peygamberini işkenceden işkenceye uğratan senin kadar kötü bir kimse bilmiyorum"** buyurdular.

Esirler, sahipleri tarafından fidye karşılığı alınıncaya kadar, Eshâb-ı kirâmın (aleyhimürrıdvân) yanında kaldılar. Sahâbenin hepsi de esirlere çok iyi muâmele edip, onları yiyeceklerine ortak ettiler. Mus'ab bin Umeyr'in kardeşi Ebû Aziz esirler arasında idi. O anlattı: "Ben de Medîneli bir müslümanın evinde esir idim. Bana çok iyi davranıyorlar, sabah ve akşam yiyecekleri ekmeği bana veriyorlar, kendileri sâdece hurma yemek mecburiyetinde kalıyorlardı. Onlardan birinin eline bir ekmek parçası geçse, doğruca bana getirip verirdi. Utandığımdan ekmeği, getirene geri verirdim. Fakat o, ekmeği tekrar bana iade ederdi."

Yine esirlerden Yezid ismindeki Kureyşli şöyle anlattı; "Müslümanlar Bedr'den Medîne'ye gelirken, biz esirleri hayvanlara bindirdiler, kendileri ise yaya olarak yürüdüler."

EBÛ LEHEB'İN ÖLDÜRÜLMESİ

Müşriklerin Bedr'de hezimete uğrayıp, perişân bir vaziyette harp meydanından kaçmaları, Mekke'de büyük bir şaşkınlık meydana getirdi. Hiç beklemedikleri, hattâ hiç akıllarından geçmeyen bir netîce ortaya çıkmıştı. Haberi ilk getirenin sözlerine, Ebû Leheb ve diğer müşrikler inanmadılar. Harp meydanından kaçan Ebû Süfyân Mekke'ye geldiğinde, onu hemen yanlarına çağırdılar. Ebû Leheb ona; "Ey kardeşimin oğlu! Anlat bakalım, nasıl oldu?" diye sordu. Ebû Süfyân orada, bir yere oturdu. Birçok kimse de ayakta dinliyorlardı. Ebû Süfyân şöyle anlattı;

175) Taberî, Târih, II, 523-524.

"Hiç sorma, müslümanlarla karşılaşınca, sanki elimiz kolumuz bağlı idi. İstedikleri gibi hareket ettiler. Bir kısmımızı öldürdüler, bir kısmımızı esir ettiler. Yemîn ederim ki, ben, bizimkilerden kimseyi kınayıp, ayıplamıyorum. Çünkü, o sırada yer ile gök arasında kır atlar üzerinde beyazlara bürünmüş kimselerle karşılaştık. Onlara ne bir şey dayanabiliyor, ne de bir kimse karşı durabiliyordu."

İslâm'ın ilk zamanlarında müslüman olmasına rağmen, müşriklerin şerrinden çekindiği için müslümanlığını açığa vurmayan Abbâs'ın kölesi Ebû Râfi' hazretleri orada idi. Sessizce onları dinlemekte olan Ebû Râfi', sevincinden her şeyi unuttu ve; "**Vallahi onlar meleklerdir**" deyiverdi. Ebû Leheb, ona şiddetli bir tokat vurdu ve kaldırıp yere çarptı. Bir hayli de dövdü. Bunun üzerine, orada bulunan Hazret-i Abbâs'ın hanımı Ümmü Fadl dayanamadı. Çünkü kendisi de önceden müslüman olmuştu.

Ümmü Fadl, odadaki direklerden birini alıp; "Kimsesi yok diye onu güçsüz gördün değil mi?" diyerek, şiddetle Ebû Leheb'e vurdu, Ebû Leheb'in başı yarıldı. Kanlar akarak zelîl, hakîr ve horlanmış bir vaziyette dönüp gitti. Yedi gün sonra, Allahü teâlâ ona, kara kızıl denen bir hastalık verdi. Bu hastalıktan öldü. Oğulları iki veya üç gece defnetmeden bıraktılar. Nihâyet kokmaya başladı.

Herkes, Ebû Leheb'in yakalandığı hastalıktan, tâ'ûndan kaçar gibi kaçıyor ve iğreniyordu. Bunun üzerine Kureyş'ten biri, Ebû Leheb'in oğullarına; "Yazık size, utanmıyor musunuz? Babanızı, kokuncaya kadar evde bıraktınız. Hiç olmazsa onu bir yere gömüp kaybedin" dedi. Oğulları o şahsa; "Biz ondaki hastalıktan korkuyoruz!" diye cevap verdiler. Bu defa adam onlara; "Siz gidiniz, ben geliyorum, size yardımcı olacağım" dedi. Sonra, üçü bir araya geldiler. Yüklenip, ücrâ bir yere bıraktılar. Görünmeyinceye kadar, üzerine taş attılar. Ebû Leheb böylece ebediyyen azâb ve âteşler içerisinde kalacağı yurduna, karanlık ve Cehennem çukuru olan kabrine girdi.

Bedr'de esir edilen Kureyşliler arasında Velîd bin Velîd de vardı. Onu Abdullah bin Cahş esir almıştı. Velîd'in kardeşleri Hişâm ile henüz müslüman olmayan Hâlid bin Velîd Medîne'ye geldiler. Abdullah bin Cahş fidye-i necat yâni kurtuluş akçesi verilmedikçe bırakmak istemedi. Kardeşlerinden Hâlid razı olduysa da, babası bir annesi ayrı kardeşi Hişâm kabul etmedi. Resûlullah efendimiz, babalarının silâh ve teçhîzâtının verilmesini teklif etti. Buna Hişâm razı olduysa da Hâlid kabul etmedi. Fakat sonunda babalarının yüz dinâr kıymetindeki kılıcı, zırhı

ve miğferi, karşılığında anlaştılar. Velîd'i esaretten kurtarıp, Mekke'ye yola çıktılar.

Fakat Velîd, Mekke yolu üzerinde Medîne'ye dört mil mesafedeki Zü'l-Huleyfe'de onlardan ayrılıp, Peygamber efendimizin yanına geldi, îmân edip, Eshâb-ı kirâmdan oldu. Müslüman olduktan bir müddet sonra, Mekke'ye kardeşlerinin yanına gitti. O zaman Hâlid bin Velîd; "Madem, müslüman olacaktın, kurtuluş fidyesi ödemeden olsaydın? Babamızdan kalan hâtırayı elimizden çıkardın. Niçin böyle yaptın?" diye sorunca; "Kureyşlilerin; "Esârete dayanamadı ve Muhammed (aleyhisselâm)a tâbi oldu" demelerinden korktum" cevâbını verdi.

Bu cevâba çok sinirlenen kardeşleri onu, Manzum oğullarından bâzı müslümanlarla, İyâş bin Ebî Rebîa ve Seleme bin Hişâm'ın yanına haps ettiler. Velîd bin Velîd, îmân ettiği için senelerce hapis yattı. İslâmiyet'in azılı düşmanlarından amcası Hişâm ile müşrik akrabâlarından çok zulüm ve işkence gördü. Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, müşriklerin zulmüne uğrayan lyâş bin Ebî Rebîa ile Ebû Seleme bin Hişâm ve Velîd için şöyle duâ ettiler: **"İlâhî! Velîd bin Velîd'i, Seleme bin Hişâm'ı, lyâş bin ebî Rebîa'yı** (küffâr elinde bunalıp) **zayıf** (ve âciz) **görülen diğer mü'minleri kurtar, ilâhî, Mudar'ı** (Kureyş'i) **daha beter** (çok kötü) **çiğne. Bu yılları** (onlara) **Yûsuf'un yıllarına benzet."**

Velîd, Resûlullah efendimizin duâsı bereketiyle bir fırsatını bulup, bağlı bulunduğu yerden kaçtı. Medîne-i münevvereye gelip, sevgili Peygamberimize kavuştu. Habîbullah efendimiz, lyâş bin ebî Rebîa ile Seleme bin Hişâm'ın hâlini sorunca, onların ayaklarından birbirlerine bağlı olduklarını, şiddetli azâb ve işkenceler altında kıvrandıklarını haber verdi.

Kâinatın sultânı, onların hâline çok üzülüp, kurtarılma çârelerini aradı. Kimin kurtarabileceğini sorunca, senelerce işkence altında kalmasına rağmen, Velîd, büyük bir cesaret ve aşkla; "Yâ Resûlallah! Onları ben kurtarırım, sana getiririm" diye cevap verdi. Tekrar Mekke'ye gelip, işkence gören müslümanların yerini, onlara yiyecek götüren bir kadını tâkib ederek öğrendi. İkisi de tavansız bir binada hapisti. Velîd gece, ölümü göze alarak büyük bir cesaretle duvardan inip, arkadaşlarının yanına vardı. İmân etmekten gayrı bir suçları olmayan iki mazlum, müşriklerce bir taşa bağlanıp; Arabistan'ın çöl havasındaki yakıcı sıcağında, her türlü zulme uğratılıyordu. Velîd, bu mübârek kardeşlerini kurtarıp, devesine bindirdi. Kendisi de yayan, yalın ayak Medîne-i mü-

nevvereye, çok sevdiği Resûlullah'ın yanına bir an önce varmak için yola çıktı. Onu çölün kavurucu sıcağı değil, Âlemlerin efendisine kavuşmak aşkı yakıyordu.

Medîne'ye aç, susuz, yalın ayak, üç günde geldi. Parmakları, taşların tahribatından param parça olmuştu. Velîd bin Velîd, kan revân içinde çok sevdiği Habîbullah'a kavuştu.

Şevk-i haddin nârına her can ki yansa nûr olur.
Aşk derdiyle harâb olan gönül ma'mûr olur.

Bedr zaferi, müslümanları büyük bir sevince garketti. Müşrikler ise büyük bir üzüntü ve hüsrâna düşmüşlerdi. Habeşistan melîki Necâşî de Resûlullah efendimizin muzaffer olduğunu işitince, hemen ülkesindeki Eshâb-ı kirâmın yanına gidip; "Allahü teâlâya hamd olsun ki, Resûlünü Bedr'de muzaffer edip, zafer ihsân eyledi" diyerek müjde verdi.

HAZRET-İ ALİ İLE HAZRET-İ FÂTIMA'NIN EVLENMESİ

Hicretin ikinci senesi idi. Fahr-i kâinat (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin kızı Hazret-i Fâtıma, on beş yaşına gelmişti.

Bir gün Hazret-i Fâtıma, bir hizmet için Resûl-i ekrem efendimizin huzûruna girmişti. Resûlullah efendimiz, kerîmelerinin evlenme çağına eriştiğini müşâhede ettiler. O günden sonra, Fâtıma-tüz-Zehrâ vâlidemizi pek çok kimse istedi. Resûlullah (aleyhisselâm), bunlara iltifat etmeyip; **"Onun işi, Hak teâlânın emrine bağlıdır"** buyurdu.

Bir gün Ebû Bekr, Ömer ve Sa'd bin Mu'âz mescidde oturup; "Hazret-i Fâtıma'yı, Hazret-i Ali'den gayri herkes istedi. Kimseye iltifat olunmadı" diye konuştular. Hazret-i Sıddîk; "Zannederim ki, Ali'ye nasîb olur. Gelin ziyâretine gidelim ve bu mes'eleyi açalım. Eğer fakirliği ileri sürerse yardımda bulunalım" dedi. Sa'd da; "Yâ Ebâ Bekr! Sen, hep hayır yaparsın. Kalk, biz de sana arkadaş olalım" dedi. Üçü birden mescidden çıkıp, Hazret-i Ali'nin evine gittiler. Hazret-i Ali, devesini alıp gitmiş, Ensârdan birinin hurmalığına su veriyordu. Onları görünce, karşılayıp hâl ve hatırlarını sordu. Hazret-i Ebû Bekr; "Yâ Ali! Her hayırlı işte sen öndersin ve Resûl-i ekrem katında hiç kimseye nasîb olmamış bir mertebedesin. Hazret-i Fâtıma'yı herkes taleb etti. Hiç kimseye iltifât olunmadı. Sana nasîb olacağını zannediyoruz. Niçin teşebbüs etmezsin?" diye sordu.

Hazret-i Ali bunu işitince, mübârek gözleri yaşla doldu ve; "Yâ Ebâ

Bekr! Beni ziyâdesiyle yaktın. Ona benden başka rağbet eden yoktur. Lâkin elimin darlığı buna mânidir" dedi. Hazret-i Ebû Bekr; "Böyle söyleme. Allahü teâlâ ve Resûlünün yanında, dünyâ bir şey değildir. Buna fakirlik mâni olamaz. Var, taleb eyle" dedi.

Hazret-i Ali buyuruyor ki; "Resûlullah'ın huzûruna utanarak ve sıkılarak girdim. Resûlullah'ın bütün heybet ve vakârı üzerinde idi. Huzûrunda oturdum ve konuşmaya kâdir olamadım. Resûlullah efendimiz; "**Niçin geldin, bir ihtiyâcın mı var?"** buyurdu. Sustum. "**Her hâlde Fâtıma'yı istemeye geldin"** buyurunca; "Evet" diyebildim. (Peygamber efendimiz, Hazret-i Fâtıma'ya Hazret-i Ali'nin kendisini istediğini duyurdu. O da sustu.) Peygamber efendimiz; "**Fâtıma'ya mehir olarak verecek neyin var?**" buyurdular. "Yanımda ona verilecek bir şeyim yok yâ Resûlallah" dedim. "**Sana vermiş olduğum Hutamî zırhlı gömleğin nerededir, ne oldu?**" buyurdular. "Yanımdadır" deyince; "**Onu sat ve parasını bana getir. Mehir olarak o kâfidir"**(176) buyurdular.

Başka bir rivâyette de; "Resûlullah efendimiz, Hazret-i Ali'ye; "**Yanında neyin var**" buyurduğunda; "Atım ve zırhlı gömleğim var" diye cevap vermiş, Resûlullah efendimiz de; "**Atın sana lâzım olur, fakat zırhını sat**" buyurmuştu. Başka bir rivâyette de; "**Yâ Ali git kendine bir ev kirala**" buyurdu.

Hazret-i Ali, evleninceye kadar Peygamber efendimizle beraber oturuyordu. Peygamber efendimizin emirleri üzerine, Mescid-i Nebevî yakınında, Hazret-i Aîşe'nin odasının karşısında bulunan Hârise bin Nu'mân'ın evini kiraladı. Zırhını da, Hazret-i Osman efendimize 480 dirheme sattı. Hazret-i Osman, zırhı satın aldıktan sonra, hediye olarak geri verdi.

Hazret-i Ali, zırh ve dirhemlerle Peygamberimizin yanına gelince, Peygamber efendimiz, Hazret-i Osman'a çok hayr duâ ettiler ve; **"Osman, Cennet'te benim refîkimdir"** buyurdular. Sonra Bilâl-i Habeşî'yi çağırdı ve paranın bir kısmını vererek; **"Bu parayı al, çarşıya çık! Biraz gül suyu, geri kalan para ile de bal al ve Mescid'in bir kenarında temiz bir kab içinde su ile eziniz. Bal şerbeti yapınız ki, nikâh kıyıldıktan sonra içelim. Ensâr ve Muhâcirlerden mevcut bulunan Eshâbımı mescide dâvet et ve Fatıma ile Ali'nin nikâhlarının kıyılacağını halka ilân et"** diye emretti.

176) Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, III, 173; İbni Kesîr, es-Sire, II, 544.

Bilâl-i Habeşî, dışarı çıkıp Hazret-i Ali ile Hazret-i Fâtıma'nın nikâhlarının kıyılacağını halka îlân etti. Eshâb-ı kirâm, Mescid-i Nebevî'ye gelerek, içini dışını doldurdular. Peygamber efendimiz ayağa kalkarak şu hutbeyi okudular: "**Bütün hamd ve şükür, âlemlerin Rabbine mahsustur. O, verdiği nîmetlerle öğülen, sonsuz kudretinden ve kuvvetinden dolayı ibâdet edilen, azâb ve hesâbından korkulan, hüküm ve fermânı yeryüzünde ve göklerde hâkim olandır. Mahlûkâtı kudretiyle yaratan, adâletli hükümleriyle bunları birbirinden ayıran, insanları** (İslâm) **dîni ve peygamberi Muhammed** (aleyhisselâm) **ile şereflendiren O'dur...**

Allahü teâlâ bana, kızım Fâtıma'yı Ali bin Ebî Tâlib'e nikâhlamamı emretti. Şimdi sizi şâhid tutuyorum ki, (Allahü teâlânın emriyle) **400 miskâl gümüş mehir ile Fâtıma'yı, Ali bin Ebî Tâlib'e nikahladım. Rabbim kendilerinin varlıklarını bir araya getirsin ve bunu kendilerine mübârek kılsın. Nesillerini temiz ve rahmete anahtar, hikmete mâden, ümmet-i Muhammed'e emin kılsın. Söyleyeceğim bundan ibarettir. Rabbimden kendim ve sizin için mağfiret dilerim."**

Hazret-i Ali de kalkarak şu kısa hutbeyi okudu: "... Huzûrunda bulunduğumuz Muhammed (aleyhisselâm)a salât ve selâm ederim ki, mübârek kerîmeleri Fâtıma'yı 400 miskâl gümüş mehirle bana nikâhlamıştır. Ey din kardeşlerim! Şüphesiz Peygamber efendimizin buyurduklarını işittiniz ve şâhid oldunuz. Ben de buna şâhid ve râzıyım. Aynen kabul ettim. Allahü teâlâ hepimizin sözlerine şâhiddir, hepimize vekildir."[177]

Nikâh akdi bittikten sonra, Peygamber efendimiz tâze hurma getirttiler ve; "**Haydi bu hurmadan alınız, yiyiniz"** buyurdular. Herkes alıp yediler. Sonra Hazret-i Bilâl bal şerbeti dağıttı, onu da içtiler ve bütün sahâbîler; "Bârekellahü fî kümâ ve aleykümâ ve ceme'a şemlekümâ" diye duâ ettiler.

Hazret-i Fâtıma, nikâhtan sonra ağlıyordu. Peygamber efendimiz onun yanına geldi ve; "**Ey Fâtıma! Sana ne oldu ki ağlıyorsun? Allahü teâlâya yemin ederim ki, seni, isteyenlerin en âlimine, hilim ve akıllılıkta en üstününe ve ilk müslüman olanına nikâhladım"** buyurdu. Hazret-i Fâtıma; "Babacığım! Evlenen her kızın mehiri altın ve gümüşle takdir ve tâyin ediliyor. Benim de mehirim böyle takdir edilirse, seninle diğerleri arasında ne fark olur. Kıyamet günü sen, mü'minle-

---

177) İbni Sa'd, et-Tabakât, VIII, 24; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, LII, 445.

rin günahkârlarından ne kadar kimseye şefâatte bulunursan, ben de onların hanımlarına şefâatte bulunmak istiyorum. Murâdım budur" dedi.

Allahü teâlâ, Hazret-i Fâtıma'nın bu dileğinin kabûl edildiğini bildirince, Resûlullah efendimiz; "**Yâ Fâtıma, peygamber çocuğu olduğunu belli ettin**" buyurdular.

Hazret-i Ali buyurdu ki: "Bu işlerin üzerinden bir ay geçmişti. Bu hususta mecliste hiç söz olmadı. Ben de hicâbımdan yâni utandığımdan ağzımı açamadım. Ama Resûlullah efendimiz, bâzan beni tenhâda gördükleri zaman; "**Senin hâtûnun ne iyi hanımdır. Sana müjdeler olsun ki, o, âlemdeki hâtûnların seyyidesidir"** buyururlardı. Bir ay sonra Ali'nin kardeşi Hazret-i Ukayl; "Yâ Ali! Bu akd-i izdivâc ile mesrûr olduk. Lâkin murâdım odur ki, bu iki mes'ûd birbirine yakın olalar" deyince, Hazret-i Ali; "Benim de muradım odur, lâkin hicâb ediyorum" dedi.

Hazret-i Ukayl, Ali'nin elini tutup, Peygamber efendimizin hânesine varınca, Resûlullah'ın câriyesi Ümmü Eymen'e rastladılar. Durumu ona söylediler. Ümmü Eymen de; "Bu husus için sizin gelmeniz lâzım değildir. Biz ezvâc-ı tâhirât ile ittifak edip, size haber veririz. Zîrâ bu hususta hâtûnların sözü dinlenir" dedi. Ümmü Eymen, bu hâli Resûlullah'ın hanımlarına söyledi. Diğer ezvâc-ı tâhirât, Hazret-i Aîşe'nin hânesine geldiler. Hazret-i Hadîce'yi anarak; "Eğer o hayatta olsaydı, bize bir endişe olmaz idi" dediler. Resûlullah efendimiz ağladı ve buyurdu ki: **"Hadîce gibi hâtûn hani? Halk beni yalanlarken o tasdik etti ve bütün malını benim yoluma sarf etti. Dîn-i İslâm'a çok yardım etti. Hayâtında, Hak teâlâ bana emretti ki, Hadîce'ye müjde ver: Cennet'te onun için zümrütten bir köşk yapılmıştır."**

Resûlullah efendimizin zevceleri, Hazret-i Ali'nin murâdını arz ettiler. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz, Ümmü Eymen'e, Hazret-i Ali'yi dâvet etmesini emretti. Ali gelince, meclisteki hanımlar kalkıp gittiler. Hazret-i Ali başını önüne eğip oturdu. Resûlullah; **"Zevceni ister misin yâ Ali?"** buyurdu.

Ali (radıyallahü anh); "Evet yâ Resûlallah! Anam ve babam sana fedâ olsun" dedi. Resûl-i ekrem efendimiz, Esma binti Umeys'e; **"Git, Fâtıma'nın evini hazırla"** buyurdu. Esmâ, Hazret-i Fâtıma'nın gelin gideceği eve gitti. Bir minder yeni meşinden, bir minder yamalı meşinden, bir minder de hasırdan yapıp, içlerini hurma lifi ile doldurdu. Resûlullah efendimiz yatsı namazından sonra Fâtıma'nın evine gelip yapılanları gözden geçirdi.

Peygamberimiz, Hazret-i Ali'nin getirdiği paranın üçte ikisiyle yiyecek, süs ve koku gibi şeyler; üçte biriyle de giyecek alınmasını emrettiler ve ev eşyasını tamamlattılar. Hazret-i Fâtıma'nın çeyizi ve ev eşyâsında şunlar vardı:

Esmâ binti Umeys'in hazırladığı üç minder, saçaklı bir halı, içi hurma lifi ile doldurulmuş bir yüz yastığı, iki tane el değirmeni, bir su kırbası, topraktan yapılmış bir su testisi, meşinden yapılmış bir su bardağı, bir havlu, bir etek, dabağlanmış bir koç postu, eskiyip tüyü dökülmüş alacalı bir Yemen halısı, hurma yaprağından örülmüş bir sedir. Yemen işi iki alacalı elbise, bir kadife yorgan. Bundan sonra Resûlullah efendimiz, Hazret-i Ali'ye bir mikdar para verip, hurma ve yağ almasını söylediler. Hazret-i Ali bundan sonrasını şöyle anlattı:

"Beş dirhemle hurma, dört dirhemle yağ aldım. Resûlullah'ın huzûruna getirdim. Deriden bir sofra istedi. Hurma, un, yağ ve yoğurdu mübârek eli ile karıştırıp, bir çeşit yemek yaptı ve; "**Yâ Ali! Var, kimi bulursan getir"** buyurdu. Ben dışarı çıktım, pek çok insan gördüm, hepsini dâvet ettim ve içeri girip; "Yâ Resûlallah, halk çoktur" diyerek arz eyledim.

Âlemlerin efendisi Fahr-i kâinat efendimiz; "**Onları onar onar içeri getir, taam** (yemek) **yesinler"** buyurdu, öyle yaptım. Hesâb ettiler, erkek ve kadından yedi yüz kimse yemek yemişler ve doymuşlar idi."

Hazret-i Ali'nin ve Fâtıma'nın velîmesi (düğün ziyafeti) yenildikten sonra, Ümmü Eymen'in bildirdiğine göre, Peygamber efendimiz Hazret-i Ali'ye **"Yâ Ali, kızım Fâtıma gelin olarak evinize gitti. Ben de akşam namazından sonra gelip duâ edeceğim. Beni bekleyin."** buyurdu. Hazret-i Ali eve gelince, bir köşeye oturdu. Hazret-i Fâtıma da evin diğer bir köşesine oturdu. Sonra Resûlullah efendimiz gelip kapıyı çaldı. Ümmü Eymen kapıyı açtı. Resûlullah; "**Kardeşim burada mı?"** buyurdu. Ümmü Eymen; "Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Kardeşiniz kimdir?" dedi. Resûlullah efendimiz; "**Ali bin Ebi Tâlib'dir"** deyince, Ümmü Eymen; "Kerîmenizi kardeşinizle mi evlendirdiniz?" dedi. Resûlullah efendimiz; **"Evet"** buyurdular. Ümmü Eymen, Resûlullah'ın; **"Kardeşim burada mı?"** buyurmasından, nikâhın caiz olmayacağını sandı. Resûlullah efendimiz de "**Evet**" buyurmakla, evlenmeye mâni olanın aynı anadan doğmak olduğuna işaret ettiler.

Bundan sonra Resûlullah efendimiz Ümmü Eymen'e; "**Esmâ binti Umeys de burada mı?"** buyurdular. "Evet" diye cevap verince; **"De-**

mek Resûlullah'ın kerîmesine hizmete geldi" buyurdular. Ümmü Eymen; "Evet" deyince; "**Hayra kavuşsun"** buyurup duâ ettiler.

Bundan sonra bir kabla su getirttiler. Mübârek ellerini yıkadılar. Suyun içine de bir mikdar misk döktüler. Sonra Hazret-i Fâtıma'yı çağırdılar. Hazret-i Fâtıma utancından elbisesine bakıyordu. Resûlullah efendimiz sudan bir mikdar alıp, Fâtıma'nın göğsüne, başına ve sırtına serpti ve; "**Allahümme innî u'îzühâ bike ve zürriyetehâ min-eş-şeytân-ir racîm** (yâ Rabbî Onun ve zürriyetinin racîm olan, taşlanan şeytanın şerrinden muhâfazası için sana sığınırım)**"** diye duâ ettiler. Sonra Hazret-i Ali'ye de aynısını yapıp; "**Allahümme bârik fîhimâ ve bârik aleyhimâ ve bârik lehümâ fî neslihimâ"** diye duâ ettiler. İhlâs ve Mu'avvizeteyn sûrelerini okuyup; **"Allahü teâlânın ismi ve bereketi ile ehlinin yanına gir"** buyurdular. Sonra mübârek elleriyle kapının iki kanadını tutup, bereket ile duâ ettiler ve oradan ayrıldılar.(178)

Hazret-i Ali buyurdu ki: "Düğünümüzden dört gün sonra, Resûlullah efendimiz, hânemizi teşrif eyledi. Gönülleri alan, hikmet dolu sözleri ile bize nasîhat ettiler ve buyurdular ki: "**Yâ Ali! Su getir!"** Kalktım su getirdim. Bir âyet-i kerîme okudu ve; "**Bu sudan biraz iç. Bir mikdar kalsın"** buyurdu. Öyle yaptım. Kalan suyu, başıma ve göğsüme serpti. Tekrar; "**Su getir**" buyurdu. Yine su getirdim. Bana yaptığı gibi, Fâtıma'ya da yaptı. Sonra beni dışarı gönderdi."

O dışarı çıktıktan sonra kızına, Hazret-i Ali hakkında, suâl eyledi. Fâtıma dedi ki: "Babacığım, bütün kemâl sıfatlar kendisinde mevcuttur. Lâkin, bâzı Kureyş hâtûnları bana; "Senin erin fakirdir" diyorlar" deyince, Resûlullah efendimiz buyurdu ki: **"Ey kızım! Senin baban ve helâlin fakir değildir. Bütün yer ve gök hazîne ve definelerini bana arz ettiler. Kabul etmedim. Allahü teâlânın katında makbûl olanı kabûl ettim. Ey kızcağızım! Eğer benim bildiğimi, sen bilseydin, dünyâ senin nazarında hor ve aşağı olurdu. Allahü teâlânın hakkı için, erin, sahâbenin evvelidir. İslâmın da büyüğüdür, ilim bakımından en derinidir. Ey kızım! Allahü teâlâ Ehl-i beytten iki kimse seçti. Biri baban ve biri helâlindir. Zinhâr ona isyân eyleme ve emrine muhalefet etme."**

Fahr-i kâinat aleyhi efdalüs-salevât efendimiz, kızına nasîhat ettikten sonra, Hazret-i Ali'yi dâvet etti. Ona da Fâtıma'yı ısmarladı; "**Yâ Ali! Fâtıma'nın hatırına riâyet eyle. O benden bir parçadır. Onu hoş tut.**

---

178) Abdürrazzâk, el-Musannef, V, 485.

Eğer onu üzersen, beni üzmüş olursun" buyurdu. İkisini de Allahü teâlâya ısmarladı. Sonra kalkıp gitmeye azîmet etmişti ki, Hazret-i Fâtıma; "Yâ Resûlallah! İçerinin hizmetini ben görürüm. Dışarısının hizmetini de Ali görür. Bana bir câriye ihsan ederseniz, bâzı işlerimde yardımcı olur. Beni memnun edersiniz" dedi. Resûlullah efendimiz buyurdu ki: **"Ey Fâtıma! Sana hizmetçiden daha iyi bir şey mi, yoksa hizmetçi mi ihsan edeyim?"**

Fâtıma vâlidemiz; "Hizmetçiden iyisini ihsân eyle" dedi. Resûlullah efendimiz; "**Her gün yatarken otuz üç kere Sübhânallah, otuz üç kere Elhamdülillah, otuz üç kere Allahü ekber, bir kere de Lâ ilâhe illallahü vahdehû lâ şerike leh. Lehül mülkü ve lehül hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr, söyle. Hepsi yüz kelimedir. Kıyamette bin hasene** (iyilik) **bulursun. Mîzânda hasenâtın ağır gelir"** buyurdu. Sonra Peygamber efendimiz, kerîmelerinin evinden ayrılıp, hâne-i saâdetlerine gittiler.

Hazret-i Ali ile Hazret-i Fâtıma'nın nikâhları hicretten beş ay sonra, düğünleri ise Bedr gazvesinden sonra olmuştur.[179]

KA'B BİN EŞREF'İN ÖLDÜRÜLMESİ

Bedr gâlibiyeti ile Medîne'de bulunan Yahudi ve putperest müşriklerin kalblerine korku düştü. Bâzı Yahudiler, insafa gelip; "Sıfatlarını kitaplarımızda okuduğumuz zât mutlaka budur. Artık O'na karşı durmak mümkün olmaz. Zîrâ O, hep gâlip gelecektir" diyerek müslüman oldular. Bâzıları da; "Muhammed, harpten anlamayan Kureyşlilerle savaştı. Onun için gâlib geldi. Eğer bizimle cenk etseydi, O'na, harp nasıl yapılır, zafer nasıl kazanılır gösterirdik" dediler.

Ka'b bin Eşref ismindeki bir Yahudi de, Bedr'de İslâm ordusunun gâlibiyetini duyunca, müslümanlara olan kininden Mekke'ye gitti. Oradaki müşrikleri toplayıp, Medîne'ye saldırmaları için şiirler söyledi, onları teşvik ve tahrik etti. Peygamber efendimiz ile çarpışmak üzere onlarla anlaştı. Hattâ, sevgili Peygamberimize sû-i kast düzenledi. Allahü teâlâ bu durumu, Resûlullah efendimize bildirdi ve meâlen buyurdu ki; "**Onlar, Allahü teâlânın kendilerine lânet ettiği** (rahmetinden uzaklaştırdığı) **kimselerdir..."**[180]

---

179) İbni İshâk, es-Sire, s, 230-231; Abdürrazzâk, el-Musannef, V, 485; Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, III, 172; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, XX, 407.

180) Nisa sûresi, 4/52.

Bunun üzerine Resûl-i ekrem efendimiz, şerefli Eshâbına; "**Ka'b bin Eşrefi kim öldürür? Çünkü o, Allahü teâlâ ve Resûlüne eza etmiştir"** buyurdu. Muhammed bin Mesleme; "Yâ Resûlallah! İster misin, ben onu öldüreyim diye suâl eyledi. Resûlullah efendimiz de; "**Evet, isterim"** buyurdu. Muhammed bin Mesleme, birkaç gün bu iş üzerinde durup, plânlar kurdu. Arkadaşlarından Ebû Nâile, Abbâs bin Bişr, Hâris bin Evs, Ebû Abs ibni Cebr'in yanına gidip, mes'eleyi onlara açtı. Hepsi uygun görüp; "Beraber öldürürüz" dediler. Birlikte Peygamber efendimize geldiler. "Yâ Resûlallah! İzin buyurursanız, biz onunla konuşurken, sizinle ilgili, Ka'b'ın hoşuna gidecek bâzı sözler söyleyebilir miyiz?" dediler. Peygamber efendimiz, onlara istediklerini söylemeye müsâde buyurdular.

Bunun üzerine, Muhammed bin Mesleme, arkadaşlarıyla Ka'b bin Eşrefin yanına gitti. "Şu Muhammed, bizden sadaka istedi. Bize çok vergi yükledi. Onun için senden ödünç bir şey almak için geldim" dedi. Ka'b sevinerek, Muhammed bin Mesleme'nin kendisi gibi düşündüğünü sandı ve; "O sizi daha da bıktıracak" dedi. Muhammed bin Mesleme; "İşte O'na bir defa uymuş bulunduk. O'na tâbi olmakta devam edeceğiz. Bakalım sonu ne olacak? Şimdi sen bize biraz ödünç hurma ver" dedi. Ka'b; "Evet vereyim, fakat, bana bir şeyi rehin vermelisiniz!" dedi. Muhammed bin Mesleme ile yanındakiler; "Ne istersin" dediler. Ka'b; "Kadınlarınızı rehin isterim" deyince rızâ göstermediler. Ka'b; "O zaman oğullarınızı rehin verin" dedi. "Onları da rehin veremeyiz. Onlardan birine, bir-iki deve yükü hurmaya karşılık rehin olundu diye söylenir ki, bu da bizim için unutamıyacağımız bir leke olur. Fakat sana silâhımızı ve zırhımızı rehin verebiliriz" dediler. Ka'b bu teklifi kabul etti. Onlara ne zaman geleceklerini de bildirdi.(181)

Muhammed bin Mesleme, bir gece Ka'b'ın yanına geldi. Ebû Nâile de beraber idi. Ka'b onları kaleye çağırdı. Kendisi de onları karşılamak için aşağı indi. Ka'b'ın karısı; "Bu saatte nereye çıkıyorsun" dedi. Ka'b; "Gelenler, Muhammed bin Mesleme ile kardeşim Ebû Nâile'dir" dedi. Hanımı; "İşittiğim bu ses bana pek iyi gelmiyor. Sanki ondan, kan damlıyor" dedi. Ka'b; "Yok, onlar Muhammed bin Mesleme ile süt kardeşim Ebû Nâile'dir. O iyi bir gençtir. Geceleyin, kılıç vuruşmasına bile çağırılsa, hiç tereddüt etmeden gelir. Böyle birisidir" dedi. Muhammed bin Mesleme kendisiyle beraber iki kişiyi, bir ri-

181) İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 33-34.

vâyete göre de üç kişiyi kaleye soktu. Bunlar, Ebû Abs bin Cebr, Haris bin Evs, Abbâs bin Bişr idi.[182]

Muhammed bin Mesleme hazretleri, arkadaşlarına; "Ka'b gelince, ona saçını koklayacağımı söyler, başını tutup koklarım. Siz benim, Ka'b'ın başını iyice yakaladığımı gördüğünüz zaman, kılıçlarınızla vurunuz" dedi. Ka'b bin Eşref güzel giyinmiş olarak, güzel koku saçarak, onların yanına geldi. İbn-i Mesleme; "Şimdiye kadar böyle güzel koku koklamadım" diyerek Ka'b'ın yanına vardı. Ka'b; "Arab'ın en güzel kokulu kadınları benim yanımda" diyerek övündü. Muhammed bin Mesleme; "Başını koklamama izin verir misiniz" dedi. Ka'b, müsâde ettiğini söyledi. Mesleme onu kokladı. Arkadaşlarına da koklattı. Sonra, tekrar koklamak istediğini söyledi.

Bu defa, Muhammed bin Mesleme başını yakalayıp, arkadaşlarına, kılıçlarıyla vurmalarını işaret etti. İlk kılıç vurulduğunda Ka'b şiddetle bağırdı fakat ölmedi. Bunun üzerine Muhammed bin Mesleme, hançeri ile onu öldürdü. Ka'b'ı öldüren mücâhidler derhal orayı terkedip, Medîne'ye ulaştılar. Resûlullah efendimize müjdeyi verdiklerinde, Peygamberimiz, Allahü teâlâya hamd etti ve mücâhidlere duâ buyurdu.

Ka'b bin Eşref kâfirinin öldürülmesi, Yahudileri büyük bir korkuya düşürdü. Çünkü, Ka'b gibi ileri gelen bir lider öldürüldükten sonra, kendilerinin öldürülmesi an mes'elesi idi. Sabahleyin toplanıp, Peygamber efendimizin huzûruna geldiler. Gece olan hâdiseden şikâyetçi oldular. Resûl-i ekrem efendimiz; **"O, bizi hep rahatsız eder, aleyhimizde şiirler söylerdi. Eğer, sizden her kim böyle yaparsa, bilsin ki, cezâsı kılıçtır"** buyurdular. Bu tehdit üzerine Yahudiler, korkularından Resûlullah efendimizle yeniden bir andlaşma yaptılar...[183]

BENÎ KAYNUKÂ GAZÂSI

Bir gün Benî Kaynukâ Yahudileri, bir müslüman hanımla alay etmek istemiş, bunu gören sahâbeden biri, derhal kılıcını çekip, o Yahudiyi öldürmüştü. Yahudiler de toplanıp, o mübârek sahâbîyi şehîd ettiler. Hâdise, Peygamber efendimize bildirildi. Resûl-i ekrem efendimiz, onları, Kaynukâ pazar yerinde toplayıp; **"Ey Yahudi topluluğu! Siz, Allahü teâlânın Kureyş'e verdiği azâb gibi bir azaba**

---

182) İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 32.

183) Buhârî, "Megâzî", 15; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 182; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 31; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, LV, 271.

yakalanmaktan korkunuz ve müslüman olunuz. Benim, Allahü teâlâ tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğumu iyi bilirsiniz. Bunu da, Allahü teâlanın size olan ahdini de kitabınızdan okumuş bulunuyorsunuz..." buyurdu.

Bu merhamete rağmen, yaptıkları andlaşmayı bozan Yahudiler, Âlemlerin sultânına; "Ey Muhammed! Harb etmesini bilmeyen bir kavmi hezimete uğratman seni aldatmasın! Yemîn ederiz ki, biz cengâver kimseleriz! Sen, ancak bizimle çarpışmaya başladığın zaman, nasıl bahadırlar olduğumuzu anlarsın!..." diyerek meydan okudular.

Böylece, önceki andlaşmayı bozarak meydan okuduklarını açığa vurdular..Bunun üzerine Cebrâil (aleyhisselâm) vahiy getirdi ki, meâlen şöyle buyruluyordu; **"**(Ey Habîbim!) **Eğer** (seninle) **andlaşma yapan bir kavmin, bir hainliğinde** (sözleşmeye aykırı hareket ettiğinde) **endişeye düşersen,** (savaş açmadan önce) **hak ve adalet üzere ahidlerini reddettiğini doğruca kendilerine bildir. Çünkü, Allahü teâlâ hâinleri sevmez."** (184)

Başka bir âyet-i kerîmede de meâlen buyruldu ki: "**Ey Resûlüm! O kâfir olan Yahudilere de ki: "Siz muhakkak mağlûb olacaksınız ve toplanıp Cehennem'e sürükleneceksiniz, O Cehennem, ne kötü bir karargâhtır."** (185)

Habîb-i ekrem efendimiz, derhal, bir ordu kurup Kaynukâ Yahudilerinin bulunduğu kaleye yürüdüler. Beyaz sancağı, Hazret-i Hamza taşıyordu ve Medîne'ye vekil olarak Ebû Lübâbe bırakılmıştı.(186) Mübârek ordu, Kaynukâ kalesini muhasara etti. "Biz ne cengâver bahadırlarız" diyen Yahudiler, değil karşı koymak, kalelerinden bir ok bile atmaya cesaret edemediler. Resûlullah efendimiz, giriş ve çıkışları kontrol altına aldı. Kimse dışarı çıkamadı. Bu hâl on beş gün devam etti.(187) Yahudiler korkuya kapılıp, teslîm oldular. Herbirinin öldürülmeleri lâzım gelirken, âlemlere rahmet olarak gönderilen sevgili Peygamberimiz, merhamet buyurup, Kaynukâ Yahudilerinin Şam'a gitmelerine izin verdiler. Böylece Medîne topraklarından çıkardılar.(188)

Sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), Medîne'de

184) Enfal sûresi, 8/58.

185) Âl-i İmrân sûresi, 3/12.

186) İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 29.

187) İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 29.

188) Vâkıdî, el-Megâzî, I, 176-180; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 29.

hem Yahudilerle, hem de Abdullah bin Übey gibi müslüman görünen münâfıklarla, bir de müşriklerle mücâdele ediyordu. Ayrıca Medîne dışındaki müşrik kabîleleri İslâm'a dâvet ediyor, müslüman olmakla şereflenmeleri için uğraşıyordu. Sevîk, Gatafân, Karde, Bahran... gibi gazâlar hep Bedr gazâsından sonra yapıldı.

Bu arada zekâtın farz edilmesi, sadaka-i fıtrın verilmesi, bayram namazlarının kılınması ve kurban kesmek emri geldi. Resûlullah efendimiz, kızı Ümmü Gülsüm'ü Hazret-i Osman ile evlendirdi. Zeyneb binti Cahş ve Hazret-i Ömer'in kızı Hafsa'yı kendi nikâhlarına aldı. Hazret-i Ali'nin oğlu Hazret-i Hasan dünyâya geldi.

UHUD GAZÂSI

Mekkeli müşrikler, Bedr gazâsında uğradıkları bozgundan ders almadıkları gibi, bunun acısını da bir türlü unutamıyorlardı. Kureyş, ileri gelenlerinden bir çoğunu bu savaşta kaybetmişti. Ayrıca, Şam ticâret yolunun, müslümanların kontrolüne geçmesi, çileden çıkmalarına sebeb oluyordu.

Ebû Süfyân'ın başkanlığındaki ticâret kervanı, Mekke'ye yüzde yüz kârla dönmüştü. Sermâyeye iştirak edenlerin çoğu, Bedr gazâsında öldüğünden, kervanın kârı Dâr-ün-Nedve denilen, müşriklerin karar almak için toplandıkları binâda muhâfaza ediliyordu.

Safvân bin Ümeyye, İkrime bin Ebî Cehl, Abdullah bin Rebîa gibi babalarını, kardeşlerini, kocalarını, oğullarını Bedr'de kaybedenler; "Müslümanlar, bizim büyüklerimizi öldürdü. Bizleri perişân etti. Artık onlardan intikam almak zamanı geldi. Kervanın kârıyla, bir ordu hazırlıyalım. Medîne'yi basalım, intikamımızı alalım" diye Ebû Süfyân'a başvurdular.

Ebû Cehl, Utbe, Şeybe gibi azılı kâfirler daha önce öldürüldüğü için, müşriklerin başında, henüz müslüman olmayan Ebû Süfyân bulunuyordu. Şam ticâretinde yüz bin altın elde edilmişti. Bunun yarısı sermâye, yarısı da kâr idi. Sermâye, sahiplerine hemen dağıtılıp, kâr da ikiye ayrılarak yarısı ile silâh diğer yarısı ile de asker toplandı. Ayrıca şâir ve hatiplere de verildi. Hatipler ve şâirler halkı galeyana getirip, savaşa teşvik etmek için şiirler, mersiyeler okuyorlar; kadınlar def, dümbelek çalarak onlara iştirak ediyorlardı. Müslümanları Medîne'den çıkarmak, sevgili Peygamberimizi ortadan kaldırmak ve İslâmiyet'i yok etmek gâyesinde olan müşrikler, civar kabîleleri de dolaşarak asker topladılar.

Nihâyet Mekke'de, üçbin kişilik büyük bir ordu hazırlandı. Bunların yediyüzü zırhlı, ikiyüzü atlı olup, üçbin de develeri vardı. Çalgıcıların ve kadınların da iştirak ettiği bu büyük orduya Ebû Süfyân komuta ediyordu. Hanımı Hind de kadınların başında olup, müşrikleri savaşa teşvikte pek ileri gidiyordu. Çünkü Bedr gazâsında babasını ve iki kardeşini kaybetmişti. Bunun acısını unutamıyor, kadınların harbe katılmamasını istiyenlere karşı; "Bedr harbini hatırlayın! Kadınlarınıza, çocuklarınıza kavuşmak için Bedr'den kaçtınız!... Bundan sonra kaçmak istiyenler, karşılarında bizleri bulacaklardır!..." diyerek onları susturuyordu. Bu şekilde Kureyşlileri tahrik ederek bütün gücüyle onları savaşa teşvik ediyordu.(189)

Müşriklerden Cübeyr bin Mut'im'in mızrak atmakta çok usta, pek mâhir olan Vahşî adlı bir kölesi vardı. Attığını vuran keskin bir nişancı idi. Hind, babası Utbe'yi, Cübeyr de amcası Tuayma'yı Bedr'de öldürdüğü için, Hazret-i Hamza'ya karşı müthiş bir intikam ateşi ile yanıp tutuşuyorlardı. Cübeyr, kölesi Vahşî'ye; "Eğer Hamza'yı öldürürsen, seni âzâd eder, serbest bırakırım!" dedi. Hind de; "Onu öldürürsen sana pek çok altın ve mücevherler vereceğim!" diyerek vaadlerde bulundu.(190)

Bütün hazırlıklarını tamamlayan Kureyş ordusu, sancaklarını açarak; birini Talha bin Ebî Talha'ya, birini Ehâbîş'ten birine, birini Uveyf oğlu Süfyân'a verdiler.

Mekke'de hazırlıklar tamamlanmıştı. Hazret-i Abbâs; müşriklerin üç bin kişilik bir ordu kurduklarını, bunların yedi yüzünün zırhlı, iki yüzünün atlı olduğunu, üç bin develerinin ve sayısız silâhlarının bulunduğunu bildiren ve yola çıkmak üzere olduklarını haber veren, buna göre tedbir alınmasını isteyen bir mektubu, güvendiği bir kimseyle hemen Medîne'ye gönderdi.

Bunun üzerine Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), durumu incelemek üzere birkaç arkadaşına vazife verdi. Bu sahâbîler, Mekke'ye doğru yol aldılar. Yolda müşrik ordusunun geldiğini haber alarak araştırmaya koyuldular. Kısa zamanda işlerini bitirerek sür'atle Medîne'ye döndüler. Gördükleri ve elde ettikleri bilgiler ile gelen mektup birbirine uyuyordu.

Âlemlerin efendisi, derhal hazırlığa başladı. Ayrıca anî bir baskına

---

189) Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, IV, 182.

190) Buhârî, "Megâzî", 23; İbni Hişâm, es-Sire, II, 69; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 253.

uğramamak için, Medîne'nin çevresine nöbetçiler koyarak, tedbir aldı. Eshâb-ı kirâm, kısa zamanda toparlanarak, hazırlıklarını bitirdi. Evde kalanlarla vedâlaşıp helâllaşarak, Sultân-ı enbiyâ efendimizin etrafında toplandılar.

O gün Cumâ idi. Peygamber efendimiz, Eshâbına Cumâ namazını kıldırdı. Hutbede Allahü teâlânın dînini yaymak için cihâd etmenin, fî-sebîlillah çarpışmanın ehemmiyeti üzerinde durdular. Bu uğurda ölenlerin şehîd olup, Cennet'e gideceğini müjdelediler. Düşman karşısında sebât edenlere, güçlüklere karşı göğüs gerenlere, Allahü teâlânın yardım edeceğini haber verdiler.

Resûl-i ekrem efendimiz, Eshâb-ı kirâmıyla harbin nerede yapılması gerektiği üzerinde istişare etmek istediğini ve o gece gördüğü bir rüyayı anlattılar. Buyurdular ki: "**Rüyamda, kendimi sağlam bir zırh içinde gördüm. Kılıcım Zülfikâr'ın ağzında bir gedik açıldığını, boğazlanmış bir sığırı, arkasından da bir koçun getirildiğini gördüm."** Eshâb-ı kirâm; "Yâ Resûlallah! Bu rüyayı nasıl yordunuz?" diye sorduklarında ise; **"Sağlam zırh giymek, Medîne'ye, Medîne'de kalmaya işarettir. Orada kalınız... Kılıcımın ağzında bir gedik açıldığını görmem, bir zarara uğrayacağıma işarettir. Boğazlanmış sığır, Eshâbımdan bâzılarının şehîd düşeceğine işarettir. Onun arkasından bir koçun getirilmesine gelince, koç, askerî bir birliğe işarettir ki, inşâallah onları Cenâb-ı Hak öldürecektir"** buyurdu.

Başka bir rivâyette de; **"Rüyamda kılıcımı yere çarptım, ağzı kırıldı. Bu Uhud günü Eshâbımdan bâzılarının şehîd düşeceklerine işarettir. Kılıcımı tekrar yere çarptım, eski düzgün hâline döndü. Bu da, Allahü teâlâdan bir feth geleceğine, mü'minlerin toplanacağına işarettir"** buyruldu.

Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) kendisine vahiyle bildirilmeyen hususlarda, Eshâbıyla istişâre yapar, ona göre hareket ederdi. Düşmanı nerede karşılamak lâzım geldiği üzerinde, Eshâbdan bâzıları; "Medîne'de kalarak müdâfaa savaşı yapalım" dediler. Bu teklif, Peygamber efendimizin arzularına da uygundu. Hazret-i Ebû Bekr, Ömer, Sa'd bin Mu'âz (radıyallahü anhüm) gibi Eshâbın büyükleri, Peygamber efendimiz gibi düşünüyorlardı.

Ancak Bedr gazâsında bulunamayan kahraman ve genç sahâbîler; Bedr gazâsına katılan sahâbîlerin kazandığı ecir ve sevabı, Bedr şehîd-

lerinin ulaştığı yüksek dereceleri Peygamber efendimizden işittikçe, o harpde bulunamadıklarına son derece üzülmüşlerdi. Bunun için düşmanı Medîne dışında karşılamak ve göğüs göğüse çarpışmak istiyorlardı.

Hazret-i Hamza, Nu'mân bin Mâlik, Sa'd bin Ubâde bunlardan idi. Hazret-i Hayseme izin alarak; "Yâ Resûlallah! Kureyşli müşrikler, çeşitli Arab kabîlelerinden asker topladılar. Develerine, atlarına binip topraklarımıza girdiler. Bizi evlerimizde ve kalelerimizde kuşatacak, sonra da dönüp gidecekler. Arkamızdan pek çok lâflar edecekler. Bu hâl onların cesaretlerinin artmasına sebep olacak, yeni baskınlar düzenleyeceklerdir. Şimdi onların karşısına çıkmazsak, diğer Arab kabîleleri bize göz dikecekler. Allahü teâlânın bize, müşriklerin karşısında zafer ihsân edeceğini umarım.

Şâyet ikincisi olursa ki şehîdliktir; Bedr beni ondan mahrum eyledi. Hâlbuki ben onu pek özlemiştim. Oğlum Bedr gazâsına katılmayı istediğimi işittiğinde, benimle kur'a çekmişti. O benden daha tâlihli imiş, şehîdlik şerefine ulaştı.

Yâ Resûlallah! Şehidliği çok istiyorum. Dün gece rüyâda oğlumu güzel bir sûrette gördüm. Cennet bahçeleri ve ırmakları arasında dolaşıyor ve bana; "Cennet Eshâbına katıl! Ben, Allahü teâlânın vaad ettiği gerçeğe kavuştum!" diyordu.

Yâ Resûlallah! Vallahi, sabahleyin, oğluma Cennet arkadaşı olmayı ziyâdesiyle arzu etmeğe başladım. Artık yaşım da ilerledi. Rabbime kavuşmaktan başka murâdım kalmadı.

Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Şehîd olup, oğluma Cennet'te arkadaş olmakla şereflenebilmem için, Allahü teâlâya duâ et!..." diyerek yalvardı. Onun bu isteğini, kırmadılar ve şehîd olması için duâ buyurdular.

Çoğunluğun bu fikirde olduğunu gören sevgili Peygamberimiz, düşmanı Medîne dışında karşılamak üzere karar verdiler. Sonra; **"**(Ey Eshâbım!) **Sabır ve sebât ederseniz, bu sefer de Cenâb-ı Hak, size yardımını ihsân eder. Bize düşen, azim ve gayret göstermektir!"** buyurdular.

İkindi namazını kıldıran Kâinatın sultânı, saâdetli ve mübârek evine vardılar. Arkalarından Hazret-i Ebû Bekr ve Ömer, izin alarak girdiler. Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin sarığını sarmasına, zırhını giymesine yardım ettiler. Efendimiz, kılıcını kuşandı, kalkanını sırtına yerleştirdi.

Bu sırada dışarda Eshâb-ı kirâm toplanmış, Peygamber efendimizi bekliyorlardı. Medîne'de kalmak ve müdâfaa savaşı yapmak isteyenler, diğerlerine; "Resûlullah, Medîne dışına çıkmak fikrinde değildi. Sizin sözünüzle bunu kabul etti. Hâlbuki Resûlullah, emri Allahü teâlâdan alır. Siz, bu işi O'na bırakınız. O'nun emrettiği şeyi işleyiniz" dediler. Diğerleri de yaptıklarına pişman oldular ve; "Resûl-i ekreme muhalefet etmiş olmayalım" diyerek, bu fikirlerinden vaz geçtiler. Sevgili Peygamberimiz, saâdethânelerinden çıkınca, huzûr-ı şerîfine varıp; "Canımız sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Sen nasıl istiyorsan öyle yap. Medîne'de kalmak istiyorsan, kalalım. Biz senin emrine muhalefet etmekten Cenâb-ı Hakk'a sığınırız" diye özür dilediler.

Habîb-i ekrem efendimiz de; "**Bir peygamber, giymiş olduğu zırhını harbetmeden çıkarmaz. Tâ ki, Cenâb-ı Allah onunla düşmanı arasında hükmedinceye kadar. Size nasihatim şudur ki, emrettiğim şeyleri yapar, Allahü teâlânın ismini anarak sabredip sebât gösterirseniz, Allahü teâlâ size yardım edecektir...**" buyurdular.

Bu sırada Amr bin Cemûh hazretleri, evinde dört oğluna; "Evlâdlarım! Beni de bu gazâya götürünüz!" diyor, oğulları da; "Babacığım! Ayağının sakat olması sebebiyle, Allahü teâlâ seni mâzeretli saydı. Resûlullah, senin sefere gitmene müsaade etmedi. Cihâda çıkmakla mükellef değilsin. Senin yerine biz gidiyoruz!" diyerek babalarını iknâya çalışıyorlardı. Fakat Hazret-i Amr; "Yazıklar olsun sizin gibi evlâda! Bedr gazâsında da böyle diyerek, Cennet'i kazanmaktan beni alıkoymuştunuz. Bu seferden de mi mahrum edeceksiniz?..." dedi.

Sonra sevgili Peygamberimizin huzûruna çıktı ve; "Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Oğullarım, bâzı özürler ileri sürerek, beni bu gazâdan mahrum etmek istiyorlar. Vallahi ben, seninle beraber sefere çıkıp, Cennet'e girmekle şereflenmek istiyorum. Yâ Resûlallah! Sen, benim Allah yolunda çarpışmamı ve şehîd düşerek şu topal ayaklarımla Cennet'te gezmemi uygun görmez misin?" dedi. Fahr-i âlem efendimiz de; "**Evet, uygun görürüm**" buyurdular. Buna çok sevinen Amr bin Cemûh hazretleri, hazırlanarak orduya katıldı.[191]

Medîne'de namaz kıldırmak üzere, Abdullah bin Ümmi Mektûm bırakıldı.[192]

---

191) İbni Hişâm, es-Sire, II, 90; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 265; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 265; sün II, 387; Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, III, 265; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 276.

192) İbni Sa'd, et-Tabakât, IV, 209.

Resûllerin sultânı, üç sancak bağladılar. Birini Hubbâb bin Münzir'e, birini Üseyd bin Hudayr'a diğerini de Mus'ab bin Ümeyr'e verdiler. Bin kişi civarında olan orduda; iki atlı, yüz de zırhlı bulunuyordu.(193)

Zırhlarını giyen Sa'd bin Ubâde ile Sa'd bin Mu'âz hazretleri önde, sağda Muhâcirîn, solda Ensâr olmak üzere yola çıkan sevgili Peygamberimiz, Cumâ günü ikindiden sonra; "**Allahü ekber!**" tekbir sesleri arasında bayrama gider gibi, Uhud'a doğru yola çıktılar.

Yolda, Yahudilerden meydana gelen altı yüz kişilik askerî bir birlikle karşılaştılar. Bunlar, münâfıkların başı Abdullah bin Übey bin Selûl'ün müttefikleri olup, İslâm ordusuna katılmak istiyorlardı. Peygamber efendimiz, **"Onlar, müslüman olmuşlar mıdır?"** diye sordular. "Hayır, yâ Resûlallah" diyerek cevap verdiler. Efendimiz bu defa; "**Onlara gidip söyleyiniz, geri dönsünler. Çünkü biz müşriklere karşı, kâfirlerin yardımını istemeyiz"** buyurdular.

Nebî-i muhterem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Medîne ile Uhud arasındaki Şeyhayn denilen yere geldiler. Burada, geceyi geçirmek üzere konakladılar. Henüz güneş batmamıştı. Ordu içinde, düşmanla çarpışmak ve şehîdlik mertebesine kavuşmak isteyen çocuk yaşta sahâbîler de vardı. Sevgili Peygamberimiz, burada orduyu teftiş edince, on yedi kadar çocuğun bulunduğunu gördüler. İçlerinden Râfi bin Hadîc, ayaklarının ucuna basarak yüksek görünmeye çalışıyordu. Hazret-i Züheyr'in; "Yâ Resûlallah! Râfi' iyi ok atar" sözü üzerine, onu orduya aldılar. Bunu gören Semüre bin Cündüp; "Ben, güreşte Râfi'i yenebilirim. Onun için ben de gazâda bulunmak isterim" dedi. Peygamber efendimiz tebessüm buyurup, ikisini güreştirdi. Hazret-i Semüre, Râfi'i yenince, onu da mücâhidler arasına aldılar. Diğer çocuklar, Medîne'ye, orada bulunanları korumak üzere gönderildiler.(194)

Akşam ve yatsı ezânını, Bilâl-i Habeşî yanık sesiyle okudu. Sevgili Peygamberimiz, namazı kıldırdıktan sonra, Muhammed bin Mesleme'yi elli kişilik bir birliğin başına verdiler ve sabaha kadar nöbet tutmalarını emir buyurdular. Eshâb-ı kirâm istirâhata çekildi. O gece, Peygamber efendimizin başucunda nöbet tutma şerefi Hazret-i Zekvân'a nasîb olmuştu.

---

193) Vâkıdî, el-Megâzî, I, 215, 240; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, LV, 267.

194) İbni Hişâm, es-Sire, II, 66; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 215; Taberî, Târih, II, 191; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 246; İbni Kesîr, es-Sire, III, 30.

Bu arada düşman ordusu, İslâm ordusunun Şeyhayn'da istirâhata çekildiğini öğrenip, İkrime kumandasında bir süvâri birliğini devriye kolu olarak vazifelendirdi. Henüz müslüman olmayan İkrime, birliğiyle Harre mevkiine kadar İslâm ordusuna sokulduysa da mücâhid devriyesinden korkarak, geri çekildi.

Fecirden sonra âlemlerin efendisi, Eshâbını uyandırdı. Uhud dağına geldiler. Burada iki ordu birbirini görebiliyordu. Bilâl-i Habeşî, ruhları coşturan, içleri eriten yanık sesiyle sabah ezânını okudu. Mücâhidler, silâhlı olarak sevgili Peygamberimizin arkasında namazlarını kıldılar, duâlarını yaptılar. Kâinatın sultânı, üzerlerine ikinci bir zırh ve mübârek başlarına da miğferini giydiler.

Bu sırada, münâfıkların başı Abdullah bin Übey; "Biz, buraya kendimizi öldürtmeye mi geldik? Bunu baştan niye anlayamadık" diyerek, 300 kadar münâfıkla birlikte İslâm ordusunu terk ederek Medîne'ye geri döndü.

İnanan, gönül birliği yapan, canlarını, başlarını bu yola koyan ve gözünü kırpmayan, şehâdet rütbesine ulaşmak için can atanların sayısı yedi yüz kadardı. Hepsi de, sevgili Peygamberimizi, kanlarının son damlasına kadar korumak üzere söz verdiler.

Peygamberlerin efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem), mücâhidleri nizâma soktu.

Orduyu, arkası Uhud dağına, önleri Medîne'ye gelecek şekilde yerleştirdi. Sağ kanada Ukâşe bin Mihsan'ı, sol kanada Ebû Seleme bin Abdülesed'i kumandan tâyin etti. Sa'd bin Ebî Vakkâs ile Ebû Ubeyde bin Cerrâh önde, okçu birliklerinin başında yer aldılar. Zırhlı kuvvetlerin başına Zübeyr bin Avvâm, öndeki zırhsız kuvvetlerin başına Hazret-i Hamza geçti. Mikdâd bin Amr'a, arkadaki kuvvetlerin başında vazife verildi.

YERİNİZİ ASLA TERK ETMEYİNİZ!

İslâm ordusunun sol tarafında Ayneyn tepesi vardı. Bu tepede dar bir geçit bulunuyordu. Resûl-i ekrem efendimiz, bu geçide Abdullah bin Cübeyr kumandasında, elli okçu koydu. Okçular geçitte yerlerini aldılar. Sevgili Peygamberimiz, yanlarına gelerek şu kesin emrini verdi; "**Bizi arkamızdan koruyunuz. Yerinizde durunuz ve buradan hiç ayrılmayınız. Düşmanı yendiğimizi görseniz de size haber vermedikçe, adam göndermedikçe yerlerinizden aslâ ayrılmayınız. Düşmanın bizi öldü-**

receklerini, öldürdüklerini görseniz de, gelip bize yardımcı olmayınız. Onlardan bizi korumaya çalışmayınız. Size yöneldikçe, düşman süvârilerini oka tutunuz. Çünkü süvâriler, atılan oklara doğru gelemezler. Allah'ım! Bunları onlara tebliğ ettiğime seni şâhid tutarım!"

Bu emirlerini birkaç defâ tekrarlayan sevgili Peygamberimiz; **''Kuşların, cesedlerimizi kapıştıklarını görseniz dahî, ben size adam göndermedikçe kesinlikle yerinizden ayrılmayınız.**(195) **Eğer bizim, kâfirleri kırıp, ayaklarımız altında çiğnediğimizi görseniz bile, yine ben size haber göndermedikçe aslâ yerinizi terk etmeyiniz!..."** buyurdular. Sonra oradan ayrılıp, ordunun başına geçtiler.

Sancağı Mus'ab bin Ümeyr'e verdiler. Hazret-i Mus'ab, elinde sancak olduğu hâlde Peygamber efendimizin önünde yerini aldı.(196)

Bu sırada yeni evlenen Hazret-i Hanzala, Medîne'den sür'atle Uhud'a gelip, mücâhid saflarına katıldı.

Uhud'a üç gün önce gelen müşrik ordusunu Ebû Süfyân kumanda ediyordu. Onlar Medîne'yi arkalarına alacak şekilde yerleştiler. Sağ kanattaki süvârileri Hâlid bin Velîd, sol kanattaki süvârileri de İkrime kumanda edecekti. Safvân bin Ümeyye'nin de süvâri birliklerinin başında vazife aldığı rivâyet edilmiştir. Müşrik sancağını Talha bin Ebî Talha taşıyordu.

İki ordu arasındaki güç dengesi çok farklıydı. Kureyş ordusu; sayı, silâh ve techîzat yönünden, İslâm ordusunun dört mislinden fazlaydı.

Kureyş ordusunda; gürültü ve şamatadan geçilmiyor, intikam hırslarıyla gözleri dönen kadınlar def, dümbelek çalıyor, şarkılar söyleyerek askeri savaşa teşvik ediyor, taptıkları putlardan yardım istiyorlardı.

Mücâhidlerin tarafında ise, duâlar ediliyor; "Allahü ekber! Allahü ekber!..." diye tekbirler getiriliyor, "Dîn-i İslâm"ın korunması ve yayılması için Allahü teâlâdan yardım taleb ediliyordu. Sevgili Peygamberimiz de, kahraman Eshâbını, cihâda, Cenâb-ı Hakk'ın yolunda çarpışmaya teşvik ediyor, bu uğurda kazanacakları sevâbları anlatarak; **"Ey Eshâbım! Sayıları az olan kişilere, düşmanla çarpışmak güç gelir. Eğer onlar, sebât ve gayret gösterirlerse, Allahü teâlâ onla-**

---

195) Buhârî, "Cihad", 164; "Megâzî", 10, 20; Ebû Dâvûd "Cihad", 116; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, IV, 293; İbni Hişâm, es-Sire, II, 65; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 160, 220, 224; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, II, 47, III, 476; Taberî, Târih, II, 192.

196) İbni Hişâm, es-Sire, II, 73; Taberî, Târih, II, 199; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 258.

rı ferahlığa erdirir. Çünkü Allahü teâlâ, kendisine itâat edenlerle berâberdir... Allahü teâlânın size vaad ettiği mükâfâtı isteyiniz...” buyuruyordu.

Uhud gazâsıyla ilgili âyet-i kerîmelerde de meâlen; **“**(Ey mü’minler!) **Allahü teâlâya ve Resûlüne** (emrettiklerine) **itâat edin ki, merhamet olunasınız. Rabbinizden mağfiret istemeye ve Cennet’e girmeye koşunuz. Bunun için çalışınız! Cennet’in büyüklüğü, gökler ve yer küresi kadardır. Cennet, Allahü teâlâdan korkanlar için hazırlandı. Bunlar, az bulunsa da, çok bulunsa da, mallarını Allah yolunda verirler. Öfkelerini belli etmezler. Herkesi affederler. Allahü teâlâ ihsân edenleri sever.”**(197)

“**İşte onların mükâfâtı, Rablerinden bir mağfiret ve ağaçları altından ırmaklar akan Cennet’lerdir. Onlar, orada ebediyyen kalacaklardır. Böyle yapanların, Allahü teâlâya ve Resûlüne itâat edenlerin mükâfâtı ne güzeldir!”** buyuruluyordu.(198)

Gönülleri îmânla dolu, gözlerinden cesâret kıvılcımları sıçrayan, şehîd olmak arzusuyla yanan Eshâb-ı kirâm yerlerinde duramıyor, bir an önce düşmana atılmak için emir bekliyordu. Bedr gazâsında olduğu gibi Hazret-i Ali beyaz, Zübeyr bin Avvâm sarı, Ebû Dücâne de kırmızı renkteki sarıklarını başlarına bağladılar. Hazret-i Hamza da deve kuşu kanadından yapılmış tuğunu taktı.

İki ordu birbirlerine iyice yaklaştı. Artık heyecan son noktasına gelmişti. Biraz sonra, bir tarafta, Allahü teâlânın dînini yaymak için en yakınları ile savaşmaktan hiç tereddüt etmeyen İslâm mücâhidleri; diğer tarafta, bâtıl yollarında ısrar eden İslâm düşmanları arasında büyük bir meydan savaşı başlayacaktı.

Bir ok atımı yaklaştıklarında, düşman saflarından devesini ileri süren zırhlı bir müşrik, mücâhidlerden, çarpışmak üzere talepte bulundu. Herkesin kendisinden çekindiğini zannederek, dileğini üç defâ tekrarladı. Bunun üzerine İslâm ordusundan, uzun boylu, sarı sarıklı bir kahraman mücâhidin, yaya olarak meydana yürüdüğü görüldü. Bu, Peygamber efendimizin halasının oğlu Zübeyr bin Avvâm idi. İslâm ordusundan; “Allahü ekber!...” nidâları yükseliyor, Hazret-i Zübeyr’in muzaffer olması için duâ ediliyordu. Zübeyr bin Avvâm’ın, müşrike

---

197) Âl-i İmrân sûresi, 3/ 132-134.

198) Âl-i İmrân sûresi, 3/ 136.

yaklaşır yaklaşmaz, devesi üzerine sıçradığı görüldü. Deve üzerinde müthiş bir mücâdele başladı. Bu sırada sevgili Peygamberimizin; **"Onu yere düşür!"** buyurduğu işitildi. Hazret-i Zübeyr, bu emri alır almaz, râkibini aşağı itti. Arkasından kendi de atlayıp, kılıcını boynuna çaldı. Müşrikin tolgalı başı zırhlı gövdesinden ayrıldı. Efendimiz, Zübeyr hazretlerine duâ ettiler.

Sonra, müşriklerin sancakdârı Talha bin Ebî Talha meydana fırladı; "İçinizde karşıma çıkacak bir kimse var mıdır?" diye bağırdı. Karşısına Allahü teâlânın aslanı Hazret-i Ali çıktı. Bir vuruşta, baştan ayağa zırhlara bürünmüş müşrik sancakdârının başını çenesine kadar yardı. Bunu gören sevgili Peygamberimiz; "**Allahü ekber!... Allahü ekber!...**" diye tekbir getirdi. Buna Eshâb-ı kirâm da katılınca, tekbir sadâları yeri göğü inletti.(199)

Müşrik sancağının yere düştüğünü gören Talha'nın kardeşi Osman bin Ebî Talha, meydana koştu. Sancaklarını kaldırıp, er diledi. Ona da Hazret-i Hamza çıktı; "Yâ Allah!" diyerek Osman'ın omuzuna öyle bir kılıç indirdi ki, sancak tutan kolu kopan müşrik yere düşüp can verdi.(200)

Yine müşriklerden, Ebû Sa'd bin Ebî Talha yaya olarak meydana yürüdü. O da baştan ayağa zırhlı idi. Küfür sancağını yerden kaldırdı ve İslâm ordusuna dönüp; "Ben, Kusam'ın babasıyım. Benim karşıma kim çıkabilir?" diyerek bağırmaya başladı. Peygamber efendimiz, onun karşısına yine Hazret-i Ali'yi çıkardı. Hazret-i Ali, o müşriki de öldürüp sancaklarını yere düşürdükten sonra, mücâhidlerin safları arasında yerini aldı.

Bundan sonra pek çok müşrik sıra ile meydana çıkıp yere düşen sancaklarını kaldırarak, mücâhidlerden, karşılarına çıkacak yiğit taleb ettiler. Fakat, her defâsında kahraman sahâbîler, Allahü teâlânın izniyle gâlip geldi. Her sancakdâr öldürüldüğünde, İslâm askerinden tekbir sadâları yükseliyor, düşman saflarına büyük bir üzüntü ve yeis çöküyordu. Hattâ şamataları ayyuka çıkan müşrik kadınlar bile; "Yazıklar olsun size!..." diyerek, kendi askerlerine bir taraftan hakâret ediyorlar, bir taraftan da; "Daha ne duruyorsunuz?..." diyerek savaşa teşvik ediyorlardı.

Her iki tarafın yerinde duramadığı bir anda, sevgili Peygamberimi-

---

199) İbni Hişâm, es-Sire, II, 151; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 224, 308; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 40; Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, III, 239; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 318.

200) İbni Hişâm, es-Sire, II, 74; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 227; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 41; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 258.

zin, elinde tuttuğu ve üzerinde; "**Korkaklıkta ar, ilerlemekte şeref ve îtibâr var. İnsan korkmakla kaderden kurtulmaz"** beyti yazılı olan kılıcını göstererek; "**Bu kılıcı benden kim alır?"** buyurduğu işitildi. Bunu duyan Eshâb-ı kirâmdan birçokları hep birden almak için, ellerini uzattılar. Peygamberimiz tekrar; **"Bunun hakkını vermek üzere kim alır?"** deyince, Eshâb-ı kirâm sustular ve geri durdular. Kılıcı harâretle isteyenlerden Zübeyr bin Avvâm; "Ben alırım yâ Resûlallah" dedi. Peygamberimiz kılıcı Hazret-i Zübeyr'e vermedi. Ebû Bekr, Ömer, Ali'nin istekleri de Peygamberimiz tarafından kabûl edilmedi.

Ebû Dücâne; "Yâ Resûlallah! Bu kılıcın hakkı nedir?" diye sordu. Sevgili Peygamberimiz; "**Onun hakkı; eğilip bükülünceye kadar, onu düşmana vurmaktır. Onun hakkı, müslüman öldürmemen, onunla kâfirlerin önünden kaçmamandır. Onunla Allahü teâlâ sana zafer yahut şehîdlik nasîb edinceye kadar, Allah yolunda çarpışmandır"** buyurunca, Ebû Dücâne; "Yâ Resûlallah! Ben onun hakkını yerine getirmek üzere alıyorum" dedi. Peygamberimiz de elindeki kılıcı ona teslîm etti.(201)

Ebû Dücâne çok cesâretli, kahraman olduğu hâlde, harp meydanlarında çok kurnaz davranır; **"Harp hiledir"**(202) hadîs-i şerîfine eksiksiz riâyet ederdi. Ebû Dücâne hazretleri kılıcı alınca, harp meydanına doğru çalımlı, vakârlı ve gururlu bir şekilde, beytler söyleyerek yürümeye başladı. Üzerinde, bir gömleği ve başında kırmızı sarığından başka bir şeyi yoktu.

Ebû Dücâne hazretlerinin bu yürüyüşü, Eshâb-ı kirâm arasında pek hoş karşılanmadı. Bunun üzerine Peygamber efendimiz; **"Bu bir yürüyüştür ki, bu yerler** (harp meydanları) **dışında Allahü teâlânın gadâbına sebeptir"** buyurarak, yalnız düşmana karşı çalımlı yürümenin câiz olduğunu bildirdiler.

Daha fazla bekleyemeyen müşrik saflarından Hâlid bin Velîd, emrindeki kuvvetlerle hücûma kalktı. Yerinde duramayan Eshâb-ı kirâma, sevgili Peygamberimiz de hücûm emrini verdiler. Bir anda; "Allahü ekber" sadâları harp meydanını doldurmuştu. En önde Hazret-i Ham-

---

201) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 123; İbni Hişâm, es-Sire, II, 66; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 259; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, VII, 562, VIII, 491; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, XIX, 9.

202) Buhârî, "Cihad", 157; Müslim, "Cihad", 29; Ebû Dâvûd, "Cihad", 101; Tirmizî, "Cihad", 5; İbni Mâce, "Cihad", 28.

za ellerindeki kılıçlarıyla, zırhsız kuvvetlerin başında olduğu hâlde her gelen kâfire kılıç sallamaya başladı. Büyük bir hırsla gelen Hâlid bin Velîd'in kuvvetleri, derhal geriye püskürtüldü. Hâlid bin Velîd, bu defâ dağ geçidindeki yerden dolaşıp, arkadan vurmak üzere geniş bir kavis çizerek Ayneyn tepesine vardı. Fakat Hazret-i Abdullah bin Cübeyr ve emrindeki elli yiğit, onları şiddetli bir ok atışıyla püskürttü.

Artık savaş kızışmıştı. Her iki taraf, olanca güçleriyle çarpışıyordu. Bir sahâbî, en az dört müşrik ile mücâdele ederek, ilerlemeye çalışıyorlardı. Hazret-i Hamza, bir taraftan; "Allahü ekber! Allahü ekber!" nidâlarıyla sesleniyor, bir taraftan da; "Ben, Allahü teâlânın aslanıyım!" diyor ve düşmanı kıra kıra, ilerliyordu. Safvân bin Ümeyye, etrâfındakilere; "Hamza neredin? Bana gösteriniz" diyor, savaş meydanını araştırıyordu. Bir ara gözleri, iki kılıç ile vuruşan birini gördü ve; "Bu çarpışan kim?" diye sordu. Çevresindekiler; "Aradığın kimse! Hamza!" dediler. Safvân; "Ben bu güne kadar kavmini öldürmek için saldıran, onun gibi hırslı ve gözü pek başka bir kimse görmedim" dedi.

Harbin iyice kızıştığı sırada Muhâcirînden Zübeyr bin Avvâm, kılıcın kendisine verilmemesinden dolayı üzgün olduğundan, kendi kendine; "Ben, Resûlullah'tan kılıcı istedim, lâkin Ebû Dücâne'ye verdi. Hâlbuki, ben, halası Safiyye'nin oğluyum. Üstelik de Kureyşliyim. Hâlbuki önce ben istemiştim. Gidip bakayım Ebû Dücâne benden fazla ne yapacak?" dedi. Daha sonra Ebû Dücâne'yi tâkibe başladı.

Ebû Dücâne hazretleri; "Allahü ekber!" diyerek tekbir, alıyor, müşriklerden kime rastlarsa, onu vurup öldürüyordu. Müşriklerin en azılılarından, iri cüsseli, her tarafı zırhlarla kaplı sâdece gözleri görünen biri, Ebû Dücâne ile karşılaştı. Evvelâ kendisi, Ebû Dücâne hazretlerine hücûm etti. Ebû Dücâne, onun darbesinden kalkanıyla korundu. Müşrikin kılıcı Ebû Dücâne'nin kalkanına gömüldü. Kılıcına asıldı, fakat çıkaramadı. Sıra Ebû Dücâne'ye gelmişti. Bir kılıç darbesiyle râkibini öldürdü.

Bundan sora Ebû Dücâne, her önüne çıkan îmânsızı devirerek, dağın eteğinde defleriyle müşrikleri kışkırtan kadınların yanına kadar geldi. Fakat kılıcını kaldırdığı hâlde, Ebû Süfyân'ın hanımı Hind'i öldürmekten vazgeçti.[203] Bunu gören Zübeyr bin Avvâm kendi kendine; "Kılıcın kime verileceğini Allah ve Resûlü benden daha iyi bilir" diye

203) İbni Hişâm, es-Sire, II, 68; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 247;
İbni Kesîr, es-Sire, III, 33.

söylendi. "Vallahi ben ondan daha üstün çarpışan, vuruşan bir kimse görmedim" buyurdu.

Mikdâd bin Esved, Zübeyr bin Avvâm, Hazret-i Ali, Hazret-i Ömer, Talha bin Ubeydullah, Mus'ab bin Ümeyr hepsi de geçilmez bir kale idiler. Peygamber efendimizin düşmana çok yakın çarpıştığını, tekrar tekrar hücûm ettiğini gören şanlı Eshâb, yerinde duramıyordu. Resûlullah'a bir zarar erişebilir diyerek, etrâfına toplanıyorlar, zırhlara bürünmüş düşmana göz açtırmıyorlardı. Bu sırada, Abdullah bin Amr hazretlerinin şehîd olduğu görüldü. Bu, Uhud'un ilk şehîdiydi. Onun şehîd olduğunu gören arkadaşları aslan kesilerek, Allahü teâlânın rızâsı için düşmanın ortalarına dalmışlardı.

Savaşın çok kızıştığı bir anda yiğitliğin sembolü Hazret-i Abdullah bin Cahş ile okçuların pîri Sa'd bin Ebî Vakkâs hazretleri karşılaştılar. Çeşitli yerlerinden yaralanmışlardı. Sa'd bin Ebî Vakkâs hazretleri diyor ki: "Uhud'da, savaşın şiddetli bir ânıydı. Birdenbire Abdullah bin Cahş yanıma sokuldu, elimden tuttu ve beni bir kayanın dibine çekti. Bana; "Şimdi burada sen duâ et, ben "âmîn" diyeyim. Ben duâ edeyim, sen de "âmîn" de!" dedi. Ben de; "Peki" dedim. Ben şöyle duâ ettim: "Allah'ım, bana çok kuvvetli ve çetin düşmanları gönder. Onlarla kıyasıya vuruşayım. Hepsini öldüreyim. Gâzi olarak, geri döneyim." Benim yaptığım bu duâya bütün kalbiyle; "Âmîn" dedi.

Sonra kendisi duâ etmeye başladı; "Allah'ım, bana zorlu düşmanlar gönder kıyasıya onlarla vuruşayım. Cihâdın hakkını vereyim. Hepsini öldüreyim. Sonunda biri beni şehîd etsin. Sonra dudaklarımı, burnumu, kulaklarımı kessin. Kanlar içinde senin huzûruna geleyim. Sen; "Abdullah! Dudaklarını, burnunu, kulaklarını ne yaptın?" diye sorduğunda; "Allah'ım, ben onlarla çok kusur işledim, yerinde kullanamadım. Huzûruna getirmeye utandım. Sevgili Peygamberimin bulunduğu bir savaşta, toza toprağa bulandım, öyle geldim" diyeyim" dedi. Gönlüm böyle bir duâya "âmîn" demeyi arzu etmiyordu. Fakat o istediği ve önceden söz verdiğim için, istemeyerek; "Âmîn" dedim.

Daha sonra, kılıçlarımızı çekerek, savaşa devam ettik. İkimiz de önümüze geleni öldürüyorduk. O, son derece bahâdırâne saldırıyor ve düşman saflarını darmadağın ediyordu. Düşmana tekrar tekrar vuruyor, şehîd olmak için tükenmez bir arzu ile yeniden saldırıyordu. "Allahü ekber! Allahü ekber!..." diye çarpışırken kılıcı kırıldı. O anda sevgili Peygamberimiz ona bir hurma dalı uzatarak, savaşa devam etmesini buyurdu. Bu

dal bir mûcize olarak kılıç oldu ve önüne gelenle vuruşmaya devâm etti. Pek çok düşman öldürdü. Savaşın sonuna doğru Ebü'l-Hakem isminde bir müşrikin attığı oklarla arzu ettiği şehâdete kavuştu. Şehîd olunca, kâfirler cesedine hücûm ederek; burnunu, dudaklarını ve kulaklarını kestiler. Her tarafı kana boyandı."

Mücâhidler safında, kılıcının kınını kırıp; "Ölmek, kaçmaktan çok daha iyidir!" diyerek, müşriklerin arasına yalın kılıç dalan Kuzman, nice yiğitlikler, kahramanlıklar gösterdi. Tek başına yedi-sekiz kâfir öldürdü. Sonunda yaralanıp yere düştü. Eshâb-ı kirâm, onun bu kahramanlığına şaşıp, Peygamber efendimize bildirince; "**O cehennemliktir"** buyurdular. Katâde bin Nu'mân hazretleri, Kuzman'ın yanına varıp; "Ey Kuzman! Şehâdet sana mübârek olsun!" deyince, Kuzman; "Ben din gayreti için değil; Kureyşlilerin Medîne'ye gelip, hurmalığımı harâb etmemeleri için döğüştüm!" dedi. Sonra ok ile bilek damarlarını delip, intihâr etti. Peygamber efendimizin; "**O cehennemliktir!"** buyurmasının hikmeti anlaşıldı.

Savaşın başından beri, başta âlemlerin efendisi sevgili Peygamberimiz olmak üzere, bütün Eshâb-ı kirâm büyük bir mücâdele verdiler. Şiddetli taarruzlar ile müşrik ordusunu geriye püskürttüler. Taştan, ağaçtan yaptıkları ve "Lât, Menat, Uzzâ, Hübel!" diye taptıkları putlardan fayda ve yardım isteyen müşrik gürûhu, mücâhidlerin bu kahramanlıkları karşısında bozulup kaçmaya başladı. Onları harbe teşvik etmek için gelen kadınlar, feryâtlar koparak, kaçan askerlere yetişmeye çalışıyorlardı.

Kureyşli müşrikler, harp meydanını terk edip yanlarında getirdikleri malları bırakıp Mekke'ye doğru kaçmaya başlayınca, İslâm askerleri sevinerek, Allahü teâlânın kendilerine vaad ettiği zafere kavuştukları için hamdettiler. Sayı ve kuvvetçe kat kat üstünlüklerine rağmen müşrikler, müslümanlar karşısında perişân olmuşlardı. Birbirlerini çiğneyerek kaçarlarken, şanlı Eshâb da kovalıyor, yetiştiklerini vurarak öldürüyordu. Bu hengâmede yeni evlenen Hanzala bin Ebû Âmir hazretleri, atı ile kaçmaya çalışan müşrik ordusunun baş kumandanı Ebû Süfyân'a yetişti. Atının bacaklarına kılıç vurarak atı yere çökertti. Yere düşen Ebû Süfyân, bütün gücüyle; "Ey Kureyşliler!... Yetişin!... Ben Ebû Süfyân'ım! Hanzala beni kılıçla doğramak istiyor!..." diye feryâda başladı. Onunla birlikte kaçmaya çalışan müşrikler, bu hâli gördükleri hâlde can derdine düşmüşler, kumandanları ile ilgilenmemişlerdi.

Ancak, o anda Hazret-i Hanzala'nın hemen arkasında bulunan

Şeddâd bin Esved müşriki, mızrağını Hanzala'nın arkasına sapladı. Hazret-i Hanzala; "Allahü ekber!" diyerek bir hamle yapmak istediyse de yere yıkılıp şehîd oldu ve mübârek rûhu Cennet'e uçtu. Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz; "**Ben, Hanzala'yı, meleklerin, gökle yer arasında, gümüş bir tepsi içinde yağmur suyu ile yıkadıklarını gördüm"** buyurdu. Ebû Üseydî şöyle anlattı: "Resûlullah'ın bu sözünü işitince, Hanzala'nın yanına vardım. Başından yağmur suyu damlıyordu. Dönüp bunu Resûl-i ekreme haber verdim. Hazret-i Hanzala'ya, **Gasîl-ül-melâike**[204] dediler."[205]

Müşriklerin kaçtığını gören Ayneyn geçidindeki okçuların bâzıları, harbin bittiğini zannederek yerlerini terk ettiler. Kumandanları Abdullah bin Cübeyr ve on iki kişi yerlerinde kaldılar.

Bu esnâda tetikte bekleyen, her fırsatı değerlendirmeye çalışan Kureyş okçu birlik kumandanı Hâlid bin Velîd, geçitteki mücâhidlerin azaldığını görünce, emrindeki süvârileri harekete geçirdi. İkrime bin Ebî Cehl'le birlikte bir anda Ayneyn geçidine geldiler. Abdullah bin Cübeyr hazretleri ile vefâkar, sâdık arkadaşları saf hâlinde dizilip açıldılar. Sadaklarındaki oklar bitinceye kadar düşmana ok yağdırdılar. Sonra mızraklarıyla, göğüs göğüse gelince de; "Allahü ekber! Allahü ekber!" diye diye kılıçlarıyla nice kahramanlıklar gösterdiler, îmânlı ile îmânsızlar arasında, bire yirmibeş gibi çok nisbetsiz bir durum vardı.

Eshâb-ı kirâm, Peygamberlerinin emrini yerine getirmek için, kanlarının son damlasına kadar çarpıştılar. Birbiri arkasından şehâdet şerbetini içip, mübârek vücûdları toprağa düştü ve ruhları Cennet'e uçtu (radıyallahü anhüm).

Müşrikler, kinlerinden Hazret-i Abdullah'ın elbisesini soyarak, mübârek vücûdunu mızraklarla delik deşik ettiler. Karnını yarıp, iç organlarını dışarı çıkardılar.

Hâlid bin Velîd ve İkrime, geçitteki mücâhidleri şehîd edince, sür'atle İslâm ordusunun arkasından saldırdılar. Eshâb-ı kirâm, bir anda arkalarında peydâ olan düşmanı görünce, toparlanmaya fırsat bulamadı. Çünkü bir çoğu silâhlarını bile bırakmıştı. Her şey birden bire değişti. Önde kaçan Kureyşli müşrikler, Hâlid bin Velîd'in arkadan hü-

204) Meleklerin yıkadığı şahıs.

205) İbni Hişâm, es-Sire, II, 74; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 273-274; Taberî, Târih, II, 203; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 258.

cûma geçtiğini görünce, tekrar döndüler. Mücâhidler, iki ateş arasında kalmıştı. Düşman önden ve arkadan hücûma geçerek mücâhidleri sıkıştırmaya başladı. Sahâbenin birbirleriyle irtibatları kesildi. Dağılmak mecbûriyetinde kaldılar.[206]

HAZRET-İ ALİ'İNİN CESARETİ

Hazret-i Ali şöyle anlattı: "Aralarında İkrime bin Ebî Cehl'in de bulunduğu bir müşrik birliğinin ortasına daldım. Etrâfımı sardılar, çoğunu kılıçtan geçirdim. Başka bir birliğin içine daldım, onlardan da pek çoğunu saf dışı ettim. Ecelim gelmediği için bana bir şey olmamıştı. Bir ara Resûlullah'ı göremedim. Kendi kendime; "Yemîn ederim ki, O, harp meydanını bırakıp gidecek bir kimse değildir. Her hâlde Allahü teâlâ yaptığımız uygunsuz hareketlerden dolayı O'nu aramızdan çekip, kaldırmıştır! Artık benim için çarpışa çarpışa ölmekten başka yol kalmamıştır" dedim ve kılıcımın kınını kırdım. Müşriklerin üzerine hücûm edip, onları dağıttığımda, Resûlullah'ın onların arasında kaldığını gördüm. Anladım ki, Resûlullah'ı, Allahü teâlâ melekleriyle koruyordu."

Düşman askerleri, Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin yanına kadar yaklaşmışlardı. Durum çok tehlikeliydi. Sevgili Peygamberimiz, tıpkı askerî bir birlik gibi sebât ediyor, yerinden ayrılmıyordu. Bir taraftan düşmanla çarpışıyor, diğer taraftan da dağılan Eshâbını toparlamaya çalışarak; **"Ey filân, bana doğru gel! Ey filân, bana doğru gel! Ben Resûlullah'ım. Bana dönüp gelene Cennet var"** buyuruyordu. Hazret-i Ebû Bekr, Abdurrahmân bin Avf, Talha bin Ubeydullah, Ali bin Ebî Tâlib, Zübeyr bin Avvâm, Ebû Dücâne, Ebû Ubeyde bin Cerrâh, Sa'd bin Mu'âz, Sa'd bin Ebî Vakkâs, Hubbâb bin Münzir, Üseyd bin Hudayr, Sehl bin Hanîf, Âsım bin Sâbit, Hâris bin Sımme bir anda sevgili Peygamberimizin etrâfında halkalanıp O'nu korumak için canlı bir kale duvarı meydana getirdiler.

Bu sırada Abbâs bin Ubâde hazretlerinin, dağılan Eshâb-ı kirâmın toparlanması için; "Ey kardeşlerim! Bu uğradığımız musîbet, Peygamberimizin emrini yerine getirmeyişimizin bir neticesidir. Dağılmayınız! Peygamberimizin etrâfına geliniz! Eğer bizler, koruyucuların yanında yer almaz da, Resûlullah'a bir zarar gelmesine sebep olursak, artık Rabbimizin katında bizim için ileri sürülecek bir mâzeret bulunmaz" diye bağırdığı duyuldu. Hazret-i Abbâs bin Ubâde, yanında Hârice bin Zeyd

206) Vâkıdî, el-Megâzî, I, 232, 301.

ve Evs bin Erkamla beraber düşmanın içine “Allahü ekber!” nidâları ile yalın kılıç daldılar. Resûlullah’ın uğrunda, O’nu korumak için kahramanca çarpıştılar. Hârice bin Zeyd, on dokuz yerinden yara almıştı. Diğerlerininki de ondan az değildi. Nitekim üçü de çok özledikleri şehîdlik mertebesine ulaştılar.

Eshâb-ı kirâm, bu çok tehlikeli anda, Peygamber efendimizin etrâfında yavaş yavaş toplanmaya başladı. Müşrikler, sevgili Peygamberimizi ve O’na gövdelerini siper eden şanlı Eshâbını çember içine aldılar. Her taraftan birlik hâlinde ilerleyerek çemberi daraltıyorlardı. Kureyşlilerden bir grubun ileri atıldığını gören Âlemlerin efendisi, yanında bulunan ve canlarını fedâ etmeye hazır olan Eshâbına; “**Şu birliği kim karşılar?”** buyurunca. Vehb bin Kâbus hazretlerinin; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Ben karşılarım” deyip, ileri fırladığı görüldü. Allahü teâlânın şerefli ismini dilinden düşürmeyen bu kahraman, yalın kılıç müşriklerin arasına daldı. Peygamber efendimiz; **“Seni Cennet’le müjdelerim”** buyurdu. Onun düşman karşısında gösterdiği sebât ve gayretini görünce de; **“Allah’ım! Ona rahmet eyle! Ona acı.”** buyurdular.

Müşriklerin Hazret-i Vehb’i ortalarına alıp mızrakla şehîd ettiklerini gören Sa’d bin Ebî Vakkas, ona yardım etmek için ileri atıldı, düşmanın ortasına girip, görülmemiş kahramanlıklar gösterdi. Bir çok kâfiri saf dışı etti. Diğerlerini de geri püskürterek, sevgili Peygamberinin yanına geldi. Resûl-i ekrem efendimiz, Hazret-i Vehb için; **“Ben senden râzıyım. Allahü teâlâ da râzı olsun”** buyurdular.

Habîb-i ekrem efendimiz, mücâhidlerin çemberini yarıp, kendisine doğru bir müşrik bölüğünün ilerlediğini görünce, Hazret-i Ali’ye; “**Onlara hücûm et”** buyurdular. Hazret-i Ali, hücûm edip, Amr bin Abdullah’ı öldürüp, diğerlerini kaçırdı. Kılıcı kırılınca, Peygamberimiz, Zülfikâr’ı ona verdi. Başka bir grup gelirken, Peygamber efendimiz; “**Yâ Ali! Bunların şerrini benden def eyle”** buyurdular. Canını Resûlullah’a fedâ eden Allahü teâlânın aslanı, derhal hücûma geçti. Şeybe bin Mâlik’i öldürüp, diğerlerini geri püskürttü. O anda Cebrâil (aleyhisselâm) gelip, Peygamber efendimize; **“Yâ Resûlallah! Bu iş, Ali’den zuhûr eden fevkalâde bir civanmertliktir”** deyince, Resûlullah efendimiz; “**O benden, ben de ondanım”** buyurdular Cebrâil (aleyhisselâm) da. “Ben de ikinizdenim” dedi. O esnâda bir ses; **“Ali gibi yiğit, Zülfikâr gibi kılıç bulunmaz”** diyordu.

Müşrikler, sevgili Peygamberimizin yanına yaklaşamıyacaklarını

anlayınca, ok atmaya başladılar. Atılan oklar, ya üzerinden geçiyor, ya önüne, ya sağına, veya soluna düşüyordu. Düşmanı geriye püskürtmek için canlarını dişine takarak çarpışan Eshâb-ı kirâm, bu hâli görür görmez âlemlerin efendisinin etrâfına toplanarak, gelen oklara mübârek vücûdlarını siper etmeye başladılar.

Peygamber efendimiz Eshâbına, okla mukâbele etmesini emir buyurunca, sahâbîler de düşmana ok atmaya başladılar. Sevgili Peygamberimiz, Sa'd bin Ebî Vakkâs hazretlerini önüne oturttular. Çok keskin nişancı olan Hazret-i Sa'd süratle, peş peşe düşmana ok yağdırmaya başladı. Sadağından yâni ok çantasından her ok çekişte; "Yâ Rabbî! Bu senin okundur. Onunla düşmanı vur!" diyor, Peygamber efendimiz de; **"Allah'ım! Sa'd'ın duâsını kabûl et! Allah'ım! Sa'd'ın okunu doğrult!... Devâm et, Sa'd! Devam et! Anam-babam sana fedâ olsun!"** buyuruyordu. Bu şekilde her ok atışta, Peygamber efendimiz aynı duâlarını tekrar ediyorlardı.

Hazret-i Sa'd'ın oku bitince, sevgili Peygamberimiz, kendi oklarını ona verip attırdı. Sa'd bin Ebî Vakkâs hazretlerinin her oku ya bir düşmana, veya bindiği hayvana isâbet ediyordu.

Müşriklerin ok atışlarında, Ebû Talha hazretleri, sevgili Peygamberimizin önüne gerilerek, gelecek her oka kendi vücûdu ve kalkanı ile siper oluyor, arada bir düşmanı şaşkına çeviren nâralar atıyordu. Peygamber efendimiz; **"Asker içinde Ebû Talha'nın sesi, yüz kişiden hayırlıdır"** buyurdu. Ebû Talha fırsat buldukça, müşriklere ok atmaktan geri durmuyor, sert ve çok serî ok atıyor, attığı boşa gitmiyordu. Attığı okları Resûl-i ekrem efendimiz, merâk edip, mübârek başını yukarı kaldırdıkça, Ebû Talha, Resûlullah'a bir ok isabet eder korkusuyla; "Anam-babam canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Mübârek başınızı kaldırmayınız. Size bir düşman oku isabet edip zarar vermesin! Vücûdum, mübârek vücûduna siper ve sana fedâdır! Beni boğazlamadıkça, sana ulaşamazlar! Ben ölmedikçe, size bir şey olmaz!..." diyerek sevgili Peygamberimizi kendi nefsine tercih ediyordu.

HAZRET-İ HAMZA'NIN ŞEHADETİ

Uhud meydanının her tarafında amansız, müthiş bir çarpışma bütün şiddetiyle devâm ediyor, bâzıları atlı, bâzıları da yaya olarak îmân-küfür mücâdelesini sürdürüyorlardı. Eshâb-ı kirâm daha toparlanamamıştı. Peygamber efendimizin etrâfında ancak otuz kadar sahâbî, pervâne gibi

dönüyor; gelen oklara, mızraklara, kılıçlara kendi vücûdlarını kalkan ediyorlardı. Tek arzuları; Peygamber efendimizin emrini yerine getirmek ve O'na gelecek her türlü zararı uzaklaştırmaktı.

Yiğitlerin serdârı Hazret-i Hamza, o hengâmede Peygamber efendimizden ayrı düşmüş, bir kalabalığın ortasında iki elinde iki kılıç ile çarpışıyor; "Allahü ekber!..." nidâlarıyla düşmanın kalbine korku salıyordu. Şimdiye kadar, tek başına tam otuz bir müşrik öldürmüş, pek çoğunu da ya kolundan veya bacağından etmişti. Ortasına düştüğü müşrik sürüsünü dağıttığı bir sırada, Sibâ' bin Ümmü Enmâr;

"Bana karşı koyabilecek bir yiğit var mı?" diyerek Hazret-i Hamza'ya meydan okudu. Hazret-i Hamza; "Yanıma gel ey sünnetçi kadının oğlu! Demek sen Allah'a ve Resûlüne meydan okuyorsun öyle mi?" deyip, onu göz açtırmadan bacaklarından tutup yere serdi.(207) Üzerine çöküp, kafasını gövdesinden ayırdıktan sonra, karşı kayanın arkasında Vahşî'nin elinde mızrak ile kendisine nişan aldığını gördü. Derhâl üzerine yürüdü, önündeki sellerin açtığı çukura gelince, ayağı kaydı ve arkası üstü düştü. O anda karnından zırhı açılmıştı. Fırsatı yakalayan Vahşî, mızrağını fırlattı!... Mızrak, uçarak Hazret-i Hamza'nın mübârek vücûduna saplandı ve diğer taraftan çıktı. Kahramanların büyüğü; "Allah'ım!" diyerek oraya çöktü. Şehîd olmuş, arzuladığı makâma kavuşmuştu. Allahü teâlânın yolunda, sevgili Peygamberinin uğrunda canını fedâ etmişti (radıyallahü anh).

Bu sırada, düşman saflarında birisi; "Ey Kureyş cemâati! Akrabâlık haklarını gözetmeyen, kavminizi bölen Muhammed ile çarpışmaktan geri durmayınız. Eğer Muhammed kurtulursa, ben kurtulmayayım!..." diyerek müşrikleri Kâinâtın efendisine (sallallahü aleyhi ve sellem) saldırmaya teşvik ediyordu. Bu ses, Âsım bin Ebî Avf'ın idi. Ebû Dücâne hazretleri bu sesi işitmişti. Çarpışa çarpışa, Âsım bin Ebî Avf'ı buldu ve hemen öldürdü. Fakat arkasındaki müşrik Ma'bed, bütün gücüyle kılıcını Hazret-i Ebû Dücâne'ye salladı. Allahü teâlânın bir ihsânı olarak anî ve çok çabuk bir hareketle yere çöken Ebû Dücâne, öldürücü darbeden kurtuldu. Derhâl kalkıp, kılıcını Ma'bed'e vurarak öldürdü.

Kureyşli müşriklerin hedefleri, Âlemlerin efendisi idi. O'na yaklaşabilmek için bütün güçlerini harcıyorlardı. Fakat, etrâfında pervâne gibi

---

207) Buhârî, "Megâzî", 23; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 501; İbni Sa'd, et-Tabakât, III, 164; Taberî, Târih, II, 516.

dönen, bir zarar olur korkusu ile canlarını fedâ etmekten zerre kadar kaçınmayan şanlı, şerefli Eshâbı bir türlü geçemiyorlardı. Bu kahraman otuz yiğit, Resûlullah efendimizin önünde; "Yâ Resûlallah! Yanından hiç ayrılmamak üzere yüzümüz, mübârek yüzünün önünde siper ve kalkan; vücûdumuz, mübârek vücûduna fedâdır; yeter ki sen selâmette ol" dediler.

Müşrikler, gruplar hâlinde hücûm ediyorlardı. Fahr-i âlem efendimiz, yanında bulunan ve vücûdlarını kendisine siper eden kahraman Eshâbına, bir grubu göstererek; **"Allahü teâlânın yolunda vücûdunu bize kim fedâ eder?"** buyurunca, Medîneli beş sahâbî ileri fırlamıştı. Resûlullah efendimizin mübârek gözleri önünde; tekbirler alarak, döne döne çarpıştılar. Nihâyet bunlardan dördü şehîd oldu. Beşincisi on dört yerinden yaralanıp yere düşünce, Âlemlerin efendisi; "**Onu, benim yanıma yaklaştırınız**" buyurdu. Vücûdunun her yerinden kanlar akıyordu. Sevgili Peygamberimiz oturarak, mübârek ayaklarını başına yastık yaptılar. O hâlde şehîd olmak şerefine kavuşan bu mutlu sahâbî, Umâre bin Yezîd hazretleriydi.

TALHA BİN UBEYDULLAH'IN KAHRAMANLIĞI

Müşriklerin iyice yaklaştıkları bir sırada, Peygamberimiz; **"Şunları kim karşılar, kim durdurur?"** buyurdu. Talha bin Ubeydullah hazretleri; "Ben! Yâ Resûlallah!" deyip, ileri atılmak istedi. Peygamber efendimiz; "**Senin gibi daha kim var?"** buyurdular. Medîneli sahâbîlerden biri; "Yâ Resûlallah! Ben!" diyerek izin istedi. Sevgili Peygamberimiz; **"Haydi, sen karşıla"** buyurunca, ileri fırladı ve müşriklerin üzerine atıldı. Eşine rastlanmadık kahramanlıklar gösterdi. Birkaç îmânsızı öldürdükten sonra şehâdet şerbetini içti.[208]

Resûl-i ekrem efendimiz, yine; "**Şunlara kim karşı koyar?**" buyurdular. Herkesten önce, yine Talha hazretleri çıktı. Peygamber efendimiz; "**Senin gibi daha kim var?**" diye sorunca, Ensârdan bir mübârek; "Ben karşılarım yâ Resûlallah" dedi. Peygamberimiz; "**Haydi onları sen karşıla"** buyurdular. O da müşriklerle çarpışa çarpışa şehîd oldu. Bu şekilde Peygamber efendimizin o anda yanında bulunan bütün sahâbîler, vuruşa vuruşa şehâdete erdiler. Kâinâtın sultânı efendimizin o anda yanında Talha bin Ubeydullah hazretlerinden başka kimse kalmamıştı.

Hazret-i Talha, Resûlullah'a bir zarar erişir diye endişe ediyor, dört bir tarafa koşuyor, kâfirlerle kıyasıya çarpışıyordu onun bu kadar serî kılıç sallaması, bir anda Resûlullah'ın her tarafındaki düşma-

---

208) Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, IV, 203.

na karşılık vermesi, ok, mızrak ve kılıç darbelerine vücûdunu kalkan yapması eşine rastlanmayacak bir hâdiseydi. Hazret-i Talha, pervâne gibi dönüyor, kendisine değen kılıçlara hiç aldırmıyordu. Dileği, Kâinâtın sultânını korumak, bu uğurda diğer kardeşleri gibi şehîd olmaktı. Vücûdunda yara almayan yer kalmamıştı, elbisesinde kandan başka bir şey görünmez olmuştu. Fakat o buna rağmen dört tarafa birden yetişiyordu. O sırada Hazret-i Ebû Bekr ve Sa'd bin Ebî Vakkâs hazretleri, Resûl-i ekrem efendimizin yanına yetiştiler.

Yiğitlerin efendisi Hazret-i Talha da bu arada kan kaybından sıcak toprağa düşüp bayıldı. Her yeri kılıç, mızrak ve ok darbeleriyle delik deşikti. Altmış altı büyük, sayılamayacak kadar da küçük yarası vardı. Sevgili Peygamberimiz, Hazret-i Ebû Bekr'e, hemen Hazret-i Talha'ya yardıma koşmasını emrettiler. Ebû Bekr-i Sıddîk, Hazret-i Talha'nın ayılması için mübârek yüzüne su serpti. Talha bin Ubeydullah hazretleri ayılır ayılmaz; "Yâ Ebâ Bekr! Resûlullah ne yapıyor?" diyerek, sevgi ve bağlılığın en güzelini gösterdi. Resûl-i ekremi sevmek, canını, O'nun mübârek vücûduna fedâ etmek ancak bu kadar olurdu. Hazret-i Ebû Bekr; "Resûlullah iyidir. Beni O gönderdi" deyince, Talha rahat bir nefes alıp; "Allahü teâlâya sonsuz şükürler olsun. O sağ olduktan sonra her musîbet hiçtir" dedi. O sırada birkaç sahâbe daha yetişmişlerdi.

Âlemlerin efendisi, Muhammed Mustafâ (sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem) Hazret-i Talha'nın yanına teşrif ettiler. Yaralı mücâhid, Resûlullah'ı sağ olarak görünce, sevincinden ağladı. Peygamber efendimiz, onun vücûdunu mesh ettikten sonra, ellerini açıp; "**Allah'ım! Ona şifâ ver, kuvvet ihsân eyle"** diye duâ buyurdular. Resûl-i ekrem efendimizin bir mûcizesi olarak, Hazret-i Talha sapa sağlam ayağa kalktı ve tekrar düşmanla harbetmeye başladı. Sevgili Peygamberimiz onun için; "**Uhud günü, yer yüzünde sağımda Cebrâil'den, solumda da Talha bin Ubeydullah'dan başka bana yakın bir kimsenin bulunmadığını gördüm."**(209) **"Yeryüzünde gezen cennetlik bir kimseye bakmak isteyen, Talha bin Ubeydullah'a baksın"** buyurdular.

Bütün cephede çarpışma, olanca şiddeti ile devam ediyordu. Peygamber efendimizin etrâfında Ebû Dücâne, sancakdâr Mus'ab bin Umeyr, Talha bin Ubeydullah, Peygamberimizi korumak için arka saflardan koşup yetişen Nesîbe Hâtûn ve birkaç sahâbî vardı. Müşriklere

---

209) Hâkim, el-Müstedrek, III, 426; Heysemî, Mecmâ'uz-Zevâid, IX, 52.

karşı, Resûlullah efendimizle birlikte çarpışıyorlardı. Tepeden tırnağa silâhlı ve zırhlar içerisinde olan ve miğferi bulunan azılı müşrik Abdullah bin Hüneyd, sevgili Peygamberimizi görünce, atını mahmuzladı. "Ben Züheyr'in oğluyum. Bana Muhammed'i gösteriniz. Ya ben O'nu öldürürüm, yâhud O'nun yanında ölürüm!" diye bağırıyordu. Atını, Peygamber efendimizin üzerine doğru sürerken, Ebû Dücâne hazretleri önüne gerildi ve; "Gel bakalım! Ben vücûdumla, Muhammed (aleyhisselâm)ın mübârek vücûdunu koruyan bir kişiyim. Beni çiğnemedikçe, O'na ulaşamazsın!" dedi. Atın ayaklarına kılıcını vurup, Abdullah bin Hüneyd'i yere düşürdü ve kılıcını kaldırarak; "Al, bu da Hareşe'nin oğlundan!" deyip, bir vuruşta yere serdi. Hâdiseyi seyreden Âlemlerin efendisi; **"Allah'ım! Hareşe'nin oğlundan** (Ebû Dücâne'den) **ben nasıl râzı isem, sen de öyle râzı ol"** diyerek duâ buyurdu.

Müşriklerden çok keskin bir nişancı ve her attığını vuran bir okçu olan Mâlik bin Züheyr, her yerde Peygamber efendimizi arıyor, bir fırsatını bulup ok ile vurmak istiyordu. Resûlullah efendimizin yakınlarına gelip, yayını gerdi ve sevgili Peygamberimizin mübârek başını hedef alarak okunu fırlattı. Göz açıp kapayıncaya kadar zaman yoktu. Hazret-i Talha ânında elini açarak hedef oldu. Ok, Hazret-i Talha'nın avucuna saplandı ve elini parçaladı. Parmaklarının bütün sinirleri kesildi, elinin kemikleri kırıldı. Olanları Fahr-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz de görmüş ve: "**Eğer** (beni korumak için elini oka uzatırken) **Bismillah deseydin, insanlar sana bakışırken, melekler seni göklere yükseltirdi"** buyurmuşlardı.(210)

Mekkeli müşriklerden; Abdullah bin Kamîa, Übey bin Halef, Utbe bin Ebî Vakkâs, Abdullah bin Şihâb-ı Zührî ismindeki dört müşrik, Resûl-i ekrem efendimizin hayâtına son vermek için anlaşıp, yemîn etmişlerdi. Bu sıkışık anda Resûlullah efendimiz, yanında birkaç sahâbî olduğu hâlde düşmanla kıyasıya mücâdele ediyorlardı. Peygamber efendimizin önünde, sancakdâr Mus'ab bin Umeyr hazretleri vardı.

Hazret-i Mus'ab, vücûduna giydiği zırhdan dolayı, sevgili Peygamberimize çok benziyordu. O da sağ elinde İslâm sancağı olduğu hâlde müşriklerle müthiş bir mücâdeleye girişmişti. Bu sırada zırhlara bürünmüş olan İbn-i Kamîa, atlı olarak oraya yaklaştı. Âvâzı çıktığı kadar; "Bana Muhammed'i gösteriniz. O kurtulursa ben kurtulmayayım!" di-

---

210) Vâkıdî, el-Megâzî, I, 254; İbni Sa'd, et-Tabakât, III, 217; Beyhekî, es-Sünen, II, 220; Hâkim, el-Müstedrek, III, 416.

ye bağırarak, Peygamber efendimize doğru atını mahmuzladı. Hazret-i Mus'ab ile Nesîbe Hâtun karşı koyup, vücûdlarını Peygamber efendimize siper yaparak çarpışmaya başladılar.

Bu kâfire ne kadar kılıç vurdularsa, zırhından dolayı te'sir etmedi. İbn-i Kamîa, Nesîbe Hâtun'a bir kılıç vurarak omuzunu parçaladı. Sonra Hazret-i Mus'ab'ın sancak tutan sağ eline kılıcını indirdi. Sağ eli kesilen Mus'ab bin Umeyr, canından üstün tuttuğu mübârek İslâm sancağını yere düşürmeden sol eline aldı. O esnada; **"Muhammed** (aleyhisselâm) **Resûldür. Ondan önce de Resûller gelmiştir"** meâlindeki(211) âyet-i kerîmeyi okuyordu. İbn-i Kamîa, bu defâ kılıcını Hazret-i Mus'ab'ın sol eline indirdi. Sol eli de kesilen şanlı sancakdâr, İslâm sancağını yere düşürmüyordu. Kahraman sahâbî, sancağı kolları ile tutup gövdesine bastırarak dalgalandırmaya devâm etti. İbn-i Kamîa, bu defâ mızrağını şanlı sahâbînin vücûduna sapladı. O da, diğer arkadaşları gibi şehîd olarak âhırete göçmüştü.

Hazret-i Mus'ab yere düşerken, şanlı İslâm sancağı yere düşürülmemiş, onu hemen Mus'ab'ın sûretine giren bir melek kapmıştı. Sevgili Peygamberimiz; "**İleri yâ Mus'ab! İleri!**" buyurduğunda, sancağı tutan melek; "Ben Mus'ab değilim" dedi. O zaman, Kâinâtın sultânı efendimiz onun melek olduğunu anlayıp, sancağı Hazret-i Ali'ye verdi.(212)

İbn-i Kamîa ise, Hazret-i Mus'ab'ı, Peygamber efendimiz zannettiği için, acele müşriklerin arasına vardı ve; "Muhammed'i öldürdüm!" diyerek bağırmaya başladı. Bunu işiten müşrikler, hedeflerine ulaşmanın verdiği haz ile daha da azgınlaştılar. Hâdisenin aslını bilemeyen Eshâb-ı kirâmın ise, eli ayağı tutmaz olmuştu. Ortalıkta mâtem havası esiyordu. Hazret-i Ömer'in bile elleri iki yana düşmüş, arkadaşlarıyla olduğu yere oturakalmışlardı. Enes bin Nadr onları o hâlde görünce; "Niçin oturuyorsunuz?" diye sordu.

Onlar da; "Resûlullah şehîd edilmiş!..." diye cevap verdiler. Hazret-i Enes de; "Resûlullah şehîd edildiyse, O'nun Rabbi (Allahü teâlâ) bâkîdir. Resûlullah'dan sonra biz sağ kalıp da ne yapacağız! Haydi kalkınız! Peygamberimizin çarpışarak mübârek canını fedâ ettiği şey için, biz de canımızı fedâ edelim" dedi ve kılıcının kınını kırıp; "Allahü ekber!..."

---

211) Âl-i İmrân sûresi, 3/144.

212) İbni Hişâm, es-Sire, II, 73; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 300; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 42; Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, III, 255; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 258; İbni Kesîr, es-Sire, III, 39.

nidâlarıyla yalın kılıç düşmanın ortasına daldı. Küffârdan bir çoklarını kırdı ve şehîd oldu. Sâdece yüzünde yetmiş yara vardı. Vücûdunda sayısız yara olduğu için, onu kız kardeşinden başkası tanıyamamıştı.

Eshâb-ı kirâmın pek çoğu dağılmış, bir kısmı da şehâdete ermişti. Onların bu dağınıklığından istifâde eden müşrikler, Resûl-i ekrem efendimizin etrâfına toplanmışlardı. Taşla, kılıçla iki cihânın sultânını şehîd etmeye çalışıyorlardı. Üzerinde iki zırhı olduğu için, darbeler, te'sir etmiyordu. Utbe bin Ebî Vakkâs'ın attığı taşlar, sevgili Peygamberimizin mübârek yüzüne değdi ve alt dudağı yaralandı. Alt çenesindeki mübârek sağ rebâiyye yâni kesici dişi kırıldı. O sırada İbn-i Kamîa denilen müşrik de geldi ve kılıcını Âlemlerin efendisinin mübârek başına vurdu. Sevgili Peygamberimizin miğferi parçalandı, iki halkası da mübârek şakaklarına battı. Yine İbn-i Kamîa'nın vurduğu bir kılıç ile mübârek omuzundan yaralandılar ve müslümanları düşürmek için Ebû Âmir'in kazdığı derin çukura yanı üzere düştüler.

BİR DAMLA KANI YERE DÜŞERSE!..

Sevgili Peygamberimiz, hâin İbn-i Kamîa için; "**Allahü teâlâ seni zelil ve perişân etsin!"** diye bedduâ ettiler. İbn-i Kamîa pek ziyâde sevinip; "Muhammed'i öldürdüm! Muhammed'i öldürdüm!..." diye bağırarak, Ebû Süfyân'ın yanına gitti. Müşrikler hedeflerine ulaşmışlardı! Artık Peygamberimizle ilgilenmiyorlardı. Peygamber efendimizin bulunduğu çukurun etrâfından çekilmişler, Eshâb-ı kirâm ile çarpışmaya koyulmuşlardı.[213]

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, çukura düştüğünde, mübârek yanakları kanıyordu. Mübârek ellerini yüzüne sürünce, ellerinin ve sakal-ı şerîfinin kana boyandığını gördüler. Bir damla yere düşmeden Cebrâil (aleyhisselâm) yetişip, o mübârek kanı kaptı ve dedi ki: "Yâ Habîballah! Allahü teâlânın hakkı için, eğer bu kandan bir damla yere düşse, kıyâmete kadar yerde ot bitmezdi." Fahri âlem efendimiz de; **"Eğer benden bir damla kan yere düşerse, gökten azâb nâzil olur. Yâ Rabbî! Kavmimi affet! Çünkü onlar bilmiyorlar**'' buyurarak, kendisini öldürmeğe kalkan, mübârek vücûduna kılıç vurup, mübârek dişlerini kıran ve mübârek yüzünü kana boyayan kimselerin hidâyete gelmesi için duâ ediyorlardı.

---

213) İbni Hişâm, es-Sire, II, 79; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 263;
İbni Kesîr, es-Sire, III, 45.

Bu esnada, Ka'b bin Mâlik hazretleri; "Ey müslümanlar! Müjde! İşte Resûlullah burada!..." diye yüksek sesle bağırıyordu. Bu sesi işiten şanlı Eshâb yeniden hayat bulmuş gibi sevinçle oraya koştu. Hazret-i Ali ile Talha bin Ubeydullah derhâl oraya gelerek çukurdan çıkardılar. Hazret-i Ebû Ubeyde bin Cerrâh, sevgili Peygamberimizin mübârek şakaklarına batan miğferin halkalarını dişleriyle çekerek çıkardı. Bu demir parçalarını çıkarırken iki ön dişi de çıktı. Eshâb-ı kirâmdan Mâlik bin Sinân hazretleri, Resûlullah efendimizin mübârek yüzlerinden sızan kanı emdiler. Bunun üzerine Peygamber efendimiz; **"Kanım kanına karışan kimseye Cehennem ateşi dokunmaz"** buyurdular.

Müşrikler, tekrar üstlerine gelmeye başladılar. Eshâb-ı kirâm, Peygamber efendimize yeniden kavuşmanın sevinci ile bir anda Resûlullah efendimizin etrâfında halka olup; hiçbir müşrik bırakmadılar. Peygamber efendimize artık birşey yapamayacaklarını anlayan müşrikler, dağın tepesine çıkmaya başladılar. İki cihânın sultânı, yanında bulunan Sa'd bin Ebî Vakkâs hazretlerine; **"Onları geri çevir"** buyurdu.

Hazret-i Sa'd; "Yâ Resûlallah! Yanımda sâdece bir okum var. Bununla nasıl geri çevireyim?" diye suâl eyleyince, Resûl-i ekrem efendimiz, tekrar aynı emri verdiler. Bunun üzerine okçuların pîri Sa'd bin Ebî Vakkâs hazretleri, elini çantasına götürüp, okunu attı. Hedefini bulan ok bir müşriki devirdi. Elini tekrar ok çantasına uzattığında, bir ok daha olduğunu gördü. Dikkat etti, bu ok, biraz önceki oktu. Bir müşrik daha öldü. Bu hâl, defâlarca sürdü. Sevgili Peygamberimizin bir mûcizesi olarak, Hazret-i Sa'd, her defâsında ok çantasında bir evvelki attığı oku bulmuştu. Peş peşe adamlarının öldürüldüğünü gören Kureyşliler, dağa çıkmaktan vazgeçtiler. Aşağı inip geriye çekildiler.

İçlerinden Übeyy bin Halef, atını, Peygamber efendimize doğru sürerek; "Nerededir, o peygamber olduğunu iddia eden kişi? Karşıma çıksın da, benimle çarpışsın!" diye bağırmaya başladı. Eshâb-ı kirâm, ona karşı çıkmak istediyse de, sevgili Peygamberimiz müsâde etmedi. Haris bin Sımme hazretlerinin mızrağını alıp ileri çıktılar. Übeyy alçağı atını mahmuzlayıp; "Ey Muhammed! Sen kurtulursan, ben kurtulmayayım!" diyerek yaklaştı. Tepeden tırnağa zırhlara bürünmüştü. Âlemlerin efendisi, elindeki mızrağı Übeyy'in boynuna fırlattı. Mızrak uçarak, miğferi ile zırh yakası arasından boynuna saplandı. Übeyy, sığır gibi böğürerek atından yere yuvarlandı. Kaburga kemikleri kırıldı. Müşrikler, onu kaldırıp, götürdüler. Yolda; "Muhammed beni öl-

dürdü!...” diyerek bağıra bağıra cân verdi.

Resûlullah efendimiz, yanındaki Eshâbı ile Uhud kayalıklarına doğru çıkmaya başladılar. Kayaların yanına varınca, yukarı çıkmak istediler. Ziyâdesiyle yorulduğu, üst üste iki zırh giydiği ve mübârek vücûduna yetmişten ziyâde kılıç vurulduğu için tâkat getiremediler. Bunun üzerine Talha, Peygamber efendimizi sırtına alarak kayaların üzerine çıkardı. Sevgili Peygamberimiz; “**Talha, Resûlullah’a yardım ettiği zaman Cennet ona vâcib oldu”** buyurdular. Hiç mecâlleri kalmadığından, öğle namazını oturarak edâ ettiler.

Dağın eteklerinde sahâbîler, her biri bir aslan kesilmiş, müşriklerin üzerine atılıyorlardı. Peygamberimize kılıç vuranlara, dünyâyı zindan etmişlerdi. Bir ara Hâtıb bin Ebî Beltea, sevgili Peygamberimizin yanına geldi ve; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Sana bunu kim yaptı!” diye suâl eyledi. Efendimiz; **“Utbe bin Ebî Vakkâs, bana taş atıp yüzüme vurdu ve rebâiyye dişimi kırdı”** buyurunca, Hazret-i Hâtib; “Yâ Resûlallah! O, ne tarafa gitti!” diye tekrar sordu. Peygamber efendimiz, işâretle gittiği tarafı gösterdiler. Hazret-i Hâtib, derhal o tarafa koştu. Araya araya Utbe’yi buldu. Atından düşürüp, bir vuruşta başını kesti ve Resûlullah’ın huzûruna getirip müjde verdi. Peygamber efendimiz de; “**Allahü teâlâ senden râzı olsun. Allahü teâlâ senden râzı olsun”** buyurarak, ona duâ ettiler.

Müşrikler, derlenip toparlanan ve yeniden hücûma geçen Eshâb-ı kirâm karşısında tutunamadılar. Yetmiş ölü vererek, harp meydanını terk edip Mekke’ye doğru yola koyuldular. Peygamber efendimizin şehîd olduğu şâyiası Medîne’ye ulaşmıştı.

Hazret-i Fâtıma, Hazret-i Aişe, Ümmü Süleym, Ümmü Eymen, Hamne binti Cahş, Küaybe gibi hanımlar Uhud’a koştular. Hazret-i Fâtıma, babası Peygamber efendimizi yaralı görünce ağladı. Resûlullah efendimiz, onu tesellî ettiler. Hazret-i Ali kalkanı ile su getirdi. Fâtıma vâlidemiz, o su ile Peygamber efendimizin mübârek yüzünü ve kanları yıkadı. Fakat yüzünün kanı dinmiyordu. Hazret-i Fâtıma bir hasır parçasını yakıp, külünü yaraya basınca, kan durdu.[214]

Sonra harp meydanına indiler. Önce yaralılar tesbit edilerek, yaraları sarıldı. Müşrikler, bâzı şehîdleri tanınmaz hâle getirmişlerdi. Ku-

214) İbni Mâce “Tıb”, 15; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 250; Beyhekî, es-Sünen, II, 80; Taberânî, el-Mu’cemü’l Kebîr, VI, 144.

lak, burun ve diğer âzâlarını kesmiş, karınlarını yarmışlardı. Abdullah bin Cahş hazretleri bunlar arasında idi. Bu hâli gören sevgili Peygamberimiz ve Eshâbı çok üzüldüler. En güzîde sahâbîleri şehâdet şerbetini içmiş, Uhud topraklarını kanlarıyla sulayarak Cennet'e uçmuşlardı. Fakat şehîdlere yapılan bu muâmele, dayanılacak gibi değildi. Peygamber efendimizin yanı sıra bütün sahâbîlerin hüzünle içleri burkuluyordu. Bu manzara karşısında, Âlemlerin efendisi ağladı. Mübârek gözlerinden yaşlar akdığı hâlde; "**Ben, şu şehîdlerin, Allahü teâlânın yolunda canlarını fedâ ettiklerine, kıyâmet günü şâhidlik edeceğim. Onları kanlarıyla gömünüz. Vallahi, kıyâmet günü mahşere yaraları kanayarak gelecekler. Kanlarının rengi kan rengi, kokuları da misk kokusu olacaktır**." buyurdu.

Sevgili Peygamberimiz; **"Hamza'yı göremiyorum. Onun hâli nice oldu"** buyurdular. Hazret-i Ali, arayıp buldu. Peygamberimiz oraya varıp akla gelmedik bir manzara ile karşılaşınca, dayanamadılar. Hazret-i Hamza'nın kulakları, burnu ve sâir âzâları kesilmiş, yüzü tanınmaz hâle getirilmiş, karnı yarılmış, ciğerleri çıkarılmıştı. Peygamber efendimiz mübârek gözlerinden yaşlar aktığı hâlde Hazret-i Hamza'ya hitâben; **"Ey Hamza! Hiçbir zaman, hiçbir kimse, senin kadar musîbete uğramamış ve uğramayacaktır. Ey Resûlullah'ın amcası! Ey Allahü teâlânın ve Resûlünün aslanı Hamza! Ey hayırlar işleyen Hamza! Ey Resûlullah'a koruyucu olan Hamza! Allahü teâlâ sana râhmet eylesin!..."** buyurdu.

Bu sırada, karşıdan telaş içinde gelen bir kadın görüldü. Bu, sevgili Peygamberimizin halası Hazret-i Safiyye vâlidemizdi. O da, diğer hanımlar gibi, Resûlullah efendimizin şehîd olduğu şâyiasını işitince, herşeyi unutmuş, koşa koşa Uhud'a gelmişti. Resûl-i ekrem efendimiz, halasını görünce, şehîdlerin hâline dayanamaz düşüncesi ile, oğlu Zübeyr bin Avvâm hazretlerine; **"Anneni geri çevir, kardeşinin cesedini görmesin"** buyurdu.

Hazret-i Zübeyr, koşarak annesinin yanına vardı. Mübârek Hâtun heyecanla; "Oğlum! Resûlullah'dan haber ver!..." dedi. Yanlarına Hazret-i Ali de gelmişti. O; "Resûlullah hamdolsun iyidir" deyince, ferâhladı, fakat; "O'nu bana gösterin" demekten kendini alamadı. Hazret-i Ali, Âlemlerinin efendisini işaretle gösterdi. Hazret-i Safiyye vâlidemiz, iki cihânın güneşini sağ olarak görünce, çok sevindi ve Allahü teâlâya hâmd eyledi. Bu defâ, kardeşi Hazret-i Hamza'nın duru-

munu görmek için ileri yürümek istedi. Oğlu Zübeyr; "Anneciğim! Resûlullah, geri dönmenizi emrediyor" deyince, Hazret-i Safiyye; "Eğer ona yapılanı bana göstermemek için geri döneceksem, zâten ben kardeşimin cesedinin kesilip biçildiğini öğrenmiş bulunuyorum. O, bu hâle Allahü teâlâ yolunda uğramış bulunuyor. Biz, bu yolda daha beterlerine de râzıyız. Sevâbını Allahü teâlâdan bekleyeceğiz. İnşâallah sabredip, katlanacağız" dedi. Zübeyr bin Avvâm hazretleri gelip bunu bildirince, Peygamber efendimiz; "**Öyle ise bırak görsün"** buyurdu.

Hazret-i Safiyye, Hazret-i Hamza'nın cesedinin yanına oturdu ve sessizce ağladı.

Hazret-i Safiyye gelirken yanında iki hırka getirmişti. Onları çıkarıp; "Bunları kardeşim Hamza için getirdim, ona sarınız" dedi. Seyyidüş-Şühedâ yâni şehîdlerin efendisi olan Hazret-i Hamza'yı bu hırkalardan biri ile kefenlediler.(215)

Habîbullah efendimiz, sancakdâr Mus'ab bin Umeyr'in baş ucuna geldiler, Hazret-i Mus'ab'ın elleri kesilmiş, pek çok yerinden yara almıştı. Etrâfı kan gölü halindeydi. Peygamber efendimiz, burada da çok hüzünlendiler ve bu aziz şehîdlere hitâben, Ahzâb sûresinden 23. âyet-i kerîmeyi okudular. Meâlen; "**Mü'minlerden öyle yiğitler vardır ki, Onlar Allahü teâlâya verdikleri sözde sadâkat gösterdiler. Onlardan bâzıları şehîd oluncaya kadar çarpışacağına dâir verdiği sözü yerine getirdi** (şehîd oldu). **Kimisi de şehîd olmayı bekliyor. Onlar verdikleri sözü aslâ değiştirmediler"** buyruluyordu. Peygamber efendimiz, bundan sonra da şöyle buyurdu; "**Allahü teâlânın Resûlü de şâhiddir ki, siz kıyâmet günü Allahü teâlânın huzûrunda şehîd olarak haşrolunacaksınız."**

Daha sonra, yanındakilere dönüp; "**Bunları ziyâret ediniz. Kendilerine selâm veriniz. Allahü teâlâya yemîn ederim ki, kim bunlara bu dünyâda selâm verirse, kıyâmette bu azîz şehîdler kendilerine mukâbil selâm vereceklerdir."**

Mus'ab bin Umeyr hazretlerine kefen olacak bir şey bulamadılar. Kendi kaftanı mübârek vücûdunu tam örtmüyordu. Baş tarafına örtseler ayakları, ayak tarafına örtseler başı açıkta kalıyordu. Habîb-i ekrem efendimiz; "**Baş tarafını kaftanla, ayaklarını ise ızhır**(216) **otu ile**

---

215) İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, VIII, 493; Abdürrazzâk, el-Musannef, III, 427; İbni Sa'd, et-Tabakât, III, 14.

216) Bölgede yetişen bir çeşit bitki.

örtünüz” buyurdular. Hayâtını İslâm’a hizmetle geçiren ve bu uğurda şehîdlik mertebesine kavuşan bu mutlu sahâbî, dünyâdan yarım kefen ile ayrıldı.[217]

Diğer şehîdler, namazları kılınıp, kanlı elbiseleri ile ikişer üçer bir kabre konarak defnedildiler (radıyallahü anhüm). Uhud gazâsında yetmiş şehîd verilmişti. Bunlardan altmış dördü Ensârdan, altısı Muhâcirlerden idi.

ŞEHİDLERİ ÖLÜ SANMAYINIZ!..

Eshâb-ı kirâmın çoğunun akrabâsı şehîd olmuştu. Bu sebeple, gönülleri yaralı idi. Kalanları tesellî için, Habîb-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz buyurdular ki: “**Vallahi, Eshâbımla birlikte ben de şehîd olup, Uhud dağının bağrında gecelemeyi ne kadar isterdim. Kardeşleriniz şehîd oldukları zaman, Allahü teâlâ onların rûhlarını yeşil kuşların kursaklarına koydu. Onlar, Cennet’in ırmaklarına gelir, sularından içerler. Meyvelerinden yerler. Cennet’in dört bir bucağını seyrederler. Gülistanlarında uçarlar. Daha sonra Arş-ı âlâ altına asılan, altun kandillerin içine girip akşamlarlar. Onlar, böyle yiyecek ve içeceklerin hoşluğunu, güzelliğini görünce; “**Keşke, Allahü teâlânın, bize neler ikram ettiğini kardeşlerimiz bilselerdi de, cihâddan çekinmeseler, çarpışmaktan korkup, düşmandan yüz çevirmeselerdi” derler. Allahü teâlâ da;

“Ben sizin ahvâlinizi onlara bildiririm” buyurdu. (Ve âyet-i kerîme indirip meâlen şöyle buyurdu:) **“Sakın Allahü teâlânın yolunda şehîd olanları ölüler sanmayınız! Doğrusu onlar, Rableri katında diridirler. Öyle ki, Allahü teâlânın kendilerine verdiği, ihsân ettiği şehîdlik mertebesiyle, hepsi de sevinerek, Cennet nîmetleriyle rızıklanırlar. Arkalarından şehîdlikle henüz kendilerine katılamayanlar hakkında da; “Onlara hiçbir korku yoktur ve onlar mahzûn da olmayacaklardır” diye müjde vermek isterler. Onlar, Allahü teâlâdan gelen bir nîmetle, hattâ daha fazlasıyla sevinirler. Allahü teâlânın, mü’minlere olan mükâfâtını zâyi etmeyeceği müjdesi ile neş’elenirler.”**[218]... Allahü teâlâ, onlara görünüp;

“Ey kullarım! Canınız neyi çekiyorsa, söyleyiniz, size onu fazlasıy-

217) Buhârî “Cenâiz”, 27; Ebû Dâvûd “Vesâyâ”, 11; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, III, 147; İbni Sa’d, et-Tabakât, III, 121; Süyutî, Câmi-ul Ehâdis, XXXIV, 451.

218) Âl-i İmrân 3/ 169-171.

la tattırayım" buyurur. Onlar da; **"**Ey Rabbimiz! Senin bize ihsân ettiğin nîmetlerden daha üstün bir nîmet yok ki, onu isteyelim. Biz, Cennet'te istediğimiz şeylerden yiyip duruyoruz. Ancak biz istesek; rûhlarımızın cesedlerimize geri çevrilip dünyâya döndürülmemizi ve senin yolunda çarpışarak tekrar öldürülmemizi isteriz" derler."

Artık burada yapılacak bir şey kalmamıştı. Derlenip toparlandılar. Cihâd-ı fî sebîlillah yâni Allahü teâlânın dînini yaymak için geldikleri Uhud'da, târihin eşsiz bir gazâsı yapılmıştı. Gözlerin göremeyeceği, hayâlleri aşan Eshâb-ı kirâmın nice kahramanlıklarına şâhid olunmuş, küffâra bir ders daha verilmişti.

Âlemlerin efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem), mübârek Eshâbıyla nûrlu Medîne'ye doğru hareket ettiler. Harre mevkiine geldiklerinde, Eshâbını saf hâline geçirip, mübârek ellerini kaldırarak, Allahü teâlâya yalvarmaya ve şöyle duâ etmeye başladılar:

"**Allah'ım! Hamd ve senâ en çok sanadır. Allah'ım! Senin dalâlette bıraktığını hidâyete erdirecek, hidâyete erdirdiğini de saptıracak yoktur... Allah'ım! Bize îmânı sevdir. Kalblerimizi îmân ile süsle. Bizi, küfür, azgınlık ve taşkınlıktan nefret ettir. Din ve dünyâmıza zararlı olan şeyleri bilenlerden, doğru yola erenlerden eyle. Allah'ım! Bizleri; müslüman olarak yaşat ve müslüman olarak öldür. Bizi, sâlihler ve iyiler zümresine ilhâk eyle. Çünkü onlar, ne şeref ve haysiyetlerini kaybedenlerdir, ne de dinlerinden dönenlerdir. Allah'ım! Senin Resûlünü yalanlayan, senin yolundan yüz çeviren, Peygamberinle harb eden kâfirlerin de cezâlarını ver! Onlara hak ve hakîkat olan azâbını indir!... Âmîn!"** Eshâb-ı kirâm da, "Âmîn! Âmîn" diyerek bu duâya iştirak ettiler.

Sevgili Peygamberimiz, Eshâbıyla Medîne'ye yaklaşmışlardı. Medîne'de kalan kadınlar, çocuklar yollara dökülmüş, merâk ve hüzün ile, gelen ordunun içinde Kâinâtın efendisini görmeye çalışıyorlardı. O'nun, cihânı aydınlatan nûrlu yüzünü görünce, Allahü teâlâya hamd ediyorlardı. Sonra, gözler orduya takılıyor, babalar, efendiler, oğullar, dayı ve amcalar aranıyordu. Yâ göremezlerse!.. gözyaşlarını tutamıyorlardı. Eshâbının bu hüzünlü hâlini gören merhâmet deryâsı Resûl-i ekrem efendimiz de, çok üzülüyor, mübârek gözlerinden yaş akıtıyorlardı.

Bir ara Sa'd bin Mu'âz hazretlerinin annesi Kebşe hâtunun, Peygamber efendimize yaklaştığı görüldü. Uhud'da, oğlu Amr şehîd olmuştu. Huzûr-ı saâdete geldiğinde; "Anam-babam, canım sana fedâ

olsun yâ Resûlallah! Elhamdülillah ki seni sağ sâlim olarak gördüm. Sen selâmette olduktan sonra, bütün felâketler bana hiç gelir!" dedi. Ciğerpâresi oğlunu sormadı.

Sevgili Peygamberimiz ona, oğlu Amr için baş sağlığı diledikten sonra; **"Ey Sa'd'ın annesi! Sana ve onun ev halkına müjdeler olsun ki, onlardan şehîd düşenlerin hepsi de Cennet'te toplandılar ve birbirlerine arkadaş oldular. Onlar, ev halkına da şefâat edeceklerdir"** buyurdu. Kebşe hâtûn; "Allahü teâlâdan gelen her şeye râzıyız yâ Resûlallah! Bu müjdelerden sonra artık onlar için kim ağlar! Siz, geride kalanlar için duâ buyurunuz" dedi.

Âlemlerin efendisi de; "**Allah'ım! Onların kalblerinde bulunan üzüntüleri gider! Arkada kalanlarını da, geride kalmışların en hayırlısı eyle!"** diye duâ buyurdular.

Peygamber efendimiz, Eshâbına, bedenî isteklerle mücâdeleyi kasdederek; **"**(Ey Eshâbım! Şimdi) **küçük cihâddan döndük, büyük cihâda başlıyacağız"**[219] buyurdular. Sonra, herkesin evlerinde istirâhate çekilmelerini ve yaralıların yaralarını tedavi etmelerini tavsiye ettiler. Kendileri de yaralı idi. Doğruca, saâdethânelerine gittiler.

HAMRA-UL ESED SEFERİ

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem), Medîne'ye döndüğünde, müşriklerin her an geri dönüp Medîne'yi basabilecekleri ihtimâli olduğundan, tedbir aldı. Ertesi gün, yaralı oldukları hâlde, müslümanların dünkü harpten dolayı zayıf düşmediğini bildirmek, düşmana göz dağı vererek Medîne'ye tekrar dönmelerini önlemek için, Bilâl-i Habeşî'ye; **"Resûlullah, size düşmanı takip etmeyi emrediyor! Dün, Uhud'da bizimle beraber çarpışmayanlar gelmeyecek, sâdece çarpışmaya katılanlar geleceklerdir, de!"** buyurdu. O da, Eshâba bu emri duyurunca, çoğu yaralı oldukları hâlde derhal hazırlandılar. Hattâ ağır yaralı olan Abdullah ile Râfi isimli kardeşler, Resûl-i ekrem efendimizin bu dâvetini işitir işitmez, bütün ağrı ve sızılarına rağmen, "Resûlullah ile gazâya çıkma fırsatını kaçıracak mıyız yoksa?!" diyerek, mücâhidlerin saflarına koştular.

Sevgili Peygamberimiz, şanlı Eshâbıyla, müşrikleri takibe başladılar. Revha denilen mevkîde, müşriklerin toplanarak, Medîne'ye baskın

219) Süyutî, Câmi-ul Ehâdis, XV, 139, XXXIV, 106.

yapmak ve müslümanları yok etmek için karar aldıklarını öğrendiler. Bu tedbirin de, Peygamber efendimizin bir mûcizesi olduğu ortaya çıktı.

Müşrikler, Resûl-i ekrem efendimizin üzerlerine doğru geldiğini duyunca, korkarak, bulundukları yeri terk edip, Mekke'ye döndüler.

Peygamber efendimiz, onları Hamrâ-ül Esed denilen yere kadar tâkib ettiler. Müşriklerden iki kişi yakalandı. Burada üç gün kaldılar, sonra Medîne'ye geri döndüler.(220)

Allahü teâlâ, Hamrâ-ül Esed'e giden bu şerefli Eshâbı, âyet-i kerîmesinde meâlen şöyle medhetti: **"Yaralandıktan sonra, yine Allahü teâlânın ve Peygamberinin dâvetine koşanlar ve hele onlardan iyilik edip fenâlıktan sakınanlar için, çok büyük bir mükâfât vardır"(221)**

Uhud'da, sevgili Peygamberimizi öldürmeye yemîn edenlerden İbn-i Kamîa, Mekke'ye döndüğünde, bir gün koyunlarına bakmak için dağa çıkmıştı. Dağın tepesinde koyunlarını buldu. İçlerinden bir koç, sür'atle koşarak İbn-i Kamîa'ya toslamağa başladı. Vura vura İbn-i Kamîa'yı parçalayarak öldürdü.

Abdullah bin Şihâb-ı Zührî'yi de, Mekke'ye giderken, beyaz benekli bir yılan ısırarak öldürdü. Peygamber efendimize kasdedenlerin hepsi bir sene içinde cezâlarını görüp öldüler.

RECİ' VAK'ASI

Uhud gazâsının has okçularından Âsım bin Sâbit hazretleri, bu gazâda müşriklerden Müsâfi bin Talha ile kardeşi Hâris'i öldürmüştü. Anneleri çok kin gütmekle meşhur olan Sülâfe binti Sa'd, oğullarının ikisini öldüren Âsım bin Sâbit hazretlerinin başını getirene, yüz deve vereceğini vaad etti. Hazret-i Âsım'ın kafatasında şarab içmeye and içti. Ayrıca Resûlullah efendimizin gönderdiği bir seriyyede, Abdullah bin Üneys'in, Lıhyânoğullarından Hâlid bin Süfyân'ı öldürmesi sebebiyle, Lıhyânoğulları, Adel ve Kare kabîleleriyle anlaştı.

Medîne civârında bulunan bu iki kabîle bir plan yapıp, elçiler hazırladılar. Onlara; "Müslüman olduğunuzu söylersiniz. "Zekât vereceğiz, bunu almak ve bize İslâm'ı öğretmek üzere muallim istiyoruz" dersiniz.

---

220) Vâkıdî, el-Megâzî, I, 4; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 48; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 289.

221) Âl-i İmrân 3/ 172.

Gelenlerin bir kısmını öldürür, öcümüzü alırız. Bir kısmını da Mekke'ye götürüp Kureyş'e satarız" dediler.

Hicretin dördüncü yılının Safer ayında, bu iki kabîleden altı veya yedi kişilik bir hey'et, Peygamber efendimize gelerek; "Müslüman olduk, bize Kur'ân-ı kerîmi ve dîni öğretecek hocalar gönder" dediler. Bu sırada sevgili Peygamberimiz, Mekkeli müşriklerin savaş hazırlığı içinde olup olmadıklarını kontrol etmek üzere, on kişiden meydana gelen bir seriyye hazırlamıştı. Adel ve Kare kabîlesinden de böyle bir heyetin gelip hoca istemeleri üzerine, durumu araştırmak, inceleyip, bildirmek üzere bu on kişilik keşif kolunu gelenlerle birlikte gönderdi. Eshâb-ı kirâmdan kurulan bu seriyyede; Mersed bin Ebî Mersed, Hâlid bin Ebî Bükeyr, Âsım bin Sâbit, Hubeyb bin Adiy, Zeyd bin Desinne, Abdullah bin Târık, Mu'attib (Mugir) bin Ubeyd ve isimleri bilinmeyen üç sahâbî daha vardı.

Bu keşif kolu, gündüzleri gizlenip, geceleri yürümek sûretiyle bir seher vakti Recî' suyunun başına geldiler. Orada bir müddet dinlenip, Acve denilen iyi cins Medîne hurmasından yediler. Sonra oradan ayrılarak, yakınlarındaki bir dağa çıkıp gizlendiler. Hüzeyl kabîlesinden koyun güden bir kadın da Reci' suyunun başına gelmişti. Hurma çekirdeklerini görüp, Medîne hurması yendiğini anladı. "Buraya Medîne'den gelenler olmuş" diye bağırarak, kabîlesine haber verdi. Bu sırada Eshâb-ı kirâmdan bu on kişilik seriyyenin yanında bulunan Adel ve Kare kabîlesinin hey'etinden biri, bir bahâne ile yanlarından ayrıldı. Hemen Lıhyânoğullarına gidip, haber verdi.

Lıhyânoğulları bu haber üzerine harekete geçtiler. Yüzü okçu olmak üzere, iki yüz kişilik bir kuvveti bu küçük seriyyenin üzerine gönderdiler. Gelen bu müşrik sürüsü, Hazret-i Âsım bin Sâbit ve arkadaşlarını dağın tepesinde bularak kuşattı. Bu arada, on sahâbînin hâlini, müşriklere haber veren kişi de onlara katıldı. Eshâb-ı kirâm, o anda aldatıldıklarını anladılar ve harbe karar vererek, kılıçlarını çektiler. Bunu anlayan müşrikler, onları kandırmaya çalışıp; "Eğer yanımıza inerseniz, hiçbirinizi öldürmeyeceğiz. Kesin söz veriyoruz. Vallahi sizleri öldürmek istemiyoruz. Fakat size karşı Mekkelilerden fidye koparmak istiyoruz" dediler.

Âsım bin Sâbit, Mersed bin Ebî Mersed ve Hâlid bin Ebî Bükeyr; "Müşriklerin sözlerini ve ahidlerini hiçbir zaman kabûl etmeyiz" diyerek bütün tekliflerini reddettiler. Âsım bin Sâbit hazretleri; "Hiçbir zaman müşriklerin himâyelerini kabûl etmemeye yemîn ettim. Vallahi onların himâyelerine ve sözlerine kanarak aşağı inip de teslîm olmam" dedi. Ellerini açtı; "Allah'ım! Peygamberini durumumuzdan haberdâr

et" diyerek duâ etti. Allahü teâlâ, Hazret-i Âsım'ın duâsını kabûl buyurdu ve Resûlullah efendimizi, onlardan haberdâr etti.

Hazret-i Âsım, müşriklere; "Biz ölmekten korkmayız. Çünkü, dînimizde basîretliyiz (ölünce şehîd olur Cennet'e gideriz)" buyurdu. Müşriklerin reîsi; "Ey Âsım! Kendini ve arkadaşlarını zâyi etme, teslîm ol!" deyince; Âsım bin Sâbit, okla karşılık verdi. Ok atarken;

"Ben güçlüyüm hiç eksiğim yok.
Yayımın kalın teli gerilmiştir.
Ölüm hak, hayat boş ve geçicidir.
Mukadderâtın hepsi başa gelicidir.
İnsanlar er geç Allah'a rücû edicidir.
Eğer ben sizinle çarpışmazsam; anam,
üzüntüsünden aklını kaybeder."

mısralarını okuyordu. Âsım'ın sadağında yedi ok vardı. Attığı her ok ile bir müşriki öldürdü. Oku bitince, bir çoğunu da mızrağıyla delik deşik etti. Fakat mızrağı da kırıldı. Hemen kılıcını sıyırdı, kınını kırıp attı. (Bu; ölünceye kadar döğüşeceğim, teslîm olmayacağım mânâsına gelirdi.) Sonra da; "Ey Allah'ım! Ben bugüne kadar senin dînini muhâfaza ettim. Senden, bu günün sonunda benim vücûdumu koruyup, muhâfaza etmeni niyâz ediyorum" diye duâ etti.

Hazret-i Âsım bin Sâbit'in ve diğer sahâbîlerin; "Allahü ekber!" nidâları, dağları inletiyordu. İki yüz kişiye karşı on mücâhid ölesiye çarpışıyor, yanlarına yaklaşanlar, yaptıklarının cezasını görüyorlardı. Âsım (radıyallâhu anh), en sonunda iki ayağından yaralanıp yere düştü. Kâfirler, ondan çok korktukları için, yere düşünce bile yanına yaklaşamadılar ve uzaktan ok atarak şehîd ettiler. O gün oradaki on sahâbîden yedisi şehîd, üçü de esir edildi.

Lıhyânoğulları, Sülâfe binti Sa'd'a satmak için, Âsım bin Sâbit'in mübârek başını kesmek istediler. Fakat Allahü teâlâ, Hazret-i Âsım bin Sâbit'in duâsını kabûl buyurduğundan, bir arı sürüsü gönderdi. Bulut gibi Âsım bin Sâbit'in üzerinde durdular. Müşrikler yanına yaklaşamadı. Sonunda; "Bırakın, akşam olunca arılar dağılır, biz de başını kesip götürürüz" dediler.

Akşamleyin Allahü teâlâ şiddetli bir yağmur yağdırdı. Derelerden seller aktı ve Âsım bin Sâbit hazretlerinin mübârek cesedini alıp, bilinmeyen bir yere götürdü. Ne kadar aradılarsa da bulamadılar. Bunun için

müşrikler, Âsım bin Sâbit hazretlerinin hiçbir yerini kesmeye muvaffak olamadılar. Arıların, Hazret-i Âsım'ı korudukları hâdisesi zikredildiği zaman, Hazret-i Ömer; "Allahü teâlâ elbette mü'min kulunu muhâfaza eder. Âsım bin Sâbit, sağlığında müşriklerden nasıl korundu ise, Allahü teâlâ da ölümünden sonra cesedini muhâfaza edip, müşriklere dokundurmadı" buyurdu. Bunun için Âsım bin Sâbit yâd edilirken; "Arıların koruduğu kimse" diye anılırdı.[222]

Lıhyânoğulları, başta Âsım bin Sâbit olmak üzere yedi sahâbîyi şehîd ettiler. Üç sahâbîyi de esir aldılar. Esir edilen üç sahâbî; Hubeyb bin Adiy, Zeyd bin Desinne ve Abdullah bin Târık idi. Lıhyânoğulları, üçünü de yayların kirişleri ile bağladılar. İçlerinden Abdullah bin Târik, Mekkeli müşriklere götürülmeye râzı olmadı. Gitmemek için karşı koydu. "Şehîd edilen arkadaşlarım Cennet'le şereflendiler" diyerek haykırdı. Ellerinin bağını kopardı, fakat Lıhyânoğulları, taşa tutarak onu da şehîd ettiler. Hubeyb bin Adiy ve Zeyd bin Desinne hazretleri; "Resûlullah'ın verdiği keşif vazifesini yapmaya belki imkân buluruz" düşüncesi ile sabrettiler.

Lıhyânoğulları, her ikisini de Mekke'ye götürdüler. Bedr ve Uhud savaşlarında yakınları öldürülen müşrikler, kin ve intikam hırsı ile tutuşuyorlar ve fırsat arıyorlardı. Hubeyb'i, müşriklerden Huceyr bin Ebî İhâb-ı Temîmî, Bedr savaşında öldürülen kardeşinin; Zeyd bin Desinne'yi de, Safvân bin Ümeyye, Bedr savaşında öldürülen babası Ümeyye bin Halefin intikâmını almak üzere satın aldılar. Müşriklerin niyeti her ikisini de öldürmekti. Fakat savaş yapmayı yasak saydıkları aylarda bulunduklarından, hapsetmek sûretiyle zamânın geçmesini beklediler. Ayrı ayrı yerlerde haps ettiler. Her iki sahâbî de bu esâret karşısında büyük bir sabır, tâkat ve asâlet gösterdiler.

Hubeyb bin Adiy'in hapsedildiği evde bulunan ve âzâdlı bir câriye olan Mâviye (bu hanım, daha sonra müslüman olmuştur) şöyle anlatmıştır:

"Hubeyb, benim bulunduğum evde bir hücreye hapsedilmişti. Ben, ondan daha hayırlı bir esir görmedim. Bir gün baktım, elinde ibrik gibi kocaman bir üzüm salkımı vardı. Ondan yiyordu. Her gün böyle üzüm salkımı elinde görülürdü. O mevsimde, hem de Mekke'de üzüm bulmak aslâ mümkün değildi. Allahü teâlâ, ona rızık veriyordu. Hapsolun-

---

222) Buhârî, "Megâzî", 28; Vâkıdî, "Megâzî", I, 354; Abdürrazzâk, el-Musannef, V, 354; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, IV, 221; Safedî, el-Vâfî, IV, 357.

duğu hücrede namaz kılar, Kur'ân-ı kerîm okurdu. Okuduğu Kur'ân-ı kerîmi dinleyen kadınlar ağlaşırlar ve ona acırlardı. Bâzan; "Bir isteğin var mı?" diye sorduğumda; "Bana tatlı su ver, putlar için kesilen hayvanların etinden getirme, bir de, beni öldürecekleri zaman önceden haber ver, başka bir şey istemem" derdi.

Öldürüleceği gün kararlaştırılınca, gidip kendisine söyledim. Bunu öğrenince, en ufak bir değişiklik ve zerre kadar üzüntü eseri göstermedi. O gün yaklaşınca, ölmeden önce vücut temizliği yapmak istediğini söyledi ve bir ustura istedi. Ben de çocuğumun eline bir ustura verip gönderdim. Çocuk yanına gidince birden korktum. "Eyvah! Bu adam, çocuğu ustura ile keser. O nasıl olsa öldürülecek" dedim. Koşup çocuğa baktım.

Hubeyb, gönderdiğim usturayı çocuğun elinden alıp, çocuğu sevmek için dizine oturtmuştu. Ben bu durumu görünce çok korkup, feryâd etmeye başladım. Durumu anlayınca; "Bu çocuğu öldüreceğimi mi zannediyorsun? Bizim dînimizde böyle şey yok. Haksız yere cana kıymak bizim hâl ve şânımızdan değildir" dedi.

Hubeyb bin Adiy'i ve Zeyd bin Desinne'yi öldürmek için müşriklerin kararlaştırdığı gün gelmişti. O gün sabah erkenden zincirlerini çözüp, Mekke dışında Temîm denilen yere götürdüler. Mekke halkı ve müşriklerin ileri gelenleri, bunların îdâmını seyretmek üzere toplanmıştı. Etrâfta büyük bir kalabalık vardı.

Müşrikler, esirleri îdâm edecekleri yerde iki darağacı kurmuşlardı. Hubeyb'i darağacına kaldırıp bağlamak istedikleri sırada; "Beni bırakınız, iki rekat namaz kılayım" dedi. Bıraktılar; "Kıl orada" dediler. Hubeyb hemen namaza durup, huşû ile iki rekat namaz kıldı. Toplanan müşrikler, kadınlar, çocuklar heyecanla onu seyrediyorlardı.

Namazını bitirdikten sonra; "Vallahi eğer ölümden korkarak namazı uzattığımı zannetmeyecek olsaydınız, namazı uzatırdım ve daha çok kılardım" dedi. **Böyle îdâm edilirken iki rekat namazı ilk kılan, âdet ve sünnet olmasına sebep olan Hazret-i Hubeyb bin Adiy'dir.** Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), onun îdâm edilirken iki rekat namaz kıldığını işitince, bu hareketini yerinde ve uygun bulmuştur.(223)

Hubeyb'i, namazını kıldıktan sonra, darağacına kaldırarak bağladılar. Yüzünü, kıbleden Medîne'ye doğru çevirdiler. Sonra; "Haydi dî-

223) Buhârî, "Megâzî", 28; Vâkıdî, "Megâzî", I, 354; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, IV, 221; Safedî, el-Vâfî, IV, 357.

ninden dön! Seni serbest bırakalım" dediler. Şöyle cevap verdi: "Vallahi dönmem! Bütün dünyâ benim olsa, bana verilse, yine İslâmiyet'ten dönmem!" Bu cevâbı alan müşrikler; "Şimdi senin yerine Muhammed'in olmasını, onun öldürülmesini ister misin? Evet dersen, kurtulur, evinde rahat rahat oturursun!" dediler. Hubeyb; "Ben, Muhammed (aleyhisselâm)ın ayağına bir dikenin batmasına bile aslâ râzı olmam!" dedi. Müşrikler alay edip, gülüşerek; "Ey Hubeyb! İslâm dîninden dön! Eğer dönmezsen, seni muhakkak öldüreceğiz!" dediler. Hubeyb; "Allahü teâlâ yolunda olduktan sonra, benim için öldürülmenin hiç ehemmiyeti yoktur" diye karşılık verdi.

Bundan sonra Hubeyb; "Allah'ım! Şuracıkta düşman yüzünden başka yüz görmüyorum. Allah'ım! Benden, Resûlüne selâm ulaştır. Bize yapılan bu işi Resûlüne bildir!" diyerek duâ etti ve; "Esselâmü aleyke yâ Resûlallah" dedi. Hubeyb bu duâyı yaptığı sırada, sevgili Peygamberimiz, Eshâb-ı kirâmla oturuyordu. Zeyd bin Hârise şöyle anlatmıştır: "Bir gün Resûlullah, Eshâbıyla otururken; "**Ve (aleyhisselâm)"** dedi. Eshâb-ı kirâm; "Yâ Resûlallah! Bu kimin selâmına karşılıktır" dediler. "**Kardeşimiz Hubeyb'in selâmına karşılık. Cebrâil** (aleyhisselâm) **Hubeyb'in selâmını bana ulaştırdı**" buyurdu.(224)

Hubeyb'in etrâfında toplanan Kureyş müşrikleri; "İşte, babalarınızı öldüren bu adamdır" diyerek gençleri üzerine mızraklarıyla saldırttılar ve mübârek vücûdunu yaralamaya başladılar. Bu sırada, Hubeyb'in yüzü Kâbe'ye doğru döndü. Müşrikler, Medîne'ye doğru döndürdüler. Hubeyb; "Allah'ım! Eğer ben senin katında makbûl bir kul isem, yüzümü kıbleye çevir" diyerek duâ etti. Yüzü yine kıbleye döndü. Müşriklerden hiçbiri, onun yüzünü Kâbe'den başka bir tarafa çeviremedi. Bu esnâda Hubeyb, darağacı üzerinde, düşman arasında garip bir hâlde şehîd edilmekte olduğunu dile getiren bir şiir söyledi. Müşrikler, ellerindeki mızrakları vücûduna saplayarak, işkence yapmaya başlayınca; "Vallahi ben müslüman olarak öldürülecek olduktan sonra, vurulup, hangi yanım üstüne düşersem düşeyim gam yemem! Bunların hepsi Allahü teâlânın yolundadır" dedi.

Hubeyb, bundan sonra müşriklere şöyle bedduâ etti: "Allah'ım! Kureyş müşriklerinin hepsini mahvet! Topluluklarını dağıt! Birer birer canlarını al, onları sağ bırakma!" Müşrikler bu bedduâyı duyunca çok

---

224) Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, IV, 221; Ebû Nuaym, Hilyet-ül-evliyâ, I, 159; İbni Abdilberr, el-İstî'âb, II, 28.

korkup, bir kısmı oradan kaçıp uzaklaştılar. Kalanlardan bir kısmı mızraklarını peşpeşe saplamaya başladılar, içlerinden biri göğsüne mızrağı sapladı, mızrak sırtından çıktı. Hubeyb, vücûdundan kanlar fışkırırken ve darağacında sallanarak son nefesini verirken; "Eşhedü enlâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh" diyerek şehîd oldu.[225]

Hubeyb bin Adiy'in cenâzesi, kırk gün darağacında asılı kaldı. Bedeni çürüyüp kokmadı. Hep taze kan aktı. Sevgili Peygamberimiz, onun cenazesini getirmek üzere Eshâb-ı kirâmdan Zübeyr bin Avvâm ve Mikdâd bin Esved'i gönderdi. Gece, gizlice Mekke'ye girdiler. Hubeyb'i asıldığı darağacından indirip, deveye yükleyerek Medîne'ye doğru yola çıktılar. Durumu öğrenen müşrikler, büyük bir kalabalık hâlinde üzerlerine yürüdüler. Her iki sahâbî kendilerini savunmak için, cenazeyi yere koydular. Biraz sonra cenazeyi bıraktıkları yerin yarılarak cesedi içeri alıp, kapandığını gördüler ve Medîne'nin yolunu tuttular.

Zeyd bin Desinne'yi de diktikleri ağaca bağladılar. Dîninden döndürmek için zorladılar. Fakat Zeyd'in îmânını kuvvetlendirmekten başka bir şey elde edemediler. Bunun üzerine Zeyd'i ok yağmuruna tuttular. Sonunda Safvân bin Ümeyye'nin âzâdlı kölesi Nistâs tarafından şehîd edildi.

Bİ'R-İ MAÛNE VAK'ASI

Yine aynı yılın Safer ayında, Arabistan'ın Necd bölgesinde Âmiroğullarının reîsi Ebû Berâ Âmir bin Mâlik, Medîne'ye geldi. Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizi ziyâret etti. Peygamber efendimiz de, ona İslâmiyet'i anlatıp, müslüman olmasını tavsiye etti. Ebû Berâ müslüman olmadı, fakat İslâm'ın, güzel ve şerefli bir din olduğunu bildirdi. Ayrıca, Necd'de İslâm'ın yayılması için, Eshâb-ı kirâmdan birkaç tanesini oraya göndermesini istedi. Sevgili Peygamberimiz; "**Göndereceğim kimseler hakkında, Necd halkından emin değilim!"** buyurdular. Âmir; "Onları ben himâyeme alırım, O zaman onlara kimse zarar veremez" dedi.

Âlemlerin efendisi, bu kesin taahhüdü kabûl buyurup, Eshâb-ı Suffa'dan yetmiş kişilik bir hey'et hazırladı ve Münzir bin Amr hazretlerinin kumandasında yola çıkardı.

Kendi kabîlesinin İslâmiyet'le şereflenmesini isteyen Ebû Berâ, Es-

225) Abdürrazzâk, el-Musannef, V 354; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, IV, 221.

hâb-ı Suffa'dan önce yola çıkıp, kabîlesine gelerek, heyeti himâyesine aldığını, onlara hiç kimsenin dokunmamasını tenbih etti. Yeğeni Âmir bin Tufeyl'den başka herkes, onlara dokunmamayı kabûl etti. Ebû Berâ'nın yeğeni Âmir bin Tufeyl, üç kabîlenin adamlarını silâhlandırarak başlarına geçti ve Bi'r-i Maûne'ye gelen Eshâb-ı kirâmı kuşattı. Dört tarafı sarılan sahâbîler, kılıçlarına sarılıp biri hâriç hepsi de şehîd oluncaya kadar kahramanca savaştılar.

Bu mübârek Eshâbın son sözleri; "Yâ Rabbî! Şu anda Resûlullah'a durumumuzu haber verecek senden başkası yoktur. O'na selâmımızı bildir!" dediler. O anda Cebrâil (aleyhisselâm) son derece üzgün bir hâlde, Peygamber efendimize gelip, selâmlarını ulaştırdı ve; "**Onlar, Allahü teâlâya kavuştular. Allahü teâlâ onlardan râzı oldu, onlar da Allahü teâlâdan râzı oldu"** dedi. Sevgili Peygamberimiz de; (**Aleyhimüsselâm)** diye cevap verdikten sonra, çok üzüntülü olarak Eshâb-ı kirâma döndüler; **"Kardeşleriniz, müşriklerle karşılaştılar. Müşrikler, onları kesip biçtiler, mızraklarla delik deşik ettiler.."** buyurarak, durumu haber verdiler.

Bu hâdisede düşmanla çarpışırken, Âmir bin Füheyre hazretlerinin sırtına, Cebbâr adlı biri mızrağını saplamıştı: O anda Hazret-i Âmir; "Vallahi, Cennet'i kazandım!" demiş, Cebbâr'ın ve diğer müşriklerin gözleri önünde gökyüzüne doğru çekilmişti. Bu hâle herkes hayret etmiş, fakat içlerinden sâdece onu şehîd eden Cebbâr müslüman olmuştu.

Peygamber efendimiz, Reci' ve Bi'r-i Maûne hâdiselerine çok üzüldüler. Bu elîm hâdiseyi yapan kabîlelere, belâ için bir ay her namazdan sonra bedduâ ettiler. Allahü teâlâ, Resûlünün duâsını kabûl buyurdu. O kabîlelere müthiş bir kuraklık ve kıtlık verdi. Sonra bulaşıcı bir hastalıkla yedi yüz kişi öldü.(226)

BENÎ NADÎR GAZÂSI

Uhud gazâsından sonra, hicretin dördüncü senesinde, Nadîroğulları ismindeki Yahudi kabîlesi, sevgili Peygamberimize suikast tertip ettiler. Bunu, Cebrâil (aleyhisselâm) Peygamber efendimize haber verdi, suikast netîcesiz kaldı. Bunun üzerine Âlemlerin efendisi, andlaşmayı bozan bu Yahudi kabîlesine, Muhammed bin Mesleme'yi gönderdi ve; "**Nâdiroğulları Yahudilerine git! Onlara Resûlullah beni size; yurdumdan çıkıp gidiniz! Burada benimle birlikte oturmayınız! Siz,**

---

226) Buhârî, "Megâzî", 28; Müslim "İmâre", 147; İbni Hişâm, es-Sire, II, 183; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 346-352; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 51-54.

bana bir suikast planı kurdunuz. Size on gün süre tanıyorum. Bu müddetten sonra buralarda sizden kim görülürse boynu vurulacak, emrini bildirmek üzere gönderdi, de!" buyurdu.

Muhammed bin Mesleme hazretleri bu emri bildirince, korkularından yol hazırlığına başladılar. Fakat münâfıkların başı Abdullah bin Übeyy, onlara; "Sakın kalenizden çıkmayınız. Mallarınızı ve yurdunuzu terkedip gitmeyiniz. Adamlarımdan iki bin kişi ile size yardıma geliyoruz." diyerek haber gönderdi.

Bunun üzerine Kâinâtın sultânı efendimiz, Eshâb-ı kirâmıyla, Medîne'ye dört km. uzaklıkta bulunan Nadîroğulları kalesine yürüdüler. Sancağı Hazret-i Ali taşıyordu. Kale kuşatılıp, muhâsara başladı. Daha önce Eshâb-ı kirâma meydan okuyan Yahudiler, kaleden çıkmaya cesaret edemediler. Münâfıkların yardımı da ulaşmadı. Eshâb-ı kirâm, kaleyi kontrol altına alıp kuş uçurtmuyordu. Yirmi günden ziyâde süren muhâsara sonunda, Yahudiler teslîm bayrağını çektiler. Bütün silâhlarını, altın ve gümüşlerini müslümânlara terk ederek bir kısmı Şam'a, bir kısmı da Hayber'e sürüldü. Böylece Medîne'de Yahudilerden sâdece Kureyzâoğulları kaldı.[(227)]

İçki içmeyi haram kılan âyet-i kerîme de, hicretin dördüncü yılında indi.[(228)] Uhud gazâsında yaralanıp sonra vefât eden Hazret-i Ümmü Seleme'nin kocası, geriye birkaç tane çocuk bırakmıştı. Ümmü Seleme vâlidemiz, yaşlı hâli ile güç durumda kalmıştı. Sevgili Peygamberimiz, ona çok acıyıp merhâmet buyurarak nikâhına almakla şereflendirdi.[(229)]

Yine bu yılda Zâtürrika' gazâsı yapılarak, etrâftaki müşrik kabîleler sindirildi.[(230)]

Hazret-i Osman'ın, Peygamber efendimizin kızı Hazret-i Rukayye'den olma altı yaşındaki oğlu Abdullah, vefât etti. Âlemlerin efendisi, torununun namazını kıldırdı ve bizzât kabre koydu. Çok üzülmüşlerdi, mübârek gözyaşları kabre döküldü. Mezâr taşını, mübârek elleriyle diktiler ve; **"Allahü teâlâ, kullarından merhametli ve yufka yürekli olanlara rahmet eder"** buyurdular.[(231)]

---

227) Vâkıdî, el-Megâzî, I, 441; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 386.

228) Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, XXII, 59.

229) Tirmizî, "Nikâh", 40; İbni Kesîr, es-Sire, III, 174.

230) Buhârî, "Vudû", 334; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 343; İbni Hişâm, es-Sire, II, 203; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 396; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 61; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 400.

231) Hâkim, el-Müstedrek, IV, 51; Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, XI, 35.

FÂTIMA BİNTİ ESED'İN VEFÂTI

Hazret-i Ali'nin annesi Fâtıma binti Esed de bu yılda vefât etti.[232] Buna, sevgili Peygamberimiz çok üzülüp; "**Bugün annem vefât etti!"** buyurdu. Sevgili Peygamberimiz, dedesi Abdülmuttalib'in vefâtından sonra, onun yanında büyümüştü. Peygamberliğini bildirdiğinde ise hemen müslüman olmakla şereflenmişti. Bu sebeple, Kâinâtın sultânı, onu anne yerinde tutar, çok hürmet gösterirdi. Ona olan merhametinden, üzerindeki mübârek gömleğini çıkarıp kefen olarak sarılmasını emretti. Cenâze namazını kıldırdıktan sonra, yetmiş bin meleğin namazda hazır olduğunu bildirdi. Kabre kadar gidip içine indiler. Kabir hayâtının rahat ve hoş olması için, kabrin köşelerine doğru genişletir gibi işâret yaptıktan sonra kabre uzandılar.

Kabirden çıktığında, mübârek gözleri yaşla dolmuş ve mübârek gözyaşları kabre dökülmüştü. Aman yâ Rabbî! Bu ne merhametti?... Ve bu ne kadar tâlihli bir hanımefendi idi?.. Hazret-i Ömer dahî dayanamamış; "Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Hiçbir kimseye yapmadığınızı, bu hanıma yaptınız!" diye suâl edince, vefâlıların en vefâlısı olan sevgili Peygamberimiz; **"Ebû Tâlib'den sonra bu hanımcağız kadar bana iyiliği dokunan bir kimse olmamıştır. O benim annemdi. Kendi çocukları aç dururken en önce benim karnımı doyururdu. Kendi çocuklarının üstleri başları tozlu topraklı dururken, o, en önce benim saçımı tarar ve gül yağları ile yağlardı. O, benim annemdi!**

Ona, Cennet elbiselerinden giydirilmesi için, gömleğimi kefen olarak giydirdim. Kabir hayâtının kendisine mülâyim ve kolay gelmesi için kabirde yanına uzandım. Cebrâil, Allahû teâlâ tarafından; "Bu hanım cennetliktir" **diyerek bana haber verdi"** buyurdular. Bundan sonra Fâtıma binti Esed vâlidemiz için, şöyle duâ ettiler: **"Allahü teâlâ seni mağfiret etsin, bağışlasın, seni mükâfatlandırsın. Ey annem! Allahü teâlâ sana rahmet eylesin. Kendin aç iken beni doyurdun. Kendin giymez, bana giydirir, yemez, bana yedirirdin. Dirilten de, öldüren de Allahü teâlâdır. O dâimâ diridir. O ölmez. Allah'ım! Annem Fâtıma binti Esed'i affeyle, bağışla! Ona hüccetini bildir. Kabrini genişlet. Ey merhametlilerin en merhametlisi olan Allah'ım! Ben peygamberin ve geçmiş peygamberlerin hakkı için, bu duâmı kabûl buyur."**

---

232) Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, XXIV, 351; Ebû Nuaym, Hilyet-ül-evliyâ, III, 121.

Bunların arkasından, Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin mübârek hanımefendilerinden Hazret-i Zeyneb binti Huzeyme otuz yaşında olduğu hâlde vefât etti.[233] Yine bu sene Hazret-i Ali ile Hazret-i Fâtıma'nın ikinci çocukları Hazret-i Hüseyin doğdu.[234]

Yine bu yılda, Mekkeli müşrikler, Ebû Süfyân kumandasında iki bin askerle, İslâm'ın yayılmasını önlemek için Bedr'e hareket etti. Âlemlerin efendisi, bin beş yüz kahraman Eshâbıyla, onlardan önce Bedr'e geldiler. Mücâhidlerin kendilerinden önce Bedr'e geldiğini öğrenen müşriklerin kalblerine korku düştü. Ancak Merrazzahrân'a kadar ilerleyebildiler. Kahraman İslâm askeri ile karşılaşmaya cesaret edemediler, geri Mekke'ye döndüler. Resûl-i ekrem efendimiz, şanlı Eshâbıyla, müşrikleri sekiz gün Bedr'de beklediler. Sonra Medîne'ye hareket ettiler.

BENÎ MUSTALIK GAZÂSI

Hicretin beşinci senesinde, Mustalıkoğullarının reîsi Haris bin Ebî Dırâr, Peygamber efendimizle çarpışmak için pek çok adam toplamıştı. Onları silâhlandırarak, Medîne üzerine yürüyecekti. Bu haber, sevgili Peygamberimize ulaşınca, hemen yedi yüz kişilik bir birlik ile Mustalıkoğullarına karşı sefere çıkıldı. Müreysî kuyusu başında karargâh kuruldu, önce Mustalıkoğulları İslâm'a dâvet edildi. Kabûl etmeyerek, ok atıp savaşı başlattılar. Resûlullah efendimizin; "**Hep birlikte aniden hücûma geçiniz"** emrini yerine getiren Eshâb-ı kirâm, Mustalıkoğullarından on kişiyi öldürdü. Kabîle reîsi kaçarak canını kurtarmış, fakat, kızı Berre ve kabîlesinden 600 kişi esir düşmüştü. Ganîmetler paylaştırıldı. Berre, Peygamber efendimizin huzûruna çıkıp; "Hissesine düştüğüm sahibimle, dokuz altın karşılığında hürriyete kavuşmam için anlaştım. Bana yardım ediniz!" dedi.

Peygamber efendimiz, merhamet buyurarak, onun bu arzusunu yerine getirip satın aldı. Sonra âzâd edip, hürriyetine kavuşturdu. Sevgili Peygamberimizin, İslâm'ı tebliği ile müslüman oldu. Onun müslüman olmasına son derece sevinen Âlemlerin efendisi, mükâfat olarak nikâhıyla şereflendirdi. Bunu gören Eshâb-ı kirâmın hepsi de; "Biz, Resûlullah'ın ailesi olan annemizin, akrabâsını hizmetçi olarak kullanmaktan hayâ ederiz" dediler ve esirlerini âzâd ettiler. Bu nikâh yüzlerce esirin âzâd olmasına sebep oldu. Sevgili Peygamberimiz, mübârek zev-

---

233) Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, XXIV, 58; İbni Kesîr, es-Sire, IV, 593.

234) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, VI, 392; Heysemî, Mecmâ'uz-Zevâid, IV, 68.

cesinin Berre ismini, Cüveyriyye olarak değiştirdi. Hazret-i Cüveyriyye vâlidemiz için, Hazret-i Âişe vâlidemiz; "Ben, Cüveyriyye'den daha hayırlı, daha bereketli bir kadın görmedim" derdi.[235]

İslâm ordusu zaferle, nûrlu Medîne'nin yolunu tutarken, etrâftaki müşrik kabîlelerinin gözleri korkmuş, müslümanlara saldırmaya cesaret etmenin ne kadar tehlikeli olduğunu anlamışlardı

HENDEK GAZÂSI

Hicretin beşinci yılı idi. Medîne-i münevvereden sürülen fitne ve fesat kaynağı olan Yahudi Nadiroğulları, gruplara ayrılmış, bir kısmı Şam'a, bir kısmı da Hayber'e gitmişlerdi. Fakat, İslâm'a ve Peygamber efendimize olan kin ve intikam duyguları kalblerini bürümüştü. Reisleri Huyey, kavminin ileri gelenlerinden yanına topladığı yirmi adamı ile Mekke'ye gitti. Ebû Süfyân ile görüşüp, sevgili Peygamberimizin mübârek vücûdunu ortadan kaldırmak üzere anlaşmaya oturdular. "Bu işi bitirinceye kadar hiç ayrılmadan yanınızda bulunacağız!" dediler.

Ebû Süfyân; "Bizim düşmanımıza düşman olanlar, bizim katımızda makbûldür. Fakat, size güvenebilmemiz için, putlarımıza tapmanız lazım. Ancak bundan sonra samîmi olduğunuzu kabûl edip, emin olabiliriz" dedi. Gayelerine kavuşmak için dinlerini dahî veren hâin Yahudiler, putların önünde yerlere kapandılar... Kitaplı kâfir iken, kitapsız oldular. Sevgili Peygamberimizi ortadan kaldırmak ve dîn-i İslâm'ı yıkmak için yemîn ettiler.

Müşrikler, derhal savaş hazırlığına başladılar. Komşu müşrik kabîlelere de adamlar gönderdiler. Yahudiler de çeşitli kabîleleri iknâ etmek için harekete geçtiler. Bâzı kabîlelere para ve hurma vâd ederek silâhlandırdılar. Müşrikler, Mekke civarından dört bin kişilik büyük bir kuvvet çıkarmıştı. Ebû Süfyân, Dâr-ün-Nedve'de sancak bağlayıp, Osman bin Ebî Talha'ya verdi. Orduda üç yüz at, bol sayıda silâh ve bin beş yüz deve vardı.

Dört bin kişilik müşrik ordusu, Merrazzahrân'a geldiklerinde; Süleymanoğulları, Fezâreoğulları, Gatafanlılar, Mürreoğulları, Esedoğulları gibi pek çok kabîleler, altı bin kişilik yardımla müşrik ordusunun sayısını on bine çıkarmıştı. Bu, o zamana göre pek büyük bir kuvvet idi.

---

235) İbni Hişâm, es-Sire, II, 294; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 413; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 74; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV, 13.

Öteden beri Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz ile dost olan Huzâa kabîlesi, derhâl Medîne'ye haber uçurmuş, on günlük yolu dört günde alan bir süvâri, Peygamber efendimize, müşriklerin durumunu teferruatıyla haber vermişti.

İşlerini, Eshâb-ı kirâmla istişare ederek yapan sevgili Peygamberimiz, derhal sahâbîlerini toplayıp, durumu müzâkere ettiler. Savaşın, nerede ve nasıl yapılması husûsunda, her sahâbî teklifini bildirdi. Bu heyet içinde bulunan Selmân-ı Fârisî hazretleri söz alıp; "Yâ Resûlallah! Bizde bir harb usûlü vardır. Düşmanın, baskın yapma ihtimâlinden korktuğumuz zaman, etrâfımıza hendek kazarak savunma yapardık" dedi. Bu usûl, Peygamber efendimiz ve Eshâb-ı kirâmın hoşuna gitti ve bu şekilde düşmanla çarpışmağa karar verildi.[(236)]

Peygamber efendimiz derhal, Eshâbından bâzılarını alıp, hendeğin nereye kazılması lâzım geldiğini keşfettiler. Medîne'nin güney tarafı bahçelik olup, sık ağaçlarla kaplı idi. Müşriklerin buradan toplu hücûma geçmeleri ihtimâli zayıftı. Sonra buranın müdâfâsını az bir kuvvet başarabilirdi. Doğuda ise andlaşma yapılan Benî Kurayza adlı Yahudi kabîlesi bulunuyordu. Bu sebeple müşrikler, ancak batı ve kuzey taraftaki açık araziden hücûma kalkabilirlerdi. Bu taraflardan hendek kazılacak yerler tesbit edildi.

Eshâb-ı kirâmın herbirine üç metre kadar yer düşüyordu. Herkes hissesine düşen yeri iki adam boyunda (3,5 metre kadar) kazacak, hendek sür'atle koşan bir atın atlayamayacağı kadar geniş olacaktı. Zaman azdı, Düşman, Mekke'den çıkmış, Medîne'ye doğru yürümüştü. Hendeğin en kısa zamanda kazılması lâzımdı.

Sevgili Peygamberimiz, başta bizzat kendisi olmak üzere, kahraman eshâbıyla **"Bîsmillâhirrahmânirrahîm"** diyerek, ilk kazmayı vurdular. Herkes, bütün gayretiyle bir an önce hendeği kazmaya çalışıyordu. Hattâ buna, çocuklar bile iştirâk ediyorlardı. Resûlullah efendimize, Zübâb tepesi üzerinde bir çadır hazırlandı. Hendekten çıkarılan topraklar zenbillerle bu tepenin etrâfına dökülüyor, gelirken de düşmana atmak için Sel dağından taşlar çekiliyordu. Zenbil bulamayanlar, eteklerinde toprak taşıyordu. Sevgili Peygamberimiz de yoruluncaya kadar çalışıyordu. Bu hâli gören Eshâb-ı kirâm, gayrete geliyor ve; "Canımız sâna fedâ olsun yâ Resûlallah. Bizim çalışmamız yeter. Sen çalışma,

---

236) İbni Hişâm, es-Sire, I, 220; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 441; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 65-74; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 415.

istirahat buyur" demelerine rağmen; **"Ben de çalışarak kazandığınız sevaba ortak olmak istiyorum"** buyurarak cevap veriyorlardı.

O günlerde hava çok soğuktu. Ayrıca o sene kuraklık yüzünden kıtlık hüküm sürüyordu. Yiyecek bulmak da hayli güçtü. Âlemlerin efendisi dâhil olmak üzere, bütün Eshâb-ı kirâm müthiş bir açlık içinde bulunuyorlardı. Kendilerini güçlü hissetmeleri için, açlıktan karınlarına taş bağlıyorlar, midelerini sıkıştırarak yemek ihtiyâcını gidermeye çalışıyorlardı.

Âlemlere rahmet olarak gönderilen sevgili Peygamberimiz, kendi açlığını düşünmüyor, Eshâbının bu soğukta aç olarak çalışmasına ve çektiği zahmetlere çok üzülüyor, onlara acıyor ve; "**Allah'ım! Âhıret hayâtından başka** (istenecek) **bir hayat yoktur. Yâ Rabbî! Ensâr ile Muhâcirlere mağfiret eyle!"** diyerek duâ buyuruyorlardı. Onlar da canlarından çok sevdikleri Habîb-i ekrem efendimize; "Hayâtımızın sonuna kadar Allahü teâlânın yolunda, dîn-i İslâm'ı yaymak için Resûlullah efendimize tâbi olduk" diyerek cevap veriyorlardı. Bu karşılıklı muhabbet; açlık, susuzluk gibi nice meşakkatleri kökünden söküp götürüyordu.

Hendek kazmak, her gün sabah erkenden başlıyor, akşama kadar sürüyordu. Bir gün kazı esnasında, Ali bin Hakem hazretleri ayağından yaralandı. Ata bindirerek Peygamber efendimizin huzûruna getirdiler. Âlemlerin efendisi; **"Bismillâhirrahmânirrahîm"** diyerek, onun ayağını sığadı. Efendimizin bir mûcizesi olarak, bir anda ayağının kanı durdu ve ağrısı kesildi.

Hendek kazmaya devam ediliyordu. Eshâb bir ara çok sert bir yerle karşılaştılar. Kazmak mümkün olmuyordu. Resûl-i ekrem efendimize gelip, durumu bildirdiler. Teşrîf buyurarak hendeğe indiler. Bir kapla su istediler. Bir yudum alıp, tekrar kaba boşalttılar. Sonra suyu sert yere serptiler. Balyozu alıp, o yeri bir vuruşta kum gibi dağıttılar. Orası kolayca kazılır olmuştu. Bu vuruş esnasında, sevgili Peygamberimizin mübârek karnı açılınca, oradakiler, efendimizin açlıktan midesi üzerine taş bağladığını gördüler. Resûlullah efendimizin bu hâlini gören Câbir bin Abdullah hazretleri, huzûra varıp; "Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! İzin verirseniz eve kadar bir gidip geleyim" diyerek müsaade istedi. İzin aldıktan sonrasını Hazret-i Câbir şöyle anlattı:

"İzin verilince eve gelip hanımıma; "Resûl (aleyhisselâm)da öyle bir açlık hâli gördüm ki, dayanılır gibi değil. Evde yiyecek bir şeyler

var mı?" diye sordum. O da; "Şu oğlaktan ve birkaç avuç arpadan başka bir şey yoktur" dedi. Hemen oğlağı kestim, zevcem de arpayı el değirmeninde öğütüp un hâline getirdi. Sonra onu hamur yaptı. Eti çömleğe koyup, tandırda pişirmeğe başladı. Bundan sonra Resûlullah efendimizin yanına vardım ve; "Yâ Resûlallah! Çok az bir yemeğim var. Yanınıza bir iki kişi alıp bize yemeğe buyurun!" dedim.

Resûlullah; "**Yemeğiniz ne kadardır?**" buyurdular. Söyledim. Bunun üzerine; "**Hem çok hem de güzel yemektir. Hanımına söyle, ben gelinceye kadar tandırdan ne et çömleğini ne de ekmeği çıkarsın"** buyurdu. Sonra mücâhidlere dönüp; "**Ey hendek halkı! Kalkınız! Câbir'in ziyâfetine gideceğiz!"** buyurdu. Bu emir üzerine Eshâb-ı kirâm toplanarak Peygamberimizin arkasından yürümeğe başladılar. Ben hemen eve dönüp olanları hanımıma anlattım ve; "Şimdi ne yaparız?" deyince, bana; "Resûl (aleyhisselâm), yemeğin ne kadar olduğunu sormadı mı?" dedi. Ben de; "Sordu ve söyledim" dedim. Hanımım; "Eshâb-ı kirâmı sen mi, yoksa Resûlullah efendimiz mi dâvet etti?" diye sordu. "Resûlullah dâvet etti" deyince; "Resûl (aleyhisselâm) daha iyi bilir" diyerek beni tesellî eyledî.

Biraz sonra, Peygamber efendimizin nûrlu cemâli kapımızda göründü. Kalabalık olan sahâbîlere; "**Birbirinizi sıkıştırmadan içeri giriniz"** buyurdular... Sahâbî kardeşlerim, onar kişilik gruplar hâlinde oturdular. Nebiyyi muhterem, ekmeğin ve etin bereketlenmesi için duâ buyurdu. Sonra, çömleği tandırdan çıkarmadan kepçe ile içindekileri, aldığı ekmeklerin üzerine koyarak, Eshâbına ikrâm ettiler. Bütün Eshâb doyuncaya kadar, böyle devam ettiler. Yemin ederim ki, yemek yiyen bin kişiden çok olduğu hâlde, ekmek ve et aynen duruyordu. Biz de yedikten sonra komşularımıza dağıttık."[237]

Selmân-ı Fârisî hazretleri çok iyi hendek kazardı. Tek başına on kişinin yaptığı işi yapardı. O da arkadaşları ile kendisine ayrılan yeri kazarlarken, çok sert ve büyük, beyaz bir kaya ile karşılaştılar. Kırmak için çok uğraştılar. Fakat bütün emekleri boşa gitti. Üstelik balyozları, kazma ve kürekleri de kırılmıştı. Hazret-i Selmân, sevgili Peygamberimizin huzûruna varıp; "Anam-babam, canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Hendeği kazarken sert bir kayaya rastladık. Demirden yapılmış bütün âletlerimiz kırıldığı hâlde, yerinden bile oynatamadık" diyerek, durumu arzetti. Habîb-i-ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz,

237) Buhârî, "Megâzî", 27; Dârimî, "Mukaddime", 7; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, VII, 425.

saadetle oraya gelip balyoz istediler. Orada bulunan Eshâb-ı kirâm da netîceyi merakla bekliyorlardı.

RESÛLÜLLAH BALYOZU VURUNCA...

Nebîlerin sultânı efendimiz, aşağı indiler. "**Bismillâhirrahmânirrahim"** diyerek, balyozu kaldırıp, kayaya öyle bir vurdular ki, bu çarpmadan, Medîne'yi aydınlatan bir şimşek çaktı ve kayadan bir parça koptu. Resûl-i ekrem efendimiz; "**Allahû ekber**!" diyerek tekbir getirdiler. Bunu işiten Eshâb da tekbir getirdi. Sonra ikinci defâ balyozu vurdular. Yine her tarafı aydınlatan bir şimşek!... Ve kayadan kopan parçalar... Sevgili peygamberimiz yine; "**Allahü ekber**!" diyerek tekbir getirdiler. Bunu Eshâb-ı kirâm tâkip etti. Balyoz üçüncü defâ indiğinde, her tarafı aydınlatan bir şimşek daha çakmış ve kaya parça parça olmuştu. Âlemlerin efendisi yine; "**Allahü ekber!**" diyerek tekbir getirdi. Şerefli Eshâbı da O'na uydu.

Hazret-i Selmân, elini uzattı. Sevgili Peygamberimiz yukarı çıktılar. Selmân-ı Fârisî; "Anam-babam, canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Ömrümde hiç görmediğim bir şeyi şimdi gördüm. Bunun hikmeti nedir?" deyince, Peygamber efendimiz, Eshâbına dönüp; **"Selmân'ın gördüğünü sizler de gördünüz mü?"** buyurdular. Onlar da; "Evet yâ Resûlallah! Balyozu kayaya vurduğunuz zaman, şiddetli bir şimşeğin çaktığını gördük. Siz tekbir getirince biz de tekbir getirdik" dediler.

Peygamber efendimiz de; "**Önceki darbenin ışığında Kisrânın** (Medâyin'deki) **köşkleri bana göründü. Cebrâil** (aleyhisselâm) **gelip;** "Ümmetin, o beldelere sâhib olurlar" **diye haber verdi. İkinci darbede Rum vilâyetinin** (Şam'ın) **kızıl köşkleri göründü. Cebrâil** (aleyhisselâm) **gelip;** "Ümmetin, o diyara da sâhib olur" **dedi. Üçüncüsünde, San'a'nın** (Yemen'in) **köşkleri göründü. Cebrâil** (aleyhisselâm); "O yere de ümmetin mâlik olur" **diye haber verdi"** buyurdu.

Sonra Kâinâtın sultânı, Acem kisrâsının Medâyin'deki sarayını tarif edince, oralı olan Hazret-i Selmân; "Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Seni, hak din ve Kitâb'la gönderen Allahü teâlâya yemîn ederim ki, o köşkler aynen anlattığınız gibidir. Senin, Allahü teâlânın Resûlü olduğuna şehâdet ederim" dedi. Peygamber efendimiz; "**Ey Selmân! Şam, muhakkak feth edilecektir. Herakliyüs, memleketinin en ücrâ yerine kaçacaktır. Siz, Şam'ın her tarafına hâkim olacaksınız. Size, hiç kimse karşı koyamayacaktır. Yemen, muhakkak feth edilecek-**

tir. Şu “Diyâr-ı Meşrik” de muhakkak feth edilecek ve Kisrâ öldürülecektir. Allahü teâlâ bu fetihleri benden sonra size nasîb edecektir“ buyurdular.(238)

Selmân-ı Fârisî hazretleri; “Resûlullah efendimizin, bu müjdelerinin hepsinin gerçekleştiğini gördüm” diye haber verdi.

Düşman artık gelmek üzereydi. Hendek son sür’atle kazılıyor ve bir an önce bitirilmeye çalışılıyordu. Mücâhidler zaruret hâlinde, Peygamber efendimizden izin alarak işi bırakıyorlar, ihtiyâç giderildikten sonra yeniden işlerinin başına koşuyorlardı.

Münâfıklar gâyet gevşek davranıyor, istedikleri zaman işe geliyor, istedikleri zaman izin almadan bırakıp gidiyorlardı. Ayrıca Eshâbın bu şekildeki çalışması ile alay ediyorlar, Peygamber efendimizin verdiği müjdelere bile; “Biz, düşman korkusundan hendeklere sığınıyoruz. O ise bize Yemen, Rum ve Fars ülkelerinin köşklerini vaad ediyor. Sizin bu hâlinize şaşıyoruz!...” diyorlardı.

Bunun üzerine, mücâhidler için inen âyet-i kerîmede, meâlen buyruldu ki: “**Gerçek mü’minler, ancak o kimselerdir ki,** (ihlâs ile) **Allahü teâlâya ve Resûlüne îmân edenler ve** (cihâd, cihâda ait tedbirler, Cumâ ve bayram toplanmaları gibi) **toplu bir iş için, O’nun** (Resûlullah’ın) **maiyyetinde bulundukları vakit, O’ndan izin almadıkça, bırakıp gitmeyenlerdir. O hâlde** (ey Habîbim!) **Senden izin isteyenler, Allahü teâlâya ve Resûlüne îmân edenlerdir. Bu mü’min kimseler bâzı işleri için senden izin istedikleri vakit, sen de onlardan dilediğin kimseye izin ver ve kendileri için Allahü teâlâdan mağfiret dile. Şüphesiz ki, Allahü teâlâ, Gafûr-ur-Rahîm’dir, çok bağışlayıcı, çok merhamet edicidir.”**(239)

Münâfıklar için inen âyet-i kerîmelerde de meâlen buyruldu ki: **“Allahü teâlânın Resûlünün dâvetini, kendi aranızda birbirinizi** (bâzan icâbet edip, bâzan etmediğiniz) **dâvetsiz gibi tutmayın** (dâvetine hemen koşun ve izinsiz ayrılmayın)! **İçinizden, birbirinizi siper ederek gizlice kaçanlarınızı, Allahü teâlâ muhakkak biliyor. O’nun emrinden uzaklaşıp gidenler, dünyâda fitneye, âhirette de elem verici bir azâba uğramaktan sakınsınlar! Dikkat ediniz! Göklerde ve yerde**

---

238) Vâkıdî, el-Megâzî, I, 450; İbni Kesîr, es-Sire, III, 159; Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, III, 482.

239) Nur sûresi, 24/62.

ne varsa, hepsi de Allahü teâlânındır. O, sizin, hangi inanç üzerinde (mü'min veya münâfık) **olduğunuzu ve** (münâfık ve kâfirlerin) **kendisine döndürülecekleri kıyâmet gününü de biliyor. Allahü teâlâ onların dünyâda yaptıklarını kendilerine haber verecektir. Allahü teâlâ her şeyi bilir."**(240)

Hendeği kazma işine başlıyalı altı gün olmuştu. Herkes işini, lâyıkıyla bitirmişti. Ancak bir yer, zaman yetmediği için geniş ve derin kazılamamıştı. Peygamber efendimiz burası için endişelerini belirttiler; **"Müşrikler, buradan başka bir yerden geçemezler"** buyurdular. Buraya nöbetçiler koydular.

Müşrik ordusunun Medîne'ye çok yaklaştığı sırada, Yahudi Nadâroğullarının reîsi Huyey, Kureyş ordu kumandanına; "Medîne'deki Kurayza Yahudilerinin müslümanlarla andlaşma hâlinde olduklarını, ancak onların reîsi Ka'b bin Esed'i aldatıp, kendi saflarına çekebileceğini bildirdi. Kumandan da; "Ey Huyey! Hemen Ka'b bin Esed'e git. Müslümanlar ile yaptıkları andlaşmayı bozup bize yardım etsinler" dedi. Bu andlaşmanın maddelerinden biri, "Medîne'ye bir düşman ordusu taarruz ederse, Müslümanlarla birlik olup, düşmana karşı koymak" idi.

Yahudi Huyey, müşrik ordusundan ayrılıp, gece, Benî Kureyzâ reîsi Ka'b'ın evine geldi. Kapıyı çalıp kendisini tanıttı ve; "Ey Ka'b! Kureyş'in bütün ordusunu, Kinâne ve Gatafanoğulları gibi nice kabîleleri on bin kişilik bir ordu hâlinde getirmiş bulunuyorum. Artık Muhammed ve Eshâbı kurtulamayacaktır. Onları tamamen imhâ edinceye kadar, Kureyşlilerle buradan ayrılmamağa yemîn ettik!.." dedi.

Ka'b; "Muhammed ve Eshâbı öldürülemez de, Kureyş ve Gatafanlar ülkelerine dönüp gider ise, burada yalnız kalırız. Sonunda hepimizi öldürürler diye korkuyorum!..." diye endişesini belirtince, Huyey; "Bu korkunun gitmesi için Kureyş ve Gatafanlardan yetmiş kişi rehin istersin. Bu rehineler sende olduğu müddetçe, onlar buradan gidemezler. Şâyet yenilip giderlerse, ben sizin yanınızdan ayrılmam. Size gelen felâket bana gelmiş olur" diyerek, Ka'b'ı sonra da diğer Yahudileri aldattı. Müslümanlarla olan muahedeyi yırttırdı. Böylece andlaşma bozulmuş oldu.

Huyey, müşrik ordusuna dönüp durumu anlattı. Benî Kurayza'nın, Müslümanları arkadan vuracaklarını bildirdi.

---

240) Nur sûresi, 24/ 63-64.

Yedinci gün, müşrikler on bin kişilik büyük bir ordu ile Medîne'nin batı ve kuzey tarafına gelip, ordugâhlarını kurdular. Bu ordugâh, hendeğin kazıldığı yerde idi. Müşriklerin düşünceleri; bu büyük ordu ile Medîne'yi baştan başa yakıp yıkmak, Peygamber efendimizi ve Eshâbını ortadan kaldırıp, İslâmiyet'i yok etmekti. Müşrik ordusu görünüşte karşı konması güç, pek büyük bir ordu idi.

Müşrikler, hayâllerinden bile geçirmedikleri hendek engelini görünce, şaşkına döndüler, moralleri bozuldu. Çünkü, hendek iyi bir atın süratle koşarak atlayamayacağı genişlikte idi. İçine düşen bir kimse de kolayca çıkamazdı. Hele zırhlı bir kimsenin yukarı tırmanarak çıkması çok zordu.

Müşriklerin geldiğini haber alan sevgili Peygamberimiz, derhâl altı gündür durmadan çalışarak yorgun düşen Eshâbını toplayıp, hendeğin bu tarafında Sel dağı eteklerine karargâhını kurdu. Arkalarında Sel dağı ve Medîne bulunuyordu, önünde hendek ve ötesinde düşman... Yine İbn-i Ümm-i Mektûm, Medîne'de Peygamber efendimizin vekili olarak bırakıldı. Kadınlar ve çocuklar hisarlara yerleştirildi. Üç bin kişilik İslâm ordusunun otuz altı süvârisi vardı. Sancakları, Zeyd bin Hârise ile Sa'd bin Ubâde hazretleri taşıyordu.(241) Resûlullah efendimizin deriden yapılmış çadırı, Sel dağının eteğinde kuruldu.

Yine nice kahramanlıklar gösterecek olan Eshâb-ı kirâm, dikkatle düşmanın hareketlerini takib etmeğe başladı. Bu sırada, sevgili Peygamberimizin huzûruna Hazret-i Ömer'in geldiği görüldü. "Yâ Resûlallah! İşittiğime göre, Kurayza Yahudileri aramızdaki antlaşmayı bozmuşlar ve bize karşı harbe hazırlanıyorlarmış!" dedi. Beklenilmeyen bu habere, Âlemlerin efendisi; **"Hasbünallahü ve ni'mel vekîl-Allahü teâlâ bize yeter. O ne güzel vekildir"** diyerek mukabelede bulundular. Çok müteessir olmuşlardı. Şimdi İslam ordusu, iki ateş arasında kalmıştı. Kuzey ve batıda müşrik orduları, güney doğuda Yahudiler bulunuyordu.

Resûlullah efendimiz, Zübeyr bin Avvâm hazretlerini Kurayza oğullarının kalesine gönderdi. Hazret-i Zübeyr gidip, durumu öğrendi. Gelince; "Yâ Resûlallah! Onları, kalelerini tamir, harp tâlimleri ve manevraları yaparken gördüm. Ayrıca hayvanlarını da derleyip toparlıyorlardı" diyerek, gördüklerini anlattı. Bunun üzerine Habîb-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz; Sa'd bin Mu'âz, Sa'd bin Ubâ-

---

241) İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 67.

de, Havvât bin Cübeyr, Amr bin Avf, Abdullah bin Revâha'yı, Kureyzâ oğullarına nasîhat edip antlaşmayı yenilemeleri için gönderdi.[242]

Vazife verilen bu beş sahâbî, Kurayza Yahudilerinin kalesine gidip, onlara nasîhat ettiler. Fakat, nasîhat kâr etmiyordu. Ayrıca hakâret etmeye de başlamışlardı. Son söz olarak; "Kardeşlerimiz Nadîroğullarını, yurtlarından sürüp çıkarmakla, bizim, kolumuzu kanadımızı kırdınız. Muhammed de kim oluyormuş! O'nunla aramızda hiçbir söz ve antlaşma yoktur. Peygamberinizin üzerine hep birden saldırıp, öldürmek için and içmiş bulunuyoruz. Kardeşlerimize muhakkak arka çıkıp, yardımcı olacağız!..." dediler.

Sa'd bin Mu'âz hazretleri ve arkadaşları, Resûlullah efendimizin huzûruna gelip, herkesin anlayamayacağı şekilde kapalı olarak durumu anlattılar. Peygamber efendimiz; **"Haberinizi gizli tutun. Ancak bilene açıklayın. Çünkü harp, tedbir ve aldatmadan ibarettir"** buyurdular.[243]

Eshâb-ı kirâm, hendeğin bu tarafında Peygamber efendimizi bekliyor, nasıl hareket edeceklerini merak ediyorlardı. Biraz sonra Kâinatın sultânı, kahraman Eshâbının yanına teşrif etti ve; "**Allahü ekber! Allahü ekber!**" diyerek tekbir getirdi. Bunu işiten şanlı sahâbîler, hep bir ağızdan tekbir getirerek, Cenâb-ı Hakk'ın ism-i şerîfinin yüceliğini bildirip, hendeğin ötesinde kum gibi kaynayan küffârın kalbine korku saldılar. Müşrikler, tekbirleri işitince; "Muhammed ve Eshâbına, herhalde sevindirici bir haber geldi" dediler.

ZAFER MÜJDESİ

Peygamber efendimiz, Eshâbına; **"Ey Müslüman cemâati! Allahü teâlânın fetih ve yardımı ile sevininiz!"** buyurarak, muzaffer olacaklarının müjdesini verdi. Şanlı Eshâb, şimdiye kadar birçok seriyyelerde bulunmuşlar, Bedr ve Uhud gazâlarına katılmışlardı. Sayıca ve kuvvetçe çok olan müşrikleri, Allahü teâlânın izni ve Resûl-i Ekrem efendimizin duâsı bereketiyle her defasında hezimete uğratmışlardı. Başlarında, varlıkların "Baş tâcı" olduktan sonra, yapamayacakları iş, katlanamayacakları sıkıntı olamazdı. Hava soğuk, kıtlık şiddetli, açlık ziyâde idi... Peygamber efendimiz dâhil, bir çokları mübârek karınla-

242) Vâkıdî, el-Megâzî, I, 460; Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, IV, 8.

243) Buhârî, "Cihad", 157; Ebû Dâvûd "Cihad", 101; Tirmizî "Cihad", 5; İbni Mâce, "Cihad", 28; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, I, 126.

rına taş bağlamışlardı. Karşıda düşman, kum gibi kaynıyordu!... Fakat şanlı Eshâb için, düşmanın çokluğu ve çekilen sıkıntıların ehemmiyeti yoktu. Allahü teâlâ en güzel vekildi... O'na bağlanmışlar, O'na dayanmışlar, O'na sığınmışlardı.

Kureyş'in önde gelen kumandanları ve Kureyş'le beraber gelen diğer kabîlelerin liderleri umûmî taarruza geçmek için bir karar vermeden önce, hendeğin etrafında, geçebilecekleri bir yer araştırmaya başladılar. Hendeği bir baştan öbür başa kadar dolaştılar. Nihâyet aceleden yarım kalan dar yerde durup, buradan hücum etmenin uygun olacağında karar kıldılar. Müşrik askerleri de kumandanlarının peşinden hareket ediyorlar, bir hendeğe, bir de şanlı Eshâba bakıp şaşırıyorlardı. "Yemîn ederiz ki, bu, Arabların başvurduğu bir usûl değildir. Muhakkak bunu, o Farslı adam tavsiye etmiştir!" diyorlardı.

Kureyşli kumandanlar, askerlerine hendeğin dar yerini göstererek; "Buradan kim atlayıp, karşıya geçebilir?" deyince, içlerinden beş süvâri ayrıldı. Bunlar teke tek vuruşmak üzere hendeğin diğer tarafına geçeceklerdi. Şanlı Eshâb-ı kirâm ve müşrik askerleri merakla bu beş atlının hareketlerini tâkib etmeye başladılar. Süvâriler hız almak için geriye çekildiler. Sonra atlarının başını hendeğin en dar yerine çevirip, hızlandırdılar. Dört nala koşan beş cins at, bir sıçramada hendeğin diğer tarafına geçmeyi başardılar. Onu pek çok süvâri tâkib etmek istedi ise de başaramayıp, hendeğin öbür tarafında kaldılar. Bu geçenler içinde Amr bin Abdivüdd adında çok güçlü bir kimse vardı. Tepeden tırnağa kadar zırh giymiş, heybetli bir görünüşü vardı. Görünüşte kalblere korku salan bu adam, mücahitlere karşı; "Benimle çarpışabilecek bir kimse varsa meydana çıksın?..." diye bağırdı.

Bu sırada Hazret-i Ali'nin, sevgili Peygamberimizin huzûruna çıkarak: "Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Onunla ben çarpışayım" diyerek izin istediği görüldü. Üzerinde zırhı dahi yoktu. Eshâb-ı kirâm, ona gıbta ile bakıyordu. Sevgili Peygamberimiz, kendi mübârek zırhını çıkarıp, Hazret-i Ali'yi giydirdiler. Kılıcını ona kuşattılar. Mübârek başlarından sarığını çıkarıp, onun başına bizzat kendi elleriyle sardılar. Sonra da; "**Allah'ım! Bedr gazâsında amcam oğlu Ubeyde, Uhud gazâsında amcam Hamza şehîd oldular. Yanımda kardeşim ve amcam oğlu olan Ali kaldı. Sen onu muhafaza eyle. Ona yardımını ihsân eyle. Beni yalnız başıma bırakma!"** diyerek duâ etti. Eshâb-ı kirâm; "Âmîn!" dediler.

Duâlar ve tekbirler arasında yaya olarak ilerleyen Allahü teâlânın aslanı, atının üzerinde, bir heyûlâ gibi duran Amr bin Abdivüdd'ün karşısına dikildi. Gözlerinden başka her tarafı zırhlarla kaplı olan Amr, bu kahramanı tanıyamadı ve kim olduğunu sordu. O da; "Ben, Ali bin Ebî Tâlib'im" diyerek kendini tanıtınca, Amr; "Ey kardeşimin oğlu! Baban, benim dostumdur. Bu sebeple senin kanını dökmek istemem. Benim karşıma çıkacak amcalarından biri yok mu?" diyerek güyâ ona acıdı. Hazret-i Ali ise; "Ey Amr! Vallahi, ben senin kanını dökmek isterim. Yalnız, ikimizin de eşit durumda olması lâzım gelmez mi? Yiğitliğin şânına da bu yakışmaz mı? Hâlbuki, ben yayayım, sen ise atlısın!..." diyerek onu tahrik etti.

Bunu işiten Amr'ın, yiğitlik damarı kabarıp derhâl atından indi ve atının bacaklarını kılıçla doğradıktan sonra, hiddetle Hazret-i Ali'nin karşısına geçti. Hamle yapmak üzere iken, Allahü teâlânın aslanı; "Ey Amr! İşittim ki, sen, Kureyş'den bir kimse ile karşılaştığında, onun iki dileğinden birini yerine getireceğine yemîn etmişsin. Bu doğru mu?" diye sordu. O da; "Evet, doğrudur" diye cevap verince, bu defa; "O hâlde, birinci isteğim; senin, Allahü teâlâ ve Resûlüne îmân edip, Müslüman olmandır!" diyerek îmâna dâvet etti. Bunu duyan Amr, kızdı ve; "Geç bunu! Bu bana lâzım değil!" dedi. Hazret-i Ali; "İkinci isteğim, çarpışmayı bırakıp, Mekke'ye dönmendir. Zîrâ Resûl (aleyhisselâm), düşmana gâlip gelirse, sen bu hareketinle O'na yardım etmiş olursun!..." dedi. Amr; "Bunu da geç! Ben intikam almadıkça, koku sürünmeyeceğime yemîn ettim. Başka bir dileğin varsa onu söyle!" deyince, Hazret-i Ali; "Ey Allahü teâlânın düşmanı! Artık seninle çarpışmaktan başka bir şey kalmadı!" dedi.

Amr, bu sözlere gülüp; "Hayret doğrusu! Arab diyarında karşıma çıkabilecek bir yiğidin olduğu, hatırımdan geçmezdi! Ey kardeşimin oğlu! Yemîn ederim ki, ben seni öldürmek istemem. Zîrâ, baban, benim dostumdu. Ben karşıma, Kureyş eşrafından Ebû Bekr gibi, Ömer gibi bir kimse isterdim" dedi. Hazret-i Ali; "öyle olsa da, ben seni öldürmek için buraya çıktım" deyince, Amr'ın kanı başına sıçradı. Kılıcını kaldırması ile indirmesi bir oldu. Böyle bir şeyi bekleyen Allahü teâlânın aslanı, şimşek gibi yana sıçrayıp, hamleyi kalkanıyla karşıladı. Fakat Amr, bunun gibi nice kalkanlar parçalamıştı. Onun vuruşuna en güçlü kalkanlar bile dayanamazdı. Nitekim, şimdi de öyle oldu. Hazret-i Ali'nin kalkanı parçalandı, ayrıca kılıç, başını sıyırıp yaraladı. Hamle sırası Hazret-i Ali'ye gelmişti; "Yâ Allah!" diyerek Zülfikâr'ı, Amr'ın

boynuna indirdi. İndirmesi ile İslâm ordusunda; “Allahü ekber! Allahü ekber!” sedâları yeri göğü inletmeye, küffâr ordusunda ise feryâdlar yükselmeğe başladı. Evet, Nebîlerin sultânı varlıkların baş tâcının duâsı kabul olmuştu. İnsan azmanı Amr, yere serilmiş, gövdesinden oluk gibi kan boşanırken, kafası miğferiyle birlikte uçmuştu.

En çok güvendikleri Amr’ın yere serildiğini gören arkadaşları, derhâl Hazret-i Ali’ye saldırdılar. Bunu gören Eshâb-ı kirâm, oraya koştular. Zübeyr bin Avvâm, Nevfel bin Abdullah’ı yaralayıp atıyla birlikte hendeğe düşürdü. Hazret-i Ali, hendeğe inip Nevfel’i iki parçaya ayırdı. Diğerleri hendeği zor geçip geriye kaçtılar. Müşrik ordusu baş kumandanı ise, daha harbin başında büyük bir ümitsizliğe düşmüştü.

Artık harbin şekli tâyin olmuştu. Hendek, göğüs göğüse çarpışmayı engelliyordu. Ok atışlarıyla birbirlerine zayiat vermeğe uğraştılar. Bu hareket, neticeyi uzatmaktan başka bir işe yaramıyordu. Müşrikler, bu şekilde galip gelemeyeceklerini anlayıp, hendeğin her tarafından hücûma geçmenin en uygun bir yol olacağına karar verdiler ve saldırıya geçtiler. On bin kişilik koca düşman ordusu, hendeği geçmek için uğraşıyor, üç bin kişilik şanlı İslâm ordusu ise, okla, taşla onları hendekten geçirmemeğe gayret ediyordu. Müthiş bir mücâdele başlamıştı. Bu mücâdele akşama kadar sürdü.

Resûl-i Ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, gece, hendeğin çeşitli yerlerine nöbetçiler yerleştirdi. Kendisi de dar olan yerde nöbet tutmağa başladı. Medîne’ye beş yüz kişilik bir devriye kuvveti göndererek, sokaklarda yüksek sesle tekbir getirmelerini emretti. Böylece Yahudilerden veya Kureyş müşriklerinden gelecek bir tehlike zamanında önlenecek, kadınlar ve çocuklar korunacaktı.

Kureyzâ Yahudileri ise, Huyey bin Ahtab’ı müşriklere gönderip, gece baskınları yapmak üzere iki bin kişilik bir kuvvet istediler. Geceleri, savunmasız kalan kadın ve çocuklara saldıracaklardı. Fakat mücâhitlerin sabahlara kadar devriye gezmeleri; “Allahü ekber!” nidâlarıyla tekbir getirmeleri, kalblerine büyük bir korku salmıştı. Kalelerine çekilip, fırsat beklemeğe başladılar. Zaman zaman küçük gruplar hâlinde Medîne’ye girmeğe çalıştılar.

Bir gece Kureyzâoğullarının ileri gelenlerinden Gazzâl, yanına aldığı on kişilik bir birlik ile, Peygamber efendimizin halası Safiyye vâlidemizin bulunduğu köşke kadar gelmeyi başardı, içerde kadınlar ve çocuklar vardı. Kendilerini koruyacak bir tek silâhları bile yoktu. Yahu-

diler, önce köşke ok atmaya, sonra da içeri girmeye çalıştılar. İçlerinden biri, iç avluya girerek etrafı kontrol etmeye başladı. Bu sırada sevgili Peygamberimizin kahraman halası, yanındakilere hiç ses çıkarmamalarını tenbih ettikten sonra, aşağı inip, kapının yanına geldi. Bir tülbent ile başını sıkıca sarıp, bir erkek görünümüne girdikten sonra, eline bir sırık alıp, beline bir bıçak yerleştirdi. Yavaşça kapıyı açıp o Yahudinin arkasına yaklaştı ve elindeki sırığı şiddetle başına indirdi. Hiç vakit kaybetmeden yere düşen Yahudiyi öldürdü. Sonra öldürülen Yahudinin başını dışarıda ok atmakla meşgûl olan Yahudilere fırlattı. Arkadaşlarının kesik başını ayakları altında gören Yahudiler, büyük bir korkuya kapılıp, kaçmağa başladılar. Bir taraftan da; "Bize, Müslümanlar evlerinde hiçbir erkek bırakmaksızın, hepsini harbe göndermişler, şeklinde haber verilmişti!..." diye söyleniyorlardı.

Harp, sabahleyin yine aynı şiddetle devam etti. Oklar havada uçuşuyordu. Âlemlerin efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem), şanlı Eshâbına; "**Varlığım kudret elinde bulunan Allahü teâlâya yemin ederim ki, karşılaştığımız sıkıntılar, üzerinizden muhakkak kaldırılacak ve sizler ferâha çıkarılacaksınız"** buyurarak, onlara sabretmelerini tavsiye etti ve zaferin, inananlara âit olacağını müjdeledi. Bu müjdeyi alan kahraman sahâbîler, açlık, kıtlık gibi sıkıntıları unutup canla, başla çalıştılar. Hendekten bir müşrikin bile geçmesine meydan vermediler.

Eshâb-ı kirâmın önde gelenlerinden Sa'd bin Mu'âz hazretleri, büyük bir kahramanlık göstererek savaşıyordu. Savaş sırasında, Hibbân bin Kays bin Araka adlı bir müşrikin attığı ok ile kolundan yaralandı. Ok, atar damara isabet edip, çok kan kaybına sebeb oldu. Hazret-i Sa'd, yaralı bir hâlde, etrâfındakilerin kanı durdurmak için uğraştıklarını görerek, durumunun ciddî olduğunu anladı ve; "Yâ Rabbî! Kureyş harbe devam edecekse, bana ömür ihsan eyle. Çünkü senin Resûlüne eziyet eden, O'nu yalanlayan bu müşriklerle savaşmaktan hoşlandığım kadar, başka hiçbir şeyden hoşlanmıyorum. Eğer aramızdaki harb sona eriyorsa, beni şehîdlik mertebesine yükselt. Fakat, Benî Kureyzâ'nın âkıbetini görmeden rûhumu kabzetme" diyerek duâ etti. Duâsı kabul olunup, kanı kesildi.

Eshâb-ı kirâm arasında çarpışıyor görünen Abdullah bin Übey gibi münâfıklar ise, gâyet ağırdan alıyor, ileri hatlara yaklaşmıyorlardı. Ayrıca, mücâhitlerin morallerini bozmak için ellerinden geleni yapıyor; "Muhammed size, Kayser ve Kisrâ'nın hazînelerini vaad edip duruyor. Hâlbuki, şu anda hendek içinde hapsolmuşuz. Korkumuzdan abdest

bozmağa bile gidemiyoruz. Allah ve Resûlü, bizi aldatmaktan başka bir şey yapmıyor, vâdetmiyor!...” diyerek fitne çıkarmaya çalışıyordu. Sıkıştıkları zaman, evlerine düşmanın saldırabileceğini bahane edip vazife yerlerini terkediyorlardı. Münâfıkların bu hareketleri de ayrı bir dert ve ayrı bir sıkıntı oluyordu.

Müşrik ordusu, bir an önce netîceye varmak için bütün gücünü harcıyor, fakat şerefli sahâbîlerin kahramanca müdâfâaları karşısında, hiçbir varlık gösteremiyordu. En çok saldırdıkları yer, dar geçit idi. Sevgili Peygamberimiz, buradan ayrılmıyor, Eshâbını savaşa teşvik ediyordu. Peygamber efendimizin yanı başında harb etmek şerefine kavuşmak isteyen Eshâb-ı kirâm, gazâ meydanında görülmemiş kahramanlıklar gösteriyorlardı. Bir ara müşriklerin, şiddetli bir ok atışına başladıkları görüldü. Bütün hedef, Kâinatın sultânının bulunduğu çadır idi.

Sevgili Peygamberimizin mübârek vücutlarını bir zırh örtüyordu. Mübârek başlarında ise miğferleri vardı. Çadırın önünde dimdik duruyorlar, harbin seyrine göre Eshâbına emirler veriyorlardı. Müşrikler, bâzan en zayıf görünen yere birden yükleniyorlar, mübârek sahâbîler oraya koşup, din düşmanlarını püskürtünceye kadar, aşk ile çarpışıyorlardı. Bu görülmemiş mücâdele pek şiddetli oluyor, kahraman sahâbîler, çarpışmaktan, yan tarafa bakacak zaman bulamıyorlardı. O gün, sabahla başlayan bu mücâdele, geç saatlere kadar devam etti. Namaz vakitleri geldikçe, şanlı sahâbîler; “Yâ Resûlallah! Namazımızı kılamadık” diyorlar, âlemlerin efendisi, Kâinatın sultânı, büyük bir üzüntü içinde; “**Vallahi ben de kılamadım”** buyuruyorlardı.

Yatsı sıralarında, ibâdetlerini yaptırmayan müşrik sürüsünü, pek şiddetli bir saldırı ile geriye püskürtüp, dağıttılar. Bu dağınıklıktan kurtulamayan Kureyşliler ve Gatafanlar, geceyi geçirmek üzere karargâhlarına çekildiler. Mücahidler de sevgili Peygamberimizin çadırına doğru yürüdüler. O zaman, âlemlere rahmet olarak gönderilen Fahr-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, bedduâ etmek âdet-i şerîfleri değil iken, namaz için dayanamamışlar; **“Onlar, nasıl güneş batıncaya kadar uğraştırıp bizi namazımızdan alıkoydular ise, Allahü teâlâ da onların evlerine, karınlarına ve kabirlerine ateş doldursun!”** buyurarak, müşriklere bedduâda bulundular. Kazaya kalan öğle, ikindi ve akşam namazlarını kıldıktan sonra, yatsı namazını kıldırdılar.

Müşrikler, İslâm’ı tamamen ortadan kaldırmak için yaptıkları bu mücâdelelerinden sonra, Müslümanların gündüz mağlûb edilemeyece-

ğini anladılar. Onlara göre tek çâre aynı şiddetle gece baskınları tertiplemekti. Müslümanlar ancak bu şekilde yenilebilirdi. Bu kararlarını hemen tatbîkata koyup, Yahudi Kurayza oğullarıyla birlikte gece baskınları yapmaya başladılar. Askerlerini gruplara ayıran müşrikler, nöbet ve sıra ile hücûma geçiyorlardı. Bu hâl günlerce devam etti. Başta sevgili Peygamberimiz ve kahraman Eshâb-ı kirâm; aç, uykusuz, yorgun oldukları hâlde müdâfaaya devam ettiler. Hiçbir düşman askerini hendekten bu tarafa geçirmediler. Canla başla yapılan bu savunma, daha önce yapılan bütün gazâlardan daha korkulu, daha şiddetli, daha sıkıntılı ve daha zahmetli idi.

Günlerdir çarpışmakta olan müşriklerde, yiyecek sıkıntısı baş göstermeye başladı. At ve develeri de, yerde bir tutam kuru ot bulamadıkları için, ölmeye başlamıştı. Bu sebeple müşriklerin kumandanı, Dırâr bin Hattâb kumandasında bir birliği, Kurayza Yahudilerine erzak te'mini için göndermişti. Küffâra her şeylerini fedâ eden Yahudiler, derhâl yirmi deve yükü buğday, arpa, hurma ve hayvanlar için saman yükleyip teslîm ettiler. Dırâr, askerleri ile sevinç içinde dönerken, Kuba yakınlarında bir grup sahâbî ile karşılaştılar. Kahraman Eshâb, derhâl hücum etti. Kanlı bir çarpışmadan sonra, müşrikleri kaçırtarak yüklü develeri Peygamber efendimize teslîm ettiler ve çok duâya mazhar oldular.

Kâinatın sultânı (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, bir aya yakın devam eden bu şiddetli çarpışmada, pek güç durumlarda kalan kahraman Eshâbına acıyor, onlara, babalarından kat kat fazla şefkât gösteriyordu. Şanlı Eshâbının gösterdiği bu insan üstü gayretlere karşı, kendisi mübârek alnını toprağa koyuyor, onlar için Allahü teâlâya şöyle yalvarıyordu: **"Ey darda kalanların imdatlarına yetişen! Ey muhtaç ve çâresiz kalmışların duâsına icâbet eden Allah'ım! Benim ve Eshâbımın hâllerini muhakkak görüyor ve biliyorsun. Yâ Rabbî! Sen küffârı hezîmete uğrat, içlerine tefrika düşür ve onlara karşı bize nusret ver, zafer ihsân eyle!.."**

Sevgili Peygamberimiz, bu duâsını, son günlerde sık sık tekrarlıyordu.

Müşrikler, kıtlığın da verdiği ızdıraplardan dolayı, bir an önce müslümanları ortadan kaldırmak için, bütün güçlerini harcıyorlardı. Böyle çarpıştıkları bir akşam, müşrik ordusundan, kalbine İslâm'ın sevgisi düşmüş bir kimse, Peygamber efendimizin huzûruna geldi. Bu, Gatafan kabîlesinden Nu'aym bin Mes'ûd idi. Sevgili Peygamberimize; "Yâ

Resûlallah! Ben, Allahü teâlânın bir olduğunu ve senin hak peygamber olduğunu tasdik etmek için geldim. Hamd olsun Müslüman olmakla şereflendim. Şimdiye kadar size karşı çarpışmıştım. Bundan sonra da küffâra karşı çarpışacağım. Bana ne emrederseniz yapmağa hazırım! Yâ Resûlallah! Benim müslüman olduğumu kavmim dahî bilmiyor" dedi.

Resûl-i ekrem efendimiz; "**Bu küffârın arasına girip, tefrika sokarak birbirlerinden ayırmağa çalışabilir misin?"** buyurdular. O da; "Yâ Resûlallah! Allahü teâlânın yardımı ile onları birbirinden ayırabilirim. Yalnız, her ne dilersem söylemeğe izin var mı?" diye suâl etti. Efendimiz de; "**Harp hiledir, istediğini söyleyebilirsin"** buyurdular.

Nu'aym bin Mes'ûd hazretleri, önce Kurayza Yahudilerinin yanına varıp; "Benim size karşı olan sevgimi bilirsiniz. Yalnız bu konuşacaklarımız aramızda kalsın, hiç kimse bilmesin!" dedi. Yahudiler de; "Hiç kimse bilmeyecektir?" diyerek yemîn ettiler. Bunun üzerine Hazret-i Nu'aym; "Şu adamın (Peygamber efendimizin) işi, muhakkak bir belâdır. O'nun, Nadîr ve Kaynukâ oğullarına yaptığını biliyorsunuz. Onları, yurtlarından yuvalarından sürüp çıkardığını, hepiniz de gördünüz. Şimdi, Kureyşliler ve Gatafanlar gelip Müslümanlarla çarpışmaktalar, siz de onlara yardım etmektesiniz. Günlerce çarpıştığımız hâlde, daha bir netîceye varamadık. Böyle devam ederse, muhâsara uzayacağa benzemektedir.

Kureyşliler ve Gatafanların malları, mülkleri, yurtları, çocukları, sizin gibi burada değildir. Bu harpte eğer fırsat bulur da gâlib gelirlerse ganîmetleri toplar giderler. Şâyet mağlûb olurlarsa çekip giderler, sizi, onlarla başbaşa bırakırlar. Hâlbuki, sizin Müslümanlarla başa çıkacak ne gücünüz, ne de kuvvetiniz var. Harbin şu andaki durumu ise, Müslümanların zafere kavuşacağını göstermektedir. Tahmin ettiğim gibi olursa, Müslümanlar sizi kılıçtan geçirmeden bırakmazlar. Onun için acele bir tedbir almamız lâzımdır!..." dedi.[244]

Bu sözleri büyük bir heyecan ve korku ile dinleyen Yahudiler, Hazret-i Nu'aym'ın, kendilerini bu derece düşünmesinden dolayı çok memnun kaldılar ve; "Sen bize dostluğunu lâyıkıyla gösterdin. Bize, nasıl bir tedbir almak lâzım geldiğini de söyle" dediler. Bunu bekleyen Nu'aym bin Mes'ûd; "Doğrusu şudur ki; Kureyş ve Gatafan eşrâfından bâzılarını rehin almadıkça, müslümanlarla aslâ harbe girmeyin! Rehi-

---

244) İbni Hişâm, es-Sire, II, 228; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 481; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 433; Kettânî, et-Terâtîbü'l-idâriyye, I, 543.

neler sizin yanınızda olduğu müddetçe, harbden kaçıp gidemezler!" dedi. Bunun da pek güzel bir tedbir olduğunu kabul eden Yahudiler, ona, teşekkür edip, izzet ikrâmda bulundular.

Hazret-i Nu'aym, Yahudilerden ayrılıp doğruca Kureyş karargâhına vardı. Kumandanlarına; "Benim Muhammed'e olan düşmanlığımı ve sizleri de ne kadar çok sevdiğimi bilirsiniz, öğrendiğim bir şeyi, dostluğumuzun îcâbı, size ulaştırmayı büyük bir vazife bildim. Yalnız, bu söyleyeceklerimi hiç kimseye duyurmayacağınıza söz verip yemîn etmelisiniz!" dedi. Onlar da yemîn edip merakla; "Söyle, seni dinliyoruz" dediler. "Haberiniz olsun ki, Kurayza Yahudileri, sizinle ittifak ettiklerine pişman olmuşlar ve Muhammed'e haber göndermişler: "Kureyşten ve Gatafanların ileri gelenlerinden boyunlarını vurmak üzere rehineler alıp sana teslîm edelim. Sonra seninle birlik olup müşriklerin kökünü kazıyıncaya kadar çarpışalım! Yalnız, kardeşlerimiz Nadîroğullarını affedip yurtlarını bağışlamalısın!" demişler. Muhammed de, Yahudilerin bu isteklerini kabul etmiş! Eğer Yahudiler, sizden rehine isterse, sakın kabul etmeyin, hepsini öldürecekler! Sakın bu söylediklerimi kimse duymasın!..." dedi. Kureyşliler, bu mühim haberden dolayı Hazret-i Nu'aym'a çok teşekkür edip iltifat gösterdiler.

Nu'aym bin Mes'ûd oradan ayrılıp, Gatafanların yanına geldi. Kureyşlilere anlattıklarını onlara da söyledi.

Bir gün sonra Kureyş kumandanı, Kurayza oğullarına; "Artık burada durmak bizim için çok güçleşti. Zîrâ hava soğuk, hayvanlarımız açlıktan kırılıp gitmektedir. Bu gece iyi bir hazırlık yapıp, yarın hep birlikte şiddetli bir hücûma geçelim" diye haber gönderdi. Yahudiler de;

"Biz, hem Cumartesi günü harp etmeyiz hem de sizinle beraber savaşmaya katılabilmemiz için, ileri gelenlerinizden bir çok kimseyi bize rehin olarak vermeniz lâzım. Eğer muhâsara müddeti uzar ve siz âciz kalıp memleketinize giderseniz, bizi Muhammed'e teslîm etmiş olursunuz. Şâyet, rehin verirseniz, bizi bırakıp gitmezsiniz!..." dediler. Bu haber, Kureyş kumandanına ulaştığı zaman; "Nu'aym bin Mes'ûd'un sözü doğru imiş!" dedi ve Yahudilere tekrar haber gönderip; "Biz size, bir tek adamımızı bile rehin olarak vermeyiz. Eğer, yarın gelip bizimle beraber harb ederseniz ne âlâ, yoksa biz yurdumuza gideriz. Siz de Muhammed ve Eshâbı ile başbaşa kalırsınız!..."' dediler.

Bunu işiten Kurayza Yahudileri, Nu'aym'ın sözünün doğru çıktığını düşünüp; "Bu durumda, biz de sizinle birlik olup Müslümanlara

karşı savaşmayız...” dediler. Böylece her iki tarafın da kalblerine korku düştü.[245]

Peygamber efendimize, Cebrâil (aleyhisselâm) gelip; Allahü teâlânın, müşrikleri kasırga ile perişân edeceğini müjdeledi. Bunun üzerine Âlemlerin efendisi, mübârek dizleri üzerine gelip, mübârek ellerini uzatarak; **“Allah’ım! Bana ve Eshâbıma acıdığından dolayı sana şükrederim”** diyerek, Allahü teâlâya şükranlarını arzettiler. Sonra kahraman Eshâbına müjdeyi bildirdiler.

O gece Cumartesi gecesi idi. Ortalığı müthiş bir karanlık kaplamış, göz gözü görmüyordu. Derken şiddetli bir ayaz ve arkasından çok kuvvetli bir rüzgâr esmeye başladı. Bu geceyi, Huzeyfe-t-übnü Yemân hazretleri şöyle anlattı:

“Öyle bir gecede bulunuyorduk ki, o zamana kadar ondan daha karanlık bir gece görmemiştik. Bu şiddetli karanlıkla birlikte, gök gürültüsünü andıran bir gürültüyle korkunç bir rüzgâr da esmeye başlamıştı. Bu sırada, müşrik ordusunun telâşa ve korkuya kapılıp, kendi aralarında anlaşmazlığa düştüklerini Peygamber efendimiz bize haber verdi. Biz, şiddetli soğuktan, açlıktan ve gecenin dehşetinden ayağa kalkamıyor, olduğumuz yerde üzerimize bir şeyler örterek bekliyorduk.

Resûlullah namaza durdu ve gecenin bir kısmını namaz kılarak geçirdikten sonra, bize doğru dönerek şöyle buyurdu: “**İçinizden, müşrik ordusunun yanına gidip, durumlarını inceleyerek, bana haber getirecek olan var mıdır? Bu haberi getirenin Cennette bana arkadaş olmasını Allahü teâlâdan dileyeyim.”** Orada bulunanlar şiddetli açlık ve soğuktan ayağa kalkamadı. Sonra Resûlullah efendimiz, benim yanıma geldi. Soğuktan ve açlıktan iki dizim üzerine çöküp büzülerek oturuyordum. Resûlullah efendimiz bana dokunarak; “**Sen kimsin?**” buyurdu. “Ben Huzeyfe’yim yâ Resûlallah” dedim. Resûlullah efendimiz; “**Git şu kavim ne yapıyor bir bak! Yanıma dönüp gelinceye kadar onlara, ok ve taş atma, mızrak ve kılıç vurma. Sen benim yanıma dönüp gelinceye kadar, ne soğuktan, ne sıcaktan zarar görmeyeceksin, esir edilip, işkenceye de uğramayacaksın”** buyurdu.

Kılıcımı ve yayımı aldım, gitmek üzere hazırlandım. Resûlullah efendimiz, benim için; **“Allah’ım, onu önünden-ardından, sağından-solundan, üstünden-altından koru”** diyerek duâ buyurdu.

---

245) İbni Hişâm, es-Sire, II, 228; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 481; Süheylî, Ravzü’l-ünüf, III, 433.

Müşriklere doğru yürümeye başladım. Sanki hamamda yürüyor gibiydim. Vallahi içimde ne bir korku, ne bir üşüme, ne de bir ürperti vardı. Nihâyet müşriklerin ordugâhına vardım. Kumandanları ve ileri gelenleri bir siperde ateş yakmışlar, ısınıyorlardı. Ebû Süfyân; "Buradan çekip gitmeli" diyordu. Hemen aklıma, onu orada öldürmek geldi. Ok çantamdan bir ok çıkarıp, yayıma yerleştirdim. Ateşin ışığından faydalanarak onu vurmak istedim. Tam atacağım sırada, Resûlullah'ın; **"Benim yanıma dönüp gelinceye kadar, bir hâdise çıkartmayacaksın"** buyurduğunu hatırladım ve öldürmekten vazgeçtim. Bundan sonra, kendimde kuvvetli bir cesaret buldum. Müşriklerin yanına sokulup ateşin başına oturdum.

Görülmemiş derecedeki şiddetli rüzgâr ve Allahü teâlânın görülmeyen ordusu (melekler), onlara yapacağını yapıyordu. Rüzgârda, kapkacakları devriliyor, ateşleri ve ışıkları sönüyor, çadırları başlarına yıkılıyordu. Bir ara, müşrik ordusunun kumandanı Ebû Süfyân ayağa kalkıp; "İçinizde gözcüler ve casuslar bulunabilir, dikkat ediniz, herkes yanındakinin kim olduğuna baksın! Herkes yanında oturanın elini tutsun" dedi. Ebû Süfyân, aralarına bir yabancının girdiğini sezer gibi olmuştu. Hemen ellerimi uzatıp, sağımda ve solumda bulunan iki kişinin ellerinden tutup, onlardan önce isimlerini sordum. Böylece tanınmamı engelledim.

Nihâyet Ebû Süfyân, ordusuna şöyle hitâb etti: "Ey Kureyşliler! Siz durulacak bir yerde değilsiniz. Atlar, develer kırılmağa başladı. Kıtlık her tarafı sardı. Rüzgârdan başımıza gelenleri görüyorsunuz. Hemen göç edip gidiniz! İşte ben gidiyorum!" diyerek devesine bindi. Müşrik ordusu perişân bir hâlde toplanıp, Mekke'ye doğru hareket etti. Üzerlerine kum ve çakıl yağıyordu.[246]

Müşrik ordusu çekip gidince, ben de Resûlullah efendimizin yanına doğru yürüdüm. Yolun yarısına geldiğimde karşıma yirmi kadar beyaz sarıklı süvâri (melekler) çıktı. Bana; "**Resûlullah'a haber ver. Allahü teâlâ düşmanı perişân etti..."** dediler. Resûlullah efendimizin yanına döndüğümde, bir kilim üzerinde namaz kılıyordu. Fakat ben döner dönmez, gitmeden önceki üşüme ve titreme hâlim tekrar başlamıştı. Resûlullah efendimiz, namazdan sonra, ne haber getirdiğimi sordu. Ben de, müşriklerin içine düştükleri perişân hâli ve çekip gittiklerini haber verdim. Resûlullah bu habere çok sevindiler ve gülümsediler. Günlerdir

246) Vâkıdî, el-Megâzî, I, 489.

uykusuzduk. Peygamberimiz, beni de yanına alıp, üzerindeki kilimin bir ucunu üzerime örttü. O gece bu şekilde sabahladık. Seher vaktinde Resûlullah beni uyandırdı. Sabah olunca, müşrik ordusundan eser kalmamıştı. Onlar, Mekke'ye yaklaşıncaya kadar peşlerinden şiddetli bir rüzgâr esti ve arkalarından da hep tekbir sesleri işittiler.

Kureyş müşrikleri, karargâhlarını terkedip kaçınca, onlara uyup gelen diğer müşrik kabîleler de Medîne'yi terkettiler. Unutamayacakları çok büyük bir mağlûbiyetin keder ve üzüntüsüne boğuldular. Onlar bu hezîmete uğrarken, Kâinatın efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem) ve şanlı Eshâbı (radıyallahü anhüm), Allahü teâlâya şükür secdesine kapanıyorlar, hamd edip, şükranlarını arzediyorlardı. Mücâhitler; "Allahü ekber! Allahü ekber!..." sadâları arasında, nûrlu Medîne'nin yolunu tuttular. Medîne sokakları, bir anda çocukların istilâsına uğramış, Kâinatın sultânını ve mübârek babalarını, amcalarını, dayılarını, ağabeylerini karşılamaya çıkmışlardı. Peygamber efendimiz de, tebessüm buyurarak onlara karşılık veriyordu...

Hendek gazâsında altı şehîd verilmişti... Bu gazâ hakkında Allahü teâlâ, âyet-i kerîmelerde meâlen buyuruyor ki: "**Allahü teâlâ** (Hendek savaşındaki) **o kâfirleri, hiçbir hayra, zafere kavuşamadıkları hâlde, öfkeleriyle geri çevirdi. Böylece Allahü teâlâ,** (melekler ve rüzgâr ile) **muharebede** (muvaffak olmaları için), **müminlere kâfi oldu. Allahü teâlanın her şeye gücü yeter. O, her şeye gâliptir."**(247)

"Ey îmân edenler! Allahü teâlânın üzerinizdeki nîmetlerini hatırlayınız. Hani size (Hendek savaşında) **ordular saldırmıştı da, biz onların üzerine bir rüzgâr ve sizin görmediğiniz** (meleklerden) **ordular göndermiştik..."**(248)

Bu savaştan sonra sevgili Peygamberimiz; **"Artık nöbet sizindir. Bundan sonra Kureyş sizin üzerinize gelemez"** buyurdular.

BENÎ KURAYZA GAZÂSI

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Medîne-i münevvereye dönünce, Hazret-i Âişe vâlidemizin evine geldi. Silâhlarını ve zırhını çıkardı. Mübârek vücûdu tozlanmıştı. Yıkandı. O anda Hazret-i Dıhye sûretinde, üzerinde zırhı ve silâhları olduğu hâlde bir

---

247) Ahzab sûresi, 33/25.

248) Ahzab sûresi, 33/ 9.

süvâri geldi. Bu Cebrâil (aleyhisselâmdı.) Peygamber efendimiz yanına vardığında; “Ey Allahü teâlânın Resûlü! Cenâb-ı Hak, Kurayza oğullarının üzerine hemen yürümeni sana emrediyor!” diyerek emri tebliğ etti. Kâinatın sultânı, Hazret-i Bilâl’i çağırtarak, Eshâb-ı kirâma duyurmak üzere şu emrini verdi: **“Ey Eshâbım! Kalkınız, atlarınıza, develerinize bininiz! İtâat edenler, ikindi namazını Kureyza oğullarının yurdunda kılsınlar!”**

Habîb-i Ekrem efendimiz, hemen zırhını giyip kılıcını kuşandı. Miğferini mübârek başlarına geçirip, kalkanını sırtına, mızrağını eline aldı. Sonra atına bindi. Eshâbının arasına varıp, Hazret-i Ali’ye İslâm sancağını vererek, öncü kuvvet olarak Kureyzâ Yahudilerinin kalesine gönderdiler. Her zaman olduğu gibi Abdullah ibni Ümmi Mektûm’u Medîne’de vekil bıraktılar.[249]

Şanlı Eshâb, sevgili Peygamberimizi ortalarına alarak, Medîne’den; “Allahü ekber! Allahü ekber!” tekbirleri arasında ayrıldılar. Yolda Ganmoğulları ile karşılaştılar. Silâhlarını kuşanmış olarak, Resûlullah efendimizi bekliyorlardı. Peygamber efendimiz onlara; “**Size kimse rastladı mı?”** buyurdu. Onlar da; “Yâ Resûlallah! Bize Dıhye-i Kelbî rastladı. Eğerli beyaz bir katır üzerine binmişti. O katırın üzerinde atlastan bir kadife vardı” dediler. Sevgili Peygamberimiz, onlara; “**Bu Cebrâil’dir. Benî Kureyzâ’ya gönderildi. Onların kalelerini sarssın ve kalblerine korku atsın diye...”** buyurdular. Kureyzâ Yahudilerinin kalesine varıncaya kadar, İslâm ordusunun sayısı üç bini bulmuştu.

Hazret-i Ali, İslâm sancağını Kurayza Yahudilerinin kalesi önüne dikti. Bunu gören Yahudiler, Peygamber efendimiz aleyhinde sözler sarfettiler. Hazret-i Ali gidip durumu efendimize anlattı. Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) üç bin asker ile orayı teşrif ettikten sonra, merhametlerinden onları İslâm’a dâvet ettiler. Yahudiler, bu güzel teklifi kabul etmediler.

Sevgili Peygamberimizin; “**Öyle ise, Allahü teâlâ ve Resûlünün emrine boyun eğerek kaleden inip teslîm olunuz”** emr-i şerîfini de reddettiler, Bunun üzerine Âlemlerin efendisi, okçuların üstâdı Sa’d bin Ebî Vakkâs hazretlerine; “**Ey Sa’d! İlerle ve onları oka tut!”** buyurdu. Hazret-i Sa’d ve diğer okçular, sadaklarındaki okları, tekbir sadâları

249) İbni Hişâm, es-Sire, II, 234; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 497; İbni Sa’d, et-Tabakât, II, 74; Süheylî, Ravzü’l-ünüf, III, 436.

arasında Yahudi kalesine atmaya başladılar. Onlar da ok ve taş atışlarıyla cevap vererek, çarpışmayı başlattılar.

Müslümanların zayıf durumlarında, arkadan vuran ve hasedlerinden Muhammed (aleyhisselâm)ın peygamberliğini kabul etmeyen bu Yahudi gürûhunun kale kapısını açıp da meydana çıkacak cesaretleri yoktu.

Harp, muhâsara hâlinde devam ediyordu, İslâm askeri arasında bulunan münâfıklar da kaleye gizlice haber göndererek; "Sakın teslîm olmayınız! Medîne'den gitmenizi isterlerse bile kabul etmeyiniz! Eğer çarpışmaya devam edecek olursanız, biz size bütün gücümüzle yardım eder, hiçbir şeyimizi sizden esirgemeyiz. Şâyet sizi Medîne'den çıkarırlarsa, biz de sizinle beraber çıkıp gideriz!..." diyorlardı. Bu haber ile münâfıkların yardımını bekleyen Yahudiler, müdâfaaya yeni bir azim ve ümidle devam ettiler. Muhâsara uzadı, bir aya yaklaştığı hâlde münâfıklardan yardım gelmedi. Kalblerine korku düşüp, andlaşma istediklerini bildirdiler.

Andlaşmayı yapmak üzere, Nebbâş bin Kays ismindeki Yahudi, Resûlullah efendimizin huzûruna gelip; "Yâ Muhammed! Nadîroğullarına gösterdiğiniz merhameti bize de gösteriniz. Malımız ve silâhlarımız senin olsun! Yeter ki kanımızı dökmeyiniz. Çocuklarımız ve kadınlarımızla beraber yurdumuzdan çıkmamıza müsaade ediniz. Silâh hâricinde her aile için bir deve yükü götürmemize de izin veriniz!..." dedi. Âlemlerin efendisi; **"Hayır, bu teklifi kabul edemem!"** buyurdular. Bu defa da; "Malı götürmekten vaz geçtik. Kanımızı dökmeyin! Kadınları ve çocuklarımızı götürmeye izin verin!" dedi. Sevgili Peygamberimiz; "**Hayır! Kayıtsız ve şartsız hükmüme boyun eğmekten, itâat edip teslîm olmaktan başka çâreniz yoktur!"** buyurdu. Nebbâş Yahudisi, perişân bir hâlde kaleye dönüp konuşmaları nakletti. Kurayzaoğulları, bu defa büyük bir ümitsizlik ve üzüntüye gark oldular.[250]

Liderlerinden Ka'b bin Esed, insafa gelip kavmine şu itirafta ve teklifte bulundu: "Ey kavmim! Gördüğünüz gibi, başımıza büyük bir felâket gelip çatmış bulunuyor. Bu durumda size, üç nasihatim olacak. Bunlardan istediğinizi seçip, ona göre hareket edebilirsiniz! Birincisi; Şu Zât'a tâbi olup, peygamberliğini kabul edelim! Vallahi O'nun, Allah tarafından gönderilen ve kitaplarımızda vasıflarını gördüğümüz peygamber olduğunu hepimiz biliyoruz. Eğer O'na îmân edecek olursak, kanlarımız, çocuklarımız, kadınlarımız ve mallarımız kurtulmuş

250) Vâkıdî, el-Megâzî, I, 460.

olur. Bizim O'na tâbi olmamamızın tek sebebi, Arablara karşı duyduğumuz kıskançlık ve O'nun İsrâiloğullarından olmayışıdır. Hâlbuki, bu Allah'ın bileceği bir iştir. Geliniz, O'na tâbi olalım!..." Yahudiler hep birden karşı çıktılar ve; "Hayır! Biz, bunu kabul etmeyiz ve bizden başkasına tâbi olmayız!" dediler.

Bu sefer Ka'b, ikinci teklifini yaptı: "Hepimiz çocuklarımızı ve hanımlarımızı öldürüp arkamızda düşüneceğimiz bir kimse kalmayınca, Müslümanların üzerine yürüyelim, ölünceye kadar çarpışalım!..." Yahudiler, bunu da reddettiler.

Ka'b, üçüncü teklifinde; "Bu gece, Cumartesi gecesidir. Müslümanlar, bizim bu gecede çarpışmayacağımızı bildikleri için, emîn ve gafil olabilirler. Kılıçlarımızı sıyırıp, kapıdan hep birlikte çıkalım. Böyle bir baskın ile belki galip gelebiliriz!..." dedi. Yahudiler; "Biz, Cumartesi günü, çalışma yasağını kaldıramayız!" diyerek, bu teklifi de reddettiler. Sâdece, içlerinden Esîd ve Sa'lebe kardeşler, bir de amcalarının oğlu Esed, ilk teklifi kabul edip, Müslüman olmakla şereflendiler. Kaleden çıkıp Eshâb-ı kirâmın arasına girdiler.(251)

Yahudiler, kendi aralarında uzun süre münâkaşa ettiler. Neticede teslîm bayrağını çekerek, Peygamber efendimizden haklarında hüküm vermek üzere bir kimseyi hakem tâyin etmesini istediler. Resûlullah efendimiz de; "Eshâbımdan istediğiniz kimseyi hakem seçiniz" buyurdu. Onlar da; "Biz, Sa'd bin Mu'âz'ın vereceği hükme razı oluruz" dediler. Peygamber efendimiz, kabûl buyurup Sa'd bin Mu'âz hazretlerinin getirilmesini emrettiler.

Sa'd bin Mu'âz, Hendek gazâsında ağır yaralanmıştı. Resûlullah efendimiz, onu, Mescîd-i Nebîde bir çadır içinde tedavi ettiriyordu. Hakem seçilince, sedye ile Hazret-i Sa'd'ı, Kurayza kalesine götürdüler. Yolda Hazret-i Sa'd kendi kendine; "Vallahi, Allahü teâlânın yolunda hiçbir kınayıcının kınamasına kulak asmayacağım!" diyordu. Resûlullah efendimizin huzûrunda sedyeden indirdiler. Peygamber efendimiz; **"Ey Sa'd! Şunlar, senin hükmüne göre teslîm olmayı kabûl ettiler. Haydi, onlar hakkındaki hükmünü bana bildir"** buyurdu. Sa'd bin Mu'âz ise; "Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Muhakkak ki, hüküm vermeğe Allahü teâlâ ve Resûlü daha lâyıktır" dedi. Resûlullah efendimiz de; **"Bunlar hakkında hüküm vermeyi Allahü teâlâ sana**

---

251) İbni Hişâm, es-Sire, II, 235; Vâkıdî, el-Megâzî, II, 501; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 439; İbni Kesîr, es-Sire, III, 230.

emretmiştir” buyurdu. Hazret-i Sa’d, Yahudilerden, hükmüne razı olacaklarına dâir kesin söz aldı. Her iki taraf da verilecek hükmü merakla beklemeye başladılar. Bunun üzerine Hazret-i Sa’d, üstünlüğünü gösteren, ilikleri donduran, şânına lâyık olan şu muazzam hükmü açıkladı:

“Benim hükmüm odur ki, âkil ve baliğ olan bütün erkeklerin boynu vurulsun! Kadınları, çocukları esir alınsın, malları da Müslümanlar arasında taksim edilsin!...”

Bu kesin hüküm karşısında, Yahudiler donup kaldılar. Çünkü, kendi kitaplarında, böyle azgınlık yapanlara verilecek ceza aynen böyle idi ki; “Şehrin birine harb etmek için vardığında onları sulha dâvet et. Bunu kabul edip, kapılarını açarlarsa, içindekilerin hepsi, sana haraç versinler ve hizmet etsinler. Şâyet, harb etmeğe karar verirlerse, onları muhâsara et. Allahü teâlânın ihsânı ile, onlara gâlib geldiğin zaman, erkeklerinin hepsini kılıçtan geçir. Kadınlarını, çocuklarını ve mallarını ganîmet olarak al!...” diye yazıyordu.

Sa’d bin Mu’âz hazretlerinin verdiği hükmün ilâhî hükme uygun gelmesinden dolayı, âlemlerin efendisi, sevgili Peygamberimiz, onu tebrik edip; “**Sen, onlar hakkında Allahü teâlânın, yedi kat gökler üstünde, Levh-i mahfûzdaki hükmüne uygun hüküm verdin!”** buyurarak takdirlerini bildirdiler.

Yahudiler, kendi kitaplarında belirtilen bu hükme îtirâz edemediler. Akil-bâliğ olan bütün erkekleri toplanıp bağlandı ve hüküm yerine getirildi. Çocuklar, kadınlar ve mallar Eshâb-ı kirâm arasında pay edildi.[252]

Böylece, Müslümanların en sıkışık zamanlarında arkadan vuran, yapılan bütün andlaşmaları bozan, Peygamber efendimizi, çocukluğundan bu yaşına kadar gördükçe mübârek vücûd-i şerîfini ortadan kaldırmaya uğraşan bu kavim, Medîne’den temizlenmiş oldu.

Eshâb-ı kirâm saâdetle, huzûr ve sevinç içinde nûrlu Medîne’nin yolunu tuttular...

Esirler arasında bir kadın, Müslüman olmak saâdetine kavuştu. Onun bu hareketine ziyâde sevinen sevgili Peygamberimiz, onun da sevinmesi, Cennet’te derecesinin çok yüksek olması için, merhamet buyurarak onu zevceliğe kabûl eyledi. Bu, Hazret-i Reyhâne vâlidemizdi.[253]

---

252) İbni Sa’d, et-Tabakât, II, 75.

253) İbni Hişâm, es-Sire, II, 245; Vâkıdî, el-Megâzî, II, 519; İbni Sa’d, et-Tabakât, II, 75; Süheylî, Ravzü’l-ünüf, III, 449; İbni Kesîr, es-Sire, III, 242.

SA'D BİN MU'ÂZ'IN ŞEHÂDETİ

Sa'd bin Mu'âz, Benî Kurayza Yahudileri hakkındaki hükmü verdikten sonra, tekrar çadırına götürüldü. Yarası ağırlaşıp, durumu şiddetlenmişti. Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), yanına gelip, onu kucakladı ve; **"Allah'ım! Sa'd, senin rızân için, senin yolunda cihâd etti. Resûlünü de tasdik etti. Ona kolaylık ihsân eyle..."** buyurarak duâ etti. Sa'd bin Mu'âz hazretleri, sevgili Peygamberimizin bu mübârek sözlerini duyunca, gözlerini açıp, "Yâ Resûlallah! Sana selâm ve hürmetler ederim. Senin, Allahü teâlanın peygamberi olduğuna şehâdet ederim" diye fısıldadı. Bundan sonra Sa'd bin Mu'âz'ın yakınları, onu, kaldığı çadırdan Abdüleşhel oğullarının evine götürdüler. O gece durumu çok ağırlaşmıştı. Cebrâil (aleyhisselâm), Peygamber efendimize gelip; "Yâ Resûlallah! Bu gece senin ümmetinden vefât edip de, vefâtı melekler arasında müjdelenen kimdir?" dedi. Bunun üzerine Kâinatın sultânı, hemen Sa'd bin Mu'âz'ın hâlini sordu. Evine götürüldüğünü söylediler.

Peygamber efendimiz, yanında Eshâb-ı kirâmdan bâzıları olduğu hâlde Sa'd bin Mu'âz'ın yanına gitti. Yolda çok süratli gitmeleri sebebiyle, Eshâb-ı kirâm; "Yorulduk yâ Resûlallah!" dediler. Peygamber efendimiz de; "**Melekler, Hanzala'nın cenazesinde bizden önce bulundukları gibi, Sa'd'ın da cenazesinde bizden önce bulunacaklar. Biz önce yetişemeyeceğiz"** buyurarak, hızlı gitmelerinin sebebini açıkladı. Peygamber efendimiz, Sa'd bin Mu'âz'ın yanına gelince, onu vefât etmiş buldu. Baş ucuna durup, Sa'd bin Mu'az'ın künyesini söyleyerek; **"Ey Ebû Amr! Sen reislerin en iyisi idin. Allahü teâlâ sana saâdet, bereket ve en hayırlı mükâfatı versin! Allahü teâlâya verdiğin sözü yerine getirdin. Allahü teâlâ da sana vâdettiğini verecektir!"** buyurdu. Bu sırada, Sa'd bin Mu'âz'ın annesi ağlayarak şu beyti okudu.[254]

"Nasıl dayanabilir, vâh, yazık annesine!
Tahammül ister, ağlarım başıma gelene!..."

Eslem bin Hâris de şöyle anlatmıştır: "Resûlullah, Sa'd bin Mu'âz'ın evine geldi. Biz kapıda bekliyorduk. Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) içeri girdi, adımlarını gâyet geniş açarak yürüyordu. Biz de arkasından yürüdük. Resûlullah durmamızı işaret edince durduk ve geriye döndük. İçerde Sa'd'ın cenazesinden başka kimse yoktu. Resûlullah, içerde bir müddet durduktan sonra dışarı çıktı. Merak etmiş-

254) İbni Hişâm, es-Sire, II, 250.

tim; “Yâ Resûlallah! Adımlarınızı geniş açarak yürümenizin hikmeti nedir?” diye suâl eyledim. Bunun üzerine; “**Böylesine kalabalık bir mecliste bulunmadım.** (Melekler dolmuştu.) **Meleğin biri beni kanadı üzerine aldı da ancak öyle oturabildim”** buyurdu. Sonra; Sa’d bin Mu’âz’ın künyesini söyleyerek; “**Sana afiyet olsun yâ Ebâ Amr! Sana afiyet olsun yâ Ebâ Amr! Sana afiyet olsun yâ Ebâ Amr”** buyurdu.

Onun vefâtı, Resûlullah ve Eshâb-ı kirâmı çok üzdü, gözyaşı döküp ağladılar. Cenazesinde bütün Eshâb-ı kirâm toplandı. Sevgili Peygamberimiz, cenâze namazını kıldırdı, cenâzesini taşıdı. Eshâb-ı kirâm, Sa’d bin Mu’âz’ın cenâzesini taşırken; Yâ Resûlallah! Biz, böyle kolay taşınan cenâze görmedik!” dediler. Bunun üzerine Peygamber efendimiz; “**Melekler indi, onu taşıyorlar!”** buyurdu.

Cenâzesi giderken, münâfıklar da kötülemek için; “Ne kadar da hafif!” dediklerinde, sevgili Peygamberimiz; **“Sa’d’ın cenâzesine yetmiş bin melek indi. Şimdiye kadar yeryüzüne bu kadar kalabalık hâlde inmemişlerdi”** buyurdu.

Ebû Sa’îd-il Hudrî, dedesinin şöyle dediğini nakletmiştir: “Sa’d Bin Mu’âz’ın kabrini kazanlardan biri de bendim. Ona kabir kazmaya başlayınca, etrafa kabirden misk kokusu yayıldı!” Şürahbil Bin Hasene de şöyle demiştir; “Sa’d bin Mu’âz defnedilirken, birisi kabrinden bir avuç toprak almıştı. Sonra onu evine götürünce, o toprak misk oldu. Cenâzesi kabre indirilirken, Peygamberimiz kabri başında oturup, mübârek gözleri yaşardı ve mübârek sakalını eliyle tutup çok üzüldü. **“Sa’d bin Mu’âz’ın ölümünden dolayı Arş titredi”** buyurdu.”

Bir defasında, Peygamberimize çok kıymetli bir elbise hediye edilmişti. Eshâb-ı kirâm ne kadar güzel dediklerinde; “**Sa’d bin Mu’âz’ın Cennet’teki mendilleri, bundan daha güzeldir”** buyurmuştu.

Hicretin beşinci senesinin bâzı mühim olayları da şunlardır: Resûlullah efendimiz, Dûmet-ül-Cendel’de yaşayan ve Şam’a gidip gelen yolcuları rahatsız ve Medîne-i münevvereyi tehdid eden kabîleler üzerine bin kişilik bir ordu ile sefere çıktı. İslâm ordusunun geldiğini haber alan düşman kabîleleri kaçtılar. Burada birkaç gün kalındıktan sonra Medîne’ye dönüldü.[255]

Resûl-i Ekrem efendimiz, Zilkâde ayında Zeyneb Binti Cahş ile ev-

---

255) Vâkıdî, el-Megâzî, I, 403, İbni Sa’d, et-Tabakât, II, 62; Süheylî, Ravzü’l-ünüf, III, 414; İbni Kesîr, es-Sire, III, 177.

lendiler.[256] Bu sene hicâb âyet-i kerîmeleri geldi ve müslüman hanımlara tesettür emredildi.[257] Ayrıca münâfıklar, Hazret-i Âişe vâlidemize iftirâda bulundular. Bâzı müslümanlar da bu iftirâlara aldanmıştı. Âyet-i kerîmeler gelerek münâfıkların iftirâları ortaya çıkarıldı ve Hazret-i Âişe medhedildi.[258] Medîne-i münevvere yakınlarında yaşıyan Müzeyne kabîlesi hey'et göndererek Müslüman oldu ve muhâcirlerden sayıldı.[259] Yine bu sene zelzele ve Ay tutulması vukû buldu.

HUDEYBİYE SULHNÂMESİ

Hendek gazâsından sonra, İslâm Devleti'nin gücünü çevredeki kabîlelerin bir kısmı kabûl ettiler. Artık müslümanlarla dost geçinmenin, hattâ müslüman olmanın en isâbetli yol olacağını düşünmeye başladılar. Bâzıları, Peygamber efendimizin huzûruna gelip, müslüman olmakla şereflendiler.

Âlemlerin efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem), dîn-i İslâm'ın yayılması için, Eshâbından birlikler teşkil ederek, çevre kabîleleri İslâm'a dâvete gönderdi. Bâzı kabîlelere bizzat kendileri gittiler. Dûmet-ül-Cendel halkı gibi kabîleler, yapılan nasîhatleri kabul edip müslüman oldular. Gatafanlılar, Lihyânoğulları gibi kabîleler de İslâm askeriyle karşılaşmaktan korkup kaçtılar. Böylece civar kabîlelere gözdağı verilmiş oldu.

Hicretin altıncı senesinde, müthiş bir kıtlık olmuş, gökten tek damla düşmemişti. Bu sebeple yerde ot bitmemiş, insanlar ve hayvanlar açlık sıkıntısına düşmüşlerdi. Ramazân-ı şerîf ayının bir Cumâ günü sevgili Peygamberimize; "Yâ Resûlallah! Duâ buyursanız da, Allahü teâlâ yağmur ihsân eylese!..." diyerek, murâdlarını bildirdiler. Peygamber efendimiz, Eshâbıyla sahraya çıkıp, ezân okunmadan ve kâmet getirmeden iki rekat namaz kıldılar. Peygamber efendimiz, mübârek ridâsını ters çevirip tekbir getirdiler. Sonra mübârek ellerini, yenlerinin arasından mübârek koltuk altları görününceye kadar kaldırıp; "**Ey Allah'ım! Bize yağmur ihsân eyle!...**" diye duâ etmeye başladılar. Eshâb-ı kirâm da; "Amîn! Amîn!" diyordu.

---

256) İbni Sa'd, et-Tabakât, III, 42; Taberî, Târih, II, 231.

257) Buhârî, "Tevhid", 22; İbni Sa'd, et-Tabakât, VIII, 106.

258) Buhârî, "Megâzî", 34; Müslim, "Tevbe", 68; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, VI, 194; Vâkıdî, el-Megâzî, II, 431.

259) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 291.

O anda gökyüzü gâyet berrak olup, tek bir bulut dâhi yoktu. Resûl-i ekrem efendimiz duâ ederken, bir rüzgâr esmeye başladı ve gökyüzünü bulutların kapladığı görüldü. Sonra ince ince bir yağmur başladı. Âlemlerin efendisi bu defâ; **“Allah’ım! Bu yağmuru bardaktan boşanırcasına yağdır ve hakkımızda hayırlı eyle!”** diyerek duâ ettiler. O anda bardakdan boşanırcasına, yağmur yağmaya başladı.

Peygamber efendimiz ve Eshâb-ı kirâmın elbiselerinde, ıslanmadık yer kalmadı. Eve varıncaya kadar, sular her tarafı göl hâline getirdi. Herkes, sulara batarak yürüyordu. Yağmur devâm ediyordu. O gün, ertesi gün... Ertesi gün... bir sonraki Cumâ vaktinde Eshâb-ı kirâm; “Yâ Resûlallah! Evlerimiz yağmur sularından yıkılmaya, hayvanlarımız da boğulmaya başladı. Allahü teâlâya duâ eyleseniz de yağmur kesilse!...” dediler. Sevgili Peygamberimiz, gülümsediler ve mübârek ellerini kaldırıp; “**Yâ Rabbî! Bu yağmuru mezrâlara, ağaç biten yerlere, vâdilere gönder!”** diyerek duâ ettiler. O anda, bir hafta müddetle yağan yağmur durdu ve duâ edilen yerler ıslanmaya başladı.

Hicretin altıncı senesinin Zilkâde ayı idi. Bir gece Nebiyyi muhterem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz rüyâsında, Eshâb-ı kirâm ile Mekke-i mükerremeye gidip Kâbe-i muazzamayı tavâf ettiklerini, bir kısmının saçlarını kısalttıklarını, bir kısmının da kazıttıklarını gördü. Resûlullah efendimiz, bu rüyasını Eshâbına anlattığında, onlar pek ziyâde heyecanlandılar. Hicretten bu yana, doğup büyüdükleri, acı tatlı hâtıralarla dolu, o güzel yurtları olan Mekke’ye gideceklerdi. Beş vakit namazda yönlerini döndükleri ve hasretini çektikleri mukaddes Kâbe’yi ziyâret edip tavâfta bulunacaklardı. Bu ne güzel bir müjde idi... Eshâb-ı kirâm, sevgili Peygamberimizin; “**Siz muhakkak Mescid-i Harâm’a gireceksiniz!”** müjdesini alır almaz, hemen hazırlıklara başladı.

Habîb-i ekrem efendimiz, hazırlıklarını bitirdikten sonra, Abdullah bin Ümm-i Mektûm’u, Medîne’de vekil bıraktı. Zilkâde ayının birinci Pazartesi günü, Kusvâ ismindeki devesine bindi. Hazırlanan bin dört yüz Eshâbı ile birlikte, Medîne’de kalanlarla vedâlaştılar. Umreye niyet ederek, Mukaddes belde Mekke’ye doğru yürüdüler. Yanlarına yolcu silâhı olan kılıçlarını ve kesmek üzere de yetmiş deve almışlardı. Kafileye iki yüz atlı ve dört hanım sahâbî katılmıştı. Hanımlardan biri, sevgili Peygamberimizin mübârek, temiz zevcesi Hazret-i Ümmü Seleme idi.

Zü’l-Huleyfe denilen mîkât yerine geldiklerinde, ihrâma girdiler,

öğle namazını kıldılar. Sonra, kesilecek develerin kulaklarını işaretleyip, boyunlarına ip bağladılar. Nâciye-t-übnü Cündüb Eslemîye, yardımcılar verilerek, develerin başında vazifelendirildi. Abbâd bin Bişr, yirmi kişilik bir süvâri birliğine kumandan tâyin edilerek ileri keşfe gönderildi. Bişr bin Süfyân, Mekke'ye haberci gönderildi.(260)

İhrâm elbisesini giyen sevgili Peygamberimiz ve kahraman Eshâb, beyazlara bürünmüş bir hâlde, Allahü teâlâya hamd ve şânının yüceliğini tasdik etmeye ve yalvarmaya başladılar; "**Lebbeyk! Allâhümme Lebbeyk! Lebbeyk! Lâ şerîke leke Lebbeyk! İnnel hamde venni'mete leke vel-mülke lâ şerîke lek!"** Bu mübârek telbiye ile yer gök inliyor, Zü'l-Huleyfe, nûrânî bir havaya bürünüyordu. Herkes heyecanlanmış, bir an önce Mekke'ye varmak için Zü'l-Huleyfe'den ayrılmışlardı.

Yolda, Hazret-i Ömer ile Sa'd bin Ubâde hazretleri, Habîb-i ekrem efendimize yaklaşıp; "Yâ Resûlallah! Seninle harp hâlinde bulunan kimselerin üzerine silâhsız olarak mı gideceğiz? Kureyşlilerin size saldırıp, mübârek vücûdunuza bir zarar vermelerinden korkarız!..." diyerek, endişelerini belirttiler. İki cihânın serveri, onlara; **"Ben, umreye niyet ettim. Bu hâlde iken silâh taşımak istemem"** buyurdular.

Yolculuk sakin geçiyordu. Yol üzerindeki çeşitli kabîlelere uğranıyor, Peygamber efendimiz, onları İslâm'a dâvet ediyordu. Bir kısmı kabûl etmekten çekiniyor, bir kısmı hediyeler gönderiyorlardı. Bu şekilde yolun yarısını geçmişler, Usfân'ın arkasında Gadîr-ül-Eştât denilen mevkîe gelmişlerdi. Burada, daha önce Mekkelilere haber gönderilmek üzere vazifelendirilen Bişr bin Süfyân hazretleri, Kureyşlilerle görüşüp geri dönmüştü. Peygamber efendimize, gördüklerini şöyle anlattı: "Yâ Resûlallah! Kureyşliler, senin geldiğini haber almışlar. Korkularından etraftaki kabîlelere ziyâfetler çekerek, onların yardımlarını istemişler, iki yüz kişilik bir süvâri birliğini keşf için size doğru yola çıkardılar. Etraftaki kabîleler, bu isteği kabûl edip Beldah mevkiinde birleştiler. Pek çok askerî yığınak yaptılar ve sizi Mekke'ye sokmamak üzere yemîn ettiler."

Bu habere, Âlemlerin efendisi çok müteessir oldular ve; "**Kureyş helâk oldu. Zâten harb onları yiyip bitirmiştir... Kureyş müşrikleri, kendilerinde bir kuvvet mi var zannediyor? Vallahi Allahü teâlâ-**

260) Vâkıdî, el-Megâzî, II, 574; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 95.

nın, yaymak için beni gönderdiği bu dîni, hâkim ve üstün kılıncaya, başım gövdemden ayrılıncaya kadar onlarla, çarpışmaktan aslâ geri durmayacağım!" buyurdu.

Sonra kahraman Eshâbına dönerek, bu konudaki rey ve görüşlerini sordu. Bütün benliği ile Resûlullah'a kendilerini adamış olan şanlı Eshâb; "Allahü teâlâ ve Resûlü daha iyi bilir. Canımız sana fedâ olsun yâ Resûlallah!' Biz, Beytullah'ı tavâf etmek niyetiyle yola çıkmış bulunuyoruz. Ne bir kimseyi öldürmek, ne de çarpışmak için geldik. Ancak, Kâbe'yi ziyâret etmemizi engellemek isterlerse, muhakkak onlarla çarpışır, hedefimize ulaşırız!..." dediler.

Eshâb-ı kirâmın bu kararlı hâli, sevgili Peygamberimizin hoşuna gitti. Buyurdular ki; **"Haydi, öyle ise Allahü teâlânın ism-i şerîfi ile yürüyünüz!..."** Sahâbîler, Peygamber efendimizin etrafında; "Lebbeyk! Allahümme Lebbeyk!..." telbiyeleri ve; "Allahü ekber! Allahü ekber!..." tekbirleriyle Mekke'ye doğru ilerlemeye başladılar.

Bir öğle vaktinde Bilâl-i Habeşî, sesinin bütün güzelliği ile ezân-ı şerîfi okuyarak, namaz vaktinin girdiğini bildirmişti. Bu sırada, iki yüz kişilik Kureyş süvâri birliği oraya yetişmiş, Mekke ile sahâbîlerin arasına girerek, hücûma hazır vaziyette durmuştu. Buna rağmen, Âlemlerin efendisi yüce Eshâbı ile saf olup namaza durdular. Sevgili Peygamberimizin arkasında bin beş yüz civârındaki Eshâbının saf hâlinde hareketsiz kıyamda duruşları, rükûya eğilmeleri, görülmeye değer bir manzara idi. Hele, hep birlikte secdeye gitmeleri, heybetli bir dağın eğilip, doğrulmasına benziyordu.

Onların, Allahü teâlânın huzûrunda şerefli alınlarını toprağa sürerek tevâzu göstermeleri, Kureyş süvârilerinden bâzılarının kalblerine İslâm'ın muhabbetini düşürdü. Eshâb-ı kiram, selâm verip namazdan çıktıklarında, Kureyş süvâri komutanının; "Müslümanların bu hâllerinden istifâde ederek baskın yapsaydık, onların çoğunu öldürürdük!... Onlar namazda iken niçin saldırmadık?" diye hayıflandığı, sonra da; "Merak etmeyiniz. Nasıl olsa, canlarından ve çocuklarından da sevgili olan bir namaza daha duracaklardır!..." diyerek, bu defa fırsatı kaçırmayacaklarını arkadaşlarına bildirdi.

Onların bu sözlerini Allahü teâlâ, Cebrâil (aleyhisselâm) ile vahiy göndererek Peygamber efendimize bildirdi.

Gelen âyet-i kerîmede buyruluyordu ki: **"**(Ey Habîbim!) **Sen de içlerinde bulunup,** (düşman karşısında) **onlara** (Eshâbına) **namaz kıl-**

dıracağın zaman (onları iki kısma ayır), **bir kısmı seninle birlikte** (namazda, diğeri de düşman karşısında) **dursun. Silâhlarını yanlarına alsınlar. Seninle namazda olup, bir rekat kılanlar** (namazı bozacak amellerden sakınarak) **düşman karşısına gitsinler. Bundan sonra, henüz namazını kılmamış olan diğer kısmı gelip, ikinci rekatı seninle kılsınlar ve onlar da zırhlarını, koruyucu âletlerini ve silâhlarını yanlarına alsınlar.** (Teşehhüdü seninle okusunlar. Sen selâm verince, onlar selâm vermeden düşman karşısına gitsinler, önce bir rekat kılmış olanlar geri gelip, kendi başlarına bir rekat daha kılarak selâm versinler. İkinci rekatı imâmla kılmış olanlar da tekrar gelip, bir rekat daha kılarak namazı tamamlayıp selâm versinler.) **Kâfirler arzu ederler ki, silâh ve eşyâlarınızdan gâfil bulunasınız da size ansızın bir baskın yapalar... Eğer size, yağmurdan bir eziyet olursa, yahut hasta bulunursanız, silâhlarınızı koymanızda üzerinize bir vebâl yoktur. Fakat yine, bütün ihtiyât tedbirlerini alın. Şüphe yok ki, Allahü teâlâ kâfirlere, hor ve hakîr edici bir azâb hazırlamıştır.”**[261]

İkindi vaktinde, Hazret-i Bilâl ezân okuduğunda, Kureyş süvârileri yine Mekke ile Eshâb-ı kirâmın arasında hücûma hazır olarak durdular. Peygamber efendimiz, Eshâbına âyet-i kerîmede belirtildiği gibi namazlarını kıldırdı.

Müslümanların bu tedbirli namaz kılışlarına, müşrikler hayret ettiler. Allahü teâlâ, onların kalblerine korku verdi. Herhangi bir harekette bulunmaya cesâret edemediler. Mekke’ye haber götürmek üzere oradan ayrıldılar. Peygamber efendimiz ve Eshâbı da buradan Hudeybiye denilen mevkîe doğru harekete geçtiler.

Mukaddes Mekke hudûduna geldiklerinde, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin devesi Kusvâ, zahirî hiçbir sebep yok iken çöküverdi. Kaldırmak için çok uğraştılar fakat kalkmadı. Bunun üzerine, Kâinatın sultânı efendimiz buyurdular ki: “**Onun böyle bir çökme huyu yoktur. Fakat, bir zamanlar** (Ebrehe’nin) **fili**(ni) **Mekke’ye girmekten tutup alıkoyan Allahü teâlâ, şimdi de Kusvâ’yı tutup alıkoydu. Varlığım kutreti elinde olan Allahü teâlâya yemin ederim ki, Kureyş, Allahü teâlânın, Harem dâhilinde yapılmasını haram ettiği** (çarpışmayı ve kan akıtmayı terk etmek gibi) **şeylerden hangisini benden isterlerse istesinler, onların bu isteklerini muhakkak yerine getireceğim!”**

---

261) Nisa sûresi, 4/102.

Bundan sonra Kusvâ'yı kaldırmak istediler. Deve sıçrayıp kalktı. Harem hududlarından içeri girmedi, tam hudud üzerinde bulunan Hudeybiye mevkîinde durdu. Peygamber efendimiz Eshâb-ı kirâmla, suyu az olan bu yerde konakladılar.

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem), çadırını mübârek Mekke hududunun dışına kurdurdu. Eshâbıyla burada beklemeye başladılar. Vakit girince, namazları, Mekke-i mükerreme hududu içinde kılıyorlardı. Kuyularda içecek ve kullanacak su kalmamıştı. Sâdece Peygamber efendimizin ibriğinde vardı. Güç durumda kalan sahâbîler; "Canımız sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Yanımızda, yalnız sizin ibriğinizde su var. Mahvolduk." dediler.

Âlemlerin efendisi; **"Ben, sizin aranızda iken, siz mahvolmazsınız"** buyurdular. Sonra **"Bismillah"** diyerek, mübârek elini ibriğin üzerine koydular. Sonra kaldırıp; **"Alınız!..."** buyurduğunda, mübârek parmaklarının arasından, çeşme gibi, sular akmaya başladı. Eshâb-ı kirâm; kana kana su içtiler, abdest aldılar, bütün kırbalarını doldurdular at ve develerini suladılar. Eshâbını gülümseyerek seyreden merhamet deryâsı sevgili Peygamberimiz, Allahü teâlâya hamd ettiler.

O gün, orada hazır bulunan Hazret-i Câbir bin Abdullah; "Biz, bin beş yüz kişi idik. Eğer yüz bin kişi dahî olsaydık, o su, hepimize yeterdi" buyurdu.

BÎ'AT-I RIDVÂN

Resûl-i ekrem efendimiz, Hudeybiye'de iken öteden beri Müslümanlarla dost olan Huzâa kabîlesinin reîsi Büdeyl, huzûra gelip, Kureyş ordusunun çevre kabîlelerinin de katılmasıyla Hudeybiye'de konduklarını, orduları dağılıncaya kadar çarpışmaya yemîn ettiklerini bildirdi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz;

"**Biz, buraya hiç kimse ile çarpışmak için gelmiş değiliz. Ancak Umre yapmak, Kâbe-i muazzamayı tavâf ve ziyâret etmek için gelmiş bulunuyoruz. Buna rağmen bizi, kim Beytullah'ı ziyâretten alıkoymaya kalkarsa, onunla çarpışırız. Şüphesiz ki, harpler Kureyş'i ziyâdesiyle yıpratmış, güçsüz hâle getirmiş ve pek çok zararlara uğratmıştır. Şâyet onlar arzu ederlerse, kendilerine bir mütâreke müddeti tâyin edeyim. Bu müddet içinde, benim tarafımdan emniyet içinde bulunsunlar. Onlar, benimle diğer kabîleler arasına girmesinler. Beni, onlarla başbaşa bıraksınlar. Eğer ben, o kabîlelere**

gâlip gelir de, Cenâb-ı Hak da onlara hidâyet ihsân edip müslüman olurlarsa, Kureyş müşrikleri isterlerse, onlar gibi müslüman olabilirler. Şâyet ben, zannettikleri gibi, diğer topluluklara gâlip gelemezsem, o zaman kendileri de rahata kavuşmuş, kuvvet kazanmış olurlar. Eğer, Kureyş müşrikleri bunları kabul etmez de benimle çarpışmaya kalkarlarsa, varlığım o kudreti elinde olan Allahü teâlâya yemin ederim ki, yaymaya çalıştığım bu din uğrunda, başım gövdemden ayrılıncaya kadar onlarla çarpışacağım. O zaman Allahü teâlâ da, bana yardım edeceği hakkındaki vaadini şüphesiz yerine getirecektir!" buyurdu.

Huzâa kabîlesinin reîsi Büdeyl, Peygamber efendimizin buyurduklarını Kureyş ordugâhına ulaştırmak üzere yola çıktı. Müşrikler, Büdeyl'den, Resûlullah efendimizin buyurduklarını dinledikten sonra, ileri gelen adamlarından Urve bin Mes'ûd'u, görüşmek üzere Peygamber efendimize gönderdiler. Urve, Kureyş'in hiç kimseyi Mekke'ye sokmamak üzere kesin kararlı olduğunu bildirince, Habîb-i ekrem efendimiz; **"Ey Urve! Allah için söyle! Şu kurbanlık develerin kurban edilmelerine, şu Kâbe-i muazzamayı ziyâret ve tavâfa mâni olunur mu?"** buyurduktan sonra, Huzâa kabîle reîsine söylediklerini Urve'ye de anlattılar.

Urve, bir taraftan Peygamber efendimizi dinlerken, bir taraftan da Eshâb-ı kirâmın hâl ve hareketlerine, birbirlerine ve Âlemlerin efendisine olan davranışlarına, saygı ve hürmetlerine dikkat ediyordu. Sevgili Peygamberimizin teklifini dinledikten sonra kalktı, Kureyşîlere bunu anlatmak üzere yürüdü. Onların yanına varıp;

"Ey Kureyş topluluğu! Benim **Kayser, Necâşî, Kisrâ** gibi bir çok hükümdarların huzûrlarına elçi olarak gittiğimi bilirsiniz. Yemin ederim ki, ben, şimdiye kadar, müslümanların, Muhammed'e gösterdikleri hürmet ve saygının hiçbir hükümdâra yapıldığını görmedim. Sahâbîlerinden hiçbiri, ondan izin almadıkça konuşmuyor, başından bir kıl düşse, kapıp bereketlenmek için koyunlarında saklıyorlar. Yanında konuşurlarken, seslerini duyulmayacak kadar kısıyorlar. O'na olan hürmetlerinden, yüzüne bakamıyor ve gözlerini önlerine indiriyorlar, O, Eshâbına bir işaret verse veya bir emirde bulunsa, canı pahâsına da olsa, yerine getirmeye çalışıyorlar.

Ey Kureyş cemâati! Elinizi ne kadar kılıçlarınıza atsanız, bütün çârelere başvursanız onlar, Peygamberlerinin bir kılını bile size teslîm etmezler. Hattâ her hangi bir zararın gelmesine ve O'na kimsenin el

sürmesine bile meydan vermezler. Durum budur. Bundan sonrasını iyi düşünün! Hâl böyle iken, Muhammed bize iyi bir mütâreke teklif ediyor, bundan faydalanın!” dedi.

Kureyşli müşrikler, bu sözleri kabûl etmeyip, Urve’ye kaba davrandılar ve onu darılttılar.

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Kureyş karargâhından bir haber gelmeyince, Hırâş bin Ümeyye’yi, tekliflerini tekrar etmek üzere elçi olarak gönderdiler. Müşrikler, İslâm elçisine çok kaba davrandılar. Devesini kesip yediler, kendisini öldürmek için üzerine yürüdüler. Ellerinden zor kurtulan Hırâş bin Ümeyye, Peygamber efendimizin huzûruna gelip durumu anlatınca, elçisine yapılan bu hakârete çok üzüldüler.

Bu sırada müşrik karargâhından Ahâbiş kabîlesinin reîsi Huleys göründü. Peygamber efendimize doğru geliyordu. Müşrikler, elçi olarak onu görevlendirmişlerdi. Sevgili Peygamberimiz Huleys’in geldiğini görünce; **“Bu gelen, kurbana saygı gösteren, Allahü teâlânın emirlerini yerine getirmeye ve ibâdet yapmaya özenen bir kavimdendir.** (Ey Eshâbım!) **Kurbanlık develeri ona doğru sürünüz de görsün!”** buyurdu. Eshâb-ı kirâm, kurbanlık develeri ona doğru salıverdiler ve; “Lebbeyk! Allahümme Lebbeyk!” diye telbiye getirdiler.

Huleys, boyunları bağlı, kulakları işaretli olan kurbanlıkları görünce, uzun uzun baktı. Gözleri dolmuş ve; “Müslümanların, Kâbe’yi tavaf ve ziyâretten başka hiçbir niyetleri yok. Onları, bundan men etmek ne kadar kötü bir harekettir! Kâbe’nin Rabbine yemîn ederim ki, Kureyşliler, bu yanlış hareketlerinden dolayı helâk olacaklardır!” demekten kendini alamadı. Bu sözleri işiten Âlemlerin efendisi; “**Evet öyledir, ey Kinâneoğullarına mensûb olan kardeş”** buyurdu. Huleys, utancından Resûlullah efendimizin huzûruna gelemediği gibi, mübârek yüzüne dahî bakamadı. Geri Kureyş karargâhına döndü. Gördüklerini anlatıp; “Sizin, O’nu, Kâbe’yi ziyâretten men etmenizi doğru bulmuyorum” diye fikrini açıkça söyledi. Kureyş müşrikleri çok sinirlendiler ve Huleys’i câhillikle suçladılar.

Müşrikler, bu defa gaddarlığı ile nam salmış Mikrez bin Hafs’ı elçi gönderdiler. O da cevâbını alarak geri döndü. Mikrez’in elçiliğinden sonra müşrikler, müslümanların âni bir baskın yapmasından korkuya kapıldılar.

Peygamber efendimiz, işi yarıda bırakmak istemiyor ve Kureyşliler-

ce îtibârlı olan bir Eshâbını göndermek istiyordu. Neticede Hazret-i Osman'ın gönderilmesine karar verildi. Sevgili Peygamberimiz, Osman bin Affân'a; **"Biz buraya, hiç kimse ile çarpışmak için gelmedik. Sâdece Kâbe-i muazzamayı tavâf ve ziyâret etmek için gelmiş bulunuyoruz. Yanımızdaki kurbanlık develeri kesip döneceğiz, diye söyle, ve onları İslâm'a dâvet et!"** buyurdular. Ayrıca, Mekke'de bulunan Müslümanlara, Mekke'nin yakın bir zamanda fethedileceğini müjdelemesini de tenbih ettiler.[262]

Hazret-i Osman, müşriklerin yanına gidip, Peygamber efendimizin buyurduklarını aynen anlattı. Onlar, Hazret-i Osman'ın teklifine de olumsuz cevap verdiler. İstediği takdirde sâdece kendisinin Beytullah'ı tavâf edebileceğini söylediler. Hazret-i Osman ise; "Resûlullah (aleyhisselâm), Beytullah'ı tavaf etmedikçe, ben de etmem!" buyurdu.

Buna çok kızan müşrikler, onu alıkoydular. Bu haber, Eshâba; "Osman şehîd edildi!" şeklinde ulaştı. Durumu Peygamber efendimize bildirdiklerinde çok üzüldüler ve; **"Bu haber doğru ise, bu kavimle çarpışmadıkça buradan ayrılmayacağız"** buyurdular. Sonra orada bulunan Semüre ismindeki ağacın altına oturup; **"Allahü teâlâ, bana bîat etmenizi emretti"** buyurarak, Eshâbını bîate dâvet etti.

Kahraman Eshâb, elini, Peygamber efendimizin mübârek eli üzerine koyarak; **"Allahü teâlâ, sana zafer ihsân edinceye kadar, önünde çarpışa çarpışa fethi gerçekleştirmek, veya bu uğurda şehîd olmak üzere bîat ettik!"** diye söz verdiler. Peygamber efendimiz, bir elini, diğer elinin üzerine koyarak orada bulunmayan Hazret-i Osman nâmına kendi kendine bîat etti. Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Eshâbının bu bî'atına çok memnun olup; **"Ağaç altında, gerçekten bî'at edenlerden hiçbiri, Cehenneme girmeyecektir"** buyurdu. Bu bî'ate, **Bî'at-ı Rıdvân** denildi.[263]

Eshâb-ı kirâm (radıyallahü anhüm), artık kılıçlarını çekmiş yerlerinde duramıyor, Resûlullah (aleyhisselâm)ın bir işaretini bekliyordu.

Bu sırada İslâm karargâhını gözetleyen Kureyş casusları, mücahitlerin, sevgili Peygamberimize, bu uğurda şehîdlik şerbetini içinceye kadar çarpışmak üzere bî'at ettiklerini ve hazırlık yaptıklarını görmüş-

---

262) İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 97.

263) Buhârî, "Megâzî", 19; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, I, 59; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 279; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 97.

lerdi. Derhâl Kureyş karargâhına varıp, olup bitenleri anlattılar.

Peygamber efendimiz, her ihtimâle karşı geceleri, Eshâbını korumak üzere nöbetçiler bırakıyordu. Hazret-i Osman'ın tutuklandığı günlerden bir gece, Mikrez yönetiminde elli kişilik bir müşrik gürûhu, İslâm askerlerini uykuda bastırmak üzere saldırdılar. O gece, Muhammed bin Mesleme ve arkadaşları nöbet tutuyorlardı. Gelen küffârı kısa bir mücâdeleden sonra kıskıvrak yakaladılar. Sâdece Mikrez kaçabildi. Esirleri, Resûlullah efendimizin huzûruna getirdiler. Bir kısmı hapsedilip, bir kısmı da affedildiler. Müşrikler, ertesi gece de baskın yapmak istediler fakat yine yakalandılar. Peygamber efendimiz, onları da affedip salıverdi.

İslâm ordusunun, gece-gündüz savaşa hazır durumda beklediğini ve her an saldırabileceklerini anlayan küffâr ordusunun kalbine korku düştü. Andlaşmaktan başka çıkar yol olmadığını görerek, acele bir elçi hey'eti seçtiler. Süheyl bin Amr başkanlığında seçilen bu hey'ete; "Bu sene Mekke'ye girmemeleri şartıyla andlaşma yapın" denildi.

Sevgili Peygamberimiz, Kureyş elçilerini kabûl buyurdu. Elçilerin ilk istekleri, hapsedilmiş adamlarının bırakılması oldu. Âlemlerin efendisi de; **"Mekke'de tutukladığınız Eshâbımı bırakmadığınız müddetçe, bu adamlarınızı salıvermem!"** buyurdular. Süheyl; "Doğrusu bize, çok adâletli ve insaflı davrandınız" diyerek, Mekke'de tutuklanan Hazret-i Osman'ı ve daha önce hapsettikleri on kadar Eshâbın serbest bırakılmasını sağladı. Bundan sonra, baskın sırasında yakalanıp hapsedilen müşrikler serbest bırakıldı.

Uzun konuşmalardan sonra, andlaşmaya varıldı. Sıra yazılmasına gelmişti. Hazret-i Ali kâtip olarak seçildi. Sulhnâmeyi yazmak üzere kâğıt, divit hazırlandı. Âlemlere rahmet olarak gönderilen Habîbullah efendimiz Hazret-i Ali'ye; "**Yaz**" buyurdu. **"Bismillâhirrahmânirrahîm!"** Buna Süheyl derhal îtirâz edip; "Yemîn ederim ki, ben Rahmân sözünün ne demek olduğunu bilmiyorum. Böyle yazma; Bismike Allahümme diye yaz! Yoksa barışa yanaşmam!" dedi.

Peygamber efendimiz, barışın yapılmasında çok büyük hikmetler görüyordu. Bu sebeple; "**Bismike Allahümme de güzeldir"** buyurdular ve Hazret-i Ali'ye böyle yazmasını emrettiler. Yazıldıktan sonra, Peygamber efendimiz; "**Bu, Muhammed Resûlullah'ın, Süheyl bin Amr ile üzerinde anlaştıkları ve sulh oldukları, şartlarını taraflarca yerine getirmek üzere imzâladığı maddelerdir"** buyurduğunda,

Süheyl'in, Hazret-i Ali'nin elini tuttuğu görüldü ve Peygamber efendimize dönüp; "Yemîn ederiz ki, biz senin Resûlullah olduğunu kabul etseydik, sana karşı gelmez, Kâbe'yi ziyâret etmene engel olmazdık. Bu sebeple, Resûlullah yerine, Abdullah'ın oğlu Muhammed yaz!" dedi.

Peygamber efendimiz, onu da kabûl buyurarak; **"Vallahi siz, beni yalanlasanız da, ben yine hiç şüphesiz Allahü teâlânın Resûlüyüm. İsmimi ve babamın ismini yazdırmak, benim peygamberliğimi gidermez ki. Yâ Ali! Onu sil, Muhammed bin Abdullah yaz"** buyurdular.

Resûlullah kelimesinin silinmesine, Eshâb-ı kirâmdan hiçbirinin gönlü râzı olmadı. Sahabiler bir anda her şeyi unutup; "Yâ Ali! Muhammed Resûlullah yaz, aksi hâlde, bu müşriklerle aramızı ancak kılıç hâlleder!..." dediler. Peygamber efendimiz, Eshâbının bu gayretlerine memnun oldular, fakat mübârek elleriyle susmalarını işâret buyurdular. Hazret-i Ali'ye, silinmesini emir buyurunca, o; "Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Senin bu mübârek sıfatını silmeye elim varmıyor!..." diyerek özür diledi. Sevgili Peygamberimiz orayı göstermesini istedi. Gösterince elinden alıp, kendi mübârek parmağı ile silerek Abdullah'ın oğlu yazdırdı.

Sonra, maddeler yazılmaya başlandı.

1- Andlaşma on yıl geçerli olacak, bu zaman içinde iki taraf birbiriyle harb etmeyecek.

2- Müslümanlar bu sene Kâbe'yi ziyâret etmeyecek. Ancak bir sene sonra ziyâret edebilecekler.

3- Kâbe'yi ziyârete gelen Müslümanlar, üç gün kalacaklar ve yanlarında yolcu silâhından başka silâh bulundurmayacaklar.

4- Müslümanlar Kâbe'yi tavaf ederken, Mekkeli müşrikler Kâbe'den dışarı çıkıp onların serbestçe tavâf yapmalarını sağlayacaklar.

5- Kureyşlilerden Müslüman olan bir kimse, velîsinden izinsiz Medîne'ye giderse, iâde edilecek, Müslümanlardan biri Kureyş tarafına geçerek, Mekke'ye giderse iâde edilmeyecektir. (Hazret-i Ömer bu madde için; "Yâ Resûlallah! Bu şartı da kabul edecek misin?" diye sorunca; sevgili Peygamberimiz gülümseyerek; **"Evet. Bizden onlara gidecek olanları Allahû teâlâ bizden uzak etsin!"** buyurdular.)

6- Eshâbdan biri, hac veya umre yapmak niyetiyle Mekke'ye gelse, canı ve malı emniyette olacak.

7- Müşriklerden biri, Şam'a, Mısır'a veya başka yere giderken Medîne'ye uğrarsa, onun da canı, malı emniyette olacak.

8- Diğer Arab kabîleleri, istedikleri tarafın himâyesine girebilecekler. Müslümanlar veya müşriklerle birleşmekte serbest olacaklardı.[264]

KURTAR BENİ YÂ RESÛLALLAH!..

Sıra andlaşmanın imzalanmasına gelmişti. O sırada ayaklarındaki zincirleri sürükleye sürükleye İslâm ordusuna doğru bir kimsenin gelmekte olduğu görüldü. Yaklaştı, yaklaştı; "Beni kurtarın!..." diyerek bağırdı. Bu sesi işiten Kureyş hey'eti reîsi, derhal yerinden fırladı. Eline aldığı dikenli ağaç dalını, onun başına yüzüne vurmaya başladı. O, bütün gayretini toplayarak kendini Resûlullah efendimizin mübârek dizleri dibine attı ve; "Kurtar beni yâ Resûlallah!" diye yalvardı.

Bu, Mekke'de müslümanlıkla şereflendiği için, babası tarafından zincire vurulmuş bir müslümandı. Her gün ağır işkenceler edilir, putlara tapmaya zorlanırdı. Müşriklerin, Hudeybiye'ye gitmesinden faydalanarak, zincirlerini koparmış, kimseye görünmeden Mekke'den çıkıp, müslümanların arasına kendini atmıştı. Hidâyete eren bu mübârek kimse, müşrik hey'etinin reîsi Süheyl'in oğlu Ebû Cendel hazretleriydi. Süheyl, Peygamber efendimize, oğlu Ebû Cendel'i göstererek; "Biraz önce yazdığımız andlaşma gereğince, bana iâde edeceğin ilk adam budur!" dedi.

Peygamber efendimiz ve sahâbîler çok müteessir olmuşlardı. Herkes, Resûlullah efendimizin ne cevap vereceğini merakla bekliyorlardı. Bir tarafta sulhnâme, bir tarafta işkence altında bulunan bir sahâbî... Âlemlerin efendisi, Süheyl'e; **"Biz, bu sulhnâmeyi daha imzalamadık!"** buyurdu. Süheyl; "Yâ Muhammed! Andlaşmanın maddelerini, oğlum daha buraya gelmeden önce yazıp bitirmiştik. Eğer oğlumu iâde etmezsen, ben de hiçbir zaman sulhnâmenin altını imzalamam!" diye inâd etti.

Peygamber efendimiz; **"Onu benim hâtırım için andlaşmanın dışında tut"** buyurdu ise de müşrikler bunu kabûl etmediler. Süheyl bin Amr, oğlunu çeke çeke götürürken, Ebû Cendel; "Yâ Resûlallah! Ey Müslüman kardeşlerim!... Müslüman olmakla şereflenip size ilticâ ettiğim hâlde, beni müşriklere mi teslîm ediyorsunuz. Bana her gün dayanılmaz işkencelerin yapılmasını mı revâ görüyorsunuz? Yâ Resûlallah! Dînimden döndürsünler diye mi beni iâde ediyorsunuz?!..." diye feryâd ediyordu.

---

264) Buhârî, "Megâzî", 35; Ebû Dâvûd, "Cihad", 168; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, IV, 323; İbni Hişâm, es-Sire, II, 307; Vâkıdî, el-Megâzî, II, 608; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 97-98.

Bu içler acısı yalvarışa dayanmak çok zordu. Gönülleri yaralanan sahâbîler, ağlamaya başladılar. Merhamet deryâsı, sevgili Peygamberimizin de mübârek gözleri dolmuştu. Süheyl'in yanına varıp; "**Gel etme! Onu bana bağışla!"** diye ricâ etti. Fakat Süheyl; "İmkansız bağışlamam!" diye cevap verdi.

Bunun üzerine sevgili Peygamberimiz; **"Ey Ebû Cendel! Biraz daha sabret! Sana yapılanlara katlan! Bunların mükâfatını Allahü teâlâdan dile. Allahü teâlâ, sana ve senin gibi zayıf ve kimsesiz müslümanlara muhakkak bir genişlik, bir çıkar yol ihsân edecektir"** buyurarak tesellî eyledi ve; **"Verdiğimiz sözde durmamak bize yaraşmaz"** buyurdu.

Bu içler acısı hâdiseye, heyetteki müşrikler bile dayanamamış ve; "Ey Muhammed! Ebû Cendel'i senin hâtırın için biz himâyemize alıyoruz. Ona, Süheyl'in işkence yapmasına meydan vermeyeceğiz!" demişlerdi. Bundan sonra Resûlullah efendimiz ve Eshâb-ı kirâm biraz rahatladılar. (Süheyl bin Amr, Mekke'nin fethinden sonra müslüman olup Eshâb-ı kirâmdan oldu.)

Sulhnâme iki sûret yazılıp, taraflarca imzalandı. Müşrikler karargâhlarına döndüler.[(265)]

Müslümanların aleyhinde gibi görünen bu maddeler için, Kureyş heyeti çok sevinçli idi. Aksine bu sulhnâme büyük bir zaferdi ve bu maddeler müslümanların lehine idi. Her şeyden önce, müslümanların bir devlet olduğunu kabul ediyorlardı. Mekke'den bir müşrik, ticâret veya başka bir şey için Şam'a, Mısır'a giderken Medîne'ye uğrasa, canı malı emniyette olacaktı. Böylece müşrikler Müslümanların yaşayışlarını yakından görecek, İslâm'ın adaleti, Eshâbın birbirlerine olan güzel davranışları karşısında hayran kalacak ve İslâmiyet'i seveceklerdi. Neticede müslüman olup sahâbîlerin safları arasına katılacaklardı.

On sene devam etmesi gereken bu andlaşma ile, Müslümanlar çoğalacaklar, güçleneceklerdi. İslâmiyet her tarafa yayılacaktı.

Ancak; "Kureyşlilerden biri, müslüman olup Medîne'ye sığınmak isterse, iade olunacak" maddesi için, Peygamber efendimiz müteessir olmuşlar ve; "**Allahü teâlâ, onlar için, elbette bir genişlik, bir çıkar yol yaratacaktır"** buyurmuşlardı...

---

265) İbni Hişâm, es-Sire, II, 321; Vâkıdî, el-Megâzî, II, 608; İbni Sa'd, et-Tabakât, VII, 405; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV, 56.

Artık müşriklerle yapılacak bir iş kalmamıştı. Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Eshâb-ı kirâma; **"Kalkınız! Kurbanlarınızı kesiniz. Başlarınızı tıraş ettikten sonra ihrâmdan çıkınız"** buyurdular. Peygamber efendimiz, herkesten önce kurbanını kesti. Sonra kendisini berberi Hırâş bin Ümeyye hazretleri tıraş etti. Eshâb-ı kirâm, o mübârek saçları daha yere düşmeden havada kapıştılar ve bereketlenmek için sakladılar. Sahâbîler de kurbanlarını kesip, bir kısmı saçlarını kazıttı, bir kısmı kısalttırdı.[266]

Hudeybiye'de yirmi gün kadar kalınmıştı. Peygamber efendimiz arkadaşları ile birlikte Medîne'ye dönmek üzere hareket ettiler. Yolda Allahü teâlâ, Peygamber efendimize Fetih sûresini vahyederek, nîmetini ve yardımlarını tamamlayacağını müjdeledi.

Kâinatın sultânı (sallallahü aleyhi vesellem) muzaffer olarak nûrlu Medîne'yi teşrif ettiği günlerde, Kureyş'in Sakîf kabîlesinden Ebû Basîr, Müslüman olmakla şereflenmişti. Müşriklerin arasında yaşayamayacağını anlayan Ebû Basîr, yaya olarak Medîne'ye geldi. Hudeybiye andlaşmasının gereği olarak da Medîne'den ayrılıp, Kızıldeniz sahilindeki Îs denilen yere yerleşti. [267]

Burası, Kureyş müşriklerinin Şam'a gittikleri ticâret yolu üzerinde bulunuyordu. Bundan sonra, Kureyş'ten müslüman olanlar Mekke'yi terkedip, Medîne'ye değil, Îs'e, Ebû Basîr'in yanına gittiler. Bunlardan ilki Ebû Cendel hazretleriydi. Artık bunun arkası devâm etti. Elli kişi, yüz kişi, iki yüz, üç yüz kişi oldular. Kureyş kervanı Şam'a giderken buradan geçmek mecbûriyetinde kalıyorlardı. Ebû Basîr hazretleri yanındaki müslümanlarla, buradan geçen müşrikleri yakalıyor ve müslüman olmalarını istiyorlardı. Müslüman olmayanlarla çarpışıp, onları güç durumda bırakıyorlardı.

Mekkeli müşrikler, artık Şam ticâret yollarının kesildiğini görüp, Medîne'ye bir hey'et gönderdiler. Hudeybiye sulhnâmesinin, "Kureyşlilerden müslüman olan bir kimse velîsinden izinsiz Medîne'ye giderse iâde edilecek!..." maddesinin kaldırılması için yalvardılar. Peygamber efendimiz merhamet buyurup, onların bu isteklerini kabûl ettiler. Böylece Kureyşlilerin Şam ticâret yolları açılmış oldu. Müslümanlar da sabretmelerinin karşılığında Medîne'ye Peygamber efendimizin yanına geldiler.

---

266) Buhârî, "Şurût", 15; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, IV, 323; Taberî, Târih, II, 283.

267) İbni Hişâm, es-Sire, II, 324; Vâkıdî, el-Megâzî, II, 625; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV, 57.

HÜKÜMDÂRLARA DAVET MEKTUPLARI GÖNDERİLMESİ

Nebiyy-i muhterem (sallallahü aleyhi ve sellem), Hudeybiye'den döndükten sonra, İslâm'ın bütün dünyâya yayılmasını, insanların Cehennem azâbından kurtulup, hakîkî saâdete kavuşmasını arzu ediyordu. Zîrâ O, bütün âleme, rahmet olarak gönderilmişti. Bu sebeple, çevredeki hükümdârlara elçiler gönderip, İslâm'a dâvet etmeyi düşündüler. Dıhye-i Kelbî'yi, Rûm (Bizans); Amr bin Ümeyye'yi, Habeş; Hâtıb bin Ebî Beltea'yı, Mısır hükümdârına sefîr olarak vazifelendirdi. Ayrıca aynı vazife ile Salît bin Amr'ı, Yemâme'ye; Şücâ' bin Vehb'i, Gassân'a; Abdullah bin Huzâfe'yi, İran hükümdârına gönderdiler.(268)

Bu elçiler, Eshâb-ı kirâmın en güzîdeleriydi. Sûretleri ve sözleri en güzel olanlarıydı. Her bir hükümdâra, ayrı ayrı İslâm'a dâvet mektupları yazıldı. Sevgili Peygamberimiz mektupların altını, gümüş yüzüğünün kaşında üç satır hâlinde yazılı olan, **"Allahü teâlânın Resûlü Muhammed"** (aleyhisselâm) mührü ile mühürledi. Hükümdârlara gönderilecek elçiler, sabah Peygamber efendimizin bir mûcizesi olarak, gidecekleri devletin lisânını öğrenmiş olarak kalktılar.(269)

Habeşistan'a gidecek olan Amr bin Ümeyye hazretleri, Necâşi Eshame'den, daha önce oraya hicret etmiş bulunan Eshâb-ı kirâmın, Medîne'ye gönderilmesini de isteyecekti.

Amr bin Ümeyye, kısa zamânda Habeşistan'a varıp, melik Necâşi Eshame'nin huzûruna çıktı. Necâşi, tahtından aşağı indi; mektubu pek büyük bir hürmet ve muhabbetle aldı. Öptü, yüzüne ve gözüne sürdükten sonra açıp okutturdu:

Bismillâhirrahmânirrahîm!

Allahü teâlânın resûlü Muhammed (aleyhisselâm)**dan, Habeş melîki Necâşi Eshame'ye!...**

Hidâyete tâbi olana selâm olsun!... Ey Hükümdâr! Selâmette olmanı diler, sana olan nîmetlerinden dolayı, Allahü teâlâya hamd ederim. Ondan başka ilâh yoktur. O Melik'tir (bütün kâinâtta tasarruf sâhibi yalnız O'dur.) **Kuddûs'tür** (her türlü ayıp ve kusurlardan

---

268) Buhârî, "Tefsir", 4; "Megâzî", 77, 82, 84; "İlim", 7; Müslim, "Cihad", 109; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, I, 262; III, 441; İbni Hişâm, es-Sire, II, 607; Beyhekî, es-Sünen, II, 43, 353, İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 259; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, IV, 301; VII, 4; Huzâî, et-Tahrîc, s, 183-184; Kettânî, et-Terâtîbü'l-idâriyye, I, 345-346.

269) İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 15.

berîdir). **Selâm'dır** (kullarını bütün tehlikelerden selâmette bulunducudur). **Mü'min'dir** (emniyet verendir). **Müheymin'dir** (her şeyi gözetip koruyandır).

Ben şehâdet ederim ki, Îsâ (aleyhisselâm), **Allahü teâlânın, çok temiz, iffet sâhibi, her türlü dünyâ hayâtından tamâmiyle çekilmiş bulunan Meryem'e ilkâ ettiği, rûhu ve kelimesidir. Böylece o, Îsâ'ya hâmile kaldı. Allahü teâlâ, Âdem'i, kudreti ile nasıl yarattı ise, Îsâ'yı da öyle yaratmıştır.**

Ey hükümdâr! Ben, seni, eşi ortağı olmayan Allahü teâlâya îmâna, O'na ibâdet etmeye ve bana tâbi olmaya, Allahü teâlânın bana gönderdiklerine inanmaya dâvet ediyorum. Çünkü, ben, Allahü teâlânın bunları tebliğ etmeye me'mûr resûlüyüm.

Şimdi ben, sana lâzım olan teblîgâtı yapmış, dünyâ ve âhiret saâdetini sağlayacak nasîhati etmiş bulunuyorum. Nasîhatimi kabûl ediniz! Hidâyete eren, doğru yola kavuşanlara selâm olsun."

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin mektubunu, büyük bir edeb ve tevâzû ile dinleyen hükümdâr Eshame, derhal; "Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh" diyerek Kelime-i şehâdet getirdi ve müslüman oldu. Sonra; "Yemîn ederim ki, O, kitap ehli olan Yahudi ve hıristiyanların gelmesini beklediği, önceki peygamberlerin geleceğini müjdelediği peygamberdir.

Eğer yanına gitmeye imkânım olsaydı, muhakkak gider, hizmetiyle şereflenirdim!" dedi. Mektubu, hürmetle güzel bir kutuya koyup; "Bu mektuplar, burada olduğu müddetçe, Habeş'ten hayır ve bereket gitmez" dedi.[270]

Resûlullah efendimiz Necâşi'ye iki mektup göndermişti. Necâşi Eshame, diğer mektupta bildirilen emirleri yerine getirip, sevgili Peygamberimizin mübârek zevcesi Ümmü Habîbe vâlidemizi ve orada bulunan Eshâb-ı kirâmı gemilere bindirip, pek çok hediyelerle Medîne'ye gönderdi. Gönderdiği mektupta îmân ettiğini bildiriyordu.

Hazret-i Dıhye-i Kelbî de, Rûm imparatorunu İslâm'a dâvet etmek için vazifelendirilmişti. Mektubu, Busra'daki Gassân hükümdârı Hâris'e verecek, o da Rûm imparatoru Heraklius'a gönderecekti.

Peygamber efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) dâvet mektu-

---

270) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, IV, 198; İbni Hişâm, es-Sire, I, 223; Beyhekî, es-Sünen, II, 79; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 207-208; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, XX, 80.

bunu büyük bir hürmetle alan Hazret-i Dıhye, sür'atle Busra'ya geldi. Hâris ile görüşüp durumu anlattı. Hâris, Dıhye'nin yanına, henüz müslüman olmayan Adiy bin Hâtem'i vererek, o sırada Kudüs'de bulunan Heraklius'a gönderdi. İkisi birlikte Kudüs'e gelip, imparatorla görüşmek üzere temaslarda bulundular. İmparatorun adamları, kendisine; "Kayser'in huzûruna çıktığın zamân, başını eğip yürüyecek, yaklaşınca da yere kapanıp secde edeceksin. Secdeden kalkmana izin vermedikçe aslâ yerden başını kaldırmayacaksın" dediler.

Bu sözler, Hazret-i Dıhye'ye ağır geldi ve onlara; "Biz müslümanlar, Allahü teâlâdan başka hiçbir kimseye secde etmeyiz. Hem insanın insana secde etmesi onun yaratılışına terstir" buyurdu. Bunun üzerine Kayser'in adamları; "O hâlde Kayser, getirdiğin mektubu hiçbir zamân kabûl etmez ve seni huzûrundan kovar"' dediler. Hazret-i Dıhye; "Bizim peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâm), başkasının, kendisine, değil secde etmesine, önünde hafif eğilmesine bile müsaade etmez. Kendisiyle görüşmek isteyen, köle bile olsa, ona ilgi gösterir. Huzûruna kabûl buyurur, derdini dinler, sıkıntısını giderir, gönlünü alır. Bunun için O'na tâbi olanların hepsi hürdür, şereflidir" buyurdu.

Bu sözleri dinleyenlerden biri; "Mâdem ki Kayser'e secde etmeyeceksin, o hâlde üzerine aldığın vazifeyi yerine getirebilmen için, sana başka yol göstereyim. Kayser'in, sarayın önünde dinlendiği bir yer var. Her gün öğleden sonra bu avluya çıkar, oralarda dolaşır. Orada bir minber vardır. Onun üzerinde herhangi bir yazı varsa önce onu alır okur, sonra istirâhat eder. Sen de şimdi git, mektubu o minbere koy ve dışarda bekle. Mektubu görünce seni çağırtır. O zamân vazifeni yerine getirirsin" dedi.

Bunun üzerine Hazret-i Dıhye, mektubu söylenilen yere bıraktı. Heraklius mektubu aldı ve Arapça bilen bir tercüman istedi. Tercüman, Resûlullah efendimizin mektubunu okumaya başladı. Mektubun en üstünde; "**Bismillâhirrahmânirrahîm! Allahü teâlânın Resûlü Muhammed'den** (aleyhisselâm) **Rûmların büyüğü Herakl'e"** diye yazıyordu. Heraklius'un kardeşinin oğlu Yennak, mektubun böyle başlamasına çok kızdı ve tercümanın göğsüne şiddetli bir yumruk vurdu. Tercüman, yumruğun şiddeti ile yere yıkıldı ve mübârek mektup elinden düştü. Heraklius, Yennak'a; "Niçin böyle yaptın!" diye sorunca, o da; "Mektubu görmüyor musun? Mektuba, hem senin isminden önce kendi ismi ile başlamış, hem de senin hükümdâr olduğunu söylemeyip;

“Rûmların büyüğü Herakl’e” demiş. Niçin; “Rûmların hükümdârı” diye yazmamış ve önce senin isminle başlamamış? O’nun mektubu bu gün okunmaz” dedi.

Bunun üzerine Heraklius: “Vallahi sen ya çok akılsızsın veya koca bir delisin. Senin böyle olduğunu bilmiyordum. Ben daha mektubun içinde ne olduğuna bakmadan, yırtıp atmak mı istiyorsun? Hayâtıma yemîn ederim ki; eğer O, söylediği gibi Resûlullah ise, mektubuna benim ismimden önce kendi ismini yazmakta ve beni Rûmların büyüğü diye anmakta haklıdır. Ben, ancak onların sâhibiyim. Hükümdârları değilim” dedi ve Yennak’ı huzûrundan kovdu.

Sonra Hıristiyanların en âlimi, reîsi ve kendisinin müşâviri olan Üskuf’u çağırttı. Mektubu okuttu. Mektubun devâmında şöyle buyruluyordu: **“Allahü teâlanın hidâyetine tâbi olanlara, doğru yola kavuşanlara selâm olsun!” Bundan sonra;** (Ey Rûmların büyüğü!) **Seni İslâm’a dâvet ediyorum. İslâm’ı kabûl et ki, selâmet bulasın. Müslüman ol ki, Allahü teâlâ sana iki kat ecir versin. Eğer yüz çevirirsen, bütün Hıristiyanların vebâli senin üzerinedir! “De ki: “Ey ehl-i kitab** (olan Yahudi ve Hıristiyanlar), **aramızda ortak olan kelimeye geliniz. O da Allahü teâlâdan başka hiçbir şeye tapınmayız ve O’na hiçbir şeyi ortak etmeyiz. Allahü teâlâyı bırakıp, içimizden hiç kimseyi yaratıcı Rab tanımayız. Eğer bu sözden yüz çevirirlerse; “Şâhid olunuz. Biz müslümanız” deyiniz.”** [271]

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin mektubu okunurken, Heraklius’un alnından ter tâneleri dökülüyordu. Mektup bitince; “Süleymân (aleyhisselâm)dan sonra, ben böyle; **“Bismillâhirrahmânirrahîm”** diye başlayan bir mektup görmemiştim” dedi. Heraklius, Üskuf’a bu mes’eledeki fikrini sorunca; “Vallahi, O, Mûsâ ve Îsâ’nın (aleyhimüsselâm), bize geleceğini müjdelediği peygamberdir. Zâten biz, O’nun gelmesini bekliyorduk” dedi.

Heraklius; “Sen bu hususta ne yapmamı tavsiye edersin, neyi uygun görürsün?” diye sordu. Üskuf; “O’na tâbi olmanı uygun görürüm” diye cevap verdi. Heraklius; “Ben, senin dediğin şeyi çok iyi biliyorum. Fakat O’na tâbi olup, müslüman olmaya gücüm yetmez. Çünkü hem hükümdârlığım gider, hem de beni öldürürler” dedi. Bunun üzerine Hazret-i Dıhye’yi ve Adî bin Hâtem’i çağırttı. Adî; “Ey hükümdâr!

---

271) Âl-i İmrân sûresi, 3/64.

Davar ve develer sâhibi Arablardan olan şu yanımdaki zât, memleketinde vukû bulan şaşılacak bir hâdiseden bahsediyor" dedi. Heraklius; "Memleketinizdeki hâdise nedir?" diye sorunca, Hazret-i Dıhye; "Aramızda bir zât zuhur etti. Peygamber olduğunu beyân etti. Halkın bir kısmı O'na tâbi olmakta, bir kısmı da karşı koymaktadır. Biz inananlarla, inanmayanlar arasında çarpışmalar olmaktadır" dedi.

Bundan sonra Heraklius, Peygamber efendimiz hakkında araştırmaya başladı. Şam vâlisine emir verip Resûl-i ekrem efendimizle aynı soydan bir kişiyi bulmalarını emretti. Bu arada kendisinin dostu olan ve İbrânîce bilen Roma' daki bir âlime de mektup yazıp, bu mes'eleyi sordu. Roma'daki dostundan, bahsettiği zâtın, âhir zamân peygamberi olduğunu bildiren bir mektup geldi. Şam vâlisi de ticâret için giden bir Kureyş kervanı ile karşılaştı. Bunların içinde, henüz müslüman olmayan Kureyş'in reîsi, Ebû Süfyân da vardı.

Ebû Süfyân diyor ki: "Biz Gazze'de bulunduğumuz sırada, Heraklius'un Şam vâlisi, üzerimize saldırır gibi geldi ve; "Siz, şu Hicâz'daki zâtın kavminden misiniz?" diye sordu. "Evet" dedik. "Haydi, bizimle berâber imparatorun yanına gideceksiniz?" dedi." Ebû Süfyân'la yanındakileri Şam'a götürdü. Şam vâlisi, Ebû Süfyân'ı ve yanındakileri Heraklius'un yanına çıkardı. Bu sırada, Heraklius Kudüs'te bir kilisede bulunuyordu. Vezîriyle berâber oturmuş ve başına tâcını giymişti. Heraklius, Ebû Süfyân ve yanındaki otuz kadar Mekkeliyi burada kabûl etti.

Tercüman çağırdı ve onlara; "İçinizde, peygamber olduğunu söyleyen zâta, soyca en yakın hanginizdir?" diye sordu. Ebû Süfyân; "O'na, soyca en yakın olan benim" diye cevap verdi. Heraklius; "Akrabâlık dereceniz nedir?" diye sorunca; "Amcamın oğludur" dedi. Heraklius, Ebû Süfyân'ın kendisine yakın getirilmesini istedi ve diğerlerinin de Ebû Süfyân'ın arkasında durmasını söyledi. Ebû Süfyân, ilk önceleri yalan söyledi ise de, hükümdârın tehdidi ile korktu ve yalan söyleyemedi. Sonra aralarında şu konuşma geçti. Heraklius;

"Peygamber olduğunu söyleyen zâtın, aranızdaki soyu nasıldır?" "O, zamânın en iyi soylusudur. Soy bakımından en seçkinimizdir." "İçinizde ondan önce peygamberlik iddiâsında bulunan kimse oldu mu?" "Olmadı." "O'nun ataları içinde hiçbir hükümdâr gelmiş midir?" "Hayır." "O'na halkın eşrâfı mı yoksa fakir ve zayıfları mı tâbi oluyorlar. O'na tâbi olanlar fakirler, zayıflar, gençler ve kadınlardır. Kavminin yaşlılarından ve eşrâfından tâbi olan pek yoktur." "O'na tâbi olanlar

artıyor mu, azalıyor mu?" "Artıyor." "O'nun dînine girdikten sonra beğenmeyerek veya kızarak dönen kimse var mı?" "Yoktur." Peygamber olduğunu söylemeden, O'nun hiç yalan söylediği görülmüş müdür?" "Hayır." "O peygamberin hiç ahdini bozduğu, sözünde durmadığı oldu mu?" "Hayır olmadı." "Ancak biz şimdi, onunla bir müddet için çarpışmayı bırakarak andlaşma yapmış bulunuyoruz." "Bu müddet içinde kendisinin ne yapacağını bilemiyoruz." "O size neyi emrediyor?" "Yalnız bir olan Allah'a ibâdet etmeyi, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamayı emrediyor. Atalarımızın taptığı şeylere (putlara) tapmaktan bizi men ediyor. Namaz kılmayı, doğru olmayı, fakirlere yardım etmeyi, haramlardan sakınmayı, ahde vefâyı, emânete hıyânet etmemeyi ve akrabâyı ziyâreti emrediyor."

Kilisede bu konuşmalar olmuş, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem)in mübârek mektubu okunmuştu. Heraklius mektubu öpüp, gözlerine sürdü ve başına koyunca, Rûmlar arasında gürültüler çoğaldı. Kayser, Ebû Süfyân ve yanındaki Kureyşlilerin dışarı çıkarılmasını emretti. Daha müslüman olmayan Ebû Süfyân, burada yeminle, sevgili Peygamberimizin dâvâsının başarıyla sonuçlanacağına inandığını söylemişti.

Hazret-i Dıhye, Heraklius'un karşısına geçip mübârek güzel yüzü ve tatlı sesi ile; "Ey Kayser! Beni sana Busra'dan bir kimse gönderdi ki, o, senden hayırlıdır. Allahü teâlaya yemîn ederim ki, beni, ona gönderen zât (Resûlullah) ise, hem ondan, hem senden daha hayırlıdır. Sen, benim sözlerimi alçak gönüllülükle dinleyip, verilen nasîhatleri kabûl etmelisin! Çünkü, alçak gönüllülük edersen, nasîhatleri anlarsın. Nasîhatleri kabûl etmezsen, insaflı olamazsın!" dedi.

Heraklius; "Devâm et" deyince, Hazret-i Dıhye; "Öyleyse, ben seni Îsâ (aleyhisselâm)ın kendisine namaz kılmış olduğu Allahü teâlâya îmân etmeye dâvet ediyorum. Ben seni, önceden Mûsâ (aleyhisselâm)ın, ondan sonra Îsâ (aleyhisselâm)ın, geleceğini müjdeleyip haber verdiği şu ümmî Peygambere îmâna dâvet ediyorum. Eğer, bu hususta bir şey biliyor, dünyâ ve âhiret saâdetini kazanmak istiyorsan, onları gözlerinin önüne getir. Yoksa âhiret saâdetini elden kaçırır, küfür ve şirk içinde kalırsın. Şunu da iyi bil ki, senin Rabbin olan Allahü teâlâ, zâlimleri helâk edici ve nîmetleri değiştiricidir" dedi.

Heraklius; "Ben, elime geçen bir yazıyı okumadan, yanıma gelen bir âlimden bilmediklerimi sorup öğrenmeden bırakmam. Bundan ancak hayır ve iyilik görürüm. Sen bana düşünüp hakîkati buluncaya kadar

mühlet ver" dedi. Heraklius, daha sonra Hazret-i Dıhye'yi yanına çağırıp, baş başa konuştu. Kalbindekini, şöyle açıkladı: "Ben biliyorum ki, seni gönderen zât, kitaplarda geleceği müjdelenen ve gelmesi beklenen âhir zamân peygamberidir. Yalnız, O'na uyarsam; Rûmların beni öldürmesinden korkuyorum. Seni, onların içinde en büyük âlimleri ve benden ziyâde îtibâr gösterdikleri bir kimse olan Dagatır'a göndereyim. Bütün Hıristiyanlar ona tâbidir. Eğer o îmân ederse, Rûmların hepsi îmân ederler. Ben de o zamân kalbimde olanı ve îtikâdımı açığa vururum."

Bundan sonra Heraklius, bir mektup yazarak Hazret-i Dıhye'ye verip, Dagatır'a gönderdi.

Resûlullah efendimiz, Dagatır'a da mektup göndermişti. Dagatır, mektupları okuyup, Peygamber efendimizin vasıflarını işitince, O'nun, Hazret-i Mûsâ'nın ve Hazret-i Îsâ'nın geleceğini haber verdikleri âhir zamân peygamberi olduğunda hiç şüphe olmadığını söyledi ve îmân etti. Evine gitti, kapandı ve her pazar yaptığı vaazlara üç hafta çıkmadı. Hıristiyanlar; "Dagatır'a ne oluyor ki, o Arabla görüştüğünden beri dışarı çıkmıyor? O'nu istiyoruz!" diye bağırdılar.

Dagatır, üzerindeki siyah papaz elbisesini çıkardı. Beyaz elbise giydi, elinde âsâsı ile kiliseye geldi. Beldenin ahâlisini topladıktan sonra ayağa kalkarak; "Ey Hıristiyanlar! Biliniz ki, bize Ahmed'den (aleyhisselâm) mektup geldi. Bizi hak dîne dâvet etmiş. Ben açıkça biliyor ve inanıyorum ki, O, Allahü teâlânın hak resûlüdür" dedi. Hıristiyanlar bunu işitince, Dagatır'ın üstüne yürüdüler ve döverek şehîd ettiler. Hazret-i Dıhye gelip, durumu Heraklius'a haber verdi.

Heraklius; "Ben sana söylemedim mi? Dagatır, Hıristiyanlar katında benden daha sevgili ve azîzdir. Eğer duysalar beni de onun gibi katl ederler" dedi.

Buhârî'nin Sahih'inde zikrettiği ve Zühri' nin rivâyet ettiği haberde ise; "Heraklius, Humus'daki köşkünde Rûmların büyüklerini çağırıp kapıların kapatılmasını emretti. Sonra yüksek bir yere çıktı ve; "Ey Rûm cemâati! Sizler saâdete, huzûra kavuşmayı ve hâkimiyetinizin temelli kalmasını, Hazret-i Îsâ'nın söylediğine uymayı ister misiniz?" dedi. Rûmlar; "Ey bizim hükümdârımız! Bunları elde etmek için ne yapalım?" diye sordular. Heraklius; "Ey Rûm cemâati! Ben, sizleri hayırlı bir iş için topladım. Bana, Hazret-i Muhammed'in mektubu geldi. Beni, İslâm dînine dâvet ediyor. Vallahi O, gelmesini bekleyip durduğumuz, kitaplarımızda kendisini yazılı bulduğumuz ve alâmetlerini bildiğimiz

peygamberdir. Geliniz, O'na tâbi olup dünyâda ve âhirette selâmet bulalım" dedi. Bunun üzerine herkes kötü sözler söyleyip, homurdanarak dışarı kaçmak için kapılara koştular. Fakat kapılar kapalı olduğundan, çıkamadılar Heraklius, Rûmların bu hareketlerini görüp, İslâmiyet'ten böyle kaçındıklarını anlayınca, canından korktu ve; "Ey Rûm cemâati! Benim söylediğim sözler, sizlerin, dîninize olan bağlılığınızı ölçmek içindi. Dîninize bağlılığınızı ve beni sevindiren davranışınızı gözlerimle gördüm" dedi. Bunun üzerine Rûmlar, Heraklius'a secde ettiler ve köşkün kapıları açılınca çıkıp gittiler."(272)

Heraklius, Hazret-i Dıhye'yi çağırdı, olanları anlattı. Birbirinden kıymetli hediyeler verdi. Ayrıca Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem)e bir mektup yazdı. Mektubunu, hazırlattığı hediyeleri, Hazret-i Dıhye ile sevgili Peygamberimize gönderdi. Heraklius müslüman olmak istemiş, fakat makam ve ölüm korkusundan îmân etmemişti. Peygamber efendimize yazdığı mektupta,

"Hazret-i Îsâ'nın müjdelediği Allah'ın Resûlü Muhammed'e, Rûm hükümdârı Kayser'den! Elçin mektubunla birlikte bana geldi. Ben şehâdet ederim ki, sen Allah'ın hak resûlüsün. Zâten biz, seni, İncîl'de yazılı bulduk ve Hazret-i Îsâ, seni bize müjdelemişti. Rûmları sana îmân etmeye dâvet ettimse de buna yanaşmadılar. Beni dinleselerdi muhakkak ki, bu onlar için hayırlı olurdu. Ben senin yanında bulunup sana hizmet etmeyi ve ayaklarını yıkamayı çok arzu ediyorum" deniyordu.

Hazret-i Dıhye, Heraklius'tan ayrılıp Hismâ'ya geldi. Yolda Cüzâm vâdilerinden Şenâr vâdisinde, Hüneyd bin Ûs, oğlu ve adamları Hazret-i Dıhye'yi soydular. Eski elbiselerinden başka nesi varsa aldılar. Bu mevkîde, Dubeyb bin Rifâe bin Zeyd ve kavmi İslâmiyet'i kabûl etmişlerdi. Dıhye bunlara gelip olanları anlatınca bunlar, Hüneyd bin Ûs ve kabîlesinin üzerine yürüyüp, eşyâların hepsini geri aldılar. Daha sonra Resûlullah efendimiz, Zeyd bin Hâris'i Hüneyd bin Ûs ve adamlarının üzerine gönderdi. O beldede olanların hepsi îmân etti. Hazret-i Dıhye, Medîne'ye gelince, evine uğramadan doğru Habîb-i ekrem efendimizin kapısına gitti. Kapıyı çaldı. Peygamberimiz; **"Kim o?"** diye sordu. Dıhye; "Dıhyet-ül Kelbî" dedi. Âlemlerin efendisi; "**İçeri gir"** buyurdular.

Hazret-i Dıhye içeri girdi ve olanları bütün teferruâtı ile anlattı. Peygamber efendimize, Heraklius'un mektubunu okudu: "**Onun için, bir**

272) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 259.

müddet daha (saltanatta) **kalmak vardır. Mektubum yanlarında bulundukça, onların saltanatı devâm edecektir”** buyurdu.[273]

Heraklius, mektubunda Peygamberimize îmân ettiğini yazmış ise de, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz; “**Yalan söylüyor. Dîninden dönmemiştir”** buyurdular. Heraklius, sevgili Peygamberimizin mektubunu ipekten bir atlasa sarıp, altın yuvarlak bir kutunun içerisinde muhâfaza etti. Heraklius âilesi bu mektubu saklamışlar ve bunu da herkesten gizli tutmuşlardır. Bu mektup ellerinde bulunduğu müddetçe, saltanatlarının devâm edeceğini söyler ve buna inanırlardı. Hakîkaten de öyle olmuştur.

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Hâtıb bin Ebî Beltea’yı, Mısır hükümdârına göndermeden önce; **“Ey Eshâbım! Mükâfâtı Allahü teâlâdan beklemek üzere şu mektubu, Mısır hükümdârına hanginiz götürür?”** diye sorunca, Hazret-i Hâtib, yerinden fırlayıp ayağa kalktı ve; “Yâ Resûlallah! Ben götürürüm!” dedi. Peygamberimiz de; **“Ey Hâtib! Bu vazifeni, Allahü teâlâ senin hakkında mübârek eylesin?”** buyurdu.

Hâtib bin Ebî Beltea hazretleri, mektubu sevgili Peygamberimizden aldı. Vedâ edip, evine gitti. Hayvanını hazırladı. Âilesi ile de vedâlaştıktan sonra, yola çıktı. Mısır hükümdârı Mukavkıs’ın İskenderiyye’de olduğunu öğrendi ve sarayına ulaştı. İçeriye almadan önce, maksadını öğrenen kapıcı, Hazret-i Hâtıb’a çok hürmet etti. Onu hiç bekletmedi. Mukavkıs, o sırada deniz üzerinde bir gemide adamlarıyla konuşuyordu. Hazret-i Hâtıb, bir sandala binip, Mukavkıs’ın bulunduğu yere geldi. Peygamberimizin mektubunu verdi. Mektubu Hâtıb’dan alan Mukavkıs, okumaya başladı:

“Bismillâhirrahmânirrahîm!

Allahü teâlânın kulu ve resûlü Muhammed’den, Kıbt’ın (eski Mısır halkının) **büyüğü Mukavkıs’a! Selâm, hidâyete uyanların üzerine olsun. Seni, selâmet bulman için İslâm’a dâvet ederim. Müslüman ol ki, selâmet bulasın ve Allahü teâlânın iki kat ecrine nâil olasın. Eğer yüz çevirirsen bütün Kıbt’ın günahı senin üzerinedir. Ey Ehl-i kitab olan** (Yahudi ve hıristiyanlar)! **Aramızda ortak olan kelimeye geliniz. O da, Allahü teâlâdan başka hiçbir şeye tapınmayız ve O’na hiçbir şeyi ortak etmeyiz. Allahü teâlâyı bırakıp, içimizden**

---

273) Buhârî, “Tefsir”, 4; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 441; Beyhekî, es-Sünen, II, 353; İbni Sa’d, et-Tabakât, I, 259.

hiç kimseyi yaratıcı Rab tanımayız. Eğer bu sözden yüz çevirirlerse; "Şâhit olunuz. Biz müslümanız" deyiniz!" [274]

Kâinatın sultânının mektubu okununca, Mukavkıs, Hazret-i Hâtıb'a; "Hayırlısı olsun!" dedi. Mısır hükümdârı, kumandanlarını, devlet adamlarını toplayıp, Hâtıb ile konuşmaya başladı. Dedi ki:

"Anlamak istediğim bâzı şeyleri soracak, bu hususta seninle konuşacağım." Hazret-i Hâtıb; "Buyur, konuşalım!" deyince, Mukavkıs;

"Sizi gönderen zâttan bana haber veriniz. O bir peygamber midir? Biraz bahset!" "Evet, O bir peygamberdir."

"O, böyle gerçekten peygamber ise, niçin kendisini öz yurdundan çıkarıp başka bir yere sığınmak zorunda bırakan kavminin aleyhinde bedduâ etmedi?"

"Sen, Îsâ bin Meryem (aleyhisselâm)ın peygamber olduğuna inanıyorsun değil mi? O, kavmi kendisini yakalayıp, öldürmek istediğinde, buna rağmen onlara bedduâ etmedi ve Cenâb-ı Hak, onu, dünyâ semâsına kaldırdı. Mükâfatlandırdı. Hâlbuki, kavminin helâkı için Allahü teâlâya bedduâ etmesi gerekmez mi idi? O böyle yapmadı."

"Çok güzel cevap verdin. Gerçekten sen, hikmet sâhibi zâtın yanından gelen bir hakîmsin. Bu gece yanımızda kal, yarın sana cevâbımı vereyim."

Hazret-i Hâtıb Hazret-i Mûsâ zamânındaki Fir'avn'ı kasdederek Mukavkıs'a dedi ki:

"Senden önce, burada bir hükümdâr vardı. O halkına karşı; "En büyük ilâh benim!" diyerek Rab olduğunu iddiâ etmişti. Allahü teâlâ da, onu, dünyâ ve âhiret azâblarıyla cezâlandırdı ve ondan intikam aldı. Sen bundan ibret al da, başkasına ibret olma!" "Bizim için bir din vardır. Biz bu dinimizi, ondan daha hayırlısı olmadıkça bırakmayız."

"Senin bağlı olduğun ve daha hayırlısı olmadıkça bırakmayacağını söylediğin dîninden, daha hayırlı olan din, hiç şüphesiz İslâmiyet'tir. Biz, seni Allahü teâlânın bu son dînine, İslâmiyet'e dâvet ediyoruz. Allahü teâlâ dînini O'nunla tamamlamış, O'nu insanlara yeterli kılmıştır ve bu kat'îdir. Bu Peygamber yalnız seni değil, bütün insanları İslâm dînine dâvet etti. O zamân Kureyş, O'na, insanların en fazla tepki gösterip, kaba davrananı; Yahudiler, en çok düşmanlık edenleri; Hıristiyanlar da en yakın olanları oldu. Allahü teâlâya yemîn ederim ki, Mûsâ (aley-

274) Âl-i İmrân sûresi, 3/64.

hisselâm)ın, Îsâ (aleyhisselâm)ı müjdelemesi, ancak Îsâ (aleyhisselâm) ın Muhammed (aleyhisselâm)ı müjdelemesi gibidir. Bundan dolayı, bizim seni Kur'ân-ı kerîme dâvet etmemiz, senin Yahudileri İncîl'e dâvet etmen gibidir. Şüphesiz mâlûmundur ki, her peygamber kendisini anlayıp idrak edecek bir kavme gönderilmiştir. Ve o kavmin, bu peygambere itâat etmesi, üzerine vâcib olmuştur. İşte sen de bu peygambere yetişenlerden birisin. Biz seni bu yeni dîne dâvet ediyoruz."

Hazret-i Hâtıb'ın bu sözleri üzerine, Mukavkıs;

"Ben bu peygamberin hâline baktım. Emirlerinde ve yasaklarında aslâ akla uygun olmayan bir şey bulamadım. Anladığım kadarıyla O, sihirbaz, kâhin ve bir yalancı değildir. Peygamberlik alâmetlerinden bâzı hâlleri kendinde buldum. Gizli olan şeyleri meydana çıkarmak, bu alâmetlerdendir. Bâzı sırlardan haber vermek, bu zâttan ortaya çıktı. Hele biraz düşüneyim! diyerek mühlet istedi."

Mukavkıs, gece Hâtıb hazretlerini uyandırıp, Peygamber efendimiz hakkında bir çok sorular daha sormak istediğini bildirdi. Sonra aralarında şu konuşma geçti.

"O'nun hakkında soracağım şeylere doğru cevap verirsen, üç şey sormak istiyorum."

"İstediğini sor! Ben sana dâimâ doğruyu söyleyeceğim." "Muhammed, insanları neye dâvet ediyor?"

"Yalnız Allahü teâlâya ibâdet etmeye dâvet ediyor. Gece ve gündüzde beş vakit namazı kılmayı, Ramazân orucunu tutmayı, verilen sözde durmayı emrediyor. Ölmüş hayvan eti yemeyi men ediyor."

Bunun üzerine Mukavkıs:

"O'nun şekil ve şemâilini (fizîkî görünüşünü) bana târif et!" diye sorunca da; kısaca târif etti. Bir çoğunu saymamıştı. Mukavkıs;

"Anlatmadığın daha bâzı şeyler kaldı, öyle ki, gözlerinde azıcık kırmızılık, arkasında peygamberlik mührü vardır. Kendisi merkebe biner, sof giyer, hurma ve az etli yemekle geçinir. Amcaları veya amcaoğulları tarafından korunur, dediğinde, Hazret-i Hâtıb;

"Bunlar da onun sıfatıdır," dedi. Mukavkıs, Hâtıb hazretlerine, Peygamberimiz hakkında tekrar sordu: "Sürme kullanır mı?"

"Evet! Aynaya bakar, saçını tarar, seferde, hazarda, aynayı, sürmedanlığı, tarağı, misvağı yanından ayırmaz!"

"Ben, gelecek bir peygamber kaldığını biliyor ve Şam'dan çıkaca-

ğını sanıyordum. Çünkü daha önceki peygamberler hep oradan çıkmışlardı. Gerçi son peygamberin Arabistan'da, sertlik, darlık, yokluk ülkesinde çıkacağını da kitaplarda görmüştüm. Kitaplarda sıfatlarını yazılı bulduğumuz peygamberin ortaya çıkma zamânı da, şüphesiz bu zamândır. Biz, O'nun vasfını; iki kız kardeşi bir nikâh altında birleştirmez, hediyeyi kabûl eder, sadakayı kabûl etmez. Fakirlerle, yoksullarla oturur, kalkar! diye kitapta yazılı bulmuştuk. O'na uymak husûsunda Kıbtîler beni dinlemezler. Ben saltanatımdan da ayrılamayacağım. Bu hususta çok cimriyim. O peygamber, ülkelere hâkim olacak, kendisinden sonra da sahâbîleri, bu topraklarımıza kadar gelip konacaklar. En sonunda şuradakilere gâlib geleceklerdir. Ben Kıbtîlere bundan ne bir kelime anarım, ne de hiçbir kimseye, bu konuşmamı bildirmek isterim!"

Bu konuşmadan sonra Mukavkıs, Arabca yazan kâtibini çağırdı. Peygamberimizin mektubuna şöyle cevap yazdırdı:

"Abdullah'ın oğlu Muhammed'e, Kıbtîlerin büyüğü Mukavkıs'tan!

Selâm, senin üzerine olsun. Gönderdiğin mektubunu okudum. Orada zikrettiğin şeyi ve yaptığın dâveti anladım. Ben de bir peygamberin geleceğini biliyordum. Ama onun Şam'dan çıkacağını zannediyordum. Elçine ikrâmda bulundum. Sana Kıbtîlerin yanında büyük değeri bulunan iki câriye ile giyecek elbise gönderdim. Bir de binmen için dişi bir katır hediye ettim."

Mukavkıs, bundan başka bir şey yapmadı, müslüman da olmadı. Hazret-i Hâtıb'ı, Mısır'da beş gün misâfir etti. Çok hürmet gösterip, ikrâmlarda bulundu. Sonra; "Hemen memleketine, sâhibinin yanına dön! O'nun için iki câriye, iki binek hayvanı, bin miskâl (Bir miskâl 4,8 gr.) altın, yirmi takım Mısır işi ince elbise ve daha başka hediyeler gönderilmesini emrettim. Senin için de, yüz dinâr ve beş takım elbise verilmesini söyledim. Yanımdan ayrılıp git! Sakın, Kıbtîler, senin ağzından tek kelime bile işitmesinler!" dedi.

Mukavkıs, Peygamber efendimize, ayrıca billûr bir kadeh, kokulu bal, sarık, Mısır'a mahsûs keten kumaşı, öd, misk gibi güzel kokular, baston, bir kutu içinde sürmelik, gül yağı, tarak, makas, misvak, ayna, iğne ve iplik de hediye etti.

Mukavkıs, İslâm elçisi Hâtıb bin Ebî Beltea hazretlerinin yanına, muhâfız askerler katarak gönderdi. Arabistan topraklarına ayak bastıklarında Medîne'ye giden bir kâfileye rastladılar. Hâtıb, Mukavkıs'ın askerlerini geri çevirip, o kâfileye katıldı.

Hâtıb bin Ebî Beltea, hediyelerle Medîne'ye gelip, Resûlullah'ın huzûruna çıktı. Sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), Mukavkıs'ın hediyelerini kabûl etti. Hâtib, Mukavkıs'ın mektubunu verip, sözlerini nakledince, Peygamber efendimiz; "**Ne kötü adam! Saltanatına kıyamadı. Hâlbuki îmân etmesine mâni olan saltanatı ise, kendisinde kalmayacak!"** buyurdular.[275]

Mukavkıs'ın, Peygamberimize, hediye olarak gönderdiği iki câriye, Mâriye ve kardeşi Sîrîn'di. Hâtıb bin Ebî Beltea, yolda bunlara müslüman olmalarını teklif edince, kabûl edip, müslüman olmuşlardı. Peygamber efendimiz, Hazret-i Mâriye vâlidemizin müslüman olmasına çok sevinip, onu nikâhıyla şereflendirdiler. Ondan, İbrâhim isminde bir oğlu oldu. Sîrîn'i de Eshâbından Şâir-i Nebî olan Hassan bin Sâbit'e verdiler. En iyi cins ve beyaza çok yakın gri tüylü iki binek hayvanından, katıra Düldül, merkebe de Ufeyr veya Yâfûr ismi verildi. O güne kadar Arabistan'da ak tüylü katır görülmemişti. Müslümanların ilk gördüğü ak tüylü katır, Düldül oldu. Peygamber efendimiz, hediye edilen billûr kadehle su içerdi.

Mukavkıs, Peygamberimizin mektubuna çok hürmet gösterip, fildişinden yapılmış bir kutu içine koydu. Kutuyu mühürledi ve câriyelerinden birine teslîm etti. (Adı geçen bu mektup 1267 senesinde, Mısır'ın Ahmim bölgesinde eski bir manastırdaki Kıbt kitapları arasında bulunmuş ve Osmanlı pâdişâhı 96. halîfe Sultan Abdülmecîd Hân tarafından satın alınarak, İstanbul Topkapı Sarayı, Mukaddes Emânetler Bölümüne konmuştur.)

İran hükümdârına, Abdullah bin Huzâfe gönderilmişti. Hazret-i Abdullah, kibirli İran Kisrâsı'na (şâhına), Âlemlerin efendisinin kıymetli mektubunu sunduğunda, okuması için kâtibine verdi.

"Bismillâhirrahmânirrahîm!

Allahü teâlânın resûlü Muhammed'den (aleyhisselâm) **Farsların büyüğü Kisrâ'ya..."** Kâtip, buraya kadar okumuştu ki, kibirli Şâh'ın kan beynine sıçradı, öfkelendi ve mektubu alıp yırttı. Mektuba, Peygamber efendimizin kendi ism-i şerîfi ile başlamış olmasına son derece hiddetlenmişti. İslâm elçisi Abdullah bin Huzâfe hazretlerini de huzûrundan kovmak istediğinde, Hazret-i Abdullah, Kisrâ ve yanında toplanmış bulunan ateşperestlere şöyle dedi:

---

275) İbni Hişâm, es-Sire, II, 607; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 260.

“Ey Acem halkı! Siz, peygamberlere inanmıyor, kitapları kabûl etmiyorsunuz. Üzerinde yaşadığınız şu topraklarda sayılı günlerinizi geçiriyor, bir hayal âlemi yaşıyorsunuz!...

Ey Kisrâ! Senden önce nice hükümdârlar, bu tahta oturup, hüküm sürdüler. Allahü teâlânın emirlerini yapanlar, âhıretlerini kazanmış olarak; yapmayanlar da ilâhî azâba uğramış bir hâlde bu dünyâdan göç ettiler!...

Ey Kisrâ! Getirip takdîm ettiğim bu mektup, aslında senin için büyük bir devlet idi. Bunu küçümsedin. Allahü teâlâya yemîn ederim ki, o küçümsediğin din, buraya gelince kaçacak yer arayacaksın!...”

Sonra Kisrâ’nın sarayını terkedip hayvanına bindi. Süratle oradan uzaklaştı. Medîne’ye gelip durumu Kâinatın sultânına anlattığında; “**Allah’ım! O, benim mektubumu nasıl parçaladı ise, sen de onu ve onun mülkünü parçala!...”** buyurdular.

Allahü teâlâ, Resûlünün duâsını kabûl etmiş, Kisrâ, oğlu tarafından bir gece hançerlenerek parça parça edilmişti. Hazret-i Ömer zamânında da bütün İran toprakları zaptedilerek müslümanların eline geçti.[(276)]

Şücâ’ bin Vehb hazretleri de, Gassân hükümdârı Haris bin Ebî Şimr’e gönderilmişti. Şücâ’, önce hükümdârın kapıcısı ile görüştü. Onu, İslâm’a dâvet edince kabûl edip, Resûlullah efendimize hürmet ve selâmlarını arz etti. Hiç bekletmeden Hazret-i Şücâ’ı hükümdârla görüştürdü. Haris bin Ebî Şimr, mektubu okuyunca, öfkelenip yere attı. Hazret-i Şücâ’, derhal Medîne-i münevvereye dönüp, durumu Allahü teâlânın Sevgilisine haber verdi. Sevgili Peygamberimiz, mektubunun yere atılmasına üzüldüler ve; **“Saltanatı yok olsun!”** buyurdular. Kısa bir süre sonra, Hâris bin Ebî Şimr ölüp devleti parçalandı.[(277)]

Salît bin Amr, Yemâme hükümdârı Hevze bin Ali’ye gönderilmişti. Hevze, Hıristiyandı. Peygamber efendimiz, mektubunda şöyle buyuruyordu:

“Bismillâhirrahmânirrahîm!

Allahü teâlânın resûlü Muhammed’den (aleyhisselâm), **Hevze bin Ali’ye!**

---

276) Buhârî, “Tefsir”, 4; “Megâzî”, 77, 82, 84; “İlim”, 7; İbni Hişâm, es-Sire, II, 607; İbni Sa’d, et-Tabakât, I, 189, 259; Huzâî, et-Tahrîc, s, 184.

277) İbni Hişâm, es-Sire, II, 607; İbni Sa’d, et-Tabakât, I, 261.

Hidâyete eren, doğru yola kavuşanlara selâm olsun! (Ey Hevze!) **Bilesin ki, İslâmiyet, develerin ve atların gidebileceği en uzak yerlere kadar yayılacak, bütün dinlere galip gelecektir. Sen de İslâm'ı kabûl et ki, selâmet bulasın. Müslüman olursan, hâkimiyetin altında bulunan yerlerin idâresini yine sana bırakırım..."**

Yemâme hükümdârı Hevze, bu mübârek dâveti kabûl etmekten kaçındı. Saltanat sevdâsı, makam hırsı gözünü bürümüştü. Bu yüzden Kâinâtın sultânının duâsına kavuşmak gibi, yüce bir devletten mahrûm kaldı. İslâm elçisi Salît bin Amr hazretleri merhamet edip; "Ey Yemâme hükümdârı olan Hevze! Sen, bu kavmin büyüğüsün! Senin büyük zannettiğin kayserler ölüp toprak olmuşlardır.

Hakîkî büyükler ise, Allahü teâlânın emirlerini yapıp, yasaklarından kaçınarak, Cennet'i hak eden kimselerdir. Bir topluluk, îmân etmekle şereflenmiş ise, onları kendi bozuk inanışınla, doğru yollarından saptırmaktan sakın!... Doğrusu ben, sana Allahü teâlânın emirlerini yapmanı, yasaklarından sakınmanı tavsiye ederim. Allahü teâlâya îmân edip, emirlerini yaparsan Cennet'e girersin. Şeytana uyarsan Cehennem'de kalırsın.

Eğer bu nasîhatlerimi kabûl edersen, korktuklarından emîn olur, umduklarına kavuşursun. Şâyet nasîhatlerimi reddedersen, artık size yapacağım bir şey kalmamıştır. Gerisini sen düşün!..." dedi.

Hevze, İslâm elçisinin bu güzel nasîhatlerini de dinlemedi. Salît bin Amr, artık Yemâme'de durmanın lüzumsuz olduğunu anlayıp, sür'atle Medîne'ye döndü. Sevgili Peygamberimize netîceyi bildirdi. Resûl-i Ekrem efendimiz, o'nun İslâm'a girme saâdetinden mahrum olmasına üzüldüler. Kısa bir zamân sonra Hevze'nin ölüm haberi geldi. Saltanat sevdâsı, makam hırsı, Cehennem çukuru olan kabrinde son buldu.[278]

Böylece altı İslâm elçisi vazifelerini yapmış, zamanın büyük devletlerine İslâmiyetin varlığını duyurmuşlardı. Onlara hakîkî saâdeti haber vermişler, kıyâmet gününde, "Biz duymamıştık" sözlerine yer bırakmamışlardı.

Habeş hükümdârı Eshame Müslüman olup, Eshâb-ı kirâmını görmekle, peygamber efendimizin mübârek duâsına kavuşmakla şereflenmişti. Rûm imparatoru Heraklius ve Mısır sultanı Mukavkıs müslüman

278) İbni Hişâm, es-Sire, II, 607; İbni Sa'd, et-Tabakât, IV, 203; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV, 390.

olmamışlar fakat gelen mektuplara çok hürmet edip yumuşak cevaplar vermişler, elçilere iyi davranmışlar ve Resûlullah efendimize hediyeler göndermişlerdi. Gassân ve İran hükümdarları elçilere iyi davranmamışlar, düşmanlıklarını açıkça belirtmişlerdi. Yemâme hükümdârı ise, İslâm elçisine yumuşak davranmıştı.

SİHİR YAPTILAR!..

Nûrlu Medîne'de görünüşte Müslüman, hakîkatte münâfık olan Yahudiler bulunuyordu. Bunların içlerinde sihir yapmakla meşhûr, münâfık Lebîd bin A'sam isminde biri vardı. Yahudiler ona altın vererek; "Muhammed'in, kavmimizi Medîne'den sürüp çıkardığını ve erkeklerimizi nasıl öldürdüğünü bilirsin. O'na sihir yapıp cezâlandırmanı istiyoruz!" dediler. O da bunu kabûl edip, sevgili Peygamberimizin mübârek saçlarından ve tarağının dişlerinden elde etmeye çalıştı. Bu arzusunu, Resûlullah efendimizin hizmetinde çalışan bir Yahudi çocuğu ile gerçekleştirdi.

Lebîd, Peygamber efendimizin mübârek saçlarına ve tarak dişlerine bir ip ile on bir düğüm bağlayıp üfledi. Kuyuda bir taşın altına bastırıp bıraktı. Bundan sonra, Peygamber efendimizin sıhhati bozuldu. Hastalanıp yatağa düştüler ve günlerce kalkamadılar. Eshâb-ı kirâm, sık sık ziyârete gelip, her geçen gün rahatsızlığın şiddetlendiğini gördükçe; ciğerleri dağlanır, gözlerinden yaş yerine kan dökerlerdi. Münâfıklar ise sevinçlerinden bayram ederlerdi.

Nihâyet bir gün Peygamber efendimiz, Hazret-i Âişe vâlidemize buyurdu ki: **"Ey Âişe! Bilir misin? Allahü teâlâ, bana kendisinde şifâm olan şeyi bildirdi ki bana iki kişi** (Cebrâil ve Mikâil) **gelip biri baş ucumda öbürü de ayak ucumda oturdu. Ve biri öbürüne; "**Bu zâtın hastalığı nedir?" **diye sordu. O da**; "Sihir yapılmıştır" **diye cevap verdi.** "Kim sihir yapmıştır?" **diye sorduğunda da öbür melek;** "Lebîd bin A'sam" **diye cevap verdi. Sonra;** "Bu sihir ne ile yapılmıştır?" **diye sordu. O da;** "Bir tarakla saç döküntüsüne ve bir de erkek hurma tomurcuğunun içine" **diye cevap verdi.** "O neredir" **suâline de,** "Zervân kuyusunda" **diye cevap verdi."**[279]

Zervân, Medîne'de Benî Züreyk kabîlesinin bahçesinde bulunan bir kuyu idi. Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, o kuyuya Hazret-i Ali, Zübeyr, Talha ve Ammâr'ı gönderdi. Kuyunun suyunu

279) Buhârî, "Bed'ül-Halk", 11; "Tıb", 47; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, IV, 63; Beyhekî, es-Sünen, II, 341; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 196.

çekip dibindeki taşı kaldırdılar. Altından onbir düğüm ile düğümlenmiş bir iplik buldular. Alıp, sevgili Peygamberimize getirdiler. Bir hayli uğraşmalarına rağmen düğümleri çözemediler. Cebrâil (aleyhisselâm) Felâk ve Nâs sûrelerini getirdi. Resûlullah efendimiz bu sûreleri yâni toplam onbir âyet-i kerîmeden her birini okudukça, düğümün biri çözüldü. Düğümler bitince, Kâinatın efendisi râhata ve sıhhate kavuştular.

Lebîd Yahudisi yakalanıp, Resûlullah efendimizin huzûruna getirildi. Peygamber efendimiz, ona; **"Allahü teâlâ, bana, yaptığın sihri haber vererek yerini gösterdi. Sen, bunu niçin yaptın?"** buyurduklarında, "Altına olan muhabbetim!..." diye cevap verdi. Eshâb-ı kirâmdan bâzıları; "Yâ Resûlallah! izin verirsen, şu Yahudinin boynunu vuralım!" dediklerinde, şahsı için hiç kimseye cezâ vermeyen, sevgili Peygamberimiz **"Onun, sonunda göreceği ilâhî azab daha şiddetlidir"** buyurarak öldürülmesine izin vermediler.(280)

HEYBER'İN FETHİ

Yahudiler, Medîne'den sürülünce Arabistan'ın kuzey taraflarına gitmişlerdi. Bunlardan bir kısmı, Hayber'de kalıp yerleştiler. Bir kısmı ise kuzeyde bulunan Şam'a gittiler. Resûlullah efendimize suikast tertip etmeleri sebebiyle yurtlarından çıkarılmışlardı. Fakat müslümanlara karşı içlerindeki kin, hırs ve intikâm duyguları hiçbir zaman sönmedi. Hattâ günden güne şiddetlendi; bir an önce kâinâtın sultânı olan Allahü teâlânın Habîbinin hayâtına son vermek, dîn-i İslâm'ı ortadan kaldırmak istiyorlardı. İleri gelenlerinden bâzıları, "Gatafanlılara gidip yardım isteyelim, müslümanlara karşı onlarla birlikte çarpışalım!" dediler. Bâzıları da; "Fedek, Teymâ ve Vâd-il-Kurâ Yahudilerini de yardıma çağırıp, müslümanlar bizim üzerimize saldırmadan, biz onların şehrine hücum edelim, bütün intikâmımızı alalım!..." dediler.

Hayber Yahudileri bu sözü kabûl edip, çevredeki Yahudi kabîlelerini ve Gatafanlıları yardıma çağırdılar. Sâdece Gatafanlılardan çok sayıda seçme savaşçı gelip, Hayber'de hazırlıklara başladı.

Onlar bu hazırlıkları yaparken, Âlemlerin efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem), Yahudilerin durumlarından haberdar oldu. Abdullah bin Revâha hazretlerinin yanına üç sahâbî verip, derhal Hayber'de olup bitenleri öğrenmek üzere gönderdi. Abdullah bin Revâha ve üç arkadaşı

280) Buhârî, "Tıb" 47; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, IV, 63; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 198.

sür'atle Hayber'e geldiler. Burası, sekiz muhkem kalesi, verimli arâzileri, bol mikdarda bağ ve bahçeleri bulunan zengin bir şehirdi. Hazret-i Abdullah, arkadaşlarından birini Şıkk, birini Ketîbe, diğerini Natât kalesine gönderdi. Kendisi de başka bir kaleye girip, üç gün Yahudilerin durumlarını, harbe hazırlıklarını yakından incelediler. Üç günden sonra buluşma yerinde birleşip, sür'atle Medîne'ye varıp, yaptıkları hazırlıkları Peygamber efendimize tek tek anlattılar.

Sevgili Peygamberimiz, Eshâbının acele hazırlanmasını emretti. Yahudilerin, Medîne-i münevvereye saldırmalarını önlemek için, Hayber üzerine gitmeye karar verdiler. Bu kararı duyan Medîne'de bulunan Yahudiler telâşa düştüler. Müslümanların mâneviyâtlarını bozmak için; "Yemîn ederiz ki, eğer siz, Hayber'deki kaleleri, oraya birikmiş yiğit savaşçıları görmüş olsaydınız, hiçbir zamân oraya adım atmazdınız!... Dağların tepesindeki yüksek burçlu kaleleri, zırhlı yiğitler korumaktadır. Çevreden binlerce asker onlara yardıma gelmişlerdir!... Sizin, Hayber'i fethetmeniz mümkün müdür?!..." diyorlardı. Bunlara karşı kahraman sahâbîler; "Allahü teâlâ, Habîbine, Hayber'i fethedeceğini vaad buyurmuştur" diyerek, Yahudilerden hiçbir zamân korkmayacaklarını belirtiyorlardı. Eshâbın bu kararlı hâli, Yahudileri korkutuyor ve endişeye düşürüyordu.

Münâfıkların başı Abdullah bin Übeyy; "Muhammed, az bir kuvvetle üzerinize geliyor. Korkacak bir durum yok, fakat tedbirli olup, mallarınızı kalelerinize doldurun. Onları, kaleden çıkarak karşılayın!" diyerek, Hayber'e acele haber gönderdi.

Eshâb-ı kirâm hazırlıklarını tamamladı, evdekilerle helâllaşıp, Peygamber efendimizin etrâfında toplandı. İki yüz süvâri ve bin dört yüz piyâde olmuşlardı. Allahü teâlânın dînini yaymak, cihâd etmek ve şehîdlik mertebesine kavuşmak için sevgili Peygamberlerinin emrine hâzır oldular. Bu sırada bâzı kadınların, harpte, Eshâb-ı kirâmın yiyeceklerini hazırlamak, yaralıları sarmak ve daha başka yapabilecekleri işleri yapmak üzere, Peygamber efendimizden vazife istedikleri görüldü. Resûlullah efendimiz merhamet buyurup, onları bu sevâbtan mahrum etmediler. Böylece mücâhidlere, başta sevgili Peygamberimizin mübârek hanımı Ümmü Seleme hazretleri olmak üzere, yirmi hanım mücâhide de katılmış oldu.

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem), Medîne'de yerine vekil olarak, Gıfâr kabîlesinden Sibâ' hazretlerini bıraktılar ve Hayber'e

hareket emrini verdiler. (Nümeyle bin Abdullah'ın bırakıldığı da bildirilmiştir.) Yolculuk tekbirlerle başladı. Mâzeretleri sebebiyle savaşa katılamayan, yaşları küçük olduğu için izin verilmeyen sahâbîler, Peygamber efendimize ve kahraman babalarına, dedelerine, amcalarına, dayılarına ve ağabeylerine gıptâ ile bakıyorlar, onları tekbir ve duâlar ile uğurluyorlardı.

Takvim, hicretin yedinci yılını gösteriyordu. Peygamber efendimizin mukaddes sancağını Hazret-i Ali taşıyor; sağ kol kumandanlığını da Hazret-i Ömer yapıyordu.[281] Yolculuk neş'eli bir şekilde geçiyordu. Şâirler, şiirleriyle, Allahü teâlâya, verdiği nîmetlerinden dolayı hamdediyorlar, sevgili Peygamberimize salevât söylüyor ve şanlı Eshâbı medhediyorlardı. Sahâbîler de, bayrama gider gibi hep birlikte; "Allâhü ekber! Allahü ekber! Lâ ilâhe illallahü vallahü ekber!" diyerek her tarafı inletiyorlardı. Her konak yerinde Kâinâtın sultânı; "**Allah'ım! İstikbâle endişelenmekten, geçmişe tasa etmekten, güçsüzlük ve gevşeklikten, cimrilik, korkaklık ve bel büken borçtan, zâlim ve haksız kimselerin tasallutundan sana sığınırım!"** diyerek duâ buyuruyordu.

Hayber'e yaklaşıldığı zamân, sevgili Peygamberimizin, Eshâbını durdurduğu görüldü. El açarak; "**Ey göklerin ve gölgelediklerinin Rabbi olan Allah'ım! Ey yerlerin ve üzerindekilerin Rabbi olan Allah'ım! Ey şeytanların ve saptırdıklarının Rabbi olan Allah'ım! Ey rüzgârların ve savurduklarının Rabbi olan Allah'ım! Biz senden, bu beldenin hayrını ve iyiliğini, bu beldede yaşayan insanların hayrını ve iyiliğini, yine bu beldede bulunan herşeyin hayrını ve iyiliğini dileriz. Bu beldenin şerrinden, insanların şerrinden ve içindeki her şeyin şerrinden de sana sığınırız!"** diye münâcâta başladılar. Sahâbelerin dudaklarından; "Âmîn, âmîn" sesleri dökülüyordu. Bundan sonra Eshâbına; **"Bismillâhirrahmânirrahîm diyerek ilerleyiniz"** buyurdular.

Eshâb-ı kirâm, Resûl-i ekrem efendimizin etrâfında tekrar yürüyüşe geçtiler. Hayber'in en güçlü kalelerinden Natât kalesi yakınına gelip, karargâhlarını kurdular. Vakit akşamdı. Resûlullah efendimiz, âdet-i şerîfesi, sabah olmadıkça baskın yapmaz ve önce İslâm'a dâvet ederdi. Tekliflerini kabûl etmedikleri takdirde harbe başlarlardı. Bu sebeple Eshâb-ı kirâm sabahı beklediler. Yahudilerin hiçbiri, İslâm ordusunun geldiğini anlamamıştı.

---

281) Buhârî, "Megâzî", 40; Vâkıdî, el-Megâzî, II, 653; el-Kilâ'î, el-İktifâ, II, 258.

Kâinâtın efendisi, sabah namazını kıldırdıktan sonra hazırlıklarını bitirdi ve mücâhidleri harekete geçirdi. İki yüz süvâri ve bin dört yüz piyâde, düzenli hareketlerle Natât kalesi önlerine yaklaştılar. Bu sırada, bağ, bahçe, tarla işleriyle uğraşmak üzere kaleden çıkan Yahudiler, bir anda İslâm askerleriyle karşılaşınca şaşkına döndüler ve; "Yemîn ederiz ki, bunlar Muhammed ve düzenli ordusudur!..." diyerek, gerisin geri kaçmaya başladılar. Onların bu hâlini gören sevgili Peygamberimiz; "**Allahü ekber! Allahü ekber! Hayber, harâb olup gitti"** buyurdular ve bu mübârek sözünü üç defâ tekrar ettiler.

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), Yahudilere; ya müslüman olmalarını, ya teslîm olup haraç ve cizye vermelerini, yoksa harb edilip kan döküleceğini bildirdiler. Yahudiler, ileri gelenlerinden Sellâm bin Mişkem'e gidip, durumu bildirdiler. Sellâm; "Daha önce, Muhammed'in üzerine yürüyünüz demiştim, kabûl etmemiştiniz. Hiç olmazsa şimdi, onunla çarpışmakta gevşek davranmayınız. Müslümanlarla çarpışa çarpışa ölmeniz, hayatta kimsesiz kalmanızdan daha hayırlıdır!..." diyerek onları harbe teşvik etti. Yahudiler, sür'atle çocuk ve kadınlarını Ketîbe kalesine, erzaklarını Nâim'e, askerlerini de Natât kalesine yığdılar.

İslâm ordusunun Müslüman olma teklifine, Yahudiler ok atmakla karşılık verdiler. Mücâhidler, okları kalkanlarıyla karşıladılar. Sevgili Peygamberimizin emri ile yaylar gerildi, hep birden kale burçlarında bulunan Yahudilerin üzerine; "Allahü ekber!..." sadâları arasında oklar fırlatıldı. Artık harb başlamıştı. Bir tarafta Kâinâtın sultânı ve kahraman Eshâbı, İslâmiyet'i yaymak, onların müslüman olup Cehennem'den kurtulmalarına sebeb olmak için çarpışıyorlardı. Diğer yanda ise, nasîhatten anlamayan, her fırsatta müslümanları arkadan vurmak isteyen hakîkati görmemekte direten Yahudiler vardı. Hâtem-ül enbiyânın (son Peygamberin), kendi kavimlerinden gelmediğini görünce, kıskançlıklarından, O'nu kabûl etmemişler, Peygamber efendimizi, çocukluğundan beri ortadan kaldırmak için, akıllarına gelen her kurnazlığa başvurmuşlar, fakat Allahü teâlânın koruması ile hiçbir şey yapamamışlardı.

Bin altı yüz şanlı mücâhidin üzerine, on binden ziyâde Yahudi askeri ok atıyordu. Eshâb-ı kirâm, peşpeşe gelen bu oklara karşı kalkanlarıyla korunuyorlar, fırsat buldukça da, yere düşen okları Yahudilerin üzerine fırlatıyorlardı. Fakat bâzı sahâbîler yaralanmışlardı.

Bir ara Habîbullah efendimizin huzûruna, Hubâb bin Münzir haz-

retlerinin büyük bir edeb ile yanaştığı görüldü ve; "Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Karargâhımızı, başka bir yere kursak olmaz mı?" diye suâl edince, Peygamber efendimiz; **"İnşâallahü teâlâ akşam olunca değiştiririz!"** buyurdular. Mücâhidler, ok menzili içine girmişlerdi. Yahudilerin kaleden attığı oklar, İslâm karargâhının arkalarına kadar ulaşabiliyordu.(282)

O gün akşama kadar, çarpışma ok ile devâm etti. Elli kadar sahâbî, atılan oklarla yaralanmışlardı. Akşam olunca, yeni bir karargâh keşfi için Muhammed bin Mesleme hazretlerine vazife verildi. O da, Recî' denilen mevkîin müsâid olduğunu belirtince, İslâm karargâhı, buraya nakledildi. Yaralılar da tedavi görmeye başladı.(283)

Ertesi gün Natât önlerine gelen kahraman Eshâb, akşama kadar çarpıştı. Üçüncü, dördüncü ve beşinci günlerde de kuşatma devâm etti. Yahudiler hep müdâfaada kaldılar. O günlerde sevgili Peygamberimiz, şiddetli bir baş ağrısına tutulduklarından, iki gün mücâhidlerin arasında bulunamadılar. İlk gün sancağı Hazret-i Ebû Bekr'e, ikinci gün Hazret-i Ömer'e verdiler. Her ikisi de, Eshâb-ı kirâmın başında, Yahudilere karşı pek şiddetli çarpıştılar, fakat kaleyi fethetmek mümkün olmadı.

Bu arada cesâretleri artan Yahudilerin, kale kapılarını açıp hücûma geçtikleri görüldü. Artık göğüs göğüse çarpışmaya başlamışlardı. Savaş pek ziyâde kızışmıştı. Peygamber efendimiz, Eshâbına; **"Allahü ekber! Allahü ekber!... diyerek tekbir getiriniz"** buyurdukça, tekbir sadâları arasında aşk ve şevk ile düşmana kılıç çalıyorlardı. Bir ara Muhammed bin Mesleme'nin kardeşi Mahmûd şehîd edildi. Çarpışmalar da, şiddetli bir şekilde, akşama kadar devâm etti.

Ertesi gün Hayber'in en ünlü kumandanlarından Merhab, zırhlara bürünmüş olduğu hâlde kaleden dışarı çıktı. Güçlü kuvvetli dev gibi bir adamdı. Şimdiye kadar, karşısına, bir pehlivan çıkmamıştı. Mücâhidlere dönüp; "Ben, cesâreti, kahramanlığı ile tanınmış Merhab'ım!" diyerek övünmeye başladı. Böyle övünürken, sahâbîlerin arasında bir mücâhidin ileri atıldığı görüldü. Merhab'a karşı; "Ben de, dehşetli ve şiddetli savaşların ortasına atılmaktan korkmayan Âmir'im." diye nâra attı ve derhal karşısına dikildi. Dev Merhab, üzerinde; "Kime değerse helâk eder!..." yazılı kılıcını, Hazret-i Âmir'e olanca gücü ile vurdu. Kahraman Âmir

282) Vâkıdî, el-Megâzî, II, 641.

283) Vâkıdî, el-Megâzî, II, 641; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV, 68.

ânında kalkanını kaldırdı. Enli kılıç, kalkana çarptığında şiddetli bir ses ortalığı çınlattı ve kalkana saplandı.

Hazret-i Âmir, Yaradana sığınıp; "Yâ Allah!" diyerek kılıcını Merhab'ın zırhlı bacaklarına çaldı. Kılıç, çelik zırha değer değmez, geri tepti ve birden sahâbînin bacağına değiverdi. Kılıcın, şiddetli bir şekilde geri tepişi Hazret-i Âmir'in bacağındaki atar damarının kesilmesine sebeb oldu. Eshâb-ı kirâm, koşarak Âmir'i kucakladılar ve tedâvi için karargâha götürdüler. Fakat Âmir orada şehâdete kavuştu.[284]

Çarpışmalar bütün şiddeti ile devâm ediyordu. Akşama doğru sevgili Peygamberimiz, Yahudilere dört bin askerle yardıma gelen ve harbe katılan müşrik Gatafanlılara, ayrılıp memleketlerine dönmelerini teklif etti. Bunu yaptıkları takdirde, Hayber'in bir senelik hurma mahsûlünü kendilerine vereceğini de vâdetti. Fakat Gatafanlılar, bu teklifi reddettiler. Bunun üzerine Âlemlerin efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem), Eshâbına, Gatafanlıların bulunduğu kalenin etrâfında sabahlamalarını emretti. Gatafanlılar, gece mücâhidlerin saldırmasından çok korktular, bir türlü uyuyamadılar.

O gece, nereden geldiği belli olmayan bir ses; "Gatafan ülkesine baskın yapıldığını, çoluk-çocuklarının ve mallarının teslîm alındığını" bildiriyordu. Bu ses, üç defâ tekrar edilmiş ve bunu bütün Gatafanlılar, büyük bir korku içinde dinlemişlerdi. Kumandanları Uyeyne de aynı sesi üç defâ duymuş, şafak sökmek üzereyken askerini alarak Hayber'den acele uzaklaşıp memleketlerinin yolunu tutmuştu. Sabahleyin Yahudiler, Gatafanlıların sebepsiz yere Hayber'i terketmelerine şaşırdılar ve ümidsizliğe düştüler. Onları yardıma çağırdıklarına da çok pişmân oldular.

HAZRET-İ ALİ'NİN KAHRAMANLIĞI

O gün de Hayber önlerinde şiddetli çarpışmalar oldu. Fakat kale fethedilemedi. Akşam, Kâinatın sultânı; **"Yarın sancağı öyle bir yiğide vereceğim ki, o, Allahü teâlâyı ve Resûlünü sever. Allahü teâlâ ve Resûlü de onu sever. Allahü teâlâ, onun eli ile fethi gerçekleştirecektir!"** buyurarak müjde verdi. O gece Eshâb-ı kirâm, heyecanla sabahı bekledi. Her biri sancağın kendisine verilmesini umuyor, bu yolda, Allahü teâlâya duâlar ediyordu. Bilâl-i Habeşî hazretleri, sabah ezânını

284) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, IV, 51; Vâkıdî, el-Megâzî, II, 639; Beyhekî, es-Sünen, II, 174; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 211.

yanık ve güzel sesi ile okudu. Ezân okunurken herkeste ayrı bir heyecan, ayrı bir zevk hâsıl olur, o ilâhî zevkin tadına doyulmazdı.

Sevgili Peygamberimiz, Eshâbına sabah namazını kıldırdıktan sonra ayağa kalktılar. Mübârek İslâm sancağının getirilmesini emrettiler. Mukaddes sancak getirilirken, Eshâb-ı kirâm ayakta bekliyor, merakla, Resûl-i ekrem efendimizin mübârek dudaklarından çıkacak sözleri dinlemek için, dikkat kesiliyorlardı. Nihâyet Âlemlerin efendisi; **"Muhammed'in zâtını peygamberlikle şereflendiren Allahü teâlâya and olsun ki, ben, bu sancağı kaçmak nedir bilmeyen bir yiğide vereceğim"** buyurduktan sonra, mübârek gözlerini Eshâbı arasında gezdirip; **"Ali nerededir?"** buyurdu. Sahâbîler; "Yâ Resûlallah! Onun gözleri ağrıyor" deyince, Efendimiz; **"Onu bana çağırınız"** buyurdu.

O günlerde Hazret-i Ali göz ağrısına tutulmuş ve gözlerini açamaz olmuştu. Yanına giderek, durumu bildirdiler ve mübârek koluna girip, Resûlullah efendimizin huzûruna getirdiler. Kâinatın sultânı, Hazret-i Ali'nin şifâ bulması için, Allahü teâlâya duâ etti ve mübârek parmaklarını ağzında ıslatıp gözlerine sürdüler. O anda, Hazret-i Ali'nin gözlerinde hiçbir ağrı kalmadı. Ayrıca; **"Yâ Rabbî! Sıcağın ve soğuğun sıkıntısını bundan gider"** diyerek, onun için duâ buyurdular. Sonra Hazret-i Ali'nin üzerine, mübârek elleriyle bir zırh giydirip beline kendi kılıcını kuşatarak, eline beyaz İslâm sancağını verdiler ve; **"Allahü teâlâ, sana zafer nasîb edinceye kadar çarpış. Sakın arkana dönme!"** buyurdular.

Hazret-i Ali de; "Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Onlarla, dîn-i İslâm'a girdikleri zamâna kadar çarpışacağım" dedi. Sevgili Peygamberimiz de; "**Vallahi, senin sebebinle Allahü teâlânın, onlardan tek bir kişiyi hidâyete kavuşturması, senin için, bir çok kızıl develere sâhib olup, onları Allahü teâlânın yolunda sadaka vermenden daha hayırlıdır"** buyurdu.(285)

Hazret-i Ali, elinde sancak ile Yahudi kalesine ilerlerken, şanlı sahâbîler de peşinden yürüdüler. Kaleye iyice yaklaşıp, sancağın bir taşın dibine dikildiği sırada, Natât kalesinin kapısının açıldığı görüldü. Yahudilerin hücum birlikleri dışarı çıktılar. Bunlar, Hayber'in en seçme kahramanları idi. Her biri, çift zırhlarla kaplı, demir muhafazalara bürünmüşlerdi. İçlerinden birinin, Hazret-i Ali'ye doğru yürüyüp, çarpışmak için karşısına geçtiği görüldü. Bu, Merhab'ın cesarette bir benzeri olmayan kardeşi Hâris idi. Sür'atle saldırdı... İki çeliğin çıkardığı ses

285) Vâkıdî, el-Megâzî, II, 653.

meydanı doldururken, Zülfikâr'ın şimşek gibi indiği ve Hâris'in başını gövdesinden ayırdığı görüldü. Bu anda, "Allahü ekber! Allahü ekber!" sesleri göklere yükseliyordu.

Kardeşinin öldürüldüğünü işiten Merhab, emrindeki askerlerle dolu dizgin meydana yürüdü. Hazret-i Ali'nin karşısına dikildi. Onun da üzerinde çift zırh vardı. Çift kılıç kuşanmış olduğu hâlde, iri cüssesi ile sanki bir devi andırıyordu. Bütün hiddeti ile; "Ben ki, harplerin en şiddetli olduğu zamânlarda ortaya atılıp, kahramanca çarpışan Merhab'ım! Ben, kükreyen aslânları bile mızrak veya kılıcımla delik deşik ederim!..." diyerek, kendini övmeye başladı.

Hazret-i Ali de; "Ben ki, anam bana Haydar (Aslan) ismi vermiştir. Ben, heybetli bir aslan gibiyimdir! Seni bir hamlede yere serecek bir yiğit kişiyimdir!" diyerek, karşılık verdi. Merhab, Hazret-i Ali'den, Haydar kelimesini işitince, kalbine bir korku düştü. Çünkü gece rüyasında bir aslan kendisini parçalamıştı. Rüyada gördüğü aslan bu mu idi? Derken dev Merhab'ın hamle ettiği ve Hazret-i Ali'nin onu kalkanıyla karşıladığı görüldü. Sonra Allahü teâlâya sığınıp Zülfikâr'ı, kâfirin başına öyle bir indirdi ki; koca Merhab'ın, Zülfikâr'a karşı tuttuğu kalın çelik kalkanını ve çelikten yapılmış miğferini ikiye parçalayarak, kafasını tepesinden ensesine kadar bölüp ayırdığı görüldü. Zülfikâr'ın çıkardığı korkunç ses, Hayber'in her tarafında işitilmişti.

Peygamber efendimiz; "**Sevininiz! Hayber'in fethi artık rahatlaştı, kolaylaştı"** buyurdular. Eshâb-ı kirâm, Hazret-i Ali'nin bu bahadırlığına hayran kalmışlar; "Allahü ekber!" nidalarıyla semâyı çınlatmışlardı. Çarpışma bütün şiddeti ile devâm ediyordu. Eshâb-ı kirâm, çarpışa çarpışa kale kapısının yanına geldikleri bir sırada, bir Yahudi, kılıcıyla Hazret-i Ali'nin kalkanına vurdu. Kalkan yere düştü. Fakat eğilip alacak zamân yoktu. Fırsatı kaçırmak istemeyen Yahudi, kalkanı kaptığı gibi geriye kaçtı. Buna çok üzülen Allahü teâlânın aslânı, Zülfikar ile etrafındaki düşmanları dağıttıktan sonra, kalenin kapısını kalkan yapmaya niyetlendi. "Bismillâhirrahmânirrahîm" diyerek, kocaman demir kapının halkalarına asıldı. Kancalarını duvarından sarstı çıkardı... Hazret-i Ali kapıyı sökerken, kale yerinden sarsıldı. Sekiz on pehlivanın yerinden kıpırdatamayacağı bu kapıyı, tek eliyle kalkan yapıp, çarpışmağa başladı.

Karşısına peşpeşe, Yahudilerin en yiğit altı pehlivanı daha çıktı. Onları da Allahü teâlânın izni ile alt eden Hazret-i Ali, kahraman arkadaşları ile kaleye girdiler. Artık kalenin içinde çarpışılıyordu. Kısa zamân-

da, karşılarına çıkacak kimse kalmadı. İslâm sancağını kaleye diktiler. Böylece en muhkem kaleleri olan Natât, fethedildi.

Sevgili Peygamberimiz, Hazret-i Ali'nin gözlerinden öptükten sonra; **"Gösterdiğin kahramanlıktan dolayı, Allahü teâlâ ve Resûlü senden râzı oldu"** buyurdular. Bu mübârek kelâmı işiten Ali, sevincinden ağladı. Peygamber efendimiz; **"Niçin ağlıyorsun?"** buyurduğunda; "Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Sevincimden ağlıyorum. Zîrâ Allahü teâlâ ve Resûlü benden râzı oldu" dedi. Bunun üzerine sevgili Peygamberimiz; "**Yalnız ben değil, Cebrâil, Mikâil ve cümle melekler senden râzı oldular"** buyurdu.

Bu sırada Devs kabîlesinden dört yüz müslüman, Peygamber efendimize yardıma geldi. Bundan sonra, diğer kaleleri fethetmek için çarpışmalara şiddetli bir şekilde devâm edildi. Hayber'in geri kalan yedi kalesi teker teker düşürülünce, çaresiz kalan Yahudiler, hey'et göndererek sulh isteğinde bulundular. Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), bu teklifi kabûl ederek şu maddeler üzerinde anlaştılar:

1- Bu gazâda müslümanlarla çarpışan Yahudilerin kanları dökülmeyecek.

2- Hayber'i terkeden Yahudiler, yanlarında sâdece çocuklarını ve bir deve yükü lüzumlu ev eşyâsını götürebilecekler.

3- Geri kalan taşınan ve taşınmayan malların hepsi; zırh, kılıç, kalkan, yay, ok gibi bütün silâhlar, üzerlerindeki elbiseden başka giyeceklerin tamâmı; kumaşlar, altınlar ve ayrıca hazîneler, at, deve, koyun gibi bütün hayvanlar... ne varsa hepsi müslümanlara kalacak,

4- Müslümanlara bırakılması gereken herhangi bir şey, hiçbir sûretle gizlenmeyecek. Gizleyenler, Allahü teâlâ ve Resûlünün emânından ve himâyesinden dışarda bırakılacak...

Bu şartlara uymayan, hazînelerini tulumlarla toprağa gömen Kinâne bin Rebî cezâlandırıldı. Ele geçen ganîmetin, haddi hesabı yoktu. Hayber'in o verimli arazileri, hurmalıkları tamamen İslâm ordusuna bırakılmıştı.

Bu sırada, memleketlerine dönen Gatafanlılar, Yahudilere yardım için geri Hayber'e dönmüşlerdi. Peygamber efendimizin Hayber'i fethedip Yahudileri teslîm aldığını gördükleri zamân; "Ey Muhammed! Sen, Hayber'i terkettiğimiz takdirde, bize Hayber'in bir senelik hurmasını vermeyi vaad etmiştin. Sözümüzde durduk. Haydi bize onları ver!" dediler. Efendimiz onlara; "**Filanca dağ sizin olsun"** buyurdular. Gatafan-

lılar da; “öyle ise biz, sizinle çarpışırız” diyerek tehdide yeltendiler. Resûl-i ekrem efendimiz de; “**Çarpışma yerimiz cenefa olsun**” buyurdu. Cenefa, Gatafanlıların bir bölgesinin ismi idi. Gatafanlılar bunu duyunca korkularından çekilip gittiler.

ZEHİRLİ ET!..

Sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) ve kahraman Eshâbı, Hayber'in fethi esnâsında çok yorulmuşlardı. Bir taraftan yaralılar tedâvi ediliyor, diğer yandan dinleniyorlardı. Yahudilerin ileri gelenlerinden Sellâm bin Mişkem'in karısı Zeynep, Peygamber efendimizi zehirleyerek öldürmek istedi. Bunun için, bir keçi kesip pişirdi ve ete bol mikdarda zehir kattı. Sonra, Resûlullah efendimizin huzûruna çıkarak, hediye getirdiğini söyledi. Resûl-i ekrem efendimiz kabûl edip, Eshâbını çağırdılar. Hep birlikte yemek için oturdular.

Âlemlerin efendisi, keçinin kol kısmından bir parça koparıp; **“Bismillâhirrahmânirrahîm”** diyerek mübârek ağızlarına aldılar. Birkaç defâ çiğnedikten sonra hemen mübârek ağızlarından çıkarıp; **“Ey Eshâbım! Bu yemekten elinizi çekiniz! Zîrâ şu kürek eti, zehirlenmiş olduğunu bana haber verdi”** buyurdular. Sahâbîler derhal ellerini yemekten çektiler. Fakat etten bir lokma yiyen Bişr bin Berâ hazretlerinin, hemen vücûdu morardı ve şehîd oldu. Sevgili Peygamberimize Cebrâil (aleyhisselâm) gelip, mübârek tükürüklerine karışan zehirin te'sirinden kurtulmak için, mübârek omuzları arasından hacamat yaptırarak kan aldırmasını söyledi. Öyle yapıldı. Sonra, zehirli kebab toprağa gömüldü. Bu işi yapan Zeynep, yakalanarak huzûra getirildi. Efendimiz ona;

“**Bu davar kebabını sen mi zehirledin?”** buyurdular. O da, yaptığını îtirâf ederek; “Evet! Ben zehirledim!” dedi. Peygamber efendimiz; “**Bunu niçin yapmak istedin!”** diye sorduklarında; “Sen, benim kocamı, babamı, amcamı öldürdün. Kendi kendime; “Eğer O, hakîkaten peygamber ise, Allah O'na bildirir. Değilse, bu zehir O'na te'sir eder ve ölür. Böylece kendisinden kurtulmuş oluruz” dedim.

Eshâb-ı kirâm, bu hâdiseye çok üzülmüştü. “Canımız sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Bunu öldürelim mi?” diye sorduklarında, kendine yapılan her hakâreti affeden Âlemlerin efendisi, bunu da affetti. Bu büyük merhameti gören Zeynep, Kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldu.(286)

---

286) İbni Hişâm, es-Sire, II, 337; Vâkıdî, el-Megâzî, II, 678; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 202; Taberî, Târih, II, 303; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV, 81; İbni Kesîr, es-Sire, III, 398; Gazâlî, İhyâ, II, 891; Zehebî, Siyer, II, 86.

Hayber'de ele geçen ganîmetler ve esirler arasında, Huyey bin Ahtab'ın kızı Safiyye de vardı. Başkumandanlık hakkı olarak, Peygamber efendimizin hissesine düşmüştü. Âlemlerin efendisi, esirini âzâd etti. O da bu hâle çok duygulanıp, cân u gönülden, Kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldu. Bu duruma çok sevinen sevgili Peygamberimiz, Hazret-i Safiyye vâlidemizi nikahıyla şereflendirip sevindirdiler. Böylece Hazret-i Safiyye, mü'minlerin annesi oldu. Sahbâ mevkiinde düğünü yapılıp, kavun ve hurmadan velîme yâni düğün yemeği verildi.(287)

Safiyye vâlidemizin, mübârek gözlerinde bir morluk görülüyordu. Sevgili Peygamberimiz; "**Nedir bu iz?"** buyurduklarında, o; "Bir gece rüyamda ayın gökten inip koynuma girdiğini görmüştüm. Kocam Kinâne'ye anlatınca; "Sen şu üzerimize gelen Arab Melîki'nin hanımı olmaya göz dikmişsin!" diyerek, gözüme bir tokat vurdu ve gördüğünüz gibi morardı" dedi.

Hayber fethedildikten sonra, Yahudiler, Peygamber efendimize; "Yâ Muhammed! Biz Hayber'den çekip gideceğiz. Fakat, biz zirâattan, tarla, bağ, bahçe bakımından iyi anlarız. İstersen, bu verimli arazileri bize kiraya ver. Bu mülkleri işleyelim ve çıkan mahsûlün yarısını sana verelim!" diye teklifte bulundular. Sevgili Peygamberimizin ve sahâbîlerin, tarla işleri ile uğraşacak zamânları yoktu. Onlar dîn-i İslâm'ı yaymak için uğraşıyor, cihâd-ı fî sebîlillah için gecelerini gündüzlerine katarak durmadan çalışıyorlardı. Bu teklife Peygamber efendimiz memnun oldular ve; "**Sizi istediğimiz zamân çıkarmak şartı ile!"** buyurdular. Yahudiler bunu kabûl ettiler ve Hayber arâzilerini işletmeye başladılar.(288)

Peygamber efendimiz, Eshâbı ile, muzaffer olarak Medîne'ye döndüler. Bu arada daha önce Habeşistan'a hicret eden Eshâbının, Ca'fer bin Ebî Tâlib başkanlığında geldiklerini görünce, çok sevindiler. Hazret-i Ca'fer'in alnından öpüp, bağrına bastı ve; **"Ben Hayber'in fethine mi, yoksa Ca'fer'in gelişine mi sevineyim bilemiyorum. Sizin hicretiniz iki defâdır. Siz, hem Habeş ülkesine, hem de yurduma hicret ettiniz"** buyurdular.

Hayber'de elde edilen ganîmetler; Hudeybiye andlaşmasına katı-

287) Buhârî, "Salât", 12; "Cihad", 74; Ebû Dâvûd, "Harac", 21; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 101; İbni Hişâm, es-Sire, II, 330; Vâkıdî, el-Megâzî, II, 669; İbni Sa'd, et-Tabakât, VIII, 121; İbni Kesîr, es-Sire, IV, 645.

288) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, II, 157; İbni Hişâm, es-Sire, II, 641; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, IV, 377; Heysemî, Mecmâ'uz-Zevâid, I, 205.

lan bütün Eshâb-ı kirâma, Hayber'e katılanlara, Habeşistan'dan hicret eden Eshâba ve fethe iştirak eden Devs kabîlesine paylaştırıldı.[289]

Hayber'in fethedilmesi ile, Arabistan'daki bütün Yahudiler, Peygamber efendimizin emri altına girmiş oluyorlardı. Artık müşriklere yardım etme imkânları kalmamıştı. Çevrede bulunan kabîleler ve devletler de, silâh ve asker bakımından fethedilmesi imkânsız gibi görünen Hayber kalesini zapteden müslümanların, büyük bir güce sâhib olduğunu anladılar ve bu İslâm Devleti'nden çekinmeye başladılar. Mekkeli müşrikler, Hayber'in fethi ile büyük bir üzüntüye ve ye'se kapıldılar. Bu fetihden sonra, küçüklü büyüklü pek çok kabîleler, müslüman olmak için Medîne-i münevvereye geldiler ve Eshâb-ı kirâmdan olmakla şereflendiler, hattâ Gatafanlılar bile... Yola gelmeyen bâzı kabîleler ise kuvvet gönderilerek itaat altına alındılar.

UMRET-ÜL-KAZÂ SEFERİ

Hudeybiye sulhu üzerinden bir sene geçmişti. Kurban Bayramına bir ay kala, Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Eshâb-ı kirâmına, umre için hazırlık yapmalarını emrettiler. Umre için Hudeybiye'ye gidip Bî'at-ür Rıdvân'a katılanlar, vefât edenler hâriç, hazır bulunacaklardı. Bu emir üzerine, iki bin sahâbî hazırlıklarını tamamladılar. Kurban edilmek üzere yetmiş deve alındı. Bunların Mekke'ye kadar otlatılarak götürülmesi için, Nâciye bin Cündüb'e ve dört arkadaşına vazife verildi. Ayrıca Muhammed bin Mesleme hazretlerinin emrine yüz süvâri verilerek; zırh, mızrak, kılıç gibi harpte kullanılacak silâhları götürmek üzere önden gönderildi. Müşriklere güvenilmezdi. Herhangi bir saldırı hâlinde, bu silâhlardan istifâde edilecekti. Eshâb-ı kirâmdan bâzıları; "Yâ Resûlallah! Hudeybiye sulhüne göre, umreye, kınına sokulmuş kılıçlardan başka silâh ile gelmiyecektik!" dediler. Âlemlerin efendisi; "**Biz, bu silâhları Harem'e, Kureyşlilerin yanına sokmayacağız. Ancak onlar, Kureyşlilerden bize yapılacak bir saldırı karşısında yakınımızda, elimizin altında bulundurulacaktır"** buyurdu.

Medîne-i münevvereye vekil olarak Ebû Zerr-il-Gıfârî bırakıldı.[290] Ebû Rühm-ül-Gıfârî'nin de bırakıldığı rivâyet edilmiştir. İki bin sahâbî, sevgili Peygamberimizle birlikte Mekke'ye doğru yola çıktılar. Eshâb-ı

289) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 353; Zehebî; Siyer, II, 82.

290) İbni Hişâm, es-Sire, I, 434; II, 289; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 8; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 59; Makrîzî, İmtâu'l-esmâ, I, 74, 128, 193, 197; Kettânî, et-Terâtîbü'l-idâriyye, I, 484-486.

kirâm, çok heyecanlanmıştı. Senelerdir, Allahü teâlâ yolunda, sevgili Peygamberimiz uğrunda evlerini, ocaklarını, terk ettikleri yurtlarını göreceklerdi... Beş vakit namazda yönlerini döndükleri Kâbe-i muazzamayı ziyâret edeceklerdi. Henüz müslüman olup da andlaşma gereği Medîne'ye gelemeyen akrabâlarına kavuşacaklardı. Senelerdir, kendilerine gözlerinden yaş yerine kan akıtan, zulüm altında inim inim inleten, putlarına taptırmak için pek çok kardeşlerini şehîd eden Kureyşli müşriklere, İslâm'ın haysiyet ve şerefini göstereceklerdi. Belki bunu gören müşriklerin kalbine İslâm sevgisi düşer de, müslüman olurlardı!...

Medîne'de kalanlar, Vedâ yokuşuna kadar Âlemlerin efendisini tekbirlerle teşyî edip, uğurladıktan sonra geri döndüler...

Sevgili Peygamberimiz, Medîne'ye on kilometre kadar uzakta bulunan Zülhuleyfe'ye gelince, ihrâma girdiler. Şanlı Sahâbiler de O'na uydular. Herkes beyazlara bürünmüştü. Umre yapmak için Mekke-i mükerreme yolculuğu başlamıştı. Artık; **"Lebbeyk! Allahümme Lebbeyk! Lebbeyk! Le şerîke leke lebbeyk! İnnel hamde ven-ni'mete leke vel-mülk, lâ şerike lek."** sadâlarıyla yer gök inliyordu. Yolculuk, Allahü teâlâya hamd etmek ve yalvarmakla, O'nun mübârek ismini zikretmekle, çok zevkli geçiyordu.

Önden giden Muhammed bin Mesleme komutasındaki birlik Mekke'ye yaklaşınca, Kureyşli müşrikler tarafından görüldü. Korku ile yanlarına yaklaşıp, biz, bir sene önce böyle mi anlaşmıştık dercesine; "Bu nedir?" diye sordular. Muhammed bin Mesleme, onlara iliklerini donduran şu cevâbı verdi: "Bunlar, Allahü teâlânın Resûlünün süvârileridir... Allahü teâlâ izin verirse, yarın onlar da burayı teşrif edeceklerdir!..." Müşrikler, korka korka geri dönüp haberi Mekke'ye ulaştırdılar, Mekkeli müşrikler de; "Yemin ederiz ki, biz andlaşmaya bağlı kaldık. Muhammed bizimle niçin çarpışsın?..." diyorlardı. Derhal aralarından bir hey'eti, Peygamber efendimizle görüşmek üzere gönderdiler.

Bu sırada Âlemlerin efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem), Mekke'yi görebilecekleri Batn-ı Ye'cec denilen yere gelmişlerdi. Üzerlerindeki kılıçtan başka bütün silâhlarını burada bıraktılar. Silâhları beklemek üzere de iki yüz sahâbîyi nöbetçi koydular.

Bu hazırlıklar bitince, Kureyş hey'eti Peygamber efendimizle görüşmek ve huzûra kabûl edilmek için izin istedi. Kabûl edilince; "Yâ Muhammed! Hudeybiye andlaşmasından beri, size karşı herhangi bir ihânetimiz olmamıştır. Buna rağmen Mekke'ye, kavminin yanına bu

silâhlarla mı gireceksin? Hâlbuki, andlaşmamıza göre; kınına sokulmuş kılıçlardan başkası yanınızda olmayacaktı!...” dediler. Buna, Âlemlerin efendisi; **“Ben, çocukluğumdan bu güne kadar verdiğim sözde durmak ve vefâkârlığımla tanınırım. Harem’e, kınlarında sokulu kılıçlarımızdan başkası ile girecek değiliz. Fakat, silâhların bana yakın bir yerde olmasını istiyorum”** buyurarak cevap verdiler. Hey’et, kendilerine iletilen haberin değişik olduğunu anlayarak, rahatladılar ve; “Yâ Muhammed! Doğrusu senden hep vefâkârlık ve iyilik gördük. Sana yaraşan da odur” diyerek geri döndüler. Mekke’ye gelip, durumu Kureyşlilere bildirdiler. Onlar da rahatladılar.

Kureyş’in ileri gelenleri, kin ve kıskançlıklarından, Peygamber efendimizi ve Eshâbının bu mes’ûd anlarını görmemek için, Mekke’yi terk ederek dağlara çıktılar.

Sevgili Peygamberimiz, işâretli kurbanlık develeri Zîtuvâ mevkîine önden gönderdi. Sonra, Eshâbıyla hazırlıklarını tamamlayıp, mukaddes Mekke şehrine girmek üzere yürüdüler. Eshâb-ı kirâm, Âlemlerin efendisini ortalarına almışlardı. Kâinatın sultânı, devesi Kusvâ üzerinde, binlerce yıldızın varlığını örten bir güneş gibi, etrafına nûr saçıyordu. Aman yâ Rabbi! O ne güzellik! O, ne ihtişâmlı manzaraydı!...

Dillerde; “ **Lebbeyk! Allahümme Lebbeyk! Lebbeyk! Le şerîke leke Lebbeyk!...**” sadâları, gönüllerde Allahü teâlâ ve Resûlünün muhabbeti vardı. Adım adım muazzam Kâbe’ye doğru ilerliyorlardı. Yaklaştıkça heyecanları bir kat daha artıyor, âdetâ coşuyorlardı. Hep bir ağızdan söylenen telbiye nidâları Mekke’yi dolduruyor, müşrikler, bu muhteşem manzarayı gördükçe içleri eriyor, gönüllerine ılık ılık bir muhabbet şerbetinin aktığını hissediyorlardı. Bir çoklarının kalbine, İslâm’ın sevgisi düşmüştü. Sonunda Muhammed (aleyhisselâm) gâlip gelmişti...

İşte, sevgili Peygamberimiz ve şanlı Eshâbı, bellerinde kılıçları olduğu hâlde Kâbe-i muazzamaya giriyorlardı. Peygamber efendimizin devesi Kusvâ’nın yularını Abdullah bin Revâha hazretleri tutarak ilerliyordu. Mekkeli bâzı müşrikler, kadınları ve çocukları Dâr-ün-Nedve’de dizilmişler, sevgili Peygamberimizi ve kahraman Eshâbını seyrediyorlardı. Abdullah bin Revâha ilerledikçe, aşağıdaki beytleri müşriklerin başına bir balyoz gibi vuruyor, tâ gönüllerine kadar indiriyordu.

Hazret-i Ömer dayanamayıp; “Ey İbn-i Revâha! Sen, Resûlullah’ın önünde ve Harem-i şerîfde nasıl şiir okuyabiliyorsun?” diye îkâz etmek istemiş, fakat Peygamber efendimiz; **“Yâ Ömer! Ona mâni olma. Al-**

lahü teâlaya yemin ederim ki, onun sözleri, bu Kureyş müşriklerine ok yağdırmaktan daha çabuk, daha çok te'sirlidir. Ey İbn-i Revâha devam et" buyurdu. Peygamber efendimiz biraz sonra Abdullah bin Revâha hazretlerine;

"Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur! Bir olan O'dur. Vâdini gerçekleştiren O'dur! Bu kuluna yardım eden O'dur! Askerlerini güçlendiren O'dur! Toplanmış olan kabîleleri, bozguna uğratan da yalnız O'dur! de!" buyurdu. Abdullah Bin Revâha da;

"Allahü teâlâdan yoktur,
Başka bir ilâh!
Yoktur O'nun şerîki,
Lâ ilâhe illallah!

O'dur müslümanların,
Askerine güç veren!
Ve O'dur kâfirleri,
Dağıtan, mağlûb eden!"

diye söylemeye başladı. Müslümanlar da bu sözleri tekrar ediyorlardı.

Sevgili Peygamberimiz Beytullah'a girince, mübârek sağ omuzunu açtılar. Mübârek tenlerinin güzelliği gözleri alıyor, gönülleri cezb ediyordu. Sonra; "**Bugün, şu şirk ehline, kendisini güçlü ve zinde gösterecek yiğitleri, Allahü teâlâ, rahmeti ile bağışlasın!"** buyurdular. Bunun üzerine Eshâb-ı kirâm sağ omuzlarını açıp, heybetli bir şekilde hızlı hızlı yürüyerek Kâbe'yi üç defa tavâf ettiler. Ancak, Rükn-i Yemâni ile Hacer-ül-esved köşesi arasında ağır ağır yürüdüler. Peygamber efendimiz ve Eshâbı, Hacer-ül-esved'e yaklaşıyor onu öpüyorlar veya geriden ellerini açıp Hacer-ül-esved'e karşı tutuyorlardı.

Müşrikler, gerilerden Eshâbı tâkip ediyor, onların bu heybetli ve gösterişli yürüyüşlerine şaşırıyorlardı. Çünkü onlara, Müslümanların Medîne'ye gidişlerinden beri zayıf ve hasta düştükleri anlatılmış ve buna benzer haberler yayılmıştı. Şimdi ise, tam tersi bir hâle şâhit oluyorlardı ve hayretleri artıyordu.

Geri kalan dört tavâf ise yavaş yavaş, ağır ağır adımlarla yapılarak tamamlandı. Tavâftan sonra Makâm-ı İbrâhim'de iki rekat namaz kıldılar. Daha sonra Safâ ile Merve tepeleri arasında yedi kerre sa'y yaptılar. Kurbanlar kesildikten sonra, Peygamber efendimiz mübârek başını kazıttılar. Mübârek saçları havada kapışılmıştı. Eshâb-ı kirâm da tıraş oldular. Böylece Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin tam bir sene önce gördüğü rüya gerçekleşti.

Umre ziyâreti tamamlanmış, öğle vakti girmişti. Âlemlerin efendi-

si, Hazret-i Bilâl'e, Kâbe'de ezân okumasını emredince, Bilâl-i Habeşî derhal emri yerine getirdi. O, Kâbe'de ezân-ı şerîfi okurken, bütün Mekke çalkalanmaya başladı. Eshâb-ı kirâm büyük bir huşu içinde ezânı dinliyor, hafif bir sesle onu tekrar ediyorlardı. Bitince, Habîbullah efendimiz imâm oldular. Hep birlikte kılınan öğle namazının, müşriklerin kalbindeki te'sîri bir başka idi.

Sevgili Peygamberimize, Ebtah'da deriden bir çadır kurulmuştu. Sahâbîler de etrafındaki çadırlarda üç gün ikâmet ettiler. Namaz vakitlerinde Beytullah'da toplanıyor, cemâatle namazlarını kılıyorlardı. Diğer vakitlerde akrabâlarını ziyâret ediyorlar, İslâm'ın kendilerine bahşettiği güzel ahlâk ile onlara örnek oluyorlardı. Onlar da, Eshâbın bu güzel hâlleri karşısında adetâ eriyorlar, hayranlıklarını gizliyemiyorlardı. Bu üç gün zarfında, Mekke sanki içten fethedilmişti.

Üç gün dolmuştu... Artık ayrılık zamanı gelmişti. Akşama doğru Peygamber efendimiz; **"**(Umre için gelen) **müslümanlardan hiçbir kimse, akşamı Mekke'de geçirmeyecek, yola çıkacaktır!"** buyurunca, herkes derlenip toparlandı ve Medîne'ye doğru yola çıkıldı...

HÂLİD BİN VELÎD'İN MÜSLÜMAN OLMASI

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Habîb-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz Mekke'ye umre için gittiklerinde, Eshâbından Velîd Bin Velîd hazretlerine; **"Hâlid nerelerde? Onun gibi birinin İslamiyet'i tanımaması, bilmemesi olamaz. Keşke o, bütün gayret ve kahramanlıklarını müslümanların yanında, müşriklere karşı gösterseydi ne kadar hayırlı olurdu. Kendisini sever, üstün tutardık"** buyurmuştu. Velîd Bin Velîd, daha önce de ağabeyine zaman zaman mektup yazar, müslüman olmasını teşvik ederdi. Peygamber efendimizin bu mübârek sözlerini de ulaştırınca, İslâmiyet'e olan meyli gittikçe fazlalaştı. Umre ziyâretini yapan sahâbîler, Medîne'ye dönmüşlerdi. Aradan günler geçmiş, hicretin sekizinci yılına girilmişti. Hâlid Bin Velîd ise, artık yerinde duramıyor, bir an önce Medîne'ye ulaşmak, Âlemlerin efendisinin huzûrunda diz çöküp, müslüman olmakla şereflenmek için yanıp tutuşuyordu. Kendisi şöyle anlatmıştır:

"Allahü teâlâ bana Peygamber efendimizin muhabbetini ihsân etti. Kalbime İslâm'ın sevgisini yerleştirdi. Hayrı ve şerri ayıracak hâle getirdi. Kendi kendime; "Ben, Muhammed (aleyhisselâm)a karşı bütün savaşlarda bulundum. Ama her savaş yerini terk ederken, bozuk ve yanlış bir

hâl üzere olduğumu ve O’nun bir gün mutlaka bize gâlib geleceğini biliyor ve bu hislerle ayrılıyordum. Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem), Hudeybiye’ye geldiği zaman da, düşman süvârilerinin komutanı idim. Usfân’da onlara yaklaşıp gözüktüm. Resûlullah, bizden emin bir şekilde, Eshâbına öğle namazı kıldırıyordu. Üzerlerine anî baskın yapmak istedik, ama mümkün olmadı. Böyle olması da hayırlı oldu. Resûlullah, kalbimizden geçenleri anlamış olmalı ki, ikindi namazını temkinli kıldılar.”

Bu durum bana çok te’sir etti. Bu zât her hâlde, Allah tarafından korunuyor olmalı dedim. Birbirimizden ayrıldık. Ben, çeşitli düşünceler içindeyken, Muhammed (aleyhisselâm) umre için Mekke’ye gelince, O’na görünmedim. Kardeşim Velîd’le birlikte gelmişler ve beni bulamamışlardı. Kardeşim şöyle bir mektup bırakmıştı:

“Bismillâhirrahmânirrahîm! Allahü teâlâya hamd ü senâ ve Resûlullah’a salât-ü selâmdan sonra derim ki, hakîkaten ben, senin İslâmiyet’ten yüz çevirip gitmen kadar şaşılacak bir şey bilmiyorum. Hâlbuki, gittiğin yolun yanlış olduğunu anlamaktan âciz değilsin. Niye aklını kullanmıyorsun? İslâmiyet gibi bir dîni tanıyıp anlayamaman ne kadar tuhaf! Peygamber efendimiz, bana seni sordu. Senin, İslâmiyet’i tanıyıp, gayret ve kahramanlığını müslümanların arasında, müşriklere karşı kullanmanı arzu ediyorlar. Ey kardeşim! Çok fırsatları kaçırdın; artık daha fazla gecikme!”

Kardeşimin mektubu bana ulaşınca, müslüman olma arzusu bende çok kuvvetlendi. Gitmek için acele ediyordum. Resûlullah’ın söyledikleri beni çok sevindirmişti. O gece uyurken, rüyâmda sıkıntılı, dar ve çöl gibi susuz yerlerden, yemyeşil, geniş ve ferah bir yere çıkmıştım. Medîne’ye varınca, bu rüyâmı Hazret-i Ebû Bekr’e anlatıp, tâbirini ondan sormaya karar verdim.

Ben, Resûlullah’a gitmek için toparlanırken; “Acaba, oraya giderken bana kim arkadaş olabilir?” diye düşünüyordum. O sıra Safvân Bin Ümeyye’ye rastladım. Vaziyeti ona anlattım. Teklifimi reddetti. Daha sonra İkrime Bin Ebû Cehl’e rastladım. O da reddedince evime gittim. Hayvanıma binip, Osman Bin Talha’nın yanına vardım. Ona da müslüman olmak üzere, Resûlullah’a gideceğimi ve bana arkadaşlık yapmasını söyledim. Tereddütsüz kabul etti ve ertesi günü seher vakti birlikte yola çıktık. Hadde denilen yere vardığımızda, Amr Bin Âs ile karşılaştık. O da müslüman olmak için Medîne’ye gidiyordu.

Medîne’ye vardık. Elbisemin en güzelini giyip, Resûlullah efendi-

mizle görüşmeye hazırlandım. O sırada kardeşim Velîd geldi ve; "Acele et. Çünkü Peygamber efendimize sizin geldiğiniz haber verilmiş, O da çok sevinmiştir. Şimdi sizi bekliyor" dedi. Acele ile, O yüce peygamberin huzûruna vardım. Gülümsüyordu. Selâm verdim; "Allahü teâlâdan başka ilâh olmadığına ve senin de Allahü teâlânın peygamberi olduğuna şehâdet ediyorum" dedim. "**Seni hidâyete erdiren, doğru yolu gösteren Allahü teâlâya hamd olsun"** buyurdu. Sonra günahlarımın affı için Allahü teâlâya duâ etmesini istedim. Benim için duâ etti ve; **"İslâmiyet, kendisinden önce işlenmiş olan günahları kesip atar"** buyurdu. Diğer iki arkadaşım da müslüman oldular."(291)

Böylece, Mekke'nin en bahadırlarından, gözünü budaktan esirgemeyen, gâyeleri uğrunda canlarını vermekten zerre kadar çekinmeyen bu üç pehlivan, gönüllerinden coşan bir samimiyetle Resûl-i ekrem efendimizin huzûrunda Eshâb-ı kirâmdan olmakla şereflenmişlerdi. Artık, bütün güçleriyle küfrü yok etmek için çalışacaklardı. Onların müslüman olmalarına, sahâbîler çok sevinmişler, sevinçlerini; "Allahü ekber!" diye tekbirlerle açığa vurmuşlardı.

MU'TE GAZÂSI

Hicretin sekizinci yılında, âlemlere rahmet olan Server-i kâinat efendimiz (aleyhisselâm), İslâmiyet'in yayılması için yine çeşitli kabîlelere, devletlere elçiler gönderdiler. Bunların bâzılarından müsbet neticeler gelmiş, fakat Busrâ vâlisine gönderilen Hâris Bin Umeyr hazretleri, Şam'ın Belkâ nahiyesinin Mu'te köyünde Hıristiyan askerleri tarafından tutuklanmıştı. Şam vâlisi Şürahbil Bin Amr'ın yanına götürülen Hazret-i Hâris, elçi olduğu hâlde, alçakça katledilip, şehîd edilmişti.(292)

Bu habere sevgili Peygamberimiz çok üzülmüşler ve derhâl kahraman Eshâbının toplanmasını emir buyurmuşlardı. Bu emri alan Sahâbîler, çocuklarıyla helâllaşıp acele Cürf ordugâhında toplandılar. Habîb-i ekrem efendimiz öğle namazını kıldırdıktan sonra; "**Cihâda çıkacak olan şu insanlara, Zeyd Bin Hârise'yi kumandan tâyin ettim! Zeyd Bin Hârise şehîd olursa, yerine Ca'fer Bin Ebî Tâlib geçsin. Ca' fer Bin Ebî Tâlib şehîd olursa, Abdullah Bin Revâha geçsin. Abdullah**

---

291) Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, IV, 455; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, XVI, 228; Zehebî, Siyer, II, 118.

292) Vâkıdî, el-Megâzî, II, 756; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 128; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, XI, 464.

Bin Revâha da şehîd olursa, müslümanlar aralarında münasib birini seçsin ve onu kendilerine kumandan yapsın!" buyurdu. Bunun üzerine Eshâb-ı kirâm, isimleri sayılan kahramanların şehîd olacağını anlayarak ağlamaya başladılar; "Yâ Resûlallah! Keşke sağ kalsalar da kendilerinden istifâde etseydik!.." dediler. Peygamber efendimiz onlara cevap vermeyip sustular.[293]

Bunları, orada bulunan Hazret-i Zeyd, Ca'fer ve Abdullah da işitmişler ve büyük bir sevince gark olmuşlardı. Çünkü en büyük gayeleri Allahü teâlânın dînini yayarken şehîd olmaktı. Artık müjde verilmiş ve bunu bizzat kendi kulakları ile işitmişlerdi. Mücâhidler hazırlıklarını bitirmişler, kumandanlarını bekliyorlardı. Sevgili Peygamberimiz, beyaz İslâm sancağını Zeyd Bin Hârise hazretlerine teslîm etti. Ona, Hâris Bin Umeyr'in şehîd edildiği yere kadar gitmesini ve İslâm'ı tebliğ etmesini emretti. Kabul etmezlerse düşmanla çarpışmasını emir buyurdular.

Abdullah Bin Revâha hazretleri, yanındaki kumandan arkadaşlarıyla birlikte vedâlaştıkları sırada, ağladı. Ona; **"Ey Revâha'nın oğlu! Ne için ağlıyorsun?"** diye sordular. Şâir olan **Abdullah Bin Revâha**;

"Ağlamamın sebebi,
değil dünyâ sevgisi,
Ve değildir vallahi,
özleyeceğim sizi.

Asıl sebep şudur ki,
Kur'ân-ı kerîminde,
Şöyle buyurmaktadır,
Rabbimiz bir âyette:

"Muhakkak biliniz ki,
sizlerin içinizden
Hiçbir kimse yoktur ki,
geçmesin Cehennem'den..."

İşittim bu âyeti,
Resûlullah okurken,
Cehennem'e uğrarsam,
nasıl sabrederim ben!"

dedi. Arkadaşları; "Allahü teâlâ seni, sevgili kulları zümresine ilhâk etsin, sâlihlerden olasın!" diye duâ ettiler. Sonra Abdullah Bin Revâha hazretleri; "Fakat ben, Allahü teâlâdan mağfiret olunmak diliyorum. Bir de, kanları fışkırtıp köpürten bir kılıç darbesiyle veya ciğer ve bağırsaklarımı kasıp kavuran bir mızrak saplanmasıyla şehîd olmak istiyorum!..." dedi. Ordu gitmeye hazırlandığı sırada, Hazret-i Abdullah Bin Revâha, Peygamber efendimizin yanına varıp vedâlaştıktan sonra; "Yâ Resûlallah! Bana ezberliyeceğim ve aklımdan hiç çıkarmayacağım bir şey tavsiye buyurur musunuz?" dedi.

---

293) Buhârî, "Megâzî", 46; Vâkıdî, el-Megâzî, II, 756-758; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 128-130.

Peygamber efendimiz ona; “**Sen, yarın Allahü teâlâya pek az secde edilen bir ülkeye varacaksın. Orada secdeleri, namazları çoğalt”** buyurdu. Abdullah Bin Revâha; “Yâ Resûlallah! Bana, nasihatinizi çoğaltır mısınız?” deyince, sevgili Peygamberimiz; **“Allahü teâlâyı dâima zikret. Çünkü, Allahü teâlâyı zikr, umduğuna ermende sana yardımcı olur”** buyurdu.

Üç bin kişilik İslâm ordusu; “Allahü ekber! Allahü ekber!” nidâları arasında yürümeye başladı. Sevgili Peygamberimiz ve Medîne’de kalan sahâbîler, mücâhid gâzîleri Vedâ yokuşuna kadar tâkib ettiler. Burada Âlemlerin efendisi, mübârek İslâm ordusuna şöyle hitâb ettiler:

“**Ben size, Allahü teâlânın emirlerini yapıp, yasaklarından kaçınmanızı, yanınızdaki müslümanlara karşı hayırlı olmanızı ve onlara iyi davranmanızı tavsiye ederim. Allahü teâlanın yolunda, O’nun ismini söyleyerek harbediniz. Ganîmet alınan mallara hıyânet etmeyiniz. Ahde vefâsızlık göstermeyiniz. Çocukları öldürmeyiniz. Orada Hıristiyanların kiliselerinde, insanlardan ayrılıp kendilerini ibâdete vermiş bâzı kimseler bulacaksınız. Onlara dokunmaktan sakınınız! Onların dışında, başlarında şeytanların yuvalandıkları bâzı kimselere de rastlayacaksınız ki, onların başlarını kılıcınızla koparınız. Siz, kadınları, yaşlanmış pîr-i fânîleri öldürmeyiniz. Ağaçları yakmayınız ve kesmeyiniz. Evleri de yıkmayınız!”**

Başkumandan Zeyd Bin Hârise’ye de; **“Müşriklerden düşmanınla karşılaştığın zaman, onları üç husustan birine dâvet et!...** (Eğer müslüman olurlarsa,) **onları, Muhâcirler yurdu olan Medîne’ye hicret etmeye dâvet et! Dâvetini kabul ederlerse, Muhâcirlerin sâhib oldukları haklara kendilerinin de sâhip olacaklarını ve onların mükellef oldukları vazifelerle kendilerinin de mükellef olacaklarını bildir. Şâyet müslüman olup ülkelerinde oturmayı tercih ederlerse, müslümanlardan göçebe Arablar gibi olacaklarını ve onlar hakkında uygulanan ilâhî hükmün, kendileri için de uygulanacağını, harp ganîmetlerinden kendilerine bir şey ayrılamayacağını ve ganîmetten ancak müslümanların yanında harbedenlerin faydalanacağını bildir!**

Eğer İslâm’ı kabul etmezlerse, onları cizye vermeye dâvet et! İçlerinde bunu kabûl edenlere dokunma! Cizye vermeye de yanaşmazlarsa, Allahü teâlânın yardımına sığınarak onlarla harb et!...” buyurdular.

Bu nasîhatlerden sonra mücâhidlerle vedâlaştılar. İslâm ordusu, tekbîr sadâlarıyla ayrıldı. Geride kalanlar, gidenlere el sallayıp; "Allahü teâlâ sizi her türlü tehlikeden muhâfaza buyursun, yine sağ sâlim geri çevirsin..." diye duâ ediyorlardı. Ufuktan kayboluncaya kadar, yaşlı gözlerle arkalarından gıbta ile baktılar...

Zeyd Bin Hârise'nin elindeki mukaddes sancak dalgalanıyor, mücâhidler bilinmeyen uzun bir yolculuğa Allahü teâlânın dînine hizmet için gidiyorlardı. İslâm ordusu, hızla Suriye'ye doğru ilerliyordu. Yolculuk olaysız ve neş'eli geçiyordu. Mücâhidler, bir an önce düşmanla karşılaşmak için sabırsızlanıyorlardı. Şehîdliği isteyenlerin içinde en arzulu olanlardan biri de Abdullah Bin Revâha hazretleriydi. Bunu Zeyd Bin Erkam şöyle anlattı:

"Ben Abdullah Bin Revâha'nın terbiyesi altında yetişmiş bir yetimdim. O, Mu'te seferine çıktığında, beni de devesinin arkasına bindirmişti. Geceleyin bir müddet gidince, dudaklarından şu beytler dökülüyordu:

"Ey devem! Kumluktaki,
kuyuya eğer beni,
Oradan da dört konak,
götürürsen ileri.

Çıkarmam artık seni,
bundan başka sefere,
Sâhipsiz kalacaksın,
az sonra, ona göre.

Ben herhâlde evime,
geri dönmeyeceğim,
Umarım ki bu harpte,
ben şehîd düşeceğim.

Son konakta müminler,
geçti beni hız ile,
Ey Revâha'nın oğlu,
en yakınların bile,

Kardeşlik bağlarını,
kopararak geçtiler,
Seni Hak teâlâya
bırakıp da gittiler.

Artık düşünmüyorum,
geride ne malım var?
Hiç umurumda değil,
ağaçlarla hurmalar!"

Bunları işitince, ağladım. Abdullah Bin Revâha bana kamçısıyla dokunarak; "Ey yaramaz! Sana ne oluyor? Böyle söylememin sana ne zararı var? Allahü teâlâ, bana şehîdlik nasîb ederse, sen de hayvan üzerinde geri dönüp, yerine ulaşırsın. Ben ise dünyânın bütün dertlerinden, tasa ve üzüntülerinden, hâdiselerinden kurtulur, râhata kavuşurum" dedi. İnip iki rekat namaz kıldı. Sonunda uzunca bir duâ yaptıktan sonra bana; "Ey çocuk!" diye seslendi. "Buyur" dediğimde; "Bu seferde inşâallah şehîdlik nasîb olacaktır!" dedi.

Kahraman sahâbîler, Suriye'ye yaklaşırlarken Şam vâlisi Şürâhbîl

Bin Amr, İslâm ordusunun yaklaşmakta olduğunu çoktan haber almıştı. Hemen Bizans kayseri Heraklius'e durumu bildirip, büyük bir yardım alarak rahatlamıştı. Çünkü yaptığı istihbarata göre, müslümanlar ancak üç-beş bin kişiydi. Buna karşı kendi ordusu, yüz bini aşıyordu. Silâhların ise, haddi hesâbı yoktu.

Eshâb-ı kirâm aleyhimürrıdvân, Şam topraklarından Muân'a vardıkları sırada, Rumların yüz bin kişilik bir ordu ile üzerlerine geldiklerini öğrendiler. Orada konaklayıp iki gece kaldılar. Kumandan Zeyd bin Hârise hazretleri, arkadaşlarını toplayıp durumu bildirdi. Rum ordusuna karşı ne yapmak lâzım geldiği hakkındaki görüşlerini sordu. Sahâbîlerden bâzıları; "Rum ordusuyla karşılaşmadan, ülkelerine anî baskınlar düzenleyelim. İnsanlarını esir alıp Medîne'ye dönelim"; bâzıları da; "Resûlallah (aleyhisselâm)a mektup yazıp, düşmanın sayısını bildirelim. Bize acele asker göndermesini, veya ne yapmamız gerektiğini soralım" diyorlardı. İkinci görüşün daha uygun olduğuna karar verdikleri sırada, Abdullah Bin Revâha hazretleri söze karışarak;

"Ey Kavmim ne sebepten,
tereddüt edersiniz?
Şehîd olmak kasdiyle,
cenge gelmedik mi biz?

Silâhça, süvârice çokluk
olduğumuzdan,
Dolayı savaşmadık,
kâfirlerle hiçbir an.

Allahü teâlânın,
bize ihsân ettiği,
Şu din kuvveti ile,
savaştık aslan gibi.

Gidiniz, çarpışınız,
muhakkak iyilik var,
Bu işin netîcesi,
ya şehâdet ya zafer.

Bedr günü vallahi,
vardı iki atımız,
Uhud'da tek at ile,
pek azdı silâhımız.

Bu cenkte gâlip gelmek,
varsa eğer kaderde,
Zâten böyle vâdetti,
Allah ve Peygamber de.

Hak teâlâ vâdinden,
dönmez aslâ geriye,
Ey mü'minler öyleyse,
yürüyün ileriye.

Şehîdlik varsa eğer,
bizim kaderimizde,
Kavuşuruz Cennet'te,
şehîd kardeşimize"

dedi. Hazret-i Abdullah Bin Revâha'nın bu sözleri, mücâhidleri cesaretlendirmişti. "Vallahi Revâha'nın oğlu, doğru söylüyor" dediler.

Artık karar alınmıştı. Şehîd oluncaya kadar harbe devam edeceklerdi.

Şanlı sahâbîler, Mu’te isimli köye geldiklerinde, yüz bin kişilik Rum ordusuyla karşılaştılar. Dağ taş düşman askeri ile dolmuştu. Bir tarafta, Allahü teâlânın dînini yaymak için tâ Medîne’den kalkıp Şam’a kadar gelen üç bin kişilik bir İslâm ordusu; öte yanda, İslâm’ı boğmak için toplanan yüz bin kişilik bir kâfir sürüsü bulunuyordu... Görünüşte, mukâyese kabul etmez bir kuvvet dengesi vardı. Buna göre, bir müslümanın otuzdan fazla Rum ile çarpışması îcâb ediyordu.

Her iki taraf da harp düzenine girdiler. Bu sırada, Peygamber efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) emri gereği, İslâm ordusundan bir hey’etin, Rum ordugâhına doğru ilerlediği görüldü. Bunlar Rum ordusuna, İslâm’a gelmelerini, yoksa cizye vermelerini teklif ettiler. Fakat onlar, bu dâveti reddettiler. Artık kaybedilecek zaman yoktu. Kumandan Zeyd Bin Hârise hazretleri, elinde mukaddes İslâm sancağı olduğu hâlde, ordusuna hücum emrini verdi. Bu ânı bekleyen mücâhidler; “Allahü ekber!” nidâları ile ok gibi ileri fırladılar. Şimşek gibi kılıçlarını çekip, fırtına gibi düşmanın ortasına daldılar... At kişnemeleri, kılıç şakırtıları, tekbir sadâları ve vurulanların feryatları ayyuka çıkıyor, daha harbin başında, meydan, kan gölü hâline gelmişti. Şanlı sahâbîler her kılıç sallayışlarında ya bir baş, ya bir kol düşürüyorlardı.

Elinde Resûlullah’ın beyaz sancağı olan Hazret-i Zeyd, düşmanın tam ortalarında “**Allah Allah**” diyerek vuruşuyordu. Salladığı kılıçlarla etrafını bir anda açıyor, düşmanı, karşısına çıktığına pişmân ediyordu. Kumandanlarının kahramanca çarpışmasını gören şanlı sahâbîler, ondan geri kalmıyor, tek başına otuz düşmana kılıç yetiştirip onları tepelemeye çalışıyorlardı. Bir ara, birkaç mızrağın birden, kumandan Hazret-i Zeyd’in mübârek göğsüne saplandığı görüldü. Arkasından diğer mızraklar, onu tâkib etti. Şanlı sahâbînin vücûdu, delik deşik olmuştu. Derken Zeyd Bin Hârise’nin sıcak toprağa düştüğü ve çok arzuladığı şehâdet şerbetini içtiği görüldü.

Zeyd Bin Hârise’yi tâkib eden Hazret-i Ca’fer, hemen sancağı kaptı. İslâm sancağının dalgalandığını gören mücâhidler, yeni bir aşk ile savaşa devam ediyorlardı. Hazret-i Ca’fer de, Zeyd Bin Harise gibi kahramanca çarpışıyordu. Bir taraftan düşmana saldırıyor, diğer yandan da arkadaşlarına cesâret ve heyecan veriyordu. Yiğitçe çarpışan bu yeni kumandan, daha hızlı, daha seri hareketlerle kılıç sallıyor, düşmana göz açtırmıyordu. Hazret-i Ca’fer, kendisinden geçmiş bir hâlde çarpışırken, arkadaşlarından bir hayli ileri gitmişti. Rumların ortasında tek başına dövüşüyor,

her birine ayrı ayrı kılıç vuruyordu. Fakat bu gidişin, dönüşü olmadığını anlamakta gecikmedi. Kahraman kumandan; “Bana düşen, kâfirlerin her birine kılıcımla vurmaktır!” diyor, Allahü teâlânın mübârek ismini dilinden düşürmüyor ve bitmez bir güçle çarpışıyordu.

Nihâyet bir düşman askeri, Hazret-i Ca’fer’in sağ koluna bir kılıç vurdu. Sağ eli kesilen Hazret-i Ca’fer, mukaddes İslâm sancağını sol eliyle yere düşmeden yakaladı. Kaldırıp yine dalgalandırdı. Derken bir kılıç darbesi daha... Sol eli de kesilmişti. Bu defa sancağı, kesik kollarının arasında göğsüne bastırarak dalgalandırmaya çalıştı. Fakat bir biri ardından şiddetle inen düşman kılıçları ile çok istediği şehâdet mertebesine kavuştu. Mübârek rûhu, Cennet’in en yüksek derecelerine uçmuştu... Bedeninde doksandan ziyâde kılıç ve mızrak yarası sayılmıştı.(294)

Kumandanlarının şehîd düştüğünü gören kahraman mücâhidler, yere düşen İslâm sancağını kaptıkları gibi, Abdullah Bin Revâha hazretlerine teslîm ettiler. O da, atının üzerinde sancağı dalgalandırarak düşmana şiddetle saldırdı. Bir taraftan önüne gelen düşmanı tepeliyor, bir taraftan da şöyle diyordu:

“Ey nefsim, bana
boyun eğeceksin elbette.
Bugün şehîd olurum,
yemîn ettim bu harpte.

Ya sen kendiliğinden,
râzı olursun buna,
Ya kabûl ettiririm,
bunu ben, zorla sana.

Eğer öldürülmezsen,
şâyet sen bu savaşta,
Hiç ölmeyecek misin,
ey nefsim söyle bana.

Ca’fer Bin Ebî Tâlib ve
Zeyd Bin Hârise’nin
Yaptığını yaparsan,
bil ki iyi edersin.

Onlar şehîd oldular,
ey nefsim durma geri,
Sonra bedbaht olursun,
haydi atıl ileri.”

Hazret-i Abdullah bin Revâha da; “Allahü ekber!” nidâları arasında düşmanla amansız bir mücâdeleye tutuşmuştu. Bir ara bir kılıç darbesi parmağına isabet etti ve kesik parmak elinde sallanmaya başladı. Allahü teâlânın ve Resûlünün aşkıyla yanan bu mübârek kumandan, derhal

---

294) Vâkıdî, el-Megâzî, II, 756.

atından yere atladı, çarpışmasına engel olan yaralı parmağını, ayağının altına alıp; "Sen sâdece, yaralı bir parmak değil misin? Zâten bu kazaya da Allahü teâlânın yolunda uğramış bulunuyorsun!" diyerek çekip kopardı. Şimşek gibi atına atlayıp, olanca gücü ile yine çarpışmaya başladı. Fakat bu kadar çarpışmasına rağmen, şehîdlik mertebesine kavuşamadığı için kendi kendini kınamaya başladı...Tekrar tekrar düşmana saldırdı. Sonunda bir mızrak darbesi ile yere düştü. Allahü teâlâ ve Resûlü yolunda çarpışırken şehîd olup, mübârek rûhu Cennet'e uçtu...

O anda Hazret-i Abdullah bin Revâha'nın yanında çarpışan Ebû'l-Yüsr Ka'b Bin Umeyr, sancağı dalgalandırmaya çalıştı.

Gözlerini Eshâb arasında dolaştırarak kendisinden daha yaşlı ve olgun birini araştırdı. Sabit Bin Ekrem'i görünce, sancağı ona teslîm etti. Hazret-i Sabit, sancağı mücâhidlerin önüne dikdikten sonra; "Ey kardeşlerim! Acele içinizden birini kumandan seçiniz ve ona tâbi olunuz" dedi. Onlar; "Seni seçtik" dedilerse de, Hazret-i Sabit bunu kabul etmedi. Gözleri Hâlid Bin Velîd hazretlerine takıldı. Ona; "Ey Ebû Süleymân! Sancağı sen al!" dedi. Müslümanlar arasına yeni katılan Hazret-i Hâlid, edebinden mukaddes sancağı almak istemedi ve mübârek dudaklarından; "Ben bu sancağı senden alamam! Sen buna benden daha çok lâyıksın. Zîrâ daha yaşlısın ve Bedr gazâsında Resûlullah'ın yanında çarpışmakla şereflenmişsin!..." sözleri dökülmüştü.

Fakat zaman kıymetli idi. Etraflarındaki Eshâb-ı kirâm, düşmanla kıyasıya vuruşuyor, yüz bin kişilik düşmanı geriletmeye çalışıyordu. Hazret-i Sabit, sözünü tekrarladı: "Ey Hâlid! Resûlullah'ın mukaddes sancağını çabuk al! Vallahi, bunu sana vermek için almıştım. Sen, harbin usûlünü benden daha iyi bilirsin!" dedi ve etrafındaki mücâhidlere; "Ey kardeşlerim! Hâlid'in kumandan olmasındaki görüşünüz nedir?" diye sordu. Onlar da hep bir ağızdan; "Onu başımıza kumandan yaptık" dediler.

Bunun üzerine Hazret-i Hâlid, Âlemlerin efendisinin mübârek eliyle teslîm ettiği sancağı, büyük bir hürmet ve edeb ile alıp öptü. Atına atlayıp düşmana bütün haşmet ve heybetiyle saldırdı.[295]

Kahraman sahâbîler yeni kumandanlarının ardından tekrar hücûma geçtiler. Hazret-i Hâlid görülmemiş bir cesâret ve mahâretle çarpışıyordu. Önüne geleni devirip düşürüyordu. Bir ara Kutbe Bin Katâde hazretleri, düşman kumandanlarından Mâlik Bin Râfile'nin başını gövdesinden

---

295) Vâkıdî, el-Megâzî, II, 756; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 129, Abdürrazzâk, el-Musannef, III, 390; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, II, 105; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV, 130.

ayırdı. Rumların mâneviyatları bozulmuştu. Fakat vakit daralmış, akşam olmuş ve hava kararmaya başlamıştı. Karanlıkta savaşmak oldukça tehlikeliydi. Çünkü yanlışlıkla kendi arkadaşlarını vurabilirlerdi...

Bu sebeple her iki taraf da karargâhlarına çekildi. Yaralılar tedavi altına alındı. Hazret-i Hâlid, harp san'atında dâhi idi. Sabahleyin düşmanın karşısına yeni bir taktikle çıkmak ve onları şaşırtmak istiyordu. O gece, askerlerin yerlerini değiştirdi. Sağ taraftakileri sola, soldakileri sağa, öndekileri arkaya, arkadakileri de öne aldı.

Sabahleyin tekrar hücûma kalkan kahraman mücâhidler, "Allahü ekber" nidâları arasında çarpışmaya başladı. Düşman askerleri, kendilerine saldıran askerleri ilk defa görüyordu. Bunlar dünkü çarpıştıkları kimseler değildi. Herhalde, müslümanlara yeni bir ordu yardıma gelmişti!... Bu korkuyla Rum askerlerinin mâneviyatları bozuldu. Paniğe kapıldılar. Bunu fırsat bilen Hazret-i Hâlid ve kahraman sahâbîler, o gün çok daha güzel çarpışarak düşmana kılıç vurdular ve binlercesinin canını Cehennem'e gönderdiler. O gün Hâlid Bin Velîd hazretlerinin elinde dokuz kılıç kırılmıştı.[296]

Allahü teâlânın ihsânı, Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin duâları bereketiyle üç bin mücâhid gâzi, yüz bin düşman askerini bozguna uğratmıştı. Bu büyük meydan muharebesinde on beş şehîd verilmişti. Böylece, Bizans İmparatorluğuna, hadleri bildirilmiş, daha güneye akınlar düzenlemelerine engel olunmuştu...

Resûl-i ekrem ve Nebiyyi muhterem efendimiz, kendisine harp meydanından bir haber gelmeden önce, Mûte'de olanları bildirmek üzere Eshâbını mescide toplamıştı. Sevgili Peygamberimizin mübârek yüzlerinden çok üzüntülü olduğu anlaşılıyor, daha çok üzülür korkusu ile kimse bir şey soramıyordu. Nihâyet Eshâb-ı kirâmdan biri; "Canımız sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Sizde olan üzüntüyü gördüğümüzden beri içimiz kan ağlıyor, üzüntümüzün derecesini ancak Cenâb-ı Hak bilir!" dedi.

Sevgili Peygamberimizin mübârek gözlerinden yaşlar boşandı ve buyurdular ki: **"Bende gördüğünüz üzüntü, beni hüzün içinde bırakan şey, Eshâbımın şehîd olmaları idi. Bu hâl, onları, Cennet'te karşılıklı tahtlar üzerinde oturmuş kardeşler olarak görünceye kadar devam**

296) Buhârî, "Megâzî", 42; İbni Sa'd, et-Tabakât, IV, 253; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, IV, 582; Hâkim, el-Müstedrek, III, 44.

etti. Zeyd Bin Hârise, sancağı eline aldı. Nihâyet şehîd edildi. O şimdi Cennet'e girdi. Orada koşup duruyor. Sonra sancağı Ca'fer bin Ebî Tâlib aldı. Düşman ordularına saldırdı. Çarpıştı ve nihâyet o da şehîd oldu. O, şehîd olarak Cennet'e girdi ve yakuttan iki kanat ile dilediği gibi uçup duruyor. Ca'fer'den sonra sancağı, Abdullah bin Revâha aldı. Elinde sancak olduğu hâlde düşmanlarla çarpıştı ve şehîd oldu ve Cennet'e girdi. Onlar, Cennet'te altından tahtlar üzerinde bana gösterildi. Ey Allah'ım! Zeyd'i mağfiret eyle!... Ey Allah'ım! Ca'fer'i mağfiret eyle! Ey Allah'ım Abdullah Bin Revâha'yı mağfiret eyle!"

Âlemlerin efendisinin mübârek gözlerinden hâlâ yaşlar boşanıyordu. Göz yaşları arasında şöyle devam ettiler: **"Abdullah bin Revâha'dan sonra sancağı Hâlid bin Velîd aldı. İşte şimdi harp şiddetlendi. Ey Allah'ım! O** (Hâlid bin Velîd) **senin kılıçlarından bir kılıçtır. Ona yardım eyle!..."** buyurdular.[297]

Sevgili Peygamberimiz, Allahü teâlânın izni ile bin kilometreden daha uzak olan harp meydanındaki durumu, bir mûcize olarak görmüş ve Eshâbına bildirmişti. Ca'fer bin Ebî Tâlib hazretlerinin şehîd düştüğü gün bu hâdiseyi anlattıktan sonra kalktılar, Hazret-i Ca'fer'in evine gittiler. Hanımı Esmâ evinin işlerini bitirmiş, çocuklarını yıkayıp saçlarını taramıştı.

Sevgili Peygamberimiz; **"Ey Esmâ! Ca'fer'in oğulları nerede? Onları bana getir!"** buyurdular. Esmâ Hâtûn çocukları getirince, Resûlullah efendimiz onları bağrına bastı ve doya doya öpüp kokladı. Mübârek kalbleri dayanamadı, mübârek gözlerinden yaşlar sicim gibi akmaya başladı. Bunu gören Hazret-i Ca'fer'in hanımı; "Anam-babam, canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Niçin oğullarıma yetimlere yaptığınız merhameti gösteriyorsunuz? Yoksa Ca'fer ve arkadaşlarından acı bir haber mi aldınız?" diye yalvararak sordu. Âlemlerin efendisi, çok müteessir olmuştu: "**Evet!... Onlar, bugün şehîd oldular!..."** buyurdu. Hazret-i Esmâ vâlidemiz de yetim yavrularını bağrına basarak ağlamaya başladı. Bu manzaraya sevgili Peygamberimiz fazla dayanamamış, oradan ayrılmışlardı.[298]

---

297) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, V, 299; İbni Sa'd, et-Tabakât, VII, 395; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, VIII, 546; Taberî, Târih, II, 322; Heysemî, Mecmâ'uz-Zevâid, VI, 150.

298) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, VI, 370; İbni Hişâm, es-Sire, II, 380; İbni Sa'd, et-Tabakât, VIII, 282; İbni Kesîr, el-Bidâye, III, 474; IV, 251; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV, 126; Heysemî, Mecmâ'uz-Zevâid, VI, 156.

Seâdethânelerine dönen Habîb-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, zevce-i mutahharalarına; **"Ca'fer'in ailesi için yemek hazırlamayı ihmâl etmeyiniz!"** buyurdu. Üç gün şehîd ailelerine yemekler gönderildi.

Aradan günler geçmişti ki, Medîne'ye müjde haberini Ya'lâ bin Ümeyye hazretleri ulaştırdı. Olup bitenleri daha söylemeden Resûl-i ekrem efendimiz, ona; **"İstersen olanları sen haber ver, istersen ben sana söyleyeyim!"** buyurarak harp meydanında olanları teferruatıyla anlattılar. Bunun üzerine Ya'lâ Bin Ümeyye; "Seni hak din ve Kitâb'la peygamber olarak gönderen Allahü teâlâya yemin ederim ki, mücâhidlerin başından geçen olaylardan anlatmadık bir tek hâdise bırakmadınız" dedi. Efendimiz de; **"Allahû teâla, benim için aradaki mesafeyi kaldırdı da, harp meydanını gözlerimle gördüm"** buyurdular.

Birkaç gün sonra haberciler, İslâm ordusunun Medîne'ye yaklaştığını bildirdiler. Peygamber efendimiz, Eshâbı ile kalktılar, Medîne'nin dışına karşılamaya çıktılar. Uzaklardan bir toz bulutu kalkıyor, mukaddes İslâm sancağı dalgalanıyordu. Kılıç, kalkan parıltıları, etrafı ayna gibi ışıldatıyordu... Herkeste, derin bir heyecan göze çarpıyordu. Biraz sonra başlarında **Hâlid Bin Velîd** hazretleri olduğu hâlde, mücâhid gâziler Medîne'ye girdiler...

MEKKE'NİN FETHİ

Hicretin sekizinci senesi idi. Hudeybiye sulhnâmesinin bir maddesi de; "Her iki tarafın dışında kalan Arap kabîleleri, istedikleri tarafın himâyesine girebilecekler, müslümanlar veya müşriklerle birleşmekte serbest olacaklar" idi. Buna göre; peygamber efendimizin müttefiki olan Huzâa kabîlesi, müslümanlar; Benî Bekr kabîlesi de müşrikler tarafında yer almışlardır. Huzâa kabîlesi ile Benî Bekrler eskiden beri düşman olup, fırsat buldukça birbirlerine saldırırlardı. Hudeybiye sulhuna göre, onlar da bir müddet için saldırılarını durdurmuşlardı. Fakat, buna Benî Bekrler iki sene uyabilmişlerdi. Bekroğullarından biri, sevgili Peygamberimize hakâret eden bir şiir söylemiş, bunu işiten Huzâa kabîlesinden bir genç, dayanamamış ve başını yarmıştı.

Bekroğulları, bunu fırsat bilip andlaşma gereği tehlikeden emin olan Huzâa kabîlesine saldırmışlardı. Bu saldırıya, Kureyşli müşrikler, silâh vererek ve gizli adam göndererek yardım etmişler, Harem-i şerîfde Huzâa kabîlesinden yirmiden fazla kimseyi öldürmüşlerdi.

Çarpışma esnâsında Huzâa kabîlesinden bâzı müslümanlar, peygamber efendimizden yardım istemişlerdi. Huzâa kabîlesinden, gece yapılan bu baskınlarda, Bekroğulları arasında, Kureyşli müşriklerin de bulunduğunu görenler olmuştu.

O gece, Medîne'de, Hazret-i Meymûne vâlidemizin evinde bulunan sevgili Peygamberimiz, namaz kılmak için kalkıp abdest alırken; Allahü teâlânın izni ile bir mûcize olarak, Mekke'deki müslümanların kendisinden yardım taleb ettiklerini işitmişti. Onlara cevâb olarak; "**Lebbeyk!"** (Dâvetinize icâbet ediyorum!) buyurdu. Meymûne vâlidemiz, Peygamber efendimizin yanında kimse olmadığı hâlde böyle konuştuğunu görünce; " Ya Resûlallah! yanınızda bir kimse mi var?" diye sordu.

Sevgili Peygamberimiz ona, Mekke'de meydana gelen hâdiseyi ve Kureyşlilerin bu işe ortak olduklarını haber verdi.

Kureyş müşrikleri Benî Bekrlere yardım ederek, Huzâa kabîlesine baskın yapıp onları öldürmekle, Hudeybiye sulhnâmesinin maddelerine aykırı hareket etmiş, böylece sulhnâmeyi bozmuş oluyorlardı. Fakat, bu hâdiseden, o sırada Şam'a ticâret için giden Kureyş lideri Ebû Süfyan'ın haberi olmamıştı. Şam'dan dönünce hâdiseyi ona anlattılar ve; "Bu, mutlaka düzeltilmesi lâzım olan bir iştir. Gizlenmesi mümkün değildir. Eğer düzeltilmezse, Muhammed bizi Mekke'den sürer!" dediler. Ebû Süfyan ise; "Her ne kadar bu hâdiseden benim haberim olmadıysa da, yapılan katliam haberi Medîne'ye ulaşmadan, sulhü yenileyip uzatmak üzere acele gitmem lâzım" dedi.

Hâlbuki, sevgili Peygamberimiz, haberi ânında öğrenmişti. Ayrıca hâdiseden üç gün sonra, Huzâa kabîlesinden Amr Bin Sâlim, yanında kırk süvâri ile gelip, durumu Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimize anlattı. Habîbullah efendimiz de; **"Huzâa oğullarına yardım etmezsem, bana da yardım olunmasın!"** buyurarak bir mektup yazdırdı. Kureyş müşriklerine gönderilen bu mektupta, sevgili Peygamberimiz; **"... Siz, ya Bekr oğulları ile olan ittifâkınızdan vazgeçip geri durursunuz, yâhut da Huzâa oğullarından öldürülenlerin diyetlerini ödersiniz! Şâyet bu söylediklerimden birini yerine getirmeyecek olursanız, sizinle harbedeceğimi bildiririm!..."** buyuruyorlardı.

Kureyşliler, bu merhameti dahi anlayamadılar. "Hem ittifâkımızı kesmeyiz, hem de diyeti ödemeyiz! Ancak harb edebiliriz" diye haber

gönderdiler. Fakat, böyle yaptıklarına bin defâ pişmân olup, korkularından anlaşmayı yenilemek üzere Ebû Süfyân'ı Medîne'ye doğru hemen yola çıkardılar.

Daha Ebû Süfyân Medîne'ye gelmeden, sevgili Peygamberimiz, onun geleceğini Eshâb-ı kirâmına bildirdi ve; **"Şöyle anlarım ki, Ebû Süfyân, sulhü yenileyip, sulh müddetini de uzatmak üzere geliyor. Lâkin, murâdı hâsıl olmayıp geldiği gibi geri döner!..."** buyurdu.

Henüz müslüman olmayan Ebû Süfyân, Medîne-i münevvereye geldi. Kızı ve Peygamber efendimizin mübârek hanımı, mü'minlerin annesi olan Ümmü Habîbe'nin evine gitti. Sevgili Peygamberimizin döşeği üzerine oturmak istedi. Hazret-i Ümmü Habîbe vâlidemiz, oturmadan yetişip döşeği kaldırdı. Babası buna çok üzülüp; "Ey kızım! Bu döşeği benden mi esirgiyorsun? " diyerek hayretini belirtince, Resûlullah'ın muhabbetini her şeyin üzerinde tutan mü'minlerin annesi Hazret-i Ümmü Habîbe, babasına; "Bu döşek, Allahü teâlânın Resûlünün döşeğidir. Ona müşrikler oturamaz! Sen, müşrik ve necissin! Bu döşek üzerine oturman, aslâ lâyık değildir!" diye cevap verdi.

Babası; "Ey kızım! Evimden ayrılalı sana bir şeyler olmuş!" deyince, o da; "Elhamdülillah ki, Allahü teâlâ bana İslâmiyeti nasîb etti. Sen ise hâlâ, işitmeyen, görmeyen taştan yapılmış putlara tapıyorsun! Ey baba! Senin gibi Kureyş'in büyüğü ve yaşlısı olan bir kimse, nasıl olur da İslâm'a uzak kalır?..." dedi. Babası, çok hiddetlenip; "Bana bu kadar hürmetsizlik edip câhillikle suçluyorsun! Demek ben, atalarımın senelerdir taptıklarını bırakıp, Muhammed'in dînine mi gireceğim?" diyerek oradan ayrıldı.[299]

Sevgili Peygamberimizin huzûruna gelen Kureyş lideri; "Ben, Hudeybiye sulhnâmesini yenilemek ve müddetini de uzatmak için geldim. Haydi, aramızdaki bu muâhedeyi bir yazı ile yenileyelim!" dedi. Habîb-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz; **"Biz, Hudeybiye sulhnâmesine aykırı bir davranışta bulunmayız ve onu değiştirmeyiz!"** buyurdu. Kureyş lideri, tekrar tekrar; "Sulhnâmeyi değiştirelim! Yenileyelim!..." dediyse de, sevgili Peygamberimiz, ona hiçbir cevabda bulunmadı. Kureyş lideri gösterdiği bütün çabaların hiçbir fayda vermediğini görünce, Mekke'ye dönüp, müşriklere durumu anlattı. Müşrikler; "Demek hiçbir şey yapamadan geri döndün öyle mi?!..."

---

299) Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, V, 43; İbni Kesîr, es-Sire, III 530.

diyerek onu kınadılar. Artık onlar için beklemekten başka yapacak bir şey kalmamıştı.

EBÛ SÜFYÂN'IN MÜSLÜMAN OLMASI

Ebû Süfyân Medîne'den ayrılınca, Sevgili Peygamberimiz Mekke'yi fethetmeye karar verdi. Çünkü Kureyşliler, ahdlerinde durmamışlar ve anlaşmayı bozmuşlardı. Fakat bu sırrı gâyet gizli tutuyor, müşriklere hazırlanma fırsatı vermeden ve Harem-i şerîf'te kan dökülmeden Mekke'yi teslîm almak istiyordu. Bu bir harp tedbiri idi. Zirâ, Mekke fethedilince, kim bilir niceleri müslüman olmakla şereflenecekti.

Bu durumu, Hazret-i Ebû Bekr'e ve eshâbının ileri gelenlerinden birkaçına bildirdi. Eshâbına, sefer için hazırlık yapmalarını emretti fakat nereye gidileceğini bildirmedi. Eshâb-ı kirâm, cihâd için hazırlığa başladılar. Peygamber efendimiz, ayrıca çevredeki müslüman kabîlelerden Eslem, Eşca, Cüheyne, Husayn, Gıfâr, Müzeyne, Süleym, Damra ve Huzâaoğullarına haber gönderdi; "**Allahü teâlâya ve âhiret gününe îmân edenler, ramazân-ı şerîfin başında Medîne'de bulunsunlar**" buyruluyor, harbe katılmaya dâvet ediliyordu.

Habîbullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), bir tedbir olarak, Mekke'ye giden yolları tutup irtibatı kesmek üzere, Hazret-i Ömer'e vazife verdi. Hazret-i Ömer, derhal dağ yollarına, geçitlere ve diğer yol başlarına nöbetçiler dikip; "Mekke'ye gitmek isteyen herkesi geri çevireceksiniz!" emrini verdi.

Sevgili Peygamberimiz, bu işin gizlice yürütülmesi için; **"Yâ Râbbi!Yurtlarına ansızın varıp, kavuşuncaya kadar, Kureyşlilerin câsus ve habercilerini tut, görmez ve işitmez eyle. Bizi ansızın görüp işitsinler"** diyerek Allahü teâlâya duâ ediyordu.

Peygamber efendimiz, kuzeydeki müşrikler veya Bizanslılar üzerine yürünecek intibâını vermek için de, Ebû Katâde hazretlerini askerî bir birlik ile kuzeye, İdam vâdisine doğru gönderdi.

Bu arada Medîne'deki hazırlıkları, Mekkeli müşriklere bildirmek üzere gönderilen bir mektubu, Sevgili Peygamberimiz bir mûcize olarak haber verdi. Hazret-i Ali'yi göndererek yakalattı.

Ramazan ayının ikinci gününe kadar, çevre kabîlelerden yardım gelmiş, Ebû İnebe kuyusu başındaki karargâhda toplanılmıştı. Eshâb-ı kirâmın sayısı on iki bine ulaşmıştı. Bunlardan dört bini Ensâr, yedi

yüzü Muhâcir, geri kalanı da çevredeki müslüman kabîlelerdendi.[300]

Sevgili Peygamberimiz, Medîne'ye vekil olarak, Abdullah bin Ümmi Mektum hazretlerini bıraktı.[301] Zübeyr bin Avvâm hazretlerini de iki yüz kişilik bir süvâri birliğinin başında keşif kolu olarak ileri gönderdi.

Âlemlerin efendisi, gönülleri Allahü teâlâ ve Resûlünün muhabbetiyle dolu olan on iki bin kişilik muazzam ordusunun başında, Allahü teâlânın ismi ile yola çıktılar. Bundan sekiz sene önce, işkence, zulüm yapılarak hicrete mecbur bırakıldıkları yurtlarına, Mekke'ye gidiyorlardı. Puthâne hâline çevrilen muazzam Kâbeyi putlardan temizlemeye gidiyorlardı... İnatlarından bir türlü vazgeçmek istemeyen müşriklere, hak, adâlet ve merhamet göstermeye gidiyorlardı... Allahü teâlânın dinini yaymaya, oradakilerin ebedî cehennem azâbından kurtulmalarına vesîle olmaya gidiyorlardı. Aman yâ Rabbi! Bu ne büyük merhametti!..

İslâm ordusu Zü'l-huleyfe'ye geldiği sırada, Mekke'den âilesi ile birlikte hicret eden Peygamber efendimizin amcası Hazret-i Abbâs ile karşılaştı. Sevgili Peygamberimiz, amcasının geldiğine çok sevindi ve; **"Ey Abbâs! Ben peygamberlerin sonuncusu olduğum gibi, sen de, muhâcirlerin sonuncususun"** buyurarak gönlünü aldı. Hazret-i Abbâs'ın ağırlıklarını Medîne'ye gönderdi. Hazret-i Abbâs, Peygamber efendimizin yanında kalıp, Mekke'nin fethine katıldı.[302]

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Mekke'nin yakınında bulunan Kudeyd'e geldiğinde, şanlı Eshâbına harp düzeni aldırdı. Her bir kabîleye ayrı ayrı sancaklar ve bayraklar verdi. Onları, her kabîlenin bayrakdâr ve sancâkdarına teslîm etti. Muhâcirlerin bayrağını, Hazret-i Ali, Zübeyr bin Avvâm ve Sad bin Ebi Vakkâs taşıyordu. Ensârın on iki bayrakdârı, Eşcâların ve Süleymlerin bir bayrakdârı, Müzeynelerin üç, Eslemlerin iki, Huzâaoğullarının üç, Cüheynelerin dört sancakdârı vardı.[303]

Medîne'den ayrılalı on gün olmuştu. Akşam üzeri Mekke'ye iyice yaklaşılmış, yatsı vaktinde Merruz-zahrân'a gelinmişti. Peygamber

---

300) İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 135.

301) İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 135.

302) İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, XXVI, 297.

303) Vâkıdî, el-Megâzî, II, 800.

efendimiz, Eshâbına burada durmalarını emir buyurdu. Ayrıca Hazret-i Ömer'e vazife verip, her mücâhidin ateş yakmasını da emir verdi.[304] Bir anda on binden fazla ateş yanınca, Mekke aydınlığa boğuldu. Hiçbir şeyden haberi olmayan Mekkeli müşrikler, şaşkına döndüler. Ne olduğunu anlamak için Ebû Süfyân'ı görevlendirdiler. O da yanına iki kişi alarak İslâm ordusuna doğru gizlene gizlene yaklaştı. Bu sırada sevgili Peygamberimiz, Eshâbından bâzılarına; **"Ebû Süfyân'a göz kulak olunuz. Mutlaka onu bulursunuz!"** buyurdu.

Kureyşliler, ilerledikçe hayretleri artıyor, dehşete düşüyorlardı. Mekke'nin çevresine ne kadar çok asker birikmişti ve ne kadar çok da ateş yakmışlardı. Onlar, bunları konuşa konuşa, Erak isimli yere geldiler.

Bu sırada Peygamber efendimiz, yine; **"Ebû Süfyân, şu anda Erak'tadır"** buyurdu. Hazret-i Abbâs, onları tanıdı ve peygamber efendimizin huzûruna götürdü. Yolda Ebû Süfyân, Hazret-i Abbâs'a; "Haberler nasıldır?" diye sordu. O da; "Ey Ebû Süfyân! Sana yazıklar olsun! Resûlallah (aleyhisselâm), karşı koyamayacağınız bir ordu ile üzerinize geliyor. Yemin ederim ki, Kureyşlilerin hâli yaman olacak. Vay onların başına geleceklere!" dedi. Ebû Süfyân ve yanındakiler, korku ile mücâhidlerin arasından geçerek Sevgili Peygamberimizin huzûr-i şerîflerine geldiler. Kâinâtın sultânı, onları güzel karşıladı. Mekkeliler hakkında bilgi aldı. Geç vakitlere kadar konuştuktan sonra, onları İslâm'a dâvet eyledi. Hâkîm bin Hizâm ile Büdeyl, derhal Kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldu. Fakat Ebû Süfyân'ın tereddütü devâm ediyordu.

Sabah olunca, merhamet deryâsı sevgili Peygamberimiz; "**Ey Ebû Süfyân! Yazıklar olsun sana! Allahü teâlâdan başka ilâh bulunmadığını öğrenme zamânı hâlâ gelmedi mi?"** buyurdu. O da; "Anam babam sana fedâ olsun! Yumuşak huylulukta ve şereflilikte ve akrabâ hakkını gözetmekte üstüne yoktur. Sana ettiğimiz bu kadar cefâdan sonra, sen, hâlâ bizi hidâyet yoluna dâvet ediyorsun. Ne güzel kerem sahibisin. Allahdan başka ilâh olmadığına inandım... Eğer olsaydı bana bir faydası olurdu. Sen de Allahın Resûlüsün" diyerek Eshâbı kirâmdan olmakla şereflendi.[305]

Hazret-i Abbâs; "Yâ resûllallah! Ebû Süfyân'a Mekkelilerce itibâr kazandıracak bir şey ihsân eder misiniz?" dedi. Peygamber efen-

---

304) İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 135.

305) İbni Hişâm, es-Sire, II, 400; Vâkıdî, el-Megâzî, II, 811; Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, V, 62; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV, 155.

dimiz, bunu kabul edip; **"Kim Ebû Süfyân'ın evine girer, sığınırsa, ona emân verilmiştir, öldürülmekten kurtulur"** buyurdu. Ebû Süfyân hazretleri; "Yâ Resûlallah! Biraz daha genişletir misiniz? diye istirhamda bulununca, Sevgili Peygamberimiz; **"Kim Mescidi Harama girer, sığınırsa ona emân verilmiştir! Kim kapısını kapayıp evinde oturursa, ona emân verilmiştir"** buyurdu.

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Ebû Süfyân'ın, İslâm ordusunun heybetini ve çokluğunu görüp, Mekkeli müşriklere bunu anlatması için Hazret-i Abbâs'a; **"Onu, vâdinin daraldığı, atların sıkışa sıkışa geçtiği dağ boğazına ilet. Müslümanların, Allahü teâlânın ordusunun ihtişâmını görsün"** buyurdu.

Ebû Süfyân görmeliydi ki, şâhid olduğu manzarayı müşriklere anlatsın ve karşı çıkan olmasın... Böylece, Harem-i şerîfte kan dökülmesin...

Hazret-i Abbâs, Ebû Süfyân ile dağ geçidine giderken, mücâhidler harp düzenine girdi. Her kabîle, sancaklarını açmış olduğu hâlde geçitten geçmeye başladılar. Her birinin üzeri zırhlı ve silâhlı idi. Her grup geçerken tekbir getiriyorlardı. Ebû Süfyân hazretleri; "Bunlar kim?" diye soruyor, Hazret-i Abbâs da; "Bunlar, Süleymoğulları! Kumandanları Hâlid bin Velid'dir!" " Bunlar Gıfâroğulları!" " Bunlar Kâ'boğulları!..." diyerek cevap veriyordu. Yeri göğü; "Allahü ekber! Allahü ekber!" nidâları dolduruyor, mücâhidlerin çokluğu ve silâhların parıltıları göz kamaştırıyordu.

Hazret-i Ebû Süfyân'ın en çok merak ettiği, Fahr-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizdi. Onun çevresindeki askerlerin geçişini çok merak ediyor, diğerlerinden farklı olacağını tahmin ediyordu. Bu sebeple sık sık; "Bunlar Resûlullahın birliği midir?" diye sormaktan kendini alamıyordu... Nihâyet peygamberlerin sultânı, Âlemlerin efendisi güneş gibi, nûr saçarak devesi Kusvâ'nın üzerinde göründü. Etrafında Muhâcirler ve Ensâr bulunuyordu. Her biri tepeden tırnağa Dâvudî zırhlara bürünmüş, hindî kılıçlar kuşanmış, cins atlara ve develere binmiş olarak geliyorlardı.

Ebû Süfyân hazretleri onları görünce; kim bunlar yâ Abbâs diyerek merakla sordu. O da; "Ortadaki Resûlallah (aleyhisselâm). Etrâfındakiler de şehid olmak aşkı ile yanan Ensâr ve Muhâcirlerdir!..." dedi.

Sevgili peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), onların yanından geçerken Ebû Süfyân hazretlerine; **"Bugün, Allahü teâlânın, Kâbe'nin şânını yüceltteceği bir gündür. Bugün, Beytullaha örtü**

örtüleceği gündür! Bugün, merhamet günüdür... Bugün, Allahü teâlânın Kureyşlileri (İslâm) **ile azîz edeceği bir gündür."** buyurdu.

Hazret-i Ebû Süfyân, göreceğini görmüş, işiteceğini de işitmişti. "Ben, Kayserin de, Kisrânın da saltanatını gördüm. Fakat böyle ihtişamlısını görmedim. Ben, hiçbir zaman bugünkü gibi bir ordu ve cemâat ile karşılaşmadım. Böyle bir orduya hiç kimse karşı koyamaz. Onlara güç yetiremez." diyerek Mekke'nin yolunu tuttu...

Ebû Süfyân Mekke'ye gelip, kendisini merakla bekleyen müşriklere müslüman olduğunu açıkladıktan sonra, "Ey Kureyş cemâati! Muhammed (aleyhisselâm) karşısında dayanamayacağınız kadar büyük bir ordu ile yanı başınıza gelmiş bulunuyor. Boş yere kendi kendinizi aldatmayınız. Müslüman olunuz ki, kurtulasınız. Ben sizin görmediklerinizi gördüm. Sayısız bahadırlar, atlar ve silahlar gördüm. Hiç kimsenin onlara gücü yetmez. Kim, Ebû Süfyân'ın evine girerse, ona emân verilmiş, öldürülmekten kurtulmuştur. Kim Beytullah'a sığınırsa, ona emân verilmiştir. Kim, evine girip kapısını kapatırsa, ona da emân verilmiştir." dedi.[306]

Bunun üzerine müşriklerin azılılarından bâzıları, Ebû Süfyân hazretlerine karşı çıkarak, hakâret ettiler. Hattâ, İslâm ordusuna karşı çıkmak için, acele hazırlığa başladılar. Fakat bunların sayıları çok azdı. Diğerleri, bunlara iltifat etmeyip evlerine koştular. Bir kısmı da Mescid-i Harâm'a sığındılar.

Server-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) ve şanlı sahâbiler, Zîtuvâ vâdisine gelip toplandılar. Âlemlerin efendisi, mübârek gözleriyle Eshâbı kirâmını şöyle bir süzdükten sonra, hâtırına, sekiz sene önce Mekke'den ayrılışı, hicreti geldi. O zaman saâdethânelerinin etrafını müşriklerin sardığını, Yâsin-i şerîften âyeti kerîmeler okuyarak çıktığını, Hazret-i Ebû Bekr ile kimselere görünmeden Sevr mağarasına girdiklerini, Mekke hudutlarından ayrılmadan son bir defâ görüp, **"**(Ey Mekke) **Vallahi, biliyorum ki sen, Allahü teâlânın yarattığı yerlerin içinde en hayırlısısın. Rabbim katında da benim yanımda da en sevgili olanısın. Senden zorla çıkarılmamış olsaydım, senden çıkmaz ayrılmazdım."** buyurduğunu, bu mahzûnluğu karşısında, Cebrâil (aleyhisselâm)ın Kasas sûresi 85. âyeti kerîmesini okuyup, mübârek hâtırını

---

306) Ebû Dâvûd, "Harac", 25; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, II, 292; İbni Hişâm, es-Sire, II, 401; Vâkıdî, el-Megâzî, II, 817; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV, 155.

tesellî ettiğini ve Mekke-i Mükerremeye döneceğini müjdelediğini, bir avuç Eshâbı ile Bedr'de, Uhud'da, Hendek'te, Hayber'de, Mu'te'de düşmanlara nasıl gâlip geldiğini hatırladı. Şimdi, on iki bin eshâbı etrafında pervâne olmuş, Mekke'ye girmek için bir emrini bekliyorlardı. Server-i âlem efendimiz, bütün bunları ihsân eden Allahü teâlâya, en derin minnet ve şükran duygularıyla dolu olarak hamd etti. Tevâzu ile mübârek başını önüne eğdi.

Fahr-i kâinât efendimiz, kahraman Eshâbını dört gruba ayırdı. Sağ kol kumandanlığına Hâlid bin Velid hazretlerini, sol kol kumandanlığına Zübeyr bin Avvâm hazretlerini, piyâdelerin başına Ebû Übeyde bin Cerrâh hazretlerini, diğer gruba da Sa'd bin Ubâde hazretlerini tâyin eyledi. Hazret-i Hâlid, Mekke'nin güneyinden girecek, müşriklerden kim karşı çıkarsa cezâlarını verecek, Safâ tepesinde, Fahr-i kâinât efendimizle birleşecekti. Hazret-i Zübeyr, Mekke'nin kuzeyinden girecek, Hacun mevkiine bayrağını dikip Server-i âlem efendimizi bekleyecekti. Batıdan, Hazret-i Sa'd bin Ubâde hazretleri ilerleyecekti.[307]

Resûl-i ekrem efendimiz, kumandanlarına, **"Size saldırılmadıkça, aslâ, hiç kimseyle, çarpışmaya girmeyeceksiniz. Hiç kimseyi öldürmeyeceksiniz."** buyurdu. Ancak isimleri belirtilen on beş kişiden kim yakalanırsa, Kâbe'nin örtüsü altına bile gizlenseler, başları uçurulacaktı.[308]

HAK GELDİ, BÂTIL ZÂİL OLDU...

Ramazânı şerîfin on üçü, Cumâ günü idi. Mücâhidlerden en önce harekete geçen, Hâlid bin Velîd hazretleri oldu. Mekke'nin güneyinden, Handeme dağının eteklerine geldiklerinde, azılı Kureyş müşriklerinin kendilerine ok yâğdırdıklarını gördü. İki mücâhid şehîd olmuştu. Hazret-i Hâlid, savaş düzenindeki askerlerine, "Ancak bozguna uğrayıp kaçanlar öldürülmeyecektir." emrini verdikten sonra, ileri atıldılar. Bir anda müşrikleri geriye püskürttüler. Çarpışma esnâsında yetmiş müşrik öldürüldü. Diğerleri, dağ başlarına, evlerine kaçtılar.

Mukaddes Mekke'ye diğer yönlerden giren şanlı sahâbiler, her hangi bir direnişle karşılaşmadılar. Öldürülmesi emredilenler içinde beş tânesi yakalanıp cezâları verildi. Diğerleri Mekke'den kaçtılar.

307) Ebû Dâvûd, "Harac", 25; Abdürrazzâk, el-Musannef, V, 377; Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, II, 431.

308) İbni Hişâm, es-Sire, II, 859

Mücâhidler, büyük bir heyecanla, dalga dalga, "Allahü ekber! Allahü ekber!" tekbirleri arasında Mekkeye giriyorlardı. Server-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, devesi Kusvâ'nın üzerinde, terkisinde Üsâme bin Zeyd olduğu halde büyük bir tevâzu içinde, doğduğu belde mukaddes Mekke'ye giriyordu. Kendisine bu günleri gösteren Allahü teâlâya hamdediyor, Mekke'nin fethini müjdeleyen, Fetih sûresini tilâvet buyuruyordu.

Fahr-i kâinât efendimiz, büyük bir sürûr içinde, muzaffer Eshâbının arasında Kâbe-i muazzamaya doğru yöneldiler. Sağında Hazret-i Ebû Bekr, solunda Üseyd bin Hudayr hazretleri olduğu halde Kâbe-i muazzamaya yaklaştılar. Hacer-ül Esved'i ziyâret ettikten sonra, telbiye ve tekbir getirdiler. Bunu sahâbîler tâkib etti ve "Allahü ekber! Allahü ekber!" sesleri ile Mekke-i mükerreme semâları inlemeye başladı. Bu ulvî manzara karşısında Müslümanlar sevinç gözyaşları döküyor. Harem-i şerîfe sığınmış, evlerine kapanmış müşrikler, korku ile bekleşiyorlardı.

Sonra âlemlerin efendisi ve şanlı Eshâbı tavâfa başladılar. Tavâfın yedinci devresini bitirdikten sonra, devesinden inen sevgili Peygamberimiz, makâm-ı İbrâhim'de iki rekat namaz kıldı. Sonra Hazret-i Abbâs'ın kuyudan çıkardığı Zemzem'den içti. Zemzem ile abdest almayı arzu buyurdular. Fahr-i kâinât efendimiz abdest alırken, Eshâb-ı kirâm, sevgili Peygamberimizin mübârek vücûduna değen abdest suyunu yere düşürmeden havada kapışmaya başladılar. Bu durumu gören müşrikler, "Biz hayâtımızda böyle bir hükümdar ne gördük ne de işittik." diyerek hayrete düştüler.

Server-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Kâbe'nin çevresine taştan ve tahtadan yapılmış bütün putların yıkılmasını murâd ettiler. **"Hak gelince bâtıl gider, bâtıl her zaman gidicidir."**[309] meâlindeki âyeti kerîmeyi okuyarak, mübârek elindeki asâyı putlara doğru uzattılar. Âsânın değdiği her put, birer birer yüzü üzere yıkılıverdi. Üç yüz altmış put yerle bir edildi.[310]

Öğle vakti girdiğinde, Resûl-i ekrem efendimiz Hazret-i Bilâl'e Kâbe'de ezânı şerîfi okumasını emir buyurdu. O da, derhâl bu mukâddes vazifeyi îfâ eyledi. Ezân okunurken, müminlerin kalbinde engin bir sü-

309) İsrâ sûresi, 17/81.

310) İbni Hişâm, es-Sire, II, 416.

rûr meydana geliyor, müşrikler ise ziyâde elem ve üzüntü içinde kahroluyorlardı.[311]

Sevgili Peygamberimiz, Kâbe'nin anahtarını istedi. Getirdiler. İçerdeki resimleri ve yıkılan bütün putları temizlettikten sonra, yanında Hazret-i Üsâme bin Zeyd, Hazret-i Bilâl, Hazret-i Osman bin Talha olduğu halde, Kâbe'ye girdiler. Peygamber efendimiz, içerde kapıyı arkasına alarak iki rekat namaz kıldı. Her köşede tekbir getirip duâ eyledi. Hâlid bin Velid hazretleri kapının önünde duruyor. Halkın oraya yığılmasına mâni olmaya çalışıyordu.

Kâinâtın sultânı, Kâbe'nin kapısının iki kanadından iki mübârek eliyle tutmuştu. Bütün Kureyşliler Mescid-i Harama dolmuşlar, korku ile karışık ümitle, sevgili Peygamberimize bakıyorlardı. Zirâ onlar, Peygamber efendimize ve eshâbına her türlü işkenceyi yapmışlardı. Boyunlarına ip bağlayıp, sürümüşlerdi. Ateşe atıp, yakmaya çalışmışlardı. Kızgın kayaları göğüslerine koyup, bayılıncaya kadar işkence yapmışlardı. Ateşte kızartılmış şişleri vücutlarına sokmuşlardı. Üç sene aç susuz bir mahalleye hapsedip, her şeyden mahrum bırakmışlardı. Ayaklarından develere bağlayıp, ayrı yönlere çekmek sûretiyle parçalamışlardı. Hepsinden öte yurtlarından çıkarmışlardı. Bu yetmiyormuş gibi, tamâmen ortadan kaldırmak için kaç defâ harbetmişlerdi.

Fakat bütün bunlara rağmen ümitli idiler. Çünkü karşılarında, âlemlere rahmet olarak gönderilen merhamet deryâsı vardı. Sevgili Peygamberimiz, bir müddet onlara baktıktan sonra, **"Ey Kureyş cemaâti, şimdi hakkınızda benim ne yapacağımı zannediyorsunuz?"** buyurdular. Onlar da; "Biz senden hayır bekliyor, hayır ümîd ediyoruz. Çünkü sen, kerîm kardeşsin. Kerem ve iyilik sâhibi bir kardeşimizin oğlusun. Bize gâlip geldin. Senden iyilik umuyoruz" dediler.

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) onlara tebessüm buyurdular ve **"Benim hâlimle sizin hâliniz, Yûsuf** (aleyhisselâm)ın **kardeşlerine söylediği gibi olacaktır. Onun gibi ben de; bugün** (den sonra günâhınızı yüzlerinize vurmak sûretiyle benim tarafımdan) **size, bir kınama ve ayıplama yoktur. Allahü teâlâ sizi mağfiret buyursun.**[312] **diyorum. Gidiniz. Hürsünüz, serbestsiniz."** buyurdu.

Bu muazzam merhamet, katı kalbleri yumuşatmış, nefret hâlini

311) Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV 172.

312) Yusuf sûresi, 12/92.

muhabbete çevirmişti. Âlemlerin efendisi, onları İslâma dâvet edince, müslüman olmak için toplandılar. Sevgili Peygamberimiz, peygamberliğini, Kureyşlilere bildirip ilk İslâma dâvet ettiği Safâ tepesine çıktı. Yine orada, büyük, küçük, kadın, erkek, bütün Mekkelilerin bî'atını kabûl etti. Böylece Kureyşliler müslüman olarak Eshâbı kirâm arasına katılmakla şereflendiler.

Erkeklerle sözleştikten sonra kadınlardan da bâzı konularda söz alındı.[313]

Allahü teâlâya şirk koşmamak, Peygamber efendimize isyân etmemek, hırsızlık yapmamak, iffet ve nâmusunu korumak, çocuklarını öldürmemek bunlardandı. Müslüman olan kadınların içinde öldürülecek kimselerin listesinde ismi bulunan Hazret-i Ebû Süfyân'ın hanımı Hind de vardı. Fakat Âlemlere rahmet olan sevgili Peygamberimiz onu da bağışlamıştı.

Müslüman olan herkes evlerindeki bütün putları kırdılar. Çevre kabîlelere askerî birlikler gönderilerek oralardaki putlar da yerle bir edildi. Böylece hakkın gelmesi ile bâtılın kökü kazındı. Merhamete kavuşanlar arasında Ebû Cehl'in oğlu İkrime, Hazret-i Hamza'yı şehîd eden Vahşi gibi kimseler de vardı. Bunlardan Hazret-i İkrime Yermük muharebesinde şehid düşmüştü. Hazret-i Vahşi de Yemâme savaşında Müseylemet-ül- Kezzâb'ı öldürmüştü.[314]

HUNEYN GAZÂSI

Server-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz Mekke'yi fethetmek niyetiyle Medîne'den çıktıkları zaman Mekke çevresinde oturan Hevâzin ve Sakîf ismindeki iki büyük kabîle, müslümanlar bizim üzerimize yürüyecek zannı ile savaşmak için hazırlık yapmaya başladılar. Âlemlerin efendisinin Mekke'yi fethetmek için geldiğini öğrendiklerinde biraz rahatlamışlarsa da; "Kureyşlilerden sonra sıra muhakkak bize gelecektir." düşüncesiyle hazırlıklarına hız verdiler.

Ayrıca; "Yemin ederiz ki müslümanlar iyi çarpışan bir kavimle karşılaşmadılar. O, bizim üzerimize yürümeden biz O'nun üzerine yürüyelim de harb etmek nasıl olurmuş gösterelim" dediler. Hevâzin reisi Mâlik bin Avf kumandasında yirmi bin kişilik çok güçlü bir orduyla

---

313) İbni Sa'd, et-Tabakât, VIII, 9; Safedî, el-Vâfî, VIII, 432.

314) Vâkıdî, el-Megâzî, II, 863; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, XXII, 36; Safedî, el-Vâfî, V, 392; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, LXII, 404.

harekete geçtiler. Askerlerinin cesâretini artırmak ve zoru görünce kaçmamaları için bütün kıymetli mallarını, kadın ve çocuklarını da berâber götürüyorlardı.

Bu haber kısa zamanda Mekke'de duyuldu. Fahri kâinât efendimiz haberin doğruluğunu anlamak için Abdullah bin Ebî Hadred'i Hevâzin kabîlesine gönderdi. Hazret-i Abdullah kılık kıyâfetini değiştirerek düşmanın içine girdi. Fikirlerini ve hareket tarzlarını öğrenip durumu hemen sevgili Peygamberimize bildirdi.

Resûl-i ekrem efendimiz derhal şanlı Eshâbını topladı. Mekke'ye yirmi yaşındaki Attâb bin Esîd hazretlerini vâli yaparak süratle yola çıktı. On iki bin kişilik ordusu ile müşrik Hevâzin ve Sakîf kabîlelerini karargâhlarında bastırmak istiyorlardı. Mücâhidlerin sancağını Hazret-i Ali taşıyordu.(315) Öncü kuvvetlerin kumandanlığını da Hâlid bin Velîd hazretleri yapıyordu.(316) Âlemlerin efendisi miğferini ve üst üste zırhını giymiş, Düldül ismindeki katırına binmişti. Şevvâl ayının 11. günü Huneyn vâdisine varıldı. O gece Server-i âlem efendimiz ordusunu teftiş edip, harp düzenine soktu. Sabah namazını kıldırdıktan sonra, harekete geçti.

Müşriklerin kumandanı geceden istifâde Huneyn vâdisinin iki yamacına ordusunu yerleştirmiş pusu kurmuştu. Önde, birlikleri ile giden Hâlid bin Velîd hazretleri pusudan habersiz geçide doğru atını sürmüştü. Sabahın alaca karanlığı düşmanı görmeyi engelliyordu. Bir anda binlerce ok mücâhidlerin üzerine yağmaya başladı. Bu beklenmedik ok yağmurundan kurtulmak için mücâhidler geri çekilmek mecburiyetinde kaldılar. Bu hızlı geri dönüş arkadan gelen askerlerin düzenini karıştırdı. Onlar da geri çekilmek için dönüş yaptığında yirmi bin kişilik düşman birliklerinin sel gibi vâdiye akmaya başladığı görüldü.

Sevgili Peygamberimiz tek başına, hücuma kalkan müşriklere doğru ileri atıldı. Yalnız Hazret-i Abbâs, Hazret-i Ebû Bekr ve yüz kadar kahraman sahâbî ölmeyi göze alıp Resûl-i ekrem efendimize yetiştiler. Vücûdlarını sevgili Peygamberimize kalkan yaptılar. Hazret-i Abbâs, katırın dizgini, Süfyân bin Hâris hazretleri de üzengisini tutarak hızını kesmeye, Resûlullah efendimizin düşman birliklerinin arasına dalmasına mâni olmaya çalışıyorlardı. Âlemlerin efendisi Allahü teâlânın dîninin yok olacağına üzüldüğünden; **"Yâ**

---

315) İbni Sa'd, et-Tabakât, IV, 357; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV, 204.

316) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, IV, 350; İbni Hişâm, es-Sire, II, 428; Vâkıdî, el-Megâzî, II, 912; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV, 195.

Abbâs! sen onlara "Ey Medîneliler! Ey Semüre ağacının altında bî'at eden sahâbîler" diyerek seslen!" buyurdu.

Hazret-i Abbâs iri yapılı ve heybetli idi. Bağırdığı zaman sesi çok uzaklardan duyulurdu. Bütün gücü ile; "Ey Medîneliler! Ey Semüre ağacının altında Peygamberimize söz veren eshâb, dağılmayınız. Buraya toplanınız." diye bağırdı. Bunu işiten Eshâb-ı kirâm geri dönmek istediler. Fakat hayvanlarının pek ziyâde ürkmesi geri dönmelerine mâni oluyordu. Nihâyet zırhını kılıcını mızrağını alıp hayvanlarından kendilerini atmak mecbûriyetinde kaldılar. Süratle Resûlullah efendimizin yanına yetişip düşmanla müthiş bir çarpışmaya girdiler. "Allahü ekber! Allahü ekber!" sadâları yeri göğü inletiyor, düşmanı korkutup dehşete düşürüyorlardı. Bedr'de, Uhud'da, Hendek'de ve Hayber'de pek büyük kahramanlık gösteren Eshâb, bilhassa Hazret-i Ali, Ebû Dücâne, Zübeyr bin Avvâm döne döne çarpışıyor düşmanı saf dışı edip, geri püskürtüyorlardı.

Âlemlerin efendisi, Eshâbının canla başla yaptığı bu çarpışmayı tâkib ediyor, mübârek dudaklarından; **"Allahım bize yardımını indir. Şüphesiz sen onların bize gâlip gelmesini istemezsin."** duâları işitiliyordu. Sevgili Peygamberimiz Allahü teâlâya olan yalvarmaları arasında yerden bir avuç kum aldı; **"Yüzleri kara olsun."** buyurarak müşriklerin üzerine savurdu. Sevgili Peygamberimizin bir mûcizesi olarak, düşman askerlerinden gözlerine kum dolmadık kimse kalmadı. Melekler de yardıma gelmişti. Peygamber efendimiz; **"Allahü teâlâya and olsun ki onlar bozguna uğradılar."** buyurdular. Müşrikler, bozulmaya, geri dönüp kaçmaya başlamışlardı. Geri döndükçe arkalarında şanlı sahâbîleri görüyorlar, harp meydanına getirdikleri hanımlarını, çocuklarını ve mallarını bırakarak son sür'atle kaçıyorlardı.

Harp meydanında yetmiş ölü, altı bin esir ve hadsiz hesapsız mal bırakmışlardı. Kaçanların bir kısmı Tâif kalesine sığındı. Bir kısmı da Nahle'ye, Evtas'a gittiler. Kumandanları Mâlik bin Avf Tâif'e sığınanlar arasında idi. Eshâb-ı kirâm onları bir müddet tâkip etti. Evtas'ta yine şiddetli çarpışmalar oldu. Düşman yine bozguna uğradı.

Bu gazâda Allahü teâlânın izni, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin himmeti bereketi ile zafer yine müslümanların olmuştu. Dört şehîd verilmiş, bâzı sahâbîler de yaralanmıştı. Hâlid bin Velîd hazretlerinin de yaralı olduğunu işiten sevgili Peygamberimiz, onun yanına varmış yarasını mübârek elleriyle sıvazlayınca yara ânında iyi olmuştu.

TÂİF SEFERİ

Kâinâtın sultânı (sallallahü aleyhi ve sellem), Tâif'e kaçan düşmanın da üzerine yürüyerek kesin netîceyi almak istiyordu. Mekke'ye yakın olan bu kale, küfrün son, fakat en muhkem kalelerinden biriydi. Peygamber efendimiz hicretten önce Tâif'e gelip bir ay onlara nasîhat etmişti. Fakat Tâifliler, Âlemlerin efendisine görülmedik işkence ve zulümlerde bulunmuşlardı. Hattâ mübârek ayaklarını kan içinde bırakmışlardı. Efendimiz burada Zeyd bin Hârise hazretleriyle hayatının en acıklı ve en ızdıraplı günlerini yaşamıştı.

Sevgili Peygamberimiz, Hâlid bin Velid hazretlerini önden gönderdi. Şanlı Eshâbıyla kendileri arkadan Tâif önlerine geldiler. Sakîf kabîlesi muhkem olan kalelerine önceden bol mikdarda yiyecek depo etmişlerdi. Eshâb-ı kirâmın geldiğini görünce kapıları kapatıp savunmaya geçtiler. Kalenin yakınlarına kadar sokulan mücâhidlere ok atışları ile karşılık veriyorlardı ve savaş bu şekilde devâm ediyordu. Tâifliler bir türlü kaleden çıkıp da meydanda, göğüs göğüse çarpışmaya cesâret edemiyorlardı.

Eshâb-ı kirâmdan bâzıları kalenin içine mancınıkla taş atılmasını teklif ettiler. Peygamber efendimiz, uygun görüp, mancınıklar yaptırdı. Onlarla müşriklere taş attırarak muhâsaraya devâm etti. Eshâb-ı kirâm canla başla uğraşıyor bir an önce kaleyi fethetmeye çalışıyorlardı. Bu arada on dört sahâbî şehâdet mertebesine kavuşmuştu. Fakat kalenin çok muhkem olması fethi engelliyordu.

Muhâsaranın yirminci gününe doğru bir gece, Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, rüyâsında kendisine hediye edilen bir kab dolusu tereyağının bir horoz tarafından gagalanıp yere döküldüğünü gördü. Bunu Tâif'in bu sene fethedilmeyeceğine yorarak muhâsarayı kaldırdı.

Merhamet deryâsı olan sevgili Peygamberimiz bundan 8 sene önce kendisine eziyet eden Tâifliler için; "İzin verirsen şu dağları başlarına yıkayım" diyen meleğe; "**Ben âlemlere rahmet olarak gönderildim. İstediğim tek şey, Allahü teâlânın, bu müşriklerin sulbünden, hak teâlâya hiçbir ortak koşmaksızın ibâdet edecek bir nesil ortaya çıkarmasıdır."** buyurmuştu. Şimdi de merhamet buyurup; **"Yâ Rabbi! Sakîflilere doğru yolu göster! Onları bize getir."** diye duâ ediyordu.

Habîb-i ekrem efendimiz Eshâbı ile Tâif'ten ayrılıp Huneyn'de ele

geçirilen esirler ile ganîmetlerin toplandığı Cirâne'ye geldi. Altı bin esirin yanı sıra yirmi binden ziyâde büyük, ve kırk binden ziyâde de küçük baş hayvan ile hesapsız zînet eşyâsı ganîmet alınmıştı. Onları, hak sahibi mücâhidlere paylaştırmıştı.

O sırada Hevâzin kabîlesinden bir heyetin huzûra kabûl edilmek için istirhâmda bulundukları öğrenildi. Sevgili Peygamberimiz onları kabûl etti. Heyet, Hevâzin kabîlesinin toptan müslüman olduğunu bildirince Âlemlerin efendisi çok memnûn olmuşlardı. Bunun üzerine kendisine düşen esirleri derhal âzâd edip geri verdi. Eshâbı kirâm da aynı şekilde sevgili Peygamberimizi tâkib etti. Resûlullah efendimizin bir merhameti bir anda altı bin esirin hürriyetine kavuşmasına sebep olmuştu. Bu haber, Tâif'e sığınan Hevâzin kabîlesinin reisi Mâlik bin Avf'a ulaştırıldığında, o da gelip müslüman olmuştur. Peygamber efendimiz, onu ihsânlara boğmuştu.(317)

Artık, burada yapılacak iş kalmamıştı. Kâinâtın sultânı her zaman olduğu gibi muzaffer olarak Eshâbı ile Mekke'ye döndü. Attâb bin Esîd'i Mekke'ye vâli yaptı.(318) Muâz bin Cebel hazretlerini de din işlerini öğretmek için bıraktı.(319) Kâbe-i muazzamayı tavâf edip umresini yaptıktan sonra şanlı Eshâbı ile tekrar Medîne'nin yolunu tuttular…

Bir sene sonra, Tâifliler, müslüman olmak için altı kişilik bir heyeti, Medîne'ye sevgili Peygamberimizin huzûruna gönderdiler. Âlemlerin efendisi bir sene önce Tâif'ten ayrılırken; **"Yâ rabbi Sakîflilere doğru yolu göster onları bize getir."** diye duâ etmişti. İşte şimdi Sakîfliler, müslüman olmak için gelmişlerdi. Resûl-i ekrem efendimiz, onların müslüman olmalarına çok sevinip, kendilerine bâzı imtiyazlar verip Tâif'e gönderdi. Başlarına Osman bin Ebi'l- Âs hazretlerini vâli tâyin eyledi.(320)

TEBÛK SEFERİ

Server-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz Medîne-i mü-

317) İbni Hişâm, es-Sire, II, 452; Vâkıdî, el-Megâzî, III, 925; İbni Sa'd, et-Tabakât,I, 312; Zehebî, Siyer, II, 207.

318) İbni Mâce, "Ticaret", 20; İbni Hişâm, es-Sire, II, 440; Hâkim, el-Müstedrek, III, 687; Beyhekî, es-Sünen, I, 498; II, 264; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 890, 960; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 137; Fâkihî, Ahbâru Mekke, V, 144; Ezraki, Ahbâru Mekke, I, 232.

319) Vâkıdî, el-Megâzî, III, 959, İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 137.

320) Ebû Dâvûd, "Salât", 12, İbni Mâce, "Mesâcid", 3; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, IV, 21; İbni Hişâm, es-Sire, II 541; İbni Sa'd, et-Tabakât, V, 509.

nevvereyi teşrif ettikten sonra, çeşitli devletlere elçiler gönderip onları İslâma dâvet eyledi. Umman, Bahreyn hükümdarları tebeasıyla beraber müslüman olmakla şereflendiler. Ayrıca birçok kabîlelerden hey'etler gelerek Âlemlerin efendisine tâbi olduklarını bildirdiler ve saâdete kavuştular.

Artık İslâmiyet büyük bir hızla yayılıyordu. Çevre kabîlelere, devletlere dinin esaslarını öğretmek üzere muallimler, onları idâre etmek için vâliler gönderiliyordu. Hicretin dokuzuncu senesinde Medîne, müslüman olan heyetlerin akınına uğradı.

Hicretin dokuzuncu senesinin Receb ayı idi. Bir gün Resûlullah efendimiz, Eshâbına; **"Bugün sâlih bir kardeşiniz vefât eyledi. Kalkınız onun namazını kılınız."** buyurdu. Peygamber efendimiz imâm olup gâib cenaze namazını kıldırdı. Sonra buyurdular ki, **"Kardeşiniz Necâşi Eshame için Allahü teâlâdan mağfiret talep ettik."**

Bir müddet sonra Habeşistan'dan gelen haberde Necâşi Eshame'nin vefât ettiği öğrenildi. Peygamber efendimizin cenâze namazını kıldırdığı güne rastlıyordu.(321)

İslâmiyet'in Arab yarımadasında hızla yayıldığı bu dokuzuncu senede "İslâm Devletini" kıskanan ve büyümesini engellemek isteyen Bizans imparatoru Heraklius'a Hıristiyan Arablar; "Şu peygamberlik dâvâsıyla ortaya çıkmış bulunan kişi vefât etti. Müslümanlar şimdi kıtlık ve yokluk içindeler. Eğer onları dînine çevirmek istiyorsan şimdi tam sırasıdır." diye mektup yazdılar. Bu mektup üzerine Heraklius, kırk bin kişilik bir orduyu, Kubâd'ın kumandasında müslümanlarla savaşmak için yola çıkardı.

Bu durumu haber alan Fahri kâinât efendimiz, Eshâbını toplayarak harbe hazırlanmalarını emir buyurdu. O sene kuraklık olduğundan sahâbîler maddî yönden büyük bir darlık içinde bulunuyorlardı. Sâdece ticâret yapanların durumu, biraz iyiydi. Peygamber efendimiz, Eshâbının, harbe katılacak olan askerin techizâtı için mâli yardımda bulunmalarını da arzu buyurmuşlardı. Efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem), bu arzuları sahâbileri harekete geçirdi. Herkes elinde avucunda ne varsa getiriyor, malı ve canı ile cihâda hazırlanmaya çalışıyordu.

Peygamber efendimizin mağara arkadaşı Hazret-i Ebû Bekr, malı-

---

321) Buhârî, "Cenâiz", 52; Nesâî, "Cenâiz", 37; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, III, 183; Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, III, 92.

nın tamâmını getirmişti. Resûl-i Ekrem efendimiz, **"Âile efrâdına ne bıraktın yâ Ebâ Bekr?"** buyurunca, o; "Allahü teâlâyı ve Resûlünü bıraktım." diye cevap vermiştir. Hazret-i Ömer malının yarısını yardım olarak getirmiş, Peygamber efendimiz ona da; **"Âilene ne bıraktın yâ Ömer?"** diye suâl edince, "Getirdiklerim kadar bıraktım " diye cevap vermiş. Peygamber efendimiz de; **"İkinizin arasındaki fark sözleriniz arasındaki fark gibidir."** buyurmuştur. Bunun üzerine Hazret-i Ömer "Anam-babam sana fedâ olsun yâ Ebâ Bekr! Hayır yolundaki bütün yarışlarda beni geçiyorsun. Artık hiçbir şeyde seni geçemeyeceğimi iyice anladım" diyerek onu takdir etmişti.(322)

Eshâbı kirâm gücü yettiği kadar yardım etmeye çalışıyordu. Fakat münâfıklar; "Siz gösteriş için veriyorsunuz." diye Eshâb-ı kirâmla alay ediyordu. Peygamber efendimiz; **"Kim bugün bir sadaka verirse, sadakası kıyâmet günü Allahü teâlâ katında onun lehinde şâhitlik yapacaktır."** buyurdu. Peygamber efendimizin, mübârek sözleri üzerine mü'minler daha fazla yardım etmeye başladılar.

Hazret-i Osman bin Affân, ordunun üçte birini techîz etti. Böylece müslümanların en fazla yardım edeni oldu. Hazret-i Osman ordunun ihtiyaçlarını o şekilde karşılamıştı ki, su tulumlarını tâmir ederken kullanacakları çuvaldızı bile koymayı ihmâl etmemişti. O'nun bu yardımı üzerine Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, **"Bugünden sonra, Osman'a günah yazılmaz."** buyurdu.(323) Maddî durumu çok zayıf olan sahâbîlerden biri de, cihâda yardım sevabına kavuşmak için o gece sabaha kadar bir hurma bahçesinde su çekmiş, kazandığı hurmayı Peygamber efendimize getirmiş ve "Yâ Resûlallah! Rabbimin rızâsını kazanmak için elimde olanı getirdim. Kabûl buyurunuz." demişti.

Müslüman erkekler, ellerinden geldiği kadar yardıma çalışırken, kadınlar da bu yolda kendilerine düşen vazifeyi hakkıyla yapıyorlardı.

Tebük seferine hazırlandıkları zaman, müslümanlar çok sıkıntılı bir zamanda idiler. Kıtlık öyle şiddetli idi ki, elinde avucunda bir şeyi kalmayan Eshâb-ı kirâmdan pek çok kimseler, Resûlullah efendimizin huzûruna gelip; "Yâ Resûlallah! Yaya kaldık! Yiyecek bir şeyimiz de yok! Bu gazâda sizden ayrılmayıp cihad sevâbına kavuşmak isteriz." diyorlardı. Sevgili Peygamberimiz, onlara, kendilerini bindirecek

---

322) Vâkıdî, el-Megâzî, II, 990; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, II, 34.

323) Vâkıdî, el-Megâzî, II, 990.

bir şeyi kalmadığını üzülerek bildiriyorlardı. Bir defâsında Sâlim bin Umeyr, Abdullah bin Mugaffel, Ebû Leylâ Mâzînî, Ulbe bin Zeyd, Amr bin Hümâm, Heremî bin Abdullah, İrbâd bin Sâriye, sevgili Peygamberimizin huzûruna gelerek aynı dilekte bulunmuşlardı.

Efendimiz de onlara büyük bir üzüntü içinde; **"Sizi bindirecek bir şey bulamıyorum."** buyurunca, onlar, Peygamber efendimizden ayrı kalmak ve cihâda katılamamanın verdiği üzüntü ile ağlamaya başladılar. Bunun üzerine Allahü teâlâ, şu âyeti kerîmeyi gönderdi. Meâlen; **"Bir de o kimselere günah yoktur ki kendilerini bindirip savaşa sevkedesin diye sana geldikleri zaman onlara "sizi bindirecek bir hayvan bulamıyorum" demiştin. Bu uğurda sarf edecekleri şeyi bulamadıklarından dolayı kederlerinden, gözleri yaş döke döke döndüler."**[324] buyruluyordu. Sonunda onları da Hazret-i Abbâs ile Hazret-i Osman, gazâya hazırladılar.

Hazırlık tamamlanınca Peygamber efendimiz orduyu Seniyet-ül Vedâ'da topladı. Gazâya katılmayan yok denecek kadar azdı. Resûl-i ekrem efendimiz, orduyu toplayıp harekete karar verince Muhammed bin Mesleme'yi Medîne'de kendi yerine bıraktı.[325] Sefere başlayacağı sırada, Peygamber efendimiz; **"Yanınıza fazla ayakkabı alınız. Yedek ayakkabınız bulunduğu müddetçe sıkıntı çekmezsiniz"** buyurdu.

Ordu hareket ettiği zaman, münâfıkların başı Abdullah bin Übeyy, müslümanları korkutmak için, olmayacak söz söyledi. Hattâ; "Yemîn ederim ki, sanki O'nu ve Eshâbını ikişer ikişer iplere bağlanmış hâlde görür gibi oluyorum…" diyordu. Fakat bu sözlere, Eshâb-ı kirâm hiç aldırış etmiyor, cihâda katılma aşkı gittikçe artıyordu. Bunu gören münâfıklar kahroluyorlardı.

Resûlullah efendimiz Seniyyet-ül-Vedâ'dan Tebük'e hareket edeceği zaman, ordunun bayraklarını ve sancaklarını açtırdı. En büyük sancağı Hazret-i Ebû Bekr'e, en büyük bayrağı da Zübeyr bin Avvâm hazretlerine vermişti. Evs kabîlesinin bayrağını Üseyd bin Hudayr'a, Hazrec kabîlesinin sancağını Ebû Dücâne'ye verdi.[326] Peygamber efendimizin

324) Tevbe sûresi, 9/92.

325) İbni Hişâm, es-Sire, II, 519; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 8; Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, V, 294; İbni Kesîr, es-Sire, IV, 12; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV, 297; Huzâî, et-Tahrîc, s, 327; Kettânî, et-Terâtîbü'l-idâriyye, I, 485.

326) Vâkıdî, el-Megâzî, II, 996; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, II, 36; Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, V, 443.

kumandasındaki Eshâb-ı kirâmın sayısı, on bini süvâri olmak üzere, otuz bin kişi idi. Sağ kol kumandanlığına Hazret-i Talha bin Ubeydullah, sol kola da Abdurrahmân bin Avf hazretleri tâyin edildi. [327]

Şanlı sahâbîler pek sıcak bir havada ve Peygamberlerinin kumandası altında harekete geçtiler. Başlarında Allahü teâlânın Habîbi olduktan sonra, yiyecek ve içeceklerinin olmaması onları yollarından döndüremez; gidecekleri yolun uzaklığı, düşman askerlerinin çokluğu da gözlerini korkutamazdı. Bu hâlde her yere gidilirdi.

Sevgili Peygamberimiz ve kahraman sahâbîler her konak yerinde bir müddet istirâhattan sonra tekrar yollarına devam ediyorlardı. Sekizci konak yerleri, Sâlih (aleyhisselâm)ın kavminin helâk edildiği Hicr'di. Peygamberlerinin emrini dinlemedikleri için Allahü teâlâ, şiddetli bir sayha yâni ses ile onları helâk etmişti.

Kâinâtın sultânı eshâbına; **"Bu gece kuvvetli ve ters istikâmetten bir fırtına esecektir. Kimse yanında arkadaşı olmadıkça ayağa kalkmasın. Herkes devesinin dizini bağlasın. Burası azâb inen yerdir. Kimse bu sudan içmesin ve abdest almasın!.."** buyurdular. Herkes bu emre uydu. Gece çıkan kuvvetli bir fırtına her tarafı alt-üst etmeğe başladı. Bu sırada devesini bağlamayı ihmâl eden biri, aramak için tek başına ayağa kalktığında fırtınaya kapılarak sürüklenip Tayy dağının eteklerine atıldı. Birisi de çok sıkışmıştı. Abdest bozmak için gittiği yerde, Hunak denilen hastalığa yakalandı. Peygamber efendimizin duâ buyurması ile yeniden sıhhate kavuştu.

O sabah su kaplarında hiç su kalmamıştı. Susuzluktan herkes ölecek hâle gelmişti. Münâfıklar bunu fırsat bilip; "Muhammed gerçekten peygamber olsaydı, duâ edip yağmur yağdırırdı." diye fitne çıkarmaya yeltendiler. Durum Âlemlerin efendisine arz edildiğinde, mübârek ellerini kaldırdılar ve Allahü teâlâya yağmur ihsân etmesi için yalvardılar. Sıcak ve bulutsuz bir havada derhal yağmur bulutları peydâ oldu. Şiddetli bir yağmur başladı. Herkes kaplarını doldurarak abdest alıp, hayvanları suladı. Yağmur durup bulutlar dağılınca yağmurun yalnız ordunun üzerine yağdığı görülmüştü. Sevgili Peygamberimiz ve sahâbîler tekbir getirdiler. Allahü teâlâya hamd ettiler. Münâfıklara da;

"Artık bir özrünüz kalmadı. Allahü teâlâya ve Resûlüne îmân edin ve sâlih bir müslüman olun!..." dediler. Fakat hayâsız münâfıklar; "Ne

---

327) Vâkıdî, el-Megâzî, II, 1001; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, II, 36.

olmuş ki?... Bir bulut geçerken yağdı ve gitti!...”diye karşılık verdiler.

Açlık da son haddine gelmişti. Öyle ki, bir hurmayı iki kişi bölüşür vaziyete düşmüşlerdi. Şiddetli sıcağa, çekilen açlık ve susuzluğa rağmen, Tebük’e yaklaşılmıştı. Habîb-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz; **“Yarın inşâallah kuşluk vaktinde Tebük kaynağına varacaksınız. Ben gelinceye kadar o suya el uzatmayınız”** buyurdular. Ertesi gün oraya vardılar. Kaynağın suyu oldukça azdı. Sevgili Peygamberimiz, o sudan, bir kaba koydurdular ve içine mübârek elini sokup duâ ettiler. Sonra kaynağa döktüler. Sular bir anda kabarıp çoğaldı. Otuz bin kişilik İslâm ordusu içtiği hâlde hiç eksilmedi. Sonradan Fahr-i kâinât efendimizin bir mûcizesi olan bu su ile her taraf sulandı. O bölge yemyeşil bir sahra olup, bereketlerle dolup taştı.

Resûl-i ekrem efendimiz, şanlı Eshâbı ile Tebük’e geldiklerinde, Bizanslılarla, Âmile, Lahm ve Cüzâm gibi Hıristiyanlaştırılmış Arab kabîlelerinden müteşekkil Rum ordularını karşılarında bulamadılar. Mu’te’de üç bin mücâhide karşı yüz bin kişilik Rum ordusu mağlûb olmuştu. Şimdi ise, karşılarında otuz bin mücâhid vardı ve komutanları Kâinâtın efendisi idi. Rumlar sevgili Peygamberimizin kahraman Eshâbını toplayıp geldiğini duyunca, her biri kaçacak yer aramışlardı.

Resûlullah efendimiz, Eshâbıyla istişâre ederek Tebük’ten öte gitmediler. Bu sırada o bölgede oturan bâzı kabîleler ve devletler, İslâm ordusunun geldiğini işitmişlerdi. Korkularından Peygamber efendimize birer hey’et gönderip, cizye vermek üzere emân dilediler. Peygamber efendimiz, merhamet buyurup, tekliflerini kabûl eyledi ve herbiriyle ayrı ayrı andlaşma maddeleri yazılarak, emniyette oldukları söylendi.

HAİN TUZAK!

Peygamber efendiniz (aleyhisselam) yirmi güne yakın düşmanı bekledi. Tebük’te Eshâb-ı kirâmıyla nice sohbetler edip, gönüllerini nûr deryâsı ile yıkadı. Mübârek kalbinden fışkıran feyz ve bereketleri onların kalblerine akıttı. Yaptığı benzeri bulunmaz sohbetlerinden birinde buyurdu ki: **“İnsanların en iyisini ve şereflisini size haber vereyim mi?”** Eshâb-ı kirâm; “Veriniz, yâ Resûlallah!” dediler. Bunun üzerine; **“İnsanların hayırlısı, atının veya devesinin sırtında, yâhut iki ayağının üzerinde son nefesine kadar Allahü teâlânın yolunda çalışan kimsedir. İnsanların kötüsü de, Allahü teâlânın Kitâbını okuyup ondan hiç faydalanamayan azgın kimsedir”** buyurdu.

Şehîdlik hakkında soran bir kimseye de; "**Varlığımı kudreti elinde bulunduran Allahü teâlâya yemîn ederim ki, şehîdler, kıyâmet günü, kılıçları boyunlarında asılı olarak gelecekler. Nûrdan minberlerin üzerine oturacaklardır"** buyurdular.[328]

Tebük'ten Medîne'ye dönmek için hazırlıklar yapıldığı bir sıra, açlıktan dayanılamayacak hâle gelen sahâbîler, durumlarını Peygamber efendimize arzettiler. Resûlullah efendimiz onların arta kalan yemeklerini bir deri yaygı üzerine toplattı. Bunlar küçük bir tencereyi zor doldurdu. Server-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, abdestini tâzeleyip iki rekat namaz kıldı. Mübârek ellerini açıp yiyeceklerin bereketli olması için duâ eylediler. Sonra Eshâbına, kablarını getirmelerini emrettiler. Koca orduda hiçbir kab boş bırakılmayacak şekilde dolduruldu. Ayrıca, bütün mücâhidler doyuncuya kadar yedikleri hâlde, sofradaki yiyeceklerin hiç eksilmediği görüldü.

Mücâhidler, Tebük'ten ayrılıp Medîne'nin yolunu tutmuşlardı. Bir gece münâfıklar, ilerdeki dar geçitte, sevgili Peygamberimize tuzak kurup öldürmek üzere aralarında anlaştılar ve pusuda beklemeye başladılar. Peygamber efendimizin devesinin yularını Ammâr bin Yâser hazretleri çekiyor, arkasında da Hazret-i Huzeyfe bin Yemân geliyordu. Münâfıkların anlaşıp, sûikast tertib ettiklerini Cebrâil (aleyhisselâm), haber verdi. Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz oraya yaklaşınca, bu münâfık grubu yüzlerini maskeleyerek hücûma geçtiler. Hazret-i Huzeyfe; "Ey Allahü teâlânın düşmanları!" diyerek elindeki sopa ile münâfıklara ve hayvanlarına vurmaya başladı. Bu bağırıp çağırmadan korkan on iki münâfık, derhal askerlerin arasına karıştılar. Resûlullah efendimiz, onların isimlerini Hazret-i Huzeyfe'ye bildirdi ve başkalarına söylememesini tenbih etti.

Hâdiseyi işiterek huzûra gelen Üseyd bin Hudayr hazretleri, Peygamber efendimize; "Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Onları bana bildir de başlarını size getireyim!" diyerek çok yalvardı. Fakat Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) müsaade etmedi.[329]

MESCİD-İ DIRÂR

Nihâyet sevgili Peygamberimiz ve kahraman Eshâbı, Bizanslıların gözünü korkutmuş, mukâvemetlerini kırmış olarak, nûrlu Medîne'ye

---

328) Vâkıdî, el-Megâzî, II, 1018.

329) Vâkıdî, el-Megâzî, II, 1040.

yaklaşmışlardı. Kâinâtın sultânı, Medîne'ye çok yakın olan Zî-Evân denilen yerde, Eshâbına konaklamalarını emretti. Sahâbîler dinlenirken birkaç münâfık, sevgili Peygamberimize gelip, Mescid-i Dırâr'a teşrif etmesini istedi.

Mescid-i Dırâr, Kubâ'da bulunuyordu. Resûlullah efendimizin Medîne'ye hicreti esnâsında Kubâ'da yaptırdığı ilk mescidin karşısına, münâfıklar tarafından yapılmıştı. Sevgili Peygamberimiz, Eshâbıyla Tebük'e giderken, münâfıklar huzûra gelip; "Yâ Resûlallah! Yeni bir mescid yaptık, teşrif edip bize namaz kıldırır mısınız?" diyerek dâvet etmişler, fakat sefer hâlinde olan âlemlerin efendisi, nasîb olursa Tebük'ten dönüşte uğrayabileceklerini buyurmuşlardı.

Münâfıkların maksadı; müslüman cemâati bölmek, kendi emellerine âlet etmek, fitne çıkararak onları bibirlerine düşürmekti. Hattâ, Bizans askerlerini Medîne'ye dâvet edip, bu mescide depo ettikleri silahlarla onlara yardım edeceklerdi. Peygamber efendimizin orada namaz kılmasını sağlamakla, Mescid-i Dırâr'ın mukaddes bir yer olduğu intibâı hâsıl olacaktı. Böylece müslümanlar orada namaz kılmak için birbirleriyle yarış edecek ve güyâ münâfıkların ağına düşeceklerdi!...

Server-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, münâfıkların bu dâvetini kabûl buyurmuş, gitmeğe karar vermişti. Allahü teâlâ Tevbe sûresinin 107-108. âyet-i kerîmelerini göndererek işin iç yüzünü bildirdi. Bunun üzerine Âlemlerin efendisi, Mâlik bin Duhşüm ile Âsım bin Adiy'e; **"Şu, halkı zâlim olan mescide giriniz. Onu yıkınız, yakınız"** buyurdular. Onlar akşam ile yatsı arasında gidip, binâyı ateşe verdiler. Sonra da yıkıp yerle bir ettiler. Münâfıklardan hiç ses çıkmadı.[330]

Peygamber efendimizin ve şanlı eshâbının gelmekte olduğunu işiten Medîneliler, derhal toparlanıp büyük bir heyecanla karşılamaya çıktılar…

Sevgili Peygamberimizin Tebük seferi dönüşünden iki ay sonra, münâfıkların başı Abdullah bin Übeyy öldü. Bundan sonra münâfıkların birlikleri bozulup dağıldılar.[331]

Böylece, sâdece münâfıkların değil, Arabistan'da müşriklerin ve Yahûdilerin de başları ezilmiş, İslâma karşı durma, engelleme faaliyetleri söndürülmüş oldu.

---

330) İbni Hişâm, es-Sire, II, 529; Vâkıdî, el-Megâzî, II, 1040; İbni Sa'd, et-Tabakât, III, 466, 549; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV, 306.

331) Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, II, 332; İbni Kesîr, es-Sire, IV, 74.

VEDÂ HACCI

İslâm'ın beş şartından biri olan Hac da, hicretin dokuzuncu yılında farz kılındı. Nâzil olan âyet-i kerîmede buyruluyordu ki: **"Orada** (Kâbe'de) **apaçık alâmetler, İbrâhim'in makâmı vardır. Kim oraya girerse taarruzdan emîn olur. Ona bir yol bulabilenlerin** (gücü yetenlerin) **o Beyt'i hac** (ve ziyâret) **etmesi, Allahü teâlâ'nın insanlar üzerinde bir hakkıdır, farzıdır. Kim bu farzı inkâr ederse, şüphesiz ki, Allahü teâlâ bütün âlemlerden müstagnîdir."**(332)

Fahri Âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Allahü teâlânın bu emrini Eshâbına bildirdi. O sene Hazret-i Ebû Bekr'i üçyüz kişilik bir kâfileye hac emîri tâyin etti. Bu kâfilede bulunan Eshâb-ı kirâm, Hazret-i Ebû Bekr'in emirliğinde Mekke'ye gitti. Bu sırada "Berâe" sûresinin ilk âyet-i kerîmeleri nâzil oldu. Burada muâhede hakkındaki bâzı hükümler bildirildi. Sevgili Peygamberimiz bunu bildirmek üzere Hazret-i Ali'yi de Mekke'ye gönderdi.(333)

O zaman Araplar arasında yaygın olan bir geleneğe göre, bir anlaşma yapılır veya yapılmış bir antlaşma bozulursa, bunu bizzat yapan veya onun tâyîn ettiği bir akrabâsı îlân ederdi. Peygamber efendimiz, bu iş için Hazret-i Ali'yi Hac kafilesinin ardından Mekke'ye gönderdi. Hazret-i Ali kâfileye yetişip birlikte Mekke'ye girdiler.(334)

Hazret-i Ebû Bekr bir hutbe okudu ve hac ibâdetini anlattı. Eshâb-ı kîram aleyhimürrıdvân, öğretilen esaslara göre hac yaptılar. Hac ibâdeti edâ edilirken, Hazret-i Ali de Minâ'da "Cemre-i Akabe" denilen yerde bir hutbe okudu. Bu hutbesinde;

"Ey insanlar! Beni size Resûlullah gönderdi" diyerek söze başladı ve Berâe sûresinin ilk âyet-i kerîmesini okudu. Bundan sonra; "Ben size dört şeyi bildirmeye memûrum" dedi. Bu dört husus şunlar idi.

1- Mü'minlerden başka hiç kimse Cennet'e giremez.

2- Bu seneden sonra hiçbir müşrik, Kâbe'ye yaklaşamayacak.

3- Hiçbir kimse Kâbe'yi çıplak tavâf etmeyecek. (O zamanlarda müşrikler Kâbe'yi çıplak oldukları halde tavâf ederlerdi.)

---

332) Âl-i İmrân sûresi, 3/97.

333) Kettânî, et-Terâtîbü'l-idâriyye, I, 256.

334) Buhârî, "Megâzî", 68; "Cizye", 16; İbni Hişâm, es-Sire, IV, 545-546; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 169; el-Kilâ'î, el-İktifâ, II, 409; Kettânî, et-Terâtîbü'l-idâriyye, I, 256.

4- Her kimin Resûlullah ile andlaşması varsa, müddeti bitinceye kadar mûteber olacak. Bunun dışındakilere dört ay mühlet tanınmıştır. Bundan sonra hiçbir müşrik için ahd ve himâye yoktur.

O günden sonra hiçbir müşrik, Kâbe'ye gelmedi ve hiç kimse çıplak olarak Kâbe'yi tavâf etmedi. Bu hususlar bildirildikten sonra, müşriklerden çoğu Müslüman oldu. Hac farîzası yerine getirildikten sonra, Hazret-i Ebû Bekr ve Hazret-i Ali, yanlarındaki Eshâb-ı kirâm ile Medîne'ye döndüler.

Hicretin onuncu yılında İslâmiyet bütün Arab yarımadasına yayıldı. Arabistan'ın her tarafından insanlar Medîne'ye geliyor; Müslüman olmakla şereflenmek, ebedî saâdete kavuşmak için birbirleriyle yarış ediyorlardı. Artık Arabistan'da Müslümanlara karşı koyacak hiçbir kuvvet kalmamış, İslâmiyet her tarafa hâkim olmuştu. Sâdece bâzı Yahudi ve Hıristiyan kabîleleri Müslüman olmamıştı.

Sevgili Peygamberimiz hicretin onuncu yılında, Hâlid bin Velîd'i dört yüz mücâhid ile Yemen civârında bulunan Hâris bin Ka'boğullarını İslâma dâvet etmek üzere gönderdi. Halid bin Velîd hazretleri Resûlullah efendimizin emri üzerine bu kabîleyi üç gün üst üste İslâma dâvet etti. Onlar da dâvete icâbet ederek müslüman oldular.

Yine bu yılda Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Necrânlı Hıristiyanlarla sulh andlaşması yaptı. Bunlardan bâzıları daha sonra kendiliklerinden müslüman oldu. Aynı yıl Hazret-i Ali de, Eshâb-ı kirâmdan üç yüz kişi ile birlikte, Yemen'de bulunan Medlec kabîlesini İslâm'a dâvet etmek için gönderildi. Önce karşı çıkmalarına rağmen, daha sonra müslüman oldular. Peygamber efendimiz, bu sene, İslâm'ın yayıldığı bütün beldelere vâliler ve zekât toplamak üzere görevliler (âmil, sâi) gönderdi.[(335)]

Hicretin onuncu senesinde Peygamber efendimiz, hac için hazırlanıp Medîne'deki müslümanlara da hac için hazırlanmalarını emir buyurdu. Medîne dışında bulunanlara da haber gönderdi. Bunun üzerine binlerce müslüman Medîne'de toplandı. Hazırlıklar tamamlanınca, sevgili Peygamberimiz Zilka'de ayının 25. günü kırk bin kişilik bir kafile ile öğle namazından sonra Medîne'den hareket etti. Server-i kâinât efendimiz; **"Ey Allahım! Bunu bana, içinde riyâ, gösteriş ve şöhret bulunmayan mebrûr ve mâkbul bir hac kıl"** diyerek duâ ey-

---

335) Vâkıdî, el-Megâzî, II, 974, İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 160; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, XVIII, 23.

ledi. İhrâma girip, Cebrâil (aleyhisselâm)ın haber vermesi ile yüksek sesle, telbiye getirmeye başladı. Buna eshâb-ı kirâm da katılınca, yer gök telbiye nidâları ile inlemeye başladı. "Lebbeyk! Allahümme lebbeyk! Lebbeyk! Lâ şerîke leke lebbeyk! İnnel hamde venni'mete leke vel mülke lâ şerikelek!..."

Sevgili Peygamberimiz, kesilmek üzere 100 kurbanlık deve götürdü. 10 gün süren yolculuktan sonra, Zilhicce'nin 4.günü Mekke'ye vardılar. Yemen'den ve diğer beldelerden hac yapmak üzere gelenlerin de katılmasıyla, müslümanların sayısı 124 bini aştı. Sevgili Peygamberimiz, zilhiccenin 8. günü Mina'ya, 9. Arefe günü Arafat'a gittiler. Arafat vâdisinin ortasında öğleden sonra, Kusvâ adındaki devesinin üstünde, Vedâ Hutbesini okuyup eshâb-ı kirâm ile vedâlaştılar.[336]

VEDÂ HUTBESİ

Ey insanlar!

Sözümü iyi dinleyiniz! Bilmiyorum, belki bu seneden sonra sizinle burada ebedî olarak bir daha birleşemeyeceğim.

İnsanlar! Bu günleriniz nasıl mukaddes bir gün ise, bu aylarınız nasıl mukaddes bir ay ise, bu şehriniz (Mekke) nasıl mübârek bir şehir ise, canlarınız, mallarınız, namûslarınız da öyle mukaddestir. Her türlü tecâvüzden korunmuştur.

Eshâbım! Yarın Rabbinize kavuşacaksınız ve bugünkü her hâl ve hareketinizden muhakkak sorulacaksınız. Sakın benden sonra eski sapıklıklara dönüp de birbirinizin boynunu vurmayınız! Bu vasiyetimi burada bulunanlar bulunmayanlara bildirsin! Olabilir ki bildirilen kimse, burada bulunup işitenden daha iyi anlayarak muhâfaza etmiş olur.

Eshâbım! Kimin yanında bir emânet varsa onu sahibine versin! Fâizin her çeşidi kaldırılmıştır. Ayağımın altındadır. Lâkin borcunuzun aslını vermeniz gerekir. Ne zulm ediniz, ne de zulme uğrayınız. Allahü teâlânın emriyle, fâizcilik artık yasaktır. Câhiliyyetten kalma bu çirkin âdetin her türlüsü ayağımın altındadır. İlk kaldırdığım fâiz de Abdülmuttalip'in oğlu (amcam) **Abbâs'ın fâizidir.**

Eshâbım! Câhiliyet devrinde güdülen kan dâvâları da tamâmen kaldırılmıştır. Kaldırdığım ilk kan dâvâsı Abdülmuttalib'in torunu

336) Buhârî, "Hac", 95; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 173; İbni Kesîr, es-Sire, IV, 617.

(amcamoğlu) **Rebîa'nın kan dâvâsıdır.**

Ey insanlar! Harb edebilmek için haram ayların yerlerini değiştirmek, şüphesiz ki, küfürde çok ileri gitmektir. Bu, kâfirlerin kendisi ile dalâlete düşürüldükleri bir şeydir. Bir sene, helâl olarak kabûl ettikleri (bir ayı), **öbür sene haram olarak îlân ederler. Cenâb-ı Hakk'ın helâl ve haram kıldıklarının sayısına uydurmak için bunu yaparlar. Onlar, Allahü teâlânın haram kıldığını helâl, helâl kıldığını da haram ederler.**

Hiç şüphe yok ki, zaman Allahü teâlânın yarattığı gündeki şekil ve nizâmına dönmüştür.

Ey insanlar! Bu gün şeytan, sizin şu topraklarınızda yeniden te'sir ve hâkimiyetini kurma gücünü ebedî sûrette kaybetmiştir. Fakat siz; bu kaldırdığım şeyler dışında, küçük gördüğünüz işlerde ona uyarsanız bu onu memnûn edecektir. Dîninizi korumak için bunlardan da sakınınız!

Ey insanlar! Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allahü teâlâdan korkmanızı tavsiye ederim. Siz, kadınları, Allahü teâlânın emâneti olarak aldınız; onların nâmuslarını ve iffetlerini Allahü teâlâ adına söz vererek helâl edindiniz. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız; onların da sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin kadınlar üzerindeki hakkınız; onların, âile mahremiyetinizi, sizin hoşlanmadığınız hiçbir kimseye çiğnetmemeleridir. Eğer râzı olmadığınız herhangi bir kimseyi âile yuvanıza alırlarsa, onları hafifçe döğüp sakındırabilirsiniz. Kadınların da sizin üzerinizdeki hakları, meşrû bir şekilde, her türlü yiyim ve giyimlerini te'min etmenizdir.

Ey mü'minler! Size bir emânet bırakıyorum ki, ona sıkı sarıldıkça, yolunuzu hiç şaşırmazsınız. O emânet, Allahü teâlânın kitâbı Kur'ân-ı kerîmdir. (Başka rivâyetlerde; " Sünnetim" ve "Ehl-i beytim" diye de bildirilmiştir.)

Ey Mü'minler! Sözümü iyi dinleyiniz ve iyi muhâfaza ediniz! Müslüman, müslümanın kardeşidir ve böylece bütün müslümanlar kardeştir. Din kardeşinize âid olan herhangi bir hakka tecâvüz, başkasına helâl değildir. Meğer ki gönül hoşluğuyla kendisi vermiş olsun.

Eshâbım! Nefsinize (kendinize) **zulmetmeyiniz. Kendinizin de üzerinizde hakkı vardır.**

Ey insanlar! Allahü teâlâ her hak sâhibine hakkını (Kur'ân-ı kerîmde) **vermiştir. Vârise, vasiyete lüzum yoktur. Çocuk kimin döşeğinde doğmuşsa, ona âittir. Zinâ eden için mahrûmiyet vardır. Babasından başkasına âit soy iddiâ eden soysuz, yâhud efendisinden başkasına intisâba kalkan nankör, Allahü teâlânın gazabına, meleklerin ve bütün müslümanların lânetine uğrasın! Cenâb-ı Hak, bu gibi insanların ne tövbelerini, ne de adâlet ile şehâdetlerini kabûl eder.**

Ey insanlar! Rabbiniz birdir. Babanız da birdir; hepiniz Âdem'in çocuklarısınız. Âdem ise topraktandır. Allah katında en kıymetliniz, takvâsı çok olanınızdır. Arabın Arab olmayana bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takvâ iledir. Ey insanlar! Yarın beni sizden soracaklar, ne diyeceksiniz?...

Eshâb-ı kirâm; "Allahü teâlanın dînini tebliğ ettin. Vazifeni yerine getirdin. Bize vasiyet ve nasîhatte bulundun, diye şehâdet ederiz" dediler.

Bunun üzerine Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, mübârek şehâdet parmağını kaldırarak cemâat üzerine indirdiler ve; **"Şâhid ol yâ Rab! Şâhid ol yâ Rab! Şâhid ol yâ Rab!"** buyurdular.

Sevgili Peygamberimiz, Vedâ Hutbesi'ni okuduğu gün, Mâide sûresinin; **"Bugün dîninizi sizin için ikmâl eyledim. Üzerinize olan nîmetimi tamamladım ve size din olarak İslâmiyet'i vermekle râzı oldum…"** meâlindeki 3. âyet-i kerîmesi nâzil oldu. Peygamber efendimiz, bu âyet-i kerîmeyi, Eshâb-ı kirâma okuyunca Hazret-i Ebû Bekr ağlamaya başladı. Eshâb-ı kirâm, ağlamasının sebebini sorunca; "Bu âyet-i kerîme, Resûlullah'ın vefâtının yakın olduğuna delâlet ediyor. Onun için ağlıyorum" buyurdu.[337]

Resûlullah efendimiz Mekke'de on gün kalıp, **Vedâ Haccını** yaptı ve Vedâ tavâfını yaparak Medîne'ye döndü. Vedâ haccından sonra, Eshâb-ı kirâm geldikleri yerlere gidip, Resûlullah'ın bildirdiği ve emrettiği şeyleri oralarda anlattılar.

Hicretin onuncu yılında vukû bulan bir hâdise de, Peygamberlik iddiâsında bulunan yalancıların ortaya çıkmasıdır. Bunlardan birisi Yemen'de ortaya çıkan Esved-i Ansî'dir. Sevgili Peygamberimizin emri üzerine Esved-i Ansî, Yemen'deki Müslümanlar tarafından evinde öldürüldü.. (Diğeri Müseylemet-ül Kezzâb'dır. Peygamber efendimizin

---

337) İbni Hişâm, es-Sire, II, 603; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV, 383.

vefâtından sonra Hazret-i Ebû Bekr, Müseyleme üzerine Hâlid bin Velîd kumandasında bir ordu gönderdi. Müseyleme, Vahşi (radıyallahü anh) tarafından öldürüldü).[338]

VEFÂTI

Hicretin onbirinci senesi idi. Cebrâil (aleyhisselâm), bu sene geldiğinde sevgili Peygamberimize, Kur'ân-ı kerîmi iki defâ baştan sona okudu. Hâlbuki, daha önceki yıllarda Kur'ân-ı kerîmi bir defâ okumuştu. Server-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Cebrâil (aleyhisselâm)ın, en son teblîğ ettiği **"Allahü teâlânın yardımı ve zafer günü gelip, insanların, Allahü teâlânın dînine** (İslâmiyet'e) **akın akın girdiklerini görünce, Rabbini hamd ile tesbîh et! O'ndan af dile! Çünkü O, tevbeleri dâimâ kabûl eder."** meâlindeki Nasr sûresini dinledikten sonra; **"Yâ Cebrâil! İçimden, ölümümün yaklaştığını duyuyorum"** buyurdu. Bunun üzerine Cebrâil (aleyhisselâm), şu âyet-i kerîmeleri okudu, meâlen: **"Âhıret, senin için dünyâdan daha hayırlıdır. Rabbin sana râzı oldum deyinceye kadar her istediğini verecek."**[339]

Sevgili Peygamberimiz, o gün Medîne'de bulunan bütün Eshâb-ı kirâmının, öğle namazında mescidde toplanmaları için haber gönderdi. Server-i âlem efendimiz, namazı kıldırdıktan sonra, bir hutbe irâd ettiler. Bu öyle bir hutbe idi ki, dinleyen bütün kalbler ürpermiş, gözlerden yaşlar boşanmıştı. Daha sonra; **"Ey insanlar! Sizin Peygamberiniz olarak beni nasıl buldunuz"** buyurunca, Eshâb-ı kirâm; "Yâ Resûlallah! Allahü teâlâ, sana bizim tarafımızdan bol bol hayırlar ihsân buyursun. Sen, bizim için çok şefkâtli bir baba, nasîhatte bulunan şefkâtli bir kardeş gibiydin. Allahü teâlânın sana lütfettiği Peygamberlik vazifesini yerine getirdin. Vahyedilenleri bize ulaştırdın. Rabbinin yoluna, İslâm'a hikmet ile, güzel nasîhat ile dâvet ettin, çağırdın. Allahü teâlâ sana en güzel ve en yüksek karşılıklar versin" dediler.

Peygamber efendimiz; **"Ey mü'minler! Allah aşkına kimin bende hakkı varsa, kalksın gelsin, kıyâmetten önce burada alsın"** buyurdular. Fakat, hakkını almak için kalkıp gelen olmadı. Resûlullah efendimiz, ikinci ve üçüncü defâlar da Allahü teâlânın adını anarak; "**Hakkı olan gelsin alsın**" buyurdu. Bunun üzerine Eshâb-ı kirâmdan pîr-i fânî olan

---

338) Vâkıdî, el-Megâzî, II, 863; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, XXII, 36; Safedî, el-Vâfî, V, 392; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, LXII, 404.

339) Duha sûresi, 93/ 4-5.

Hazret-i Ukâşe kalktı. Resûlullah'ın huzûruna vardı. Sonra; "Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Tebük gazâsında seninle beraberdim. Tebük'ten ayrıldığımız sırada benim devemle, sizinki yan yana gelmişlerdi. Ben devemden indim. Sana yaklaştım. Maksadım senin mübârek vücûdunu öpmekti, o zaman kamçı ile sırtıma vurmuştun. Niçin vurduğunu bilmiyorum" dedi.

Peygamber efendimiz; **"Yâ Ukâşe! Allahü teâlâ seni, Resûlünün kasten vurmasından muhâfaza eylesin. Yâ Bilâl! Kızım Fâtıma'nın evine git. O kamçıyı bana getir"** diye emretti. Hazret-i Bilâl, mescidden çıktı. Elini başına koymuş, "Resûlullah kendisine kısas yaptıracak!" diye hayretler içerisinde kalmıştı. Eve varınca kapıyı çalıp; "Ey Resûlullah'ın kerîmesi! Bana Resûlullahın kamçısını ver!" deyince Hazret-i Fâtıma vâlidemiz; "Yâ Bilâl! Şimdi ne hac zamânı, ne de gazâ! Babam kamçıyı ne yapacak?" diye sordu. Hazret-i Bilâl: "Ey Fâtıma! haberin yokmu? Resûlullah'a onunla kısas yapılacak!" dedi.

Fâtıma vâlidemiz; "Yâ Bilâl! Resûlullah'tan kısas ile hakkını almaya kimin gönlü râzı olur? Mâdem ki istedi vereyim. Fakat Hasan ve Hüseyin'e söyle, hakkını kim alacaksa, kısası kendilerine yaptırsınlar. O zât, hakkını onlardan alsın. Sakın Resûlullah'a kısas yaptırmasınlar" diye Hazret-i Bilâl'e sıkıca tenbih etti. Hazret-i Bilâl mescide geldi ve kamçıyı Resûlullah efendimize, O da Hazret-i Ukâşe'ye verdi.

Ebû Bekr ve Ömer bu durumu görünce; "Ey Ukâşe! İşte biz yanında hazırız, hakkını bizden al. Ne olur, Resûlullah'dan alma!" diye yalvardılar. Bunun üzerine Peygamber efendimiz Hazret-i Ebû Bekr'e; **"Ey Ebû Bekr! Sen bırak, çekil aradan. Ey Ömer! Haydi sen de çekil. Allahü tealâ, sizin yüksek derecenizi bilmektedir"** buyurdu. Sonra Hazret-i Ali kalktı; "Ey Ukâşe! Resûlullah'a vurmana, gönlüm razı olmuyor, işte sırtım ve karnım, Gel hakkını benden al, istersen yüz kerre vur. Fakat Resûlullah'a dokunma!" deyince, Peygamber efendimiz; **"Ey Ali! Sen de otur. Allahü teâlâ, senin de yüksek mertebeni, durumunu bilmektedir"** buyurdu. Bu defa Hazret-i Hasan ile Hüseyin kalktılar; "Ey Ukâşe! Sen de biliyorsun ki, biz Resûlullah'ın torunlarıyız. Onun için bize kısas, Resûlullah'a kısas demektir. Hakkını bizden al, ne olur Resûlullah'a vurma!" deyince, Peygamber efendimiz, onlara; **"Siz de oturunuz, ey iki gözümün neş'eleri"** buyurdular. Sonra; **"Ey Ukâşe! Gel vur!"** buyurdular.

Ukâşe; "Yâ Resûlallah! Sen bana vurduğun zaman benim vücûdum

açıktı” deyince, sevgili Peygamberimiz mübârek sırtını açtı. Bu sırada Eshâb-ı kirâmdan hıçkırıklar duyuldu; “Yâ Ukâşe! Resûlullah’ın mübârek sırtına vuracak mısın?” dediler. Herkes üzüntü içerisinde bekleşiyordu. Hazret-i Ukâşe, Resûlullah efendimizin mübârek sırtındaki Peygamberlik mührünü görünce, birden bire; “Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Hakkını almak için, senin o mübârek sırtına vurmaya, sana kısas yapmaya kimin gücü yeter, buna kim cesaret edebilir?” diyerek, Kâinatın sultânının mübârek mühr-i nübüvvetini öpüverdi. Bunun üzerine Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz ona; **“Hayır, ya vuracaksın, yâhud affedeceksin”** buyurunca, Ukâşe hazretleri; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Affettim. Acaba Allahü teâlâ da beni kıyamet gününde affeder mi?” dedi.

Peygamber efendimiz; **“Kim, benim Cennet’teki arkadaşımı görmek isterse, bu pîr-i fânîye** (ihtiyara) **baksın”** buyurdular. Resûlullah efendimizin bu mübârek sözünü duyan Eshâb-ı kirâm, onun iki gözü arasından öpmeye başladı. Hepsi; “Ne mutlu sana, ne mutlu sana! Ey Ukâşe! Resûlullah ile beraber olmanın hürmetine, Cennet’te yüksek derecelere kavuştun” diyorlardı.[(340)]

Safer ayının son günleriydi. Âlemlerin efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem), kuzeydeki Bizans imparatorluğunu, müslümanlar için büyük bir tehlike olmadan önce tekrar İslâm’a dâvet etmek, kabûl etmezlerse onlarla harbetmek ve İslâm Devleti’nin emrine sokmak istiyordu. Bu sebeple Rumlarla muharebe etmek üzere kahraman Eshâbının hazırlanmasını emir buyurdular.

Eshâb-ı kirâm hazırlık yapmak için dağıldı. Resûl-i ekrem efendimiz, Hazret-i Üsâme bin Zeyd’i çağırdılar; **“Ey Üsâme! Şam’a, Belkâ sınırına, Filistin’deki Darum’a, babanın şehîd edildiği yere kadar, Allahü teâlânın ismiyle ve bereketiyle git. Onları atlara çiğnet. Seni, bu orduya başkumandan tâyin ettim. Übnâlıların üzerine ansızın varıp, üzerlerine şimşek gibi saldır. Varacağın yere haber ulaşmayacak şekilde hızlı git. Yanına kılavuzları alıp, casus ve gözcüleri önünden ilerlet, Allahü teâlâ zafer ihsân ederse, onların arasında az kal”** buyurdular. Cürf’te karargâh kurmalarını emir buyurup, mübârek elleriyle sancağı bağlayarak teslîm ettiler.[(341)]

---

340) Taberânî, el-Mu’cemü’l Kebîr, III, 58; Süheylî, Ravzü’l-ünüf, VIII, 318.

341) Vâkıdî, el-Megâzî, III, 1117; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, II, 46; Süheylî, Ravzü’l-ünüf, IV, 384.

Mescidde minbere çıktılar; **“Ey Eshâbım! Üsâme’nin babası Zeyd, kumandanlığa nasıl lâyık ve benim katımda nasıl en sevgiliyse, ondan sonra, oğlu Üsâme de kumandanlığa öyle lâyıktır. Üsâme, benim katımda insanların en sevgililerindendir”** buyurdu.

Hazret-i Üsâme’nin kumandası altında, savaşa gideceklerin arasında; Hazret-i Ebû Bekr, Hazret-i Ömer, Hazret-i Ebû Ubeyde bin Cerrah, Hazret-i Sa’d bin Ebî Vakkâs gibi Eshâbın ileri gelenleri de vardı. (Radiyallahü anhüm)

Fakat ertesi gün, Kâinatın sultânı aniden hastalandığı için, ordunun gitmesi Peygamber efendimizin âhirete irtihâlinden sonraya kalmıştı. Sevgili Peygamberimiz, şiddetli sıtmaya yakalanmışlardı. Gittikçe ateşi artıyor, hastalık şiddetleniyordu. Ağrılarının azaldığı bir gece yarısı, yatağından kalktılar. Giyinerek gitmeye hazırlandılar. Bunu gören Hazret-i Âişe vâlidemiz; “Anam-babam, canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Nereye gidiyorsunuz?” diye sordu; Server-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz; **“Bakî’ kabristanlığında medfûn bulunanlar için istiğfar etmek üzere emir aldım. Oraya gidiyorum”** buyurdu. Yanına Ebû Müveyhib ile Ebû Râfi’yi alarak gittiler. Mezarlıkta uzun uzun duâ edip, onların af ve mağfireti için Allahü teâlâya yalvardılar.

Peygamber efendimizin bu ısrarlı yalvarması karşısında, yanında bulunan sahâbîler; “Biz de, şimdi burada medfûn bulunsaydık da, Resûlullah efendimizin bu duâsına mazhar olmakla şereflenseydik!” dediler. Sevgili Peygamberimiz, Ebû Müveyhib’e dönerek; “**Ey Ebû Müveyhib! Ben, dünyâ hazîneleri ile âhiret nîmetlerini seçmede serbest bırakıldım. İstersen dünyâda bâki ol, sonra Cennet’e git, istersen Likâullah** (Allahü teâlâya kavuşmak) **hâsıl olup Cennet’e gir dediler. Ben, Likâullahı ve sonra Cennet’i seçtim”** buyurdu.

Bir gün de, Uhud’da bulunan şehîdler için mağfiret dilemek üzere yola çıktılar. Onlar için, Allahü teâlâya uzun uzun yalvararak duâ eylediler. Sonra mescide gelip Eshâb-ı kirâma; **“Ben, sizin Kevser havuzuna en önce kavuşanınız, karşılayanınız olacağım. Sizinle buluşma yerimiz orasıdır... Ben, sizin için, benden sonra müşrikliğe dönersiniz diye korkmam. Ancak dünyâya kapılır, onun için birbirinizi kıskanır, birbirinizi öldürürsünüz. Netîcede sizden öncekilerin yok olup gittikleri gibi, siz de, yok olur gidersiniz diye korkarım...”** buyurdular. Sonra saadethânelerini teşrif ettiler.

Hastalıkları ağırlaşmıştı. Mübârek hanımefendileri, sevgili Peygam-

berimizin, Hazret-i Âişe vâlidemizin evinde kalmalarını, kendi haklarını ona tercih ettiklerini bildirdiler. Zevce-i mutahharalarının bu fedâkârlıklarına memnûn olup, hepsine duâ ettiler ve ondan sonraki günlerini Hazret-i Âişe vâlidemizin evinde geçirmeye başladılar.

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin, ateşi çok artmıştı. Ateşin şiddetinden yatağında, bir taraftan diğer tarafa dönmek mecburiyetinde kalıyordu. O hâlde iken, Eshâb-ı kirâm, ziyârete gidiyor, Efendimizin çektiği şiddetli sıkıntıya ziyâdesiyle üzülüyorlardı. Ebû Sa'îd-i Hudrî anlattı ki: "Resûlullah'ın mübârek huzûruna gitmiştim. Üzerinde kadife bir örtü bulunuyordu. Sıtmanın sıcaklığı örtüden dışarı çıkıyor, harâretten elimizi örtüye dokunduramıyorduk. Hayretimizi ve üzüntümüzü gören Resûlullah efendimiz;

"En şiddetli belâ, peygamberlere olur. Buna rağmen peygamberin belâlara sevinmesi, sizin, verilen ihsânlara sevinmenizden daha fazladır" buyurdu.

Ümmü Bişr bin Berâ anlattı: "Resûlullah'ın ziyâretine gitmiştim. Mübârek vücûdu ateş gibi yanıyordu. "Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Ben, hiçbir zaman böyle şiddetli bir hastalık görmedim!..." dedim. Buyurdular ki: **"Ey Ümmü Bişr! Sıtmanın şiddetli olması, sevabımın çok olması içindir. Bu hastalık, Hayber'de tatmış olduğum zehirli etin eseridir. O etin acısını her zaman duyardım. O gün yediğim zehir, şimdi ebherimi** (yâni aort damarımı) **koparmaktadır"** buyurdu.[342]

Sevgili Peygamberimiz, Abdullah bin Mes'ûd hazretlerine de buyurdu ki: "**Hastalığa tutulan hiçbir müslüman yoktur ki, Allahü teâlâ, onun hatâ ve günahlarını, ağacın yaprakları döküldüğü gibi dökmesin!"**[343]

Hastalık günden güne şiddetleniyordu. Eshâb-ı kirâm bu duruma çok üzülüyor, evlerinde rahat edemiyorlardı. Mescide toplandılar. Peygamber efendimizin durumunu sormak üzere Hazret-i Ali'yi huzûra gönderdiler. Âlemlerin efendisi, işaretle; **"Eshâbım ne diyorlar?"** diye sordular.

---

342) İbni Hişâm, es-Sire, II, 337; Vâkıdî, el-Megâzî, II, 678; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, II, 303; İbni Kesîr, es-Sire, III, 399.

343) İbni Hibbân, es-Sahih, VII, 189; Bezzâr, el-Müsned, II, 460; Süyutî, Câmi-ul Ehâdis, XIX, 336.

O da; “Resûlullah aramızdan giderse!... diye çok üzülüp telâş ediyorlar” dedi. Eshâbına olan merhametleri çok daha fazla olan sevgili Peygamberimiz, hastalığının şiddetine katlanarak kalktılar, Hazret-i Ali ve Hazret-i Fadl bin Abbâs’a dayanarak mescide geldiler. Minbere çıkarak Allahü teâlâya hamd ve senâ ettikten sonra, Eshâb-ı kirâma; **“Ey Eshâbım! Benim ölümümü düşünüp telaş ediyormuşsunuz. Hiçbir peygamber ümmeti arasında sonsuz kaldı mı ki, ben de sizin aranızda sonsuz kalayım? Biliniz ki, ben Rabbime kavuşacağım. Size nasîhatim olsun ki, Muhâcirlerin büyüklerine saygı gösteriniz! Ey Muhâcirler! Size de vasiyetim şudur ki, Ensâra iyilik ediniz! Onlar size iyilik etti. Evlerinde barındırdı. Geçinmeleri sıkıntılı olduğu hâlde, sizi kendilerinden üstün tuttular. Mallarına sizi ortak ettiler. Her kim Ensâr üzerine hâkim olur ise, onları gözetsin, kusûr edenleri olursa affetsin”** buyurdu. Sonra çok güzel te’sirli nasîhatler edip; **“Allahü teâlâ, bir kulunu dünyâda kalmak ile, Rabbine kavuşmak arasında serbest bıraktı. O kul, Rabbine kavuşmak istedi”** buyurdu.

Hazret-i Ebû Bekr, Resûlullah efendimizin sözleriyle vefâtına işaret buyurduğunu anlayıp; “Canımız sana fedâ olsun yâ Resûlallah!” diyerek ağlamaya başladı. Merhamet deryâsı, sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi vesellem;) **“Ağlama yâ Ebâ Bekr!”** buyurarak ona, sabır ve katlanmak lâzım geldiğini emretti. Mübârek gözlerinden yaş akıyordu. **“Ey Eshâbım! Dîn-i İslâm yolunda sıdk ve ihlâs ile malını fedâ eden Ebû Bekr’den çok râzıyım. Âhiret yolunda arkadaş edinmek elde olsaydı, onu seçerdim”** buyurdu ve; **“Mescide açılan kapılardan Ebû Bekr’inki hâriç hepsini kapatınız”** diye emrettiler.

Sonra, minberden inerek Hazret-i Âişe vâlidemizin odasına döndüler. Eshâb-ı kirâm ağlamaya başladılar. Bunun üzerine Peygamber efendimiz, Hazret-i Ali’nin ve Fadl bin Abbâs’ın kollarına girerek tekrar mescidi teşrif ettiler. Minberin alt basamağında durup, Eshâb-ı kirâma şöyle buyurdular:

“Ey Muhâcirler ve ey Ensâr! Vakti belli olan bir şeye kavuşmak için acele etmenin faydası yoktur. Allahü teâlâ, hiçbir kulu için acele etmez. Bir kimse Allahü teâlânın kazâ ve kaderini değiştirmeye, irâdesinden üstün olmaya kalkışırsa, onu kahr ve perişân eder. Allahü teâlâya hîle etmek, O’nu aldatmak istiyenin işleri bozulup, kendi aldanır. Biliniz ki, ben sizlere karşı raûf ve rahîmim. Siz de bana kavuşacaksınız. Kavuşacağınız yer Kevser havuzunun başıdır. Cennet’e gir-

mek, bana kavuşmak isteyen, boş yere konuşmasın. Ey müslümanlar! Kâfir olmak, günah işlemek; nîmetin değişmesine, rızkın azalmasına sebeb olur. İnsanlar, Allahü teâlânın emirlerine itaat ederse, hükümet başkanları, âmirleri, vâlileri onlara merhamet ve şefkat eder. Fısk, fücur, taşkınlık yapar, günah işlerlerse, merhametli başkanlara kavuşamazlar. Benim hayâtım, sizin için hayırlı olduğu gibi, ölümüm de hayırdır ve rahmettir. Eğer bir kimseyi haksız yere döğmüş veya fena bir söz söylemiş isem, bana aynı şeyi yaparak hakkını almasına, birinizden haksız bir şey almış isem, geri istemesine râzıyım ve helâlleşmeye hazırım. Çünkü, dünyâ cezâsı, âhiret cezasından pek hafiftir. Buna katlanmak daha kolaydır." Daha önce Hazret-i Ebû Bekr'den memnûniyetini ifâde ettikleri gibi, bu hutbede de Hazret-i Ömer'den memnûniyetlerini bildirip; **"Ömer benimledir, ben de onunlayım. Benden sonra hak Ömer'le beraberdir"** buyurdular.

Resûlullah efendimiz bu hutbeden sonra minberden indi. Namazdan sonra tekrar minbere çıkıp, vasiyyet ve nasîhatten sonra; **"Sizi Allahü teâlâya ısmarladım"** buyurdular ve Eshâbdan ayrılıp odasını teşrif ettiler.

Âlemlerin efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem), şiddetli ağrılarının olduğu bir gün, Eshâb-ı kirâm ile helâllaşmak, âhirete kul haklarıyla gitmemek için Bilâl-i Habeşî hazretlerini çağırttı. Ona; **"Halka seslen! Mescide toplansınlar. Onlara son vasiyetimi yapmak istiyorum!..."** buyurdular.

Hazret-i Bilâl, Eshâbı mescide topladı. Sevgili Peygamberimiz, Hazret-i Ali ve Fadl'a dayanarak mescidi teşrif ettiler. Minbere oturup, Allahü teâlâya hamd ve senâdan sonra; **"Ey Eshâbım! Bilmiş olunuz ki, aranızdan ayrılmam yaklaştı. Kimin bende hakkı varsa, benden istesin. Benim yanımda sevgili olan, benden hakkını istesin veya helâl etsin ki, Rabbime ve rahmetine bunları ödemiş olarak kavuşayım"** buyurdular. Sonra minberden inip, öğle namazını kıldırdılar. Namazdan sonra, tekrar minbere çıkıp, namazdan önce buyurduğunu tekrar ettiler.

EBÛ BEKR İMAM OLSUN

Sevgili Peygamberimizin, vefâtına üç gün kala, hastalığı ağırlaştı. Mescide çıkıp cemâate namaz kıldıramadılar. Cemaatla kılamadığı ilk namaz, yatsı namazı idi. Hazret-i Bilâl her zamanki gibi, o vakitte kapıya gelip; "Es-salât, yâ Resûlallah!" dedi. Sevgili Peygamberimizin

dermansızlıktan mescide gitmeye mecali yoktu. **"Ebû Bekr'e söyleyiniz! Eshâbıma namazı kıldırsın"** buyurdu. Hazret-i Âişe vâlidemiz; "Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Babam yumuşak kalbli ve çok üzüntülüdür. Zât-ı âlinizin makamına durup, orada sizi göremezse ağlamaktan okuyamaz. İmâmete Ömer'in geçmesini emreder misiniz?" diyerek suâl eyledi. Peygamber efendimiz tekrar; **"Ebû Bekr'e söyleyiniz! Eshâbıma imâm olup namazı kıldırsın"** buyurdular.

Hazret-i Bilâl, Ebû Bekr-i Sıddîk'a durumu bildirdi. Hazret-i Ebû Bekr, mihrâbda Resûlullah efendimizi göremeyince, kalbinden vurulmuşa döndü. Ağladı!... ağladı!... Eshâb-ı kirâm da ağlaşmaya başladılar. Habîbullah efendimiz, mescidden gelen bu feryâdın ne olduğunu sorunca, Hazret-i Fâtıma vâlidemiz; "Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Eshâbın, ayrılığınıza dayanamadığı için ağlıyorlar!..." diye durumu arzetti.[344]

Merhamet deryâsı Sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) çok müteessir olmuşlardı. Eshâbını tesellî eylemek için hastalığının bu kadar şiddetine rağmen, güçlükle kalktılar. Hazret-i Ali ve Hazret-i Abbâs'a dayanarak mescide geldiler. Namazdan sonra; **"Ey Eshâbım! Siz, Allahü teâlânın hıfzındasınız ve sizi Allahü teâlâya emânet ettim! Takvâ üzere olun. Allahü teâlâdan korkun. Allahü teâlânın emrini tutun ve itâat edin. Ben, artık bu dünyâdan ayrılıyorum"** buyurdular.

Hazret-i Ebû Bekr, Eshâb-ı kirâma on yedi vakit namaz kıldırdı. Bir defasında öğle namazı kıldırıyordu. O sırada Kâinatın sultânı, mübârek vücûdlarında bir hafiflik hissetmişler, Hazret-i Ali ve Hazret-i Abbâs'a dayanarak mescide gelmişlerdi. Ebû Bekr-i Sıddîk, sevgili Peygamberimizin teşrif ettiğini anlayıp, geriye çekilmek istedi. Efendimiz ona; "**Yerinde dur!"** anlamında işaret buyurdu. Peygamber efendimiz, Hazret-i Ebû Bekr'in solunda, Eshâbı ile son defa namaz kıldılar.[345]

Sevgili Peygamberimizin vefâtından üç gün evveldi. Cebrâil (aleyhisselâm), Resûlullah efendimizi ziyârete gelip; "Yâ Resûlallah! Allahü teâlânın sana selâmı var. Durumunuzu bildiği halde, nasıl olduğunuzu, kendinizi nasıl hissettiğinizi soruyor" dedi. Âlemlerin efendisi ise; **"Mahzûnum!"** buyurdular.

344) Süheylî, Ravzü'l-ünüf, III, 198; Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 386-387.

345) Beyhekî, es-Sünen, II, 4; Ebu Ya'la, el-Müsned, XIII, 428.

Cebrâil (aleyhisselâm), Pazar günü de geldi ve aynı şeyleri söyledi. Peygamber efendimiz yine evvelki cevâbı verdiler. Cebrâil (aleyhisselâm) ayrıca; Yemen'de peygamber olduğunu söyleyen Esved-i Ansî'nin öldürüldüğünü haber verdi. Resûl-i ekrem de, Eshâbına bildirdi. Hastalıktan önce, kendilerine gelmiş olan birkaç altını fakirlere, birkaçını da Hazret-i Âişe'ye vermişlerdi. Pazar günü, Resûlullah'ın hastalığı ağırlaştı. Huzûruna gelen ordu kumandanı Hazret-i Üsâme'ye bir şey söylemediler. Fakat mübârek kollarını kaldırıp onun üzerine sürdüler. Ona duâ ettikleri anlaşıldı.

Sevgili Peygamberimizin dünyâyı şereflendirdiği ve âhirete irtihal buyurduğu gün Pazartesi idi. Hastalıklarının on üçüncü ve son günü... Eshâb-ı kirâm Mescid-i şerîfte Ebû Bekr-i Sıddîk hazretlerinin arkasında sabah namazını kılarlar iken, âlemlerin efendisi, Mescid-i şerîfe geldiler. Ümmetinin saf saf olup ibâdet ettiklerini gördüler. Sevinerek tebessüm buyurdular. Kendileri de Hazret-i Ebû Bekr'e uyup, arkasında namaz kıldılar. Eshâb-ı kirâm, Resûlullah'ı mescidde görünce, hastalık geçti sanarak sevindiler.

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) ise Hazret-i Âişe'nin odasını teşrif buyurup yattılar. **"Allahü teâlânın huzûruna, dünyâ malı bırakmadan gitmek isterim, yanında kalan altınları da, fakirlere dağıt"** buyurdular. Sonra ateşi arttı. Bir müddet sonra, tekrar gözlerini açıp, Hazret-i Âişe'ye altınları dağıtıp dağıtmadığını sordular. Dağıtacağını söyledi. Bunların hemen dağıtılmasını tekrar tekrar emir buyurdular. Hemen dağıtılıp bildirilince; **"Şimdi rahat ettim"** buyurdular.

Yataklarında bir müddet istirahat buyurduktan sonra, huzûr-i şerîflerine Hazret-i Ali'yi çağırdılar. Mübârek başını onun kucağına koydular. Mübârek alnı terlemiş, mübârek rengi değişmişti. Hazret-i Fâtıma vâlidemiz, mübârek babasının o hâlini görünce, bakmaya dayanamadı ve oğulları Hazret-i Hasan ile Hazret-i Hüseyin'in yanına gitti. Ellerinden tutup ağlamaya başladı. "Ey benim babam! Kızını kim gözetir! Hasan ve Hüseyin'i kime emânet edersin? Vay babam! Canım sana fedâ olsun! Senden sonra benim hâlim nice olur! Gözüm, mübârek yüzünden sonra kime bakar!"

Resûlullah efendimiz kızının gönülleri yakan bu sözlerini işitince, mübârek gözlerini açtı ve onu yanına çağırdı **"Yarabbi buna sabır ihsân eyle"** diye duâ ettikten sonra **"Ey Fâtıma! Ey gözümün nûru! Ba-**

ban can çekişme hâlindedir!" buyurunca, içli iniltilerle ağlaması daha da arttı. Hazret-i Ali; "Ey Fâtıma! Ne olur sus, Resûlullah'ı daha fazla üzme!" deyince, sevgili Peygamberimiz; ''**İncitme yâ Ali! Bırak babası için gözleri yaş döksün!..."** buyurduktan sonra, mübârek gözlerini yumarak kendinden geçer gibi oldu.

Sonra Hazret-i Hasan, mübârek dedesinin huzûr-i şerîfine gelip; "Ey benim mübârek dedem! Senin ayrılığına kim dayanabilir! Gönül perişânlığımızı kime arz ederiz! Senden sonra anneme, babama ve kardeşime kim şefkat eder? Ezvâcın ve Eshâbın, o güzel ahlâkınızı nerede bulurlar!..." diyerek ağlayınca, Peygamber efendimizin mübârek hanımefendilerinde dayanacak hâl kalmadı. Hep birlikte ağlamaya başladılar.

Dışarda pek müteessir bir hâlde bekleyen Eshâb-ı kirâm, Peygamber efendimizin rahatsızlıklarının çok arttığını işitince, gönülleri dağlandı. Ağlamaya başladılar. Son bir defâcık olsun, sevgili Peygamberlerinin mübârek cemâlini görmek için; "Ne olur, kapıyı açın! Resûlallah (aleyhisselâm)ın mübârek yüzünü bir defa daha görelim!.." diyerek kapıda yalvarıyorlardı. Âlemlere rahmet olarak gönderilen Allahü teâlânın habîbi, sevgilisi, Eshâbının bu yakarışlarını işitince, merhamet eyleyip; **"Kapıyı açınız!"** buyurdular. Eshâbın ileri gelenleri içeri girdiler.

Sevgili Peygamberimiz, onlara sabır tavsiye ettikten sonra; **"Ey Eshâbım! Siz, insanların en üstünleri, en şereflilerisiniz. Sizden sonra kim gelirse gelsin, siz hepsinden önce Cennet'e girersiniz. Dîni ayakta tutmakta metîn olun ve Kur'ân-ı azîmi imâm** (rehber) **edinin. Dînin hükümlerinden gâfil olmayın"** buyurdu. Sonra; "**Yâ Rabbî! Tebliğ ettim mi?"** deyip mübârek gözlerini kapadı. Mübârek yüzü terledi. Hazret-i Ali, Eshâba işaretle çıkmalarını söyledi.

Onlar gittikten sonra, huzûra Hazret-i Âişe vâlidemiz gelip, nasihat istedi. Peygamber efendimiz; **"Ey Âişe! Evinin köşesine oturarak kendini muhâfaza eyle!"** buyurduktan sonra, mübârek gözlerinden yaşlar akmaya başladı. Kâinatın sultânı ağlıyordu... Oradakilerin gönülleri yaralandı, ciğerleri parçalandı. Hazret-i Ümmü Seleme vâlidemiz; "Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Niçin ağlıyorsunuz?" diyerek suâl eylediğinde; "**Ümmetime merhamet olunması için ağlıyorum"** buyurdu.

Güneş tepeye doğru yükseliyordu. Vakit yaklaşmıştı... Sevgili Peygamberimizin mübârek başı, Hazret-i Âişe vâlidemizin göğsüne yaslı bulunuyordu. Âlemlerin efendisi, artık son anlarını yaşıyor, mübârek

dudaklarından **“Aman! Aman! Ellerinizdeki kölelerinize iyi davranınız! Onların üzerlerine elbise giydiriniz, karınlarını doyurunuz. Onlara yumuşak konuşunuz. Namaza, namaza devâm ediniz. Kadınlarınız ve köleleriniz hakkında Allahü teâlâdan korkunuz!.. Ey Allah’ım! Beni yarlığa! Bana rahmetini ihsân eyle!... Beni Refik-i âlâ zümresine kavuştur!...”** cümleleri dökülüyordu.

Hazret-i Fâtıma vâlidemizin gözyaşları sel gibi akıyor, iniltisi ciğerleri dağlıyordu. Sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) onu yanına oturtup; “**Kızım, bir mikdar sabreyle, ağlama. Zîrâ Hamele-i Arş** (melekler) **senin ağlaman üzerine ağlaşırlar”** buyurdu. Hazret-i Fâtıma vâlidemizin gözyaşını sildi. Tesellî verip, Allahü teâlâdan sabır diledi ve; “**Ey kızım, benim rûhum kabz olacak. “İnnâlillahi ve innâ ileyhi râcî’ûn” diyesin. Ey Fâtıma! Gelen her musîbete bir karşılık verilir”** buyurdu. Bir müddet mübârek gözlerini kapayıp, sonra; **“Bundan sonra babana üzüntü ve gussa** (keder, tasa) **olmaz. Zîrâ fâni âlemden ve mihnet yerinden kurtuluyor”** buyurdu. Sonra Hazret-i Ali’ye; “**Yâ Ali! Zimmetimde filan Yahudinin şu kadar malı vardır. Asker hazırlamak için almıştım. Sakın onu ödemeyi unutma. Elbette zimmetimi kurtarırsın ve Kevser havzı başında benimle görüşeceklerin birincisi sensin. Benden sonra sana çok zarar gelir, sabır edesin, insanlar dünyâyı istedikleri vakit sen âhireti seçesin”** buyurdu.

Üsâme tekrar geldi. Resûlullah efendimiz; **“Allahü teâlâ yardımcın olsun! Haydi cenge git!”** buyurdu. O da çıkıp ordusuna gitti. Hemen hareket emrini verdi.[346]

AZRÂİL (ALEYHİSSELAM) İZİN İSTEDİ

Âlemlerin efendisi, artık son nefeslerini veriyordu... Vakit iyice yaklaşmıştı... Allahü teâlâ, Azrâil (aleyhisselâm)a; **“Habîbime en güzel surette git! Eğer izin verirse rûhunu çok yumuşak ve hafif olarak al. İzin vermezse geri dön!”** diye vahyetti. Azrail (aleyhisselâm), en güzel sûrette, insan kıyâfetinde, sevgili Peygamberimizin saadethânelerinin kapısına geldi ve; “Esselâmü aleyküm ey nübüvvet evinin sahibi! İçeri girmeğe izin verir misiniz? Allahü teâlâ size rahmet eylesin” dedi.

Hazret-i Âişe vâlidemiz, sevgili Peygamberimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) yanıbaşında oturan Hazret-i Fâtıma’ya; “Bu gelene sen ce-

---

346) İbni Hişâm, es-Sire, II, 650; Taberî, Târih, II, 474; Süheylî, Ravzü’l-ünüf, IV, 434.

vap ver" dedi. O da, kapıya varıp, çok üzüntülü bir ses ile; "Ey Allahü teâlânın kulu! Resûlullah şu anda, kendi hâliyle meşgûldür" dedi. Azrâil (aleyhisselâm), tekrar izin istedi. Aynı cevap verildi. Üçüncü defa selâmını tekrarlayıp, mutlaka girmesi gerektiğini yüksek sesle söyleyince, Peygamber efendimiz haberdâr oldular ve **"Yâ Fâtıma! Kapıda kim var!"** buyurdular.

Hazret-i Fâtıma; "Yâ Resûlallah! Kapıda birisi girmek için izin ister. Birkaç defa cevap verdim. Fakat üçüncü seslenişinde vücûdum ürperdi" dedi. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz; "**Ey Fâtıma! Kapıdaki kimdir, biliyor musun? O; lezzetleri yıkan, toplulukları darmadağınık eden, kadınları dul, çocukları yetim bırakan, evleri harâb, kabirleri mâmûr eden, ölüm meleği Azrâil'dir. Ey Azrâil gir"** buyurdu. O zaman Hazret-i Fâtıma vâlidemiz, târif edilmez bir ızdırâba düştü ve mübârek ağızlarından şu cümleler döküldü; "Vah Medîne harâb oldun."

Peygamberimiz, Hazret-i Fâtımâ'nın elini tutup mübârek göğsüne koydular ve mübârek gözlerini kapadılar. Hazır olanlar, mübârek ruhunun kabzolduğunu sandılar. Hazret-i Fâtıma vâlidemiz dayanamayıp, babasının mübârek kulağına doğru eğildi ve gönülleri yaralayan bir sesle; "Ey benim babacığım!..." diye seslendi. Hiç cevap gelmeyince bu sefer; "Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Ne olur mübârek gözlerini bir aç da bana bir şey söyle..." dedi. Âlemlerin efendisi, mübârek gözlerini açıp, kızının gözyaşlarını sildi ve onun kulağına vefât edeceğini bildirdi. Bunun üzerine Hazret-i Fâtıma ağlamaya başladı. Bu defa kulağına; **"Ehl-i beytimden, ilk önce, benim yanıma gelecek sensin,"** buyurdular. O da bu müjdeye sevinip tesellî buldular.

Hazret-i Fâtıma vâlidemiz; "Ey babacığım! Bugün ayrılık günü! Bir daha sana ne zaman kavuşurum?" diye sordu. Resûlullah efendimiz; "**Ey kızım! Beni kıyâmet günü havzın kenarında bulursun. Ümmetimden, havza gelenlere su veririm"** buyurdu Hazret-i Fâtıma; "Eğer seni orada bulamazsam, ne yaparım?" diye sorunca, Peygamber efendimiz; "**Mîzânın yanında bulursun. Orada, ben ümmetime şefâat ederim"** buyurdu.

Hazret-i Fâtıma vâlidemiz; "Orada da bulamazsam yâ Resûlallah!" deyince, Peygamber efendimiz; **"Sırâtın yanında bulursun. Ben orada Rabbime; "Yâ Rabbî! Benim ümmetimi ateşten muhafaza eyle" diye yalvarırım"** buyurdu.

Bundan sonra Hazret-i Ali hüzünlü bir sesle; "Yâ Resûlallah! Siz rûhunuzu teslîm ettikten sonra, sizin gaslinizi kim yapacak, neye kefenleyeceğiz. Namazınızı kim kıldıracak, kabre kim koyacak?" diye sordu. Peygamber efendimiz;

"Ey Ali, beni sen yıka, Fadl bin Abbâs sana su döksün. Cebrâil sizin üçüncünüz olur. Gasl (yıkama) **işimi bitirince, kefenimi yaparsınız. Cebrâil, Cennet'ten güzel koku getirir. Sonra beni mescide götürünüz ve çıkınız. Çünkü ilk önce Cebrâil sonra Mikâil, sonra İsrâfil, sonra melekler grup grup namazımı kılacaklar. Daha sonra siz giriniz, saf saf olunuz. Hiç kimse benden öne geçmesin"** buyurdu.(347)

Sonra, beklemekte olan Azrail (aleyhisselâm)a; **"Ey Azrâil! Ziyâret için mi geldin, yoksa rûhumu kabzetmek için mi?"** diye sorunca, Azrâil aieyhisselâm; "Hem misâfir, hem de vazifeli olarak geldim. Allahü teâlâ bana, senin huzûruna izinle girmemi emretti. Mübârek rûhunu ancak izninle alırım. Yâ Resûlallah! İzin buyurursan, emrinize uyar, rûhunuzu kabz ederim. Yoksa döner, Rabbime giderim" dedi.

Peygamber efendimiz; **"Ey Azrâil! Cebrâil'i nerede bıraktın?"** buyurdu. "Cebrâil'i dünyâ semâsında bıraktım. Melekler, onu senin vefâtın sebebiyle tâziye ediyorlar" dedi. Böyle konuşurlarken Cebrâil (aleyhisselâm) geldi. Resûlullah efendimiz; "**Ey kardeşim Cebrâil! Artık dünyâdan göç vakti geldi. Allahü teâlânın katında benim için ne var? Bana onu müjdele de gönül rahatlığı ile emâneti sahibine teslîm edeyim"** buyurdu.

Cebrâil (aleyhisselâm); "Ey Allahü teâlânın sevgilisi! Ben semânın kapısını açık bıraktım. Melekler saf saf olmuşlar, senin rûhunu sevgiyle beklerler" dedi. Peygamber efendimiz; **"Hamd, Allahü teâlâya mahsustur. Sen bana müjde ver! Rabbimin nezdinde benim için ne var?"** buyurdu. Cebrâil (aleyhisselâm); "Yâ Resûlallah! Senin teşrifinden dolayı, Cennet kapıları açılmış, Cennet'in nehirleri akmış, Cennet'in ağaçları sarkmış, hûrîler süslenmiştir" dedi.

Peygamber efendimiz yine; "**Hamd, Allahü teâlâya mahsustur. Sen bana başka müjde ver yâ Cebrâil!"** buyurdu. Cebrâil (aleyhisselâm); "Yâ Resûlallah! Sen kıyamet günü ilk şefâat eden ve ilk

---

347) İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 258; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, VIII, 329; Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, XII, 264.

şefâati kabul olunansın" dedi. Sevgili Peygamberimiz tekrar; **"Hamd Allahü teâlâya mahsustur. Yâ Cebrâil! Bana başka müjde ver"** buyurunca, Cebrâil (aleyhisselâm); "Yâ Resûlallah! Sen neyi soruyorsun?" dedi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz; **"Benim bütün endişem, üzüntüm ve kederim, benden sonra geride bıraktığım ümmetimdir"** buyurdu. Hazret-i Cebrâil; "Ey Allahü teâlânın Habîbi! Allahü teâlâ kıyâmet günü, sen râzı oluncaya kadar ümmetini bağışlar. Bütün peygamberlerden önce seni, bütün ümmetlerden önce senin ümmetini Cennet'e koyacaktır" dedi.

Sevgili Peygamberimiz, Cebrâil (aleyhisselâm)a; **"Allahü teâlâ katında üç murâdım vardır: Biri, ümmetimin günahkârlarına beni şefâatçi etmesi, ikincisi, dünyâda yaptıkları günahlardan dolayı onlara azâb etmemesi, üçüncüsü, Perşembe ve Pazartesi günleri ümmetimin amellerinin bana arzedilmesidir. Eğer amelleri iyi ise duâ ederim, Allahü teâlâ kabûl eder. Kötü ise şefâat edip, amel defterinden silinmesini isterim"** buyurdu. Cebrâil (aleyhisselâm), Allahü teâlâdan, bu üç arzusunun da kabûl edildiği haberini verdi. Bunun üzerine sevgili Peygamberimiz rahatladılar.

Allahü teâlâ vahy etti ki: "Ey Habîbim! Ümmetine bu kadar muhabbet ve şefkât göstermeni, mübârek kalbine kim getirdi?" Peygamber efendimiz; **"Beni yaratıp, terbiye eden Rabbim teâlâ"** diye cevap verdi. Cenâb-ı Hak da; "Senin ümmetine, benim rahmetim, merhametim seninkinden bin kat fazladır. Onları bana bırak" buyurdu. Sonra sevgili Peygamberimiz; **"Şimdi rahatladım. Ey Azrâil! Emrolunduğun vazifeyi yerine getir!"** buyurdu.

Azrâil (aleyhisselâm), vazifesini yapmak üzere hürmetine yaratıldığı Kâinatın sultânının huzûruna yaklaştı. Sevgili Peygamberimiz, yanındaki su kabına mübârek iki elini batırıp, ıslak ellerini mübârek yüzüne sürdü ve; "**Lâ ilâhe illallah! Ey Allah'ım! Refîk-i âlâ!..."** buyurdu. Azrail (aleyhisselâm), Âlemlerin efendisinin mübârek rûhunu almaya başladı.

Resûlullah efendimizin mübârek benzi bâzan kırmızı oluyor, bazan sararıyordu. Azrâil (aleyhisselâm)a; **"Ümmetimin canını da böyle şiddet ve zorla mı alırsın!"** buyurunca, o; "Yâ Resûlallah! Hiç kimsenin canını böyle kolay almadım" cevâbını verdi. Son ânında bile ümmetini unutmayan sevgili Peygamberimiz; **"Ey Azrail! Ümmetime edeceğin şiddeti bana eyle! Zîrâ onlar zayıftır, dayanamazlar..."** buyurdu. Son-

ra; “**Lâ ilâhe illallah! Refîk-i âlâ!”** buyurdular ve mübârek rûhları alındı ve âlâ-yı illiyyîne ulaştırıldı...

Essalâtü vesselâmü aleyke yâ Resûlallah!
Essalâtü vesselâmü aleyke yâ Habîballah!
Essalâtü vesselâmü aleyke yâ Seyyidel evveline vel-âhırîn!
Şefâat yâ Resûlallah! Dahıylek yâ Resûlallah!

Cebrâil (aleyhisselâm), Peygamber efendimize; “Esselâmü aleyküm ey Allahü teâlânın Resûlü! Benim maksûdum, matlûbum sen idin. Artık, bir daha yer yüzüne gelmem!” diyerek vedâ eyledi.

Resûl-i ekrem efendimizin mübârek ruhu, yüksek âleme gidince, Hazret-i Fâtıma vâlidemiz ve ezvâc-ı tâhirât[348] (Radıyallahü anhünne) sesli sesli ağlamaya başladılar.[349]

Bu sırada sâhibi görünmeyen bir ses;

“Esselâmü aleyküm yâ Ehl-i beyt! Ve Rahmetullahi ve berekâtühü” diye selâm verdi ve; **“Biliniz ki, her canlı ölümü tadacaktır. Ve kıyâmet günü, size ecirleriniz tamamiyle verilecektir”** meâlindeki Âl-i İmrân sûresinin 185. âyet-i kerîmesini okudu. Sonra, onlara tesellî verip; “Allahü teâlânın ihsânlarına, ikrâmlarına güveniniz. O’na sarılıp, O’ndan umunuz. Feryâd etmeyiniz! Asıl musîbete uğrayan, sevâbdan mahrum kalandır!” diyerek tâziyede bulundu.

Bu sözleri oradakilerin hepsi işitip selâmına cevap verdiler. Bunları söyleyen Hızır (aleyhisselâm) idi.

Resûl-i ekremde mevt (ölüm) alâmetleri görülünce, Ümm-i Eymen, oğlu Üsâme’ye haber gönderdi. Üsâme, Hazret-i Ömer ve Ebû Ubeyde bu acı haberi alınca, ordudan ayrılıp, Mescid-i Nebevî’ye geldiler. Âişe-i Sıddîka ve diğer hâtûnlar ağlayınca, Mescid-i şerîfdeki Eshâb-ı kirâm şaşırdı. Ne olduklarını anlayamadılar. Beyinlerinden vurulmuşa döndüler. Hazret-i Ali ölü gibi, hareketsiz kaldı. Hazret-i Osman’ın dili tutuldu.

Hazret-i Ebû Bekr, o anda evinde idi. Koşarak geldi. Hemen hücre-i seâdete girdi. Fahr-i âlemin yüzünü açtı. Vefât etmiş olduğunu gördü. Mübârek yüzü ve her yeri latîf, nazîf olarak, nûr gibi parlıyordu. “Me-

---

348) Muhammed Aleyhisselam’ın Hanımları.

349) İbni Sa’d, et-Tabakât, II, 262.

mâtın da, hayâtın gibi ne güzel yâ Resûlallah!” diyerek, öptü. Çok ağladı. Mübârek yüzünü örttü. Evdekilere tesellî verdi.

Mescid-i şerîfe geldi. Minbere çıkarak Eshâb-ı kirâma bir hutbe okudu. Allahü teâlâya hamd ve senâ etti ve Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimize salât okuduktan sonra; “Her kim Muhammed (aleyhisselâm)a îmân etmişse bilsin ki, Muhammed (aleyhisselâm) vefât etti. Her kim Allahü teâlâya tapıyorsa, O, hayy (diri) ve bâkîdir (ölmez, ebedîdir)” buyurdu ve sonra;

“Muhammed (aleyhisselâm) resûldür. O’ndan önce de resûller gelmiştir. O da ölecektir. Vefât ederse veya öldürülürse dîninizden, döner misiniz? Dîninden çıkan olursa, Allahü teâlâya zarar vermez. Kendine zarar verir. Dîninden dönmeyenlere, Allahü teâlâ sevâblar verir” meâlindeki Âl-i İmrân sûresinin 144. âyet-i kerîmesini okudu. Eshâb-ı kirâma nasîhat edip, ortalığı düzene koydu.(350) Böylece hepsi Resûlullah’ın vefât etmiş olduğuna inandı. Hüzün ve keder, Eshâb-ı kirâmın yüreğine bir zehirli hançer gibi saplandı. Gözler ağlar, gözyaşları çağlar, hasret ateşi herkesin ciğerini dağlar idi.

Eshâb-ı kirâm aleyhimürrıdvân ilk iş olarak, bütün işleri idare etmesi için Hazret-i Ebû Bekr’i, halîfe seçtiler. Ona bî’at edip, tâbi oldular ve emrine göre işleri görmeye başladılar.(351)

Resûl-i ekrem efendimiz, hicretin on birinci yılında (milâdî 632) Rebiül-evvel-ayının 12’sinde Pazartesi günü öğleden evvel âhirete irtihâl eyledi. O anda Kamerî seneye göre 63, şemsî seneye göre de 61 yaşında bulunuyordu.(352)

Peygamber efendimizi, Hazret-i Ali, Hazret-i Abbâs, Hazret-i Fadl bin Abbâs, Hazret-i Kusem bin Abbâs, Hazret-i Üsâme bin Zeyd, Hazret-i Salih yıkadılar.(353) Yıkama esnâsında mübârek vücûdundan öyle bir misk kokusu yayıldı ki, şimdiye kadar hiç kimse öyle bir koku koklamamıştı. Sonra kefenlediler. Bir sedir üzerinde taşınıp, mescide getirildi.

Daha önce sevgili Peygamberimizin haber verdiği şekilde, herkes

---

350) Buhârî, “Fezâil-üs-Sahabe”, 5; İbni Hişâm, es-Sire, II, 655; İbni Sa’d, et-Tabakât, II, 271; Hâkim, el-Müstedrek, II, 323; Süheylî, Ravzü’l-ünüf, IV, 443; İbni Kesîr, es-Sire, IV, 480.

351) İbni Hişâm, es-Sire, II, 655; Süheylî, Ravzü’l-ünüf, IV, 444; Taberî, Târih, II, 442.

352) İbni Sa’d, et-Tabakât, II, 272; Süheylî, Ravzü’l-ünüf, II, 341; Taberî, Târih, II, 441.

353) Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 396.

mescidden dışarı çıktı. Melekler, bölük bölük gelip namazını kıldılar. Meleklerin kılması bitince, sahibi görünmeyen bir ses; "Giriniz! Peygamberinizin namazını kılınız!" diyordu. Bunun üzerine Eshâb-ı kirâm içeri girdi. İmâmsız olarak sevgili Peygamberimizin namazını kıldılar. Çarşamba günü akşamına kadar ancak bitirebildiler.

Eshâb-ı kirâm, sevgili Peygamberimizin mübârek kabrinin kazılması hususunda Hazret-i Ebû Bekr'in hatırlattığı şu hadîs-i şerîfe uydular: **"Peygamberler, rûhlarını teslîm ettikleri yerde defn olunurlar."** Ebû Talha-ı Ensârî hazretlerinin, Lahd şeklinde kazdığı kabr-i şerîfe, Çarşamba günü gece yarısına doğru defn edildi. Hazret-i Abbâs'ın oğlu Kusem, kabirdeki hizmeti bitirip en son çıkan idi. Dedi ki: "Resûlullah'ın mübârek yüzünü en son gören benim. Mübârek dudakları kıpırdıyordu. Üzerine eğilip kulak verdim; **"Yâ Rabbî! Ümmetim!... Yâ Rabbî! Ümmetim!..."** diye yalvarıyordu."(354)

Sevgili Peygamberimiz, âhirete irtihâl ettiği gün, Abdullah bin Zeyd hazretleri; "Yâ Rabbî! Ben bu gözü, Habîbinin mübârek nûrlu yüzüne bakmak için isterdim. O görünmez olunca, artık ne yapayım! Yâ Rabbî, gözümü al!" diye duâ etti ve göremez oldu...

KABİRDEKİ HAYÂTI

Peygamberler, bilmediğimiz bir hayat ile kabirlerinde diridirler. Evliya ve şehidler de diridirler. Diri olmaları sözde değildir. Tam olarak diridirler. Âl-i İmran sûresi 169. âyet-i kerîmesinde meâlen; **"Allahü teâlâ yolunda öldürülenleri ölü sanmayınız! Onlar, Rablerinin yanında diridirler. Rızıklandırılmaktadırlar"** buyruldu.

Bu âyet-i kerîme, şehidlerin diri olduklarını bildirmektedir. Peygamberler, şehidlerden elbet daha ileride ve daha üstündür. İslam âlimlerine göre her peygamber, şehid olarak ölmüştür.

Resûlullah efendimiz son hastalağında; **"Hayber'de yemiş olduğum yemeğin acısını her zaman duyardım"** buyurdu.(355) Bu hadîs-i şerîf, Resûlullah efendimizin şehid olarak vefât ettiğini bildiriyor.

Bu sebeple, Efendimizin bütün şehidler gibi kabrinde diri olduğu buradan da anlaşılıyor. "Buhari" ve "Müslim"de bildirilen hadîs-i şerîfde; **"Mirac gecesinde, Musa'nın (**aleyhisselâm) **kabri yanından geçi-**

---

354) İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 298.

355) İbni Hişâm, es-Sire, II, 337; Vâkıdî, el-Megâzî, II, 678; Taberî, Târih, II, 303; İbni Kesîr, es-Sire, III, 399.

rildim. Mezarında, ayakta namaz kılıyordu” buyuruldu.[356]

Başka bir hadîs-i şerîfde; **“Allahü teâlâ, toprağın peygamberleri çürütmesini haram etmiştir”** buyruldu.[357] Bunun doğru olduğunu, âlimler sözbirliği ile bildirmektedir. “Buhari” ve “Müslim”de; “Allahü teâlâ, Mirac gecesinde, bütün peygamberleri, Peygamberimize gönderdi. Onlara imâm olup, iki rek’at namaz kıldılar” yazılıdır.

Namaz kılmak, rükû ve secde yapmakla olur. Bu haber, diri olarak, cesed ile, beden ile kıldıklarını gösteriyor. Musa (aleyhisselâmın) kabrinde namaz kılması da, bunu göstermektedir.

“Mişkat” kitabının son cildinde Mirâc bâbının birinci faslı sonunda; Müslim’den alarak Ebû Hüreyre’nin bildirdiği hadîs-i şerîfde; **“Allahü teâlâ bana gösterdi. Musa** (aleyhisselâm) **ayakta namaz kılıyordu, zayıf idi. Saçları dağınık ve sarkık değildi. Şenu’e kabîlesinden bir yiğit gibi idi. İsa** (aleyhisselâm), **Urve bin Mes’ud Sekafi’ye benziyordu”** buyruldu.[358]

Şenu’e Yemen’de bulunan iki kabîlenin ismidir. Bu hadîs-i şerîfler, Peygamberlerin, Rableri yanında diri olduklarını göstermektedir. Onların cesedleri (bedenleri), ruhları gibi lâtîf olmuştur. Kesif, katı değildir. Madde ve ruh âleminde görünebilirler.

Bunun için, peygamberler, ruhları ve bedenleri ile görünebilirler. Hadis-i şerîfde, Musa ve İsa (aleyhisselâmın) namaz kıldıkları bildiriliyor. Namaz kılmak, çeşitli hareketler yapmaktır. Bu hareketler beden ile olur. Ruh ile olmaz. Musa (aleyhisselâmı) **“Orta boylu, eti az, zayıf, saçları toplu gördüm”** buyurması; rûhunu değil, bedenini gördüğünü gösteriyor.

İmâm-ı Beyhekî buyurdu ki: “Peygamberler mezara konduktan sonra, ruhları bedenlerine geri verilir. Biz onları göremeyiz. Melekler gibi, görünmez olurlar. Yalnız Allahü teâlânın keramet olarak ihsan ettiği seçilmiş kimseler görebilir.” İmâm-ı Süyûtî de böyle bildirmiştir.

Çok kimse, selâmlara, kabr-i saadetten cevap verildiğini, çok zaman işitmişlerdir. Başka kabirlerden de, selâmlara cevap verildiği çok işitilmiştir.

---

356) Şemseddin Şâmî, Sübülü’l-Hüdâ, XII, 355.

357) Nesâî, “Cuma”, 5; İbni Mâce, “İkamet-üs-Salât”, 79; Dârimî, “Salât”, 206.

358) Müslim, “İman”, 346, İbni Sa’d, et-Tabakât, I, 215; Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, II, 243; Süyutî, Câmi-ul Ehâdis, XVII, 428.

Hadis-i şerîfte de; **“Bana selâm verilince, Allahü teâlâ rûhumu geri gönderir, ona cevap veririm”** buyruldu.(359)

İmâm-ı Süyûtî hazretleri buyurdu ki: “Resûlullah, Cemal-i ilahiyi görmeye dalmıştır. Bedendeki duyguları unutmuştur. Bir müslüman selâm verince, mübârek ruhu, bu halden ayrılıp, beden duygularını alır. Dünyada, böyle olanlar da az değildir. Bir dünya işi veya ahiret işi aşırı düşünülürken, insan, yanında konuşulanı duymaz. Cemal-i ilahiye dalan kimse bir sesi işitebilir mi?”

Kadı İyâd hazretleri “Şifâ” kitabında Süleyman bin Sühaym’dan rivâyetinde; “Bir gece rüyada Fahr-i Kâinât efendimizi gördüm; “Yâ Resûlallah! Gelip sana selâm veren kimselerin selamını bilir misiniz?” dedim. **“Evet bilirim ve onların selamını alıp cevap veririm”** buyurdu.

Peygamberlerin, mezarlarında diri olduğunu bildiren hadîs-i şerîfler o kadar çoktur ki, birbirlerini kuvvetlendirmektedirler. Mesela, **“Kabrimin yanında, benim için okunan salevâtı işitirim. Uzak yerlerde okunanlar bana bildirilir”** buyrulmuştur.

Bu hadîs-i şerîfi, Ebû Bekr bin Ebi Şeybe bildirmiştir. Bu ve bunun gibi hadîs-i şerîfler, altı büyük hadîs imamının kitaplarında vardır.

Abdullah bin Abbas hazretlerinden İbn-i Ebi’d-dünya’nın haber verdiği hadîs-i şerîfde; **“Bir kimse, bir tanıdığının kabrine uğrayıp selâm verse, meyyit onu tanır ve cevap verir. Tanımadığı meyyite selâm verirse, meyyit sevinir ve cevap verir”** buyuruldu.

Resûlullah, dünyanın her yerinde, aynı zamanda salât ve selâm edenlerin her birine ayrı ayrı nasıl cevap verir diye sorulursa, öğle vakti güneşin, bir anda binlerce şehre ışık salması gibidir, diye cevap verilir.

İbrahim bin Bişar hazretleri; “Hac ettikten sonra, kabr-i saadeti ziyâret için Medîne’ye gittim. Hücre-i saadet önünde selâm verdim. **“Vealeykesselâm”** cevabını işittim” buyurmuştur.

Resûlullah efendimiz; **“Ben öldükten sonra, diri iken olduğu gibi anlarım”** buyurdu. Başka bir hadîs-i şerîfde; **“Peygamberler, kabirlerinde diri olup namaz kılarlar”** buyruldu.(360)

Evliyanın büyüklerinden Seyyid Ahmed Rıfâî hazretlerinin ve bir

---

359) Ebû Dâvûd, “Menâsık”, 100; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, II, 527; Beyhekî, es-Sünen, II, 245; “Şu’ab-ül-İman”, IV, 101.

360) İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, XIII, 326; Süheylî, Ravzü’l-ünüf, I, 89; Süyutî, Câmi-ul Ehâdis, XI, 43.

çok velîlerin Resûlullah'a verdikleri selâmın cevabını işittikleri ve Ahmed Rıfâî'nin, Resûlullah'ın mübârek elini öpmekle şereflenmiş olduğu, çok sağlam kitaplarda yazılıdır.

İmâm-ı Süyûtî, kitabında; "Yüksek derecedeki velîler, peygamberleri ölmemiş gibi görürler. Peygamber efendimizin Musa (aleyhisselâmı) mezarında diri olarak görmesi, bir mûcize idi. Evliyanın da böyle görmeleri kerâmettir. Kerâmete inanmamak, câhillikten ileri gelir" buyurmaktadır.

İbn-i Hibban, İbn-i Mâce ve Ebû Davud'un bildirdikleri hadîs-i şerîfde; **"Cuma günleri bana çok salevât okuyunuz! Bunlar, bana bildirilir"** buyruldu. "Öldükten sonra da bildirilir mi?" denildikte; **"Toprak, peygamberlerin vücûdunu çürütmez. Bir mü'min bana salevât okuyunca, bir melek bana haber vererek, ümmetinden falan oğlu filan, sana selâm söyledi ve dua etti der"** buyurdu.

Resûlullah efendimiz diri iken, Eshâbına, Allahü teâlânın bir rahmeti, büyük nîmeti olduğu gibi, vefâtından sonra da bütün ümmeti için büyük nîmettir. İyiliklere sebeptir.

Bekir bin Abdullah Müzeni'nin rivâyet ettiği hadîs-i şerîfde; Resûl-i ekrem; **"Hayatım sizin için hayırlıdır. Bana anlatırsınız. Ben de size anlatırım. Öldükten sonra vefâtım da sizin için hayırlı olur. Amelleriniz bana gösterilir. İyi işlerinizi gördüğüm zaman, Allahü teâlâya hamd ederim. Kötü işlerinizi gördüğüm zaman, sizin için af ve mağfiret dilerim"** buyurdu.[361]

RESÛLULLAH EFENDİMİZİ GÖRMEK

Resûlullah efendimiz, uykuda ve uyanık iken görülebilir mi? Görülebilirse, görünen kendisi midir, benzeri midir? Âlimlerimiz, buna çeşitli cevap verdiler.

Kabirde diri olduğunu söz birliği ile bildirdikten sonra, kendisinin görüldüğünü çoğunlukla beyan buyurmuşlardır. Böyle olduğu, hadîs-i şerîflerden de anlaşılmaktadır. Bir hadîs-i şerîfde; **"Beni rüyada gören, uyanık iken görmüş gibidir"** buyruldu.[362]

Bunun için, İmâm-ı Nevevî hazretleri; "O'nu rüyada görmek, tam

361) Heysemî, Mecmâ'uz-Zevâid, XIII, 313; İbni Kesîr, es-Sire, IV, 547; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 194.

362) Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 409.

kendisini görmektir" dedi. Hadis-i şerîfde; **"Beni rüyada gören doğru görmüştür. Çünkü şeytan, benim şeklime giremez"** buyruldu.[363]

İbrahim Lekani hazretleri buyuruyor ki: "Hadis âlimleri, Resûlullah'ın rüyada olduğu gibi uyanık iken de görülebileceğini söz birliği ile bildirmişlerdir. Her iki hâle de bir çok misaller verilebilir. Bunlardan birkaçını bildirelim:

Mu'inüddin-i Çeştî hazretleri, gittiği her beldede kabristanları ziyâret eder, orada bir müddet kalırdı. Vardığı yerlerde tanınıp meşhur olunca, durmaz, kimseden habersiz gizlice çıkıp giderdi. Bu seyahatlerinden biri de Mekke'ye olmuştur. Mekke-i mükerremeye gidip, Kabe-i muazzamayı ziyâret etti. Bir müddet Mekke'de kalıp, oradan Medîne-i münevvereye gitti. Peygamberimizin kabr-i şerîfini ziyâret ettiği bir gün, türbesinden; **"Mu'inüddin'i çağırınız**" diye bir ses işitildi.

Bunun üzerine türbedar; "Mu'inüddin!" diye bağırdı. Birkaç yerden; "Efendim" sesi işitildi. Sonra da; "Hangi Mu'inüddin'i istiyorsun? Burada adı Mu'inüddin olan bir çok kişi var" dediler.

Bunun üzerine türbedar geri dönüp, Ravda-i mutahheranın kapısında ayakta durdu. İki defa; **"Mu'inüddin-i Çeşti'yi çağır**" diye nidâ eden bir ses işitti. Türbedar bu emir üzerine cemaate karşı; "Mu'inüddin-i Çeşti'yi istiyorlar" diye bağırdı.

Mu'inüddin-i Çeştî hazretleri bu sözü işitince, bambaşka bir hâle girdi. Ağlayıp, gözyaşları dökerek ve salevât okuyarak, sevgili Peygamberimizin türbesine yaklaştı ve edeble ayakta durdu. Bu sırada; **"Ey Kutb-i meşâyıh! İçeriye gel!"** diye bir ses işitti.

Peygamberimiz buyurdular ki: **"Sen benim dinime hizmet edicisin. Senin Hindistan'a gitmen gerekir. Hindistan'a git. Orada Ecmir denilen bir şehir vardır. Orada benim evladımdan** (torunlarımdan) **Seyyid Hüseyin adında biri var. Oraya cihad ve gazâ niyetiyle gitmişti. O şu anda şehid oldu. Ecmir kâfir eline düşmek üzeredir. Senin oraya gitmen sebep ve bereketiyle, İslamiyet yayılacak ve kafirler hakir olup, güçsüz ve te'sirsiz kalacaklar."** Sonra ona bir nar verdi ve**; "Bu nara dikkatle bak nereye gideceğini görüp, anla**" buyurdu.

Mu'inüddin-i Ceştî hazretleri, Peygamber efendimizin verdiği narı

---

363) Buhârî, "Tabir", 10; Müslim, "Rüya", 22; Ebû Dâvûd, "Edeb", 96; Tirmizî, "Rüya", 4; İbni Mâce, "Tabir-ür- Rüya", 4; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, I, 400; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, VII, 232.

alıp, emredildiği gibi baktı, doğu ile batı arasını tamamen gördü.

Ahmed Rıfâî hazretleri hacca gitmişti. Dönüşünde, Medîne-i münevverede Resûl-i ekrem efendimizin mübârek türbesini ziyâret ettiği sırada, şu meâlde manzûme söyledi:

"Uzaktık, toprağını öpmek için efendim,
Kendim gelemez, vekil rûhumu gönderirdim.
Şimdi seni ziyâret nîmeti oldu nasîb,
Ver mübârek elini, dudağım öpsün Habîb!"

Şiir bitince, sevgili Peygamberimizin kabrinden, mübârek elleri göründü. Seyyid Ahmed Rıfai de son derece tâzim ve hürmetle Peygamber efendimizin mübârek elini öptü. Orada bulunan herkes, hayretle hâdiseyi gördü.

Peygamber efendimizin mübârek ellerini öptükten sonra, Ravda-i mutahheranın çıkış kapısının eşiğine yattı. Ağlayarak, oradaki cemaatin cümlesine; "Üzerime basarak geçiniz!" diye yalvardı. Âlimler başka kapılardan çıkmaya mecbur kaldılar. Bu keramet pek meşhur olup, dilden dile günümüze kadar gelmiştir.

İbn-i Âbidin hazretlerinin dîne uymaktaki halleri meşhur olup, kerametleri ve menkıbeleri çoktur. Beş vakit namazda tahıyyatı okurken, Resûlullah efendimizi baş gözü ile görürdü. Göremediği zaman o namazı yeniden kılardı. (Buna benzer bir sözü Seyyid Ahmet Rifai ve Ebul Hasani Şazili Hazretleride söylemiştir.)

İslam âlimlerinin en büyüklerinden ikinci bin yılın müceddidi İmâm-ı Rabbânî Ahmed Farukî Serhendî hazretleri (rahmetullahi aleyh) buyurdu ki: "(Ramazan-ı şerîfin son on gününde) Bu gün son derece güzel bir hâl zâhir oldu. Yatağımda uzanmış yatıyordum. Gözlerimi kapamıştım. Yatağımın üzerine, bir başkasının gelip oturduğunu hissettim. Bir de ne göreyim. Evvelkilerin ve sonrakilerin seyyidi, efendisi, Peygamberimizdir.

Buyurdu ki**: "Senin için icâzet yazmaya geldim. Hiç kimseye böyle bir icâzet yazmadım."** Gördüm ki, o icâzetnâmenin metninde, bu dünyaya ait büyük lütuflar, arkasında da öbür dünyaya ait çok inâyetler yazılıydı."

Abdülkadir-i Geylanî hazretleri Gunye kitabında İbrahim Temimi hazretlerinden naklen anlatır:

Hızır (aleyhisselâm) bana; "Eğer rüyada, Resûlullah'ı görmek is-

tersen, akşam namazını kıldıktan sonra, yatsıya kadar hiç kimse ile konuşmadan ayağa kalkar, akşam namazından sonraki evvabin namazını kılarsın. İki rekatta bir selâm verirsin.

Her rekatta bir defa Fatihâ sûresini ve yedi kerre İhlas sûresini okursun. Yatsı namazını da cemaatle kıldıktan sonra evine gelip vitri kılarsın. Uykuya yatacağın zaman da iki rekat namaz kılıp her rekatta Fatihâ, İhlas sûresini yedi defa okursun. Namazdan sonra secdeye kapanıp yedi defa Allahü teâlâya istiğfarda bulunur, yedi kerre; "Sübhânallâhi velhamdülillâhi ve lâ ilâhe illallahü vallahü ekber velâ havle velâ kuvvete illâ billahil aliyyil azîm" dersin. Sonra başını secdeden kaldırıp oturarak, ellerini kaldırıp; "Ya hayyu, ya kayyum, ya zelcelali vel ikram, ya ilâhel evveline vel ahirin ve ya Rahman-ed-dünya vel ahireti ve rahimehüma, ya Rabbi, ya Rabbi, ya Rabbi, ya Allah, ya Allah, ya Allah" dersin.

Sonra ayağa kalkıp, aynı duayı okursun. Sonra secdeye kapanıp aynı duayı okursun. Sonra başını secdeden kaldırıp kıbleye yönelip istediğin şekilde yatıp uyursun. Uyku bastırıncaya kadar Peygamber efendimize salevât-ı şerîfe getirirsin" dedi.

Ben; "Bu duayı kimden öğrendiysen, bana bildirmeni isterim" dedim. Hazret-i Hızır; "Bana inanmıyor musun?" dedi. "Muhammed (aleyhisselâmı) hak peygamber olarak gönderen Allahü teâlâya yemin ederim ki, sana inanıyorum" dedim.

Hızır (aleyhisselâm;) "Ben, Resûlullah'ın bu duayı öğrettiği ve vasiyet ettiği meclisde bulundum. Bu duayı O'nun öğrettiği kimseden öğrendim" buyurdu.

Ben de Hızır (aleyhisselâmın) dediği gibi yaptım. Yatağımda, Peygamber efendimize salevât-ı şerîfe okumaya başladım. Peygamber efendimizi göreceğimin sevincinden dolayı, uykum kaçtı ve sabaha kadar uyuyamadım.

Sabah namazını kılıp güneş yükselinceye kadar oturdum. Duhâ yani kuşluk namazını kıldım. Kendi kendime; "Akşama ulaşırsam, dün gece yaptığım gibi yaparım" dedim. O anda uyumuşum. Rüyamda melekler gelip beni alıp Cennet'e götürdüler. Orada yakut, zümrüt ve inciden yapılmış köşk ve saraylar, bal, süt ve Cennet içeceklerinden ırmaklar gördüm.

Beni Cennet'e götüren meleklere; Şu köşk kim içindir?" diye sor-

dum. Melekler; “Senin yolunda gidenler içindir” dediler. Cennet yiyeceklerinden yedirip, sularından içirdikten sonra Cennet’ten bulunduğum yere getirdiler.

Sonra, Resûlullah efendimiz yanında yetmiş peygamber ve her saf arası doğu ile batı arası kadar olan yetmiş saf melekle bana gelip selâm verdi ve elimi tuttu. Bu sırada ben; “Ya Resûlullah! Hızır (aleyhisselâm) şu hadisi senden duyduğunu bildirdi” dedim. Peygamber efendimiz; **“Hızır doğru söyledi, anlattıkları doğrudur. Hızır yeryüzündekilerin en âlimidir. Ebdâllerin reisidir. Allahın yeryüzündeki askerlerindendir”** buyurdu.

Ben yine; “Ya Resûlallah! Bu ameli işleyene, benim bu gördüğümden başka karşılık var mıdır?” dedim. **“Senin gördüğünden, sana ihsan olunandan daha üstün ne karşılık olabilir? Sen Cennet’teki yerini ve makamını gördün. Cennet’in meyvelerinden yiyip, içeceklerinden içtin. Benimle beraber melekleri ve peygamberleri gördün. Hurileri gördün”** buyurdu.

“Ya Resûlallah? Benim yaptığım ameli yapıp da, rüyada benim gördüğümü görmeyen kimseye bana ihsan olunan verilir mi?” dedim. **“Beni hak peygamber olarak gönderen Allahü teâlâya yemin ederim ki, o kimsenin işlediği büyük günahlar affedilir. Allahü teâlânın o kimse hakkındaki gadabı kalkar. Beni hak peygamber olarak gönderen Allahü teâlâya yemin ederim ki, bu ameli yapan, rüyada senin gördüğünü görmese de, sana verilen ona da verilir. Semadan bir ses, Allahü teâlâ bu ameli işleyeni ve doğudan batıya kadar olan ümmet-i Muhammed’i mağfiret etti diye seslenir”** buyurdu.

“Ya Resûlallah! Senin cemalini ve Cennet’i gördüğüm gibi, o kimsenin de bunlardan nasibi var mıdır?” dedim. “**Evet hepsi de verilir”** buyurdu. “Ya Resûlallah! Erkek ve kadın, bütün mü’minlere bu duayı öğretmek ve sevablarını bildirmek uygun olur mu?” dediğimde; “**Beni hak peygamber olarak gönderen Allahü teâlâya yemin ederim ki, bu ameli Allahü teâlânın said olarak yarattığı kimselerden başkası işlemez.”** buyurdu.

Rüyada Peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâmı) hakiki şekliyle gören, muhakkak O’nu görmüş olur. Çünkü şeytan O’nun şekline giremez. Fakat şeytan başka şekle girip görünebilir. Resûlullahı tanımıyan kimsenin, bunu ayırması kolay olmaz.

Bâzı âlimler de, “Peygamber efendimizi değişik şekilde görmek, yine O’nu görmek olur. Fakat bu, o kişinin dindeki noksanlığına alâmettir. Peygamber efendimizi rüyada gerçek şekliyle gören ve mü’min olarak ölen herkes Cennete gider” buyurmuşlardır.

Ebû Hüreyre, Efendimizin şu hadîs-i şerîfini bildirdi: **“Bir kimse Cuma gecesinde, iki rekat namaz kılsa, her rekatta Fatiha ve Ayet-el-kürsi’yi birer, İhlas sûresini on beş kerre okusa, namazdan sonra bin kerre; “Allahümme salli alâ Muhammedin nebiyyilümmîyi” dese, diğer Cuma gelmeden beni rüyasında görür. O kimsenin geçmiş ve gelecek bütün günahları bağışlanır. Cennet beni görenler içindir.”**

KABR-İ ŞERÎFİNİ ZİYÂRET

Fahr-i kâinât efendimiz buyurdular ki: **“Kim vefâtımdan sonra beni ziyâret ederse, beni hayâtta iken ziyâret etmiş gibidir.”** “Mir’ât-i Medîne” kitabında bildirilen bir hadîs-i şerîfde; “Kabrimi ziyâret edene şefâ**atim vâcib oldu”** buyurdu. Bu hadîs-i şerîfi, İbn-i Huzeyme ve Bezzâr ve Dâre-Kutnî ve Taberânî haber vermektedir. Bezzâr hazretlerinin bildirdiği başka bir hadîs-i şerîfde; “**Kabrimi ziyâret edene şefâatim helâl oldu”** buyruldu.

“Müslim-i şerîf”de ve Ebû Bekr bin Mekkârî’nin “Mu’cem” kitabında bildirilen hadîs-i şerîfde; **“Bir kimse beni ziyâret etmek için gelse ve başka bir şey için niyeti olmasa, kıyâmet günü, ona şefâat etmemi hak etmiş olur”** buyruldu. Bu hadîs-i şerîf, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem)in kendisini ziyâret etmek için Medîne-i münevvereye gelenlere, şefâat edeceğini haber vermektedir.

Dâre-Kutnî’nin haber verdiği başka bir hadîs-i şerîfde; **“Hac edip de beni ziyâret etmeyen kimse, beni incitmiş olur”** buyruldu. Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem)in ziyâret olunmak istemeleri, ümmetinin, bu yoldan da sevâb kazanmaları içindir.

Bunun için, fıkıh âlimlerimiz, hac vazifesini yaptıktan sonra, Medîne-i münevvereye gelerek, Mescid-i şerîfte namaz kılarlardı. Sonra Ravda-i mutahhera ile Minber-i münîri ve Arş-ı âlâdan efdal olan kabr-i şerîfi, sonra oturdukları, yürüdükleri, dayandıkları yerleri, vahiy geldiği zaman dayandıkları direği ve mescid yapılırken ve tâmir edilirken çalışan ve para vermekle şereflenen Eshâb-ı kirâmın ve Tâbiîn’in geçtikleri yerleri ziyâret ederler, görmekle bereketlenirlerdi. Onlardan sonra ge-

len âlimler ve sâlihler de, hacdan sonra Medîne'ye gelirler, fıkıh âlimlerimiz gibi yaparlardı. Dün olduğu gibi bugün de hacılar, buna bağlı kalarak Medîne-i münevverede ziyâretlerde bulunuyorlar.

İslâm âlimlerinin güneşi Ebû Hanîfe hazretleri; "Müstehâbların en üstünlerinden olan kabr-i seâdetin ziyâreti, vâcib derecesine yakın bir ibâdettir" buyurdu.

Resûlullah efendimizin kabr-i şerîflerini ziyârete giden kimsenin, çok salevât-ı şerîfe getirmesi lâzımdır. Okunan bu salât ve selâmların Peygamber efendimize ulaştığı, hadîs-i şerîfde bildirilmiştir. Sevgili Peygamberimizi ziyâret etme âdâbı şöyle bildirildi:

Medîne-i münevvere şehri uzaktan görününce, salât ve selâm getirilir. Sonra; "Allahümme hâzâ haremü nebiyyike, fec'alhü vikâyeten lî min-en-nâr ve emânen min-el-azâb ve sû-il-hisâb" denir. Mümkünse şehre veya mescide girmeden önce gusl abdesti alınır. Güzel koku sürünülür. Yeni, temiz elbise giyilir. Çünkü bunlar, tâzim ve hürmet ifâde ederler.

Medîne-i münevvereye mütevâzı, vekarlı ve sükûnet hâli ile girilir. "Bismillahi ve alâ milleti Resûlillâh" dedikten sonra, İsrâ sûresinin 80. âyet-i kerîmesini okumalıdır. Onun akabinden; "Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed. Vagfir lî zünûbî veftah lî ebvâbe rahmetike ve fadlike" diyerek, Mescid-i Nebevî'ye girilir. Sonra Resûlullah efendimizin minberinin yanında iki rekat tahıyyet-ül-mescid namazı kılmalı, minberin direği, sağ omuzuna gelecek şekilde durmalıdır.

Sevgili Peygamberimiz, burada namaz kılardı. Burası, Peygamber efendimizin kabri ile minberi arasıdır. Hadîs-i şerîfde; **"Kabrim ile minberim arası Cennet bahçelerinden bir bahçedir. Minberim, havzım üzerindedir"** buyrulmuştur.(364) Sonra, ziyâret eden kimse Allahü teâlâya, Resûlullah'ın mübârek kabrini ziyâret etmeyi kendisine nasîb ettiğinden dolayı secdeye varmalıdır. Duâdan sonra kalkıp, Peygamber efendimizin kabr-i şerîfine, hücre-i seâdete gelmeli, arkasını kıbleye vererek Resûlullah'ın mübârek yüzüne karşı iki metre kadar uzakta edeble durmalıdır. Daha fazla yaklaşılmaz. Huşû ve hudû üzere olmalı, Allahü teâlânın Kur'ân-ı kerîmde emrettiği şekilde, Resûlullah efendimize, hayâtta imiş de yüksek huzûrlarında bulunuyormuş gibi edeb üzere bulunmalıdır. Sekînet ve vekârı terketmemelidir. Elini, kabr-i şerîfin duvarları-

---

364) Buhârî, "İtisam", 16; Müslim, "Hac", 588; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, II, 236; Beyhekî, Şu'ab-ül-îmân, III, 491.

na koymayıp uzakta edeble durmak, hürmete daha muvafıktır. Namazda gibi durmalıdır.

Resûlullah efendimizin mübârek, latîf sûretini hayâline getirmeli, kendisini bildiğini, sözünü, selâmını ve duâlarını işittiğini düşünmeli ve cevap verdiğini, âmîn dediğini düşünmelidir. Nitekim Resûlullah efendimiz; "**Kim bana kabrimde salât okursa, onu işitirim"** buyurdu. Yine hadîs-i şerîfde, Resûlullah efendimizin kabr-i şerîflerinde bir melek vekîl bırakıldığı, o meleğin, ümmetinden selâm edenlerin selâmını kendisine ulaştırdığı bildirildi.

Sonra; "Esselâmü aleyke yâ seyyidî yâ Resûlallah! Esselâmü aleyke yâ Nebiyyallah! Esselâmü aleyke yâ Safiyyallah! Esselâmü aleyke yâ Habîballah! Esselâmü aleyke yâ Nebiyyerrahmeti! Esselâmü aleyke yâ Şefî-al ümmeti! Esselâmü aleyke yâ Seyyid-el-mürselîn! Esselâmü aleyke yâ Hâtemennebiyyîn!

Allahü teâlâ sana en yüksek mükâfât ve karşılık ihsân eylesin. Ben şehâdet ederim ki, sen peygamberlik vazifeni yaptın. Emâneti edâ ettin. Ümmetine nasîhat eyledin. Yakîn (ölüm) sana gelinceye kadar, Allahü teâlânın yolunda cihâd eyledin. Allahü teâlâ sana kıyâmet gününe kadar, salât ve selâm eylesin. Yâ Resûlallah! Bizler sana çok uzak yerlerden geldik. Senin kabr-i şerîfini ziyâret etmek, senin hakkını ödemek, senin yaptıklarını yerinde görmek, seni ziyâret ile bereketlenmek, senin Allahü teâlânın katında bize şefâatçi olmanı istemek için geldik. Çünkü hatâlarımız bellerimizi büktü. Günahlarımız omuzlarımıza ağır geldi. Yâ Resûlallah! Sen, hem şefâat eden ve hem de şefâati kabûl olunansın. Makâm-ı Mahmûd senin için vâd edilmiştir.

Hem, Allahü teâlâ da Kur'ân-ı kerîmde (Nisa sûresinin 64. âyet-i kerîmesinde meâlen); **"Biz, her peygamberi, ancak Allahü teâlânın emri ile** (gönderildiği kavmi tarafından) **kendisine itâat olunması için gönderdik. Onlar, nefslerine zulüm ettikten sonra, gelirler, Allahü teâlâdan af dilerler. Resûlüm de onlar için istigfâr ederse, Allahü teâlâyı elbette tevbeleri kabûl ve merhamet edici bulurlar"** buyurmaktadır. Bizler, senin huzûruna geldik. Fakat bizler, nefslerimize zulmettik. Günahlarımızın bağışlanmasını diliyoruz.

Yâ Resûlallah! Allahü teâlânın katında bize şefâat eyle. Yâ Resûlallah! Allahü teâlâdan, bizim rûhumuzu, sünnetin üzere almasını, yarın kıyâmet gününde, senin ile beraber mahşer yerine gelenler arasına katmasını, senin havzına gelip, orada senin havzından içmeyi nasîb et-

mesini dile. Yâ Resûlallah! Senin şefâatini istiyoruz” diye duâ edilmeli ve **“... Ey Rabbimiz! Bizi ve îmân ile bizden evvel geçmiş olan kardeşlerimizi bağışla! Îmân etmiş olanlar için kalblerimizde bir kin bırakma! Ey Rabbimiz! Muhakkak ki sen, şefkat ve merhamet sâhibisin!”** meâlindeki Haşr sûresinin 10. âyet-i kerîmesini okumalıdır.

Sonra selâm gönderenlerin selâmını iletip; “Esselâmü aleyke yâ Resûlallah! Şu kimse, senin Allahü teâlânın katında kendisine şefâatçi olmanı istiyor. Ona ve bütün müslümanlara şefâat eyle” demeli ve dilediği kadar salevât okumalıdır.

Sonra yarım metre sağa, Ebû Bekr-i Sıddîk hazretlerinin mübârek başı hizâsına gelip; “Esselâmü aleyke yâ halîfete Resûlillah! Esselâmü aleyke yâ refîkahu fil-gâr! Esselâmü aleyke yâ emînehu alel-esrâr! Allahü teâlâ, bu ümmetinin imâmı olarak sana en yüksek mükâfat ve karşılığı lutfetsin. Sen Resûlullah’a en güzel şekilde halîfe oldun. En iyi şekilde O’nun yüce sünnetini tâkib ettin. Mürtedlerle (dinden dönenlerle) ve doğru yoldan ayrılmış olanlarla, muharebe ettin. Dâima hakkı söyledin. Vefât edinceye kadar, hak yolda olanlara yardımcı oldun. Allahü teâlânın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun! Allah’ım! Rahmetinle, onun sevgisi üzere rûhumuzu al. Onu ziyâretimizi boşa çıkarma!” diye duâ etmelidir.

Sonra yine yarım metre sağa, Hazret-i Ömer’in kabrinin hizâsına gelmeli ve; “Esselâmü aleyke yâ Emîr-el-mü’minîn! Esselâmü aleyke yâ Müzhir-el-İslâm! Esselâmü aleyke yâ Müksir-el-esnâm! Allahü teâlâ sana en yüksek karşılık ve mükâfat versin. Hayâtta iken de, ölümünde de İslâm’a ve müslümanlara yardım ettin. Yetimlere kefîl oldun. Akrabâya iyilik yaptın. Müslümanlara; onların râzı oldukları, hem hidâyet üzere bulunan ve hem de insanları doğru yola ileten bir rehber oldun. Onların işlerini derleyip topladın. Fakirlerini zengin yaptın, yaralarını sardın. Allahü teâlânın selâmı, rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun!” demelidir.

Sonra Hazret-i Ebû Bekr ve Hazret-i Ömer’e hitâben; “Esselâmü aleykümâ yâ dacîay-resûlillah ve refîkayhi ve vezîreyhi ve müşîreyhi vel muâvineyni lehû alel-kıyâmi fid-dîni vel-kâimeyni ba’dehû bi-mesâlih-il-müslimîn! Allahü teâlâ, size en güzel karşılığı versin. Resûlullah’ın bize şefâat etmesini Allahü teâlâdan, bizim sa’yimizi kabûl etmesini, bizi İslâm dîni üzere öldürüp, yine İslâm dîni üzere diriltmesini, kıyâmet gününde Resûlullah’a yakın olanlar arasında haşretmesini

dilemesi için, sizi Resûlullah'ın yanında vesîle ediniyoruz" demelidir.

Sonra kendisine, ana-babasına, duâ isteyenlere ve bütün müslümanlara duâ etmelidir. Bundan sonra Resûlullah efendimizin mübârek yüzüne karşı durup; "Ey Allah'ım! "**Biz her peygamberi, ancak Allahü teâlânın emri ile** (gönderildiği kavmi tarafından) **kendisine itâat olunması için gönderdik. Onlar nefslerine zulüm ettikten sonra, gelirler, Allahü teâlâdan af dilerler. Resûlüm de onlar için istigfâr ederse, Allahü teâlâyı elbette tevbeleri kabûl ve merhamet edici bulurlar"** buyuruyorsun.(365)

Yâ Rabbî! Senin yüce kelâmına uyarak, emrine itâat ederek, sevgili Peygamberinin senin huzûrunda bize şefâat etmesini diliyoruz" diye duâ ettikten sonra daha önce okuduğu; "**Ey Rabbimiz! Bizi ve îmân ile bizden evvel geçmiş olan kardeşlerimizi bağışla. Îmân etmiş olanlar için kalblerimizde bir kin bırakma! Ey Rabbimiz! Muhakkak ki sen, çok şefkat ve merhamet sâhibisin!"** meâlindeki Haşr sûresinin 10. âyet-i kerîmesi ile; "Rabbenagfir lenâ ve li-âbâ-inâ ve li-ümmehâtinâ ve li-ihvâninel-lezîne sebekûnâ bil-îmâni" "Rabbena âtinâ..." ve "Sübhâne rabbike..." âyet-i kerîmelerini okuyarak Hücre-i seâdet ziyâretini tamamlar.

Sonra Resûlullah'ın kabri ile minberi arasında bulunan ve Ebû Lübâbe hazretlerinin kendini bağlayarak tevbe etmiş olduğu direğe gelir. Burada iki rekat namaz kılar ve Allahü teâlâya tevbe ve istiğfârda bulunur. Dilediği duâları yapar. Sonra Ravda-i mutahheraya gelir. Burası kare şeklinde bir yerdir. Burada istediği kadar namaz kılar. Duâ eder. Tesbîhler okur. Allahü teâlâya hamd ü senalarda bulunur. Sonra minbere gelir. Resûlullah'ın bereketinin kendisine ulaşması niyetiyle, Peygamber efendimizin hutbe okurlarken mübârek elini üzerine koymuş oldukları yere elini kor. Burada iki rekat namaz kılar. Allahü teâladan dilediklerini ister. Allahü teâlânın gadabından, rahmetine sığınır. Sonra Hannâne direğine gelir. Bu direk, Resûlullah efendimizin hutbe okumak için minbere geçtiğinden dolayı, kendisini terkettiği için inleyip, sonra Resûlullah'ın inip, kendisini kucaklaması üzerine sükûn bulan direktir. Burada kaldığı müddet içerisinde, gecelerini Kur'ân-ı kerîm okumakla, Allahü teâlâyı zikretmek, minber ile kabrin yanında, gizli ve açıktan duâ yetmekle ve râbıta yapmakla meşgûl olmalıdır.

Resûlullah'ın mübârek zevcelerinin odaları, Mescid-i saadete katıl-

---

365) Nisa sûresi,, 4/64.

madan önce, Hücre-i saadetin kıble tarafında pek az yer vardı. Muvacehe-i saadete karşı durmak güçtü. Ziyâretçiler, Hücre-i saadetin Ravda-i mutahhera duvarındaki kapısı önünde kıbleye karşı durup, selâm verirlerdi. Sonra İmâm-ı Zeynel'abidin, Ravda-i mutahherayı arkaya alıp, selâm verirdi. Uzun zaman böyle ziyâret edildi. Mübârek zevcelerin odaları, mescide katıldıktan sonra, Muvâcehe-i şerîfe penceresi önünde durup ziyâret edilmeye başlandı.

Hazret-i Âişe'nin odası, üç metre yüksekliğinde, kerpiçle hurma dallarından yapılmıştı. Biri batı, öteki kuzey tarafında iki kapısı vardı. Batı kapısı, Ravda-i mutahhera tarafındadır. Hazret-i Ömer halifeliğinin son senelerinde Mescid-i saadeti genişletirken, Hücre-i saadetin etrafına taştan kısa bir duvar çevirdi.

Abdullah bin Zübeyr halifeliğinde bu duvarı yıkıp, siyah taştan daha sağlam yaptırdı. Üstü açık olan duvarın kuzey tarafında bir kapısı bulunuyordu. Hazret-i Hasan, vefât edince, vasiyeti gereğince, hazret-i Hüseyin, ağabeyisinin cenazesini Hücre-i saadet kapısına getirip, dua ve istigase edeceği zaman, buraya defnedeceklerini sanarak, içeri sokulmasını istemeyenler çıkınca, Bakî' kabristanına defin ettirdi. İleride bu şekilde hâdiselerle karşılaşmamak düşüncesi ile duvarın ve odanın kapısını örerek kapattılar.

Emevi halifelerinin altıncısı olan Velid, Medîne vâlisi iken, Mescid-i saadetin duvarını yükseltti ve üzerini küçük bir kubbe ile örttü. Üç kabir, dışardan görülemez ve içeri girilemez oldu. Ömer bin Abdülaziz, Medîne-i münevvere vâlisi iken, 707 senesinde halife Velid'in emri ile, zevcât-ı tâhirâtın odalarını yıktırıp, Mescid-i saadet-i genişletti. Ayrıca bu duvarın etrafına beş köşeli ve kapısız olan ikinci bir duvar çektirdi.

Irak'ta Zengîlerin idare ettiği Atabekler Devleti'nin veziri ve Selahaddin-i Eyyubi'nin amcası oğlu olan Cemaleddin-i İsfehani, 1189 senesinde, Hücre-i saadetin dış duvarı etrafına sandal ve abanoz ağaçlarından mescidin tavanına kadar yükselen bir parmaklık yaptırdı.

Fakat, birinci yangında 1289 senesinde yanınca, yerine demirden bir parmaklık yapılarak yeşile boyandı. Bu parmaklığa "**Şebeke-i saadet**" denir. Şebeke-i saadetin kıble tarafına "**Muvâcehe-i saadet,**" doğu tarafına "**Kadem-i saadet,**" batı tarafına "**Ravda-i mutahhera,**" kuzey tarafına ise; "**Hücre-i Fâtıma**" denir. Mekke-i mükerreme, Medîne-i münevverenin güneyinde olduğu için, Mescid-i nebînin ortasında, yani Ravda-i mutahherada, kıbleye dönen kimsenin sol tarafında, Hücre-i

saadet, sağ omuzu tarafında ise, Minber-i şerîf bulunur.

847 senesinde Şebeke-i saadetin bulunduğu yer ile dış duvarların arasına ve bu yerin dışına zaman zaman değiştirilen mermerler döşendi. Bu vazifeyi en son Sultan Abdülmecid Han yerine getirdi.

Hücre-i saadetin beş köşeli duvarları ile birlikte üzerlerine **Kubbe-tün-nûr** denen küçük bir kubbe de yapılmıştı. Osmanlı padişahlarının gönderdikleri **Kisve-i şerîfe** bu kubbe üzerine örtülürdü. Kubbe-tün-nûr üzerine gelen, Mescid-i saadetin büyük yeşil kubbesine **Kubbe-tül-hadra** denir. Şebeke-i saadet denilen parmaklığın dış tarafına örtülen kisve, Kubbe-tül-hadra altındaki kemerlere asılıdır. Bu iç ve dış perdelere **Settare** denir.

Şebeke-i saadetin doğu, batı, kuzey taraflarında birer kapısı vardır. Şebeke-i saadetin içine harem-i şerîf ağalarından başkası giremezdi. Zaten kapı ve pencereleri olmadığından, yalnız kubbe ortasında ufak bir delik olup, tel kafes ile kapalıdır. Bu deliğin hizasında Kubbe-tül-hadraya da bir delik açılmıştır. Mescid-i şerîf kubbesi 1837 senesine kadar kurşun renginde idi. Sultan İkinci Mahmud Adlî Han'ın emri ile yeşile boyandı. 1872'de Abdülaziz Han'ın emri ile yeniden boyandı.

Mescid-i saadeti tamir ve tezyin için sultan Abdülmecid Han kadar çok para harc eden ve gayret gösteren hiçbir kimse olmamıştır. Haremeyni tamir için yedi yüz bin altın sarfetmiş ve tamirat 1861'de tamamlanmıştır.

Mescid-i Nebevî'nin tamir ve bakımı için binlerce altın sarfeden Sultan Abdülmecid Han, eski şeklini, İstanbul'da Hırka-i şerîf Camii'nde bulundurmak için emretmiş, bunun için 1850 senesinde, mühendis mektebi hocalarından binbaşı ressam Hacı İzzet Efendi, Medîne'ye gönderilmiştir. İzzet Efendi, her yeri ölçerek, elli üç defa küçültülmüş bir modelini bir senede yapıp İstanbul'a gönderince, Sultan Abdülmecid Han'ın yaptırdığı Hırka-i şerîf Camii'ne konmuştur.

Abdülmecid Han'ın tamirinden sonra, kıble duvarı ile Şebeke-i saadet arası yedi buçuk metre, doğu duvarından Kadem-i saadet şebekesine altı metre, Şebeke-i Şâmî genişliği on bir metre, Muvâcehe-i şerîfe şebekesi ile Şebeke-i Şâmî arasındaki uzunluk on dokuz metredir. Mescid-i Nebevî'nin kıble tarafından genişliği yetmiş yedi metre; kıble duvarından, duvar-ı Şâmîye kadar olan uzunluğu yüz on yedi metredir. Hücre-i saadet ile minber-i şerîf arası olan Ravda-i mutahhera genişliği ise on dokuz metredir.

Osmanlılardan sonra, bu mukaddes beldelerde birçok değişiklikler yapılmış, böylece ecdadımızın yaptırdığı paha biçilmez tarihi eserler yıkılmış ve yağma edilmiştir.

Resûlullah efendimizi ziyâretten sonra Bakî' kabristanına gitmek, orayı da ziyâret etmek müstehâbdır. Sonra diğer kabirleri, bilhassa Seyyid-üş-şühedâ (şehîdlerin efendisi) Hazret-i Hamza'nın kabrini ziyâret etmelidir. Yine Bakî'de Hazret-i Abbâs'ı ve orada bulunan Hasan bin Ali'yi, Zeynelâbidîn'i, oğlu Muhammed Bâkır ve oğlu Ca'fer-i Sâdık, Emîr-ül-mü'minîn Hazret-i Osman'ı, Resûlullah efendimizin oğlu İbrâhim'i, Resûlullah efendimizin orada bulunan zevce-i mutahheralarını, halası Safiyye'yi ve daha birçok Sahâbe ve Tâbiîn'den olan büyükleri ziyâret etmelidir. Bakî'deki Fâtıma Mescidi'nde namaz kılmalıdır. Perşembe günü Uhud şehîdlerini ziyâret etmek müstehâbdır. Orada; "Selâmün aleyküm bimâ sabertüm. Feni'me ukbeddâr. Selâmün aleyküm yâ ehle dâr-il-kavm-il-mü'minîn ve innâ inşâallahü an karîbin biküm lâhikûn" demelidir. Sonra Âyet-el-kürsî ve İhlâs sûresini okumalıdır.

Hücre-i saadeti ziyâret edenlerin çok uyanık olmaları lazımdır. Gönlünde dünya düşünceleri bulunmamalıdır. Muhammed (aleyhisselâmın) mübârek nûrunu ve derecesinin yüksekliğini düşünmelidir. Dünya işlerini ve büyük kimselerle görüşüp fayda sağlamayı ve alış-veriş düşünceleri içinde yapılan duaları Allahü teâlâ kabul etmez, dileklerine kavuşamazlar.

Hücre-i saadeti ziyâret etmek şerefli bir ibadettir. Buna inanmayanların, müslümanlıktan çıkmalarından korkulur. Çünkü bunlar, Allahü teâlâya, Resûlüne ve bütün müslümanlara karşı gelmiş olur. Mâlikî âlimlerinden birkaçı, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizi ziyâret etmek vacibdir demiş ise de, müstehab olduğu söz birliği ile bildirilmiştir.

TEVESSÜL

Peygamber efendimize her zaman; yaratılmadan önce, yaratıldıktan sonra, dünyadaki hayatında ve vefâtından sonra; berzah kabir âleminde, tevessül edilmiş; kıyamet günü dirildikten sonra, Arasat meydanında ve Cennet'te de edilecektir. Vesîle, Allahü teâlânın, nezdinde yakınlığa ve hâcetlerin giderilmesine sebeb kıldığı her şeydir.

Resûl-i ekrem ile tevessül, yani Resûlullah efendimizi, Allahü teâlâ katında vesile etmek, O'nun yardımını ve şefaatini istemek caiz-

dir. Bunlar; Peygamber (aleyhimüsselâm), Selef-i salihin'in, ulema ve diğer müslümanların yaptığı şeylerdendir. Müslümanlardan hiç kimse bunu kötü görmemiştir. Şimdiye kadar, bozuk itikad sahipleri dışında, bunları kabul etmeyen hiç kimseye rastlanmamıştır.

İnsanların babası Âdem (aleyhisselâm) yeryüzüne indirildiği vakit, Peygamber efendimizi vesile yapmıştır. Bunu, sevgili Peygamberimiz bir hadîs-i şerîflerinde şöyle anlatmışlardır: **"Âdem** (aleyhisselâm) **zellesi sebebiyle Cennet'ten çıkarılınca: "Ya Rabbi! Beni Muhammed** (aleyhisselam)ın **hürmetine affet"** dedi. **Allahü teâlâ "Ya Âdem! Sen Muhammed'i nasıl bildin. Daha ben, O'nu yaratmadım?" buyurdu. Âdem** (aleyhisselâm); **"Ya Rabbi! Beni yaratıp bana ruh verdiğin zaman, gözümü açıp baktığımda, arşın kenarında "La ilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah" yazılı gördüm. İsmini isminle sevdiğin O'dur dedi. Allahü teâlâ; "Doğru söyledin ey Âdem! Mahlûkâtımdan en çok sevdiğim O'dur. O'nun hürmetine af dilediğin için seni affettim" buyurdu."**[366] Bir rivâyete göre de; **"O senin zürriyetinden gelecek olan bir Peygamberdir. O'nu yaratmasaydım, seni, evladını yaratmazdım. O'nu şefaatçi gösterdiğin için seni affettim, bağışladım"** buyurdu."[367]

Bununla ilgili binlerce misal vardır. Bunlardan birkaç tanesi aşağıya alınmıştır:

İki gözü âmâ bir kimse, gözlerinin açılması için Resûlullah efendimizden dua istedi. Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) de; **"İstersen dua ederim. Fakat sabredip katlanırsan, senin için daha iyi olur"** buyurdu. "Sabretmeye gücüm kalmadı. Dua etmeniz için yalvarırım" dedi. **"Öyle ise, abdest alıp şu duayı oku!"** buyurdu. **"Allahümme innî es'elüke ve eteveccehü ileyke bi nebiyyike Muhammedin nebiyy-irrahmeti. Ya Muhammed! İnnî eteveccehü bike ilâ Rabbi fî hacetî hâzihi lî tukdâ lî Allahümme şeffi'hü fiyye."**

O kimse, bu duayı okuyunca, Allahü teâlâ kabul buyurarak gözlerinin açıldığını, hadîs âlimlerinden İmâm-ı Nesâî bildiriyor.

Resûlullah efendimizin vesile edilmesi ile ilgili Osman bin Hanif hazretleri şu hâdiseyi anlatır: "Osman bin Affan halife iken, büyük sıkıntısı olan bir kimse, Halifenin karşısına çıkmaya utandığı için bana

---

366) Hâkim, el-Müstedrek, II, 672, İbni Kesîr, es-Sire, I, 320.

367) Heysemî, Mecmâ'uz-Zevâid, VIII, 198.

dert yanmıştı. Ben de, hemen abdest al! Mescid-i saadete git! Yukarıda bildirilen duayı et, istediğini bildir, dedim.

Adamcağız, dua ettikten sonra, Halifenin bulunduğu yere gidip huzûruna çıkarılmış. Halife, bunu seccadesi üstünde oturtup, derdini dinlemiş ve kabul etmiş. Adamcağız, işinin birdenbire yapıldığını görünce, sevinerek bana geldi. "Allahü teâlâ senden razı olsun! Halifeye sen söylemeseydin, sıkıntıdan kurtulamayacaktım" dedi. Benim Halife ile görüştüğümü zannetti.

Hazret-i Ömer halife iken, kıtlık oldu. Eshâb-ı kirâmdan Bilal bin Hâris, Resûlullahın türbesine gidip; "Ya Resûlallah! Ümmetin açlıkdan ölmek üzeredir. Yağmur yağması için vesile olmanı yalvarırım" dedi. Resûlullah efendimiz o gece rüyasında görünüp; **"Halifeye git! Benden selâm söyle! Yağmur duasına çıksın!"** buyurdu. Hazret-i Ömer, yağmur duasına çıkınca, yağmur yağmaya başladı.

Allahü teâlâ, sevdiklerinin hatırı için, duaları kabul buyurmaktadır. Allahü teâlâ, Muhammed (aleyhisselâmı) çok sevdiğini bildirmiştir. Bunun için, bir kimse, **"Allahümme inni es'elüke bi-cahi Nebiyyik-el-Mustafa"** diyerek bir dua etse, duası red olunmaz. Bununla beraber, ufak-tefek dünya işleri için, Resûlullah'ı vesile etmek edebe uygun olmaz.

Burhaneddin İbrahim Mâliki buyurdu ki: "Çok aç olan fakir bir kimse, Hücre-i saadete gidip; "Ya Resûlallah! Karnım açtır" dedi. Az sonra birisi gelip, fakiri evine götürdü, karnını doyurdu. Fakir yapdığı duanın kabul olduğunu söyleyince, "Kardeşim! Çoluk-çocuğundan ayrılıp uzak yollardan sıkıntılar çekerek Resûlullah'ı ziyâret için geldin. Bir lokma ekmek için Resûlullah'ın huzûruna çıkmak yakışır mı? O yüksek huzûrda, Cennet'i ve sonsuz nîmetleri istemeli idin! Burada istenilen şeyleri Allahü teâlâ reddetmez" dedi. Resûlullah'ı ziyâret etmek şerefine kavuşanlar, kıyamet gününde şefaat etmesi için dua etmelidir."

İmâm-ı Ebû Bekr-i Mukrî, bir gün İmâm-ı Taberânî ve Ebû Şeyh ile Mescid-i saadetde oturuyorlardı. Birkaç günden beri bir şey yemediklerinden çok acıkmışlardı. İmâm-ı Ebû Bekr artık dayanamayarak; "Açım ya Resûlallah!" dedikten sonra, bir köşeye çekildi. Seyyidlerden bir zat, iki hizmetçisi ile gelerek; "Kardeşlerim! Dedem Resûlullah'dan açlıkdan yardım istemişsiniz. Sizi doyurmamı emir buyurdu" dedi. Getirdiklerini birlikte yediler. Artanını bunlara bırakıp gitti.

İslam âlimlerinden Ebû Abdullah Muhammed bin Musa Merâkeşî

Misbâh-uz zulâm adlı kıymetli kitabında Resûlullah efendimizi vesile ederek muradlarına kavuşan yüzlerce müslümanı ve dualarını uzun yazmaktadır. Resûlullah'ı vesile ederek muradlarına kavuşanlardan biri de, Muhammed bin Münkedir'dir. Şöyle anlatır: "Bir adam, babama seksen altın bırakıp cihada gitmişti. "Bunları sakla! Çok muhtac olana da yardım edebilirsin" demişti. Medîne'de kıtlık oldu. Babam, altınların hepsini açlıktan bunalanlara dağıttı. Altınların sahibi gelip istedi. Babam; "Bir gece sonra gel" dedi. Hücre-i saadete gidip, sabaha kadar Resûlullah'a yalvardı. Gece yarısı, bir adam gelip; "Uzat elini!" dedi. Bir kese altın verip, sonra oradan kayboldu. Babam evde altınları sayıp seksen adet olduğunu görünce, sevinerek hemen sahibine verdi."

İmâm-ı Muhammed bin Merâkaşi Musa hazretleri, bu kitabında başından geçen bir hâdiseyi şöyle anlatır:

"1239 senesinde, Sader kalesinden seçkin bir cemaatle beraber çıktık. Yanımızda bize kılavuzluk eden bir kimse vardı. Bir müddet gittikten sonra suyumuz tükendi. Su aramaya başladık. Ben de bu arada ihtiyacımı görmek için gittim. Bu sırada müthiş bir şekilde uykum geldi. Nasıl olsa giderken beni uyandırırlar deyip, başımı yere koydum.

Uyandığımda, kendimi çölün ortasında yapayalnız buldum. Arkadaşlarım beni unutup gitmişlerdi. Yalnızlıktan büyük bir korkuya kapıldım. Çölde, sağa sola yürümeye başladım. Nerede bulunduğumu, nereye gideceğimi bilemiyordum. Her taraf dümdüz kumdu. Az sonra hava karardı. Yolculuk yaptığımız kafilenin izi bile yoktu. Ben, gece karanlığında yapayalnızdım. Korkum daha da şiddetlendi. Telaşla daha süratli yürümeye başladım.

Bir müddet gittikten sonra, çok susamış ve yorulmuş bir halde yere düştüm. Artık hayatımdan ümidimi kesmiş, ölümümün yaklaştığını hisseder gibi olmuştum. Susuzluk ve yorgunluktan, ızdırap ve elemim son haddine varmıştı. Birden aklıma geldi. Gece karanlığında; "Ya Resûlallah! Yetiş! Senden, Allahü teâlânın izniyle yardım etmeni istiyorum!" diye inledim.

Sözümü bitirir bitirmez, birinin bana seslendiğini duydum. Sesin geldiği tarafa baktığımda; gece karanlığında, etrafına ışıklar saçan, bembeyaz elbiseler giyinmiş, o zamana kadar hiç görmediğim bir kimsenin beni çağırdığını gördüm. Bana yaklaşıp elimi tuttu. O anda bütün yorgunluğum ve susuzluğum kayboldu. Yeniden doğmuş gibi oldum. Ona canım birden ısınıverdi. El ele bir müddet yürüdük. Hayatımın en tatlı

anlarından birini yaşadığımı hissettim. Bir kum tepeceğini aşınca, beraber yolculuk yaptığım kafilenin ışıklarını görüp, arkadaşlarımın seslerini duydum. Onların yanlarına doğru yaklaştık.

Benim bindiğim hayvan en arkada onları takib ediyordu. Birden gelip önümde durdu. Bineğimi önümde görünce, sevinç çığlıkları attım. Ben bağırınca, benimle gelen zat elini elimden çekti. Sonra elimden tutup bineğime bindirdi. Sonra da; **"Bizden bir şey isteyeni ve yardım talebinde bulunan kimseyi biz boş çevirmeyiz"** diyerek geri dönüp gitti. O zaman O'nun Resûlullah Efendimiz olduğunu anladım. O geri dönüp giderken, çevresine yaydığı nûrların gece karanlığında göğe doğru yükseldiği görülüyordu. O gözümden kaybolunca birden aklım başıma geldi. "Nasıl olup da ben Resûlullah Efendimizin elini ayağını öpmedim" diye çırpındım ama iş işten geçmiş fırsat elden kaçmıştı."

Ebül-Hayr Akta', Medîne'de beş gün aç kalmıştı. Hucre-i se'âdetin yanına gelip, Resûlullaha selâm verdi. Aç olduğunu bildirdi. Bir yana çekilip uyudu. Rü'yâda, Resûlullahın geldiğini gördü. Sağında Ebû Bekr-i Sıddîk, solunda Ömer Fârûk ve önünde Aliyy-ül Mürtezâ vardı. Hazret-i Alî gelip, yâ Ebe'l Hayr! Kalk, ne yatıyorsun? Resûlullah geliyor dedi. Hemen kalktı. Resûlullah gelip, büyük bir ekmek verdi. Ebül-Hayr diyor ki, çok aç olduğum için hemen yemeye başladım. Yarısı bitince uyandım. Kalan yarısını elimde buldum.

Ahmed bin Muhammed Sûfî diyor ki: Hicâz çöllerinde varlığım kalmadı. Medîne'ye geldim. Hucre-i se'âdet yanında Resûlullaha selâm verdim. Bir yere oturup uyudum. Resûlullah Efendimiz görünüp, **"Ahmed geldin mi? Avucunu aç!"** buyurdu. Avucumu altınla doldurdu. Uyandım. Ellerim altın dolu idi.

İmâm-ı Semhûdî, kapısının anahtarını düşürdü. Bulamadı. Hucre-i se'âdet önüne gelip, yâ Resûlallah! Anahtarımı düşürdüm. Evime gidemiyorum dedi. Bir çocuk elinde anahtarı getirdi. "Bunu buldum. Acabâ sizin mi" dedi.

Kilisli Mustafâ Işkî efendi, **Mevârid-i Mecîdiyye** târîh kitabında diyor ki: "Mekke'de yirmi sene kaldım. 1247 senesinde altmış altın biriktirip, çoluk çocuk ile Medîne'ye geldik. Paralar yolda bitti. Bir tanıdığıma misâfir olup, Hücre-i se'âdete geldim. Resûlullahdan yardım istedim. Üç gün sonra, bulunduğum eve bir bey gelerek, benim için bir ev kirâladığını söyledi. Eşyâlarımı oraya taşıttı. Bir senelik kirâ bedelini ödedi. Birkaç ay sonra, bir ay hasta yattım. Evde yiyecek ve satacak

birşey kalmadı. Zevcemin yardımı ile dama çıkıp, Resûlullahın türbesine karşı, sıkıntımı anlatıp yardım dilemek istedim. Ellerimi kaldırınca, dünyâlık istemekten utandım. Birşey söyleyemedim. Odama indim.

Ertesi gün, bir kimse gelip, filân efendi bu altınları sana hediye gönderdi, dedi. Keseyi aldım. Geçimimiz düzeldi ise de, hastalıktan kurtulamadım. Yardımla Hücre-i se'âdet önüne gelip, Resûlullahtan şifâ istedim. Mescidden çıkıp, kimseden yardım istemeden evime yürüdüm. Eve girerken, hastalığım hiç kalmadı. Nazar değmemesi için, sokağa birkaç gün bastona dayanarak çıktım. Fakat, para bitmişti. Çoluk çocuğu karanlıkta bırakıp, Mescid-i Nebevîye geldim. Yatsı namazından sonra, sıkıntımı Resûlullaha söyledim. Yolda tanımadığım bir kimse yanıma gelip, elime bir kese verdi. İçinde, beheri dokuz kuruşluk kırkdokuz altın vardı. Mum ve lüzûmlu şeyleri aldım, eve geldim.

Şakâyık-i Nu'mâniyye kitâbının tercümesinde ikinci cildde diyor ki, Osmânlı devletinin ilk Şeyh-ul-islâmı ve zemânının müceddidi olan büyük İslâm âlimi Mevlânâ Şemseddîn Muhammed bin Hamza Fenârî'nin gözlerine perde geldi. Göremez oldu. Bir gece, Resûlullah efendimiz; **"Tâhâ sûresini tefsîr eyle!"** buyurdukta, "Yüksek huzûrunuzda, Kur'ân-ı kerîmi tefsîr etmeğe gücüm olmadığı gibi, gözlerim de görmüyor" demiş. Peygamberlerin tabîbi olan Resûlullah efendimiz, mubârek hırkasından bir parça pamuk çıkarıp, mübârek tükürüğü ile ıslattıktan sonra, gözleri üzerine koymuştur. Molla Fenârî uyanıp, pamuğu gözlerinin üstünde bularak kaldırmış, görmeğe başlamışdır. Allahü teâlâya hamd ve şükür etmiştir. Pamuk ipliklerini saklayıp, öldüğü zaman gözleri üzerine konmasını vasiyyet etmiştir. 1431'de Bursa'da vefât edince, vasıyyetini yerine getirdiler.

Abbasi halifelerinden Ebû Ca'fer Mensur, Mescid-i Nebevî içinde İmâm-ı Mâlik ile konuşuyorlardı. "Ey Mensur! Burası Mescid-i saadettir! Hafif sesle söyle! Hak teâlâ, Hucurat sûresinde meâlen; **"Sesinizi Resûlullah'ın sesinden daha yüksek yapmayınız!"** buyurarak, bir cemaati azarlamıştır. **"Resûlullah'ın yanında hafif sesle konuşanlar"** âyet-i kerîmesi ile de, hafif konuşanları övmüştür. Resûlullah'a, vefât ettikten sonra saygı göstermek, sağ iken saygı göstermek gibidir" dedi.

Mensur, boynunu bükerek; "Ya Eba Abdullah! Kıbleye karşı mı durmalı, yoksa Kabr-i saadete karşı mı durmalı?" diye sordu. İmâm-ı Mâlik hazretleri; "Resûlullah'dan yüzünü çevirme! Kıyamet gününün şefaatçisi olan o yüce Peygamber (sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem) kı-

yamet günü, senin ve baban Âdem aleyhisselâmın kurtulması için vesile olacaktır.

Kabr-i saadete dönerek ve Resûlullah'ın mübârek ruhuna sarılarak şefaat dilemelisin! Nisa sûresinin 64. âyet-i kerîmesinde meâlen; **"Nefslerine zulmedenler, sana gelip, Allahü teâlâdan af dilerse ve Resûlüm de, onlar için af dilerse, Allahü teâlâyı, tevbeleri kabul edici ve merhamet edici bulurlar"** buyuruldu.

Bu âyet-i kerîme, Resûlullah'ı vesile edenlerin tevbelerinin kabul olunacağını söz vermektedir" buyurdu. Bunun üzerine, Mensur olduğu yerden kalkıp, Hücre-i saadet önünde durdu; "Ya Rabbi! Bu âyet-i kerîmede, Resûlünü vesile edenlerin tövbesini kabul edeceğine söz verdin. Ben de, yüce peygamberinin yüksek huzûruna gelip senden af diliyorum. Kendisi sağ iken af dileyip af buyurduğun kulların gibi, beni de affeyle! Ya Rabbi! Nebiyyürrahme olan yüce Peygamberini vesile ederek sana yalvarıyorum. Ey peygamberin en üstünü olan Muhammed aleyhisselâm! Sana tevessül ederek, Rabbime yalvardım. Ya Rabbi! O yüce Peygamberi bana şefaatçi eyle!" diyerek yalvarmaya başladı. Arkası kıbleye, yüzü Muvâcehe-i saadet penceresine karşı ayakta durup dua eyledi. Minber-i Nebevî sol tarafta kalmıştı.

İmâm-ı Mâlik'in Halife Mensur'a verdiği nasihat Hücre-i saadet önünde dua edenlerin çok uyanık olmaları lazım geldiğini göstermektedir. O makama uygun edebi ve saygıyı göstermeyecek olanların, Medîne-i münevverede çok kalmaları doğru olmaz buyruldu.

Anadolu köylülerinden biri, Medîne-i münevverede senelerce kalmış, evlenmiş ve Hücre-i saadetde belli bir hizmete girmişti. Bir gün ateşli bir hastalığa yakalandı ve canı ayran istedi. "Eğer köyümde olsaydım, yoğurttan ayran yaptırıp içerdim" düşüncesini gönlünden geçirdi. O gece, Resûlullah, Şeyh-ul-Harem efendiye rüyada görünüp, o kimsenin yaptığı işin başkasına verilmesini emir buyurdu. Şeyh-ul-Harem; "Ya Resûlallah! O hizmeti, ümmetinden filan kimse yapmaktadır" deyince; **"O kimseye söyle! Köyüne gidip, ayran içsin!"** buyurdu. Ertesi gün, bu emir bildirilince, köylü baş üstüne diyerek memleketine gitti.

Yalnız gönülden geçen bir düşünce bu kadar zarar verince Allah korusun şaka bile olsa uygunsuz bir sözün yahud edebe uymayan bir hareketin ne büyük bir zararı olacağını buradan anlamalıdır.

SALEVÂT-I ŞERÎFE GETİRMENİN FAZÎLETİ

Peygamber efendimizin ismi söylenip işitildiği ve yazıldığı zaman, saygı ve hürmet ifadesi olarak O'na salevât-ı şerîfe okumak, en önemli vazifelerimizdendir. Kur'ân-ı Kerîmde Ahzab sûresinin 56. âyet-i kerîmesinde meâlen; **"Gerçekten Allahü teâlâ ve melekleri, Peygambere salât ederler** (şeref ve şanını yüceltirler) **Ey îmân edenler! Siz de O'na salât edin ve O'na gönülden teslîm olun"** buyrulmuştur.

Tefsir âlimleri bu âyet-i kerîmede zikredilen **salât** kelimesinin; Allahü teâlâdan rahmet, meleklerden istiğfar ve müminlerden dua manalarına geldiğini bildirmişlerdir. Bütün İslam âlimleri, Peygamber efendimizin mübârek isimlerinden biri işitildiği, yazıldığı ve söylendiği zaman; salevât-ı şerîfe yazmak ve söylemenin birincisinde vacib, tekrarında ise müstehab olduğunu sözbirliğiyle bildirmişlerdir.

Allahü teâlâdan bir şey isteyen kimse, önce Allahü teâlâya hamd ve senâ ettikten sonra, Resûlullah efendimize salât okumalıdır. Böyle bir dua, kabule pek lâyıktır. İki salât ile (duanın başında sonunda olmak üzere) yapılan dua geri çevrilmez.

Ebû Talha hazretleri anlatır: "Resûlullah'ın huzûruna girmiştim. Kendisinde daha önce hiç görmediğim bir sevinç ve hoşnudluk gördüm. Sebebini sorduğumda; **"Nasıl sevinmeyeyim? Biraz önce Cebrâil** (aleyhisselâm) **müjde getirdi. Allahü teâlâ buyurdu ki: "Ümmetimden biri sana, bir salevât söyleyince, Allahü teâlâ, ona karşılık olarak, on salevât eder dedi"** buyurdu."[(368)]

Bu konuda hadîs-i şerîflerden bâzıları şöyledir:

"Yanında ismim anılıp da bana salât ü selâm getirmeyen kişinin burnu yerde sürtülsün. Ramazan ayı girip de günahlarını affetirmeden, Ramazan ayı çıkıp giden kimsenin de burnu yerde sürtülsün. Anne ve babasının ihtiyarlıklarına ulaşıp da, onların rızasını kazanıp Cennet'e giremeyen kimsenin de burnu yere sürtülsün"

"Yanında ismim zikredilip, bana salât ü selâm getirmeyen kimse, cimrilerin en cimrisidir"

Ebû Humeyd es-Saidî hazretleri bildirir; "Sahabe-i kiramdan bâzıları, Resûlullah efendimize sordular ve dediler ki; "Ya Resûlallah! Sana nasıl salât ü selâm getirelim?" Resûlullah efendimiz buyurdular ki:

---

368) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 102; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, II, 399.

"Allâhümme salli alâ Muhammedin ve ezvâcihi ve zürriyetihi kemâ salleyte alâ İbrâhime ve bârik alâ Muhammedin ve ezvâcihi ve zürriyetihi kemâ bârekte alâ İbrâhime inneke hamidün mecid" deyiniz."(369)

Şeyh Ebû Musa Darirî anlatır: Denizde kasırgaya yakalandık. Herkes ölüm korkusuyla ağlıyordu. O halde bana uyku bastırdı. Rüyamda Resûl-i Ekrem'i gördüm. Gemidekilere söyle, bin def'a **"Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âl-i seyyidinâ Muhammed, salâten tüncînâ bihâ min cemî'il ehvâli vel-âfât ve takdî lenâ bihâ cemî'el hâcât ve tutahhırunâ bihâ min cemî'is-seyyiât ve terfe'unâ bihâ indeke a'led-derecât ve tübelligünâ bihâ aksal-gâyât min cemî'il hayrâti fil-hayâti ve ba'del memât"** okusunlar, buyurdu. Daha üçyüz kerre okumuştuk ki, fırtına dindi, kurtulduk.

Bâzı salevât-ı şerîfeler şöyledir:

"Aleyhisselâm", "Sallallahü aleyhi ve sellem", "Allahümme salli alâ seyyidina Muhammed", "Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed, kemâ salleyte alâ İbrahime ve alâ âli İbrahim...", "Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âlihi ve sahbihi ecmain", "Aleyhissalâtü vesselâmü vettehiyye", "Aleyhi ve alâ cemi'i minessalevâti etemmühâ ve minettehiyyati eymenühâ."

Bir kimse şöyle anlattı: Arkadaşlarımdan biri gönderdiği bir mektupta, Resûlullah'ın mübârek isminin geçtiği heryere "Sallallahü aleyhi ve sellem teslimen kesiren kesirâ" diye yazmış. Görüp sebebini sorduğunda; "Gençliğimde hadîs kitapları yazdım. Resûlullah'ın mübârek ismini yazdıkça salevâtı yazmazdım. Rüyâda âlemlerin efendisini görüp, yanlarına vardım. Mübârek yüzünü benden döndürdüler. Öbür yanlarına geçtim, yine döndürdüler.

Karşılarına varıp; "Ya Resûlallah! Niçin benden yüzünüzü döndürürsünüz?" diye arz ettim. Buyurdular ki; "**Çünkü sen kitabında, benim ismimi yazınca, bana salât vermedin!"** O zamandan beri ism-i şerîflerini, hep salât ile birlikte yazarım" dedi.

"Kıyamet günü bana en yakın olan, benim şefaatime en lâyık olan, bana en çok salât ü selâm getiren kimsedir."

Allahü teâlâ Hazret-i Musa'ya: "Ey Musa, diline sözünden, kalbine

369) Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, XII, 434.

düşüncenden, bedenine rûhundan, gözüne nûrundan daha yakın olmamı ister misin?” buyurdu. Evet, ya Rabbi dedi. “O halde, Muhammed’e (sallallahü aleyhi ve sellem) çok salâvat eyle” buyurdu. “Ey Musa, kıyamet günü, susuzluk çekmemeyi ister misin?” buyurdu. Evet, ya Rabbi dedi. “O halde, Muhammed’e (sallallahü aleyhi ve sellem) çok salâvat getir” buyurdu.[370]

Peygamberimiz buyurdu ki:

“Kıyamette her makamda bana en yakın olanınız, dünyada bana çok salavat okuyanınızdır. Cum’a günü ve gecesi bana yüz salavat okuyanın, Allahü teâlâ yüz ihtiyacını görür. Yetmişi ahiret, otuzu dünyaya aid işleridir. Sonra Allahü teâlâ bir melek ile bu salâtları benim kabrime getirtir. Size gelen bir hediye gibi olurlar. O melek bana gönderenin ismini, soyunu ve kabîlesini bildirir. Benim yanımdaki beyaz bir sahifeye onu geçirir. Benim öldükten sonra bilmem, hayatta iken bilmem gibidir.”[371]

“Perşembe günü olunca, Allahü teâlâ, yanında gümüş defter ve altın kalemler olan melekler gönderir. Perşembe günü ve Cum’a gecesi Peygambere çok salât getirenleri yazarlar.”

“İki müslüman karşılaşıp müsafeha eder ve Peygambere salavat getirirlerse, ayrılmadan önce evvelki ve sonraki günahları mağfiret olur.”

“Biriniz mescide girince, peygambere selâm versin ve, ya Rabbi beni şeytandan koru desin!”[372]

Bir rivâyette: **“Çıkarken, Allahümme inni es’elüke min fadlike” okusun.**

Duanın evveli Allahü teâlâya senâ (hamd) ve Resûlullah’a salavat olmayınca, dua perde arkasında kalır. Evvelinde hamd ve salavat olan dua kabul olunur. Resûlullah’a ve Âline salavat okumadıkça dua ile semâ arasında perde vardır. Salavat okuyunca bu perde yırtılır ve dua semâ’ya çıkar. Okumayınca, dua geri döner. Bir mecliste Allahü teâlâ anılmaz ve Resûlullah’a salât edilmezse, oradakilerin üzerlerinde kamçı bulunur, dilerse onlara azab eder, dilerse bağışlar. **“Kulağı çınlayan beni hatırlasın ve bana salât okusun.”**

---

370) Ebû Nuaym, Hilyet-ül-evliyâ, VI, 33.

371) Beyhekî, Şu’ab-ül-îmân, III, 111; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, LIV, 301.

372) İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, I, 374; VII, 124; Ebû Nuaym, Hilyet-ül-evliyâ, VIII, 139.

“Bir işe niyyet eden, o hususta meşveret etsin. Allahü teâlâ işinde ona rüşd ihsan eder. Bir kimse bir söz söylemek isteyip de unutsa, bana salât okusun. Zîrâ bana salatında sözü için halef vardır. Umulur ki, onu hatırlar.”(373)

“Hayırlı bir işe Allah’ın ismi ve bana salât ile başlanmazsa, o kesiktir ve bütün bereketi giderilmiştir.”(374)

İslam büyüklerinden, Ebû Hafs Kağıdî vefât edince, biri rüyasında görüp, Allahü teâlâ sana ne muamele etti dedi. “Bana rahmet ve mağfiret edip, beni Cennet’e koydu” dedi. Ne sebeble diye sordu. “Beni melekler arasında durdurdu. Günahlarımla, Resûlullah’a salavatımı hesab ettiler. Salevâtımı çok buldular. Allahü teâlâ onlara: “Ey meleklerim, işiniz tamamdır. Başka hesab sormayın. Onu Cennetime götürün” buyurdu diye cevab verdi.”

Selefden biri anlatır: Birlikte hadîs öğrendiğimiz bir arkadaşım vefât etti. Rüyada onu, sırtında yeşil hulleler giyinmiş gördüm. Sebebini sorduğumda: “Her hadîste gördüğüm Resûlullah’ın isminin yanına, “Sallallahü aleyhi ve sellem” yazardım. Hak teâlâ onun mükâfâtını bununla verdi” dedi.

Yine selefden biri anlatır: Bir kâtib komşum vefât etti. Kendisini rüyada gördüm. Allahü teâlâ sana ne muamele eyledi dedim. Bağışladı dedi. Ne sebeble dedim. Resûlullah’ın ismini her yazdığım zaman “Sallallahü aleyhi ve sellem” sözünü de beraberinde yazdığım için dedi.

Ebû Süleyman Dârâni anlatır: Hadis yazarken, şerefli isimlerini yazdıkça, “sallallahü aleyh” diye yazar “ve sellem” sözünü yazmazdım. Rüyada kendilerini gördüm. Bana buyurdular ki: **Ey Ebâ Süleyman, hadîsde ismimi yazdığın zaman, salâtla beraber “ve sellem”i de yaz. O dört harfdir. Her harfine on sevab vardır. Yazmazsan kırk sevabı bırakıyorsun demektir.”** Birinin de âdeti bu idi. Ona Resûlullah, rüyasında: **“Sana ne oldu ki, bana salâtı tamam yazmazsın?”** buyurdu. Ebû Bekr-i Sıddık buyurdu: “Unutmasından korkan, Resûlullah’a çok salâvat okusun.”

Salihlerin büyüklerinden Muhammed bin Said bin Mutarrıf anlatır: Her gece yatacağım zaman muayyen mikdarda salât okurdum. Bir gece

---

373) Tirmizî, “Fiten”, 78; Süyutî, Câmi-ul Ehâdis, III, 457.

374) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, II, 359; Abdürrazzâk, el-Musannef, XI, 163.

rüyada, Resûlullah geldi. İçeri girdi. Odamın içi nûrla doldu. Sonra bana doğru gelip: “Getir, şu bana çok salavat okuyan ağzını öpeyim” buyurdu. Ben de, ağzımı tutmaya utanıp, yanağımı uzattım. Mübârek ağızları ile öptü. Dehşetle uyandım. Odamın içini misk kokusu ile dolmuş buldum. Sekiz gün yanağımdan o güzel koku gitmedi.

Selefin büyüklerinden Hallad bin Kesir vefât edince, başı altında: “Bu Hallad bin Kesir’in Cehennem’den kurtuluş berâtıdır” yazılı bir kağıd buldular. Yakınlarına bunun ameli ne idi diye sordular. Her Cum’a günü salavat getirirdi dediler.

Şeyh Ayni’nin Zeynü’l-Mecâlis’inde yazılıdır: Resûlullah, **“Kıyamet günü üç grup kimse, gölgesinden bulunmadığı Arş’ın altında bulunurlar”** buyurdu. Onlar kimlerdir dediler. **“Ümmetimi sıkıntıdan kurtaran, sünnetimi ihyâ eden ve bana çok salavat getiren”** buyurdu.

Çok sevilen bir Nât-ı şerif de:

Allahümme salli ve sellim ve bârik verham alâ seyyidinâ Muhammedin hüve seyyid-ül Arabi vel Acem ve imâmi Mekket-el mükerrameti vel Medînet-il münevvereti vel harem. Alleme’l insâne mâ lem ya’lem.

Aslühu nûrun ve neslühû Âdem. Ba’sühû muahharun ve halkuhû mukaddem.

İsmüh-uş şerîfu mektûbün alel Levh-il mahfûzi biyâkût-il kalem.

Ve cismüh-uş şerîfü medfûnün fil Medînet-il münevvereti vel harem. Yâ leyte ektehilü türâbellezî taht-el kadem.

Fe tûbâ sümme tûbâ limen deâ ve tebiahü ve limen esleme sâhib-eş şefâati lil âlemîn.

Kâilen yâ Rabbî! Sellim ümmetî, ümmetî vâ ümmetâ yâ zel lütfi vel kerem.

Fe yünâdi’l münâdî min kıbeli’r Rahman, kabiltü şefâateke yâ Nebiyyel muhterem. Üdhul-ül Cennete lâ havfün aleykum velâ hüznün velâ elem.

Sümme Radiyallahü teâlâ an Ebî Bekrin ve Ömera ve Osmane ve Aliyyin zil-Kerem.

Ve sallallahü alâ seyyidinâ Muhammedin vel hamdü leke yâ Rabbel âlemîn. Bi hurmeti Seyyid-il mürselîn.

MÜBÂREK İSİMLERİ VE KÜNYELERİ

Peygamberimizin en çok söylenilen ismi **“Muhammed”**dir. Pek çok öğülmüş, ziyâde beğenilmiş anlamına gelir. Bu isim, Kur’ân-ı Kerîmde; Âl-i İmran, Ahzab, Fetih ve Muhammed sûrelerinin, sırası ile; 144, 40, 29 ve 2. âyet-i kerîmesinde dört defa geçmektedir. Saf sûresi. 6. âyet-i kerîmede ise Hazret-i İsa’nın ümmetine; **“Hak teâlâyı çok öğen, medheden**” anlamına gelen **“Ahmed”** ismiyle haber vermiş olduğu bildirilmektedir.

Kur’ân-ı Kerîmde, **“Muhammed”** ve **“Ahmed”** isminden başka; Mahmud, Resûl, Nebî, Şahid, Beşir, Nezir, Mübeşşir, Münzir, Dai-i ilallah, Sirac-ı münir, Rauf, Rahim, Musaddık, Müzekkir, Müddessir, Abdullah, Kerîm, Hak, Münir, Nûr, Hatemün-Nebiyyin, Rahmet, Nîmet, Hâdi, Tâha, Yâsin.. diye anılmıştır. Bundan başka mübârek isimlerinin bir kısmı Kur’ân-ı Kerîmde, bir kısmı hadîs-i şerîflerde, bir kısmı da önceki peygamberlere gönderilen mukaddes kitaplarda zikredilmiştir.

Peygamberimizin isimleri, bâzı hadîs-i şerîflerinde; Mâhi, Âkıb, Mukaffi, Nebiyyür-Rahme, Nebiyyüt-Tevbe, Nebiyy-ül-Mülâhim, Kattâl, Mütevekkil, Fâtih, Hâtem, Mustafa, Ümmî, Kusem (her hayrı kendinde toplayan) olarak geçmektedir.

Bir hadîs-i şerîfde Peygamberimiz; **“Bana mahsus beş isim vardır: Ben Muhammed’im, Ben Ahmed’im, Ben Mâhi’yim ki, Allahü teâlâ benimle küfrü yok eder. Ben, Hâşir’im ki, halk, kıyamet günü beni takiben haşrolunacaktır. Ben, Âkıb’ım ki, benden sonra peygamber yoktur.”** buyurdu.(375)

Sevgili Peygamberimize Hazret-i Hadice’den doğan ve küçük yaşta vefât eden oğlu Kasım’dan dolayı; **“Ebü’l-Kâsım”** künyesi verilmiştir. Yine peygamberliğinden önce, ondaki doğruluk, itimad, emin, güvenilir olması gibi sayılamayacak kadar üstün meziyetlerinden dolayı, Kureyş kabîlesi arasında, “**El-Emin”** ismi ile çağrılmıştır.

Resûlullah efendimizin, Kur’ân-ı Kerîmde geçen isimlerinden biri de Kur’ân-ı Kerîmin kalbi olan Yâsin sûresindeki “Yâsin” kelimesidir. Ulemâ-i râsihînin büyüklerinden olan Seyyid Abdülhakim-i Arvâsî hazretleri; “Yâsin, “Ey benim muhabbet deryâmın dalgıcı olan habîbim” demektir” buyurmuştur.

---

375) Beyhekî, Şu’ab-ül-îmân, III, 436; Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 230; Şemseddin Şâmî, Sübülü’l-Hüdâ, I, 403.

Peygamber efendimizi medheden parça parça yazılmış şiirler ve medhiyeler bir tarafa, O'nun için pek çok eser yazılmıştır. Bunları yazanlar içinde şöhretleri ve san'atları bütün dünyayı ve asırları kaplamış olanları bile, Resûlullah'ı medhetmekten âciz olduklarını beyan etmişlerdir. O'nu görüp güzelliğine âşık olanlar, dilleri döndüğü kadar anlatmaya çalışmışlar, o güzelliği bildirmeye insan gücü yetmez demişlerdir.

HİLYE-İ SAÂDET

Habîb-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin görünüşünün anlatılmasına Hilye-i saâdet denir.

İslâm âlimleri, Muhammed (aleyhisselâm)ın görünen bütün uzuvlarını, şeklini, sıfatlarını, güzel huylarını ve bütün inceliklerine varıncaya kadar hayâtının tamâmını açık bir şekilde senet ve vesikaları ile yazmışlardır. Bu bilgiler, bizzat Peygamber efendimizin kendi beyanları olan hadîs-i şerîflerinden ve Eshâbının bildirdiği haberlerden toplanmıştır. Bunları ihtivâ eden eserlere, siyer kitapları denmektedir.

Binlerce siyer kitabı arasında, Peygamber efendimizin hilye-i seâdetini bildiren en meşhur kitaplar; İmâm-ı Tirmizî'nin "Eş-Şemâil-ür-Resûl"ü ve Kadı Iyâd'ın "Şifâ-i şerîf"i ile İmâm-ı Beyhekî'nin ve Ebû Nuaym İsfehânî'nin "Delâil-ün-Nübüvve"leri, bir de İmâm-ı Kastalânî hazretlerinin "Mevâhib-i Ledünniye" adlı eseridir.

Hadîs-i şerîflerde ve Eshâb-ı kirâmın bildirdiği haberlerde, sevgili Peygamberimizin hilye-i seâdeti şöyle bildirilmektedir:

Fahr-i kâinatın mübârek yüzü ile bütün âzâ-i şerîfesi ve mübârek sesi, bütün insanların yüzlerinden ve âzâlarından ve seslerinden güzel idi. Mübârek yüzü bir mikdar yuvarlak idi ve neş'eli olduğu zamanda, ay gibi nûrlanırdı.(376) Sevindiği, mübârek alnından belli olurdu. Resûlullah efendimiz gündüz nasıl görürse, gece de öyle görürdü, önünde olanları gördüğü gibi, arkasında olanları da görürdü. Yana ve geriye bakacağı zaman, bütün bedeni ile dönüp bakardı. Yeryüzüne, semâdan daha çok bakardı. Mübârek gözleri büyük ve kirpikleri uzun idi. Mübârek gözlerinde bir mikdar kırmızılık vardı ve gözlerinin karası gâyet siyah olup, geceleri sürme çekerdi. Fahr-i âlemin (sallallahü aleyhi ve sellem) alnı açık idi. Mübârek kaşları ince olup, kaşları arası açık idi. İki kaşı arasındaki damar, hiddetlenince kabarırdı. Mübârek burnu gâyet güzel

376) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 459; Hâkim, el-Müstedrek, II, 605; Begavî, el-Envâr, I, 242.

olup, orta yeri bir mikdar yüksek idi. Mübârek başı büyük idi. Mübârek ağzı küçük değildi. Mübârek dişleri beyaz olup, öndekiler seyrek idi. Söz söyleyince, sanki dişleri arasından nûr çıkardı.

Allahü teâlânın kulları arasında O'ndan daha fasîh ve daha tatlı sözlü kimse görülmedi. Mübârek sözleri gâyet kolay anlaşılır, gönülleri alır ve ruhları çekerdi. Söz söylediği zaman, kelimeler inci gibi dizilirdi. Bir kimse saymak istese, kelimelerini saymak mümkün idi. Bâzan iyi anlaşılması için, üç kerre tekrar ederdi. Cennet'te Muhammed (aleyhisselâm) gibi konuşulacaktır. Mübârek sesi, kimsenin sesinin yetişemediği yere ulaşırdı.

Fahr-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, güler yüzlü idi. Tebessüm ederek güler ve mübârek ön dişleri görünürdü. Gülünce, nûru duvarlar üzerine aks ederdi. Ağlaması da, gülmesi gibi hafif idi. Kahkaha ile gülmez, yüksek sesle de ağlamazdı. Ama üzülünce, mübârek gözlerinden yaş akar, mübârek göğsünün sesi işitilirdi. Ümmetinin günahlarını düşününce, Allahü teâlânın korkusundan ve Kur'ân-ı kerîmi işitince ve bâzan da namaz kılarken ağlardı.

Fahr-i âlem efendimizin, mübârek parmakları iri ve mübârek kolları etli idi. Mübârek avuçlarının içi geniş idi. Bütün vücûdunun kokusu, miskten güzel idi. Mübârek bedeni, hem yumuşak, hem de kuvvetli idi. Enes bin Mâlik diyor ki: "Resûlullah'a on sene hizmet ettim. Mübârek elleri ipekten yumuşak idi. Mübârek teni miskten ve çiçekten daha güzel kokuyordu. Mübârek kolları, ayakları ve parmakları uzun idi. Mübârek ayaklarının parmakları iri, altı da çok yüksek olmayıp yumuşak idi. Mübârek karnı geniş olup, göğsü ile aynı hizada idi. Omuz başının kemikleri iri olup mübârek göğsü genişti. Resûlullah efendimizin kalb-i şerîfi, nazargâh-ı ilâhî idi.

Resûl-i ekrem efendimiz, çok uzun boylu olmadığı gibi, kısa da değildi. Yanına uzun bir kimse gelse, ondan uzun görünürdü. Oturduğu zaman, mübârek omuzu, oturanların hepsinden yukarı olurdu.

Mübârek saçları ve sakallarının kılı çok kıvırcık ve çok düz değil, yaratılışda, ondüle idi. Mübârek saçları uzundu, önceleri kâkül bırakırdı, sonradan ikiye ayırır oldu. Mübârek saçlarını bâzan uzatır, bâzan da keser, kısaltırdı. Saç ve sakalını boyamazdı. Vefât ettiği zamanda, saç ve sakalındaki ak kılların sayısı yirmiden az idi. Mübârek bıyığını kırkardı. Bıyıklarının uzunluğu ve şekli, mübârek kaşları kadar idi. Emrinde husûsî berberleri var idi.

Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, misvâkını ve tarağını yanından ayırmazdı. Mübârek saçını ve sakalını tararken aynaya nazar ederdi. Fahr-i kâinat efendimiz, önüne bakarak, sür'atle yürür ve bir yerden geçtiği, güzel kokusundan belli olurdu. Resûlullah efendimiz, Arab idi. Yâni kırmızı ile karışık beyaz benizli olup, gâyet güzel, nûrlu ve sevimli idi. Bir kimse, Peygamber efendimize siyah dese, kâfir olur.

Arab, lügatda, güzel demektir. Meselâ, lisân-ı Arab, güzel dil demektir. Istılah mânâsı ise, yâni coğrafyada Arab demek, Arabistan ismindeki yarımadada doğup büyüyen, oranın iklimi, havası, suyu ve gıdası ile yetişen ve onların kanından olan kimse demektir, Anadolu'daki kandan gelenlere Türk, Bulgaristan'da doğup büyüyenlere Bulgar, Almanya'dakilere Alman dedikleri gibi, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) de, Arabistan yarımadasında doğduğu için Arab'dır.

Arablar beyaz, buğday benizli olur. Bilhassa Peygamberimizin sülâlesi beyaz ve çok güzel idi. Zâten dedeleri İbrahim (aleyhisselâm), beyaz olup, Basra şehri ahâlisinden Târûh isminde beyaz bir müminin oğlu idi. Kâfir olan Âzer, İbrahim (aleyhisselâm)ın babası değil, amcası ve üvey babası idi.

Sevgili Peygamberimizin babası Abdullah'ın güzelliği, Mısır'a kadar yayılmıştı ve alnındaki nûrdan dolayı, iki yüze yakın kız, evlenmek için Mekke'ye gelmişti. Fakat, Muhammed (aleyhisselâm)ın nuru, Âmine'ye nasîb oldu.

Amcası Abbâs ile Abbâs'ın oğlu Abdullah da beyaz idi. Peygamberimizin kıyâmete kadar evlâdı da güzel ve beyazdır.

Resûlullah'ın Eshâbı da beyaz ve güzel idi. Osman (radıyallahü anh), beyaz sarışın idi. Resûlullah efendimizin, Rum imparatoru Heraklius hükümetine gönderdiği sefîri Dıhye-i Kelbî çok güzel olup, sokaklarda gezerken, yüzünü görmek için Rum kızları sokaklara çıkardı. Cebrâil (aleyhisselâm) çok defâ, Dıhye (radıyallahü anh) şeklinde gelirdi.

Mısır, Şam, Afrika, Sicilya ve İspanya yerlileri Arab değildir. Arablar, İslâmiyet'i dünyâya yaymak için, Arabistan yarımadasından çıkarak buralara geldiklerinden, bugün buralarda da mevcuttur. Nitekim Anadolu'da, Hindistan'da ve başka memleketlerde de mevcuttur. Fakat, bugün bu memleketlerin hiçbirinin ahâlisini Arab diye isimlendirmek doğru olmaz.

Mısır ahâlisi esmerdir. Habeşistan ahâlisi siyahtır. Bunlara Habeş denir. Zengibâr ahâlisine Zencî denir. Bunlar da siyahtır. Peygamberimizin akrabâsını, torunlarını sevmek ve saymak ibâdettir. Onları her müslüman sever. Anadolu'ya misâfir gelen siyah fellahlar, habeşler, zencîler, hürmet ve ikrâm olunmak için, kendilerini, Arab diye tanıtmışlar, Anadolu'nun saf müslümanları da sözlerine inanıp bunları sevmişlerdir. Çünkü bu sevgide siyah, beyaz ayırımı yoktur.

Siyah bir müslüman, beyaz bir kâfirden kat kat daha üstün, daha kıymetli ve sevimlidir. İnsanın siyah olması, îmânın şerefini azaltmaz. Bilâl-i Habeşi hazretleri ve Resûlullah'ın çok sevdiği Üsâme siyah idiler. Kötülükleri ve aşağılıkları herkesçe bilinen Ebû Leheb ve Ebû Cehl kâfirleri beyaz idiler.

Allahü teâlâ insanın rengine değil, îmânının kuvvetine ve takvâsına kıymet vermektedir. Fakat, siyahların kendilerini Arab olarak tanıtmaları, İslâm düşmanlarının, Yahudilerin işlerine yaradı. Bir yandan, siyah insanları, aşağı ve iğrenç olarak tanıttılar. Bunları köle olarak kullandılar. Bir yandan da kara kedileri, köpekleri, "Arab, Arab" diye çağırarak, gazete ve mecmualara yaptıkları siyah resim ve karikatürlere Arab diyerek, gençliğe, Arabı siyah olarak tanıtmağa, böylece, müslüman yavrularını Peygamberimizden soğutmağa uğraştılar.

Güzel huyların hepsi, sevgili Peygamberimizde toplanmıştı. Güzel huyları, vehbî yâni Allahü teâlâ tarafından verilmiş olup, kesbî yâni çalışarak, sonradan kazanmış değildir. Bir müslümanın ismini söyleyerek hiçbir zaman lânet etmemiş ve aslâ mübârek eliyle kimseyi döğmemiştir. Allah için intikam almış; kendi için, hiçbir kimseden intikam almamıştır. Akrabâsına, Eshâbına ve hizmetçilerine tevâzu ederek, iyi muâmele eylerdi. Ev içinde çok yumuşak ve güler yüzlü idi. Hastaları ziyârete gider, cenâzelerde bulunurdu. Eshâbının işlerine yardım eder, çocuklarını kucağına alırdı. Fakat kalbi bunlarla meşgûl olmazdı. Mübârek rûhu, melekler âleminde idi.

Resûlullah efendimizi, ansızın gören kimseyi korku kaplardı. Kendisi yumuşak davranmasaydı, peygamberlik hâllerinden, kimse yanında oturamaz, sözünü işitmeye tâkat getiremezdi. Hâlbuki kendisi, hayâsından, mübârek gözleri ile kimsenin yüzüne bakmazdı.

Fahr-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, insanların en cömerdi idi. Bir şey istenip de yok dediği görülmemiştir. İstenilen şey varsa verir, yoksa cevap vermezdi. O kadar iyilikleri, o kadar ihsânları

vardı ki, Rum imparatorları, İran şahları ve hiçbir hükümdâr, O'nun kadar ihsân yapamazdı. Fakat kendisi sıkıntı ile yaşamağı severdi, öyle bir hayat sürerdi ki, yemek ve içmek hatırına bile gelmezdi. Yemek getirin yiyelim veya falanca yemeği pişiriniz demezdi. Yemek getirilirse yer, her ne meyve verseler kabul ederdi. Bâzan aylarca az yer, açlığı severdi. Bâzan da çok yerdi. Yemek sonunda su içmezdi. Suyu otururken içerdi.[(377)] Başkaları ile yemek yerken, herkesten sonra el çekerdi.[(378)] Herkesin hediyesini kabûl ederdi. Hediye getirene karşılık olarak kat kat fazlasını verirdi.

Çeşitli elbise giymek âdeti idi. Yabancı devlet sefirleri gelince süslenip, kıymetli ve nefis elbise giyerek, güzel yüzünü gösterirdi. Taşı akîkten, gümüş yüzük takar ve mühür olarak kullanırdı. Yüzüğü üzerinde "**Muhammedün Resûlullah**" yazılı idi. Yatağı deriden olup, içi hurma ağacının lifleri ile dolu idi. Bâzan bu yatak üzerine, bâzan yere serili deri üzerine, bâzan da hasır veya kuru toprak üzerine yatardı. Mübârek avucunun içini sağ yanağının altına koyup, sağ yanı üzerine yatardı.[(379)] Zekât malı almaz, çiğ soğan ve sarımsak gibi şeyler yemez ve şiir söylemezdi.

Peygamber efendimizin mübârek gözleri uyur, kalb-i şerîfi uyumazdı. Aç yatıp tok kalkardı. Hiç esnemezdi. Mübârek vücûdu nûrânî olup, gölgesi yere düşmezdi. Elbisesine sinek konmaz, sivrisinek ve diğer böcekler mübârek kanını içmezdi. Allahü teâlâ tarafından Resûlullah olduğu bildirildikten sonra, şeytanlar göklere çıkarak haber alamaz ve kâhinler söyleyemez oldular. Server-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, bizim bilmediğimiz bir hayat ile şimdi hayattadır. Cesed-i şerîfi aslâ çürümez. Kabrinde bir melek durup, ümmetinin söyledikleri salevât-ı şerîfeleri kendisine haber verir. Minberi ile kabr-i şerîfi arasına **Ravda-i mutahhera** denir. Burası Cennet bahçelerindendir. Kabr-i şerîfini ziyâret etmek, tâatlerin en büyüğü ve ibâdetlerin en kıymetlisidir.

Peygamber efendimizin güzelliğini, Eshâb-ı kirâmın büyükleri şöyle anlattı: Ebû Hüreyre; "Resûlullah'dan daha güzel bir kimse görmedim, sanki güneş bütün parlaklığı ile yüzünde parlıyordu. Güldüğü zaman, dişleri duvarlara aydınlık saçardı" buyurdu.

---

377) Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 318.

378) Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 319.

379) Begavî, el-Envâr, I, 358.

İbn-i Ebî Hâle; "Peygamber efendimizin mübârek yüzü, ayın on dördü gibi parıldardı" buyurdu.

Hazret-i Ali; "O'nu âniden gören, heybetinden korkuya kapılırdı. O'nunla sohbet edip tanıyan, hemen ısınıp severdi" buyurdu.

Câbir bin Semüre; "Resûlullah, mübârek elini yüzüme sürdü. Elinde, sanki attârların yâni koku satan kimselerin çantasından yeni çıkarılmış gibi güzel bir koku, serinlik buldum. Resûlullah efendimiz, elini bir kimsenin eline müsâfeha için değdirmiş olsa, bütün gün o kimsenin elinden o güzel koku çıkmazdı" buyurdu.(380)

Hazret-i Âişe vâlidemiz; "Resûlullah, bir çocuğun başını okşadığı zaman, diğer çocuklar arasında o çocuk, güzel kokusundan hemen belli olurdu" buyurdu.(381)

Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, bir gün evlerinde uyumuşlardı. Enes bin Mâlik'in annesi Ümm-i Süleym geldi. Resûlullah efendimizin, uyku esnâsında mübârek yüzünde ter damlaları belirmişti. Ümm-i Süleym, Peygamber efendimizin mübârek terini toplamaya başladı. Uyanıp sebebini sorunca, Peygamber efendimizin süt teyzesi olan Ümm-i Süleym; "Onu kokularımıza katıyoruz. Teriniz, kokuların en güzeli, en hoş kokanıdır" dedi.(382)

Ebû Hüreyre; "Yürüyüşünde Resûlullah'tan daha sür'atli kimseyi görmedim. Sanki yer kendisine dürülüyordu. O'nunla yürürken, biz bütün gücümüzü sarf edip kendimizi zorluyorduk" buyurdu.

Peygamber efendimiz, fevkalâde güzel konuşurdu. Sözün nereden başlatılıp nerede bitirileceğini en mükemmel bir şekilde bilirdi. Sözleri, söyleyiş bakımından berrak, son derece fasîh ve beliğ idi. Söz ve kelimelerinde, mânânın doğruluğu her zaman kendini gösterirdi, ifâde etme gücü, fevkalâde yüksek olduğundan, konuşurken hiç yorulmaz ve külfet çekmezdi.

GÜZELLİĞİ

Ulemâ-i râsihîn denilen, hem zâhir ve hem de bâtın bilgilerinde üstâd ve Peygamber efendimize vâris olan yüksek İslâm âlimleri, O'nu

380) Müslim, "Fezâil", 120; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, II, 228; Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 68; Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, II, 74.

381) Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 68.

382) Müslim, "Fezâil", 125; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 221; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, XXV, 119; Beyhekî, es-Sünen, I, 254.

bütün güzellikleriyle görmüş ve âşık olmuşlardır.

Bunların en başında Ebû Bekr-i Sıddîk gelmektedir. O, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizdeki nübüvvet nûrunu görüp; üstünlük, güzellik ve yüksekliklerini idrâk ederek, âşık olmuş ve bunda öyle ileri gitmiştir ki, başka hiçbir kimse onun gibi olamamıştır.

Hazret-i Ebû Bekr, her an, her baktığı yerde Resûlullah efendimizi görürdü. Bir keresinde hâlini; "Yâ Resûlallah! Nereye baksam sizi görüyorum" diye arzetmişti. Bir keresinde de; "Bütün iyiliklerimi, sizin bir sehvinize (yanılmanıza) değişirim" demişti.

Resûlullah efendimizin güzelliğini en iyi görüp anlayan ve anlatanlardan biri de, mü'minlerin annesi Hazret-i Âişe vâlidemiz idi. Hazret-i Âişe; âlime, müctehid, akıllı, zekî, edîbe idi. Gâyet beliğ ve fasîh konuşurdu. Kur'ân-ı kerîmin mânâlarını, helâl ve haramları, Arab şiirlerini ve hesap ilmini çok iyi bilirdi. Resûlullah'ı medheden şiirleri vardır. Şu iki beyti, Hazret-i Âişe vâlidemiz söylemiştir;

"Ve lev semi'û fî Mısre evsâfe haddihî;
Lemâ bezelû fî sevmi Yûsüfe min nakdin.
Levîmâ Zelîhâ lev reeyne cebînehû,
Le âserne bilkat'il kulûbi alel eydî."

Tercümesi; "Eğer Mısır'dakiler, O'nun (Peygamber efendimizin) yanaklarının güzelliğini işitmiş olsalardı; (güzelliği dillere destan olan) Yûsuf (aleyhisselâm)a hiç para vermezlerdi. Yâni bütün mallarını, onun yanaklarını görebilmek için saklarlardı. Zelîhâ'yı, "Yûsuf (aleyhisselâm)a âşık oldu" diyerek kötüleyen kadınlar, Resûlullah'ın nûrlu alnını görselerdi, ellerinin yerine kalblerini keserlerdi de acısını duymazlardı."

Hazret-i Âişe vâlidemiz buyuruyor ki: "Bir gün Resûlullah, mübârek nalınlarının kayışlarını çıkarıyordu. Ben de iplik eğiriyordum. Mübârek yüzüne baktım. Parlak alnından ter damlıyordu. Ter damlası, her tarafa nûr saçıyor, gözlerimi kamaştırıyordu. Şaşa kaldım. Bana doğru bakıp; "**Sana ne oldu ki, böyle dalgın duruyorsun**" buyurdu.

"Yâ Resûlallah! Mübârek yüzündeki nûrların parlaklığına ve mübârek alnındaki ter dânelerinin saçtıkları ışıklara bakarak kendimden geçtim" dedim.

Resûlullah, kalkıp yanıma geldi. Gözlerimin arasından öptü ve; "**Yâ**

Âişe! Allahü teâlâ sana iyilikler versin! Beni sevindirdiğin gibi, seni sevindiremedim” buyurdu. Yâni senin beni sevindirmen, benim seni sevindirmemden çoktur buyurdu. Hazret-i Âişe’nin mübârek gözlerinin arasını öpmesi, Resûlullah efendimizi severek, O’nun cemâlini anlayarak gördüğü içindir. Bu sebeple takdir ve taltif edilmiştir.

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin, mübârek bedeninde toplanan, bâtınî güzellikleri gösteren görünen güzellikler, hiçbir ferdin bedeninde toplanmamıştır.

İmâm-ı Kurtubî hazretleri şöyle rivâyet etmiştir:

“Resûl-i ekrem efendimizin güzelliği büsbütün görünmemiştir. Eğer hakîkî güzelliği görünseydi, Eshâb-ı kirâm O’na bakmaya tâkat getiremezdi. Şâyet hakîkî güzelliğini gösterseydi, hiç kimse bakmaya dayanamazdı.”

Yûsuf (aleyhisselâm), zâhirî; Resûlullah efendimiz de, bâtınî güzellikleriyle insanlara göründüler. Yûsuf (aleyhisselâm)ın cemâli görülünce eller kesildi. Resûlullah efendimizin kemâli ile zünnarlar kesildi, putlar kırıldı ve küfür bulutları dağıldı.

Eshâb-ı kirâm, Peygamber efendimize; “Yâ Resûlallah! Siz mi güzelsiniz, Yûsuf (aleyhisselâm) mı daha güzeldi?” diye sordular. Efendimiz cevap olarak; **“Kardeşim Yûsuf benden sabîh** (güzel), **ben ondan melîhim** (sevimliyim). **Onun görünen güzelliği, benim görünen güzelliğimden çoktur”** buyurdular.

Peygamber efendimiz bir hadîs-i şerîflerinde; **“Allahü teâlânın gönderdiği her peygamber güzel yüzlü, güzel seslidir. Sizin Peygamberiniz ise, onların en güzel yüzlüsü ve en güzel seslisidir”** buyurdular.

Bu deryanın ismini duyanlar, uzaktan görenler, yakınına gelenler, içine girip nasibi kadar derine inenlerin hepsi, ömürlerinin her safhasında Resûlullah’ın aşkı ile yanıp tutuşmuşlar, yanık feryâdlar, içli gözyaşları ve yakıcı mısralarla bu aşklarını dile getirmişlerdir.

Bunların içinde en büyük ve meşhurlarından biri olan ve bu muhabbet deryasından büyük pay alan Mevlânâ Hâlid-i Bağdadî hazretleridir. İslâm âlimlerinin kitaplarında o âşıkların haber verdiklerinden yüzlercesi yazılmıştır. Okuyanlar, Allahü teâlânın, sevgili Peygamberini, düşünülemiyecek bir düzende ve bakmağa doyulamayacak bir güzellikte yaratmış olduğunu hemen anlarlar. Görmeden, O’na gönül verirler.

Habîbullah'a âşık olanlar, her nefeste, ciğerlerine giren havanın serinliğinde, O'nun sevgisinin tadını duyarlar. Aya her bakışlarında, O'nun mübârek gözlerinden gelmiş olan ışınların akslerini aramakla zevklenirler. O'nun güzelliği deryâsından bir damlaya kavuşanların her zerresi;

"Güzel yanağını bilen, güle hiç bakmaz,

Senin sevginde eriyen, derman aramaz!" diye söyler.

Enes bin Mâlik'den rivâyetle bir hadîs-i şerîfde buyruldu ki: **"Hiçbiriniz, ben ona, evlâdından da, pederinden de ve bütün halktan daha sevgili olmadıkça îmân etmiş olmaz."**(383)

Bir gün Hazret-i Ömer, Peygamber efendimize; "Yâ Resûlallah! Allahü teâlâya yemîn ederim ki, canım hâriç, bana her şeyden sevgilisin" dedi. Resûlullah efendimiz ise; **"Ben, kendisine canından daha sevgili olmadıkça, sizden biriniz aslâ îmân etmiş olmaz"** buyurdular. Bunun üzerine Hazret-i Ömer; "Yâ Resûlallah! Sana Kur'ân-ı kerîmi gönderen Allahü teâlâya yemîn ederim ki, sen bana canımdan daha sevgilisin" deyince; **"Ey Ömer, şimdi** (tamâm) **oldu"** buyurdular.

Bir kimse, Resûlullah efendimize gelip dedi ki: "Ey Allahü teâlânın Resûlü! Kıyâmet ne zaman kopacaktır?" Peygamber efendimiz; **"Kıyâmet için ne hazırladın?"** buyurdular. O kimse; "Evet, çok namaz kılarak, oruç tutarak, sadaka vererek kıyâmet için hazırlanmadım. Lâkin ben, Allahü teâlâyı ve O'nun Resûlünü seviyorum" dedi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz. "**Kişi sevdiği ile beraberdir"** buyurdular.(384)

Resûlullah'ı sevmek, bütün müslümanlara farz-ı ayndır. O serverin sevgisi bir gönüle yerleşirse, İslâmiyet'i yaşamak, îmânın ve İslâm'ın tadına, doyulmaz zevkine ermek, çok kolay olur. Bu sevgi, iki cihanın Efendisine tam uymaya sebeb olur. Bu sevgi ile, Allahü teâlânın, Habîbine ikram ettiği sonsuz ve anlatılması mümkün olmayan nîmetlere ve bereketlere kavuşmakla şereflenilir. Küçük-büyük her müslümanı, doğrudan doğruya Resûlullah'ın sevgisine götüren Ehl-i sünnet âlimleri ve kitapları, bu bereketlerin senetleridir.

Resûlullah (aleyhisselâm)ın mübârek ismini anan veya duyan mü'minin, Resûlullahın şerefli meclisinde bulunuyormuş gibi; sükûnet,

---

383) Müslim, "İman", 76; Nesâî, "İman", 19; İbni Mâce, "Mukaddime", 9; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 207; Hâkim, el-Müstedrek, II, 528.

384) Buhârî, "Ahkâm", 10; Tirmizî, "Zühd", 50; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 104; Heysemî, Mecmâ'uz-Zevâid, XI, 186, Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 77.

edeb, kalb ve bedenle tâzim üzere bulunması vâcibdir.

Resûlullah efendimizin mübârek sözlerinden ve işlerinden bildirilen birşeyi, O'nun şanını yükseltecek bir şey ile mukabele etmek, O'na tâzimden ve hürmettendir. İnsanlar arasında aşağılık ve düşük bir mertebe için kullanılan kelimelerle, Resûlullah'ı vasfetmemek de O'na tâzimdendir.

Mesela Resûlullah'a fakir denmez. Çoban denmez, "Resûlullah efendimiz, falanca şeyi severdi" denince; "Halbuki ben onu sevmem" dememek O'na hürmettendir.

Kur'ân-ı Kerîmin ve hadîs-i şerîf kitaplarının üzerine, başka herhangi bir kitap veya herhangi bir ev eşyası koymamak da Allahü teâlâ ve Resûlüne tâzimdendir. Onların üzerinde bulunan tozları almak, içerisinde Allahü teâlânın ism-i şerîfi veya Resûlullah efendimizin mübârek isimlerinin bulunduğu bir kağıdı atmamak, Allahü teâlâya ve Resûlüne hürmettendir.

Böyle kağıtlar yırtılmaz. İslam harfleri ile yazılı olan kağıtlara daha çok hürmet etmek lâzımdır. Şâyet içerisinde Allahü teâlânın ve peygamberimizin ism-i şerîfleri ve âyet-i kerîmeler bulunan kitaplar ve kağıtlar eskimekten dolayı yırtılırsa, bunları temiz beze sarıp toprağa gömmeli veya su ile yıkayarak üzerindeki yazıları silmeli veya yakmalıdır. Yakınca, külleri gömülür. Yakmak, yıkayıp yazıları gidermekten daha iyi olur. Zîrâ, yıkamakta kullanılan sular ayak altında kalabilir.

Resûlullah'ın haremi olan Medîne-i münevvereye tâzim ve hürmette bulunmak, orada yasaklanan şeylerden veya günah işlemekten sakınmak ve Medîne-i münevvere ehline ikramda bulunmak da Resûlullah'a hürmetten sayılır.

YÜKSEK AHLÂKI

Allahü teâlâ, sevgili Peygamberine (sallallahü aleyhi ve sellem) verdiği iyilikleri, ihsânları sayarak, O'nun mübârek kalbini okşarken, kendisine güzel huylar verdiğini de saymakta, meâlen; **"Sen, güzel huylu olarak yaratıldın"** buyurmaktadır. Hazret-i İkrime buyuruyor ki: "Abdullah ibni Abbâs'dan işittim: Bu âyet-i kerîmede, "**Huluk-ı azîm**" yâni güzel huylar, Kur'ân-ı kerîmin bildirdiği ahlâktır. Kalem sûresi 4. Âyet-i kerîmesinde meâlen; "**Sen Huluk-ı azîm üzeresin**" buyuruldu. Huluk-ı azîm; Allahü teâlâ ile sır, gizli şeyleri bulunmak, insanlar ile de güzel huylu olmak demektir. Çok kimselerin İslâm dînine girmesine, Resûlullah'ın güzel ahlâkı sebeb oldu.

Paygamberimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) sözleri gâyet tatlı olup gönülleri alır, rûhları cezb ederdi. Aklı o kadar çoktu ki, Arabistan yarımadasında, sert, inatçı insanlar arasında gelip, çok güzel idâre ederek ve cefâlarına sabrederek, onları yumuşaklığa ve itâate getirdi. Çoğu, dinlerini bırakıp Müslüman oldu ve dîn-i İslâm yolunda, babalarına ve oğullarına karşı harb etti. O'nun uğrunda mallarını, yurtlarını fedâ edip, kanlarını akıttı. Hâlbuki böyle şeylere alışık değildiler. Güzel huyu, yumuşaklığı, affı, sabrı, ihsânı, ikrâmı o kadar çoktu ki, herkesi hayran bırakırdı. Görenler ve işitenler seve seve müslüman olurdu. Hiçbir hareketinde, işinde, sözünde, kusur ve çirkinlik görülmemiştir. Kendisi için kimseye gücenmediği hâlde, din düşmanlarına, dîne dil ve el uzatanlara karşı sert ve şiddetli idi.

Muhammed (aleyhisselâm)ın binlerce mûcizesi göründü, bunu; dost-düşman herkes söyledi. Bu mûcizelerin en kıymetlisi, edebli ve güzel huylu olması idi. Ebû Sa'îd-i Hudrî hazretleri buyurdu ki: "Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) hayvana ot verirdi. Deveyi bağlardı. Evini süpürürdü. Koyunun sütünü sağardı. Ayakkabısının söküğünü diker, çamaşırını yamardı.[385] Hizmetçisi ile birlikte yerdi. Hizmetçisi el değirmeni çekerken yorulunca, ona yardım ederdi.

Pazardan öte-beri alıp, torba içinde eve getirirdi. Fakirle, zenginle, büyükle, küçükle karşılaşınca, önce selâm verirdi. Bunlarla müsâfeha etmek için, mübârek elini önce uzatırdı. Köleyi, efendiyi, beyi, siyahı ve beyazı bir tutardı. Her kim olursa olsun, çağırılan yere giderdi. Önüne konulan şeyi, az olsa da, hafif, aşağı görmezdi. Akşamdan sabaha ve sabahtan akşama yemek bırakmazdı. İyilik etmesini sever, herkesle iyi geçinirdi. Güler yüzlü, tatlı sözlü olup, söylerken gülmezdi. Üzüntülü görünürdü. Fakat; çatık kaşlı değildi. Aşağı gönüllü idi. Fakat, alçak tabiatlı değildi. Heybetli olup, saygı ve korku hâsıl ederdi. Fakat, kaba değildi. Nâzik ve cömert idi. Fakat, isrâf etmez, faydasız yere bir şey vermez, herkese acırdı. Mübârek başı hep önüne eğik idi. Kimseden bir şey beklemezdi. Saâdet, huzûr isteyen, O'nun gibi olmalıdır."

Enes bin Mâlik buyuruyor ki: "Resûlullah'a on sene hizmet ettim, bir kerre üf demedi. Şunu niçin böyle yaptın, bunu niçin yapmadın buyurmadı."[386]

---

385) Gazâlî, İhyâ, II, 877.

386) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 255; Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 291.

Ebû Hüreyre; "Bir gazâda, kâfirlerin yok olması için duâ buyurmasını söyledik; "**Ben, lânet etmek için, insanların azâb çekmesi için gönderilmedim. Ben, herkese iyilik etmek ve insanların huzûra kavuşması için gönderildim"** buyurdu."(387) Allahü teâlâ, Enbiyâ sûresinin 107. âyet-i kerîmesinde meâlen; **"Seni, âlemlere rahmet, iyilik için gönderdik"** buyuruyor.

Ebû Sa'îd-i Hudrî buyurdu ki: "Resûlullah'ın hayâsı, bâkire İslâm kızlarının hayâlarından daha çoktu."(388)

Enes bin Mâlik diyor ki: "Resûlullah, bir kimse ile müsâfeha edince, o kimse elini çekmedikçe, mübârek elini ondan ayırmazdı.(389) O kimse, yüzünü çevirmedikçe, mübârek yüzünü ondan çevirmezdi. Bir kimsenin yanında otururken, iki diz üzerinde oturur, ona saygılı olmak için mübârek bacağını dikip oturmazdı"

Câbir bin Semüre diyor ki: "Resûlullah az konuşurdu. Lüzumlu olduğu zamân veya bir şey sorulunca söylerlerdi. "Bundan anlaşılıyor ki, her müslümanın mâlâya'nî, faydasız şey söylemeyip, susması lâzımdır. Mübârek sözlerinde tertîl ve tersîl vardı. Yâni, gâyet açık ve düzenli konuşur ve kolay anlaşılırdı.

Enes bin Mâlik buyuruyor ki: "Peygamber (aleyhisselâm) hasta ziyâretinde bulunur, cenâze arkasında yürür, çağrılan yere giderdi. Merkepe de binerdi. Kâinatın Efendisi'ni Hayber gazâsında gördüm. Yuları bir ip olan merkep üzerinde idi. Resûlullah (aleyhisselâm), sabah namazından çıkınca, Medîne çocukları ve işçileri su dolu kablarını önüne getirirler, mübârek parmağını içine sokmasını isterler, kış ve soğuk su olsa da, isteklerini geri çevirmez, gönüllerini hoş ederlerdi."(390)

Enes bin Mâlik diyor ki: "Bir küçük kız, Muhammed (aleyhisselâm)ın elini tutup bir iş için götürseydi, birlikte gider, müşkülünü hallederlerdi."

Câbir diyor ki: "İki cihan güneşi Muhammed (aleyhisselâm)dan bir şey istenip de yok dediği işitilmedi." Peygamber efendimiz, hayâ sahibi

---

387) Gazâlî, İhyâ, II, 878.

388) Müslim, "Fezâil", 99; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 71; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, V, 213, İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 368; Beyhekî, es-Sünen, II, 477; Begavî, el-Envâr, I, 264.

389) Gazâlî, İhyâ, II, 879.

390) İbni Mâce, "Zühd", 16; Hâkim, el-Müstedrek, II, 506; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 371; Beyhekî, Şu'ab-ül-îmân, VI, 289.

olmak yönüyle de bütün yaratılmışlardan üstün idi. Uygun olmayan şeylere karşı gözleri âdetâ kapalı idi. Hiç kimseye hoşlanmadığı şeyle hitab etmezlerdi.

Hazret-i Âişe vâlidemiz anlattılar ki: "Resûlullah efendimize, bir kimsenin, hoşlanılmayan bir şeyi yaptığı haber verildiğinde, adını söylemeden umûmî mânâda **"Niçin böyle yapıyorlar?"** buyururlardı. Bu şekilde o kimseyi, yaptığı veya söylediği kötü işten alıkordu ve adını vermezlerdi.(391)

Enes bin Mâlik anlattı: "Bir gün Peygamber efendimizin huzûruna, yüzüne sarı renkte bir şey bulaşmış bir kimse girdi. Ona hiçbir şey demedi. Üzülecek bir şey söylemedi. O dışarı çıkınca; **"Söyleseydiniz de, yüzündekini yıkasaydı ya!"** buyurdu.(392)

Resûlullah efendimiz, kavimleri birleştiriciydi. Onları birbirlerinden nefret ettirmezdi. Her kavmin büyüğüne ikramlarda bulunur ve onu baş köşeye oturturdu. Kimseyi kendi mübârek cemalinden mahrum etmezdi. Eshâb-ı kirâmını arar, gelmiyenleri sorardı. Yanına oturanlara nasihat eder, onların nasibini söylerdi.

Davranışı ile birini diğerinden çok seviyor düşüncesi, kimsenin kalbine gelmezdi. Yanına şikâyet için gelen birine karşı tahammül gösterir ve dinlerdi.

Gelen şahıs yanından ayrılmadıkça, onu yüz üstü terkedip gitmezdi. Bütün insanlara güzel huy ve ahlakını en iyi şekilde gösterirdi. Nezdinde hak ve adâlet bakımından herkes bir idi. Kimsenin kimseden bir üstünlüğü, ayrılığı yoktu.

Hazret-i Âişe vâlidemiz buyurdu ki: "Resûlullah efendimiz kadar güzel ahlâka sahip hiç kimse görmedim. Ne zaman Eshâbından veya Ehl-i beytinden biri O'nu çağırmışsa mutlaka; **"Buyur"** diye karşılık vermişlerdir."(393)

Resûlullah efendimiz, Eshâbını en güzel isimlerle çağırırlar, kimsenin sözünü yarıda bırakmazlardı. Konuştuğu kimse, sözünü bırakmadan veya gitmek için ayağa kalkmadan sözünü kesmezlerdi.

O'nun bir hüsn-i muamelesi, şefkati, merhameti hakkında Allahü

---

391) Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 116.

392) Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 116.

393) Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, VI, 7.

teâlâ meâlen; **“Zahmet çekmeniz O’nu incitir ve üzer. Size çok düşkündür; mü’minlere çok merhametlidir, onlara çok hayır diler”** buyurdu. Ve Enbiya sûresinin 107. âyet-i kerîmesinde meâlen; **“**(Ey Habîbim!) **Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik”** buyurdu.

Peygamber efendimiz ümmetine karşı bâzı şeyleri zor gelir endişesiyle kolaylaştırırdı. **“Ümmetime zorluk vermemiş olsaydım, her namazda misvak kullanmalarını emrederdim”** buyurdu.(394)

Sözünde durmak yönüyle de insanlar arasında Peygamber efendimizden daha üstün bir kimse gelmedi.

Abdullah bin Ebi’l-Hamsa anlattı ki: “Peygamberimiz ile, henüz kendilerine peygamberliği bildirilmeden önce alış-veriş yapmıştım. Kendi hesabına bir bakiye kalmıştı. O’na, falan zamanda filan yerde buluşmak üzere söz verdim ve unuttum. Üç gün sonra verdiğim sözü hatırlayınca hemen o yere koştum. O’nun üç gündür orada beklemekte olduğunu görünce, hayretimden dona kaldım. Bana; “**Delikanlı beni yordun! Ben seni burada tam üç gündür bekliyorum”** buyurdular.

Peygamber efendimizin tevâzu hasleti, hiçbir kimsede, hattâ hiçbir peygamberde (aleyhimüsselâm) bulunmayacak kadar büyük ve emsâlsizdi.

Kibir duygusu, O’nda aslâ meydana gelmemiştir. Peygamberimiz, melik bir peygamber olmakla, kul bir peygamber olmak arasında serbest bırakıldığında, O, kul bir peygamber olmayı tercih etti.(395)

Bunun üzerine İsrafil (aleyhisselâm) Peygamber efendimize; “şüphesiz, Allahü teâlâ tevazu gösterdiğin o hasleti de sana vermiştir. Çünkü kıyamette sen, Âdemoğullarının en büyüğüsün. Kabrinden kalkacak ilk insan sensin. İlk şefaat edecek olan da sensin” dedi.

Peygamber efendimiz Hazret-i Âişe vâlidemize buyurdular ki: **“Bana Mekke’nin taşı, toprağı altın olması sunuldu. Hayır ya Rabbi, dedim. Bir gün aç kalayım, bir gün tok. Aç kaldığım gün sana yalvarıp dua ederim. Tok kaldığım gün, sana hamdü senâda bulunurum.” (396)**

Cebrâil (aleyhisselâm), Peygamber efendimize gelip; “Allahü teâlâ-

---

394) Buhârî, “Temenni”, 9; Abdürrazzâk, el-Musannef, I, 556; Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 123.

395) Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 309.

396) İbni Sa’d, et-Tabakât, I, 381; Şemseddin Şâmî, Sübülü’l-Hüdâ, VII, 75; Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 308-309; Gazâlî, İhyâ, III, 196.

nın sana selamı var. İsterse şu dağları O'na altın yapayım. Nereye giderse gitsin, o altın dağları O'nunla beraber olur" buyurdu.

Sevgili Peygamberimiz buyurdular ki: **"Ey Cebrâil! Dünya, evi olmayanın evidir. Ve yine** (o) **malı olmayan kimsenin malıdır. Bunları aklı olmayan kimse yığar."**(397)

Bunun üzerine Cebrâil (aleyhisselâm;) "Yâ Resûlallah! Allahü teâlâ seni kat'i söz ile dimdik kılmıştır" dedi.

Hazret-i Âişe vâlidemiz; "Zaman olurdu tam bir ay beklerdik, evimizde yemek yapmak için ateş yakmazdık. Sadece hurma ile su bulunurdu" buyurmuştur.

İbn-i Abbas; "Resûlullah efendimiz ve Ehl-i beyti, bir çok geceler akşam yemeği yemeden yatarlardı. Akşam yiyecek bir şey bulamazlardı" buyurdu.

Âişe vâlidemiz buyurdu ki: "Resûlullah efendimizin mübârek karnı, hiçbir zaman yemekten doymamıştır. Bu hususta, bir kimseye de şikayet etmemiştir. İhtiyaç, O'nun için zenginlikten daha iyi idi. Bütün gece açlıktan kıvransa bile bu durum O'nu gündüz orucundan alıkoymazdı."(398) İsteseydi, Rabbinden yeryüzünün bütün hazinelerini, yiyeceklerini ve refah hayatını isterdi. Yemin ederim ki, O'nun bu halini gördüğüm zaman, acırdım ve ağlardım. Elimle mübârek karnını sıvazlar; "Canım sana feda olsun! Sana güç verecek şu dünyadan, bâzı menfaatler temin etsen olmaz mı?" derdim.

O da, **"Ey Âişe! Ben dünyayı ne yapayım? Ülü'l-azmden olan Peygamber kardeşlerim, bundan daha çetin olanına karşı tahammül gösterdiler. Fakat o halleri ile yaşayışlarına devam ettiler. Rablerine kavuştular. Bu sebeple Rableri, onların kendisine dönüşlerini çok güzel bir şekilde yaptı, sevablarını artırdı. Ben refah bir hayat yaşamaktan hayâ ediyorum. Çünkü böyle bir hayat, beni onlardan geri bırakır. Benim için en güzel ve sevimli şey, kardeşlerime, dostlarıma kavuşmak ve onlara katılmaktır"** buyururlardı.

Hazret-i Âişe vâlidemiz buyurdular ki: "Resûlullah, bu sözlerinden bir ay kadar sonra vefât ettiler."

---

397) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, VI, 71; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, VII, 243; Beyhekî, Şu'ab-ül-îmân, VII, 375.

398) Beyhekî, Şu'ab-ül-îmân, V, 25; Ebu Ya'la, el-Müsned, VIII, 139; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 406.

Peygamber efendimiz cömertliği ile de dillere destan idi. Bu güzel huyda da Peygamberimize kimse yetişemezdi.

İbn-i Abbas "Resûlullah efendimiz iyilik yapmak bakımından insanların en cömerdi idi. Ramazan-ı şerîfde ve Cebrâil (aleyhisselâm) ile buluştukları zaman, sabah rüzgarından daha cömert olurdu" demiştir.

Enes bin Mâlik buyuruyor ki: "Kâinatın Efendisi Muhammed (aleyhisselâm) ile birlikte gidiyordum. Üzerinde bürd-i Necrânî vardı. Yâni Yemen kumaşından bir palto vardı. Arkadan bir köylü gelip, yakasından öyle çekti ki, paltonun yakası mübârek boynunu çizdi ve izi kaldı. Resûlullah (aleyhisselâm), adamın bu hâline güldü ve ona bir şey verilmesi için emir buyurdu."

Resûlullah (aleyhisselâm)ın komşusu, bir ihtiyar kadın vardı. Kızını, Sevgili Peygaberimiz (aleyhisselâm)a gönderdi. "Namaz kılmak için örtünecek bir elbisem yok. Bana, namazda örtünecek bir elbise gönder" diye yalvardı. Sevgili Peygamberimiz o anda başka elbisesi yoktu. Mübârek arkasındaki entâriyi çıkarıp, o kadına gönderdi. Namaz vakti gelince, elbisesiz mescide gidemedi. Eshâb-ı kirâm, bu hâli işitince, Kâinatın efendisi o kadar cömertlik yapıyor ki, gömleksiz kalıp, mescide cemâate gelemiyor. Biz de her şeyimizi fakirlere dağıtalım dediler. Allahü teâlâ, hemen İsrâ sûresinin 29. âyet-i kerîmesini gönderdi. Önce Habîbine meâlen; **"Hasîslik etme, birşey vermemezlik yapma"** buyurup, sonra da; "**Sıkıntıya düşecek ve namazı kaçırarak, üzülecek kadar da dağıtma! Sadakada vasat davran"** buyurdu.

O gün, namazdan sonra, Hazret-i Ali, Resûlullah'ın yanına gelip; "Yâ Resûlallah! Bugün, çoluk-çocuğuma nafaka yapmak için sekiz dirhem gümüş ödünç almıştım. Bunun yarısını size vereyim. Kendinize entâri (elbise) alınız" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) çarşıya çıkıp, iki dirhem ile bir entâri satın aldı. Geri kalan iki dirhem ile yiyecek almaya giderken bir âmânın oturduğunu gördü; "Allah rızâsı için ve Cennet elbiselerine kavuşmak için, bana kim bir gömlek verir?" diyordu. Almış olduğu entâriyi, ona verdi. Âmâ, entâriyi eline alınca, misk gibi güzel koku duydu. Bunun, Sevgili Peygamberimiz (aleyhisselâm)ın mübârek elinden geldiğini anladı. Çünkü Resûl (aleyhisselâm)ın bir kerre giydiği her şey, eskiyip dağılsa bile, her parçası misk gibi güzel kokardı.

Âmâ duâ ederek; "Yâ Rabbî! Bu gömlek hürmetine, benim gözlerimi aç" dedi. İki gözü hemen açıldı. Resûlullah (aleyhisselâm) oradan ayrıldı. Bir dirhem ile bir entâri satın aldı. Bir dirhem ile yiyecek alma-

ya giderken, bir hizmetçi kızın ağladığını görüp; **“Kızım, niçin böyle ağlıyorsun?”** buyurdu. “Bir Yahudinin hizmetçisiyim. Bana bir dirhem verdi. Yarım dirhem ile bir şişe ve yarım dirhem ile de yağ satın al dedi. Bunları alıp gidiyordum. Elimden düştü. Hem şişe, hem de yağ gitti. Şimdi ne yapacağımı şaşırdım” dedi. Resûlullah (aleyhisselâm), son dirhemini kıza verdi. **“Bununla şişe ve yağ al, evine götür”** buyurdu. Kızcağız; “Eve geç kaldığım için Yahudinin beni döğeceğinden korkuyorum” deyince; **‘’Korkma! Seninle birlikte gelir, sana bir şey yapmamasını söylerim”** buyurdu.

Eve gelip kapıyı çaldılar. Yahudi kapıyı açıp, İki cihan güneşi (sallallahü aleyhi ve sellem)i görünce, şaşırıp kaldı. Yahudiye, olanı biteni anlatıp, kıza bir şey yapmaması için şefâat buyurdu. Yahudi, Resûlullah’ın ayaklarına kapanıp; “Binlerce insanın baş tâcı olan, binlerce aslanın, emrini yapmak için beklediği ey büyük Peygamber! Bir hizmetçi kız için, benim gibi bir miskinin kapısını şereflendirdin. Yâ Resûlallah! Bu kızı senin şerefine âzâd ettim. Bana îmânı, İslâm’ı öğret. Huzûrunda müslüman olayım” dedi. Resûl (aleyhisselâm), ona müslümanlığı öğretti. Müslüman oldu. Evine girdi. Çoluğuna-çocuğuna anlattı. Hepsi müslüman oldu. Bunlar, hep Resûlullah’ın güzel huylarının bereketi ile oldu.

Resûl (aleyhisselâm)ın güzel huyları pek çoktur. Her müslümanın bunları öğrenmesi ve bunlar gibi ahlâklanması lâzımdır. Böylece, dünyâda ve âhirette felâketlerden, sıkıntılardan kurtulmak ve O iki cihân efendisinin şefâatine kavuşmak nasîb olur.

Güzel ahlâk ve âdetlerinden bâzıları:

1- Resûlullah’ın ilmi irfânı, fehmi, yakîni, aklı, zekâsı, cömertliği, tevâzûu, şefkati, sabrı, gayreti, hamiyyeti, sadâkati, emâneti, şecâati, mehâbeti, belâgati, fesâhati, fetâneti, melâheti, verâı, iffeti, keremi, insâfı, hayâsı, zühdü, takvâsı bütün peygamberlerden daha çoktu. Dostundan ve düşmanından gördüğü zararları, eziyetleri affederdi. Hiçbirine karşılık vermezdi. Uhud gazâsında kâfirler, yanağını kanatıp, mübârek dişlerini kırdıkları zamân, bunu yapanlar için; **“Yâ Rabbî, bunları affet! Câhilliklerine bağışla”** buyurmuştur.

2- Kendisini kimseden üstün tutmazdı Bir yolculukta, bir koyun kebabı yapılacağı zaman, biri; “Ben keserim” dedi. Bir başkası “Ben derisini yüzerim” dedi. Diğeri; “Ben pişiririm” dedi, Resûlullah da; “**Ben odun toplarım”** deyince; “Yâ Resûlallah! Sen istirâhat buyur! Biz toplarız” dediler. **“Evet! Sizin her şeyi yapacağınızı biliyorum. Fakat,**

iş görenlerden ayrılarak oturmak istemem. Allahü teâlâ, arkadaşlarından ayrılıp oturanı sevmez” buyurdu ve odun toplamaya gitti.

3- Eshâbının oturdukları yere gelince, baş tarafa geçmezdi. Gördüğü aralığa otururdu. Elinde bastonu olduğu hâlde, bir gün sokağa çıktığında, görenler ayağa kalktılar. **“Başkalarının birbirlerine saygı duruşu yaptıkları gibi, benim için ayağa kalkmayınız! Ben de, sizin gibi bir insanım. Herkes gibi yerim. Yorulunca otururum”** buyurdu.

4- Çok zamân diz çökerek otururdu. Dizlerini dikip, etrâfına kollarını sararak oturduğu da görülmüştür.(399) Yemekte, giymekte ve her şeyde hizmetçilerini kendinden ayırmazdı. Onların işlerine yardım ederdi. Kimseyi dövdüğü, kötü söz söylediği hiç görülmedi. Her zamân hizmetinde bulunan Enes bin Mâlik; “Resûlullah’a on sene hizmet ettim. O’nun bana yaptığı hizmet, benim ona yaptığımdan çok idi. Bana incindiğini, sert söylediğini hiç görmedim” demiştir.(400)

5- Sabah namazlarını kıldırdıktan sonra, cemâata karşı oturup; **“Hasta olan kardeşimiz var mı? Ziyâretine gidelim!”** buyururdu. Hasta yoksa; **“Cenâzesi olan var mı? Yardıma gidelim!”** buyururdu. Cenâze olursa, yıkanmasında, kefenlenmesinde yardım eder, namazını kıldırır, kabrine kadar giderdi. Cenâze yoksa; **“Rüyâ gören varsa anlatsın! Dinleyelim, tâbir edelim!”** buyururdu.

6- Misafirlerine, Eshâbına hizmet eder; “**Bir topluluğun en üstünü, hizmet edenidir”** buyururdu.

7- Kahkaha ile güldüğü hiç görülmedi. Sessizce tebessüm ederdi. Bâzan gülerken mübârek ön dişleri görünürdü.

8- Lüzumsuz ve faydasız bir şey söylemezdi. Lâzım olunca, kısa, faydalı ve mânâsı açık olarak söylerdi. İyi anlaşılması için bâzan üç kerre tekrar ederdi.

9- Heybetinden kimse yüzüne bakamazdı. Biri gelip mübârek yüzüne bakınca, ona bakanın yüzü terlerdi; “**Sıkılma! Ben melik değilim, zâlim değilim. Et suyu yiyen bir kadıncağızın oğluyum”** derdi. Bunun üzerine adamın korkusu gidip derdini söylemeye başlardı.

10- “İçinizde Allahû teâlâyı en iyi anlayan ve O’ndan en çok korkan benim”, “Benim gördüğümü görseydiniz, az güler, çok ağlar-

399) Ebû Dâvûd, “Edeb”, 25.

400) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 255.

dınız”[401] buyururdu. Havada bulut görünce; “**Yâ Rabbî! Bu bulutla bize azâb gönderme!”**, rüzgâr esince; **“Yâ Rabbî! Bize hayırlı rüzgâr gönder”** gök gürleyince; **“Yâ Rabbî! Bize incinib de, öldürme. Azâbını gönderme. Âfiyet ihsân eyle!”** diye duâ ederdi. Namaza dururken, ağlayan kimsenin içini çektiği gibi, göğsünde ses işitilirdi. Kur'ân-ı kerîm okurken de böyle olurdu.

11- Kalbinin kuvveti, şecâati şaşılacak kadar çoktu. Huneyn gazâsında, müslümanlar dağılıp, üç dört kimse ile kalmıştı. Birkaç defâ, kâfirlerin hücûmuna, tek başına karşı koydu ve aslâ gerilemedi.

12- Çok cömert idi. Yüzlerce deve ve koyun bağışlar, kendisine bir şey bırakmazdı. Nice katı kalbli kâfirler, bu ihsânlarını görerek îmâna gelmişlerdir.

13- Zevcelerine ve birkaç hizmetçisine bâzan bir senelik arpa ve hurma ayırır, bundan fakirlere de sadaka verirdi.

14- Yiyeceklerden; koyun etini, et suyunu, kabağı, tatlıları, balı, hurmayı, sütü, kaymağı, karpuzu, kavunu, üzümü ve hıyarı severdi.[402]

15- Suyu yavaş yavaş, Besmele ile başlayarak üç yudumda içer, sonunda; **“Elhamdülillah”** der ve duâ ederdi.

16- Giyilmesi câiz olanlardan her bulduğunu giyerdi. Kalın kumaştan ihram şeklinde dikilmemiş şeylerle örtünür, peştamal sarınır, gömlek ve cübbe de giyerdi. Bunlar pamuktan, yünden veya kıldan dokunmuştu. Ekseriyâ beyaz, bâzan yeşil giyerdi. Dikilmiş elbise giydiği de olurdu. Cumâ ve bayramlarda ve yabancı elçiler geldikte ve cenk zamânlarında kıymetli gömlekler, cübbeler, yeşil, kırmızı, siyah da giyerdi. Kollarını bileklerine kadar, mübârek ayaklarını baldırın yarısına kadar örterdi.

17- Arabistan'daki âdete uyarak saçlarını kulaklarının yarısına kadar uzatır, fazlasını kestirirdi. Saçlarına özel olarak hazırlanmış, güzel kokulu yağ sürerdi.

18- Ellerine, başına, yüzüne misk veya başka kokular sürer, ud ağacı, kâfuri ile buhurlanırdı.

19- Yatağı, içi hurma iplikleri ile dolu, dabağlanmış deriden idi. İçi yünle dolmuş bir yatak getirdiklerinde, kabûl etmedi ve; **“Yâ Âişe! Alla-**

---

401) Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 145; Münâvî, Feyz-ül-kadîr, V, 316.

402) Gazâlî, İhyâ, II, 884.

hü teâlâya yemîn ederim ki, eğer istesem, Allahü teâlâ her yerde altın ve gümüş yığınlarını yanımda bulundurur" buyurdu. Bâzan hasır, tahta, döşek, yünden dokunmuş keçe veya kuru toprak üzerinde yatardı.

20- Her gece gözlerine üç kerre sürme çekerdi.

21- Evinde; ayna, tarak, sürme kabı, misvâk, makas, iğne, iplik eksik olmazdı. Yolculukta bunları berâberinde götürürdü.

22- Yatsıdan sonra gece yarısına kadar uyuyup, sonra sabah namazına kadar ibâdet yapardı. Sağ yanına yatar, sağ elini yanağı altına kor, bâzı sûreler okuyup uyurdu.

23- Tefe'ül ederdi. Yâni, ilk gördüğü, birden bire gördüğü şeyleri hayra yorardı. Hiçbir şeyi uğursuz saymazdı.

24- Üzüntülü zamanlarında sakalını tutar, düşünürdü.

25- Üzüldüğü zaman, hemen namaza başlardı. Namazın lezzet ve safâsı ile gammı giderdi.

Peygamber efendimizin, Allahü teâlâdan korkması, O'na itâat ve ibâdet etmesi o kadar çoktu ki, O'nun bu hâline hiç kimse tâkat getiremezdi. Mübârek ayakları şişinceye kadar namaz kılardı. "Yâ Resûlallah! Sizin gelmiş geçmiş bütün günahlarınız affedildiği hâlde, neden bu kadar kendinize zahmet veriyorsunuz?" denildiğinde; **"Ben, Allahü teâlânın en çok şükreden kulu olmayayım mı?"** diye cevap buyurdular.

ÜSTÜN FAZÎLETLERİ

Muhammed (aleyhisselâm)ın fazîletlerini bildiren yüzlerce kitap vardır. Fazîlet, üstünlük demektir. Üstünlüklerinden bâzıları aşağıda bildirilmiştir:

1- Mahlûklar içinde, ilk olarak Muhammed (aleyhisselâm)ın nûru ve rûhu yaratılmıştır.

2- Allahü teâlâ, O'nun ismini Arş'a, Cennetlere ve yedi kat göklere yazmıştır.

3- Hindistan'da yetişen bir gülün yapraklarında, "Lâ ilâhe illallah Muhammedün resûlullah" yazılıdır.

4- Basra şehrine yakın bir nehirde tutulan balığın sağ tarafında "Allah", sol tarafında "Muhammed" yazılı olduğu görülmüştür.

5- Muhammed (aleyhisselâm)ın ismini söylemekten başka vazifesi olmayan melekler vardır.

6- Meleklerin Hazret-i Âdem'e karşı secde etmeleri için emir olunması, alnında Muhammed (aleyhisselâm)ın nûru bulunduğu için idi.

7- Allahü teâlâ, bütün peygamberlere, Muhammed (aleyhisselâm)ın geleceğini; ayrıca, ümmetlerine, zamânına yetişdikleri takdirde, O'na inanmalarını emretmeyi bildirdi.

8- Dünyâya geleceği zaman, çok büyük alâmetler görülmüştür. Târih ve "Mevlid" kitaplarında yazılıdır.

9- Dünyâya geldiği zamân, göbeği kesilmiş ve sünnet olmuş görüldü.

10- Dünyâya gelince, şeytanlar göğe çıkamaz, meleklerden haber çalamaz oldular.

11- Dünyâya geldiği zamân, yeryüzündeki bütün putlar, tapınılan heykeller yüzüstü devrildiler.

12- Beşiğini melekler sallardı.

13- Beşikte iken gökdeki Ay ile konuşurdu. Mübârek parmağı ile işâret ettiği tarafa meyl ederdi.

14- Beşikte iken konuşmaya başladı.

15- Çocuk iken, açıklarda gezerken, başı hizâsında bir bulut da birlikde hareket ederek gölge yapardı. Bu hâl, peygamberliği başlayıncaya kadar devam etti.

16- Her peygamberin sağ eli üstünde nübüvvet mührü vardı. Muhammed (aleyhisselâm)ın ise, mübârek sırtı ortasında sol küreğe yakın, kalbi üzerinde idi.

17- Önünden gördüğü gibi, arkasından da görürdü.

18- Aydınlıkta gördüğü gibi, karanlıkta da görürdü.

19- Tükürüğü, acı suları tatlı yaptı. Hastalara şifâ verdi. Bebeklere süt gibi gıdâ oldu.

20- Gözleri uyurken, kalbi uyanık olurdu. Bütün peygamberler de böyle idi.

21- Ömründe hiç esnemedi. (Bütün peygamberler de böyle idi.)

22- Mübârek teri, gül gibi güzel kokardı. Bir fakir kimse, kızını evlendirirken, kendisinden yardım istemişti. O ânda verecek şeyi yoktu. Küçük bir şişeye terinden koyup verdi. O kız, yüzüne, başına sürünce, evi misk gibi kokardı. Evi, (güzel kokulu ev) adı ile meşhûr oldu.

23- Orta boylu olduğu hâlde, uzun kimselerin yanında iken, onlardan yüksek görünürdü.

24- Güneş ve ay ışığında yürüyünce, gölgesi yere düşmezdi.

25- Bedenine ve elbisesine sinek, sivri sinek ve başka böcekler konmazdı.

26- Çamaşırları, ne kadar giyerse giysin, hiç kirlenmezdi.

27- Her yürüdüğü zaman, arkasından melekler gelirdi. Bunun için, Eshâbını önden yürütür; **"Arkamı meleklere bırakın"** buyururlardı.

28- Taş üstüne basınca, taşta ayağının izi kalırdı. Kum üstünde giderken hiç iz bırakmazdı. Abdest bozduğu zamân, yer yarılıp bevl ve benzerleri toprak içinde kalırdı. (Bütün peygamberler de böyle idi.)[(403)]

29- İnsanlar ve melekler içinde en çok ilim O'na verildi. Ümmî olduğu hâlde, yâni kimseden bir şey öğrenmemiş iken, Allahü teâlâ O'na her şeyi bildirmiştir. Âdem (aleyhisselâm)a her şeyin ismi bildirildiği gibi, O'na, her şeyin ismi ve ilmi bildirilmiştir.

30- Ümmetinin isimleri, cisimleri ve aralarında olacak şeylerin hepsi kendisine bildirildi.

31- Aklı, bütün insanların aklından daha çoktur.

32- İnsanlarda bulunabilecek bütün iyi huyların hepsi O'na ihsân olundu. Büyük şâir Ömer İbn-il-Fârıd'a; "Resûlullah'ı niçin medhetmedin?" dediklerinde; "O"nu medhetmeye gücüm yetmeyeceğini anladım. O'nu medhedecek kelime bulamadım" demiştir.

33- Kelime-i şehâdette, ezânda, ikâmetde, namazdaki teşehhüdde, bir çok duâlarda, bâzı ibâdetlerde ve hutbelerde, nasîhat yapmakta, sıkıntılı zamânlarda, kabirde, mahşerde, Cennet'te ve her mahlûkun lisânında Allahü teâlâ O'nun ismini kendi isminin yanına koymuştur.

34- Üstünlüklerinin en üstünü, Habîbullah olmasıdır. Allahü teâlâ O'nu kendisine sevgili, dost yapmıştır. O'nu herkesden, her melekten daha çok sevmiştir, **"İbrahim'i Halil yaptım ise, seni kendime Habîb yaptım"** buyurmuştur.

35- **"Sana râzı oluncaya kadar,** (yeter deyinceye kadar) **her dilediğini vereceğim"**[(404)] meâlindeki âyet-i kerîme, Allahü teâlânın Peygamberine bütün ilimleri, bütün üstünlükleri, ahkâm-ı İslâmiyyeyi, düşmanlarına karşı yardım ve galebe ve ümmetine fetihler, zaferler ve kıyâmette her türlü şefâat ve tecellîler ihsân edeceğini vaad etmektedir. Bu âyet-i

---

403) Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 69.

404) Duha sûresi, 93/5.

kerîme geldiği zamân, Cebrâil (aleyhisselâm)a bakarak; **"Ümmetimden birinin Cehennem'de kalmasına râzı olmam"** buyurdu.

36- Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde, her peygambere kendi ismi ile; Muhammed (aleyhisselâm)a ise; **"Ey Resûlüm! Ey Peygamberim!"** diye hitâb etmiştir.

37- Gâyet açık, kolay anlaşılır bir şekilde Arabî lisânının her lehçesi ile konuşurdu. Çeşitli yerlerden gelip soranlara onların lügati ile cevap verirdi. İşitenler hayran olurlardı; **"Allahü teâlâ beni çok güzel yetiştirdi"** buyururdu.[405]

38- Az kelimelerle çok şey anlatırdı. Yüz binden ziyâde hadîs-i şerîfi, O'nun "Cevâmi-ül kelim" olduğunu göstermektedir. Bâzı âlimler dediler ki: "Muhammed (aleyhisselâm), İslâm dîninin dört temelini, dört hadîsle bildirmiştir. **"Ameller niyyete göre değerlendirilir"[406]** ve "**Helâl meydandadır, haram meydandadır**"[407] ve "**Davacının şâhid göstermesi ve dâvâlının yemîn etmesi lâzımdır**" ve "**Bir kimse, kendine istediğini, din kardeşi için de istemedikçe, îmânı kâmil olmaz."[408]** Bu dört hadîsten birincisi, ibâdat; ikincisi, muâmelât; üçüncüsü, husûmât, yâni adâlet işleri ve siyâset; dördüncüsü de, âdâb ve ahlâk bilgilerinin temelidir."

39- Muhammed (aleyhisselâm), masûn ve mâsûm idi. Bilerek ve bilmeyerek, büyük ve küçük, kırk yaşından evvel ve sonra hiçbir günah işlememiştir. Çirkin hiçbir hareketi görülmemiştir.

40- Müslümanların namazda otururken "Esselâmü aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetullâhi" okuyarak, Muhammed (aleyhisselâm)a selâm vermeleri emrolundu. Namazda başka bir peygambere ve meleklere karşı selâm vermek câiz olmadı.

41- "Sen olmasaydın hiçbir şeyi yaratmazdım" buyruldu.[409]

42- Başka peygamberler, kâfirlerin iftirâlarına kendileri cevap vermiştir. Muhammed (aleyhisselâm)a yapılan iftirâlara ise, Allahü teâlâ cevap vererek, O'nun müdâfaasını yapmıştır.

43- Muhammed (aleyhisselâm)ın ümmetinin sayısı, başka peygam-

---

405) Süyutî, Câmi-ul Ehâdis, XXXI, 237; Münâvî, Feyz-ül-kadîr, I, 224.

406) Buhârî, "Bed'ül-Vahy", 1; Ebû Dâvûd, "Talak", 11; İbni Mâce, "Zühd", 26.

407) Ebû Dâvûd, "Büyu' ", 3; Nesâî, "Büyu' ", 2.

408) Buhârî, "İman", 7; Tirmizî, "Sıfat-ül-Kıyamet", 59; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 176.

409) Süyutî, el-Leâli'l-masnûa, I, 272; Aclûnî, Keşf-ül-hafâ, II, 164.

berlerin ümmetlerinin sayıları toplamından daha çoktur. Onlardan daha üstün ve daha şereflidirler. Cennet'e gideceklerin üçte ikisinin bu ümmetten olacağı, hadîs-i şerîflerde bildirilmiştir.

44- Resûlullah'a verilecek sevâblar, diğer peygamberlere verilecek sevâblardan kat kat ziyâdedir.

45- Kendisini; ismi ile çağırmak, yanında yüksek sesle konuşmak, uzaktan kendisine seslenmek, yolda önüne geçmek haram edilmiştir. Başka peygamberlerin ümmetleri, kendilerini isimleri ile çağırırlardı.

46- Cebrâil (aleyhisselâm)ı melek şeklinde iki kere görmüştür. Başka hiçbir peygamber onu asıl şeklinde görmemiştir.

Kendisine, Cebrâil (aleyhisselâm) yirmi dört bin kere gelmiştir. Başka peygamberlerden en çok Mûsâ (aleyhisselâm)a, gelmiştir. Bu geliş dört yüz defa vâki olmuştur.

47- Allahü teâlâya, Muhammed (aleyhisselâm) ile and vermek câiz olup başka peygamberlerle ve meleklerle câiz değildir.

48- Muhammed (aleyhisselâm)dan sonra, zevcelerini başkalarının nikâhla almaları haram edilmiş, bu bakımdan mü'minlerin anneleri oldukları bildirilmiştir.

49- Nesep ve izdivaç bakımından, yâni kan ve nikâh bakımından olan akrabâlığın, kıyâmetde faydası yoktur. Resûlullah'ın akrabâsı bundan müstesnadır.

50- Resûlullah'ın ismini almak, dünyâda ve âhırette faydalıdır. O'nun ismini taşıyan hakîkî mü'minler Cehennem'e girmeyecektir.

51- O'nun her sözü, her işi doğrudur. Her ictihâdı, Allahü teâlâ tarafından doğrulanır.

52- O'nu sevmek herkese farzdır. **"Allahü teâlâyı seven, beni sever"** buyurmuştur. O'nu sevmenin alâmeti, dînine, yoluna, sünnetine ve ahlâkına uymaktır. Kur'ân-ı kerîmde; **"Bana uyarsanız, Allahü teâlâ sizi sever"** demesi emir olundu.

53- O'nun Ehl-i beytini sevmek vâcibdir. **"Ehl-i beytime düşmanlık eden münâfıktır"** buyurmuştur. Ehl-i beyt, zekât alması harâm olan akrabâsıdır. Bunlar, zevceleri ve dedesi Hâşim'in soyundan olan mü'minlerdir ki, Ali'nin, Ukayl'in, Ca'fer Tayyâr'ın ve Abbâs'ın soyundan olanlardır.

54- Eshâbının hepsini sevmek vâcibdir. **"Benden sonra Eshâbıma düşmanlık etmeyiniz! Onları sevmek, beni sevmektir. Onlara düş-**

man olmak, bana düşman olmaktır. Onları inciten, beni incitmiş olur. Beni inciten de, Allahü teâlâyı incitir. Allahü teâlâ, kendisini incitene azâb yapar” buyurdu.

55- Allahü teâlâ, Muhammed (aleyhisselâm)a, gökte iki ve yerde iki yardımcı yaratmıştır. Bunlar; Cebrâil, Mikâil, Ebû Bekr ve Ömer’dir “radıyallahü teâlâ anhüm ecma’în.”(410)

56- Erkek, kadın, vefât eden herkese, kabrinde Muhammed (aleyhisselâm) sorulacaktır. “Rabbin kimdir?” denildiği gibi; “Peygamberin kimdir?” de denilecektir.

57- Muhammed (aleyhisselâm)ın hadîs-i şerîflerini okumak ibâdettir. Okuyana sevâb verilir.

58- Mübârek rûhunu almak için, Azrail (aleyhisselâm) insan şeklinde geldi. İçeri girmek için izin istedi.

59- Kabrinin içindeki toprak her yerden ve Kâbe’den ve Cennet’lerden daha efdâldir.

60- Kabirde, bilmediğimiz bir hayatla diridir. Kabirde Kur’ân-ı kerîm okur, namaz kılar. Bütün peygamberler de böyledir.

61- Dünyânın her yerinde, Resûlullah’a salevât okuyan müslümanların selâmlarını işiten melekler, kabrine gelip haber verirler. Kabrini hergün binlerce melek ziyâret eder.

62- Ümmetinin amelleri ve ibâdetleri her sabah ve akşam kendisine gösterilir. Bunları yapanları da görür, günah işleyenlerin affolması için duâ eder.

63- Kabrini ziyâret etmek, kadınlara da müstehâbdır. Başka kabirleri ise, yalnız tenhâ zamanlarda ve müslümana yakışan kıyâfetle ziyâret etmeleri câizdir.

64- Diri iken olduğu gibi, vefâtından sonra da, dünyânın her yerinde, her zamân O’na tevessül edenlerin, yâni O’nun hâtırı ve hürmeti için isteyenlerin duâsını Allahü teâlâ kabûl eder.

65- Kıyâmet günü kabirden ilk önce Resûlullah kalkacaktır.(411) Üzerinde Cennet elbisesi bulunacaktır. Burak üzerinde mahşer yerine gidecektir. Elinde **Livâ-ül-hamd** denilen bayrak olacaktır. Peygamberler ve bütün insanlar bu bayrağın altında duracaktır. Hepsi, bin sene beklemek-

---

410) Tirmizî, “Menâkıb”, 17; Hâkim, el-Müstedrek, II, 290; Buhârî, Et-Târih-ül-kebir, II, 158; Huzâî, et-Tahrîc, s, 39.

411) Begavî, el-Envâr, I, 62.

ten, çok sıkılacaklardır. İnsanlar sıra ile; Âdem, Nûh, İbrâhim, Mûsâ ve Îsâ peygamberlere (aleyhimüsselâm) gidip, hesâba başlanması için şefâat etmelerini dileyeceklerdir. Her biri, özür bildirerek, Allahü teâlâdan utanıp korktuklarını söyleyecekler ve şefâat etmekten çekinecekler. Sonra, Resûlullah'a gidip yalvardıklarında, O, secdeye varıp, duâ edecek ve şefâati kabûl olacaktır. Önce, O'nun ümmetinin hesâbı görülecek, en önce sırattan onlar geçecek, en önce Cennet'e gireceklerdir. Her gittiği yeri nûrlandıracaklardır. Hazret-i Fâtıma, sıratdan geçerken; "Herkes gözlerini kapasın! Muhammed (aleyhisselâm)ın kızı geliyor" denecektir.

66- Altı yerde şefâat edecektir. Birincisi, "**Makâm-ı Mahmûd"** denilen şefâati ile, bütün insanları mahşerde beklemek azâbından kurtaracaktır.[(412)] İkincisi; şefâati, çok kimseyi Cennet'e sokacaktır. Üçüncüsü, azâb çekmesi lâzım olanları azâbdan kurtaracaktır. Dördüncüsü, günâhı çok olan mü'minleri Cehennem'den çıkaracaktır. Beşincisi, sevâbı ve günâhı müsâvî olup, A'râf denilen yerde bekleyenlerin, Cennet'e gitmelerine şefâat edecektir. Altıncısı, Cennet'te olanların derecelerinin yükselmesine şefâat edecektir.

67- Resûlullah'ın Cennet'te bulunduğu makâmın ismi "**Vesile**"dir. Burası Cennet'in en yüksek derecesidir. Cennet'te bulunan herkese, birer dalının uzandığı "**Sidret-ül müntehâ**" ağacının kökü oradadır. Cennet'tekilere nîmetler bu dallardan gelecektir.

İSTİĞFÂRI

Peygamber efendimiz, yaratılmışların en üstünü olduğu gibi, Allahü teâlâyı hakkıyla tanıyıp, O'ndan en çok korkanı idi. Cenab-ı Hak, O'nu günah işlemekten muhafaza buyurduğu halde, O, hiç durmadan ibadet eder, Allahü teâlâya dua ve istiğfarda bulunurdu. Gecenin evvelinde (yatsıdan sonra) uyur, sonunda da ibadet ederdi.

İbn-i Abbas şöyle anlatır: "Bir gece mü'minlerin annesi Hazret-i Meymune'nin evinde misafir oldum. Resûlullah, gece yarısına kadar yahut biraz önce veya sonrasına kadar uyudu. Sonra uyanıp oturdu, eliyle yüzlerinden uyku izlerini giderdi. Kalkıp asılı duran su ibriğini alıp abdest aldı. Âl-i İmran sûresi sonundan on âyet-i kerîme okudu ve namaza durdu. Ben de kalkıp Resûlullah'ın aldığı gibi abdest aldım ve namazda o Serverin yanına durdum. Resûlullah iki rekat namaz kıldı. Sonra iki rekat daha kıldı. Arkasından tekrar iki rekat daha kıldı. Sonra

412) Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 217.

vitir namazına durdu. Bunu müteakib sabah ezanı okununcaya kadar yattı. Sonra kalkıp tekrar iki rekat namaz kıldı ve mescide çıkıp sabah namazının farzını kıldı.”[413]

Hazret-i Âişe vâlidemiz anlatır; “Resûlullah efendimiz bir gece uyumuştu. Uyanınca; **“Ey Âişe, müsaade edersen, bu gece Rabbime ibadetle meşgûl olayım”** buyurdu. Sonra kalktı. Kur’ân-ı Kerîm okuyup, ağladı. Hatta gözyaşıyla iki dizi ıslandı. O, okumaya devam etti, okudukça mübârek gözyaşları bedenine temas eden her yeri ıslatmıştı. Bu hâl sabaha kadar devam etti.

Sabahleyin Bilal-i Habeşi gelip durumu görünce; “Anam ve babam sana feda olsun ya Resûlallah! Allahü teâlâ senin geçmiş ve gelecek hatâlarını affetmedi mi?” deyince, Resûlullah;

“Ey Bilal! Ben şükredici kul olmayayım mı ki; Allahü teâlâ bu gece; “Göklerin ve yerin yaratılmasında gece ve gündüzün birbiri arkasından gelmesinde, akıl sahipleri için elbette çok âyetler, işaretler vardır” **[414]**meâlindeki âyet-i kerîmesini inzal buyurdu”[415]

“**Müslim**”de bildirilen hadîs-i şerîfde de; **“Kalbime öyle şeyler gelir ki, her gün ve gece bunlardan yetmiş defa Allahü teâlâya istiğfar ederim.”** Ve **“Kalbimde** (envâr-ı ilâhiyyenin gelmesine engel olan) **perde hâsıl oluyor. Bunun için her gün, 70 kerre istiğfar ediyorum”** ve yine **“Allahü teâlâya her gün yüz kerre istiğfar ediyorum”** buyurdu.[416]

Peygamber efendimizin Allahü teâlâdan korkması o derece fazla idi ki, kahkahayla güldüğü görülmezdi.

İmâm-ı Tirmizi’nin Ebû Zer’den merfu’an[417] bildirdiği hadîs-i şerîfde; **“Şüphesiz sizin görmediklerinizi ben görüyorum. Duymadıklarınızı da duyuyorum. Semada meleklerin secde etmedikleri, dört parmaklık bir boş yer yoktur. Vallahi benim bildiğimi bilseydiniz az güler, çok ağlardınız. Yollara düşüp avazınız çıktığı kadar yüksek sesle Allahü teâlâya yalvarırdınız”** buyurmuştur.[418]

---

413) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, I 284; Beyhekî, es-Sünen, I, 89.

414) Âl-i İmrân sûresi, 3/190.

415) İbni Hibbân, es-Sahih, II, 386; Beyhekî, Şu’ab-ül-îmân, II, 185; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, IV, 142.

416) İbni Mâce, “Edeb”, 57; Beyhekî, Şu’ab-ül-îmân, I, 438; Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 148.

417) Eshâb-ı Kirâmın, bilâ-vâsıta Peygamber efendimizden naklettikleri hadis-i şerifler.

418) İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, VII, 123; Hâkim, el-Müstedrek, II 554; Beyhekî, Şu’ab-ül-îmân, I, 484.

Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiği hadîs-i şerîfde Resûlullah efendimiz; **"Hiç kimseyi, ameli, Cennet'e götürmez"** buyurdu. "Sizi de mi ya Resûlallah?" diye sorulunca; **"Evet, beni de amelim Cennet'e götürmez. Ancak, Allahü teâlânın fadlı ve rahmeti beni örter"** buyurdu.

İbn-i Ömer anlatır; "Resûlullah'la birlikte bir meclisde bulunduğumuz zaman; **"Ya Rabbi! Beni bağışla ve tövbemi kabul eyle. Sen tövbeleri kabul edicisin ve rahimsin"** diye yüz defa buyurduğunu sayardık."(419)

Enes bin Mâlik nakletti: "Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) devamlı **"Allahümme ya Mukallib-el-kulûb, sebbit kalbî alâ dînik"** buyururdu."(420)

Tirmizi'nin Ebû Sa'id-il-Hudri'den rivâyet ettiği hadîs-i şerîfde, Peygamber efendimiz buyurdu ki: **"Yatağına girdiğinde üç defa "Estagfirullah'el-azim ellezi lâ ilâhe illâ hüvel-hayyel-kayyume ve etûbü ileyh" diyen kimsenin günahları deniz köpükleri veya Temim diyârının kumları veya ağaç yapraklarının sayısı veya dünyanın günleri kadar çok olsa da, Allahü teâlâ onun günahlarını bağışlar."**

Buhâri ve Müslim'in naklettiklerine göre; Resûlullah şöyle istiğfar ederdi: **"Allahümme'ğfirli hatîetî ve cehlî, ve israfî fî emrî ve mâ ente a'lemü bihî minnî."**

(Allah'ım! Senin bildiğin ve benim (bilerek veya) bilmeyerek haddini aşmak sûretiyle yaptığım, işlediğim hatâları affeyle!).

"Allahümme'ğfirli hezlî ve ciddî ve hatâyâye ve amdî ve küllü zâlike indî. Allahümme'ğfirli mâ kaddemtü vemâ ahhartü vemâ esrartü ve mâ a'lentü vemâ ente a'lemü bihi minnî, ente'l mukeddimü ve ente'l mu'ahhıru ve ente alâ külli şey'in kadîr."(421)

(Allah'ım, şaka, ciddi, unutarak ve bilerek benim için yapılması mümkün bütün kusurlarımı mağfiret et. Allah'ım! Takdim ve te'hir ettiğim, gizli ve âşikâre işlediğim, senin bildiğin her çeşit kusurlarımı bağışla. Mukaddem ve muahhar olan sensin. Her şeye kâdir olan sensin.)

---

419) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, II, 89; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, VI, 57; Süyutî, Câmi-ul Ehâdis, XXXVI, 323.

420) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 257; Hâkim, el-Müstedrek, I, 706.

421) Ebû Dâvûd, "Salât", 123; Tirmizî, "Deavât", 29; Dârimî, "Salât", 169; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, I, 94; Dâre Kutnî, es-Sünen, III, 264; Hâkim, el-Müstedrek, I, 692; Beyhekî, es-Sünen, II 420.

ŞEFÂATİ

Resûl-i ekrem efendimiz, kıyamet gününde ümmetine şefaat edecek, onları sıkıntı ve üzüntüden kurtaracaktır. Bir hadîs-i şerîfinde buyurdular ki: **“Ümmetimin yarısının Cennet’e girmesiyle şefaat arasında muhayyer kılındım. Ben şefaati tercih ettim. Çünkü o daha şümullüdür. Onu, yalnız takvaya erenler için sanmayın, o, aynı zamanda hatâya düşen günahkârlar içindir de...”**(422)

Ebû Hüreyre hazretlerinin rivâyet ettiği hadîs-i şerîfde, Peygamber efendimiz; **“Şefaatim, kalbi dilini tasdik eder tarzda, ihlâs ile “La ilâhe illallah” diyerek şehâdet kelimesi getiren kimseyedir”** buyurdu.(423)

Bâzı hadîs-i şerîflerde de; **“Ümmetimden, Ehl-i beytimi sevenlere şefaat edeceğim.”**

“Ümmetimden, büyük günah işliyenlere şefaat edeceğim.”

“Eshâbıma dil uzatanlardan başka, herkese şefaat edebilirim.”

“Ümmetimden, nefsine zulüm edenlere, nefislerine aldananlara şefaat edeceğim.”

“Kıyamet günü, en önce ben şefaat edeceğim.”(424)

“Şefaatime inanmıyan, ona kavuşamaz” buyruldu.(425)

Kıyamet gününde **“Sûr”a** üfürmenin dehşetinden tüyler ürperir, gözler nereye bakacağını şaşırır ve mü’min ve kafirler mahşer yerine sevk olunurlar. Bu kıyamet gününün şiddetini ziyâdeleştiren bir azabdır.

Bu vakit, Arş’ı, sekiz melek yüklenip götürür. Onlardan bir melek bir adımında, yirmi bin senelik dünya yolunu yürür.

Melekler ve bulutlar, Arş-ı a’lâ karar edinceye kadar, akılların anlıyamıyacağı tesbihler ile tesbih ederler. Bu şekilde, Arş-ı a’lâ, Allahü teâlâ kendisi için halk eylediği beyaz arzın üzerinde karar kılar. Bu zaman, hiçbir şeyin tâkat getiremiyeceği Allahü teâlânın azâbından, başlar aşağı eğilir. Cümle halk sıkıntısı içinde mahbus ve şaşkın kalıp, şefkat ararlar.

---

422) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, VI, 29; Taberânî, el-Mu’cemü’l Kebîr, XVIII, 58; Heysemî, Mecmâ’uz-Zevâid, XI, 308; Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 290.

423) Ebu Ya’la, el-Müsned, XI, 39; Heysemî, Mecmâ’uz-Zevâid, XI, 321; Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 217.

424) Begavî, el-Envâr, I, 62.

425) Taberânî, el-Mu’cemü’l Kebîr, XII, 421; Heysemî, Mecmâ’uz-Zevâid, XI, 324.

Peygamberlere ve âlimlere korku gelir. Evliya ve şehidler takat getirilmesi güç olan Allahü teâlânın azâbından feryâd ederler. Bunlar, bu hal üzereyken, güneşin nûrundan çok daha fazla olan bir nûr bunları içine alır. Zaten güneşin harâretine tâkat getiremeyen kimseler, bunu müşâhede ettikleri gibi, karma karışık olurlar. Bin sene de, bu hâl üzere kalırlar. Allahü teâlâ tarafından kendilerine bir şey söylenmez.

Bu vakit insanlar ilk peygamber olan Âdem (aleyhisselâma) giderler; "Ya Âdem aleyhisselâm! Sen aziz ve şerîf bir peygambersin. Allahü teâlâ seni yarattı ve melekleri sana secde ettirdi. Sana kendi ruhundan üfledi. Hesaba başlaması için bize şefaat eyle de Allahü teâlâ ne murad ederse, onunla mahkum olalım. Ve nereye emir ederse, herkes oraya gitsin. Herşeyin hâkimi ve mâliki olan Allahü teâlâ mahluklarına dilediğini yapsın" diye yalvarırlar.

Âdem aleyhisselâm buyurur ki: "Ben, Allahü teâlânın yasak ettiği ağacın meyvesinden yedim. Bu zamanda Allahü teâlâdan utanırım. Fakat siz Nuh'a gidiniz." Bunun üzerine bin sene aralarında meşveret ederek dururlar.

Sonra Nuh (aleyhisselâma) giderler ve; "Hiç dayanılmayacak bir haldeyiz. Bizim muhakememizin çabuk yapılması için şefaat eyle. Şu mahşer cezasından kurtulalım" diye yalvarırlar. Nuh aleyhisselâm onlara cevap olarak; "Ben Allahü teâlâya dua eyledim. Yeryüzünde ne kadar insan varsa, o dua sebebiyle boğuldu. Bunun için, Allahü teâlâdan utanırım. Fakat siz, Halilullah olan İbrahim (aleyhisselâma) gidiniz. Allahü teâlâ Hac sûresinin son âyetinde meâlen; **"İbrahim** (aleyhisselâm) **siz dünyaya gelmezden evvel size müslüman diye isim verdi"** buyurdu. Belki o size şefaat eder" der.

Yine evvelki gibi aralarında bin sene daha konuşurlar. Sonra İbrahim (aleyhisselâma) gelirler. "Ey müslümanların babası! Sen Allahü teâlânın seni kendine halil eylediği zatsın. Bize şefaat eyle! Allahü teâlâ, mahlukat arasında, hükmünü versin" derler. İbrahim aleyhisselâm onlara; "Ben dünyada üç kerre kinaye söyledim. Bunları söyleyerek din yolunda mücadele ettim. Şimdi, Allahü teâlâdan bu makamda şefaat izni istemekten utanırım. Siz Musa (aleyhisselâma) gidiniz. Zîrâ, Allahü teâlâ onunla konuştu ve kendisine manevi yakınlık gösterdi. O, sizin için şefaat eder" buyurur.

Bunun üzerine yine bin sene durarak birbirleriyle istişare ederler. Fakat bu zamanda halleri gâyet güçleşir. Mahşer yeri çok daralır. Son-

ra Musa (aleyhisselâma) gelip, derler ki, "Ya İbn-i İmran! Sen Allahü teâlânın kendisiyle konuştuğu, Tevrat'ı indirdiği peygambersin. Hesabın başlaması için bize şefaat eyle! Zîrâ burada durmamız çok uzadı. İzdihamdan ayaklar birbiri üzerine birikti."

Musa aleyhisselâm onlara der ki: "Ben, Allahü teâlâya, âl-i Fir'avn'ın senelerce hoşlanmıyacakları şeylerle cezalandırılması için dua ettim. Sonra gelenlere ibret olmalarını ricâ eyledim. Şimdi şefaat etmeğe utanırım. Fakat, Cenab-ı Hak rahmet, mağfiret sahibidir. Siz İsa (aleyhisselâma) gidiniz. Çünkü yakîn cihetiyle resûllerin en esahhı, mârifet ve zühd cihetinden, en efdali ve hikmet cihetinden en üstünü odur. Size o şefaat eder" buyurur.

Mahşer sıkıntısından kurtulmak için, sonra İsa (aleyhisselâm)a gelirler. Derler ki: "Sen Allahü teâlânın ruhu ve kelimesisin. Allahü teâlâ, senin için, Âl-i İmran sûresinin kırk beşinci âyetinde meâlen; **"Dünyada ve ahirette vecih, yani çok kıymetli"** buyurdu. Bize Rabbinden şefaat eyle!"

İsa aleyhisselâm buyurur ki: "Benim kavmim, beni ve annemi Allah'dan başka ilah kabul eylediler. Bu halde nasıl şefaat ederim. Bana da ibadet ettiler; bana oğul ve Allahü teâlâya baba dediler. Fakat, siz birinizin kesesi olduğunu ve içinde nafakası bulunmadığını ve ağzının mühürlü olmadığını gördünüz mü? O mührü bozmadan o nafakaya ulaşılabilinir mi? Peygamberlerin en üstünü ve sonuncusu Muhammed'e (sallallahü aleyhi ve sellem) gidiniz. Zîrâ O, dâvetini ve şefaatini ümmeti için hazırlardı. Çünkü kavmi ona çok kerre ezâ ettiler. Mübârek alnını yardılar. Mübârek dişini kırdılar. Kendisine delilik isnad ettiler. Halbuki, o yüce Peygamber, onların iftihar cihetinden en iyisi ve şeref cihetinden en yükseği idi. Onların tahammül olunmayacak ezâ ve cefâlarına mukâbil, Yusuf aleyhisselâmın kardeşlerine söylediği;

"Şimdi sizin, başınıza kakmak yoktur. Erhamürrâhimin olan cenab-ı Allah, size mağfiret eder"[426] meâlindeki âyet-i kerîme ile cevab verirdi." İsa (aleyhisselâm,) Peygamberimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) fazîletlerini anlatınca, hepsi bir an evvel O'na kavuşmak ister.

Hemen Muhammed (aleyhisselâmın) minberine gelirler. Derler ki: "Sen habîbullahsın! **Habîb** ise, vasıtaların en faydalısıdır. Bize şefaat eyle! Zîrâ, peygamberlerin birincisi olan Âdem (aleyhisselâma) gittik.

426) Yusuf sûresi, 12/92.

Bizi Nuh (aleyhisselâma) gönderdi. Nuh (aleyhisselâma) gittik. İbrahim (aleyhisselâma), İbrahim (aleyhisselâma) gittik; Musa (aleyhisselâma) gönderdi. Musa (aleyhisselâma) gittik; İsa (aleyhisselâma); o da size gönderdi. Ya Resûlallah (sallallahü aleyhi ve sellem)! Senden sonra gidecek bir yer yoktur."

Resûlullah efendimiz; **"Allahü teâlâ izin verir ve râzı olursa, şefaat ederim"** buyurur.

Suradikat-i celâl'e, yani celâl perdesine varır. Allahü teâlâdan şefaat için izin ister. Kendisine izin verilir. Perdeler kalkar. Arş-ı a'laya girer. Secdeye kapanır. Bin sene secdede durur. Bundan sonra, cenab-ı Hakk'ı bir hamd ile hamd eder ki, âlem yaratıldığından beri, hiç kimse, Allahü teâlâyı böyle medhetmemiştir. Bâzı ârifler; Allahü teâlâ âlemleri yaratınca, kendisini, böyle hamdler ile medh ve senâ buyurduğunu söylemişlerdir.

Mahşerde, insanların halleri ziyâdesiyle kötüleşir. Meşakkat ve zahmetleri artar. İnsanlardan her biri, dünyada sımsıkı sakladıkları malı boyunlarına geçirmişlerdir. Deve zekatını vermiyenlerin, boynuna deve yüklenir. Öyle bağırır ve ağırlaşır ki, büyük dağlar gibi olur. Sığır, koyun zekatı vermiyenler de, böyle olur. Bunların feryâdları adeta gök gürlemesi gibidir.[427]

Ekin zekatını, yani uşrunu vermiyenlerin boynuna ekin denkleri yüklenir. Dünyada hangi cins ekinin zekatını vermemiş ise, o nev'den, denkler vurulmuştur. Buğday ise, buğday, arpa ise arpa vurulmuştur. Ağırlığından altında vâ veylahu, vâ sübûrâ **(Veyl,** azab kelimesidir. İnsan azaba tâkat getiremediği vakit, böyle bağırır. **Sübûr** da helâk zamanında kullanılır) diye bağırır.

Altın, gümüş ve (kağıt) para ve sâir ticâret malı zekâtından vermeyenlere de, dehşetli bir yılan musallat edilir. Bağırıp; "Bu nedir?" dediklerinde, melekler; "Bunlar, dünyada zekâtını vermediğiniz mallarınızdır" diye cevab verirler. İşte bu dehşetli hâl, Âl-i İmran sûresinin yüz sekseninci âyet-i kerîmesinde; **"Dünyada esirgedikleri, kıyamet günü boyunlarına takılır"** meâl-i şerîfi ile bildirilmiştir.

Diğer bir fırkanın ise, avret yerlerinden cerahat ve irin akar. Onların fena kokusundan etrafta bulunanlar çok rahatsız olur. Bunlar, zina yapanlar ve haram işleyenlerdir.

---

427) Müslim, "İman", 399; Tirmizî, " Sıfat-ül-Kıyamet", 10; İbni Mâce, "Zühd", 37; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, I, 4.

Diğer bir fırka da vardır ki, ağaç dallarına asılırlar. Bunlar dünyada livata yapanlardır.

Diğer bir fırka da, dilleri ağızlarından çıkmış ve göğüslerine sarkmış, gâyet çirkin bir haldedirler. İnsanlar bunları görmek istemez. Bunlar yalan ve iftira söyliyenlerdir.

Bir fırka dahi, karınları yüksek dağlar kadar büyümüş olduğu halde bulunur. Bunlar, dünyada faizli mal ve para alıp verenlerdir. Bu gibi haram işliyenlerin günahları, fena halde açığa vurulur.

Allahü teâlâ meâlen; **"Ya Habîbim, başını secdeden kaldır! Söyle, dinlenir. Şefaat et, kabul olunur"** buyurur. Bunun üzerine Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz; **"Ya Rabbi! Kulların arasından iyileri ve kötüleri ayır ki, zamanları gâyet uzadı. Her biri, günahlarıyla Arasat meydanında rezil ve rüsvâ oldular"** der.

Bir nidâ gelir: **"Evet ya Muhammed!"** denilir. Cenab-ı Hak, Cennet'e emir eder ki, her cins zineti ile zinetlenir. Arasat meydanına getirilir. O derece güzel kokusu vardır ki, beş yüz senelik yoldan duyulur. Bu hâlden kalbler ferahlanır. Ruhlar dirilir. (Lakin kâfirler, mürtedler ve Müslümanlarla alay edenler, gençleri aldatarak îmânlarını çalanlar ve) amelleri habis, kötü olanlar Cennet'in kokusunu duymazlar.

Mahşerde, cenab-ı Hak, Cenneti ve Cehennemi getirmeği emreder. O vakit, Cehennem'in bağırması ve gürültüsü ve ateş saçması ve bütün gökyüzünü simsiyah eden şiddetli dumanı vardır. Gürültüsü ve gümbürtüsü ve sıcaklığı tahammül olunamayacak derecededir. Herkesin dizinin bağı çözülür ve oldukları yere çöküverirler.

Hattâ peygamberler ve resûller dahi kendilerini tutamaz. Hazret-i İbrahim, hazret-i Musa, hazret-i İsa, Arş-ı a'lâya sarılır. İbrahim (aleyhisselâm) kurban ettiği İsmail (aleyhisselâmı) unutur. Musa (aleyhisselâm) biraderi Harun (aleyhisselâmı) ve İsa (aleyhisselâm) vâlidesi Hazret-i Meryem'i unuturlar. Her biri; "Ya Rabbi! Bugün nefsimden başka bir şey istemem" der.

Muhammed (aleyhisselâm) ise; **"Ümmetime selâmet ve necat ver ya Rabbi!"** der. Orada buna tahammül edebilecek kimse bulunmaz. Zîrâ Allahü teâlâ, bunu haber verip; Casiye sûresinin yirmi sekizinci âyetinde meâlen; **"Her ümmeti, dizleri üzere cenab-ı Hakk'ın korkusundan çökmüş olarak görürsün. Her biri, dünyada işledikleri amellerin kitabına dâvet olunurlar"** buyurmuştur..

Allahü teâlâ, Mülk sûresinin sekizinci âyetinde meâlen; **"Gayz ve şiddetinin çokluğundan, Nar ikiye ayrılacak gibi olur"** buyurur. Bunun üzerine, Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) ortaya çıkıp, Cehennem'i durdurur. Buyurur ki: **"Hakir ve zelil olarak geriye dön! Ta ki, sana ehlin güruh güruh gelsinler."**

Cehennem dahi; "Ya Resûlullah! Bana müsaade et! Zîrâ, sen bana haramsın" der. Arş'dan nidâ gelerek; "Ey Cehennem! Muhammed (aleyhisselâmın) kelamını dinle. Ve ona itaat et!" der. Sonra Resûlullah efendimiz Cehennem'i çeker. Arş-ı a'lânın sol tarafında bir yere yerleştirir. Mahşerdekiler, Peygamber efendimizin bu merhametli muamelesini ve şefaatini birbirlerine müjdelerler. Korkuları biraz azalır. Enbiya sûresinde yüz yedinci âyet-i kerîmenin: **"Seni âlemlere rahmet olarak gönderdik"** meâl-i şerîfi zâhir olur.(428)

Hülâsa; Peygamber efendimiz, altı yerde şefaat edecektir. Birincisi, Makam-ı Mahmud denilen şefaati ile bütün insanları mahşerde beklemek azabından kurtaracaktır. İkincisi, şefaatı çok kimseyi Cennet'e sokacaktır. Üçüncüsü; azab çekmesi lazım olanları azabdan kurtaracaktır. Dördüncüsü; günahı çok olan mü'minleri Cehennem'den çıkaracaktır. Beşincisi; sevabı ve günahı müsâvî olup, A'raf denilen yerde bekleyenlerin Cennet'e girmeleri, altıncı olarak da Cennettekilerin derecelerinin yükselmesi için şefaat edecektir.

MÛCİZELERİ

Sevgili peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâm)ın, Allahü teâlânın peygamberi olduğunu açıklayan şâhidler sayılamayacak kadar çoktur. Allahü teâlâ; "**Sen olmasaydın âlemi yaratmazdım"**(429) buyurdu. Bütün varlıklar, Allahü teâlânın varlığını, birliğini gösterdikleri gibi, Muhammed (aleyhisselâm)ın peygamber olduğunu ve üstünlüğünü de göstermektedirler. Ümmetinin evliyâsında hâsıl olan kerametler, hep O'nun mûcizeleridir. Çünkü, kerâmetler, O'na tâbi olanlarda, O'nun izinde gidenlerde hâsıl olmaktadır. Hattâ, bütün peygamberler, O'nun ümmetinden olmak istedikleri için, daha doğrusu, hepsi O'nun nûrundan yaratıldıkları için, O'nların mûcizeleri de Muhammed (aleyhisselâmın) mûcizelerinden sayılır.

---

428) Müslim, "İman", 399; Tirmizî, " Sıfat-ül-Kıyamet", 10; İbni Mâce, "Zühd", 37; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, I, 4; Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 220.

429) Süyutî, el-Leâli'l-masnûa, I, 272; Aclûnî, Keşf-ül-hafâ, II, 164.

Sevgili peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâm)ın mûcizeleri, zamân bakımından üçe ayrılmıştır: **Birincisi**, mübârek rûhu yaratıldığından başlayarak peygamberliğinin bildirildiği bi'set zamânına kadar olanlardır. **İkincisi**, bi'setden vefâtına kadar olan zamân içindekilerdir. **Üçüncüsü**, vefâtından kıyâmete kadar olmuş ve olacak şeylerdir. Bunlardan birincilere, irhâs denir. Her biri de ayrıca, görerek veya görmeyip akıl ile anlaşılan mûcizeler olmak üzere ikiye ayrılırlar. Bütün mûcizeler o kadar çoktur ki, sınırlamak, saymak mümkün olmamıştır. İkinci kısımdaki mûcizelerin üç bin kadar olduğu bildirilmiştir. Bunlardan meşhûr olan birkaç tânesi aşağıdadır.

1- Muhammed (aleyhisselâm)ın mûcizelerinin en büyüğü Kur'ân-ı kerîmdir. Bugüne kadar gelen bütün şâirler, edebiyâtçılar, Kur' ân-ı kerîmin nazmı ve manası karşısında aciz kalmışlardır. Bir âyet-i kerîmenin benzerini söyleyememişlerdir. Î'câzı ve belâgatı insan sözüne benzemiyor. Yâni, bir kelimesi çıkarılsa veya bir kelime eklense, lafzındaki ve mânâsındaki güzellik bozuluyor. Bir kelimesinin yerine koymak için, başka kelime arayanlar bulamamışlardır. Nazmı, Arab şâirlerinin şiirlerine benzemiyor. Geçmişte olmuş ve gelecekte olacak nice gizli şeyleri haber vermektedir. İşitenler ve okuyanlar, tadına doyamıyorlar. Yorulsalar da, usanmıyorlar. Okuması ve işitmesinin, sıkıntıları giderdiği, sayısız tecrübelerle anlaşılmıştır. İşitince kalblerine dehşet ve korku çökenler, bu sebepten ölenler bile görülmüştür. Nice azılı İslâm düşmanları Kur'ân-ı kerîmi dinlemekle, kalbleri yumuşamış, îmâna gelmişlerdir.

2- Bir gün amcası Abbâs'ın evine gidip onu ve evlâdını yanına oturttu. Üzerlerini ihrâmı ile örterek; "**Yâ Rabbî! Bu amcamı ve Ehl-i beytimi örttüğüm gibi, sen de, Cehennem ateşinden kendilerini koru"** dedi. Duvarlardan üç kerre âmîn sesi işitildi.[430]

3- Bir gün elinde put bulunan kimseye; **"Put bana söylerse, îmân eder misin?"** buyurdu. Adam; "Ben buna elli senedir ibâdet ediyorum. Bana hiçbir şey söylemedi. Sana nasıl söyler?" dedi. Muhammed (aleyhisselâm); **"Ey put! Ben kimim?"** buyurunca; "Sen Allah'ın peygamberisin" sesi işitildi. Putun sâhibi, hemen îmâna geldi.

4- Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, bir çayırda giderken, üç kerre, "Yâ Resûlallah" sesini işitti. O tarafa bakıp, bağlı bir geyik gördü. Yanında bir adam uyuyordu. Geyiğe isteğini sorunca; "Bu

430) Heysemî, Mecmâ'uz-Zevâid, IX, 226; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, XXVI, 311.

avcı beni avladı. Karşıdaki tepede iki yavrum var. Beni salıver! Gidip, onları doyurup geleyim" dedi. Resûl (aleyhisselâm); "**Sözünde durup gelir misin?"** buyurdu. Geyik; "Allah için söz veriyorum, gelmezsem Allah'ın azâbı benim üzerime olsun" dedi. Resûlullah geyiği bıraktı. Biraz sonra geldi. Adam uyanıp; "Yâ Resûlallah! Bir emriniz mi var?" dedi. Peygamber efendimiz de; **"Bu geyiği âzâd et!"** buyurdu. Adam, geyiğin ipini çözüp bıraktı. Geyik; "Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve enneke Resûlullah" dedi ve gitti.

5- Tirmizî ve Nesâî'nin **"Sünen"** kitaplarında diyor ki: İki gözü âmâ (kör) bir kimse gelip; "Yâ Resûlallah! Duâ et, gözlerim açılsın" dedi. Efendimiz, merhamet buyurup; kusursuz bir abdest almasını, sonra; **"Yâ Rabbî! Sana yalvarıyorum. Sevgili peygamberin Muhammed** (aleyhisselâm)ı **araya koyarak, senden istiyorum. Ey çok sevdiğim peygamberim Hazret-i Muhammed! Seni vesîle ederek, Rabbime yalvarıyorum. Senin hâtırın için kabûl etmesini istiyorum. Yâ Rabbî! Bu yüce Peygamberi bana şefâatçi eyle! O'nun hürmetine duâmı kabûl et"** duâsını okumasını söyledi. Adam, abdest alıp duâ edince, gözleri açıldı. Bu duâyı müslümanlar, her zamân okumuşlar ve dileklerine kavuşmuşlardır.

6- Bir kadın, hediye olarak bal gönderdi. Balı kabûl edip boş kabı geri gönderdi. Allahü teâlânın kudreti ile, kab bal ile dolu olarak geri geldi. Kadın gelerek; "Yâ Resûlallah! Günâhım nedir?" Hediyemi niçin kabûl etmediniz? dedi. **"Senin hediyeni kabûl ettik. Gördüğün bal, Allahü teâlânın hediyene verdiği berekettir"** buyurdu. Kadın sevinerek, balı evine götürdü. Çoluk-çocuğu ile aylarca yediler. Hiç eksilmedi. Bir gün yanılarak balı başka kaba koydular. Oradan yiyerek bitirdiler. Bunu Resûlullah'a haber verdiler. "**Gönderdiğim kabda kalsaydı, dünyâ durdukça yerlerdi, hiç eksilmezdi"** buyurdu.

7- Ümmetinden çok kimsenin denizden gazâya gideceklerini ve sahâbeden olan Ümmü Hirâm ismindeki hanımın gazâda bulunacağını haber verdi. Hazret-i Osman halîfe iken müslümanlar, gemiler ile Kıbrıs adasına gidip harb ettiler. Bu hanım da berâber idi. Orada şehîd oldu.

8- Hazret-i Muâviye'ye; **"Bir gün ümmetimin üzerine hâkim olursan, iyilik yapanlara mükâfat et! Kötülük edenleri de af eyle!"** buyurdu. Hazret-i Muâviye, Hazret-i Ömer ve Hazret-i Osman zamânlarında Şam'da yirmi sene vâlilik, sonra yirmi sene de halifelik yaptı.

9- Abdullah ibni Abbâs'ın annesine bakıp; **"Senin bir oğlun olacak.**

Doğduğu zamân bana getir!" buyurdu. Çocuğu getirdiklerinde, kulağına ezân ve ikâmet okuyup, mübârek ağzının suyundan ağzına sürdü. İsmini Abdullah koyup, annesinin kucağına verdi; **"Halîfelerin babasını al, götür!"** buyurdu. Çocuğun babası olan Hazret-i Abbâs, bunu işitip, gelip sorunca; **"Evet, böyle söyledim. Bu çocuk halîfelerin babasıdır. Onlar arasında Seffâh, Mehdî ve Îsa (aleyhisselâm)la namaz kılan bir kimse bulunacaktır"** buyurdu. Abbâsî devletinin başına çok halîfeler geldi. Bunların hepsi Abdullah bin Abbâs'ın soyundan oldu.

10- Amcasının oğlu Abdullah bin Abbâs'ın alnına mübârek elini koyup; **"Yâ Rabbî! Bunu dinde derin âlim yap, hikmet sâhibi eyle! Kur'ân-ı kerîmin bilgilerini kendisine ihsân eyle!"** buyurdu. Abdullah bin Abbâs, bundan sonra bütün ilimlerde ve bilhassa tefsîr, hadîs ve fıkıh bilgilerinde zamânın bir tânesi oldu. Sahâbe ve Tabiîn her şeyi bundan öğrenirdi. **Tercümân-ül-Kur'ân, Bahr-ül-ilim** ve **Reîs-ül-müfessirîn** isimleriyle meşhûr oldu, İslâm memleketleri bunun talebeleri ile doldu.(431)

11- Hizmetçilerinden Enes bin Mâlik'e; **"Yâ Rabbî! Bunun malını ve çocuklarını çok, ömrünü uzun, günâhlarını af eyle!"** duâsını yaptı. Zaman geçtikçe malları mülkleri çoğaldı. Ağaçları, bağları her sene meyve verdi. Çok fazla çocuğu oldu. Yüz on sene yaşadı. Ömrünün sonunda; "Yâ Rabbî! Habîbinin benim için yaptığı duâlardan üçünü kabûl ettin, ihsân ettin! Dördüncüsü olan günahlarımın affedilmesi acabâ nasıl olacak" deyince; "Dördüncüsünü de kabûl ettim. Hatırını hoş tut!" sesini işitti.

12- Hicretin üçüncü senesinde, Resûlullah (aleyhisselâm) Katafân gazvesinde bir ağaç dibinde yalnız yatarken, Dü'sûr isminde bir pehlivan kâfir, elinde kılıçla gelip; "Seni benden kim kurtarır?" dedi. Resûlullah; "**Allahü teâlâ kurtarır**" buyurdu. Cebrâil (aleyhisselâm) insan şeklinde görünüp, kâfirin göğsüne vurdu. Yıkılıp kılıç elinden düştü. Peygamber Efendimiz (aleyhisselâm), kılıcı eline alıp; "**Seni benden kim kurtarır?"** buyurdu. "Beni kurtaracak senden daha hayırlı kimse yoktur" diye yalvardı. Af buyurup serbest bıraktı, Îmâna gelip, çok kimselerin îmâna gelmesine sebeb oldu.(432)

13- Kâinatın Sultanı (aleyhisselâm), bir gün abdest alıp, mestlerinden birini giyip, ikincisine elini uzatırken, bir kuş mesti kapıp havada

---

431) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, I, 266; İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 365; Heysemî, Mecmâ'uz-Zevâid, XI, 234.

432) İbni Sa'd, et-Tabakât, II 35; İbni Kesîr, es-Sire, III, 4; Gazâlî, İhyâ, II, 890.

silkti. İçinden bir yılan düştü. Sonra kuş, mesti yere bıraktı. Bu günden sonra, ayakkabı giyerken, önce silkelemek sünnet oldu.

14- Hazret-i Enes anlatır: Resûlullah'ın mübârek yüzünü sildiği bir mendili vardı. Bununla yüzünü siler, kirlendiği zaman, ateşe bırakırdı. Kirler yanar mendil yanmaz, tertemiz olurdu.

15- Uhud gazâsında, Ebû Katâde'nin bir gözü çıkıp yanağı üzerine düştü. Resûlullah'a getirdiler. Mübârek eli ile gözünü yerine koyup; "**Yâ Rabbî! Gözünü güzel eyle!**" buyurdu. Bu gözü, diğerinden güzel oldu. Ondan daha kuvvetli görürdü. Ebû Katâde'nin torunlarından biri, halîfe Ömer bin Abdülazîz'in yanına gelmişti,, "Sen kimsin?" dedi. Bir beyt okuyarak, Resûlullah'ın mübârek eli ile gözünü yerine koymuş olduğu zâtın torunu olduğunu bildirdi. Halîfe, bu beytleri işitince, kendisine, ziyâde ikrâm ve ihsânda bulundu.

16- Resûlullah efendimiz, bir gün kızı Hazret-i Fatıma'nın evine uğrayıp durumlarını sordu. Hazret-i Fatıma; "Babacığım! Üç günden beri yavrularımla bir şey yiyip içmedik. Açlığa sabrediyoruz. Benimki mühim değil. Fakat Hasan ve Hüseyin'in durumu beni çok üzüyor" diye cevap verdi.

Bunun üzerine Server-i âlem efendimiz; "**Ey Fatıma! Canım kızım! Sen üç günden beri açsın. Ben ise dört gündür açım"** buyurdular. Mübârek torunları Hazret-i Hasan ve Hüseyn'in aç olmalarına çok üzüldüler...

Hazret-i Ali çalışıp kazanarak mübârek çocuklarına bir şeyler almak ve onları doyurmak için yola çıktı. Medîne'den dışarı çıktıkları sırada bir kuyu başında develerini sulamaya çalışan bir köylü gördüler.

Yanına yaklaşıp; "Ey arabi! Develerini ücretle sulatmak için birisine ihtiyacın var mı?" buyurdular. Köylü, "Evet. Ben de böyle birini arıyordum. İstersen gel, develerimi sula! Çektiğin her kova için üç hurma veririm" dedi.

Hazret-i Ali kabul buyurup suyu çekmeğe başladı. Dokuzuncu kovayı çekerken, kovanın ipi birden kopuverdi ve kova kuyunun içinde kaldı. Bunu gören köylü, hiddetle yerinden kalkıp, Hazret-i Ali'nin yüzüne eliyle vurmak talihsizliğinde bulundu.

Sonra sekiz kova suyun karşılığında yirmi dört hurma verdi. Buna oldukça üzülen Hazret-i Ali ellerini kuyuya uzattılar. İçindeki kovayı alıp kuyunun başına koydular ve oradan ayrıldılar.

Köylü hayretinden dona kalmıştı. Eli bu kadar derin kuyunun dibine nasıl yetişmişti? Yoksa, bu zat, geleceği bildirilen dînin mensubu mu idi? Bu düşünceler içinde hayrete düşen köylü; "Onun peygamberi, hak peygamberdir. İnandım!" dedi.

Biraz önce gösterdiği cür'ete, işlediği büyük cinâyete pişman oldu. "Böyle bir kimseye kalkan eller kesilmeli, kemikleri kırılmalıdır" diyerek bir eline kılıcını alıp, bileğine hızla indirdi... İstediği olmuştu.

Pek büyük bir acı duymuştu ama, artık kalbi rahattı. Kesilen elini diğer eline alıp, doğru Mescid-i Nebî'ye geldi. Eshâb-ı kirâmdan, Peygamberlerinin nerede olduğunu sordu. Kerîmesine gittiğini bildirdiler. Hazret-i Fatıma'nın evini öğrenip gitti.

O sırada Peygamber efendimiz, torunları Hazret-i Hasan ve Hazret-i Hüseyin'i mübârek dizlerine oturtmuş getirdiği hurmaları yediriyordu.

Köylü, yaptığı hatânın büyüklüğünü düşündükçe çıldıracak gibi oluyor, gözlerinden çeşme gibi yaşlar döküyordu.

Bu hal üzere Hazret-i Fatıma'nın evine geldi ve kapıyı çaldı. İçerden Âlemlerin Efendisi nûr saçarak bir güneş gibi dışarı çıktılar. Köylü, Efendimizi görür görmez, "İnandım, sen Allah'ın Resûlüsün! Yaptığıma pişman oldum, beni affet ya Resûlallah!" diyerek yalvardı.

Sevgili Peygamberimiz; **"Elini niçin kestin?"** diye sorunca; "Sana inanmış mübârek yüze vuran bu eli taşımaktan hayâ ettiğim için!.. Canım sana feda olsun ya Resûlallah!" dedi.

Merhamet deryası sevgili Peygamberimiz, köylünün elinden, kopuk eli alıp **"Bismillâhirrahmânirrahîm"** diyerek, kanlar akan bileğine bitiştirdi. El, Allahü teâlânın izniyle, Peygamber efendimizin bir mûcizesi olarak eski haline geldi. Allahü teâlâ herşeye kâdirdir, herşeye gücü yeter.

HANIMLARI

Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, Hazret-i Hadîce vâlidemizin vefâtından sonra, ikinci defa olarak; elli beş yaşında iken Hazret-i Ebû Bekr'in kızı Hazret-i Âişe vâlidemizle evlendi. Allahü teâlânın emri ile nikâh eylemişti. Âhirete irtihâl edinceye kadar, sekiz sene onunla yaşadı.

Diğer evliliklerini hep dînî, siyâsî sebeplerle veya merhamet ve ihsân ederek yapmıştır. Bunların hepsi dul olup, çoğu yaşlı idi. Meselâ,

Mekke'deki kâfirlerin, müslümanlara eziyet ve zararları dayanılamayacak bir dereceye geldikte, Eshâb-ı kirâmın bir kısmı Habeşistan'a hicret etmişti. Habeş pâdişâhı Necâşî, Hıristiyan idi. Müslümanlara çeşitli şeyler sorup, aldığı olgun cevaplara hayrân kalarak îmâna gelmişti. Müslümanlara çok iyilik yaptı, îmânı zayıf olan Ubeydullah bin Cahş, fakirlikten kurtulmak için papazlara aldanıp mürted olmuş, dînini dünyâya değişmişti.[433]

Resûlullah efendimizin halasının oğlu olan bu mel'ûn, karısı Ümm-i Habîbe'yi de dinden çıkıp zengin olmaya cebr ve teşvik etti ise de, kadın, fakirliğe ve ölüme razı olacağını, fakat Muhammed (aleyhisselâm) ın dîninden çıkmayacağını söyleyince, bunu boşadı. Sürünerek, sefâletten ölmesini bekliyordu. Fakat, az zamanda kendi öldü. Ümm-i Habîbe, Mekke'deki Kureyş'in o zamanki başkumandanı Ebû Süfyân'ın kızı idi. Resûlullah efendimiz, o zamanlarda, Kureyş orduları ile çok çetin muharebelerde bulunuyor ve Ebû Süfyân, İslâmiyet'i yok etmek için son gayreti ile çarpışıyordu.

Resûlullah, Ümm-i Habîbe'nin dîninin kuvvetini ve başına gelen çok acı hâli işitti. Necâşî'ye mektup yazıp; **"Oradaki Ümm-i Habîbe ile evleneceğim. Nikâhımı yap! Sonra kendisini buraya gönder"** şeklinde talepte bulundu. Necâşî daha önce müslüman olmuştu. Mektuba çok hürmet edip, oradaki müslümanları sarayına dâvet ederek, ziyâfet verdi. Hicretin yedinci yılında nikâh yapılıp, hediye ve ihsânlarda bulundu. Bu sûretle Ümm-i Habîbe, îmânının mükâfatına kavuşarak, orada zengin ve rahat oldu. Onun sayesinde, diğer müslümanlar da rahat etti.

Cennet'de, kadınlar kocalarının yanında bulunacakları için, Cennet'in en yüksek derecesi ile müjdelenmiş oldu ki, dünyânın bütün zevk ve nîmetleri, bu müjde yanında pek küçük kalır. Bu nikâh, Ebû Süfyân'ın ilerde müslüman olmakla şereflenmesini hazırlayan sebeplerden birisi oldu. Görülüyor ki, bu nikâh, Resûlullah'ın aklının, zekâsının, dehâsının, ihsânının ve merhametinin derecesini de göstermektedir.[434]

İkinci misâl olarak; Hazret-i Ömer'in kızı Hazret-i Hafsa dul kalmıştı. Hicretin üçüncü yılında Hazret-i Ömer, Hazret-i Ebû Bekr'e ve Hazret-i Osman'a; "Kızımı alır mısın?" dedikde, düşüneyim de-

---

433) İbni Hişâm, es-Sire, I, 223; İbni Sa'd, et-Tabakât, III, 89; Taberî, Târih, II, 414; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, I, 379.

434) İbni Hişâm, es-Sire, II, 607; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 258; Beyhekî, Delâil-ün-nübüvve, II, 188; Safedî, el-Vâfî, I, 42; Huzâî, et-Tahrîc, s, 184.

mişlerdi. Bir gün, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, her üçü ve başkaları yanında iken; **"Yâ Ömer! Seni üzüntülü görüyorum, sebebi nedir?"** diye sordu. Bir şişedeki mürekkebin rengi kolay görüldüğü gibi, Resûlullah efendimiz de, herkesin düşüncesini, bir bakışta anlardı. Lüzum görürse sorardı. Ona, hattâ herkese doğru söylememiz farz olduğundan, Hazret-i Ömer de; "Yâ Resûlallah! Kızımı Ebû Bekr'e ve Osman'a teklif ettim, almadılar" cevâbını verdi.

Resûlullah efendimiz, en çok sevdiği bu üç Eshâbının üzülmesini hiç istemediğinden, onları sevindirmek için, hemen buyurdu ki: **"Yâ Ömer! Kızını, Ebû Bekr'den ve Osman'dan daha iyi birisine vermemi ister misin?"** Hazret-i Ömer şaşırdı. Çünkü Hazret-i Ebû Bekr'den ve Hazret-i Osman'dan daha iyi kimse olmadığını biliyordu. "Evet, yâ Resûlallah!" dedi. **"Yâ Ömer, kızını bana ver!"** buyurdu. Bu suretle, Hazret-i Hafsa, Hazret-i Ebû Bekr'in ve Hazret-i Osman'ın ve bütün mü'minlerin anneleri oldu ve bunlar, ona hizmetçi oldu ve Hazret-i Ebû Bekr ve Hazret-i Ömer ve Hazret-i Osman birbirlerine daha yakın ve daha sevgili oldular.(435)

Üçüncü bir misâl; hicretin beş veya altıncı senesinde, Benî Mustalak kabîlesinden alınan yüzlerce esir arasında Cüveyriyye, kabîlenin reisi Hâris'in kızı idi. Bunu satın alıp âzâd ederek, kendilerine nikâh edince, Eshâb-ı kirâmın (aleyhimürrıdvân) hepsi; "Biz Resûlullah efendimizin âilesinin, annemizin akrabâsını câriye olarak, hizmetçi olarak kullanmaktan hayâ ederiz" dedi. Hepsi, esirlerini âzâd etti. Bu nikâh, yüzlerce esirin âzâd olmasına sebeb oldu. Hazret-i Cüveyriyye, bu hali her zaman söyleyerek öğünürdü. Hazret-i Âişe; "Cüveyriyye'den daha hayırlı, daha bereketli bir kadın görmedim" derdi.(436)

Resûlullah efendimizin çok evlenmesinin mühim bir sebebi, İslâm dînini bildirmek için idi. Hicâb âyeti gelmeden, yâni kadınların örtünmeleri emir olunmadan önce, kadınlar da Resûlullah'a gelip, bilmediklerini sorar, öğrenirlerdi. Resûlullah birinin evine gitse, kadınlar da gelir, oturur, dinler, istifâde ederlerdi. Hicâb âyeti gelip, kadınların yabancı erkeklerle oturmaları, konuşmaları, yasak edilince, yabancı kadınları kabûl etmedi. Onların, bilmediklerini, mübârek zevcesi Hazret-i

---

435) İbni İshâk, es-Sire, s, 237; İbni Sa'd, et-Tabakât, VIII, 83; İbni Kesîr, el-Bidâye, V, 294; Heysemî, Mecmâ'uz-Zevâid, IV, 320.

436) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, VI, 277; İbni Hişâm, es-Sire, I, 294; Taberî, Târih, II, 264; İbni Habîb, el-Mühebber, s, 90; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV, 18.

Âişe'den sorup öğrenmelerini emreyledi. Gelip soranların çokluğundan, Hazret-i Âişe, hepsine cevap yetiştirmeye vakit bulamıyordu.

Bu mühim hizmeti kolaylaştırmak ve Âişe vâlidemizin yükünü hafifletmek için, lâzım olduğu kadar hanımı nikâh etti. Kadınlara ait yüzlerce nâzik bilgileri, müslüman kadınlarına, mübârek zevceleri yolu ile bildirdi. Zevceleri bir olsaydı, bütün kadınların ondan sorması güç ve hattâ imkânsız olurdu. Allahü teâlânın dînini tam olarak bildirmek için, çok evlenmek yükünü de omuzlarına aldı.

Hazret-i Hadîce: Kitabımızın baş kısmında Hazret-i Hadice validemizden geniş olarak bahsedildi.

Hazret-i Âişe: Resûlullah'ın ikinci zevce-i mutahherasıdır. Ebû Bekr-i Sıddîk'ın kızıdır. Çok akıllı, zekî, âlime, edîbe, afîfe ve sâlihâ idi. Hâfızası pek kuvvetli olduğu için, Eshâb-ı kirâm, bir çok şeyleri ondan sorup öğrenirdi. Âyet-i kerîme ile medh edildi. İctihâdı Hazret-i Ali'ye uymadığı için, Deve vak'asında Hazret-i Ali ile harb eden Eshâb-ı kirâm ile birlikte idi. Hazret-i Ali şehîd edilince pek üzüldü. Hurûfîler kendisine çok iftira ediyor. Hazret-i Ali'yi sevmezdi diyorlar. Hâlbuki; **"Ali'yi sevmek îmândandır"** hadîs-i şerîfini, Hazret-i Âişe haber verdi. Böylece, onu sevdiğini ve herkesin de sevmesi lâzım geldiğini bildirdi. Hicretden sekiz sene önce doğdu ve elli yedinci yılda, altmış beş yaşında Medîne'de vefât etti.

Sevde binti Zem'a: Peygamberimizin üçüncü zevcesidir. Zevci ile îmâna gelip Habeşistan'a hicret etmişlerdi. Mekke'ye dönünce zevci vefât etti. Resûlullah önce Hazret-i Âişe'yi, sonra Sevde'yi nikâhladı. Sevde'yi Mekke'de, Hazret-i Âişe'yi ise Medîne'de evine aldı. Çok merhametli ve iffetli bir hanımefendi idi. Hazret-i Ömer zamanında vefât etti.[437]

Zeyneb binti Huzeyme: Çok ibâdet eder, çok sadaka verirdi, Abdullah bin Cahş'ın zevcesi idi. Abdullah, peygamberimizin halası Ümeyme'nin oğlu olup, Uhud gazâsında şehîd oldu. Resûlullah'ın nikâhı ile şereflendi ise de, sekiz ay sonra vefât etti.[438]

Ümmü Seleme: Adı Hind idi. Zevci Ebû Seleme ile Habeşistan'a ilk defa hicret ettiler. Ebû Seleme, Resûlullah'ın halası Berre'nin oğludur. Medîne'de, hicretin dördüncü senesi Uhud gazâsında aldığı ya-

---

437) İbni İshâk, es-Sire, s, 238; İbni Habîb, el-Mühebber, s, 79; Makrîzî, İmtâu'l-esmâ, VI, 34.

438) İbni Sa'd, et-Tabakât, VIII, 115.

radan dolayı vefât etti. Ebû Bekr ve Ömer'in nikâh taleblerini kabûl etmedi. Resûlullah'ın nikâhı ile şereflendi. Hicretin Elli dokuzuncu yılında Medîne'de seksen dört yaşında vefât etti. Son vefât eden zevceleri bu idi.[439]

Zeyneb binti Cahş: Peygamberimizin halası olan Ümeyme'nin kızı, Abdullah bin Cahş'ın kardeşi idi. Babasının adı Berre idi. Îmân etmediği için, Cahş denildi. Zeyneb ilk îmân edenlerdendir. Sevgili peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) bunu, önce, oğulluğu olan Zeyd bin Hârise'ye nikâh etti. Zeyd, Zeyneb'in hakkını gözetemediğinden, hicretin üçüncü yılında ayrıldılar. Resûlullah (aleyhisselâm) nikâh etmek istedi. Zeyneb bunu işitince, sevincinden iki rekat namaz kılıp; "Yâ Rabbî! Senin Resûlün beni istiyor. Eğer O'nun zevceliği ile şereflenmemi takdir buyurdun ise, beni O'na sen ver" diye duâ etti.

Duâsı kabul olup Ahzâb sûresinin; "**Zeyd, onun hakkında istediğini yaptıktan sonra** (yâni Zeyneb'i boşadıktan sonra), **biz onu sana zevce eyledik"** meâl-i şerîfinde olan otuz yedinci âyeti nâzil oldu. Zeyneb'in nikâhını Allahü teâlâ yaptığı için, Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) ayrıca nikâh yapmadı. Zeyneb (radıyallahü anhâ) bununla her an öğünür ve; "Her kadını babası evlendirir. Beni ise, Allahü teâlâ nikâhladı" derdi. O zaman otuz sekiz yaşında idi. Hicretin yirminci yılında, elli üç yaşında vefât etti.[440] Hayrı ve ihsânı bol olup, sadaka vermeyi pek çok severdi. El işlerinde de mâhir idi. İşlediği şeyleri ve eline geçen her şeyi akrabâsına ve fakirlere verirdi. Hattâ, Halîfe Ömer, Peygamberimizin zevcelerinin her birine on iki bin dirhem verirdi. Bu, alır almaz hepsini sadaka eder, dağıtırdı.

Resûlullah'dan sonra, Zevcât-i tâhirât arasında, en önce vefât eden budur. Hazret-i Âişe, bunu çok medh ve senâ eyledi. **"Zevcelerim arasında, bana en önce kavuşacak olanı, eli açık olanıdır"[441]** hadîs-i şerîfi, bunun önce vefât edeceğini haber vermişti. Çünkü en çok sadaka veren bu idi. (Fransız olan edebsiz ve müfterî şâir Volter, Resûlullah'ın Hazret-i Zeyneb'i zevceliğe kabul buyurmasını, târihlere, vak'a ve haberlere taban tabana zıd ve uydurma, alçak iftirâlarla, şiir düzerek bir tiyatro kitabı yazmıştır. Edebiyat ve fikir adamına yakışmayan bu çirkin, iğrenç yazısı, kendisini aforoz etmiş olan,

439) İbni Sa'd, et-Tabakât, VIII, 96; İbni Habîb, el-Mühebber, s, 85.

440) Dâre Kutnî, es-Sünen, III, 301; Hâkim, el-Müstedrek, IV, 24.

441) Buhârî, "Zekat", 10; Müslim, "Fezâil-üs-Sahabe", 101; İbni Sa'd, et-Tabakât, VIII 108.

büyük düşmanı papanın hoşuna gitmiş, kendisini okşayıcı mektup yazmıştır. Müslümanların halîfesi, Sultan İkinci Abdülhamîd Hân, bu piyesin sahnede oynatılacağını işitince, Fransa ve İngiltere hükûmetlerine ültimatom vererek hemen önlemiş, bütün insanlığı, yüz kızartıcı, aşağılıklardan kurtarmıştır.)

Hazret-i Safiyye: Hayber Yahudilerinin başı olan Huyey ibni Ahtab'ın kızı idi. Hayber'de bir Yahudiye nişanlı idi. Sonra çok zengin olan Kenâne bin ebi'l Hakîk ile evlenmişti Hicretin yedinci senesinde Hayber feth olundukta, Safiyye de esir edilmişti. Resûlullah'ın hissesine düşüp âzâd buyurdu, îmân eyledi ve Resûlullah'ın nikâhı ile şereflendi. Hicretin ellinci senesinde Medîne'de vefât etti.

Hazret-i Meymûne: İsmi, Berre iken Resûlullah Meymûne yaptı. Hayber'in fethinden sonra Mekke'ye Umre için gidildikte, Meymûne'nin zevci vefât etmişti. Resûlullah'ın nikâhı ile şereflendi. Hicretin elli üçüncü senesinde Mekke'de hastalandı. "Beni Mekke'den çıkarınız! Çünkü, Resûlullah benim Mekke'nin dışında vefât edeceğimi haber verdi" dedi. Çıkardılar, Resûlullah'a nikâhı yapılmış olduğu yerde vefât etti.

Hazret-i Mâriye: Peygamber efendimizin cariyesi iken îmân etti ve Efendimizin nikâhı ile şereflendi. Mâriye, Mısır İskenderiye'nin hükümdarı Mukavkıs'tan hediye olarak gönderildiği için, nesebi (silsilesi) ve doğum târihi kesin olarak bilinmemektedir. Resûl-i ekrem efendimizin, Hazret-i Mâriye vâlidemizden İbrahim isminde bir oğlu olmuştur. Hazret-i Mâriye çok sakin, sessiz ve kendi hâlinde idi. Hazret-i Ömer'in halîfeliğinin son yıllarında 637'de vefât etmiştir. Bakî' kabristanlığına defnedilmiştir.

Hazret-i Reyhâne: Peygamber efendimizin cariyesi iken müslüman olmuştur. Medîne'de bulunan Yahudilerin Benî Kureyzâ kabîlesindendir. Nesebi, Reyhâne binti Şem'ûn ibni Yezid veya Reyhâne binti Zeyd ibni Amr ibni Hanife bin Şem'ûn bin Yezid'dir. Doğum târihi kesin olarak belli değildir. Peygamber efendimizden önce 631'de Medîne'de vefât etti. Bakî' kabristanlığına defnedilmiştir.

Hadîs-i şerîfde buyruldu ki: **"Bütün zevcelerimle evliliklerim ve kızlarımı evlendirmem, hepsi Cebrâil'in** (aleyhisselâm) **Allahü teâlâdan getirdiği izinle olmuştur."**

ÇOCUKLARI

Peygamber efendimizin üçü erkek, dördü kız olmak üzere yedi çocuğu olmuştur. Hazret-i Fâtıma hâriç, hepsi de Resûlullah efendimiz-

den önce vefât etmişlerdir. Sevgili Peygamberimizin soyu Hazret-i Fâtıma vâlidemizle devam etmiştir. Torunları Hazret-i Hüseyin'in soyuna seyyid, Hazret-i Hasan'ın soyuna şerîf denir. Seyyidlere ve şerîflere hürmet, Peygamber efendimize hürmettir. Seyyidleri ve şerîfleri sevmek, son nefeste îmânla gitmeye sebeb olur.

Kasım: Resûlullah'ın üç oğlundan birincisidir. Bunun için, Resûlullah'a Ebû'l-Kâsım denildi. Nübüvvetden önce Mekke'de dünyâya geldi. Annesi Hadîcet-ül-kübrâ'dır. On yedi aylık iken vefât etti.(442)

Zeyneb: Resûlullah'ın dört kızından birincisidir. Peygamberimiz otuz yaşında iken dünyâya geldi. Nübüvvetden önce, annesi Hadîce'nin hemşirezâdesi Ebü'l-As bin Rebî ile evlendi.(443) Ebü'l-As, önce îmân etmedi. Bedr gazâsında esir olup, zevcesini Medîne'ye göndermek şartı ile bırakıldı. Kendi kardeşi ile gönderdi ise de, kâfirler Zeyneb'i yolda geri çevirdi. Resûlullah (aleyhisselâm) Zeyd bin Hârise'yi Mekke'ye gönderip, Zeyneb'i gece Medîne'ye kaçırdı. Ebü'l-As, Hudeybiye antlaşmasından sonra îmâna geldi. Zeyneb tekrar kendisine verildi. Hicretin sekizinci yılında, otuz bir yaşında vefât etti. Oğlu Ali, Mekke'nin fethinde Resûlullah'ın devesinde ve arkasında idi. Zeyneb'in kızı Ümâme'yi Hazret-i Ali kendine nikâh eyledi.(444)

Rukayye: Resûlullah'ın ikinci kızıdır. Peygamberimiz otuz üç yaşında iken dünyâya geldi. Çok güzel idi. Ebû Leheb'in oğlu Utbe'ye nikâh edildi. "Tebbet yedâ" sûresi gelince, Utbe, düğünden önce boşadı. Vahy gelerek Hazret-i Osman'a nikâh edildi. Birlikte iki kerre Habeşistan'a hicret ettiler. Yirmi iki yaşında iken, Bedr gazâsından önce hastalandı. Hazret-i Osman'a Bedr'e gelmeyip, zevcesine hizmet etmesi emrolundu. Bedr zaferinin müjdesi Medîne'ye geldiği gün defnolundu.(445)

Ümmü Gülsüm: Resûlullah'ın üçüncü kızıdır. Ebû Leheb'in ikinci oğlu Uteybe'ye nikâhlandı ise de, "Tebbet yedâ" sûresi gelince, daha düğünleri olmadan boşadı ve Resûlullah'a üzücü sözler söyledi. Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) de; **"Yâ Rabbî! Buna ca-**

---

442) İbni Sa'd, et-Tabakât, VIII, 16.

443) İbni İshâk, es-Sire, s, 229; Abdürrazzâk, el-Musannef, VII, 171; İbni Sa'd, et-Tabakât, VIII, 31.

444) İbni Sa'd, et-Tabakât, VIII, 31.

445) İbni Sa'd, et-Tabakât, VIII, 36.

navarlarından birini musallat et!" diye bedduâ eyledi. Şam yolunda bir aslan bunu parçaladı. Rukayye vefât ettikden sonra vahy gelerek, Ümmü Gülsüm de Hazret-i Osman'a nikâhlandı. Hicretin dokuzuncu senesinde vefât etti. Namazını Resûlullah kıldırıp, defnolunurken kabri yanında durup, mübârek gözlerinden yaş akardı.(446)

Fâtıma: Resûlullah'ın dördüncü kızı, Hazret-i Ali'nin zevcesi ve Hazret-i Ömer'in kayın vâlidesidir. Nikâh yapılırken on beş yaşında idi.(447) Mehri dört yüz miskal gümüş olduğu **"Mevâhib-i ledünniyye"**de Sevîk gazvesinde yazılıdır. Bu, 57.14 miskal altın karşılığı demektir. (Bugün için 38 altın liradır). Ali (radıyallahü anh) yirmi bir yaşında idi. Ehl-i beyt'dendir. Beyaz, çok güzel idi. Hicretden on üç yıl önce, Mekke'de doğdu, on birinci yılda yirmi dört yaşında vefât etti. Hasan, Hüseyin ve Muhsin adında üç oğlu ile Ümmü Gülsüm ve Zeyneb adında iki kızı oldu.(448) Resûlullah'ın soyu Fâtıma'dan devam etti. Zeyneb, Abdullah bin Ca'fer Tayyar ile nikâhlanıp, Ali ve Ümmü Gülsüm isimli çocukları oldu. Bunlara **Şerîf-i Ca'feri** denir.

Abdullah: Resûlullah'ın Hadîce-tül-kübrâdan olan son çocuğudur. Nübüvvetden sonra doğup memede iken vefât etti. Tayyib ve Tâhir de denilir. Abdullah vefât edince, Âs bin Vâil; "Muhammed ebter oldu" yâni soyu kesildi dedi. Allahü teâlâ;"**İnnâ a'taynâ"** ile Âs kâfirine cevap verdi.(449)

İbrâhim: Resûlullah'ın oğullarının üçüncüsü ve bütün çocuklarının sonuncusudur. Heraklius'un Mısır vâlisi olan Mukavkıs'ın hediye gönderdiği Mâriyenin oğludur. Hicretin sekizinci senesi tevellüd edip, bir buçuk yaşında iken vefât etti. Hasta iken, Resûlullah kucağına alıp mübârek gözlerinden yaş akardı. Vefâtı için güneş tutuldu dediler. Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) bunu işitince **"Ay ve güneş Allahü teâlânın varlığını ve birliğini gösteren iki mahlûkudur. Kimsenin ölmesi, kalması ile tutulmazlar. Onları görünce Allahü teâlâyı hatırlayınız!"** buyurdu. İbrahim vefât edince **"Yâ İbrâhim! Ölümüne çok üzüldük. Gözlerimiz ağlıyor, kalbimiz sızlıyor. Fakat, Rabbimizi gücendirecek bir şey söylemeyiz"** buyurdular.

---

446) İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, XXXIX, 37.

447) İbni Sa'd, et-Tabakât, VIII, 22.

448) İbni İshâk, es-Sire, s, 231; İbni Sa'd, et-Tabakât, VIII, 26; İbni Kesîr, el-Bidâye, V, 293.

449) İbni Sa'd, et-Tabakât, VIII, 16; Taberî, Târih, III, 175.

EHL-İ BEYTİ

Sevgili Peygamberimizin bütün aile fertlerine **“Ehl-i beyt”** denir. Mübârek zevceleri, kızı hazret-i Fatıma ile hazret-i Ali ve bunların mübârek evladları olan hazret-i Hasan ve hazret-i Hüseyin ve bunların da çocuklarının hepsi, ayrıca Peygamberimizin temiz soyunun bağlı olduğu Haşimoğulları **Ehl-i beyt’**dirler.

Allahü teâlâ, Kur’ân-ı Kerîmde, Ehl-i Beyte meâlen buyuruyor ki: **“Allahü teâlâ sizlerden ricsi yani her kusur ve kirleri gidermek istiyor ve sizi tam bir taharet ile temizlemek irade ediyor.”(450)**

Eshâb-ı kiram sordular: “Ya Resûlullah! Ehl-i beyt kimlerdir?” O esnada, İmâm-ı Ali geldi. Mübârek paltoları altına aldılar. Sıra ile Fatıma-tüz-zehra, İmâm-ı Hasan ve İmâm-ı Hüseyin geldi. Her birini bir tarafına alarak; **“İşte bunlar, benim Ehl-i beytimdir”** buyurdular. Bu yüksek zevâta, **“Âl-i Aba ve Âl-i Resûl** de denir.”(451)

Ehl-i beyt-i nebevîyi sevmek, ahirete îmân ile gitmeğe, son nefesde, selamete kavuşmağa sebeb olur. Ehl-i beyti sevmek, her mü’mine farzdır. Server-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem), bir hadîs-i şerîfinde buyuruyor ki: **“Ehl-i beytim, Nuh aleyhisselâmın gemisi gibidir. Onlara tâbi olan, selâmet bulur. Geri kalan helak olur.”**(452)

Ehl-i beyt-i nebevînin fazîlet ve kemâlâtı pek çoktur. Saymakla bitmez. Onları anlatmağa, medh etmeğe, insan gücü yetişmez. Onların kıymetleri ve büyüklükleri, ancak âyet-i kerîme ile anlaşılmaktadır.

İmâm-ı Şâfii; “Ey Ehl-i beyt-i Resûl! Sizi sevmeyi, Allahü teâlâ, Kur’ân-ı Kerîmde emrediyor. Namazlarında size dua etmeyenlerin namazlarının kabul olmaması; kıymetinizi ve yüksek derecenizi gösteriyor. Şerefiniz ne kadar büyüktür ki, Allahü teâlâ, Kur’ân-ı Kerîmde sizleri selâmlıyor” diyerek, bunu en güzel şekilde bildirmektedir.

Hazret-i Enes diyor ki: “Resûlullaha; “Ehl-i beytin içinden en çok kimi seviyorsunuz” diye sordular. **“Hasan ile Hüseyin’i”** buyurdu.”(453)

Hazret-i Ebû Hüreyre diyor ki: “Resûlullah’ın yanında idim. Hasan geldi. **“Ya Rabbi! Bunu seviyorum. Sen de bunu sev ve bunu se-**

---

450) Ahzab sûresi, 33/33.

451) Taberânî, el-Mu’cemü’l Kebîr, III, 55; Hâkim, el-Müstedrek, II, 451.

452) Taberânî, el-Mu’cemü’l Kebîr, III, 45; Hâkim, el-Müstedrek, II, 373.

453) Ebu Ya’la, el-Müsned, VII, 274; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, XI, 153; Şemseddin Şâmî, Sübülü’l-Hüdâ, XI, 58.

venleri de sev” ve bir başka zaman da; **“Hasan ile Hüseyin, dünyada benim güzel kokularımdır”** buyurdu.”

Peygamber efendimiz yine buyurdular ki:

“Benden sonra size iki şey bırakıyorum. Bunlara yapışırsanız, yoldan çıkmazsınız. Birincisi ikincisinden daha büyüktür. Biri, Allahü teâlânın kitabı olan Kur’ân-ı Kerîmdir ki, gökten yere kadar uzanmış sağlam bir iptir. İkincisi, Ehl-i beytimdir. Bunların ikisi birbirinden ayrılmaz. Bunlara uymayan benim yolumdan ayrılır.”(454)

Hazret-i Hasan ve Hazret-i Hüseyin hasta olmuşlardı. Peygamber efendimiz Hazret-i Ali ve Hazret-i Fatıma’ya “**Bu ciğerpareleriniz için bir adak adayın**!” buyurdular. Hazret-i Ali ve Fatıma vâlidemiz ve Fıdda adlı câriyeleri, üçer gün oruç adadılar. O iki Cennet râyihâları şifâ buldu. Ancak evlerinde yenilecek birşeyi yok idi.

Hazret-i Ali bir Yahûdî’den üç sa’(455) arpa borç aldı. Üçü de nezr etdikleri oruçlara niyyet etdiler. O üç ölçek arpanın bir ölçeğini Hazret-i Fâtıma üğütüp, beş adet ekmek pişirdi. Kendileri beş kişi idiler. İftâr vakti oldu. O beş çöreğin birini Hazret-i Alî’nin önüne ve birini Hazret-i Hasan’ın önüne ve birini Hazret-i Hüseyin’in önüne ve birini Fıdda câriyeye ve birini de kendi önüne koydu. İftâr yapacaklardı. Bir miskîn gelip, dedi ki:

“Yâ Ehl-i beyt-i Resûlallah! Miskîn müslümanlardan bir miskînim. Bana yiyecek verin. Allahü teâlâ hazretleri sizi Cennet ni’metleri ile mükafatlandırsın.” Ellerindeki çörekleri ona sadaka verip, kendileri su ile iftâr ettiler. Ertesi gün yine oruç tuttular. Hizmetçi bir ölçek arpa dahâ öğütüp, yine beş çörek pişirdi. İftâr vaktinde, önlerine alıp, iftâr edecekleri sırada, bir yetîm geldi. Beşi de çörekleri ona verip, o yetîmi sevindirip, kendileri su ile iftâr edip, uyudular. Ertesi günü yine oruç tuttular. O kalan bir ölçek arpayı da, beş çörek yapıp, önlerine aldılar. İftâr edecekleri vakit, bir esîr gelip, dedi ki, üç gündür açım. Beni bağlayıp, yemek de vermediler. Allahü teâlâ için bana acıyın, dedi. Beşi de çöreklerini ona verip, yine su ile iftâr ettiler.

Bunun üzerine âyet-i kerîme gelerek Allahü teâlâ meâlen buyurdu

454) Tirmizî, “Menâkıb”, 32; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, VI, 309; Taberânî, el-Mu’cemü’l Kebîr, III, 66.

455) **sa**’: 4,2 litrelik bir hacim ölçüsü birimi. (3.500 grama tekâbül eder) - Bkz: Dinî Terimler Sözlüğü, II, 149 - Türkiye Gazetesi Yayınları.

ki: **"Bunlar adaklarını, yerine getirdiler. Uzun ve sürekli olan kıyamet gününden korktukları için çok arzuladıkları ve canlarının istediği yemekleri miskîn, yetim ve esirlere verdiler. Biz bunları, Allahü teâlânın rızası için yedirdik. Sizden karşılık olarak bir teşekkür, bir şey beklemedik, bir şey istemeyiz dediler. Bunun için cenab-ı Hak onlara şerâb-ı tahur içirdi…"**(456)

Ebû Hüreyre diyor ki: Peygamberimiz buyurdu ki: **"Sizin iyileriniz, benden sonra, Ehl-i beytime iyilik edenlerdir."**

Hazret-i Ali diyor ki: Peygamberimiz buyurdu ki: **"Ehl-i beytime iyilik edenlere, kıyamet günü şefaat ederim." "Sırat köprüsünden ayakları kaymadan geçenler, Ehl-i beytimi ve Eshâbımı çok sevenlerdir."**

İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin bildirdiği bir hadîs-i şerîfde; **"Ali'yi seven, muhakkak beni sevmiştir. Ona düşmanlık eden, muhakkak bana düşmanlık etmiştir. Onu inciten, muhakkak beni incitmiştir. Beni inciten, muhakkak Allahü teâlâyı incitmiş olur"** buyruldu.

Resûlullah efendimiz buyurdu ki: **"Allahü teâlâ, bana dört kimseyi sev diye emretti. Onları kendisinin de sevdiğini bildirdi."** Bunlar kim, isimlerini bize söyler misiniz?" denildikte; **"Ali onlardandır, Ali onlardandır, Ali onlardandır, Ebû Zer, Mikdad ve Selman."**

"Ailem yüzünden beni incitenlere şiddetli azab vardır."

Bir hadîs-i şerîfde de; **"Fatıma benim bir cüz'ümdür** (yani benden bir parçadır.) **Onu inciten beni incitir"** buyurdu. Hazret-i Ebû Hüreyre diyor ki: "Peygamber efendimiz hazret-i Ali'ye; **"Fatıma, bana senden daha sevgilidir. Sen bana, ondan daha azizsin"** (yani kıymetlisin!) buyurdu."(457)

Yine buyurdu ki,"**Sizlere din-i İslamı getirdiğim için bir karşılık istemiyorum. Yalnız bana yakın olan Ehl-i beytimi sevmenizi istiyorum."**

İslam âlimleri; Ehl-i beyt sevgisini son nefeste îmân ile gitmek için şart görmüşlerdir. Bunlarda, Resûlullahın zerreleri vardır. Ehl-i beyte kıymet vermek, saygı göstermek her müslümanın vazifesidir.

Büyük İslâm âlimi İmâm-ı Rabbânî hazretleri (rahmetullahi aleyh),

---

456) İnsan sûresi, 76/ 7-21.

457) Heysemî, Mecmâ'uz-Zevâid, IX, 100; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, XXXXII, 125; Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, XI, 44.

buyurdu ki: “Babam zâhir ve bâtın ilimlerinde yâni kalb ilimlerinde çok âlim idi. Her zaman Ehl-i Beyti sevmeyi tavsiye ve teşvik buyururdu. Bu sevgi insanın son nefeste îmânla gitmesine çok yardım eder, derdi. Vefât edeceklerinde baş ucunda idim. Son anlarında şuurları azaldıkta kendilerine bu nasîhatleri hatırlattım ve o sevginin nasıl tesir ettiğini sordum. O hâldeyken bile: “Ehl-i Beytin sevgisinin deryâsında yüzüyorum.” buyurdular. Hemen Allahü teâlâya hamd ve senâ eyledim. Ehl-i Beytin sevgisi Ehl-i Sünnetin sermâyesidir. Âhiret kazançlarını hep bu sermâye getirecektir.

Resûlullah’ın, Ehl-i beyti üç kısımdır: Birincisi neseb, soy ile akrabâ olanlardır. Halaları böyledir. İkincisi temiz zevceleridir. Üçüncüsü, zevcelerinin başlarını taramak, yemeklerini pişirmek, odaları süpürmek, çamaşır yıkamak ve ev işlerini yapmak için daima evlerinde bulunan hizmetçi kadınlardır. Haricdeki işleri yapan, mescidde ezan okuyan Bilâl, Selman, Suheyb de, Hâne-i seâdetten yer ve içerlerdi.

Hazret-i Fatıma ile kıyamete kadar olan çocukları, Ehl-i beytdirler. Bunları, âsi olsalar da, sevmek lazımdır. Bunları sevmek, kalb, beden ve mal ile yardım, hürmet ve riâyet etmek, îmân ile ölmeye sebeb olur. (Osmanlılar zamanında Suriye’nin Hama şehrinde, seyyidler için mahkeme vardı. Bu mübârek sülaleden doğan çocuklar, iki şâhid ile, hâkim huzûrunda tescil edilirdi. Bu mahkemeyi, İngilizlerin sâdık dostu Mustafa Reşid Paşa kaldırdı.)

ESHÂBI

Peygamberimizin arkadaşları. Kadın veya erkek, çocuk veya büyük bir Müslüman, Resûlullah efendimizi çok az da olsa bir kere görürse, kör olan, bir kere konuşursa ve îmân ile vefât ederse buna “**Sâhib**” veya “**Sahabi**” denir. Birkaç tanesine “**Eshâb**” veya “**Sahabe**” yahud “**Sahb**” denir.

Peygamberimizi, kafir iken görüp de, Resûlullah’ın vefâtından sonra îmâna gelen veya Müslüman iken, sonra mürted olan (Müslümanlıktan çıkan) sahabi değildir. Sahabi olduktan sonra mürted olup, Resûlullah’ın vefâtından sonra, tekrar îmâna gelen, sahabi olur. Peygamber efendimiz cin sınıfına da peygamber olduğu için, cin de sahabi olur.

Eshâb-ı kirâm, (rıdvânullahi teâlâ aleyhim ecmaîn) dînî hükümler husûsunda en mûteber otoritedir. Çünkü Kur’ân-ı Kerîmi, Peygamberimizden öğrenip, kendilerinden sonrakilere öğretmişler ve açıklamışlardır.

Peygamberimizin yaptıkları ve söyledikleri hakkında bilgiler, bunların bizzat görerek ve duyarak naklettikleri şeylere dayanır.

İşte bunların bütün olarak naklettikleri hükümler, hadîs-i şerîflerin temelini teşkil etmiştir. İslamiyette İcmâ-ı ümmet, yani âlimlerin sözbirliği, ancak Eshâbın zamanında tam ve mükemmel bir şekilde gerçekleşmiştir. Ayrıca Eshâbın herbiri, dinde sözü senet, vesîka olan müctehid âlimlerdendir. Sonra gelen müctehidlerden üstündür.

Ehl-i sünnet âlimleri, Eshâb-ı kirâmın üstünlük sırasını üçe ayırmıştır:

1. Muhâcirler: Mekke şehri alınmadan önce, Mekke'den veya başka yerlerden, vatanlarını, yakınlarını terk ederek, Medîne şehrine hicret edenlerdir. Bunlar, Resûlullah'ın yanına îmân ile gelmiş veya gelince îmân etmişlerdir. Amr bin As hazretleri bunlardandır.

2. Ensar: Medîne şehrinde veya bu şehre yakın yerlerde ve Evs, Hazrec adındaki iki Arap kabîlesinde bulunan Müslümanlara Ensar denir. Çünkü Peygamber efendimize ve Mekkelilere her türlü yardımda ve fedakarlıkta bulunacaklarına söz vermişler ve sözlerinde durmuşlardır.

3. Diğer Eshâb-ı kirâm: Mekke şehri alındığı zaman ve daha sonra Mekke'de veya başka yerlerde îmâna gelenlerdir. Bunlara Muhâcir ve Ensar denmez. Yalnız sahabi denir.

Eshâb-ı kirâmın en üstünleri, Resûlullah'ın dört halifesidir. Bunlar hilâfet sırasına göre; **Hazret-i Ebû Bekr, Hazret-i Ömer, Hazret-i Osman ve Hazret-i Ali**'dir. Bunlardan sonra en üstünleri Aşere-i Mübeşşereden, yani Cennet ile müjdelenmiş olan on kişiden, geri kalan altısı; (**Talha, Zübeyr bin Avvam, Abdurrahman bin Avf, Sa'd bin Ebi Vakkas, Said bin Zeyd, Ebû Ubeyde bin Cerrah**) ve **hazret-i Hasan** ile **hazret-i Hüseyin**'dir.

Eshâb-ı kirâmın en üstünleri, dört büyük halife ve Cennetle müjdelenenlerden sonra en üstünleri ilk Müslüman olan kırk kişidir. Bunlardan sonra en üstün Bedr Gazâsında bulunan **üç yüz on üç** sahabidir. Bunlardan sonra üstün olan Uhud Gazâsında bulunan **yedi yüz** kahramandır. Bunlardan sonra üstün olan, hicretin altıncı senesinde, ağaç altında Resûlullah'a: "Ölmek var, dönmek yok!" diye söz veren bin dört yüz kişidir. Bu sözleşmeye **"Bîat-ı Rıdvan"** denir.[458]

---

458) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, I, 59; II, 101, 120; İbni Hişâm, es-Sire, II, 315; Vâkıdî, el-Megâzî, I, 279;

Eshâb-ı kirâmın sayısı: Mekke fethinde on bin, Tebük Gazâsında yetmiş bin, Veda Haccında doksan bin ve Resûlullah vefât ettiği zaman yeryüzünde yüz yirmi dört binden fazla sahabi vardı. Bu konuda başka rivâyetler de vardır.

Eshâb-ı kirâmdan en son vefât edenler şunlardır: Abdullah bin Ebî Evfa, 705 senesinde Kûfe'de vefât etti. Abdullah bin Yesr, 706'da Şam'da, Sehl bin Sa'd, 709 yılında 100 yaşında Medîne'de, Enes bin Mâlik 711'de Basra'da, Ebû't Tufeyl Âmir bin Vasile'de 718'de Mekke'de vefât ettiler.

Peygamberimizin vefâtından sonra, Dört Halife devrinde de Eshâb-ı kirâm, İslam dinini yaymak, cihad etmek hususunda sözlerine sadık kaldılar. Sözlerinden dönmediler. Hepsi ittifak halinde, yerlerini, yurtlarını terk ile Arabistan'dan çıkıp, her tarafa yayıldılar. Gidenlerin çoğu, geri dönmeyip, gittikleri yerlerde ölünceye kadar cihad etti ve İslam dînini yaydı. Böylece az vakitte çok memleket alındı. Fethedilen yerlerde İslamiyet hızla yayıldı.

Eshâb-ı kirâmın hepsi âdildir. İslamiyeti bildirmekte hepsi ortaktır. Kur'ân-ı Kerîmi onlar topladı. Hadis-i şerîfleri Peygamberimizden onlar nakletti.

(Eshâb-ı kirâmın, İslam dinine yaptığı hizmetlerini, örnek yaşayışlarını, fazîletlerini, hepsinin isimlerini ve hâl tercümelerini yazan birçok eser telif edilmiş, yayınlanmıştır. **"Hakikat Kitabevi"** tarafından yayınlanan **"Eshâb-ı kirâm"** kitabı çok kıymetlidir.)

Peygamberlerden ve meleklerin üstünlerinden sonra, bütün yaratılmışların en üstünü, Eshâb-ı kirâmdır. Herbirinin ismini hürmetle, saygı ile söylemelidir. Eshâb-ı kirâmın herbiri, bu ümmetin hepsinden üstündür. Muhammed (aleyhisselâmın) peygamber olduğuna inanan herkese, yani her Müslümana, hangi ırktan, hangi memleketten olursa olsun, Muhammed aleyhisselâmın ümmeti denir.

Sahabenin fazîlet ve üstünlüğü ile ilgili âyet-i kerîmelerde meâlen buyruluyor ki: "**Siz ümmetlerin hayırlısısınız.**"(459)

"Önce Müslüman olanlardan, Muhâcirlerin ve Ensarın önce gelenlerinden ve bunların yolunda gidenlerden Allahü teâlâ razıdır ve bunlar da Allahü teâlâdan razıdırlar. Allahü teâlâ bunlar için, Cennetler hazırladı. Bu Cennetlerin altından nehirler akmaktadır. Bunlar Cen-

---

459) İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 97; İbni Kesîr, es-Sire, III, 324.

netlerde sonsuz olarak kalacaklardır.[460]

"Muhammed (aleyhisselâm) **Allahü teâlânın Peygamberidir. Ve O'nunla birlikte bulunanların** (yâni Eshâb-ı kirâmın) **hepsi kâfirlere karşı şiddetlidirler. Fakat birbirine karşı merhametlidirler. Bunları çok zaman rükûda ve secdede görürsünüz. Herkese** (dünya ve âhirette) **her iyiliği, üstünlüğü, Allahü teâlâdan isterler. Rıdvanı** (yâni Allahü teâlânın kendilerini beğenmesini) **da isterler. Çok secde ettikleri yüzlerinden belli olur. Onların halleri, şerefleri böylece Tevrat'ta** (ve İncil'de) **bildirilmiştir. İncilde de bildirildiği gibi, onlar, ekine benzer. İnce bir filiz yerden çıkıp kalınlaştığı, yükseldiği gibi, az ve kuvvetsiz oldukları halde, az zamanda etrafa yayıldılar. Her tarafı îmân nûru ile doldurdular. Herkes filizin hâlini görüp, az zamanda nasıl büyüdü diyerek şaşırdıkları gibi, hal ve şanları dünyaya yayılıp görenler hayret etti ve kafirler kızdılar."** [461]

Eshâb-ı kirâm hakkındaki bâzı hadîs-i şerîfler:

"Eshâbıma sövmeyiniz! Eshâbımdan sonra gelenlerden bir kimse dağ kadar altın sadaka verse, Eshâbımdan birinin bir avuç arpa vererek kazandığı sevaba veya yarısına kavuşamaz."[462]

"Eshâbım gökteki yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız, hidâyete kavuşursunuz." [463]

"Eshâbıma düşmanlık etmekten sakınınız. Allah'dan korkunuz! Onları seven beni sevdiği için sever. Onlara düşmanlık eden, bana düşmanlık etmiş olur. Onları inciten, beni incitmiş olur. Beni inciten de, elbette Allahü teâlâyı incitir."

"Ümmetimin en iyisi benim bulunduğum zamanda olanlardır. Onlardan sonra en iyisi onlardan sonra gelenlerdir. Onlardan sonra da en iyisi daha sonra gelenlerdir. Beni gören ve beni görenleri gören bir Müslümanı Cehennem ateşi yakmaz."[464]

Bu âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîfler, Eshâb-ı kirâmın üstünlük ve fazîletini açıkça göstermektedir.

---

460) Tevbe sûresi, 9/100.

461) Fetih sûresi, 48/29.

462) Buhârî, "Fezâil-üs-Sahabe", 5; Ebû Dâvûd, "Sünnet", 11; Tirmizî, "Menâkıb", 70; İbni Mâce, "Mukaddime", 31; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 11; Beyhekî, es-Sünen, II, 116.

463) Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, X, 329; Safedî, el-Vâfî, II, 362.

464) Buhârî, "Rikâk", 7; Müslim, "Fezâil-üs-Sahabe", 319; Nesâî, "İman", 29; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, I, 438.

PEYGAMBER EFENDİMİZİN BÂZI ZEVÂİD[465] SÜNNETLERİ

MÜBÂREK SAÇ VE SAKALLARI

Sevgili peygamberimiz hazret-i Muhammed aleyhisselamın mübârek saçlarının vasfı hakkında hazret-i Enes bin Mâlik'e soruldu şöyle cevap verdi:

Mübârek saçları ve sakalının kılı çok kıvırcık ve çok düz değil, yaradılışta ondüle idi. Mübârek saçları uzundu. Önceleri kâkül bırakırdı, sonradan ikiye ayırır oldu. Mübârek saçlarını bazen uzatır, bazen da keser kısaltırdı. Erkeklerin başı kazımaları veya saçları uzatıp, tarayıp ikiye ayırmaları sünnettir. Duruma, âdete, zamana göre hareket etmelidir. Saçları bükmek, örmek mekrûhtur.

Resûlullah efendimizin mübârek sakalının vasfı hakkında da Hazret-i Enes şöyle bildirdi: Peygamber efendimizin mübârek sakalında çok az beyazlık vardı. Mübârek başında ve mübârek sakalında beyaz kıl, on yedi yahut on sekiz taneden fazla değildi.

Hazret-i Ebû Bekr Sıddık bir gün: "Ağardın ya Resûlallah." dedi. Resûlullah efendimiz de: **"Beni; Hud, Vâkıa, Mürselat, Nebe ve Tekvir sûreleri ağarttı."** buyurdu.[466] Yâni bu sûrelerde cennet ve cehennem hâlleri çok zikrolunmuştur. Ümmetimin hâli nice olur diye gam ve üzüntüyle saç ve sakalımı ağarttım buyurdular.

Amr bin Şuayb'de: "Resûlullah efendimiz mübârek sakalının eninden ve boyundan alırdı" dedi. Tirmizî hazretlerinin bildirdiği hadîs-i şerîfte, Peygamber efendimiz **"Bıyığını kısaltmayan kimse bizden değildir",**[467] diye buyurmuştur. Başka bir hadîs-i şerîfte de **" Sakallarınızı çok eyleyin ve bıyıklarınızı iyice kesin"**[468] diye buyurdular.

İbn-i Abdülhakim buyurdu ki "Bıyığı iyice kesmeli ve sakalı kesmemeli. Bıyığı iyice kesmeden murad kazımak değildir."

---

465) **Sünnet-i Zevâid:** Peygamber efendimizin aleyhisselâm ibadet değil, âdet olarak devamlı şekilde yaptığı amellere denir. Zevâid sünnetleri terk etmek mekruh değildir. Peygamber efendimizin giyim tarzı, iyi işlere sağdan başlaması gibi âdetleri, zevâid sünnetlere misaldir.

466) Tirmizî, "Tefsir-ül-Kur'an", 56; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 435; Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 74; Süyutî, Evsaf-un Nebî, s, 60.

467) Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 280.

468) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 449; Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 280.

İbn-i Ömer şöyle anlatır: Resûlullah efendimize Mecûsi topluluğundan bahsedildi. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz: **"Onlar bıyıklarının ucunu uzatırlar ve sakallarını tıraş ederler. O halde siz onlara muhalefet edin"** buyurdu.(469)

Ebû Ümame: "Ya Resûlallah! Kitap ehli sakallarını kırkarlar ve bıyıklarını uzatırlar" deyince, Resûlullah efendimiz; **"Siz bıyıklarınızın ucunu kırkın ve sakallarınızı çoğaltın"** diye buyurdular.

Sakalı bir tutamdan kısa bırakmak da sünnete uygun değildir. Sünnete uymak niyeti ile kısa sakal bırakmak bid'at olur. Haram olur. Sakal bırakmak sünneti zevâiddir. Emri mâruf için, nafaka temini için, fitne çıkmasını önlemek için, sakalı büsbütün tıraş etmek câiz ve lâzım olur. Bunlar, sünneti terk etmek için özür olur fakat bid'at işlemek için özür olmaz.

YATMASI, UYUMASI

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) sağ yanının üzerine yatar, sağ elini sağ yanağının altına koyar sonra da:

"Allahım! Kendimi sana teslîm ettim. Yüzümü sana çevirdim. İşimi sana ısmarladım. Sırtımı sana dayadım. Ben senin azabından korkar, rahmetini umarım. Senin rahmetinden başka sığınılacak yok, senin azabından başka korunulacak yoktur. Ancak, senin rahmetine sığınılır ve ancak, senin rahmetinle kurtulunur. Ben senin indirmiş olduğun kitabına ve göndermiş olduğun Peygamberine inandım. Ey Rabbim! Yanımı senin isminle yere koydum. Eğer ruhumu tutar, alıkorsan ona rahmetinle muamele et! Eğer onu salarsan salih kullarını koruduğun gibi onu da koru! Allah'ım! Ben senin isminle ölür, senin isminle dirilirim. Bize yediren-içiren her ihtiyacımızı karşılayıp gideren, bizi barındıran, sığındıran Allahü tealâya hamd olsun! Nice kişiler var ki, kendilerinin ne ihtiyaçlarını karşılayanları var, ne de barındıranları! Allahım! Kullarını huzûrunda topladığın günde azabından beni koru!" diyerek dua eder, uykudan uyanıp kalkarken de: "**Hamd olsun O Allah'a ki bizi öldükten sonra diriltti. Kıyamet günü, dönüşümüz de, O'na olacaktır."** derdi.

Peygamber efendimiz (aleyhisselam) yatağına girdiği zaman:

469) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 439; Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 281.

"Göklerin ve yerin Rabbi, her şeyin Rabbi olan, tohumu ve çekirdeği çatlatıp çimlendiren, Tevrat'ı, İncil'i ve Kur'ân'ı indiren Allah'ım! Ben, her kötülük sahibinin kötülüğünden sana sığınırım! Çünkü, onu, perçeminden tutan sensin! Allah'ım! Evvel, sensin! Senden önce olan hiçbir şey yoktur! Âhir sensin! Senden sonra olan hiçbir şey yoktur! Zâhir sensin! Senden başka hiçbir şey yoktur!" diye dua ederdi.

Uykudan uyandığı zaman da: **"Başka ilâh yok ancak, sen varsın! Seni tesbih ve tenzih ederim. Allah'ım! Günahlarımı yarlığamanı ve rahmetini dilerim. Allah'ım! İlmimi artır! Bana doğru yolu gösterdikten sonra kalbimi kaydırma! Yüce katından bana bir rahmet ihsan buyur! Çünkü en çok bağışlayan sensin!"** diyerek dua ettikleri de olurdu.

Bera' bin Azib anlatır: Kâinâtın efendisi, bana **"Yatacak yerine varacağın zaman namaz için abdest aldığın gibi abdest al! Sonra sağ yanının üzerine yat ve Yâ Rabbim! Kendimi, sana teslîm ettim. Yüzümü, sana çevirdim. Sırtımı sana dayadım. Ben senin azabından korkar, rahmetini umarım. Senden, senin rahmetinden başka sığınılacak yok. Senin azabından korunulacak yok!"** buyurdular.

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) "**Sizden biriniz geceleyin yatağından kalktıktan sonra tekrar yatacağı zaman onu üç kerre çırpsın. Çünkü kendisinden sonra neler olduğunu, nelerin gelip yatak üzerinde yerini aldığını bilemez buyurdular.**

Şerid bin Süveyd'in bildirdiğine göre: Peygamber efendimiz, yüzünün üzerine yatmış, uyuyan bir kimse görüp ona, ayağının ucu ile dokundu ve **"Bu, Allahü tealanın en sevmediği bir uyumadır!"** buyurdular.

OTURUŞU

Hanzala bin Hızyem; "Peygamber efendimize gitmiştim. Kendilerini bağdaş kurup oturmuş gördüm." demiştir. Cabir bin Semüre de, Peygamber efendimizin, sabah namazını kıldığı zaman, güneş doğuncaya kadar namazgâhında bağdaş kurup oturduğunu bildirir. Peygamber efendimizin hiçbir zaman, ayaklarını, meclisinde bulunanların önüne doğru uzattığı görülmemiştir. Şerid bin Süveyd der ki "Kâinâtın efendisi bize teşrif buyurmuşlardı. O sırada ben, sol elimi arkama koymuş, elimin yarı avucu üzerine dayanmış bir halde oturu-

yordum. Kâinâtın efendisi **"Sen, gazâba uğrayanların oturuşu ile mi oturuyorsun?!"** buyurdu." (Gazâba uğrayanlar, Yahudilerdir.)

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) yemek yerken de oturması çok sâdeydi. Toprak üzerinde oturur, yemeğini de yerde yerdi. **"Ben kulun oturduğu gibi oturur, kulun yediği gibi yerim. Ben ancak bir kulum! Sünnetimden yüz çeviren, benden değildir!"** buyururlardı.(470)

Peygamber efendimiz (aleyhisselam) Mekke'de bir yere dayanmış olarak yemek yediği sırada, Cebrâil (aleyhisselâm) gelip "Ya Muhammed! Demek sen, krallar gibi yiyorsun?!" deyince, Peygamber efendimiz, yere oturuvermiştir.(471)

Peygamber efendimize bir gün Cebrâil (aleyhisselâmla) birlikte bir melek geldi. Daha önce o melek hiç gelmemişti. Peygamber efendimize "Rabbin, sana selâm ediyor ve seni, ya bir Peygamber-Sultanlık veya bir Peygamber-Kulluk arasında serbest kılıyor; bunlardan birisini seçmekte serbest bırakıyor. **"İstersen, senin için, Peygamber-Sultan, istersen Peygamber-Kul olmak var!"** buyuruyor." dedi. Cebrâil (aleyhisselâm) "Tevazû göster!" diye işaret edince, peygamber efendimiz **"Peygamber-Kul olayım!"** cevabını vermişdi. Bundan sonra peygamber efendimiz ne ayak üzerinde, ne de bir yere dayanarak yemek yemedi.

YEMESİ VE İÇMESİ

Sevgili peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) yemeği üç parmakla yani; şehâdet parmağı ile onun iki yanındaki parmaklar ile yerdi. Peygamber efendimiz buyurdularki:

"Yemeğin bereketi yemekten önce abdest almakta, yemekten sonra da, abdest almak, el yıkamaktadır!"(472)

"Kim, elindeki et, yağ kokusunu ve bulaşığını yıkamadan uyur da, kendisinin başına bir şey gelecek olursa, kendisinden başkasını suçlamasın!"

Peygamber efendimizin Garrâ diye anılan bir çömleği vardı. Kuşluk vakti, kuşluk namazını kıldıktan sonra içinde serid (tirid) bulunan bu

470) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 381.

471) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 380.

472) Tirmizî, "Etime", 39.

çömlek getirilip ortaya konulurdu. (**Tirid**, ufak ufak doğranmış ekmek ve çokça etle birlikte yapılan yemeğe denir.)

Müslümanlar, tirid çömleğinin başına toplandığı zaman, Peygamber efendimizin iki dizinin üzerine çöküp oturduğunu gören bedevi (çöl köylüsü) "Bu ne biçim oturuş?!" dedi. Kâinatın efendisi de **"Şüphe yok ki Allahü teâla, beni kerem sahibi bir kul kıldı, bir zorlayıcı ve inadçı kılmadı! Haydi, kıyısından yemeğe başlayınız! Tepesinden, ortasından yemeyi bırakınız. Yemeğin bereketi, tepesinde, ortasındadır! Sizden biriniz, yemek yiyeceği zaman, çanağın orta tarafından yemesin. Fakat, alt tarafından yesin. Çünkü, bereket, onun orta tarafından iner!"** buyurdu.

Ömer bin Ebî Seleme: Ben, kâinâtın efendisinin terbiyesi altında bulunan bir çocuktum. Yemek yerken elim yemek kabının içinde dolaşırdı. Kâinâtın efendisi bana **"Ey oğul! Besmele çek. Sağ elinle ye! Önünden ye!"** buyurdular.[473] Bundan sonra, hep böyle yemeye devam ettim.

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) **"Biriniz için hizmetçisi yemeğini hazırlayıp getirdiği zaman, o hizmetçi, yemeğin sıcağına, dumanına katlanmıştır onu da sofraya kendisiyle birlikte oturtsun, o da yesin. Eğer çekinir oturmazsa veya yemek az olursa eline ondan, bir iki lokma koysun."** buyurdular. Peygamber efendimiz, hiçbir yemeği hor görmemiştir. Bir yemeği arzu ederse yer, arzu etmezse bırakır, susardı. En ufak nîmete bile saygı gösterirdi. Hiçbir nîmeti, ne hoşuna gittiği için över, ne de, hoşlanmadığı için yererdi. Yemek, ortaya konulduğu zaman, Peygamber efendimiz:

"Allahümme bârik lenâ fimâ rezaktenâ ve kınâ azâbennar. Bismillah!" diyerek dua ettikten sonra yemeğe başlardı.

Hazret-i Âişe vâlidemiz bildirir: Kâinâtın efendisi **"Sizden biriniz, yemek yiyeceği zaman "Bismillah" desin, Allahü teâlanın ismini ansın. Yemeğe başlamadan önce, bunu söylemeyi unutursa, "Yemeğin evveli, âhiri için Bismillah!" desin."** buyurdu.[474]

Ümeyye bin Mahşi'nin bildirdiğine göre adamın biri, besmele çekmeksizin yemek yiyor, Peygamber efendimiz de, oturmuş, ona bakıyor-

473) Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 204.

474) Ebu Ya'la, el-Müsned, XIII, 62; Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, VII, 170.

du. Yemeğin sonunda bir tek lokma kaldığı ve onu da, kaldırıp ağzına götürdüğü sırada, adam **"Yemeğin evveli ve âhiri için Bismillah!"** dedi. Peygamber efendimiz, güldü. Sonra da **"Şeytan, onunla birlikte yemeye devam ediyordu. Adam, Allahü teâlanın ismini anınca, şeytan, karnında, bir şey bırakmayıp kustu!"** buyurdu.

Abdullah bin Ömer; Peygamber efendimiz (aleyhisselam) **"Sizden biriniz yemek yiyeceği zaman sağ eli ile yesin. Bir şey içeceği zaman da yine sağ eli ile içsin. Çünkü, şeytan, sol eli ile yer ve sol eli ile içer!"** buyurmuştur.[(475)]

Seleme bin Ekvâ'nın, babasından bildirdiğine göre: Peygamber efendimiz, Eşca kabîlesinden Büsr bin Raiyül'ir diye anılan bir adamın yanında sol eli ile yemek yediğini görünce, ona **"Sağ elinle ye!"** buyurdu. Adam "Buna gücüm yetmiyor, sağ elimle yiyemiyorum!" diyerek yalan söyledi. Peygamber efendimiz **"Gücün yetemesin! Bunu sağ eli ile yemekten kibir ve gurûru men etmektedir!"** buyurdu. Bundan sonra, adam, bir daha elini ağzına kaldıramaz oldu![(476)]

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) **"Aziz ve Celil olan Allah, yenilecek bir şeyi yiyip veya içilecek bir şeyi içip de bundan dolayı kendisine hamd eden kulundan muhakkak razı olur!"** buyururdu.

Ebû Said'ül'Hudri buyurdu ki, Peygamber efendimiz, yiyip içtiği zaman, şöyle dua ederdi: **"Elhamdü lillâhillezi at'amena ve sekana ve caalena minel Müslimin** (Bize yediren, içiren ve bizi Müslümanlar zümresinden kılan Allah'a hamd olsun.)" [(477)]

Ebû Ümametülbahili'nin bildirdiğine göre: Peygamber efendimiz, yemeğini yeyip sofra kaldırılacağı sırada şöyle de, dua ederdi:

"Elhamdü lillahi kesiren tayyiben mübâreken fihi gayre mekfiyyin vela müveddain vela müstağnen anhu Rabbena (Hamd, Allah'a mahsustur. Ey Rabbimiz! Biz, sana pek çok, her pürüzden pak, içi feyz ve bereket dolu, red ve terk olunmayan, kendisinden müstağni kalınmayan hamd ile hamd ederiz!")

"Elhamdü lillâhillezi kefana ve ervana gayre mekfiyyin vela

---

475) Müslim, "Eşribe", 142; Ebû Dâvûd, "Etime", 20; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, II, 8, 33; Beyhekî, es-Sünen, II, 43.

476) Beyhekî, es-Sünen, II, 45.

477) Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 315.

mekfurin (Bize yeterince yediren, içiren, bizi red etmeyen ve nankörlerden kılmayan Allah'a hamd ederiz.")

Ebû Ümametülbahili'nin bildirdiğine göre: Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) **"Aziz ve Celil olan Rabbim bana Mekke vâdisini altın yapmayı teklif buyurdu." "Hayır! Yâ Râb! Ben, bir gün tok olayım, bir gün de aç olayım. Aç olduğum zaman sana niyazda bulunayım ve seni, zikr edeyim. Tok olduğum zaman da sana hamd edeyim, şükredeyim! dedim."** buyurmuştur.[478]

Hazret-i Âişe vâlidemiz anlatır: Peygamber efendimizin Medîne'ye gelişinden vefâtına kadar ev halkı üç gece ard arda buğday ekmeğinden karınlarını doyurmamıştır.[479]

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) ve ev halkının çoğu zaman yedikleri arpa ekmeği ile hurmadan ibâret olup bunlar da fazla değildi. Resûlullah efendimiz vefâtından önce, zırh gömleğini, ev halkının ekmekliği için Ebû Şahme adındaki Yahudiden aldığı bir vesk veya otuz sa' arpa karşılığında rehin bırakmış bulunuyordu.[480]

Hazret-i Âişe vâlidemiz "Muhammed (aleyhisselâm)ı; hak din ve Kitabla Peygamber gönderen Allah'a yemin ederek söylerim ki: Peygamber olduğu zamandan rûhunu kabz ettiği zamana kadar kendisi ne bir elek görmüş, ne de, elekle elenmiş undan yapılan ekmek yemiştir!" "Öyle ise, arpayı nasıl yerdiniz?" diye sorulunca da "Kepeğini (püf!) diyerek üflerdik! Vallahi, kâinâtın efendisinin evinde kırk gece beklerdik de, ne kandil, ne de, bir ateş yanardı![481] Aylar gelir geçerdi de Resûlullah (aleyhisselâm)ın evlerinden herhangi birinde ateş yanmaz, duman tüttüğü görülmezdi! İki ay gelir geçerdi de Muhammed (aleyhisselâmın) ev halkı için ne bir ekmek yapılır, ne de bir çömlekte, tencerede yemek pişerdi![482] Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) bir günde, karnında iki çeşid yemek bir araya gelmemiş,

---

478) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 381; Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, VII, 75.

479) Nesâî, "Dehâyâ", 37; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, VI, 42; Beyhekî, es-Sünen, II, 487; Beyhekî, Şu'ab-ül-îmân, II, 166; Gazâlî, İhyâ, II, 877.

480) Buhârî, "Büyu' ", 33; "Rehn", 5; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, VI, 160; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, IV, 271; Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 334; Begavî, el-Envâr, I, 299; Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 307.

481) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, VI, 71; Hâkim, el-Müstedrek, IV, 119; Beyhekî, Şu'ab-ül-îmân, VII, 314.

482) Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 306.

kendisi, karnını hurmadan doyurduğu zaman, ekmekten doyurmamış, ekmekten doyurduğu zaman da, hurmadan doyurmamıştır! "İşte beni ağlatan da budur!" demiştir.[483]

Enes bin Mâlik de "Peygamber efendimizin, Allah'a kavuşuncaya kadar, ne hıvan üzerinde bir şey yediğini, ne halis buğday unundan yapılmış yufka ekmek, ne de kızartılmış kuzu kebabı yediğini bilmiyorum!" demiştir.[484] (**Hıvan**: Üzerine yemek konulan iskemle, masa gibi şeye denir.)

Ebû Hüreyre hazretleri, Peygamber efendimizin **"Allah'ım! Ev halkımı, Muhammed'in ev halkını ölmeyecek kadar rızıklandır! Muhammed'in ev halkının rızkını, ölmeyecek kadar kıl!"** diyerek dua ettiğini bildirmiştir.

Hazret-i Âişe vâlidemiz anlatır: Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) bana gelir "**Yanında yiyecek var mı?"** diye sorardı. "Hayır!" derdim. Bunun üzerine "**Öyle ise ben oruçluyum!**" buyururdu.[485]

Kâinâtın efendisi yine bir gün, bize teşrif buyurmuştu. "Ya Resûlallah! Bize bir hediye geldi." dedim. **"Nedir o?"** diye sordu. "Hays'dır!" dedim. "**Ama ben oruçlu olarak sabahladım.**" buyurdu. (Hays; hurma, yağ ve keş karıştırılarak yapılan yemektir.)[486] Peygamber efendimiz; helvayı ve balı, ekmek tiridini, hurma tiridini sebze yemeklerini severdi. Efendimize süt getirilip sunulduğu zaman "**Sütte iki bereket vardır.**" buyururdu.[487]

Abdullah bin Abbas anlatır: Ben ve Halid bin Velid kâinâtın efendisi ile birlikte teyzem Meymune bint-i Haris'in evine vardık. Ümmü Hufeyd, kâinâtın efendisine tereyağı ve süt hediye etmişti. Teyzem "Hediye edilen sütten size vereyim mi?" diye sordu. Kâinâtın efendisi sevgili peygamberimiz **"Olur!"** buyurdu. Teyzem gitti. Bir kabla süt getirdi. Kâinâtın efendisi alıp ondan içti. Ben, kâinâtın efendisinin sağında idim. Halid bin Velid solunda bulunuyordu. Resûlullah, sütten artanını bana verip **"Sen iç! İstersen, tercihen Halid'e ikram et!"** buyurdu.

---

483) Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 306.

484) Beyhekî, Şu'ab-ül-îmân, II, 169; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, IV, 81.

485) Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 196.

486) Süyutî, Evsaf-un Nebî, s, 97.

487) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 393.

"Ben, senin artığını içmekte, hiçbir zaman, hiçbir kimseyi, kendime tercih etmem!" dedim.

Bunun üzerine, Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) **"Allah'ın bir yiyecek yedirdiği kimse "Allahümme barik lena fihi ve at'amna hayran minhü, Allah'ım! Sen, bu yemekte bizim için bereket ihsan et! Bize, ondan daha hayırlısını da, yedir!" desin! Allah'ın, süt içirdiği kimse de "Allahümme barik lena fihi ve zidna minhü,** (Allah'ım! Sen, bu sütte bizim için bereket ihsan et ve ondan, bize ihsanını artır.)" **desin! Çünkü yiyeceğin, içeceğin yerini, sütten başka bir şey tutar değildir."** buyurdu."[488]

Medîneli Müslümanlar, hurmalarının ilk çıkanını, turfandasını gördükleri zaman onu Peygamber efendimize getirirler; Resûlullah efendimiz de, eline alıp bereket duası yaptıktan sonra, gördüğü çocuklardan en küçüğünü çağırır, ona verirdi. **"Bir evde hurma bulunmazsa o evin halkı açtır."** buyururdu.

Enes bin Mâlik'in bildirdiğine göre: Peygamber efendimiz, kabak yemeğini severdi. İçinde kabak bulunan bir yemek getirildiği zaman, kabağı bulunup peygamber efendimizin önüne doğru itilirdi. Resûlullah efendimiz koyunun en lezzetli etinin, sırt eti olduğunu bildirirdi.[489]

Ümmü Eyyub'a "Resûlullah (aleyhisselâm) evinizde yedi ay oturdu. Kâinâtın efendisinin en sevdiği yemek hangisi idi?" diye soruldu. Ümmü Eyyub "O'nun kendisi için ne bir yemeğin yapılmasını emrettiğini gördüm, ne de sevmediği bir yemeği yerdiğini gördüm. Kendisine, herise, keşkek yapardık. Hoşuna gittiğini görürünce bu yemekten, beş-altı günde bir hazırlanırdı." dedi.[490] Ebû Musa'l'Eş'ari'de "Kâinâtın efendisinin, tavuk eti yediğini gördüm." dediği bildirilmiştir.

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) yemeğin dibinde kalanını yemeyi sever. **"Her kim bir çanakta, kabta yemek yedikten sonra onu sıyırırsa o onun için istiğfar eder!"** buyururdu.

Peygamber efendimiz yeşil hurma ile birlikte kavun yahut, hıyar yerdi. **"Bunun sıcaklığını onun soğukluğu ile, onun soğukluğunu da, bu-**

---

488) Ebû Dâvûd, "Eşribe", 21; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, I, 284; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 397; Beyhekî, Şu'ab-ül-îmân, V, 104; Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 220.

489) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 391-393; Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 188; Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 310.

490) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 393.

nun sıcaklığı ile keser, tâdil ederiz!" buyururdu.[491]

Peygamber efendimizin şöyle buyurdukları da, bildirilir: **"Ey Ebû Zer! Et pişirdiğin zaman, onun suyunu çoğalt da, komşularını gözet, ondan, onlara da paylaştır."[492]**

"Komşusu aç olduğu halde karnını doyuran kimse kâmil mü'min değildir!" "Allah'a ibadet ediniz! Yemek yediriniz! Selamı yayınız ki Cennetlere giresiniz!"[493]

"Bir kişinin yemeği, iki kişiye yeter. Üç kişinin yemeği, dört kişiye yeter. Dört kişinin yemeği, sekiz kişiye yeter!"[494]

Esma bint-i Ebi Bekr, pişen yemeğin kaynaması ve dumanı geçinceye kadar örtülü bulundurulmasını tavsiye eder ve Kâinâtın efendisinin **"O, en büyük berekettir!"** buyurduğunu işittim, derdi.

Sevgili peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) Mekke'nin fethinde Amcası Ebû Tâlib'in kızı Hazret-i Ümmühani'nin evine varmıştı. Ona "**Yanınızda yiyecek bir şey var mı?**" diye sordu. Hazret-i Ümmühani "Hayır! Yalnız, kurumuş ekmek kırıntıları ve sirke var! Fakat, bunları, sana sunmaya hayâ ederim!" dedi. Peygamber efendimiz "**Onları, getir. Suyun içine ufala. Tuz da, getir!"** buyurdu. Sirkeyi, onun üzerine döküp yedikten sonra Allahü teâlaya şükretti. **"Ey Ümmühani! Sirke ne güzel katıktır! Sirkesi bulunan bir ev, katıktan mahrum sayılmaz!"** buyurdu.[495]

"İçeceklerin hangisi daha lezzetlidir?" diye sorulduğu zaman, peygamber efendimiz "**Tatlı ve serin sudur!"** buyurmuştur.[496] Kâinatın efendisi Büyutüssukya'dan getirilen tatlı sudan içerdi. Büyutüssukya'daki su, Medîne'ye iki günlük yerde idi.[497]

Peygamberimiz **"Sizden biriniz bir şey içerken kabın içine solu-**

---

491) Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 213; Süyutî, Evsaf-un Nebî, s, 99.

492) Tirmizî, "Etime", 30; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, V, 149; Beyhekî, es-Sünen, II, 232.

493) Hâkim, el-Müstedrek, III, 14; Beyhekî, es-Sünen, II, 259; Beyhekî, Şu'ab-ül-îmân, III, 424; Heysemî, Mecmâ'uz-Zevâid, V, 29.

494) İbni Mâce, "Etime", 2; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, XII, 320.

495) Tirmizî, "Etime", 35; Hâkim, el-Müstedrek, IV, 59; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, XXIV, 437; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, IV, 243; Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 181; Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 307; Süyutî, Evsaf-un Nebî, s, 91.

496) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 391.

497) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, VI, 100; Hâkim, el-Müstedrek, IV, 154.

masın!" buyurmuş, yenileceklerin ve içileceklerin içine solunmasını yasakladığı gibi altın ve gümüş kabların içinde yiyip içmeyi de, kesin olarak yasaklamıştır.

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) su içerken, bir bardak suda iki üç kere nefes alır ve **"Bu daha yararlı ve daha kandırıcıdır." "Sizden biriniz, bir şey içeceği zaman bir solukta içmesin." "Develer gibi, bir solukta içmeyiniz! İki veya üç solukta içiniz! Sonra, içeceğiniz zaman "Bismillah!" ve ağzınızı su kabından kaldırdığınız zaman da "Elhamdülillah!" deyiniz!"** buyurmuştur.(498)

Nevfel bin Muaviye "Kâinâtın efendisi bir şey içerken üç kerre nefes alırdı. Evvelinde Allahü teâlanın ismini anar sonunda da Elhamdülillah diyerek hamd ederdi." demiştir.(499)

Hazret-i Âişe'nin bildirdiğine göre: Peygamber efendimiz, kendisi için kırba içinde sabahleyin kurulan şırayı akşamleyin içerdi. Akşamleyin kurulan şırayı da, sabahleyin içerdi.

Tabağın kenarından yemek, kendi önünden yemek, sağ ayağı dikip, sol ayak üstüne oturmak Resûlullahın sünnetidir. Çok sıcak şey yememeli ve yemeği koklamamalıdır. Yerken hiç konuşmamayı Peygamber efendimiz uygun görmezdi. Ateşe tapanların âdetidir. Neşeli konuşmalıdır. Tuz ile başlamak ve bitirmek Resûlullahın sünnetidir ve şifâdır.

İmâm-ı Ca'fer-i Sadık, "Malı ve evlâdı çok olmak istiyen nebâti (bitki) yemek çok yesin!" buyurmuştur. Önce sofraya oturmalı, yemeği sonra getirmelidir.

Acıkmadan yememeli, çok yememelidir, doymadan kalkmalı, şaşılacak bir şey olmadan gülmemeli. Peygamber efendimiz**, "İyiliklerin başı açlıktır. Kötülüklerin başı tokluktur"** buyururdu. Yemeğin tadı, açlığın çokluğu kadar artar. Tokluk, unutkanlık yapar. Kalbi kör eder, alkollü içkiler gibi, kanı bozar. Açlık, aklı temizler, kalbi parlatır. Resûlullah efendimiz az yer, çok yememek üzerinde çok dururdu.

İnsan kalbi, tarladaki ekin gibidir. Yemek, yağmur gibidir. Fazla su, ekini kuruttuğu gibi, fazla gıda kalbi öldürür. **"Çok yiyeni, çok içeni Allahü teâlâ sevmez**" buyururdu.

Yazın serin içmelidir. Resûlullah serin şerbet içmesini severdi. Zem-

---

498) Tirmizî, "Eşribe", 13; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, XII, 166; Beyhekî, Şu'ab-ül-îmân, V, 116.

499) Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 228; Süyutî, Evsaf-un Nebî, s, 100.

zem ayakta içilebilir. Yolcu, her suyu ayakta içebilir denildi. Aç karna su içmemelidir. Suyu yavaş yavaş içmelidir.

Resûlullah efendimiz keşkek yemeğini severdi. Herise, yani keşkek pişirmesini, Peygamber efendimize, Cebrâil (aleyhisselâm) öğretti. Herise, insanı çok kuvvetlendirir. Bütün Peygamberler arpa ekmeği yemiştir. Resûlullah kabak tatlısını ve mercimek çorbasını, av etini ve koyun etini severdi. Koyunun kol ve göğüs ve kürek tarafını severdi. Oğlağın kürek etini çok severdi. Oğlak etinin hazmı kolaydır. Herkes için uygundur.[500]

Peygamber efendimiz, baklayı kabuğu ile yemeyi medh etti. Habbetüssevda, yani çörek otu derdlere devadır buyurdu.

Yeşil hıyarı tuz ile yemek, cevizi hurma ile bal ile yemek Resûlullahın sünnetidir.[501] Peygamberimiz, patlıcanı medhetti ve zeytin yağlı yapınız buyurdu. Semizotunu da medh buyurdu. Resûlullahın son yediği yemeğin içinde soğan vardı. "**Soğan ve sarımsağı pişmiş olarak yiyiniz**", buyururdu. Bunların kokusundan melekler incinir.

EV İÇİNDE VE EV DIŞINDAKİ HÂLLERİ

Hazret-i Hüseyin anlatır: Peygamber efendimizin ev içindeki meşgalesini babamdan sordum. Babam şöyle anlattı:

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) evine girişinden itibaren vaktini: Allahü teâlaya ibadete, ev halkının işlerine ve kendi şahsî işlerine aid olmak üzere üçe ayırmıştı. Kendine ayırdığı vakti de, kendisiyle insanlar arasında bölüştürmüştü. O vakitte, yanına insanlardan ancak seçkin sahabileri girerdi. Halka, dinî meseleleri, onlar aracılığı ile tebliğ eder, halkı ilgilendiren meseleleri hemen bildirirdi. Peygamber efendimizin, Ümmetine aid vakti, fazîlet sahiplerine, dindeki üstünlük derecelerine göre bölüştürüp kendilerini ona göre huzûruna çağırmak âdeti idi. Onlardan kimisi bir hâcetli, kimisi iki hâcetli, bazısı da daha çok hâcetli idi.

Sevgili peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) onların dînî hâcetleriyle meşgûl olur, sorularına gereken cevapları verir, sonra da **"Bunları burada bulunan, burada bulunmayanlara tebliğ etsin! Bana kendisi gelip hâcetini** (isteğini) **arz edemeyen kimsenin hâ-**

---

500) Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 188.

501) Gazâlî, İhyâ, II, 884.

cetini siz bana arz ediniz. Muhakkak ki, hâcetini arz edemeyenin hâcetini arz eden kimsenin ayaklarını Kıyamet gününde Allah Sırat üzerinde sabit kılar!" buyururdu.

Peygamber efendimizin yanında bundan başka bir şey anılmaz, dile getirilmezdi. Zaten kendisi de, hiç kimseden, bundan başkasını kabul etmezdi. Peygamber efendimizin huzûruna girenler, tâlib olarak girerler, en büyük ilim zevkini tatmış ve delalet edici oldukları halde, çıkarlardı!..

Hazret-i Hüseyin babasından, Peygamber efendimizin, evinden çıkışında ne yaptığını sordu. Bunları da şöyle anlattı:

Kâinâtın efendisi, dışarıda konuşmazdı. Ancak konuşması Müslümanlara yararlı olacak, onları, birbirlerine ısındıracak, aralarındaki tefrikayı, soğukluğu kaldıracak ise konuşurdu.

Her kavmin yüksek hasletli kişisine ikram eder ve onu, kavminin üzerine vâli yapardı.(502) Hiçbir kimseden güler yüzünü ve güzel huyunu esirgemezdi. Eshâbını göremese arar, halka aralarında olan bitenleri sorardı. İyiliği över ve pekiştirir, kötülüğü ise, yererdi. Kendisinin her işi itidal üzere idi. Gaflete düşerler endişesiyle Müslümanları uyarmaktan geri durmazdı.

Mecliste bir yeri kendisine belirlemez, böyle yapmayı men ederdi. Nerede olursa olsun oturan bir cemaatın yanına vardığı zaman, üst başa geçmez, meclisin sonuna oturur ve böyle yapmalarını Müslümanlara da emrederdi. Kendisiyle birlikte oturan herkese nasibini verir, öyle ikram ederdi ki herkes, Resûlullah katında kendisinden daha kıymetli bir kimse yok sanırdı. Kendisiyle oturan veya gelip hacetini arz eden kimsenin her şeyine dönüp gidinceye kadar katlanırdı.(503)

Bir kimse, kendisinden bir hacette, istekte bulununca, onu red etmez verir, yahut tatlı ve yumuşak dille geri çevirirdi. Onun güzel ahlakı, bütün insanları içine alacak kadar genişti. Onlara şefkatli bir baba olmuştu. Hak hususunda herkes O'nun katında eşit idi. Peygamber efendimizin meclisi; bir ilim, hayâ, sabır ve emanet meclisi idi. Meclisinde ne sesler yükselir, ne bir kimse suçlanır, ne de işlenmiş bir kusur ve hata açığa vurulurdu. Kâinâtın efendisinin

---

502) İbni Hişâm, es-Sire, II, 254; Vâkıdî, el-Megâzî, III, 925; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 262; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, II, 289; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV, 364.

503) Gazâlî, İhyâ, II, 880.

meclisinde bulunanlar birbirlerinin dengi olup birbirlerine karşı üstünlükleri ancak takvâ yönündendi. Hepsi de alçak gönüllü idiler.

Büyüklere tazim ederler, küçüklere şefkat ve merhamet gösterirler, ihtiyaç sahiplerini, başkalarına tercih edip ihtiyaçlarını karşılamağa çalışırlar, garib, yabancı olanları korur ve kollarlardı.

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) daima güler yüzlü, yumuşak huylu idi. Esirgemesi, bağışlaması boldu. Katı kalbli değildi.

Hiç kimse ile çekişmezdi. Hiç bağırıp çağırmaz, kötü söz söylemezdi. Hiç kimseyi ayıplamazdı. Cimri değildi. Hoşlanmadığı şeye göz yumardı. Umanı umutsuzluğa düşürmez, bir şey hakkındaki hoşnudsuzluğunu açığa vurmazdı.

Peygamber efendimiz, konuşurken huzûrunda bulunanlar, başlarına kuş konmuş gibi, sessiz ve hareketsiz dururlar, sözünü bitirip susunca, söyleyeceklerini söylerler, fakat, kendisinin yanında aslâ tartışmaz ve çekişmezlerdi. Yanında birisi konuşurken konuşmasını bitirinceye kadar diğerleri susarlardı. Peygamber efendimizin yanında en sonrakinin sözü ile en öncekinin sözü farksızdı.

Meclisinde bulunanlar bir şeye gülerlerse, O da, onlara uyarak güler, bir şeye hayret ederlerse, O da, onlara uyarak hayret ederdi. Huzûruna gelen gariplerin, yabancıların sözlerinde ve sorularındaki kabalık ve kırıcılığa Eshâbı da kendisi gibi davransınlar diye katlanırdı. **“Bir ihtiyaç sahibinin ihtiyacını talep ettiğini gördüğünüz zaman, ihtiyacını gidermesi için ona yardım ediniz!”** buyururdu.

Gerçeğe uygun olmayan övmeyi kabul etmezdi. Hakka tecavüz edilmedikçe, hiç kimsenin sözünü kesmezdi. Hakka tecavüz edildiği zaman da ya onu men ederek sözünü keser, yahut meclisten kalkıp giderdi.

Kâinâtın efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem)in herhangi bir şey için “Hayır!” dediği olmazdı. Yapmak istediği bir şey kendisinden istenildiği zaman **“Olur!”** buyurur, yapmak istemediği bir şey kendisinden istenilince susar, onu yapmak istemediği kendisinin susuşundan anlaşılırdı. Herkesin dünya ve ahiret saadeti için çalışırdı. Bir gazâda kafirlerin yok olması için dua buyurması istendiğinde, **”Ben lanet etmek için, insanların azab çekmesi için gönderilmedim. Ben herkese iyilik etmek için, insanların huzûra kavuşması**

için gönderildim," buyurdu. Enbiya sûresinin yüzyedinci âyetinin meâl-i şerîfinde, **"Seni, âlemlere rahmet, iyilik için gönderdik"** buyurulmuştur. Bundan dolayı herkesin iyiliği için uğraşırdı.

Hind bin Ebu Hale Peygamber efendimizin yürüyüşünü şöyle anlatır:

Kâinâtın efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem) yürürken, ayaklarını, yerden canlı bir şekilde kaldırır, iki yanına salınmaz, adımlarını, geniş atar, yüksek bir yerden iner gibi önüne doğru eğilir, vakar ve sükûnetle, rahat yürürdü. Bakmak istediği, tarafa, tamamiyle dönerek bakardı. Etrafına gelişigüzel bakınmazdı. Yer yüzüne bakışı, semaya bakışından fazlaydı. Yer yüzüne bakışı da göz ucu ile idi. Yürürken, Sahabilerinin gerisinde yürürdü. Birisiyle karşılaştığı zaman, önce, kendisi selâm verirdi. Ebû Hüreyre hazretleri de şöyle anlatır: Yürüyüşte, Kâinâtın efendisinden daha hızlı bir kimse görmedim. Yürürken yer yüzü sanki O'nun ayağının altında kayar giderdi!

Biz, ardından yetişmek için son derecede zorlanırdık. Kâinâtın efendisi ise yürürken hiç zorlanmazdı.[(504)]

Enes bin Mâlik'in bildirdiğine göre: Peygamber efendimiz, birisiyle karşılaştığı zaman musafaha eder, o kimse elini çekmedikçe Peygamber efendimiz de, elini çekmez, o kimse yüzünü çevirmedikçe, Peygamber efendimiz de ondan yüzünü çevirmezdi. (**Musafaha**; iki kişinin, karşılaşınca, avuçlarının yüzlerini, içlerini birbirine yapıştırıp birbirlerinin yüzlerine bakışmaları demektir.)

Enes bin Mâlik hazretleri anlatır: Efendimize, "Ya Resûlullah! karşılaşınca birbirlerimize eğilelim mi?" diye sorduk. "**Hayır!**" buyurdu. "Bir, birlerimizle kucaklaşalım mı?" diye sorduk. "**Hayır! Fakat, musâfaha ediniz!"** buyurdu.[(505)]

Bera bin Azib de, Peygamber efendimizin **"İki Müslüman karşılaşıp selâmlaşır ve musâfaha ederlerse, onlar daha birbirlerinden ayrılmadan önce mağfiret olunurlar!"** buyurduğunu bildirir.

Kâinâtın efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem) daima düşünceli idi. Susması konuşmasından uzun sürerdi. Lüzumsuz yere konuşmazdı. Sö-

---

504) Tirmizî, "Menâkıb", 12; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, II, 350; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 380; İbni Asâkir, Târih-i Dımeşk, III, 267; Begavî, el-Envâr, I, 352; Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 282.

505) İbni Mâce, "Edeb", 15; Ebu Ya'la, el-Müsned, IV, 197.

ze başlarken de, sözü bitirirken de, Allah'ın ismini anardı. Konuşurken kısa ve özlü kelimelerle konuşurdu. Resûlullahın sözleri hep gerçek ve yerinde idi.

Kendisi için aslâ kızmaz ve öc almazdı. Bir şeye işaret edeceği zaman parmağı ile değil, eli ile işaret ederdi. Hayret ve taaccüp ettiği zaman, elinin duruşunu, tersine çevirir, yani avucu göğe doğru ise, yere doğru, yere doğru ise, göğe doğru çevirirdi. Konuşurken, elini hareket ettirir, sağ elinin avucunu, sol elinin baş parmağının iç tarafına vurur dururdu. Kızdığı zaman, kızgınlıktan hemen vazgeçer ve kızgınlığını belli etmezdi. Neşelendiği, ferahlandığı zaman, gözlerini yumardı. En fazla gülmesi, gülümsemekti. Gülümserken de, ağzındaki dişleri, inci taneleri gibi görünürdü.[506]

Her Müslüman, Resûlullahın bu hallerini kendine örnek almalıdır. Allahü teâlânın ahlakı ile ahlaklanmak her müslümana lazımdır. Çünkü Resûlullah efendimiz **"Allahü teâlânın ahlâkı ile huylanınız!"** buyurdu. Mesela, Allahü teâlânın sıfatlarından biri **"Settar"**dır. Yani günahları örtücüdür. Müslümanın da din kardeşinin aybını, kusurunu örtmesi lazımdır. Allahü teâlâ, kullarının günahlarını affedicidir. Müslümanlar da birbirlerinin kusurlarını, kabahatlerini affetmelidir. Allahü teâlâ kerîmdir, rahimdir. Yani lütfu, ihsanı boldur ve merhameti çoktur. Müslümanın cömerd ve merhametli olması lazımdır.

Resûlullah (aleyhisselâmın) güzel huyları pek çoktur. Her müslümanın bunları öğrenmesi ve bunlar gibi ahlaklanması lazımdır. Böylece, dünyada ve ahirette felaketlerden, sıkıntılardan kurtulmak ve O iki cihan efendisinin şefaatine kavuşmak nasip olur.

GİYDİĞİ ELBİSELER

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellemin) bir tane hıbere elbisesi vardı. **Hıbere;** pamuk ve keten ipliğinden dokunan çizgili, Yemen kumaşına denir. Peygamberimiz, hıbere elbisesini giymeyi çok severdi.

Peygamberimizin, bir de Umman işi iki izarı vardı. Belden aşağısına tutulan peştamala izar denir. Peygamberimizin, kıldan dokunmuş, üzerinde deve semerlerini andıran birtakım çizgiler bulunan izarımsı bir örtüsü daha vardı ki, bununla, dışarı çıktığı olurdu.

---

506) Kâdı Iyâd, Şifâ-i Şerîf, s, 132; Süyutî, Evsaf-un Nebî, s, 85.

Ebû Bürde; “Ziyâretine vardığımız zaman Hazret-i Âişe, keçeden bir elbise ile Yemen’de yapılan kalın bir izar çıkarıp yemin ederek “Resûlullah (aleyhisselâmın) rûhu, işte bunların içinde alındı!” dedi.”(507) Peygamberimiz, soğuk kış gecelerinde namazlarını da dokuması ne pek sert, ne de, pek yumuşak olmayan yün bir örtü ile kılardı.

Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) erkek mü’minlerin, izarı, ancak bacağın yarısına, yumuşak etine ve biraz daha aşağısına kadar uzatabileceklerini, fakat topuklara kadar uzatamayacaklarını bildirmiş. Büyüklük taslamak için izarlarını yerde sürükleyen erkeklere, kıyamet gününde, Allahü teâlanın rahmet nazarıyla bakmayacağını haber vermiş, Cabir bin Süleym’e **“İzarını, yarı baldır kadar kaldır! Bunu yapamazsan, topuklarına kadar uzat! Yerde sürüklenecek kadar uzatmaktan sakın! Çünki bu kibir alâmetidir. Allahü teâla ise gururlanmayı sevmez!”** buyurmuştur.(508)

Bunun için, Abdullah bin Ömer, izarını bacaklarının yarısına kadar uzatır, gömleğini onun üzerinde, ridasını(509) da, gömleğinin üzerinde bulundururdu. Peygamberimizin, giyinip gelen heyetlerin yanına çıktığı hadrami ridasının uzunluğu dört arşın, eni iki arşın bir karış; kıymeti de bir dinardı. Rengi, yeşildi. Peygamberimizin bu ridası, halifeler devrinde dürülüp bir bohça içinde halifeler katında bulundurulurdu. Halifeler, Ramazan ve Kurban bayramlarında onu giyerlerdi.

Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem)in Suhar işi iki elbisesi vardı. (Suhar, Umman’da bir kasabadır.) Peygamberimizin Suhar işi gömleği de vardı. Suhar kasabasında yapılan gömlek Suharî diye anılır. Peygamberimizin en çok sevdiği elbise Kamis (Gömlek) idi. Kamis yalnız pamuk ipliği ile dokunmuş bezden yapılan gömleğe denir. Peygamberimizin gömleklerinin boyları kol uzunluğu bileğe kadardı. Sevgili peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellemin) tek kat pamuk ipliğinden dokunmuş bezden yapılmış gömleği vardı, buna suhul denirdi! Suhul, Yemen kasabalarından olup orada tek kat pamuk ipliğinden dokunmuş bezden yapılan elbiselere Suhuliye denir. Peygamberimizin beyaz bir elbisesi de vardı.

---

507) Müslim, “Libas”, 57; Ebû Dâvûd, “Libas”, 7; İbni Mâce, “Libas”, 1; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, V, 174; İbni Sa’d, et-Tabakât, I, 453; Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 326; Süyutî, Evsaf-un Nebî, s, 78.

508) Ebû Dâvûd, “Libas”, 27; Beyhekî, es-Sünen, II, 325; Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 321; Süyutî, Evsaf-un Nebî, s, 78.

509) Bir çeşit elbise.

“Elbiselerinizden beyazını giyiniz! Dirileriniz beyaz elbise giysin. Ölülerinizi de beyaz kefene sarınız! Çünki o, giyimlerinizin hayırlısı ve iyisidir!” buyurmuştur.[510]

Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellemin) yeşil elbise giydiği de, görülmüştür. Ebû Rimse, Peygamberimizi, üzerine iki parça altlı üstlü, yeşil elbise giymiş olduğu halde gördüğünü söyler.[511]

Peygamberimiz (aleyhisselam) alacalı Hulle de giyerdi. Bera’ bin Azib “alacalı Hulle içinde saçları kulak yumuşağına ulaşanlar arasında Resûlullah (aleyhisselâm)dan daha güzelini görmedim!”[512] demiştir.

Peygamberimizin Cuma ve Bayramlarda, üzerine giydiği kırmızı bir cübbesi vardı. bir tane de, Yemen işi cübbesi bulunuyordu. Yenleri (kol ağızları) dar olan Şam işi bu cübbeyi, seferlerde giyerdi.

Peygamberimiz, İran şahlarının giydikleri taylesan kumaşından yapılmış, yakasında atlastan bir parça, eteğinin ön ve arkadaki iki açık yanında ve yenleri üzerinde atlastan birer çevre kıvrıntısı bulunan bu cübbeyi de savaşlarda düşmanlarla karşılaştığı sıralarda giyerdi. Hazret-i Âişe’nin vefâtına kadar yanında bulunan bu cübbeyi, ondan sonra, Esma bint-i Ebu Bekr almıştı. Peygamberimizin giymiş olduğu bu cübbenin yıkanan suyu ile hastalar yıkanır, şifâ bulurdu.

Dumetülcendel Hâkimi Ükeydir’in öldürülen kardeşi Hassan’ın, erişi ve ırgacı ibrişimle dokunmuş atlas kumaştan yapılmış, işleme yerlerine altın sırma ile hurma yaprakları işlenmiş cübbesi, Peygamberimize gönderilmişti.

Efendimiz (aleyhisselam), bu cübbeyi giyerek minbere çıkıp oturmuş, hiç konuşmadan minberden inmişti. Müslümanlar ellerini ona sürüyorlar bakıyorlar, güzelliğine hayran oluyorlardı.

Peygamberimiz **“Siz bunun güzelliğine mi şaşıyorsunuz? Bu pek mi hoşunuza gitti?”** diye sordu. “Biz bundan daha güzel bir elbise görmedik!” dediler.

Kâinatın sultanı **“Varlığım, kudret elinde bulunan Allah’a yemin ederim ki Sa’d bin Muaz’ın Cennetteki mendilleri, gördüğünüz şeyden daha güzel ve hoşturlar!”** buyurdu.

---

510) İbni Sa’d, et-Tabakât, I, 449.

511) Tirmizî, “Edeb”, 48; İbni Sa’d, et-Tabakât, I, 450; Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 97; Ebû Nuaym, Hilyet-ül-evliyâ, IX, 40.

512) İbni Sa’d, et-Tabakât, I, 450.

Sevgili peygamberimiz, kendisine hediye edilmiş olan atlas bir kaftanı giyip namaz kıldı. Namazdan döner dönmez onu, nefret edercesine, hemen üzerinden çıkardı. **“Bu müttakilere yaraşmaz!”** buyurdu. Onu Hazret-i Ömer’e gönderdi. “Ya Resûlallah! Onu, çıkarmakta ne için acele ettiniz?” diye sordular. Peygamberimiz, **“Cebrâil bunu giymekten beni nehy etti!”** buyurdu. Hazret-i Ömer, ağlayarak gelip “Ya Resûlallah! Sen, giymek istemediğin bir şeyi bana verdin!? Bunu ne yapayım?” dedi. Peygamberimiz “**Ben onu sana giyesin diye vermedim. Ancak, satasın diye verdim.”** buyurdu. Hazret-i Ömer, bu kaftanı, iki bin dirheme sattı.

Rum kralı peygamberimize atlastan, altın sırmalı, uzun yenli bir kürk hediye etmişti. Peygamberimiz onu giyince, halk “Ya Resûlallah! Bu sana semadan mı indirildi?” dediler. Peygamberimiz “**Pek mi hoşunuza gitti? Varlığım, kudret elinde bulunan Allah’a yemin ederim ki; Sa’d bin Muaz’ın Cennetteki mendillerinden bir mendil bile bundan daha hayırlı, daha güzeldir!”** buyurdu. Sonra da o kürkü, Hazret-i Cafer bin Ebu Tâlib’e gönderdi. Hazret-i Cafer, onu sırtına giyince, Peygamberimiz “**Ben, bunu, sana giyesin diye göndermemiştim!”** buyurdu. Hazret-i Cafer; “Onu giymeyip ne yapayım?” diye sordu. Peygamberimiz; **“Necaşi’ye gönder!”** buyurdu.

Peygamberimize, siyera diye anılan ipekli kumaştan sarı çubuklu, altlı üstlü bir elbise hediye edilmişti. Peygamberimiz, bu elbiseyi de, Hazret-i Ali’ye gönderdi.

Hazret-i Ali’nin onu, giydiğini görünce, Peygamberimizin yüzünde kızgınlık alâmeti belirdi. **“Ben onu, sana giymen için göndermedim. Başörtüsü olmak üzre kadınlar arasında parçalayasın diye gönderdim.”** buyurdu.

Bunun üzerine, Hazret-i Ali, onu, parçalayıp Ehl-i Beyt kadınları arasında bölüştürdü. Habeş Necaşisinin, Peygamberimize gönderdiği hediyeler arasında, Mısır işi bir palto da bulunuyordu.

Peygamberimizin, yünlü siyah elbise giydiği de olmuştur. Hazret-i Âişe “Resûlullah (aleyhisselâm) için, siyah yünden bir elbise yapılmıştı. Onu, giyip içinde terleyince, yünün kokusunu duydu. Hemen, onu sırtından çıkarıp bıraktı. Çünkü O, yalnız güzel kokudan hoşlanırdı.” demiştir.

Peygamberimiz **“Şöhret ve gösteriş için elbise giyen kimse onu bırakıncaya kadar Allahü teâla ondan yüz çevirir! Kıyamet gününde, ona zillet elbisesi giydirir!”** buyurmuşlardır.

Bürde; Yemen işi, çubuklu, çizgili kumaş olup ihram gibi, bedene bürünülür. Aba ve hırkaya da, bürde denir. Sehl bin Sa'd der ki; "Resûlullah (aleyhisselâma), bir kadın, dokuduğu kenarlı bir bürdeyi getirdi. "Ya Resûlallah! Bunu, kendi elimle dokudum. Sana giydirmeye getirdim." dedi. Resûlullah da, ihtiyacı olduğu için, onu kabul etti. Bu bürdeyi bürünmüş olarak yanımıza çıktı. Cemaattan biri, ona elini sürüp "Ya Resûlallah! Bu bürdeden daha güzeli olamaz! Bunu, bana giydirsen?" dedi. Resûlullah efendimiz **"Olur!"** buyurdu.

Mecliste oturduktan sonra eve döndü. Bürdeyi dürüp o kimseye gönderdi. Cemaat, "Sen, hiç de iyi etmedin! Resûlullahın giydiği ve ihtiyacı olduğu bir şeyi, kendisinden istedin!? Sen de bilirsin ki Resûlullah (aleyhisselâm), hiçbir istekliyi red etmez, boş çevirmez!" diyerek kınadılar. O kimse de "Vallahi, ben, bunu giymek için istemedim. Fakat öldüğüm gün, kefenim olsun diye istedim!" dedi. Gerçekten de o bürde, öldüğü gün kefeni oldu.[513]

Peygamber efendimiz; abdest, gusülde, elbisesini ve ayakkabısını giymekte, taranmakta, mümkün oldukça, hep sağdan başlamayı sever, bir şey alacağı zaman, sağ eli ile alır, bir şey vereceği zaman, sağ eli ile verir ve başlayacağı her şeye sağdan başlardı.[514] **"Sizden biriniz, ayakkabısını giyeceği zaman giymeye sağdan başlasın! Ayakkabısını çıkaracağı zaman da çıkarmaya soldan başlasın! Ayakkabı giyilirken sağ ayak ayakların evveli, ayakkabı çıkarılırken de sağ ayak ayakların âhiri olsun!"** buyururdu.

KA'B BİN ZÜHEYR'E VERDİĞİ HIRKA

Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) Tebük'te, Eyle halkına bir Eman Fermanı yazıp verdiği zaman, eman alâmeti olmak üzre bir de hırka vermişti. Ebül'Abbas Abdullah bin Muhammed, bu bürde'yi, onlardan üç yüz dinara satın aldı. Abbas oğulları, bu hırkayı birbirlerine miras bıraktılar.

Halifeler, bayram günlerinde onu üzerlerine giyip Peygamberimize aid asâ'yı ellerine alarak dışarı çıktıkları zaman, kalbler ürperir, gözler kararırdı. Meşhur Arap şairlerinden Ka'b bin Züheyr, af dilemek ve Müslüman olmak için Peygamberimize gelip içinde "Şüphe yok ki

---

513) İbni Mâce, "Libas", 1; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, V, 333; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 454; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, VI, 169; Beyhekî, es-Sünen, II, 346.

514) Buhârî, "Vudû", 41.

Resûlullah, doğru yolu gösteren bir nûr, kötülükleri yok etmek için Allah'ın sıyrılmış keskin, yalın kılıçlarından bir kılıçtır!" beyti de bulunan Banet Süad kasidesini okuduğu zaman, Peygamberimiz, sırtındaki hırkasını çıkarıp ona giydirdi.[515]

Hazret-i Muaviye, halifeliği sırasında, Ka'b bin Züheyr'e "Resûlullahın hırkasını, bize sat!" diye haber saldı. Kendisine on bin dirhem gönderdi. Ka'b bin Züheyr "Ben, Resûlullahın hırkasını giymek hususunda hiç kimseyi, kendime tercih edemem!" diyerek Hazret-i Muaviye'nin dileğini reddetti. Ka'b bin Züheyr, vefât ettiği zaman, Hazret-i Muaviye onu, Ka'b'ın oğullarından yirmi bin dirheme satın aldı. Peygamberimizin, Ka'b bin Züheyr'e vermiş olduğu bu mübârek hırka, halifeden halifeye miras olarak intikal etti.

Emevi saltanatının çöküşünden sonra ilk Abbasi Halifesi Ebül'Abbas Seffah bin Abdullah bin Muhammed tarafından üç yüz dinara satın alındı.

Bayramlarda halifeler tarafından giyildi. Halife Muktedir'in, öldürüldüğü zaman, kanı bulaşarak kirlendi. Abbasiler, Mısır'a gelirken, onu, yanlarında getirdiler. Yavuz Sultan Selim, Mısır'ı alıp halife olduğu zaman Mısır'daki Mübârek Emanetler arasında bu mübârek hırka da, İstanbul'a getirildi.

İstanbul'da Topkapı Hırka-ı saadet Dairesinde herkes tarafından ziyâret olunan bu mübârek Hırka: 124 santim boyunda, geniş kollu siyah yünlü kumaştan yapılmıştır. Hırkanın içi, kaba dokunmuş krem renk yünlü kumaş kaplıdır. Önünde sağ tarafından 0,23x0,30 eb'adında bir parçası noksandır. Sağ kolunda da, eksiklik vardır. Hırka, yer yer yıpranmıştır. Müteaddid bohçalara sarılmış olarak 0,57x0,45x0,21 ebadında üstten açılır kapaklı altın bir çekmece içindedir. Hırka-i saadetin, bu ebadda Sultan III. Murad tarafından yaptırılmış olan altın bir mahfazası da mevcuddur. Bu mahfaza, sanat itibariyle fevkalâde olup ayrıca zümrüdlerle de bezenmiştir.

Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem)in safran ile boyanmış bir örtüsü vardı. Bu örtüyü, zevcelerinin evlerinde örtünürdü. **Hamisa**, dört köşeli ve iki yanı desenli siyah abaya denir. Peygamberimiz, hastalanmadan önce hamisanın üzerinde namaz kılardı.

---

515) İbni Hişâm, es-Sire, II, 514; Hâkim, el-Müstedrek, III, 673; Beyhekî, es-Sünen, I, 381; Süheylî, Ravzü'l-ünüf, IV, 33; İbni Kesîr, es-Sire, III, 708.

Hazret-i Âişe'nin bildirdiğine göre: Peygamberimiz, bir gün, hamisanın üzerinde namaz kılarken gözü, desene takılmış, selâm verince **"Bu hamisamı, Ebû Cehm'e götürünüz. Çünkü bu, biraz önce namazımdan beni meşgûl etti. Bana, Adiy bin Ka'blardan Ebû Cehm bin Huzeyfe bin Ganim'in Enbicanîsini getiriniz!"** buyurdu. Ebû Cehm "Ya Resûlallah! Niçin bunu gönderdiniz?" diye sorunca, Peygamberimiz **"Gözüm, namazda onun desenine takıldı."** buyurdu. Bu hamisayı Peygamberimize, Ebû Cehm hediye etmişti. Enbican diye anılan şehirde, yünden ve desensiz olarak dokunan örtüye **Enbicanî** denir. Peygamberimize, Hayber ganîmet eşyasından bir de hamisa düşmüştü.

Peygamberimiz (aleyhisselam), eskimeye yüz tutmuş bulunan bu hamisanın üzerinde de namaz kılardı. Peygamberimiz, son hastalığında, sıkıldıkça, bu hamisayı sık sık yüzüne örter dururdu. Hamisa, kendisine sıkıntı verdikçe de onu atar, yüzünü açardı.[(516)]

Medîne toprağı nemli, çorak olduğu için bu hamisa, Peygamberimizin vefâtında kabrinin tabanına serilmişti.

Benî Dar heyetinden Hani bin Habîb, hicretin dokuzuncu yılında Medîne'ye geldiği zaman, Peygamberimize sırmalı bir elbise hediyye etmişti. Peygamberimiz, bu elbiseyi Amcası Hazret-i Abbas'a verdi. Hazret-i Abbas "Bunu, ne yapacağım?" diye sordu. Peygamberimiz **"Altınını sök, kadınına zinet, ya da, geçimlik yap. Atlasını da sat, bedelini al!"** buyurdu. Hazret-i Abbas, bu elbiseyi, Yahudilerden bir adama sekiz bin dirheme sattı.

Enes bin Mâlik der ki "Kıral Zilyezen, otuz üç yaşlı, dişi deveye satın aldığı bir hulleyi, Resûlullah (aleyhisselâma) hediye etmiş, Resûlullah (aleyhisselâm), onu kabul buyurmuştur."

İshak bin Abdullah bin Haris de "Resûlullah efendimiz, yirmi dokuz kadar genç deveye satın aldığı bir hulleyi Zilyezen'e hediye etti." demiştir. Hulle, yemen bürüdünden veya başka bir kumaştan altlı üstlü, aynı cinsten rida ile izardan mürekkep iki parça elbiseye denir. Tek elbiseye hulle denmez.

NECÂŞİ'NİN GÖNDERDİĞİ YÜZÜK

Habeş Necaşisi Ashama'nın, Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve

---

516) Buhârî, "Salât", 19; Ebû Dâvûd, "Salât", 93; Dârimî, "Salât", 101; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, I, 269; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, I, 256; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 468.

sellem)e gönderdiği hediyeler arasında, kaşı, Habeş taşından altın bir yüzük de bulunuyordu. Peygamberimiz, Ebül'As'ın kızının kızı Ümame'yi çağırıp "**Ey kızım! Bunu sen takın!**" buyurdu.[517]

Erkeklere yalnız gümüş yüzüğün helâl olduğu ve altın, demir ve sarı pirinçten yüzük takmanın haram olduğunu, Peygamberimiz bildirmiştir. Kendisi de, vefât edinceye kadar, yalnız gümüş yüzük kullandı. Resûlullah yüzüğünü sağ eline takardı. Sol eline de taktığı görülmüştür. Sağ ele de, sol ele de takmak caizdir. Küçük parmağa veya yanındaki parmağa takılır. Bayramlarda herkesin takması müstehabdır. Gösteriş için, öğünmek için takmak haramdır.

Bir gün, Nu'mân bin Beşîr, Resûlullahın yanına geldi. Parmağında altın yüzük vardı. **"Cennete girmeden önce, niçin Cennet zînetini kullanmışsın?"** buyurdu. Demir yüzük kullanmaya başladı. Bunu görünce, **"Niçin Cehennem eşyası taşıyorsun?"** buyurdu. Bunu da çıkardı. Bronz, yani tunçdan yüzük taktı. Bunu görünce, **"Niçin sende put kokusu duyuyorum?"** buyurdu. "Nasıl yüzük kullanayım, ya Resûlallah" dedi. "**Gümüş yüzük takabilirsin. Ağırlığı da bir miskâli** (4.8 gr) **geçmesin ve sağ eline tak!"** buyurdu. Amr ibni Şu'âyb diyor ki; Resûlullah, altın ve demir yüzükleri çıkartır, gümüş yüzüklere mâni olmazdı.

Peygamberimiz (aleyhisselam), Acem şahına, Rûm kayserine ve Habeş Necaşisine mektup yazdırmak istediği zaman,"Ya Resûlallah! Onlar, bir mektubu, mühürlü olmadıkça okumazlar!" denilmişti.

Bunun üzerine Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) gümüşten bir yüzük aldı kaşına üç satır üzerine: **"Muhammedün Resûlullah"** nakş edilmişti. Mühür yüzükteki yazı, aşağıdan yukarıya doğru "Muhammed" bir satır, "Resûl" bir satır, "Allah" bir satır olmak üzre, üç satır halinde idi. Peygamberimizin gümüş yüzüğündeki taş, Habeş taşı idi.[518] Bu gümüş yüzüğün kaşının gümüşten olduğu da, rivâyet edilir.

Amr bin Said, Peygamberimizin yanına gelmişti. Peygamberimiz, onun parmağındaki yüzüğü görünce **"Nedir bu elindeki yüzük?"** diye sordu. Amr bin Said "Ya Resûlallah! Bu, bir halkadır. Ben yaptım." dedi. Peygamberimiz **"Onun nakşı nedir?"** diye sordu. Amr bin Said "Muhammedün 'Resûlullah" dedi. Peygamberimiz **"Baka-**

517) Ebû Dâvûd, "Hâtim", 8; İbni Mâce, "Libas", 40; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, VI, 119; Beyhekî, es-Sünen, II, 407; Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 121.

518) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 471, 473; Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 123; Süyutî, Evsaf-un Nebî, s, 74.

yım ona?" buyurdu. Onu, alıp şahsî mührü olarak kullandı ve başkalarını, yüzüklerine Muhammed'ür'Resûlullah kelimelerini nakş etmekten men etti.[519]

Peygamberimiz, onun kaşlı tarafını, avucunun içine doğru çevirir, getirirdi. Peygamberimiz, helâya gireceği zaman, yüzüğünü, parmağından çıkarırdı. Peygamberimizin mühür yüzüğünü, vefâtından sonra Hazret-i Ebû Bekr, ondan sonra Hazret-i Ömer, Hazret-i Ömer'den sonra da, Hazret-i Osman parmağına takmıştır.

Hazret-i Osman, halife iken, bir gün Eris kuyusunun başında oturduğu sırada parmağından çıkarmış, elinde evirip çevirirken, kuyuya düşürmüştür. Kuyunun bütün suyu çektirildiği, üç gün gidilip gelinip arandığı halde, bu mübârek yüzük bulunamamış, kuyunun içinde yok olup gitmiştir.[520]

YATAĞI

Peygamberimizin (sallallahü aleyhi ve sellem)in üzerinde yatıp uyuduğu yatağın yüzü, deridendi. İçi, hurma lifi doldurulmuştu. Peygamberimizin başının altına koyduğu yastığının da, yüzü deriden olup içi, hurma lifi doldurulmuştu.

Hazret-i Âişe vâlidemiz anlatır: "Yanıma Ensar kabîlesinden bir kadın geldi. Resûlallah (aleyhisselâmın) döşeğini görünce, gidip içi yün doldurulmuş bir yatak gönderdi. Resûlallah (aleyhisselâm), yanıma gelip **"Nedir bu?"** diye sordu. "Ya Resûlallah! Ensardan filanca kadın, yanıma gelmişti. Döşeğini görünce, gidip bunu, sana gönderdi." dedim. **"Bunu hemen ona geri çevir!"** buyurdu. Fakat, ben, geri çevirmedim. Onun evimde bulunması hoşuma gitmişti. Resûlallah (aleyhisselâm) bu sözünü, üç kerre tekrarladı. Sonunda **"Vallahi ey Âişe! İsteseydim, Allah, altın ve gümüş dağlarını benim yanımda yürütürdü!"** buyurdu.[521]

Peygamber aleyhisselâmın minderi de, iki abadan ibaretti. Bir gece, yanıma geldiği zaman, bu abayı katlayıp daraltmış idim. Onun üzerinde uyudu. Sonra **"Ey Âişe! Bu geceki yatak, ne için her zamanki gibi**

519) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 474.

520) Buhârî, "Libas", 50; Nesâî, "Zıynet", 82; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, II, 22; İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 476-477; Beyhekî, es-Sünen, II, 239; Heysemî, Mecmâ'uz-Zevâid, V, 184; Süyutî, Evsaf-un Nebî, s, 75.

521) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 465.

değildi?" diye sordu. "Ya Resûlallah! Onu, senin için katlayıp daralttım." dedim. "**Sen, onu, eski haline çevir!"** buyurdu.[522] Yine Hazret-i Âişe anlatır: "Kureyşilere, Mekke'de serir üzerinde uyumaktan daha hoş bir şey yoktu. Resûlallah (aleyhisselâm,) Medîne'ye geldiği ve Ebû Eyyub'un evine indiği zaman, ona "**Ey Ebû Eyyub! Sizin bir seririniz yok mu?"** diye sordu. Ebû Eyyub da "Yok" dedi.

Ensardan Es'ad bin Zürare, bunu, haber alınca, Resûlullaha, direkleri saç ağacından yapılmış, üzeri keten lifle dokunmuş hasırla kaplı bir serir gönderdi. Vefâtına kadar da, onun üzerinde yattılar. "Efendimiz (aleyhisselâm,) yıkanıp kefenlendiği zaman, bu seririn üzerine konularak cenaze namazı kılındı. Halk, ölülerini taşımak üzere, onu bizden isterler ve onunla teberrük ederlerdi. Ebû Bekr'in, Ömer'in cenazesi de, onun üzerinde taşınmıştı." Hazret-i Âişe der ki "Resûlallah (aleyhisselâmın) bir hasırı vardı ki, geceleyin onun üzerinde namaz kılar, gündüzün de, serip üzerinde halk ile otururdu."[523]

Abdullah bin Mes'ud anlatır: "Kâinâtın efendisi, bir hasırın üzerinde yatıp uyumuş ve hasır, böğründe iz yapmıştı. Uyanınca, böğrünü oğuşturdum. "Anam-babam, sana fedâ olsun ya Resûlallah! Keşke bize bildirseydin de, hasırın üzerine, ondan koruyacak, senin için bir şey serseydik?" dedim. Kâinâtın efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem) "Dünyaya âid şeyler, benim neme gerek? Benim, dünya ile olan misâlim, hâlim; bir ağacın altında biraz gölgelendikten sonra onu bırakarak yoluna devam eden bir süvarinin misâli, hâli gibidir!" buyurdu."

ASÂSI

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) Cuma günleri hutbe irad ederken, asâya veya bir yaya; seferde de, yaya dayanırdı. Peygamberimiz, asâya dayanmanın, Peygamber ahlakından olduğunu söyler, kendisi, asâya dayanır ve asâya dayanmayı da tavsiye buyururdu. Muaviye bin Ebi Süfyan'ın halifeliği sırasında, Peygamberimizin asâsı, Sa'dül'Karaz'ın yanında bulunuyordu. Muaviye bin Ebi Süfyan, hicretin ellinci yılında hacca gitmiştik. Peygamberimizin mescidindeki minberi söktürüp Şam'a nakl etmek istedi.

Ayrıca Sa'dül'Karaz'ın yanında bulunan asâyı da istetti. Cabir bin Abdullah ile Ebû Hüreyre gidip ona "Ey Mü'minler emiri! Resûlallah

522) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 465.

523) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 468.

(aleyhisselâm)ın minberinin, konulmuş olduğu yerden sökülüp götürülmesi de, asâsının Şam'a nakl edilmesi de, doğru olmaz!" dediler. Bunun üzerine, Hazret-i Muaviye, onları bırakıp özür diledi. Abdullah bin Üneys'i, Peygamberimiz, mescidden evine götürüp ona bir asâ verdi ve "Bu asâyı yanında sakla ey Abdullah bin Üneys!" buyurdu.

Abdullah bin Üneys, o asâ ile halkın yanına varınca, kendisine "Nedir bu asâ?" diye sordular. O da "Bunu, bana, Resûlallah (aleyhisselâm) verdi ve yanımda saklamamı emretti." dedi. Abdullah bin Üneys'e "Resûlallah (aleyhisselâmın) yanına dönsen de, bunu sana ne için verdiğini sorsan!" dediler. Bunun üzerine, Abdullah bin Üneys, Peygamberimizin yanına dönüp "Ya Resûlallah! Bu asâ'yı bana ne için verdin?" diye sordu. Peygamberimiz "**Bu Kıyamet günü, aramızda bir alâmettir! O zaman Cennette insanların, asâya dayananları, pek azdır! Sen, buna Cennette dayanırsın!"** buyurdu.

Abdullah bin Üneys, onu, kılıcı ile birlikte bulundurup yanından hiç ayırmadı. Ölüm döşeğine düştüğü zaman da onu kefeninin içine koymalarını ve kendisiyle birlikte gömmelerini ev halkına vasiyyet etti. Bedeni ile kefeni arasına konulup kendisinin vasiyeti, yerine getirildi.

YANINDA TAŞIDIĞI ŞEYLER

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem)in bir arşın boyunda veya biraz daha uzun bir mıhceni vardı. Mıhcen, ucu eğri değneğe denir. Peygamberimiz, Hacerülesved'i, uzaktan onunla işaret ederek selamlardı. Peygamberimiz, deveye bindiği zaman, onu, önüne asardı. Efendimizin, Urcun diye anılan bir de mıhsarrası vardı. Peygamberimiz, Baki'ül Garkad'a giderken, onu, yanında bulundurur, ona dayanır, otururken onu, elinde evirir çevirirdi.

Peygamberimizin, elinde bu mıhsarası bulunduğu halde, hutbe irad buyurduğu da olurdu. Peygamberimizin, dağ ağaçlarından kesilmiş, Memşuk adıyla anılan bir de kadibi (değneği) vardı. Hazret-i Osman, Peygamberimizin kadibi, elinde bulunduğu ve minberde hutbe irad ettiği sırada, Cehcah bin Said veya Cehcah bin Kays, varıp Hazret-i Osman'ın elinden kadibi aldı ve dizine dayanarak büküp, kırdı. Halk, Cehcah'a bağırdılar. Hazret-i Osman, minberden inip evine gitti. Bunun üzerine, Allahü teâla, Cehcah'ın eline veya dizine ekile (kaşıntı) hastalığı verdi. Cehcah, Hazret-i Osman'ın şehâdetinden sonra bir yıla varmadan, kaşına kaşına öldü.

Hazret-i Âişe, Resûlullah seferde ve hazarda yedi şeyi yanında bulundururdu. Bunlar: Gülyağı şişesi, tarak, ayna, sürmedan, misvak, iki makas, saç ayırma kemiğini.(524)

KILIÇLARI

Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem)in dokuz kılıcı vardı. Bunların bazıları şunlardır:

Me'sur: Bu kılıç babasından kaldı. Peygamberimizin Medîne'ye hicreti sırasında yanında bulunuyordu. (525)

Adb: Bu kılıcı, Sa'd bin Ubade hediye etmiş, Peygamberimiz (aleyhisselam)de, Bedir savaşına giderken, yanında götürmüştü.

Zülfikâr: Kureyş müşriklerinden Münebbih bin Haccac'ın veya As bin Münebbih'in kılıcı olup Bedir savaşında ganîmet olarak kalmıştı. Sırtında birtakım gedikler bulunduğu için Zülfikâr denilmişti. Peygamberimiz (aleyhisselam)ın Zülfikâr'ı, Hazret-i Ali'ye hediye etti. Kabzasının başı, bağının halkaları ve zincirleri gümüştendi.(526)

Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem)in vefâtından sonra Hazret-i Abbas, Hazret-i Ebû Bekr'e başvurup Zülfikâr'ı, Hazret-i Ali'den almak istediği zaman, Hazret-i Ebû Bekr; "Ben, bu kılıcı, hep Onun elinde gördüm. Kendisinden, bunu çekip almayı hoş bulmam!" dedi. Hazret-i Abbas da, onu, Hazret-i Ali'ye bıraktı.

Resûlullah efendimizin mızrakları: Peygamberimize, Benî Kaynuka Yahudilerinden üç mızrak ganîmet olarak kalmıştı. Birisinin ismi **Müsvi** diğerinin ise **Müsna** idi.

Peygamberimizin, **Beyza** diye anılan büyük bir harbesi ile **Aneze** diye anılan mızraktan küçük bir harbesi de vardı. **Nab'a** diye de anılan bu harbeyi, Habeş Necaşisi, Zubeyr bin Avvam'a vermişti. Peygamberimiz, Hayber savaşından dönerken onu, Zübeyr bin Avvam'dan aldı.

Habeş Necaşisi Eshame, Peygamberimize üç Aneze (mızrak) göndermişti. Peygamberimiz, onlardan birini kendisi için alıkoyup ikincisini Hazret-i Ali'ye, üçüncüsünü de, Hazret-i Ömer'e vermişti.

Bilal-i Habeşi, Peygamberimizin Anezesini, Ramazan ve Kurban

---

524) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 484.

525) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 484; Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 135, Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 245.

526) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 484; Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 245; Süyutî, Evsaf-un Nebî, s, 76.

bayramlarında Namazgâha kadar Peygamberimizin önünde taşıyıp orada Peygamberimizin önüne dikerdi. Peygamberimiz de bayram namazını, ona doğru yönelerek kıldırırdı.

Peygamberimizin vefâtından sonra, Bilal-i Habeşi, bu Anezeyi, bayramlarda Hazret-i Ebû Bekr'in önünde taşıyıp Namazgâhta önüne dikerdi. Hazret-i Ebû Bekr'den sonra Hazret-i Ömer ve Ondan sonra da, Hazret-i Osman devrinde bu vazife Müezzin Sa'd'ül'Karaz tarafından aynı şekilde yapıldı. Medîne vâlileri zamanlarında da böyle yapılmaya devam edildi.

YAYLARI, KALKANLARI

Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem)in altı yay'ı vardı. Bunlardan: **Revhâ, Beyzâ, Safra** diye anılan üç yay, Benî Kaynukâ Yahudilerinden ganîmet kalmıştı. Safrâ yayı, neb ağacından yapılmıştı.[527] **Ketum** ismindeki yay da, neb ağacından yapılmış olup Uhud savaşında kırılmış, kırık olarak Katade bin Numan almıştı. Ayrıca **Sedâd, Zevrâ** adlarında yayları vardı. [528]

Peygamberimizin üç kalkanı vardı:

Zeluk, üzerinde koç başı sûreti bulunan kalkan. Peygamberimize hediye edilmişti. Fakat, Efendimiz, onun resimli olmasından dolayı hoşlanmamıştı. Sabah olduğu zaman, Allahü teâla, o sûreti, kalkandan gidermiş, yok etmişti.[529]

Peygamberimizin yedi tane zırh gömleği vardı: **Zatülfudul**, bunu, Sa'd bin Ubade, Peygamberimize, Bedir savaşına çıkarken hediye etmişti.[530] **Sağdiyye, Fıdda**. Bu iki zırh gömlek de, Peygamberimizin, Benî Kaynukâ Yahudilerinden ganîmet olarak aldığı silahlar arasında idi. Peygamberimiz, Uhud savaşında fudul ile Fıdda'yı üst üste giymişti.[531]

Peygamberimizin zırh gömleğinin göğsünde ve arkasında gümüşten iki halka bulunuyordu. **Sağdiyye** isimli zırh gömlek, Hazret-i Davud (aleyhisselâm)ın, Calut ile çarpışmak üzre giydiği tarihî zırh gömlekti.

Resûlullahın miğferleri ise, birincisi **Muvaşşah.** Bu miğfer, Benî

---

527) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 489; Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 246.

528) Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 246.

529) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 489.

530) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 487.

531) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 487; Tirmizî, Şemâil-i Şerîf, s, 138; Süyutî, Evsaf-un Nebî, s, 77.

Kaynukâ Yahudilerinden ganîmet kalmıştı. **Züssubuğ** isimli miğfer ise, Peygamberimizin Uhud savaşında başına giydiği miğfer olup, halkalarından ikisi kırılıp Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) in yanaklarına batmıştı. Peygamberimiz, Mekke'yi fethe girerken de miğferli idi.

BAYRAK VE SANCAKLARI

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem)in Bayrağı siyah, sancağı beyazdı. Bayrağı, Hazret-i Ali'nin yanında bulunurdu. Peygamberimiz, Hayber savaşında **"Sancağı, öyle bir ere vereceğim ki, O, Allah'ı ve Resûlünü sever, Allah ve Resûlü de, Onu sever!"** buyurmuş ve Hazret-i Ali'yi çağırıp bayrağını Ona vermişti.[(532)]

Allahü teâla bu sancakla, Hayber'in fethini, Hazret-i Ali'ye nasib etti. Peygamberimizin Sancağının üzerinde "**La ilâhe illallah Muhammed'ür Resûlullah**" yazılı idi.

Peygamberimiz, Harrar seferinde Sa'd bin Ebi Vakkas için beyaz bir sancak bağlamıştı.

Hazret-i Ali'yi Yemen'e gönderirken, Kargının başına bir sarığı bağlayıp "**Sancak böyledir!**" buyurmuştur. Sancağı, ancak ordu kumandanı tutar ve taşırdı.

Ebva, Veddan gazâsı Peygamberimizin beyaz sancağını Hazret-i Hamza, Buvat gazâsında Hazret-i Sa'd bin Ebi Vakkas, Hazret-i Kürz bin Cabir'ül'Fihri ve Hazret-i Ali, Zül'uşeyre gazâsında da Hazret-i Hamza taşımıştır.

Peygamberimiz, Bedir gazâsına çıkarken, beyaz sancağını Mus'ab bin Umeyr'e verdi. Hazret-i Ali, Peygamberimizin önünde siyah bayrak Ukab'ı taşımıştı.[(533)]

Peygamberimizin beyaz sancağı, Benî Kaynukâ gazâsında Hazret-i Hamza, Karkaratülküdr, Uhud, Bedrülmev'id gazâlarında Hazret-i Ali, Hendek gazâsında da, Zeyd bin Harise tarafından taşınmıştır. Peygamberimiz, Mekke'yi de, beyaz sancağıyla gidip fethetmişti. Tebük seferinde en büyük sancağını Hazret-i Ebû Bekr'e ve en büyük bayrağını da, Zübeyr bin Avvam'a verip taşıtmıştır.

---

532) İbni Sa'd, et-Tabakât, II, 80; İbni Kesîr, es-Sire, III, 354.

533) Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, I, 105, 120; İbni Kesîr, es-Sire, II, 388.

ATLARI

Sekb; Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem)in Medîne'de, Benî Fezarelerden bir bedeviden on ukıye gümüşe satın aldığı, çöl halkının Daris, Peygamberimizin de, **Sekb** adını verdiği ilk atıdır. Uhud savaşında ona binmişti.(534) Sekb'in dudağında beyazlık vardı. Üç ayağı sekili, sağ ayağı sekisizdi. Sekb çok yürügendi. Giderken, su gibi akardı.

Mürteciz; adlı atını Peygamberimiz, Benî Mürrelerden bir bedeviden satın almıştı. Mürteciz, güzel, ahenkli ve şiir söyler gibi kişnerdi.(535)

Lizaz; isimli atını da Peygamberimize, İskenderiye kralı Mukavkıs, hediye etmişti. Lizaz, çok hızlı giderdi.(536)

Zarib; isimli atı, Peygamberimize, Ferve bin Amr'ül' Cüzami hediye etmişti. Zarib, çok güçlü ve dayanıklı bir attı.

Lahif; (veya Luhayf); bu atı, Peygamberimize, Rebia bin Ebi Bera'ül'Kelbi, hediye etmişti. Lahif, uzun kuyruklu idi. Kuyruğu, yeri süpürürdü.

Ya'sub; Peygamberimizin, atlarının en iyisi idi.

Mıravıh; yarış atı olup Ubeyd bin Yasir, onu, Peygamberimize, Tebük'te hediye etmişti. Müravıh, yel gibi hızlı koşardı.

Mirvah; Hicretin onuncu yılında Medîne'ye gelen Benî Reha temsilcileri, Mirvahı, Peygamberimize hediye etmişlerdi. Mirvah, Peygamberimizin önünde üzerine binilip yürütüldüğü zaman, Peygamberimizin pek hoşuna gitmişti.

Verd; bu atı, Peygamberimize, Temim-i Dari, hediye etmişti. Verd'in rengi, dorumsu idi. Peygamberimiz, onu, Hazret-i Ömer'e verdi. Hazret-i Ömer de, Verd'in üzerinde, Allah yolunda savaştı. Peygamberimiz, atlarından üçünü, yarışa sokardı. Zarib'in süvarisi, Sehl bin Sa'd, Lizaz'ın süvarisi de, Ebû Üseyd'üs'Saidi idi. Lizaz, en önde, Zarib, onun arkasında, Sekb de, Zarib'in arkasında giderdi.

Resûlullah (aleyhisselam)ın merkep ve katırı da vardı. İskenderiye kralı Mukavkıs, Peygamberimize, boz bir katırla boz bir merkep hediye etmişti. Katır, **düldül,** merkep de **yafur** veya **ufeyr** adıyla anılırdı. İslam'da ilk görülen ak katır, Düldül olmuştur. Peygamberimizin, Hayber

---

534) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 489.

535) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 490; Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 247.

536) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 490; Kastalânî, Mevâhib-i Ledünniyye, s, 247.

savaşında biniti, bu boz katırı, Huneyn savaşında ise diğer idi.

Peygamberimiz, Veda Haccından döndüğü zaman, Yafur ölmüş Düldül ise, Peygamberimizin vefâtından sonra Hazret-i Ali'ye kalmıştı. Şehadetine kadar Hazret-i Ali, sonra Hazret-i Hasan, sonra Hazret-i Hüseyin, daha sonra da, Hazret-i Muhammed bin Hanefiyye ona bindi. Düldül, Hazret-i Muaviye devrine kadar yaşadı.

DEVELERİ

Kusva; Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem)in ced'a ve adba adlariyle de anılan bu devesi, Benî Kuşayr bin Ka'b bin Rebia bin Âmirlerin veya Hureyş bin Ka'bların hayvanlarından olup Hazret-i Ebû Bekr, onu, dört yüz dirheme satın almış ve aynı bedelle Peygamberimize devir etmişti. Hazret-i Ebû Bekr'in, bunu Peygamberimize bağışladığı da rivâyet edilir. Peygamberimiz, Medîne'ye Kusva'nın üzerinde hicret etti. Hudeybiye Umresine, onun üzerinde gitti. Mekke'yi de, onun üzerinde fethetti. Peygamberimiz, Kusva'yı yarıştırır, hiçbir deve, onu geçemezdi.

Peygamberimiz, Veda haccında Arafat hutbesini, Kusva'nın üzerinde irad buyurmuştur. Kusva, Hazret-i Ebû Bekr'in halifeliği zamanında Baki kabristanına bırakıldı. Orada, kendi halinde yayıla yayıla öldü.(537)

Ebû Cehil'den ganîmet alınan deve; Peygamberimiz, Bedir'de Ebû Cehl'in meşhur devesini de, başkumandan hakkı olarak almıştı. Hudeybiye Umresine kadar bu deve üzerinde de, gazâya çıkardı. Ona, umre için kurbanlık nişanı vurdu. Müşrikler, yüz deve verip onu almak istediler. Peygamberimiz **"Eğer, kurbanlık diye ayırıp belirlememiş olsaydık, dileğinizi yerine getirirdim."** buyurdu.

Sağmal develer: Peygamberimizin Zülcedr ve Cemma otlağında yayılan; **Hanna, Semra, Ureys, Sa'diyye, Begum, Yesire, Debba, Melavıh** adlarıyla anılan yedi sağmal devesi olup Peygamberimizin ev halkı, onların her gece getirilen iki kırba dolusu sütleri ile geçinirlerdi.(538) Peygamberimizin vefâtı sırasında bunlardan hiçbiri kalmamıştı.

HÂNE-İ SAÂDETLERİ (EVLERİ)

Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) Medîne'de Mescidini yaptırdığı zaman, Mescid'in yanına, kerpiçten iki oda da, ilave etirmişti

537) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 492-493.

538) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 494.

ve üzerlerini hurma kütüğü ve dalları ile örttürmüştü. Hazret-i Âişe'nin odasının kapısı, Mescid'e giden yola doğru idi. Hazret-i Sevde için yapılan odanın kapısı da, Mescid'in üçüncü kapısı olan Âl-i Osman kapısına doğru idi.

Peygamberimiz, başka zevceler alınca, sonradan, oda sayısı arttı ve bunlar da, Hazret-i Âişe'nin odasıyla Kıble arasında, yani Mescid'in doğusuna düşen kısmında yapıldı. Odalarının bâzısı kerpiçten, bâzısı da, taştandı. Bâzısı hurma dallarından (Bağdad tarzında) yapılarak üzerleri çamur harçla sıvanmış ve hurma dallarıyla da, tavanlanmıştı.

İmâm-ı Buharî'nin bildirdiğine göre de Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem)in evinin kapısı halkasız olup yay ucu ile çalınırdı. Muhammed bin Hilal ile Ataül Horasânî de, Peygamberimizin zevcelerinin odalarını görmüşler, onların, hurma dallarından yapılmış ve kapı olarak siyah kıldan palas perdeler bulunduğunu bildirmişlerdir.

Hazret-i Sevde, odasını Hazret-i Âişe'ye vasiyet etmiş, Hazret-i Safiyye'nin odasını da vefâtına kadar içinde oturmak şartıyla velîleri, yüz seksen veya iki yüz bin dirheme Muaviye bin Ebi Süfyan'a satmışlardır.

Halife Abdulmelik'in, Peygamberimizin zevcelerine aid odaların istimlak edilerek Mescide katılmaları hakkındaki yazısı gelip Medîne'de okunduğu gün, bir çok kimseler gözlerinin yaşını tutamamış Medîneliler, Peygamberimizin vefât ettiği gün gibi, ağlaşmışlardı.[539]

Said bin Müseyyeb de "Vallahi, onların, oldukları hal üzere bırakılmalarını, ne kadar arzu ederdim! Medînelilerden yeni yetişenler ve Medîne'ye dışarıdan gelenler, Resûlallah (aleyhisselâmın) hayatında ne ile yetindiğini görürler de, insanlar, çok mallarının olmasına ve bununla övünmeye rağbet etmezlerdi." diyerek bu yoldaki üzüntüsünü açıklamıştır.

VAKFETTİĞİ MÜLKLER

İslamda ilk vakıf, Uhud'da şehid düşen Yahudi alimlerinden ve zenginlerinden Muhayrık'ın, Peygamberimize teslîm edilmesini vasiyyet ve Peygamberimizin de, teslîm alıp vakfettiği: Miseb, Safiye, Delal, Hüsna, Bürka, A'vaf, Meşrebe adlarıyle anılan yedi bahçe ve bostandı.[540]

Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem)in Medîne'deki vakıfla-

539) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 499.

540) İbni Sa'd, et-Tabakât, I, 503.

rı, umumiyetle Muhayrık'ın mallarındandır. İbn-i Humeyd der ki; "Halife Ömer bin Abdul'aziz, Muhayrık'ın vakıf hurmalıklarından hurma getirilmesini istemişti. Bir tabak içinde getirildi.

Ömer bin Abdulaziz "Ebû Bekr bin Hazm, bana; Bu hurma, Resûlallah (aleyhisselâm)ın devrinden kalma hurma ağacındandır ve Resûl aleyhisselâm, ondan yerdi." diye bildirdi deyince "Ey Mü'minlerin Emiri! Bunu, aramızda bölüştür!" dedim. Bölüştürdü. Her birimize, dokuzar hurma düştü. Ömer bin Abdulaziz "Ben, Medîne vâlisi olarak o hurmalığa girdiğim zaman, o hurma ağacının hurmasından yemiş ve onun kadar nefis ve tatlı bir hurma görmemişimdir!" dedi." Amr bin Muhâcir der ki "Resûl (aleyhisselâmın) eşyası, Ömer bin Abdulaziz'in yanında bir odada bulunur, kendisi, her gün ona bakardı. Kureyşîlerden gelip yanında toplananları da, bu odaya koyar, sonra bu eşyalara yönelerek "İşte, Allah'ın, sizi, kendisi ile şereflendirdiği Zât'ın mirâsı!" derdi.

Bunlar: Bir adet hurma yapraklarıyla örülmüş serir, bir adet yüzü deri, içi hurma lifi doldurulmuş yüz yastığı, bir adet büyükçe çanak, bir adet su bardağı, bir adet elbise, bir adet el değirmeni, bir adet ok çantası, bir adet kadife yorgan.

Bu yorganda, Resûlullahın başının sinmiş bulunan teri, misk kokusundan daha güzel kokar dururdu. Ömer bin Abdulaziz, hastalandığı zaman, onun suyu ile yıkanır, iyileşirdi.

İSLÂM DÎNİ

Allahü teâlânın, Cebrâil ismindeki melek vâsıtası ile sevgili peygamberi Muhammed (aleyhisselâm)a gönderdiği, insanların, dünyâda ve âhirette râhat ve mes'ûd olmalarını sağlıyan, usûl ve kâidelerdir. Bütün üstünlükler, faydalı şeyler, İslâmiyet'in içindedir. Eski dinlerin, görünür-görünmez bütün iyiliklerini, İslâmiyet kendinde toplamıştır. Bütün saâdetler, muvaffakiyetler ondadır. Yanılmayan, şaşırmayan akılların kabûl edeceği esâslardan ve ahlâktan ibarettir.

Yaratılışında kusursuz olanlar, onu reddetmez ve nefret etmezler. İslâmiyet'in içinde hiçbir zarar, dışında da hiçbir menfâat yoktur ve olamaz. İslâmiyet'in hâricinde bir menfâat düşünmek, serâbdan içecek beklemek gibidir. İslâmiyet, memleketleri îmâr, insanları terfîh etmeyi, refâha kavuşturmayı emreylemekte, Allahü teâlânın emirlerine saygı göstermeyi ve mahlûklara merhameti istemektedir.

Îslâmiyet; zirâati, ticâreti ve san'atı, kat'i olarak emreder. İlme, fenne, tekniğe, endüstriye, lâyık olduğu üzere ehemmiyet verir. İnsanların yardımlaşmasını, birbirlerine hizmet etmesini ehemmiyetle istemektedir. Kendi idaresi altında bulunan insanların, evlâdın, ailenin ve milletlerin haklarını ve idârelerini öğretmekte; dirilere, geçmişlere, geleceklere karşı bir hak ve mes'ûliyet gözetmektedir. Seâdet-i dâreyn yâni dünyâ ve âhiret saâdetini kendisinde toplamıştır.

İslâmiyet, insanların rûhî ve maddî refahını en mükemmel şekilde te'min edecek prensipler getirmiştir. İnsan hak ve vazifelerini en geniş şekilde düzenlemiştir. Kısaca İslâm dîninin; îmân, ibâdet, münâkehât, muamelât, ukûbat esâsları vardır.

ÎMÂN

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin, Allahü teâlânın peygamberi olduğunu ve O'nun tarafından seçilmiş, haber verici nebî olduğunu doğru bilmek, inanarak söylemek, O'nun, Allahü teâlâ tarafından kısaca bildirdiklerine kısaca, geniş bildirdiklerine etrâflıca inanmak ve gücü yettikçe Kelime-i şehâdeti dil ile de söylemektir. Kuvvetli îmân şöyledir ki; ateşin yaktığına, yılanın zehirleyip öldürdüğüne yakîn üzere inanıp kaçtığı gibi, gönülden tam olarak Allahü teâlâyı ve sıfatlarını büyük bilerek, O'nun rızâsına ve cemâline koşmak, gazabından, celâletinden kaçmak ve îmânı, mermer üzerine yazılan yazı gibi sağlam olarak gönlüne yerleştirmektir.

Mutlaka inanmamız lâzım gelen **îmânın altı şartı** vardır: Birincisi; Allahü teâlânın vâcib-ül-vücûd ve hakîkî mâbud ve bütün varlıkların yaratıcısı olduğuna inanmaktır. Dünyâ ve âhiret âleminde bulunan herşeyi, maddesiz, zamânsız ve benzersiz olarak yoktan var eden, ancak Allahü teâlâdır diye kesin inanmaktır. Her varlığın yaratanı, sâhibi, hâkimi O'dur. O'nun hâkimi, âmiri, üstünü yoktur diyerek inanmak lâzımdır. Her üstünlük, her kemâl sıfat, O'nundur. O'nda, hiçbir kusur, hiçbir noksan sıfat yoktur. Dilediğini yapabilir. Yaptıkları, kendine veya başkasına faydalı olmak için değildir. Bir karşılık için yapmaz. Bununla berâber, her işinde, hikmetler, faydalar, lütuflar, ihsânlar vardır.

Kullarına iyi olanı, yarar olanı vermeye, kimisine sevâb, kimisine azâb yapmaya mecbur değildir. Âsîlerin, günah işleyenlerin hepsini Cennet'e koysa, fadlına, ihsânına yakışır. İtâat, ibâdet edenlerin hepsini Cehennem'e atsa, adâlete muhâlif olmaz. Fakat, müslümanları, ibâdet edenleri Cennet'e sokacağını, bunlara, sonsuz nîmetler, iyilikler vereceğini, kâfirlere ise, Cehennem'de sonsuz azâb edeceğini dilemiş ve bildirmiştir. O, sözünden dönmez. Bütün canlılar îmân etse, itâat etse, O'na hiçbir faydası olmaz. Bütün âlem kâfir olsa, azgın, taşkın olsa, karşı gelse, O'na hiçbir zarar vermez. Şirkten, küfürden başka, her hangi büyük günahı işleyip, tevbesiz ölen kimseyi dilerse affeder. Küçük günâh için dilerse azâb eder. Kâfir, mürted olarak ölenleri hiç affetmeyeceğini, bunlara sonsuz, azâb edeceğini bildirmiştir.

Müslüman ve ehl-i kıble olup, ibâdet edip, fakat, îtikâdı Ehl-i sünnet îtikâdına uymayan ve tevbe etmeden ölen kimseye, Cehennem'de azâb edecek ise de, böyle bid'at sâhibi müslümanlar, Cehennem'de sonsuz kalmayacaktır.

Allahü teâlâyı, dünyâda baş gözü ile görmek câizdir. Fakat, kimse görmemiştir. Kıyâmet günü, mahşer yerinde kâfirlere ve günahı olan mü'minlere, **kahr ve celâl** ile; sâlih olan mü'minlere ise, **lütûf ve cemâl** ile görünecektir. Mü'minler, Cennet'te, **cemâl** sıfatı ile görecektir. Melekler ve kadınlar da görecektir. Kâfirler, bundan mahrum kalacaklardır. Cinnîlerin de mahrum kalacaklarını bildiren haber kuvvetlidir.

Allahü teâlâ üzerinden, gece gündüz ve zaman geçmesi, düşünülemez. Allahü teâlâda, hiçbir bakımdan, hiçbir değişiklik olmayacağı için, geçmişte, gelecekte şöyledir, böyledir, denemez. Allahü teâlâ, hiçbir şeye hulûl etmez. Hiçbir şeyle birleşmez. Allahü teâlânın zıddı, tersi, benzeri, ortağı, yardımcısı, koruyucusu yoktur. Anası, babası, oğlu,

kızı, eşi yoktur. Her zaman, herkes ile hâzır ve her şeyi muhît ve nâzırdır. Herkese can damarından daha yakındır. Fakat, hâzır olması, ihâta etmesi, beraber ve yakın olması bizim anladığımız gibi değildir. O'nun yakınlığı; âlimlerin ilmi, fen adamlarının zekâsı ve evliyânın keşf ve şühûdü ile anlaşılamaz. Bunların içyüzünü, insan aklı kavrayamaz. Allahü teâlâ, zâtında ve sıfatlarında birdir, hiçbirinde değişiklik, başkalaşmak olmaz.

Allahü teâlânın isimleri sonsuzdur. Bin bir ismi var diye meşhûrdur. Yâni, isimlerinden bin bir tânesini insanlara bildirmiştir. Muhammed (aleyhisselâm)ın dîninde, bunlardan doksan dokuzu bildirilmiştir. Bunlara; **Esmâ-i hüsnâ** denir.

Îmânın altı esâsından ikincisi; meleklere inanmaktır. Melekler, cisimdir. Latîftir. Gaz hâlinden daha latîftirler. Nûrânîdirler. Diridirler. Akıllıdırlar. İnsanlardaki kötülükler, meleklerde yoktur. Her şekle girebilirler. Gazlar, sıvı ve katı olduğu gibi ve katı olunca, şekil aldığı gibi, melekler de güzel şekiller alabilirler. Melekler, büyük insanların bedeninden ayrılan rûhlar değildirler. Hıristiyanlar, melekleri, böyle rûh sanıyor. Enerji, kuvvet gibi, maddesiz de değildirler. Eski filozoflardan bir kısmı, böyle zannetti.

Melek; elçi, haber verici veya kuvvet demektir. Çoğulu; "Melâike"dir. Melekler, her canlıdan önce yaratıldı. Onun için, kitaplara îmândan önce, meleklere îmân edilmesi bildirildi. Kitaplar da peygamberlerden öncedir. Kur'ân-ı kerîmde de, inanılacak şeylerin ismi, bu sıra ile bildirilmektedir.

Meleklere îmân şöyle olmalıdır: Melekler, Allahü teâlânın kullarıdır. Ortakları değildir. Kızları değildir. Kâfirler, müşrikler, öyle sandılar. Allahü teâlâ, meleklerin hepsinden râzıdır. Allahü teâlânın emirlerine itâat ederler. Günah işlemezler. Emirlere isyân etmezler. Erkek ve dişi değildirler. Evlenmezler. Çocukları olmaz. Hayat sâhibi yâni diridirler. Allahü teâlâ, insanları yaratacağını buyurduğu zamân; **"Yâ Rabbî! Yeryüzünü ifsâd edecek ve kan dökecek mahlûkları mı yaratacaksın?"** gibi meleklerin, zelle denilen soruları, bunların mâsum, suçsuz olmalarına zarar vermez.

Sayısı en çok olan mahlûk meleklerdir. Bunların sayılarını Allahü teâlâdan başka kimse bilmez. Göklerde, meleklerin ibâdet etmedikleri, boş bir yer yoktur. Göklerin her yeri, rükû veya secdede olan meleklerle doludur. Göklerde, yerlerde, otlarda, yıldızlarda, canlılarda, cansızlar-

da, yağmur damlalarında, ağaçların yapraklarında, her molekülde, her atomda, her reaksiyonda, her harekette, her şeyde meleklerin vazifeleri vardır. Her yerde, Allahü teâlânın emirlerini yaparlar. Allahü teâlâ ile mahlûkları arasında vâsıtadırlar. Bâzıları, başka meleklerin âmiridir. Bâzıları, insanların peygamberlerine haber getirir. Bâzıları insanların kalbine iyi düşünce getirir ki, buna ilhâm denir. Bâzılarının, insanlardan ve bütün mahlûklardan haberi yoktur. Allahü teâlânın cemâli karşısında kendilerinden geçmişlerdir. Her birinin belli yeri vardır. Oradan ayrılamazlar. Cennet melekleri, Cennet'tedir. Bunların büyüklerinin adı **Rıdvân**'dır. Cehennem meleklerine **Zebânî** denir. Bunlar, Cehennem'de emrolunan vazifelerini yapar. Cehennem ateşi bunlara zarar vermez. Deniz, balığa zararlı olmadığı gibidir. Cehennem zebânîlerinin büyükleri on dokuz tânedir. En büyüğünün adı **Mâlik**'dir.

Her insanın hayır ve şer, bütün işlerini yazan, ikisi gece, ikisi gündüz gelen dört meleğe, **Kirâmen kâtibin** veya **Hafaza** melekleri denir. Hafaza meleklerinin, bunlardan başka olduğu da rivâyet edilmiştir. Sağ taraftaki melek, soldakinin âmiridir ve iyi işleri yazar. Soldaki, kötülükleri yazar.

Kabirlerde, kâfirlere ve âsî müslümanlara azâb edecek melekler ve kabirde suâl soracak melekler vardır. Suâl meleklerine **Münker ve Nekîr** denir. Mü'minlere soranlara, "**Mübeşşir ve Beşîr**" de denir.

Meleklerin birbirlerinden üstünlükleri vardır. En üstünleri dört tânedir. Bunların birincisi **Cebrâil** (aleyhisselâm)dır. Bunun vazifesi, peygamberlere vahiy getirmek, emir ve yasakları bildirmektir. İkincisi **sûr** denilen boruyu üfürecek olan **İsrafil** (aleyhisselâm)dır. Sûru iki defâ üfürecektir. Birincisinde, Allahü teâlâdan başka her diri ölecektir. İkincisinde hepsi tekrar dirilecektir. Üçüncüsü, **Mikâil** (aleyhisselâm)dır. Ucuzluk, pahalılık, kıtlık, bolluk yapmak ve her maddeyi hareket ettirmek, bunun vazifesidir. Dördüncüsü, **Azrâil** (aleyhisselâm)dır. İnsanların rûhunu alan budur. Bu dört melekten sonra üstün olan, dört sınıftır. **Hamele-i Arş** denilen melekler, dört tânedir. Kıyâmette sekiz olacaktır. Huzûr-i ilâhîde bulunan meleklere **Mukarrebîn** denir. Azâb meleklerinin büyüklerine **Kerûbiyân** denir. Rahmet meleklerine **Rûhâniyân** denir. Bunların hepsi, meleklerin havâssı yâni üstünleridir. Bunlar peygamberlerden başka bütün insanlardan daha üstündür. Müslümanların sâlihleri ve velîleri, meleklerin avâmından, daha efdal, daha üstündür. Meleklerin avâmı, müslümanların avâmından, yâni âsî ve fâsıklardan efdâldir.

Îmânın altı esâsından üçüncüsü; Allahü teâlânın indirdiği kitaplarına inanmaktır. Allahü teâlâ, bu kitapları, bâzı peygamberlere, melekle okutarak, bâzılarına ise, levha üzerinde yazılı olarak, bâzılarına da meleksiz işittirerek indirdi. Bu kitapların hepsi, Allahü teâlânın kelâmıdır. Ebedî ve ezelîdirler. Mahlûk değildirler. Bunlar, meleklerin veya peygamberlerin kendi sözleri değildir. Allahü teâlânın indirdiği kitapların hepsi haktır, doğrudur.

Kur'ân-ı kerîm, bütün kitapları nesh etmiş, hükümlerini yürürlükten kaldırmıştır. Kur'ân-ı kerîmde, kıyâmete kadar, hiçbir zamân, yanlışlık, unutulmak, ziyâde ve noksanlık olmaz. Geçmiş ve gelecekteki bütün ilimler, Kur'ân-ı kerîmde vardır. Bunun için, bütün kitaplardan üstün ve kıymetlidir. Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin en büyük mûcizesi Kur'ân-ı kerîmdir. Bütün insanlar ve cinler bir araya gelse, hepsi Kur'ân-ı kerîmin en kısa sûresi gibi bir söz söyleyebilmek için uğraşsalar, söyleyemezler.

Semavî kitapların bize bildirileni yüz dörttür. Bunlardan on suhuf Âdem (aleyhisselâm)a, elli suhuf Şîs (Şît) (aleyhisselâm)a, otuz suhuf İdrîs (aleyhisselâm)a, on suhuf İbrâhim (aleyhisselâm)a indirildiği meşhûrdur. Tevrât Mûsâ (aleyhisselâm)a, Zebur Dâvûd (aleyhisselâm) a, İncîl Îsâ (aleyhisselâm)a ve Kur'ân-ı kerîm Muhammed aleyhisselâtü vesselâma nâzil olmuş, inmiştir.

İnanılacak altı esastan, dördüncüsü; Allahü teâlânın peygamberine inanmaktır. Peygamberler, insanları Allahü teâlânın beğendiği yola kavuşturmak, doğru yolu göstermek için gönderilmişlerdir. Yaratılış, huy, ilim ve akıl bakımından zamanlarında bulunan bütün insanlardan üstün, kıymetli, muhterem kimselerdir. Hiçbir kötü huy ve beğenilmeyecek hâlleri yoktur. Peygamberlerde **ismet** sıfatı vardır. Yâni peygamber olduğu bildirilmeden önce ve bildirildikten sonra, küçük ve büyük hiçbir günah işlemez. Peygamber olduğu bildirildikten sonra, peygamber olduğu yayılıncaya, anlaşılıncaya kadar, körlük, sağırlık ve benzeri ayıp ve kusurları da olmaz. Her peygamberde şu yedi sıfatın bulunduğuna inanmak lâzımdır: **Emânet, sıdk, tebliğ, adâlet, ismet, fetânet** ve **Emn-ül-azl**. Yâni peygamberlikten azl edilmezler. **Fetânet**, çok akıllı, çok anlayışlı demektir.

Yeni bir din getiren peygamberlere **Resûl** denir. Yeni din getirmeyip, insanları, önceki dîne dâvet eden peygamberlere **Nebî** denir. Emirleri tebliğ etmekte ve insanları, Allah'ın dînine çağırmakta, resûl ile

nebî arasında bir ayrılık yoktur. Peygamberlere îmân etmek, aralarında hiçbir fark görmeyerek, hepsinin sâdık, doğru sözlü olduğuna inanmak demektir. Onlardan birine inanmayan kimse hiçbirine inanmamış olur.

Peygamberlik; çalışmakla, açlık, sıkıntı çekmekle ve çok ibâdet yapmakla ele geçmez. Yalnız Allahü teâlânın ihsânı, seçmesi ile olur. İnsanların dünyâdaki ve âhiretteki işlerinin düzgün ve faydalı olması ve onları zararlı işlerden koruyup, selâmete, hidâyete, rahata kavuşturmak için, peygamberler vâsıtası ile dinler gönderilmiştir. Peygamberler, düşmanların çokluğuna, inanmayanların alay etmelerine, üzmelerine rağmen, Allahü teâlânın emirlerini insanlara tebliğ etmekte, bildirmekte, düşmanlardan korkmamış, göz kırpmamışlardır.

Allahü teâlâ, peygamberlerin sıdk sâhibi oldukları, doğru söylediklerini göstermek için, onları mûcizelerle kuvvetlendirdi. Hiç kimse bu mûcizelere karşı gelemedi. Peygamberi kabûl edip inanan kimseye, o peygamberin ümmeti denir. Kıyâmet gününde, ümmetlerinden, günahı çok olanlara şefâat etmeleri için izin verilecek ve şefâatleri kabûl olacaktır. Ümmetlerinden, âlim, sâlih, velî olanlarına da, şefâat etmeleri için Allahü teâlâ izin verecek ve şefâatlerini kabûl buyuracaktır. Peygamberler aleyhimüssalevâtü vet-teslîmât, mezârlarında, bizim bilmediğimiz bir hayât ile diridir. Mübârek vücûdlarını toprak çürütmez. Bunun içindir ki, hadîs-i şerîfde; "**Peygamberler, mezârlarında, namaz kılarlar"** buyruldu.

Peygamberlerin (aleyhimüsselâm) mübârek gözleri uyurken, kalb gözleri uyumaz. Peygamberlik vazifelerini görmekte, peygamberlik üstünlüklerini taşımakta, bütün peygamberler müsâvîdir. Yukarıda bildirilen yedi sıfat hepsinde vardır. Peygamberler, peygamberlikten azledilmez. Velîler ise, evliyâlıktan ayrılabilir. Peygamberler aleyhimüssalevâtü vetteslîmât insandan olur. Cinden, melekten ve kadınlardan insanlara peygamber olmaz.

Cin ve melek, peygamberlerin derecelerine yükselemez. Peygamberlerin birbirleri üzerinde, şerefleri, üstünlükleri vardır. Meselâ ümmetlerinin çok olması, gönderildikleri memleketlerin büyük olması, ilim ve mârifetlerinin büyük olması, ilim ve mârifetlerinin çok yerlere yayılması, mûcizelerinin daha çok ve devamlı olması ve kendileri için ayrı kıymetler ve ihsânlar bulunması gibi üstünlükler bakımından âhir zamân peygamberi Muhammed (aleyhisselâm), bütün peygamberlerden daha üstündür. Ülü'l-azm olan peygamberler, böyle olmayanlardan

ve resûller, resûl olmayan nebîlerden daha üstündürler.

Peygamberlerin (aleyhimüsselâm) sayısı belli değildir. Yüz yirmi dört binden çok oldukları meşhûrdur. Bunlardan üç yüz on üç veya üç yüz on beş adedi resûldür. Bunların içinden de, altısı daha yüksektir. Bunlara "Ülü'l-azm" peygamberler denir. Ülü'l-azm peygamberler; "Âdem, Nûh, İbrâhim, Mûsâ, Îsâ ve Muhammed Mustafâ aleyhimüssalâtü vesselâm" hazretleridir.

İbrâhim (aleyhisselâm), Halîlullah'dır. Çünkü, bunun kalbinde, Allah sevgisinden başka, hiçbir mahlûkun sevgisi yoktu. Mûsâ (aleyhisselâm), Kelîmullah'dır. Çünkü, Allahü teâlâ ile konuştu. İsa (aleyhisselâm), Rûhullah ve Kelimetullah'dır. Çünkü, babası yoktur. Yalnız **"Ol"** kelime-i ilâhiyyesi ile anasından dünyâya geldi. Bundan başka, Allahü teâlânın hikmet dolu kelimelerini, vâz vererek, insanların kulaklarına ulaştırırdı.

Mahlûkların yaratılmasına sebeb olan ve âdemoğullarının en üstünü, en şereflisi, en kıymetlisi bulunan Muhammed (aleyhisselâm), Habîbullah'dır. O'nun Habîbullah olduğunu ve büyüklüğünü, üstünlüğünü gösteren şeyler pek çoktur. Bunun için O'na; "Mağlûb olmak", "Bozguna uğramak" gibi sözler söylenemez. Kıyâmette, herkesten önce kabirden kalkacaktır. Mahşer yerine önce gidecektir. Cennet'e herkesten önce girecektir. Güzel ahlâkı, sayılmakla bitmez ve anlatmaya insan gücü yetişmez.

Kıyâmet günü, bütün peygamberler, O'nun sancağı altında gölgeleneceklerdir. Allahü teâlâ, her peygambere emir buyurdu ki: Mahlûklarımın içinde, seçip sevdiğim, habîbim Muhammed (aleyhisselâm)ın peygamber olduğu zamâna erişirseniz, O'na îmân ediniz ve yardımcı olunuz! Bütün peygamberler de, ümmetlerine böyle vasiyet ve emreyledi. Muhammed (aleyhisselâm), **"Hâtem-ül-enbiyâ"**dır. Yâni O'ndan sonra hiç peygamber gelmeyecektir.

Îmân edilmesi lâzım olan esaslardan beşincisi; âhiret gününe inanmaktır. Âhiret gününün başlangıcı, insanın öldüğü gündür. Kıyâmetin sonuna kadardır. Kıyâmetin ne zaman kopacağı bildirilmedi, zamânını kimse anlayamadı. Fakat, Peygamber efendimiz bir çok alâmetlerini ve başlangıçlarını şöyle haber verdi: Hazret-i Mehdî gelecek, Îsâ (aleyhisselâm) gökten Şam'a inecek, Deccâl çıkacak. Ye'cüc Me'cüc denilen kimseler her yeri karıştıracak. Güneş batıdan doğacak. Büyük zelzeleler olacak. Din bilgileri unutulacak. Fısk, kötülük çoğalacak. Dinsiz,

ahlâksız, nâmussuz kimseler emîr olacak. Allahü teâlânın emirleri yaptırılmayacak. Haramlar her yerde işlenecek. Yemen'den ateş çıkacak. Gökler ve dağlar parçalanacak. Güneş ve Ay kararacak. Denizler birbirine karışacak ve kaynayıp kuruyacaktır.[541]

Günah işleri yapan müslümanlara fâsık denir. Fâsıklara ve bütün kâfirlere kabirde azâb vardır. Bunlara elbette inanmak lâzımdır. Mevtâ kabre konunca, bilinmeyen bir hayat ile dirilecek, râhat olacak veya azâb görecektir. **Münker** ve **Nekir** adındaki iki meleğin, bilinmeyen korkunç insan şeklinde mezâra gelip suâl soracaklarını hadîs-i şerîfler açıkça bildirmektedir.[542] Kabir suâli, bâzı âlimlere göre, bâzı akâidden olacak, bâzılarına göre ise, bütün akâidden olacaktır. Bunun için çocuklara; "Rabbin kim? Dînin hangi dindir? Kimin ümmetindensin? Kitâbın nedir? Kıblen neresidir? Îtikâdda ve amelde mezhebin nedir?" suâllerinin cevaplarını öğretmelidir! Ehl-i sünnet olmayanın doğru cevap veremiyeceği, **Tezkire-i Kurtubî** de yazılıdır. Güzel cevap verenlerin kabri genişleyecek, Cennetten bir pencere açılacaktır. Sabah ve akşam, Cennet'teki yerlerini görüp, melekler tarafından iyilikler yapılacak, müjdeler verilecektir. İyi cevap veremezse, demir tokmaklarla öyle vurulacak ki, bağırmasını, insandan ve cinden başka her mahlûk işitecektir. Kabir o kadar daralır ki, kemiklerini birbirine geçirecek gibi sıkar. Cehennem'den bir delik açılır. Sabah ve akşam Cehennem'deki yerini görüp, mezarda, mahşere kadar, acı azâblar çeker.

Öldükten sonra, yine dirilmeğe inanmak lâzımdır. Kemikler, etler çürüyüp toprak ve gaz olduktan sonra, hepsi yine bir araya gelecek, rûhlar bedenlerine girip, herkes mezârdan kalkacaktır. Bunun için, bu zamâna **Kıyâmet günü** denir.

Bütün canlılar, Mahşer yerinde toplanacak. Her insanın amel defterleri uçarak sâhibine gelecektir. Bunları, yerlerin, göklerin, zerrelerin, yıldızların yaratanı, sonsuz kudret sâhibi olan Allahü teâlâ yapacaktır. Bunların olacağını, Allahü teâlânın Resûlü (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz haber vermiştir. O'nun söyledikleri elbette doğrudur. Elbette hepsi olacaktır.

Sâlihlerin, iyilerin defteri sağ tarafından, fâsıkların, kötülerin arka veya sol tarafından verilecektir. İyi ve kötü, büyük ve küçük, gizli ve

---

541) Buhârî, "İlim", 21; İbni Mâce, "Fiten", 25; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, III, 108.

542) İbni Mâce, "Fiten", 25.

meydanda yapılmış olan her şey defterde bulunacaktır. Kirâmen kâtibîn meleklerinin bilmediği işler bile, âzânın haber vermesi ile Allahü teâlânın bilmesi ile ortaya çıkarılacak, her şeyden suâl ve hesâb olunacaktır. Mahşerde, Allahü teâlânın dilediği her gizli şey meydana çıkacaktır. Meleklere; "**Yerlerde, göklerde neler yaptınız?**", Peygamberlere; **"Allahü teâlânın hükümlerini kullara nasıl bildirdiniz?"** herkese de; "**Peygamberlere nasıl uydunuz, sizlere bildirilen vazifeleri nasıl yaptınız? Birbiriniz arasında bulunan hakları nasıl gözettiniz?"** diye sorulacaktır. Mahşerde, îmânı olup, ameli ve ahlâkı güzel olanlara mükâfât ve ihsânlar olacak, kötü huylu, bozuk amelli olanlara ağır cezâlar verilecektir.

Allahü teâlâ, adâleti ile, bâzı küçük günahlar için de azâb yapacak, dilediği mü'minlerin büyük ve küçük bütün günahlarını fadlı ile, ihsânı ile affedecektir. Şirkden ve küfürden başka, her günahı dilerse affedecek, dilerse, küçük günah için de azâb edecektir. Müşrik ve kâfir olarak öleni hiç affetmeyeceğini bildirmektedir. Kitaplı ve kitapsız kâfirler yâni Muhammed (aleyhisselâm)ın bütün insanlara peygamber olduğuna inanmayan, O'nun bildirdiği ahkâmdan, yâni emir ve yasaklardan birisini bile beğenmeyenler, bu hâlde ölürlerse, elbette Cehennem'e sokulacak, sonsuz azâb çekeceklerdir.

Kıyâmet günü, amelleri, işleri ölçmek için, bilmediğimiz bir **Mîzân**, bir ölçü âleti, bir terâzi vardır. Yer gök bir gözüne sığar. Sevâb gözü, parlak olup, Arş'ın sağında Cennet tarafındadır. Günah tarafı ise, Arş'ın solunda Cehennem tarafında karanlıktadır. Dünyâda yapılan işler, sözler, düşünceler, bakışlar, orada şekil alarak, iyilikler parlak, kötülükler karanlık ve iğrenç görünüp, bu terâzide tartılacaktır. Bu terâzi, dünyâ terâzilerine benzemez. Ağır tarafı yukarı kalkar, hafif tarafı aşağı iner denildi. Âlimlerin bir kısmına göre, çeşitli terâziler olacaktır.

Sırat köprüsü vardır. Sırat köprüsü, Allahü teâlânın emri ile, Cehennem'in üstünde kurulacaktır. Herkese, bu köprüden geçmesi emrolunacaktır. O gün, bütün peygamberler; "Yâ Rabbî! Selâmet ver" diye yalvaracaklardır. Cennetlik olanlar, köprüden kolayca geçerek, Cennet'e gideceklerdir. Bunlardan bâzısı şimşek gibi, bir kısmı rüzgâr gibi, bâzısı koşan at gibi geçeceklerdir. Sırat köprüsü kıldan ince, kılıçtan keskindir. Dünyâda İslâmiyet'e uymak da böyledir. İslâmiyet'e tam uymaya uğraşmak, Sırat köprüsünden geçmek gibidir. Burada nefis ile mücâdele güçlüğüne katlananlar, orada Sıratı kolay ve rahat geçecektir. Bunun içindir ki, Allahü teâlâ, İslâmiyet'in gösterdiği doğru yola; **"Sırât-ı müstakîm"** adını verdi. Bu isim benzerliği de, İslâmiyet yolun-

da bulunmanın, Sırat köprüsünü geçmek gibi olduğunu göstermektedir. Cehennemlik olanlar, Sırattan Cehennem'e düşeceklerdir.

Peygamber efendimize (sallallahü aleyhi ve sellem) mahsûs olan **Kevser** havuzu vardır. Büyüklüğü, bir aylık yol gibidir. Suyu sütten daha beyaz, kokusu miskten daha güzeldir. Etrâfındaki kadehler, yıldızlardan daha çoktur. Bir içen, Cehennem'de olsa bile, bir daha susamaz.

Şefâat haktır. Tevbesiz ölen mü'minlerin küçük ve büyük günahlarının affedilmesi için, peygamberler, velîler, sâlihler, melekler ve Allahü teâlânın izin verdiği kimseler, şefâat edecek ve kabûl edilecektir.

Cennet ve Cehennem şimdi vardır. Cennet, yedi kat göklerin üstündedir. Cehennem, her şeyin altındadır. Sekiz Cennet, yedi Cehennem vardır. Cennet, yer küresinden, güneşten ve göklerden daha büyüktür. Cehennem de güneşten büyüktür.

İnanılması lâzım olan esaslardan altıncısı; kadere, hayır ve şerlerin Allahü teâlâdan olduğuna inanmaktır. İnsanlara gelen hayır ve şer, fayda ve zarar, kazanç ve ziyanların hepsi, Allahü teâlânın takdir etmesi iledir. Allahü teâlânın, bir şeyin varlığını dilemesine **Kader** denilmiştir. Kaderin, yâni varlığı dilenilen şeyin var olmasına **Kazâ** denir. Kazâ ve kader kelimeleri birbiri yerine de kullanılır.

Bütün hayvanların, nebatların, cansız varlıkların, katıların, sıvıların, gazların, yıldızların, moleküllerin, atomların, elektronların, elektro-magnetik dalgaların, kısaca her varlığın hareketi, fizik olayları, kimya tepkimeleri, çekirdek reaksiyonları, enerji alış-verişleri, canlılardaki fizyolojik faaliyetler, her şeyin olup olmaması, kulların iyi ve kötü işleri, dünyâda ve âhirette, bunların cezâsını görmeleri ve her şey, ezelde, Allahü teâlânın ilminde var idi. Bunların hepsini ezelde biliyordu. Ezelden ebede kadar olacak; eşyâyı, özellikleri, hareketleri, olayları, ezelde bildiğine uygun olarak yaratmaktadır. İnsanların iyi ve kötü bütün işlerini, müslüman olmalarını, küfürlerini, istekli ve isteksiz bütün işlerini, Allahü teâlâ yaratmaktadır. Yaratan, yapan yalnız O'dur. Sebeplerin meydana getirdiği her şeyi yaratan O'dur. Her şeyi bir sebeb ile yaratmaktadır.

Meselâ, ateş yakıcıdır. Hâlbuki, yakan Allahü teâlâdır. Ateşin yakmakla, hiçbir ilgisi yoktur. Fakat, âdeti şöyledir ki, bir şeye ateş dokunmadıkça, yakmayı yaratmaz. Ateş, tutuşma sıcaklığına kadar ısıtmaktan başka bir şey yapmaz. Organik cisimlerin yapısında bulunan karbona, hidrojene, oksijenle birleşmek ilgisi veren, elektron alış verişlerini sağlayan, ateş değildir. Doğruyu göremeyenler, bunları ateş yapıyor sanır.

Yakan, yanma tepkisini yapan, ateş değildir. Oksijen de değildir. Isı da değildir. Elektron alış-verişi de değildir. Yakan, yalnız Allahü teâlâdır. Bunların hepsini, yanmak için sebep olarak yaratmıştır. Bilgisi olmayan kimse, ateş yakıyor sanır. İlkokulu bitiren bir kimse; "Ateş yakıyor" sözünü beğenmez. "Hava yakıyor" der. Ortaokulu bitiren de, bunu kabûl etmez; "Havadaki oksijen yakıyor" der. Liseyi bitiren; "Yakıcılık oksijene mahsus değildir. Her elektron çeken element yakıcıdır" der. Üniversiteli ise; madde ile birlikte enerjiyi de hesâba katar.

Görülüyor ki, ilim ilerledikçe, işin iç yüzüne yaklaşılmakta, sebep sanılan şeylerin arkasında, daha nice sebeplerin bulunduğu anlaşılmaktadır. İlmin, fennin en yüksek derecesinde bulunan, hakîkatleri tam gören peygamberler ve o büyüklerin izinde giderek ilim deryâlarından damlalara kavuşan İslâm âlimleri, bugün yakıcı, yapıcı sanılan şeylerin, âciz, zavallı birer vâsıta ve mahlûk olduklarını, hakîkî yapıcının, yaratıcının araya koyduğu sebepler olduğunu bildiriyor. Yakıcı, Allahü teâlâdır. Ateşsiz de yakar. Fakat, ateş ile yakmak âdetidir. Yakmak istemezse, ateş içinde de yakmaz. İbrâhim (aleyhisselâm)ı ateşte yakmadı. Onu çok sevdiği için, âdetini bozdu.

Allahü teâlâ dileseydi, her şeyi sebepsiz yaratırdı. Ateşsiz yakardı. Yemeden doyururdu. Fakat lütfederek, kullarına iyilik ederek, her şeyi yaratmasını bir sebebe bağladı. Belirli şeyleri, belli sebeplerle yaratmayı diledi. İşlerini, sebeplerin altında gizledi. Kudretini sebepler altında sakladı. O'nun bir şeyi yaratmasını isteyen, o şeyin sebebine yapışır, o şeye kavuşur. Lâmbayı yakmak isteyen, kibrit kullanır. Zeytinyağı çıkarmak isteyen, baskı âleti kullanır. Başı ağrıyan, aspirin kullanır. Cennet'e gidip, sonsuz nîmetlere kavuşmak isteyen, İslâmiyet'e uyar. Kendine tabanca çeken, zehir içen ölür. Terli iken su içen, hasta olur. Günah işleyen, küfre düşen de Cehennem'e gider. Herkes hangi sebebe başvurursa, o sebebin vâsıta kılındığı şeye kavuşur. Müslüman kitaplarını okuyan, müslümanlığı öğrenir, sever, müslüman olur, dinsizlerin arasında yaşayan, onların sözlerini dinleyen din câhili olur. Din câhillerinin çoğu îmansız olur. İnsan hangi yerin vâsıtasına binerse, oraya gider.

Allahü teâlâ, işlerini sebeplerle yaratmamış olsaydı, kimse kimseye muhtâç olmazdı. Herkes, herşeyi Allahü teâlâdan ister, hiçbir şeye başvurmazdı. Böyle olunca, insanlar arasında, âmir, me'mûr, işçi, san'atkâr, talebe, hoca ve nice insanlık bağları kalmaz, dünyâ ve âhiretin nizâmı bozulurdu. **Güzel** ile **çirkin**, **iyi** ile **fenâ** ve **muti'** ile **âsî** arasında fark kalmazdı.

İslâmiyet, müslümanlardan; Peygamber efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) inandığı ve bildirdiği gibi îmân etmelerini istemektedir. Peygamberimiz bir tek îmân bildirmiştir. Eshâb-ı kirâmın hepsi, O'nun bildirdiği gibi inanmış, îtikâdda (inançta) hiçbir ayrılıkları olmamıştır. Peygamber efendimizin vefâtından sonra insanlar, İslâmiyet'i, Eshâb-ı kirâmdan işiterek ve sorarak öğrendiler. Hepsi aynı îmânı bildirdiler. Onların, Peygamberimizden naklederek bildirdikleri bu îmâna **Ehl-i sünnet itikadı** denilmiştir. Eshâb-ı kirâm bu îmân bilgilerine, kendi düşüncelerini, felsefecilerin sözlerini, nefsânî arzularını, siyâsi görüşlerini ve buna benzer başka şeyleri, aslâ karıştırmadılar.

Eshâb-ı kirâm, hepsinde kemâl derecede mevcut bulunan Allahü teâlâyı tenzih ve takdis etmek, O'nun bildirdiklerini tereddütsüz kabûl edip inanmak, müteşâbih (mânâsı açık olmayan) âyetlerin te'viline dalmamak... gibi vasıfları ile îmânlarını Peygamberimizden işittikleri gibi muhâfaza ettiler. İslâmiyet'teki îmân esaslarını insanlara soranlara; saf, berrâk ve aslı üzere tebliğ ettiler, bildirdiler.

Eshâb-ı kirâmın Resûlullah'dan naklen bildirdikleri bu tebliği, olduğu gibi, hiçbir şey eklemeden ve çıkarmadan kabûl edip, böylece inanıp, onların yolunda olanlara **Ehl-i sünnet vel cemâat** fırkası, bu doğru ve asıl (hakîkî) İslâmiyet yolundan ayrılanlara da; **Bid'at** fırkaları (dalâlet fırkaları, bozuk-sapık yollar) denildi.

Eshâb-ı kirâmın hepsi müctehid idiler. Onlar din bilgilerini bizzat Resûlullah'dan aldılar. O'nu bizzat görmenin, O'nun sohbetinde bulunmanın kazandırdığı çok yüksek mânevî kemâllere, olgunluklara ve üstünlüklere erdiler. Nefisleri mutmeinne olup, her biri ihlâs, edeb, ilim ve irfanda Eshâbdan olmayanlardan hiçbir âlimin ve evliyânın sâhib olamayacağı derecelere kavuştular. Her birinin hidâyet yıldızları olduğu hadîs-i şerîfle bildirildi.(543) Hepsinin îmânı, îtikâdı bir idi. Haklarında nass (âyet ve hadîs) bulunmayan mes'elelerde ictihâd ettiler. Her biri, amelde mezheb sâhibi idiler. Çoğunun ictihâdlarından çıkardıkları hükümler birbirlerine benzerdi. İctihâdları toplanıp, kitaplara geçirilmediği için mezhepleri unutuldu. Bunun için bugün Eshâb-ı kirâmdan herhangi birinin mezhebine uymak mümkün değildir.

İslâmiyet'i Eshâb-ı kirâmdan öğrenen **Tâbiîn** ve bunlardan öğrenen **Tebe-i Tâbiîn**den de din bilgilerinde yükselip, mutlak müctehidlik derecesine ulaşan büyük imâmlar yetişti. Bunlar da amelde mezheb sâhibi

543) Şemseddin Şâmî, Sübülü'l-Hüdâ, X, 329.

idiler ve her birinin ictihâdlarından meydana gelen hükümlere, o âlimin mezhebi denildi. Bu âlimlerden de çoğunun mezhebi kitaplara geçirilmediği için unutuldu. Yalnız dört büyük imâmın ictihâdları, talebeleri tarafından kitaplara geçirilerek muhâfaza edildi ve müslümanlar arasında yayıldı. Yeryüzünde bulunan bütün müslümanlara doğru yolu gösteren ve İslâm dînini değişmekten, bozulmaktan koruyan bu dört imâmın birincisi İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe, ikincisi İmâm-ı Mâlik bin Enes'tir. Üçüncüsü İmâm-ı Muhammed bin İdris Şâfiî, dördüncüsü Ahmed bin Hanbel'dir.

Ehl-i sünnet îtikâdında olan bu dört imâmdan İmâm-ı A'zamın yoluna **Hanefî Mezhebi**, İmâm-ı Mâlik'in yoluna **Mâlikî Mezhebi**, İmâm-ı Şâfiî'nin yoluna **Şâfiî Mezhebi**, İmâm-ı Ahmed bin Hanbel'in yoluna da **Hanbelî Mezhebi** denilmiştir. Bu gün bir müslümanın Allahü teâlânın rızâsına uygun ibâdet ve iş yapabilmesi, ancak bu dört mezhebden birine uyması ile mümkündür.

İBÂDETLER

Birincisi; şartlarına ve farzlarına uygun olarak, her gün beş kerre, vakti gelince, **namaz kılmaktır.** Namazları; farzlarına, vâciblerine ve sünnetlerine dikkat ederek ve gönlünü Hakk'a vererek, vakitleri geçmeden kılmalıdır. Kur'ân-ı kerîmde, namaza; **Salât** buyuruluyor. Salât, lügatte insanın duâ etmesi, meleklerin istigfâr etmesi, Allahü teâlânın merhamet etmesi, acıması demektir. İslâmiyet'te salât demek; ilmihâl kitaplarında bildirildiği şekilde, belli hareketleri yapmak ve belli şeyleri okumak demektir. Namaz kılmaya iftitâh tekbiri ile başlanır. Yâni erkeklerin ellerini kulaklarına kaldırıp göbek altına indirirken; "Allahü ekber" demeleri ile başlanır. Son oturuşta, başı sağ ve sol omuzlara döndürüp, selâm vererek bitirilir.

İkincisi; malın zekâtını vermektir. Zekâtın mânâsı, temizlik ve övmek ve iyi, güzel hâle gelmek demektir. İslâmiyet'te zekât demek; ihtiyâcından fazla ve nisâb denilen belli bir sınır mikdârında zekât malı olan kimsenin, malından belli mikdârını ayırıp, Kur'ân-ı Kerîmde vasıfları bildirilen müslümanlara, başa kakmadan vermesi demektir. Zekât, sekiz çeşit insana verilir. Dört mezhebde de, dört türlü zekât malı vardır. Altın ve gümüş zekâtı, ticâret malı zekâtı, senenin yarıdan fazlasında çayırda otlayan dört ayaklı kasap hayvanlarının zekâtı ve yerden biten her çeşit ihtiyaç maddesi zekâtıdır. Bu dördüncü zekâta, **Uşr** denir. **Yerden mahsûl alınır alınmaz uşr verilir.** Diğer üç zekât, nisâb mikdarı olduktan bir sene sonra verilir.

Üçüncüsü; Ramazân-ı şerîf ayında, hergün **oruç tutmaktır.** Oruç tutmağa **Savm** denir. Savm, lügatte, bir şeyi bir şeyden korumak demektir. İslâmiyet'te; şartlarını gözeterek, Ramazan ayında, her gün üç şeyden kendini korumak demektir. Bu üç şey; yemek, içmek ve cimâdır. **Ramazan ayı, gökte hilâli (yeni ayı) görmekle başlar. Takvimle önceden hesâb etmekle başlamaz.**

Dördüncüsü; gücü yetenin, ömründe bir kerre **hac etmesidir.** Yol emîn ve beden sağlam olarak Mekke-i mükerreme şehrine gidip gelinceye kadar, geride bıraktığı çoluk-çocuğunu geçindirmeye yetecek maldan fazla kalan para ile oraya gidip gelebilecek kimsenin, ömründe bir kerre, ihrâmlı olarak, **Kâbe-i muazzamayı** tavâf etmesi ve **Arafat** meydanında durması farzdır.

Beşincisi; Allahü teâlânın dînini yaymak için uğraşmak, yâni **cihâd etmektir.** Cihâda hazırlanmak ibâdettir.

Münâkehât: Evlenme, boşanma, nafaka gibi bölümleri vardır.

Muamelât: Alış-veriş, kira, şirketler, faiz, mîrâs... gibi bölümleri vardır.

Ukûbât: Cezâlar olup başlıca beşe ayrılmaktadır. Kısâs, sirkat, zinâ, kazf, riddet yâni mürted olmak cezâlarıdır.

AHLÂK

İslâmiyet, güzel ahlâk ile ahlâklanmayı, nefsi kötü huylardan temizlemeyi, iyi huylu olmayı, her cihetten iffeti ve hayâyı emr eder. Bu bilgileri ve yolları öğreten ilme, **Tasavvuf** denir.

Beden sağlığına ait bilgileri tıb ilmi öğrettiği gibi, kalbin, rûhun kötü huylardan kurtulmasını da tasavvuf ilmi öğretir. Kalb hastalığının alâmetleri olan kötü işlerden uzaklaştırıp, Allah rızâsı için güzel iş ve ibâdet yapmayı sağlar.

İslâmiyet, önce ilim öğrenmeyi, sonra öğrendiklerine uygun iş ve ibâdet yapılmasını ve bütün bunların da Allah rızâsı için olmasını, kısaca; ilim, amel ve ihlâsı emretmektedir. İnsanın mânen yükselmesi, dünyâ ve âhıret saâdetine kavuşması, bir tayyârenin uçmasına benzetilirse, îmân ile ibâdet bunun gövdesi ve motorları gibidir. Tasavvuf yolunda ilerlemek de, bunun enerji maddesi yâni benzinidir. Maksada ulaşmak için tayyâre elde edilir. Yâni îmân ve ibâdet kazanılır. Harekete geçmek için de, kuvvet, yâni tasavvuf yolunda ilerlemek lâzımdır.

Tasavvufun iki gâyesi vardır. Birincisi; îmânın vicdânileşmesi, yâni kalbe yerleşmesi ve şüphe getiren tesirlerle sarsılmaması içindir. Akıl ile, delîl ve isbât ile kuvvetlendirilen îmân böyle sağlam olmaz. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde Ra'd sûresi 28. âyet-i kerîmesinde meâlen buyurdu ki: "**Kalblere îmânın sinmesi, yerleşmesi, ancak ve yalnız zikr ile olur.**" Zikr, her işte ve her harekette Allahü teâlâyı hatırlamak, O'nun rızâsına uygun iş yapmak demektir.

Tasavvufun ikinci gâyesi; fıkıh ilmi ile bildirilen ibâdetlerin seve seve kolaylıkla yapılması ve nefs-i emmâreden doğan tembelliklerin, sıkıntıların giderilmesidir. İbâdetlerin kolaylıkla seve seve yapılması ve günah olan işlerden de nefret ederek uzaklaşılması, ancak tasavvuf ilmini öğrenip, bu yolda ilerlemek ile mümkündür. Tasavvufa sarılmak, herkesin bilmediklerini görmek, gaybden haber vermek, nûrlar, rûhlar ve kıymetli rüyalar görmek için değildir. Tasavvuf ile ele geçen mârifetlere, bilgilere ve hâllere kavuşmak için, önce îmânı düzeltmek, İslâmiyet'in emir ve yasaklarını öğrenip, bunlara uygun iş ve ibâdet yapmak lâzımdır. Zâten bu üçünü yapmadıkça, kalbin tasfiyesi, kötü huylardan temizlenmesi, nefsin tezkiyesi, terbiye edilmesi mümkün değildir.

MUHAMMED (ALEYHİSSELÂM)A TÂBİ OLMAK

Muhammed (aleyhisselâm)a tâbi olmak, yani O'na uymak; O'nun gittiği yolda yürümektir. O'nun yolu, Kur'ân-ı Kerîmin gösterdiği yoldur. Bu yola **Din-i İslam** denir. O'na uymak için, önce îmân etmek, müslümanlığı iyice öğrenmek, sonra farzları edâ edip, haramlardan kaçınmak, daha sonra, sünnetleri yapıp mekruhlardan kaçınmak lazımdır. Bunlardan sonra, mübahlarda da O'na uymaya çalışmalıdır.

İman etmek, O'na tâbi olmaya başlamak ve saadet kapısından içeri girmek demektir. Allahü teâlâ O'nu, dünyadaki bütün insanları saadete dâvet için gönderdi ve Sebe' sûresinin 28. âyet-i kerîmesinde meâlen; **"Ey sevgili Peygamberim! Seni, dünyadaki bütün insanlara, ebedî saadeti müjdelemek ve bu saadet yolunu göstermek için, gönderiyorum"** buyurdu.

Mesela, O'na uyan bir kimsenin, gün ortasında bir parça uyuması, O'na uymaksızın, bir çok geceleri ibadetle geçirmekten kat kat daha kıymetlidir. Çünkü, "Kaylûle" etmek, yani öğleden önce biraz yatmak, âdet-i şerîfesi idi. Mesela O'nun dîni emrettiği için bayram günü oruç tutmamak ve yiyip içmek, dinde bulunmayıp senelerce tutulan oruçlar-

dan daha kıymetlidir. O'nun dîninin emri ile fakire verilen zekat, kendi arzusu ile dağ kadar altın sadaka vermekten daha üstündür, fazîletlidir.

Hazret-i Ömer, bir sabah namazını cemaatle kıldıktan sonra, cemaate bakıp, bir kimseyi göremeyince sordu. Eshâb dediler ki; "Geceleri sabaha kadar ibadet ediyor. Belki şimdi uyku bastırmıştır." Emir-ül-mü'minin; "Keşke bütün gece uyuyup da, sabah namazını cemaatle kılsaydı, daha iyi olurdu" buyurdu.

İslamiyet'e uymadan sıkıntı çekip mücahede eden kimseler nefslerini körletiyor ise de, İslamiyet'e uygun yapmadıklarından kıymetsizdir ve hakirdir. Eğer bu çalışmalarına ücret hâsıl olursa, dünyada birkaç menfaatden başka ellerine bir şey geçmez. Halbuki, bütün dünyanın kıymeti ve ehemmiyeti nedir ki, bunun birkaçının itibarı olsun. Bunlar, mesela bayağı işleri yapan kimselere benzer ki herkesten daha çok çalışır ve yorulurlar. Ücretleri de, yaptıkları işe nisbetle herkesten aşağıdır. İslamiyet'e tâbi olanlar ise, lâtif cevâhir ve kıymetli elmaslar ile meşgûl olan mücevherciler gibidir. Bunların işi az, kazançları ise pek çoktur. Bazan bir saatlik çalışmaları, yüz binlerce senenin kazancını hâsıl eder. Bunun sebebi şudur ki, İslamiyet'e uygun olan amel, Hak teâlânın makbulüdür, râzı olduğudur, onun için çok beğenir.

Böyle olduğunu kendi kitabının çok yerinde bildirmiştir. Mesela, Âl-i İmran sûresi 31. âyet-i kerîmesinde meâlen; **"Ey sevgili Peygamberim! Onlara de ki, eğer Allahü teâlâyı seviyorsanız ve Allahü teâlânın da sizi sevmesini istiyorsanız, bana tâbi olunuz! Allahü teâlâ, bana tâbi olanları sever"** buyuruyor.

Muhammed (aleyhisselâma) tâbi olmak, **Ahkâm-ı İslamiyye**'yi beğenip, seve seve yapmak ve O'nun emirlerini ve İslamiyet'in kıymet verdiği üstün tuttuğu şeyleri ve âlimlerini, salihlerini büyük bilip, hürmet etmek ve O'nun dînini yaymağa uğraşmak demektir. Dînine uymak istemeyenleri, beğenmeyenleri, aldırış etmeyenleri ise aşağı tutmaktır.

İslamiyet'e uymayan şeylerin hiçbirisini Hak teâlâ sevmez, beğenmez. Sevilmeyen, beğenilmeyen şeye sevab verilir mi? Bilâkis cezaya sebeb olur.

İki cihan saadetine kavuşmak, ancak ve yalnız dünya ve ahiretin efendisi olan, Muhammed (aleyhisselâma) tâbi olmaya bağlıdır. O'na tâbi olmak için îmân etmek ve Ahkam-ı İslamiyye'yi öğrenmek ve hakkıyla yapmak lazımdır.

Ahirette Cehennem'den kurtulmak, yalnız Muhammed (aleyhisselâma) tâbi olanlara mahsustur. Dünyada yapılan bütün iyilikler, bütün keşifler, bütün haller ve bütün ilimler, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin yolunda bulunmak şartı ile, ahirette işe yarar. Yoksa, Allahü teâlânın Peygamberine tâbi olmayanların yaptığı her iyilik, dünyada kalır ve ahiretinin harâb olmasına sebeb olur. Yani, iyilik şeklinde görünen, birer istidracdan başka bir şey olamaz.

Muhammed (aleyhisselâma) tam ve kusursuz tâbi olabilmek için, O'nu tam ve kusursuz sevmek lazımdır. Tam ve olgun sevginin alâmeti de, O'nun düşmanlarından uzak durmaktır. O'nu beğenmeyenleri sevmemektir. Muhabbete müdâhene, yani gevşeklik sığmaz. Âşıklar, sevgililerinin divânesi olup, emirlerinden bir an ayrılmazlar. Aykırı gidenlerle bir arada durmazlar. İki zıd şeyin muhabbeti bir kalbde bulunmaz. Yani cemi-zıddeyn muhaldir.

Bu dünya nîmetleri geçici ve aldatıcıdır. Bu gün elde olanlar yarın başkasının olur. Ahirette ele girecekler ise sonsuzdur ve dünyada iken kazanılır. Bu birkaç günlük hayat, eğer dünya ve âhiretin en kıymetli insanı olan Muhammed (aleyhisselâma) tâbi olarak geçirilirse, saadet-i ebediyye, sonsuz necat ve kurtuluş umulur. Yoksa O'na tâbi olmadıkça, her şey hiçtir. O'na uymadıkça, her yapılan hayır, iyilik burada kalır, ahirette ele bir şey geçmez.

O'na uymanın ufak bir zerresi, bütün dünya nîmetlerinden ve ahiret saadetlerinden kat kat üstündür. İnsanlık meziyeti ve şerefi, O'na tâbi olmaktır. Resûlullah'a uymak için müslümanların Ehl-i sünnetin dört hak mezhebinden birinde olmaları temel şarttır. Peygamber efendimize îmân edip getirdiklerini tasdik etmek, O'nu sevip itaat etmek, nasihatlerini kabul etmek, kendisine hürmet ve tâzim etmek farzdır. Bu hususta Allahü teâlâ meâlen;

"O halde Allahü teâlâya ve O'nun ümmî nebîsi olan Resûlüne îmân edin, O'na tâbi olun ki, doğru yolu bulmuş olasınız."(544)

"Kim, Allahü teâlâya ve Peygamberine îmân etmezse, muhakkak (bilsin) **ki, biz o kafirler için çılgın bir ateş hazırlamışızdır"** buyurmaktadır.

Resûlullah efendimiz de buyurdu ki: **"Allahü teâlâdan başka ilah olmadığına şehâdet edip, bana ve benim getirdiklerime îmân edin-**

544) A'raf sûresi, 7/158.

ceye kadar, insanlarla (kafirlerle) **savaşmam bana emrolundu. Onlar bunları yapınca, müslümanlık hakkının muktezâsı** (cezaları) **müstesna, mallarını ve canlarını benden kurtarırlar.** (İçlerindeki gizli hususların) **hesaplarını ise, Allahü teâlâ görür."**

"Bana kim itaat ederse, Allahü teâlâya itaat etmiş olur. Kim bana isyan ederse, Allahü teâlâya isyan etmiş olur. Benim emrime itaat eden, bana itaat etmiş, emirlerime isyan eden de bana isyan etmiş olur."

"Bana itaat eden ve benim getirdiklerime uyan kimsenin hâli ile, bana isyan eden ve benim getirdiklerimi yalanlayan kimsenin hâli, şu adamın haline benzer ki, (o adam) **bir ev yaptırmış,** (insanlara mükemmel bir ziyâfet vermek için) **güzel, çeşitli yemekler hazırlamış, insanları yemeğe dâvet etmek için birini vazifelendirmiştir. Dâvete icâbet eden kimse, eve girer ve hazırlanan yemeklerden istediği kadar yer. Fakat dâvete icâbet etmeyen ise, eve giremez ve hazırlanan yemeklerden yiyemez. Ev,** (Resûlullah'ın dâvetine icâbet eden müttekiler için hazırlanan) **Cennet'tir.** (Allahü teâlâya ve O'nun nîmetleri ile dolu olan Cennet'e) **dâvet eden ise, Muhammed'dir** (aleyhisselâm). **Kim ki Muhammed'e** (aleyhisselâm) **isyan ederse, Allahü teâlâya isyan etmiş olur. Muhammed** (aleyhisselâm), **kendisini tasdik eden mü'minler ve kendisini yalanlayan kafirler olmak üzere insanların arasını ayırd edicidir."**

"Benim sünnetime ve benden sonra Hulefa-i raşidin'in sünnetlerine yapışınız. Ona olanca gücünüzle ve titizlikle sarılınız. (Dinde) **sonradan ihdas edilen** (Kuran-ı Kerîmde, sünnette, icma-i ümmette ve kıyas-ı fukahada bulunmayan) **şeylerden kaçınınız. Çünkü** (dinde) **her sonradan ihdas edilen bid'attir. Her bid'at ise sapıklıktır."**(545)

Enes bin Mâlik'in Resûlullaha uymakla ilgili rivâyet ettiği hadîs-i şerîfde, Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurdu ki: **"Kim benim sünnetimi ihyâ ederse** (onunla amel ederek yayarsa), **beni ihyâ etmiştir** (şanımı yüceltmiş, emrimi izhar etmiştir.) **Beni ihyâ eden de, Cennet'te benimle beraberdir."**

Peygamber efendimiz, Bilal bin Hâris'e buyurdular ki: **"Bir kimse, İslam'da sünnet-i hasene yaparsa, bunun sevabına ve bunu yapan-**

---

545) İbni Mâce, "Mukaddime", 6; Dârimî, "Mukaddime", 16; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, IV, 126; Hâkim, el-Müstedrek, I, 174; Beyhekî, es-Sünen, II, 422.

ların sevablarına kavuşur. Bir kimse İslam'da bir sünnet-i seyyie çığrı açarsa, bunun günahı ve bunu yapanların günahları kendisine verilir.(546)

Ömer bin Abdülaziz hazretleri buyurdu ki:

"Resûlullah efendimiz güzel bir yol açtı. O'ndan sonra da halifeleri yollar açtılar. Resûlullah'ın sünnetiyle ve kendisinden sonraki halifelerinin sünnetleriyle amel etmek, Allahü teâlânın kitabına uygun olarak hareket etmektir. Allahü teâlâya ve Peygamber efendimize itaat etmek, Allahü teâlânın dinini kuvvetlendirmektir. İslamiyet'i, hiç kimsenin bozmaya ve değiştirmeye hakkı yoktur. Sünnete muhalefet eden kimselerin sözleriyle de amel etmek caiz değildir.

Peygamber efendimizin ve Eshâb-ı kirâmın sünnetlerine uyanlar, hidâyete kavuşmuşlardır. Bunlardan her kim yardım isterse, yardım görmüştür. Her kim sünnet-i şerîflere muhalefet eder ve onlarla amel etmezse, müslümanların gittiği yoldan başka bir yol tutmuştur. Allahü teâlâ o kimseyi kötü işler yaptırarak Cehennem'e atar. Gidilecek yer olarak Cehennem, en kötü yerdir."

Ahmed bin Hanbel hazretleri buyurdu ki: "Bir gün bir toplulukta bulunuyordum. Onlar iyice soyundular ve suya girdiler. Ben ise; **"Kim Allahü tealaya ve ahiret gününe îmân ediyorsa, hamama** (avret yerlerini örtmeden) **girmesin"** hadîs-i şerîfine uyarak soyunmadım. O gece rüyamda bir kimse; "Ey Ahmed! Sana müjdeler olsun! Zîrâ Allahü teâlâ, Resûlullah'ın sünnetine uyduğun için seni bağışladı. Seni imâm kıldı. İnsanlar sana tâbi olurlar" dedi. "Siz kimsiniz?" diye sorunca; "Cebrâil'im" dedi."

Bir kimse, her işinde, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve selleme) tâbi olmazsa, mü'min olamaz. O'nu, kendi canından çok sevmezse, îmânı tamam olmaz. O, bütün insanların ve cinnilerin peygamberidir.

Her asırda yaşayan her milletin O'na uyması vacibdir. Her mü'minin, O'nun dinine yardım etmesi O'nun ahlakı ile huylanması, O'nun mübârek ismini çok söylemesi, ismini söyledikte ve işittikde, saygı ve sevgi ile salâtü selâm getirmesi, mübârek cemalini görmeye âşık olması, getirdiği Kur'ân-ı Kerîmi ve dînini sevmesi ve hürmet etmesi lâzımdır.

---

546) İbni Mâce, "Mukaddime", 36; Dârimî, "Mukaddime", 44; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, IV, 361; Taberânî, el-Mu'cemü'l Kebîr, II, 315; Beyhekî, es-Sünen, II, 136.

YABANCI İLİM VE FİKİR ADAMLARI PEYGAMBERİMİZ İÇİN NE DEDİLER?

MİCHAEL H. HART: Amerikan astronomi uzmanı Michael H. Hart, Hazret-i Âdem'den bugüne kadar gelen bütün büyük insanları birer birer inceleyerek, bunların içinden 100 tanesini ayırmakta, bu 100 kişi arasında, en büyüğü olarak Peygamberimizi (aleyhisselâm) göstermektedir. "O'nun kudreti, kendisine Allah tarafından vahy edildiğine inandığı, muazzam eser, Kur'ândan geliyor" demektedir.

JULES MASSERMAN: Amerikan Chicago Üniversitesi Profesörlerinden, tanınmış psikoanaliz uzmanı Jules Masserman 1974 yılının 15 Temmuzunda yayınlanan "Time" mecmûasının özel nüshasında, "Büyük liderler nerede?" başlığı altında, tarihde şimdiye kadar gelip geçmiş olan önderleri tedkik etmekte ve bunların psikoanalizini inceleyerek, bu liderlerin en büyüğünün Muhammed (aleyhisselâm) olduğunu bildirmektedir.

PROF. THOMAS CARLYLE: Dünyânın tanıdığı en büyük ilim adamlarından biri olan İskoçyalı Thomas Carlyle şöyle diyor: "Muhammed (aleyhisselâm) gelmeden evvel, arabların bulundukları yerlere kocaman bir ateş parçası sıçramış olsaydı, kuru kum üzerinde kayıp olup gidecek ve hiç bir iz bırakmayacaktı. Fakat Muhammed (aleyhisselâm) gelince, bu kuru kum dolu çöl, sanki bir barut fıçısına döndü. Delhî'den Granada'ya kadar her yer birdenbire semâya yükselen alevler hâline geldi. Bu büyük zât, sanki bir şimşekti ve O'nun etrâfındaki bütün insanlar, O'ndan ateş alan parlayıcı maddeler hâline dönmüşlerdi."

ALPHONSE LAMARTİNE: Fransanın dünyaca tanınmış büyük edîblerinden ve devlet adamlarından biri olan Lamartine **"Histoire de Turquie=Türkiye Târîhi"** adlı eserinde Peygamberimiz için şunları kaydediyor: "Muhammed (aleyhisselâm) bir yalancı peygamber miydi? Onun eserlerini ve tarîhini inceledikten sonra bunu düşünemeyiz. Çünkü yalancı peygamberlik, iki yüzlülüktür. Yalanda doğruluğun kudreti bulunmadığı gibi, iki yüzlülükte inandırma kudreti yoktur.

Mekanikte, bir cisim atıldığı zaman onun varabileceği yer, fırlatma kuvvetine tâbidir. Bir manevî ilhâmın kuvveti de, onun hâsıl edeceği eser ile ölçülür. Bu kadar çok şey taşıyan, bu kadar uzaklara kadar yayılan ve bu kadar uzun zaman aynı kudrette devâm eden bir "din" yanî, İslâmiyyet yalan olamaz. İnsanların, büyüklüğü ölçmek için kullandıkları bütün mikyaslarla ölçülsün; acabâ O'ndan daha büyük bir kimse var mıdır? Olamaz."

KRONOLOJİ

571 Hazret-i Muhammed aleyhisselâmın doğumu. (12 Rebîu'l-evvel - 20 Nisan 571)
Süt annesi Halime'ye verilmesi.
574 Süt annesi tarafından Mekke'ye getirilerek annesi Hazret-i Âmine'ye teslîm edilmesi.
575 Annesinin vefâtı.
Dedesi Abdülmuttalib'e verilmesi.
577 Dedesi Abdülmuttalib'in vefâtı ve amcası Ebû Tâlib'e emânet edilmesi.
578 Amcası Ebû Tâlip ile Sûriye seyâhati.
583 Amcası Ebû Tâlib ile Sûriye seyâhati ve Busrâ'da râhip Bahîra'nın, onun son peygamber olacağını anlaması.
588 Amcası Zübeyr ile Yemen'e seyâhati.
595 Hazret-i Hadîce'nin ticâret kervânının başında, Şâm'a seyâhati.
596 Hazret-i Hatîce ile evlenmesi.
606 Kâbe-i Şerîfe'nin tâmîrinde Hacer-i Esved'i yerine koyması.
610 Hirâ mağarasında ilk vahyin gelmesi.
613 Üç sene gizli dâvetten sonra Safâ tepesine çıkıp açık olarak İslâm'a dâvete başlaması.
615 Müslümanların Habeşistân'a hicretleri.
616 Hazret-i Hamza'nın müslümân olması.
Hazret-i Ömer'in müslümân olması.
619 Hazret-i Hadîce ve Ebû Tâlib'in vefâtları.
620 Mirâc'a çıkışları.
Birinci Akabe bîatı.
621 İkinci Akabe bîatı.
622 Mekke'den Medîne'ye hicret.
623 Bedir Savaşı ve zaferi.
Kıblenin Mescid-i Aksâ'dan Kâbe-i Muazzama'ya çevrilmesi.
Mescidin önüne, fakîrleri barındırmak için "Suffa" yapılması.
Hazret-i Âişe ile evlenmeleri.
624 Kızları Hazret-i Rukıyye'nin vefâtı.
Hazret-i Fâtıma ile Hazret-i Ali'nin evlenmeleri.
625 Uhud Savaşı.
Hazret-i Hamza'nın şehâdeti.
Hazret-i Hasan'ın doğumu. (Ramazân ayında)
Hazret-i Hüseyin'in doğumu. (Şâbân ayında)
Hazret-i Ömer'in kızı Hazret-i Hafsa ile evlenmeleri.
627 Hendek Savaşı.
628 Hudeybiye Antlaşması.
Hükümdârlara ve idârecilere, İslâm'a dâvet mektuplarının gönderilmesi.
Hayber'in fethi.
629 Mûte savaşı ve zaferi.
630 Mekke'nin fethi.
Kızları Hazret-i Zeyneb'in vefâtı.
Oğulları Hazret-i İbrahim'in doğumu.
Oğulları Hazret-i İbrahim'in vefâtı.
Tebûk Savaşı.
632 Vedâ Hutbesi ile yüz binden fazla Eshâb-ı Kirâma hitâb etmeleri.
Cennetü'l-Bâki mezârlığını ziyâret etmeleri.
Vefâtları (8 Haziran Pazartesi)

BİBLİYOGRAFYA

KUR'ÂN-I KERÎM.

Abdurrazzak, el-Musannef - ABDURREZZAK, İbn Hemmam, es-San'ani (211/827), *el-Musannef*, (Neşr: Habiburrahman el-A'zami), I-XI, Beyrut, el-Meclisul-İlmi, 1983.

Aclunî, Keşfu'l-Hafâ - ACLUNÎ, Ebul-Fida İsmail İbn Muhammed, (1162/1749), *Keşful-Hafa ve muzilul- ilbas ammeştehara minel-ehadis ala elsinetin-nas*, (Tahkik; Ahmed Kalaş), Haleb, Mektebetut-Turasil-İslami, Tarihsiz.

Ahmed ibn Hanbel, el-Müsned - AHMED, İbn Hanbel (241/855), *el-Müsned*, (Neşr: Hamza Ahmed ez-Zeyn), I-XX, Kahire, Darul-Hadis, 1416/1995.

Begavî, el-Envâr - el-BEGAVÎ, Muhyissünne el-Hüseyn ibn Mes'ud, *el-Envar fi Lemailil-Muhtar*, (Tahkik: Şeyh İbrahim el-Yakubi), II cild, Beyrut, Daruz-Ziya,1989/1409.

Belâzûrî, Ensab - BELÂZÛRÎ, Ebul-Abbas Ahmed İbn Yahya İbn Cabir, (279/892), *Ensabul-Eşraf*, (Tahkik; Riyaz Zirikli, Süheyl Zakkar), Beyrut, Darul-Fikr, 1996/1417.

Beyhekî, Delâil-ün-Nübüvve - el-BEYHEKÎ, Ahmed İbn el-Hüseyn (384/994), *Delâil-ün-Nübüvve ve marifetu ahvali sahibiş-şeria*, Beyrut, Dar'ül- Kütübil-İlmiyye, 1985.

Beyhekî, es-Sünen - *es-Sünenül-kübra*, I-X, Haydarabad, Dairetül-Mearifîl-Osmaniyye, 1344-56.

Beyhekî, Şu'abul-İmân - *Şuabul-İmân*, (Tahkik, Ebu Hacer Muhammed Zağlul), Beyrut, Dar'ül- Kütübil-İlmiyye, 1990.

Bezzâr, el-Müsned - BEZZÂR, Ebu Bekr Ahmed İbn Amr İbn Abdülhalık el-Basrî, (292/905), *el- Bahruz-Zahhar-Müsnedül-Bezzâr*, (Tahkik; Adil İbn Sa'd), Medine, Mektebetül-Ulum vel-Hikem, 2006/1427.

Buhârî, el-BUHARİ, Muhammed İbn İsmail (256/870), *el-Camius-sahih*, (Neşr: Muhibbuddin Habib), I-XIII, Kahire, Darur-Reyyan lit-Turas,1986.

Buhârî, el-Edebul-Müfred - *el-Edebul-Müfred*, (Tahkik: Muhammed Fuad Abdülbaki), Beyrut, Darul- Beşairil-İslamiyye, 1409/1989.

Dâre Kutnî, es-Sünen - ed-DÂRE KUTNÎ, Ömer İbn Ahmed (ö. 385/995), *es-Sünen-ud-Dâre kutnî*, (Neşr. Abdullah Haşim Yemani Medeni), I-IV, Medine, Darul-Mehasin lit-Tıbaa, 1966.

Dârimî, ed-DÂRİMî - Abdullah İbn Abdurrahman (255/869), *es-Sünen-ud-Dârimî*, (Tercüme: Abdullah Aydınlı), I-VI, İstanbul, Madve Yayınları, 1994-96.

Dînî Terimler Sözlüğü, **Türkiye Gazetesi Yayınları** - Dinî Terimler Sözlüğü, I, II, İstanbul, Türkiye Gazetesi Yayınları, Tarihsiz.

Ebu Davud, EBU DAVUD, Süleyman İbn el-Eş'as (275/888), *es-Sünen*, (Neşr: Muhammed Avvame), I-V, Beyrut, Müesseset-ur-Reyyan, 1419/1998.

Ebu Nuaym, Hilyet-ül-Evliya - EBU NUAYM, el-İsfehani (430/1039), *Hilyetül-evliya ve tabakatul-asfiya*, I-X, Kahire, Matbaatus-Seade, 1394-99/1974-79.

Ebu Ya'la, el-Müsned - EBU YA'LA, Ahmed İbn Ali el-Müsenna el-Mosuli, *Müsnedu Ebi Ya'la el-Mosuli*, (Tahkik; Hüseyin Salim Esed). Dımeşk, Darul-Me'mun lit-Turas, 1984.

Ezrakî, Ahbaru Mekke - el-EZRAKÎ, Ebul-Velid Muhammed İbn Abdullah, (250/865), *Ahbaru Mekke ve ma cae fihe minel-asar*, (Tahkik: Rüşdi es-Salih Melhese), Beyrut, Darus-Sekafe, 1979.

Fâkihî, Ahbaru Mekke- FAKİHÎ, Ebu Abdullah Muhammed İbn İshak İbn el-Abbas, (272/885) *Ahbaru Mekke fi Kadimid-Dehr ve Hadisih*, (Tahkik; Abdülmelik İbn Abdullah İbn Dehiş), Mekke, Matbaatun-Nahdatil-Hadise, Tarihsiz.

Gazalî, İhyâ - GAZALÎ, Hüccetul-İslam Zeynuddin, (505/1111), *İhya-u Ulûm-id-Din*, (Tercüme: Ahmed Serdaroğlu), İstanbul, Bedir Yayınevi, 1975.

Hâkim, el-Müstedrek - HÂKİM, en-Nişaburî (405/1014), *el-Müstedrek ales-sahihayn*, I-IV, Haydarabad, Darul-Kutubil-İlmiyye, 1915.

Heysemî, Mecmâuz-Zevâid - el-HEYSEMÎ, Nureddin Ali İbn Ebi Bekir (807/1405), *Mecmauz-zevaid ve menbaul-fevaid*, I-X, Beyrut, Darul-Kitabil-Arabi, 1967.

Huzâî, et-Tahric - HUZÂÎ, Ebul-Hasen Ali İbn Muhammed İbn Ahmed el-Endülüsî, (789/1387), *Tahricud-Delaletis-Sam'iyye*, (Tahkik: Ahmed Muhammed Ebu Selame), Kahire, Vizaretul-Evkaf, 1981.

İbn Abdülber, el-İstiâb - İBN ABDÜLBER, en-Nemari (463/1071), *el-İstiab fi marifeti'l-ashab*, (Neşr: Ali Muhammed Bicavi), I-IV, Kahire, Daru Nahdati Mısr, 1969.

İbn Asâkir, Târih-i Dımaşk - İBN ASÂKİR, Ebul-Kasım Ali İbn Hasen İbn Hibetullah (571/1175), *Tarih-i medineti Dımaşk*, (Neşr: Muhibbuddin Ebu Said Amravi), I-LXXIV, Beyrut, Darul- Fikr, 1415-1421/1995-2001.

İbn Ebi Şeybe, el-Musannef - İBN EBİ ŞEYBE, Ebu Bekr (235/850), *el-Musannef fil-ehadis vel-asar*, (Neşr: Kamal Yusuf Hut), I-VII, Beyrut, Darut-Tac, 1989.

İbn Habib, el-Mühebber - İBN HABİB, Ebu Ca'fer Muhammed (245/860), *Kitabul-muhabber*, (Neşr: Ilse Lichtenstadter), Beyrut, Menşurat Daril-Afakil-Cedide.

İbn Hacer, el-İsâbe - İBN HACER, el-Askalanî (852/1448), *el-İsâbe fî temyizis-sahabe*, I-IV, Bağdad, Matbaatus-Seade, 1328.

İbn Hibban, es-Sahih - İBN HİBBAN, Ebu Hatim Muhammed İbn Hibban İbn Ahmed et-Temimi, (354/965), *Sahihu İbn Hibban*, (Tahkik; Şueyb Arnaut), Beyrut, Müessesetur-Risale, 1984.

İbn Hişâm, es-Sire - İBN HİŞÂM, Cemaluddin Abdülmelik (213/829), *es-Siretun-Nebeviyye*, (Neşr, Süheyl Zakkar), I-II, Beyrut, Darul-Fikr, 1412/1992.

İbn İshak, es-Sire - İBN İSHAK, Muhammed İbn İshak İbn Yesar (150/768), *es-Sire*, Konya, el-Vakf lil-Hademetil-Hayriyye, 1401/1981.

İbn Kesir, el-Bidâye - İBN KESİR, Ebul-Fida (774/1373), *el-Bidaye ven-nihaye*, I-XIV, Beyrut, Mektebetul-Mearif, 1981.

İbn Kesir, es-Sire ------- *es-Siret-un-nebeviyye*, (Neşr. Mustafa Abdulvahid), I-IV, Beyrut, Darul- Marife, 1396/1976.

İbn Mâce,- İBN MÂCE, Muhammed Yezid el-Kazvinî (273/887), *Sünen-u İbn Mace*, (Neşr: Muhammed Fuad Abdülbaki), I-II, (Daru İhyai Turasil-Arabi).

İbn Sa'd, et-Tabakât - İBN SA'D, *et-Tabakâtul-Kubra*, I-VIII, Beyrut, Daru Sadır, Tarihsiz.

İbnul-Cevzî, el-Vefâ bi-ahvalil-Mustafâ - İBNUL-CEVZÎ, Ebul-Ferec Cemaleddin Abdurrahman İbn Ali, (597/1201), *el-Vefa bi ahvalil-Mustafa*, (Tahkik: Mustafa Abdulvahid), Beyrut, Darul-Marife, 1966.

İbnul-Esir, Üsüd-ül-Gâbe - İBNÜL-ESİR, İzzeddin Ali İbn Muhammed (630/1233), *Usdul-ğabe fî marifetis- sahabe*, (Neşr: Muhammed İbrahim Benna), I-VII, Kahire, Daruş-Şa'b, 1390- 93/1970-73.

Kadı İyaz, Şifa-i Şerif- KADI, İyaz, *eş-Şifa bi Tarikil-Mustafa*, (Tercüme: Naim Erdoğan-Hüseyn S. Erdoğan), İstanbul, Çile Yayınevi, 1977.

Kastalanî, el-Mevâhibu'l-Ledüniyye - KASTALANÎ, Ebul-Abbas Şehabeddin Ahmed İbn Muhammed, *el-Mevahibul- Leduniyye bil-Minahil-Muhammediyye*, (Şerh: Mahmud Abdülbaki, Tercüme; İhsan Uzungüngör), İstanbul, Hikmet Gazetecilik, 1972.

Kettânî, et-Terâtibul-İdâriyye - KETTÂNÎ, Muhammed Abdülhey İbn Abdülkebir İbn Muhammed. (1382/1962). *Hazret-i Peygamberin Yönetimi*, (Tercüme: Ahmed Özel), I-II, İstanbul, İz Yayıncılık, 2003.

Kilâî, el-İktifâ - el-KİLÂÎ, Ebur-Rabi Süleyman İbn Musa, (634/1237), *el-İktifa bi tazammenehu min meğazi Resulillah ve selasetul-hulefa*, (Tahkik: Kamaleddin İzzeddin Ali), Beyrut, Alemul-Kutub, 1997/1417.

Makrizî, İmtâul-Esmâ - el-MAKRİZÎ, Takiyyudin (845/1442), İm*tâul-esmâ bima lin-nebiyyi minel-ahvali vel-emvali vel-hafadati vel-mutlai*, (Neşr. Muhammed Abdülhamid en-Nemis), I- XV, Beyrut, Darul-Kutubil-İlmiyye, 1999/1420.

Münâvî, Feyzul-Kadir - el-MÜNÂVÎ, Abdurrauf (1031/1622), *Feyzul-kadir şerhul-Camiis-sağir*, I-VI, Beyrut, Darul-Marife, Tarihsiz.

Müslim - MÜSLİM, Ebul-Hüseyn İbn el-Haccac el-Kuşeyri (261/875), *Sahihu Müslim*, I-V, Kahire, Daru İhyai Kutubil-Arabi, 1955.

Nesâî, en-NESÂÎ, Ebu Abdurrahman Ahmed İbn Ali İbn Şueyb (303/915), *es-Sünen-ul- Kubra*, (Tahkik: Abdulğaffar Süleyman el-Bundari-Seyyid Kusrevi Hasan), I-VI, Beyrut, Darul-Kutubil-İlmiyye, 1411/1991.

Safedî, el-Vâfî - SAFEDÎ, Ebus-Safa Selahaddin Halil İbn Aybek İbn Abdullah, (764/1363), *el-Vafi bil-Vefayat*, Neşriyyatul-İslamiyye, 1988/1408.

Süheylî, Ravzü'l-ünüf - es-SUHEYLİ, Abdurrahman (581/1185), *er-Rövzul-unf fî şerhis-Siretin-nebeviyyeti li-ibni Hişam*, (Neşr; Abdurrahman el-Vekil), I-VII, Kahire, Darun-Nasr lit-Tıbaa, 1967.

Süyûtî, Câmiul-Ehâdis - es-SUYÛTÎ, Ebul-Fazl Celaleddin Abdurrahman İbn Ebu Bekr, *Camiul-Ehadis*, (Tahkik; Abülhalim Mahmud, Ahmed Abbas Sahr, Ahmed Abdülmecid), Matbaatu Hattab, Tarihsiz.

Süyûtî, el-Leâlil-Masnua ------- *el-Lealil-Masnua fi ehadisil-Mevzua*, (Tahric; Ebu Abdurrahman Salah İbn Muhammed İbn Uveyza), Beyrut, Darul-Kutubil-İlmiyye, 1996/1417.

Süyûtî, Evsafun-Nebi ------- *Zahrul-Hamair aleş-Şemail (Evsafun-Nebi),* (Tahkik: Mustafa Aşur), Kahire, Mektebetul-Kur'an, Tarihsiz.

Şemseddin Şâmî, Sübül'ül-Hüdâ - ŞEMSEDDİN, ŞÂMÎ, Ebu Abdullah Şemseddin Muhammed İbn Yusuf İbn Ali, (942/1536), *Sübül'ül-Hüda ver-Reşad fi Sireti Hayril-İbad*, (Tahkik; Mustafa Abdulvahid), Kahire, Vizaratul-Evkaf veş-Şuunil-İslamiyye, 1990.

Taberanî, el-Mu'cemul-Kebir - et-TABERANÎ, Süleyman İbn Ahmed (320/971), *el-Mu'cemul-kebir*, (Neşr: Hamdi Abdülmecid Selefi), I-XXV, Beyrut, Daru İhyait-Turasil-Arabi, Tarihsiz.

Taberî, Târih - et-TABERÎ, Ebu Ca'fer İbn Cerir (310/923), *Tarihul-ümem vel-muluk*, (Neşr: Muhammed Ebul-Fazl İbrahim), I-XI, Beyrut, Daru Süveydan, 1967.

Tirmizî, et-TİRMİZÎ, Muhammed İbn İsa İbn Sevre (279/892), *Sünen-ut-Tirmizi*, (Neşr: Muhammed Fuad Abdülbaki), I-V, 1396/1976.

Tirmizî, Şemâil-i Şerif. ------- *Hadislerle Peygamberimizin Güzel Ahlâkı (Şemâil-i Şerif),* (Tercüme: Hoca Raif Efendi, Sadeleşdiren: Mahmut Özakkaş), İstanbul, Hisar Yayınevi,1984.

Vâkidî, el-Meğâzî - el-VAKİDÎ, Muhammed İbn Ömer (207/823), *el-Meğazi*, (Neşr: Marsden Jones), I- III, Beyrut, Alemul-Kutub, 1404/1984.

Ya'kubî, Târih - YAKUBİ, İbn Vazih Ahmed İbn İshak İbn Ca'fer, (292/905), *Tarihi Yakubi*, Beyrut, Daru Sadır, Tarihsiz.

Zehebî, Siyer - ez-ZEHEBÎ, Şemsüddin Muhammed İbn Ahmed (748/1347), *Siyeru a'lamin- nubela*, (Neşr: Şueyb Arnaut), I-XXIII, Beyrut, Müessesetur-Risale, 1401- 1405/1981-85.